DICKENS

„DOMBEY SI FIUL"

★

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTĂ

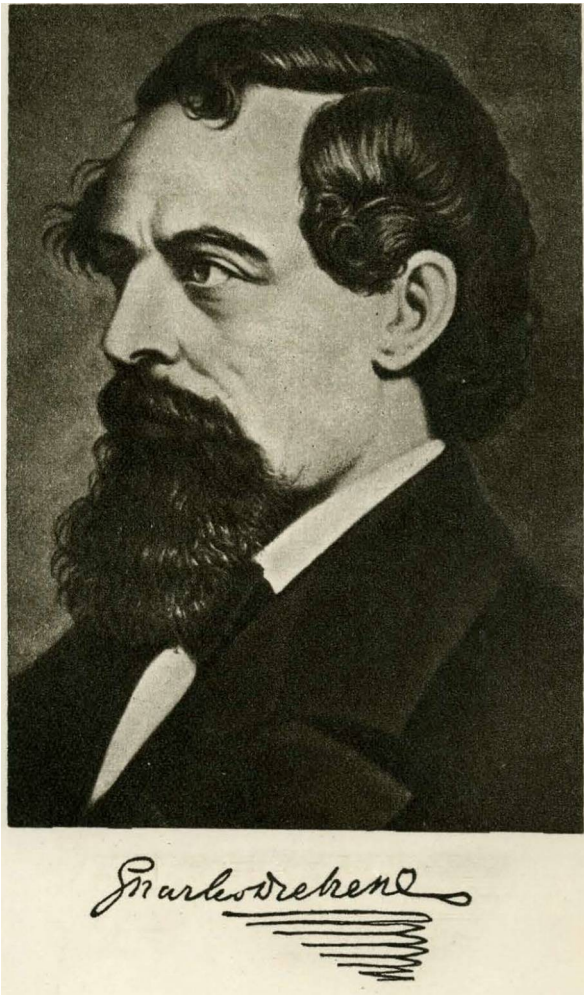

CLASICII LITERATURII UNIVERSALE”.
!

CHARLES
DICKENS
AFACERILE FIRMEI „DOMBEY ŞI FIUL”.
EN GROS, EN-DETAIL ŞI EXPORT
*
În româneşte de
ALICE VOINESCU ŞI ALEXANDRU NASTA

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTA

PREFAŢA

Îndrăznesc să cred că facultatea (sau obiceiul) de a observa, îndeaproape şi cu luare-aminte, caracterele oamenilor este rară. Şi nici măcar în cadrul experienţei mele n-am putut constata că facultatea (sau obiceiul) de a observa îndeaproape şi cu luare-aminte, fie numai feţele oamenilor, ar fi întrucâtva o însuşire generală. Cele două mai răspândite greşeli de judecată, şi pe care le presupun rezultând din lipsa de mai sus, sunt următoarele: una este confuzia dintre sfială şi aroganţă – o greşeală într-adevăr foarte răspândită – şi cealaltă este neînţelegerea faptului că o natură îndărătnică are de luptat tot timpul cu sine însăşi.

Domnul Dombey nu suferă vreo vădită schimbare interioară, nici în această carte, nici în viaţă. În el sălăşluieşte tot timpul simţământul de a fi nedrept dar, cu cât luptă mai mult ca să-l înfrâneze, cu atât mai mult domnul Dombey devine mai nedrept. O ruşine lăuntrică sau împrejurări dinafară ar fi putut, după o săptămână sau numai după o zi, să pună capăt acestei lupte; totuşi lupta a dăinuit ani de zile şi nu a putut lua sfârşit decât după ce, timp îndelungat, biruinţa a stat în cumpănă.

Au trecut ani de când m-am despărţit de domnul Dombey. Nu m-am grăbit să ofer publicului aceste observaţii critice despre el, dar astăzi le public cu destul curaj.

Am început această carte pe malul lacului Geneva şi am continuat-o, timp de câteva luni, în Franţa. Legătura dintre scrisul meu şi locul unde scriu este, în chip ciudat atât de puternică în unitatea mea, încât până în ziua de azi, deşi văd în închipuire fiecare treaptă din casa micului aspirant de marină şi aş putea să întăresc prin jurământ tot ce am spus despre fiecare stranã a bisericii în care a fost cununată Florence, sau despre fiecare pătuc de băiat din institutul doctorului Blimber, totuşi mi-l închipui pe căpitanul Cuttle, deşi în adevăr nelămurit, despărţit de doamna Macstinger prin munţii Elveţiei. Tot astfel, când printr-o întâmplare oarecare, îmi amintesc de ceea ce mereu spuneau valurile, amintirea mea rătăceşte o noapte întreagă de iarnă pe străzile Parisului, aşa cum rătăceam eu, fără odihnă şi cu inima strânsă, în noaptea când m-am despărţit pentru totdeauna de micul meu prieten.

CAPITOLUL I
Dombey şi fiul

Dombey şedea în colţul odăii întunecate, în fotoliul cel mare de lângă pat, iar Fiul, călduros înfăşurat, era culcat într-un coşuleţ, aşezat cu grijă pe o canapea scundă, chiar în faţa căminului, aproape de foc, ca şi cum ar fi fost un pesmet ce trebuia numaidecât rumenit, cât timp mai era încă foarte proaspăt.

Dombey avea vreo patruzeci şi opt de ani, Fiul, vreo patruzeci şi opt de minute. Dombey era cam chel, cam roşu şi, deşi bărbat frumos şi bine făcut, avea o înfăţişare prea aspră şi prea îngâmfată ca să poată fi atrăgător. Fiul era foarte chel şi foarte roşu şi, cu toate că era un copil fără îndoială frumos, totuşi în ansamblu era oarecum chircit şi pistruiat. Pe fruntea lui Dombey, Timpul şi sora sa, Grija, crestaseră câteva semne, ca pe un copac menit să fie doborât la timpul său – gemenii aceştia, Timpul şi Grija, păşind fără remuşcare prin pădurea omenească şi crestând copacii. În schimb, faţa Fiului era brăzdată de mii de

cutişoare care se încrucişau şi pe care acelaşi Timp înşelător îşi va îngădui plăcerea de a le netezi şi de a le îndepărta cu latul coasei lui, pregătind suprafaţa pentru operaţiunile sale mai adânci.

Dombey, fericit de evenimentul mult aşteptat, zăngănea într-una lanţul de la ceas, un lanţ greu de aur, atârnat de vesta hainei lui albastre, îngrijite, pe care nasturii străluceau fosforescent în razele slabe ale focului. Fiul, cu pumnii lui mici încleştaţi şi ridicaţi, părea în felul lui neputincios că se împotriveşte vierii, pentru că a dat peste el în chip atât de neaşteptat.

— Firma, doamnă Dombey – zise Dombey – va fi din nou, nu numai cu numele, dar şi de fapt, Dombey şi Fiul, Dombey şi Fiul!

Cuvintele avură asupra lui o înrâurire atât de îmblânzitoare, încât îl făcură să adauge un cuvânt duios lângă numele doamnei Dombey (deşi nu fără oarecare şovăire, fiind un bărbat puţin obişnuit cu un asemenea fel de a vorbi), aşa că spuse:

— Doamnă Dombey, draga… draga mea.

Pe fata doamnei bolnave, uşor surprinsă, trecu o roşcată fugară, când îşi ridică privirile către el.

— Fireşte, va fi botezat Paul, dra… doamnă Dombey.

Ea răspunse slab: „Fireşte”, sau mai bine zis, exprimă aceasta printr-o mişcare a buzelor şi apoi închise din nou ochii.

— E numele tatălui său, doamnă Dombey, şi al bunicului său! Mult aş fi dorit ca bunicul lui să fie astăzi în viaţă! Şi iarăşi spuse: „Dom-bey şi Fiul” cu acelaşi ton ca mai înainte.

Cele trei cuvinte purtau în ele unicul gând al vieţii domnului Dombey. Pământul a fost făcut pentru Dombey şi Fiul, ca pe el să-şi desfăşoare ei comerţul, iar soarele şi luna au fost create ca să le dea lor lumină. Râurile şi mările au fost făcute pentru a purta corăbiile lor,

curcubeiele lor le făgăduiau vreme frumoasă, vânturile băteau pentru sau împotriva întreprinderilor lor, stelele şi planetele se roteau în orbite pentru a păstra nevătămat un sistem al cărui centru erau ei.

Prescurtări obişnuite căpătau înţelesuri noi în ochii lui şi se refereau numai la el: „A. D. nu avea nicio legătură cu *Anno Domini*, ci însemna: Anno Dombey şi Fiul.

De-a lungul vieţii şi morţii, el se ridicase, după cum şi tatăl lui se ridicase înaintea lui, de la Fiu la Dombey şi, de aproape douăzeci de ani el fusese singurul reprezentant al firmei. Din aceşti ani, fusese căsătorit zece; căsătorit cu o femeie care, după cum spuneau unii, nu-i dăruise inima ei istovită, mulţumindu-se doar să-şi lege sufletul zdrobit de suferinţele prezentului, pe care le răbda supusă şi smerită. Astfel de vorbe deşarte nu prea ajungeau la urechile domnului Dombey, deşi îi priveau de aproape şi, de altfel, e probabil că dacă ar fi ajuns, nimeni pe lume nu le-ar fi crezut mai puţin decât el. Dombey şi Fiul avuseseră adesea de-a face cu piei, dar niciodată cu inimi. Ei lăsau aceste mărfuri fanteziste pe seama băieţilor şi a fetelor, a pensioanelor şi a cărţilor. Domnul Dombey trebuie să fi judecat cam aşa: că o căsătorite cu el *trebuie*, prin firea lucrurilor, să constituie o favoare şi o cinste pentru orice femeie cu bun-simţ; că nădejdea de a da naştere unui nou asociat într-o astfel de firmă nu poate să nu stârnească o ambiţie mândră şi răscolitoare în pieptul celei mai puţin ambiţioase femei; că doamna Dombey, prin acel contract social de căsătorie, ajunsese în mod aproape necesar să împărtăşească situaţia de confort şi de bogăţie, chiar independent de perpetuarea firmei familiei şi că trebuie să fi văzut limpede, cu ochii bine deschişi, aceste avantaje; că doamna Dombey fusese zilnic şi practic conştientă de poziţia sa în societate; că doamna Dombey şezuse întotdeauna în capul mesei şi că îi făcuse onorurile casei într-un chip deosebit de distins şi foarte cuviincios; că

doamna Dombey a fost, negreşit, fericită şi că nu ar fi putut să fie altfel.

În tot cazul, cu o singură rezervă. Da. Asta trebuia s-o recunoască. Cu una singură, dar aceea singură fiind, fără îndoială, foarte însemnată: fuseseră căsătoriţi zece ani şi, până în momentul de fată, când domnul Dombey, tot zăngănind într-una lanţul lui greu de aur de la ceas, şedea în fotoliul cel mare de lângă pat, nu avuseseră urmaşi.

La drept vorbind, niciunul care să fie demn de a fi amintit. Li se născuse o fetiţă acum vreo şase ani şi copila, care tocmai se strecurase în odaie, nebăgată în seamă, se ghemuia acum sfioasă într-un colţ, de unde putea zări fata mamei. Dar ce însemna o fată pentru Dombey şi Fiul? În capitalul pe care îl reprezenta numele şi demnitatea casei, un astfel de copil era doar o monedă fără preţ, care nu putea fi investită în ceva – un băiat nereuşit – nimic mai mult.

Oricum, paharul mulţumirii domnului Dombey era atât de plin în clipa aceasta, încât simţi că ar putea să irosească una sau două picături din conţinutul lui, chiar numai pentru a stropi praful din calea fetiţei sale. De aceea, spuse:

— Florence, poţi să te duci, dacă vrei să te uiţi la drăgălaşul tău frăţior; îţi dau voie. Dar nu te atinge de el I

Copila privi pătrunzător la haina albastră şi la cravata albă, scrobită, care, împreună cu o pereche de ghete scârţâitoare şi un ceas ticăind foarte tare alcătuiau pentru ea ideea de tată, dar ochii i se întoarseră de îndată către fata mamei şi nici nu se mişcă, nici nu răspunse.

În clipa următoare, mama deschise ochii şi văzu copila; aceasta alergă către dânsa şi, stând în vârful picioarelor pentru a-şi ascunde mai bine fata în îmbrăţişarea mamei, se lipi de ea cu o dragoste deznădăjduită, cu totul neobişnuită pentru anii ei.

— Doamne fereşte! zise domnul Dombey, sculându-se

mânios. Ce purtare nepotrivită şi nesocotită! E poate mai bine să-l rog pe doctorul Peps să aibă bunătatea să vină iarăşi sus. Mă duc eu jos. Mă duc jos. Cred că nu mai e nevoie să te rog – adăugă el, oprindu-se o clipă lângă canapeaua din faţa focului – să ai o grijă deosebită de acest tânăr domn, doamnă…

— Blockitt, domnule! sugeră dădaca, o femeiuşcă de o gingăşie ofilită, cu un surâs nerod, neîndrăznind să-şi prezinte numele ca un fapt, ci numai ca o uşoară sugestie.

— De acest tânăr domn, doamnă Blockitt.

— Nu, domnule, fără îndoială. Mi-aduc aminte de când s-a născut domnişoara Florence…

— Da, da, da, zise domnul Dombey, aplecându-se deasupra pătucului şi, în acelaşi timp, încruntându-şi uşor sprâncenele. Toate astea erau bune pentru domnişoara Florence, dar de astă dată-i altceva. Acest tânăr domn are de împlinit un destin. Un destin, tinere! Pe când apostrofa astfel copilul, îi ridică una din mânuţe la buze şi o sărută; apoi, părând că se teme ca nu cumva această faptă să constituie un compromis pentru demnitatea sa, se îndepărtă cu destulă stângăcie.

Doctorul Parker Peps, unul din medicii Curţii, un bărbat cu mare renume pentru asistenta medicală pe care o dădea când sporeau membrii familiilor de seamă, se plimba în sus şi în jos prin salon, cu mâinile la spate, spre nespusa admiraţie a medicului casei, care de şase săptămâni încoace exagera, pe la toţi pacienţii, prietenii şi cunoscuţii săi, importanţa cazului la care se aştepta să fie chemat, la orice oră din zi sau din noapte, împreună cu doctorul Peps.

— Ei, domnule – zise doctorul Parker Peps cu o voce plină, adâncă şi sonoră, înăbuşită pentru această împrejurare, cum fusese înfăşurat şi ciocănaşul de la uşa de intrare – găseşti că scumpa doamnă este întrucâtva înviorată de vizita dumitale?

— Oarecum stimulată? întrebă cu voce slabă medicul casei, înclinându-se în acelaşi timp în faţa doctorului, ca şi când ar fi spus: „Iertaţi-mă că îndrăznesc şi eu un cuvânt, deoarece aici e vorba de o clientă preţioasă”.

Domnul Dombey rămase foarte încurcat de această întrebare. Se gândise atât de puţin la pacientă, încât nu fu în stare să răspundă nimic. Spuse numai că ar fi foarte mulţumit dacă doctorul Parker Peps ar vrea să se urce din nou sus.

— Bine! Nu trebuie să vă ascundem, domnule – zise doctorul Parker Peps – că este o lipsă de putere la înălţimea sa doamna ducesă – cer iertare, confund numele, vreau să spun la amabila dumneavoastră doamnă – că este un oarecare grad de sfârşeală şi o lipsă de elasticitate care ar fi mai bine să…

— Lipsească, întrerupse medicul casei, cu o altă înclinare a capului.

— Chiar aşa – zise doctorul Parker Peps – pe care am prefera-o să lipsească. S-ar părea că sistemul doamnei Cankaby – iertaţi-mă, vreau să spun al doamnei Dombey; confund numele cazurilor…

— Atât de numeroase – murmură medicul casei – nici nu ar fi de aşteptat altcum; ar fi şi de mirare dacă ar fi altfel, cu clientela din West-End a doctorului Parker Peps!

— Mulţumesc – zise doctorul – aşa e. S-ar părea, după cum am mai spus, că sistemul pacientei noastre a suferit un şoc, în urma căruia nu putem spera să-şi revină decât printr-un mare şi puternic…

— Şi viguros… murmură medicul familiei.

— Aşa e – consimţi doctorul – şi un viguros efort. Domnul Pilkins, aci prezent, care prin situata sa de sfătuitor medical în această familie – nimeni nu e mai indicat să ocupe această situaţie, fireşte…

— Oh! murmură medicul casei. Laudă din partea domnului Hubert Stanley!

— Foarte amabil din partea dumitale – răspunse doctorul Parker Peps – să vorbeşti astfel. Domnul Pilkins care, datorită rolului său, cunoaşte cel mai bine constituţia pacientei în condiţii normale (cunoştinţă care ne este de mare preţ pentru a ne face o opinie în această împrejurare, este de părere, împreună cu mine, că trebuie să apelăm la Natură, în acest caz, pentru a obţine un efort viguros; şi că dacă interesanta noastră prietenă, contesa Dombey – cer iertare – doamna Dombey, nu ar fi…

— În stare, zise medicul familiei.

— De a face acel efort cu folos – adăugă doctorul Parker Peps – atunci s-ar putea produce o criză pe care amândoi, sincer, am deplânge-o.

Spunând acestea, îşi lăsară pentru câteva clipe ochii în jos. Apoi, la un gest – ca de pantomimă – al doctorului Parker Peps, plecară sus, medicul casei deschizând uşa camerei pentru a lăsa să treacă pe distinsul profesionist şi urmându-l cu cea mai plecată politeţe.

A crede despre domnul Dombey că nu a fost mişcat, în felul lui, de această ştire ar însemna a-i face o nedreptate. Nu era un om despre care s-ar fi putut spune, pe drept, că ar fi fost vreodată speriat sau zguduit de ceva; dar avea fără îndoială în sinea lui simţământul că, dacă soţia i s-ar îmbolnăvi şi s-ar prăpădi, el ar fi foarte întristat; i s-ar părea că ar fi pierit ceva din argintăria şi din mobilele lui, sau din alte bunuri casnice, care îşi aveau preţul lor şi pe care nu le-ar putea pierde fără o sinceră părere de rău. Totuşi, nici vorbă, ar fi o părere de rău rece, negustorească, stăpânită, ca a unui om bine crescut.

Meditaţiile asupra acestei probleme fură curând întrerupte, mai întâi de foşnetul unei rochii pe scări şi apoi de o izbucnire bruscă în odaie a unei doamne, mai curând trecută de vârsta mijlocie, totuşi foarte tinereşte îmbrăcată, mai ales în ce priveşte mijlocul foarte subţire, strâns în corset. Doamna, alergând spre el cu un fel de

încordare pe faţă ca şi în toată fiinţa ei, vrând să exprime o emoţie stăpânită, îşi zvârli braţele după gâtul lui şi spuse cu o voce înăbuşită:

— Dragul meu Paul! E un adevărat Dombey!

— Bine, bine! – răspunse fratele ei, căci domnul Dombey era fratele ei – cred şi eu că seamănă cu familia. Nu te agita, Luiza.

— E într-adevăr foarte nesocotit din parte-mi – spuse Luiza, aşezându-se şi scoţându-şi batista – dar e aşa de… aşa de leit Dombey! N-am văzut niciodată în viaţa mea aşa ceva.

— Da ce e cu Fanny? întrebă domnul Dombey. Cum se simte Fanny?

— Dragul meu Paul – răspunse Luiza – nu e absolut nimic. Pe cuvântul meu, nu e absolut nimic! Fireşte, e o sleire a puterilor, dar nimic asemănător cu ce am păţit eu însumi, atât cu George cât şi cu Frederick. E nevoie să facă o sforţare. Asta-i totul. Dacă biata Fanny ar fi o Dombey! Dar îndrăznesc să afirm că ea va face sforţarea; nu mă îndoiesc că o va face. Ştiind că e de datoria ei să o facă, desigur că o va face. Dragă Paul, e o slăbiciune şi o prostie din parte-mi, ştiu, să mă clatin şi să tremur astfel din cap până-n picioare, dar mă simt aşa de ciudat, încât trebuie să-ţi cer un pahar cu vin şi o bucăţică din prăjitura aceea. Mi se părea că am să cad prin fereastra scării, când coboram de la scumpa noastră Fanny şi de la bucăţica aceea drăgălaşă de omuleţ! Aceste cuvinte din urmă fură iscate brusc de amintirea vie a copilaşului. Ele fură urmate de o uşoară bătaie în uşă.

— Doamnă Chick – se auzi de afară o voce blândă de femeie – cum te mai simţi, scumpa mea prietenă?

— Dragă Paul – spuse Luiza cu glas scoborât, ridicându-se de pe scaun – e domnişoara Tox. Fiinţa cea mai bună pe lume! Niciodată n-aş fi putut ajunge aici fără dânsa! Domnişoară Tox, fratele meu, domnul Dombey.

Paul, dragul meu, intima mea prietenă, domnişoara Tox.

Doamna prezentată în chip atât de deosebit era o făptură lungă şi uscăţivă, cu un aer atât de veştejit, încât părea că dintru început nu fusese plămădită din ceea ce negusorii de pânzeturi numesc „culori fixe” care încetul cu încetul s-ar fi spălăcit. Dar, cu toate acestea, ar fi putut să fie socotită ca adevăratul model al politeţii şi al bunăvoinţei în general. Din pricina unui îndelung obicei de a asculta cu sfinţenie la orişice s-ar fi spus de faţă cu ea şi de a privi la vorbitori ca şi când ar fi fost hotărâtă să înregistreze în suflet icoana chipurilor lor şi de a nu se mai despărţi de ele decât odată cu viaţa, capul ei se aplecase de-a binelea într-o parte. Mâinile ei luaseră un obicei nervos de a se tot ridica singure, din proprie iniţiativă, ca într-o admiraţie involuntară. Ochii ei erau supuşi unei afecţiuni asemănătoare. Avea vocea cea mai blindă ce a fost auzită vreodată şi nasul ei grozav de coroiat avea o mică cocoaşă drept la mijloc, în cheia de boltă a podului de unde tindea în jos către faţă, ca şi cum ar fi luat o vajnică hotărâre de a nu se mai întoarce în sus niciodată către nimic!

Îmbrăcămintea domnişoarei Tox, cu toate că era elegantă şi de bună calitate, părea oarecum băţoasă şi meschină. Avea obiceiul să poarte pe bonetele şi pălăriile ei ciudate floricele de buruieni. Uneori puteau fi văzute ierburi stranii în părul ei şi oricare curios ar fi putut băga de seamă că la toate gulerele, creţurile, plastroanele, manşetele şi orice alte articole de ţesătură fină – de fapt la orişice ar fi purtat, având două capete destinate a fi împreunate – cele două capete nu era niciodată în bună înţelegere între ele şi nu puteau fi împreunate fără greutate. Lucrurile de blană pentru îmbrăcămintea ei de iarnă, precum gulere, vulpi şi manşoane, toate erau cu părul zbârlit şi fără luciu. Avea o predilecţie să poarte săculeţe cu încuietori care se deschideau pocnind ca nişte

mici pistoale, iar când era în mare ţinută, purta în jurul gâtului un medalion, înfăţişând un ochi ca de peşte, fără urmă de viaţă în el şi care nu sugera nimic. Aceasta ca şi alte amănunte asemănătoare au făcut să se răspândească părerea că domnişoara Tox ar fi o doamnă, cum s-ar spune, de o independenţă materială limitată, însă de care se slujea cât putea mai bine. Poate că pasul ei mărunt a întărit această părere şi a sugerat cum că la ea faptul de a înjumătăţi pasul normal îşi avea obârşia în obiceiul de a scoate cât mai mult folos din orişice.

— Sunt sigură – spuse domnişoara Tox, făcând o adâncă reverenţă – că a avea onoarea de a fi prezentată domnului Dombey este o distincţie, pe care eu am căutat-o de mult, dar la care mă aşteptam foarte puţin în clipa de fată. Dragă doamnă Chick, pot să-ţi spun Luiza?

Doamna Chick luă mâinile domnişoarei Tox în ale sale, aşeză piciorul paharului de vin peste ele, înghiţi o lacrimă şi spuse cu o voce slabă:

— Dumnezeu să te binecuvânteze.

— Deci, draga mea Luiza – spuse domnişoara Tox – dulcea mea prietenă, cum te simţi acum?

— Mai bine, răspunse doamna Chick. Bea puţin vin. Ai fost aproape tot atât de îngrijorată ca şi mine şi ai fără îndoială nevoie de puţin vin.

Domnul Dombey îşi îndeplini datoria de gazdă.

— Paul dragă, domnişoara Tox – urmă doamna Chick, reţinându-i încă mâna – ştiind cât de înfrigurată aşteptam evenimentul de astăzi, a lucrat un mic dar pentru Fanny şi i-am făgăduit c-o să-l prezint. Nu este decât o periniţă de ace pentru masa de toaletă, Paul, dar îţi spun, şi îţi voi spune, şi trebuie să-ţi spun că domnişoara Tox a potrivit atât de drăguţ simţământul ei cu acest eveniment! Pentru mine „Bine ai venit, micule Dombey” este o adevărată poezie!

— Asta e urarea? întrebă fratele ei.

— Asta-i urarea, răspunse Luiza.

— Dar fii dreaptă, dragă Luiza – zise domnişoara Tox, pe un ton de blajină şi serioasă rugăminte – şi aminteşte-ţi că numai – ah, ce greu îmi vine să mă exprim – numai nesiguranţa cu privire la rezultat putea să mă facă să-mi iau atâta libertate! „Bun venit domnişorului Dombey” ar fi fost mult mai potrivit cu simţămintele mele, după cum sunt sigură că o ştiţi. Dar nesiguranţa care înconjoară pe aceşti îngeraşi necunoscuţi va scuza, sper, ceea ce în alte împrejurări ar trebui să pară o familiaritate nejustificată. Domnişoara Tox pe când vorbea se înclină cu graţie, în cinstea domnului Dombey, gest pe care acesta îl primi cu o condescendenţă amabilă. Chiar până şi acest fel de recunoaştere pentru Dombey şi Fiul, cum se vădea în această convorbire, îi era atât de mult pe plac, încât soră-sa, doamna Chick – cu toate că el părea să o considere ca o fire bună, dar slabă – avea asupra lui poate o mai mare influentă decât oricine altul.

— Bine – spuse doamna Chick, cu un surâs dulce – după aşa ceva îi iert lui Fanny orişice!

Doamna Chick simţi că-i face bine această declaraţie izvorâtă din spirit creştinesc. Nu doar că ar fi avut ceva deosebit să-i ierte cumnatei sale – într-adevăr chiar nimic, afară doar de faptul că se căsătorise cu fratele ei, faptul însuşi constituind o îndrăzneală – şi că în urmă dăduse naştere unei fete în locul unui băiat. După cum spusese adesea, nu asta era ceea ce aşteptase doamna Chick de la ea şi nu era un răspuns tocmai plăcut la toate atenţiile şi distincţiile de care avusese parte cumnata sa.

Domnul Dombey, fiind chemat urgent din odaie în clipa aceea, cele două doamne rămaseră singure. De îndată domnişoara Tox se exaltă iarăşi.

— Ştiam eu că o să-l admiri pe fratele meu. Ţi-am spus-o eu dinainte, draga mea, exclamă Luiza.

Mâinile şi ochii domnişoarei Tox exprimară cât de

mare era această admiraţie.

— Iar cât priveşte averea lui, draga mea!

— Ah! spuse domnişoara Tox cu adâncă simţire.

— Immensă!

— Dar înfăţişarea lui, draga mea Luiza, spuse domnişoara Tox. Ţinuta lui! Demnitatea lui! În niciun portret, fie el al orişicui, pe care l-am văzut vreodată, n-am găsit atâtea, astfel de calităţi. Ceva atât de impozant, ştii, aşa de inflexibil, cu pieptul atât de larg, aşa drept! Un duce de York al banului, draga mea, nimic mai puţin! exclamă domnişoara Tox. Ăsta-i numele pe care i l-aş da.

— Ce-i, dragă Paul? exclamă sora lui, când el se întoarse. Eşti grozav de palid! Doar nu s-o fi întâmplat ceva grav?

— Îmi pare rău că trebuie să mărturisesc, Luiza, că ei îmi spun că Fanny…

— Ia lasă, dragă Paul – răspunse sora, ridicându-se – nu-i crede! Dacă ai cât de puţină încredere în experienţa mea, Paul, poţi să fii sigur că nu e nevoie de nimic altceva decât de o sforţare din partea lui Fanny. Şi această sforţare – continuă ea, scoţându-şi boneta şi potrivindu-şi foarte aferată capa şi mănuşile – Fanny trebuie să fie încurajată şi desigur, dacă va fi necesar, îndemnată să o facă. Haide acuma, dragă Paul, vino cu mine sus.

Domnul Dombey care, pe lângă faptul că era în genere influenţat de sora lui, pentru motivele arătate şi avea într-adevăr încredere în ea ca într-o matroană experimentată şi activă, consimţi şi o urmă îndată în camera bolnavei.

Soţia lui zăcea în pat, aşa cum o lăsase, strângând la piept pe mica ei fetiţă. Copila se ţinea lipită de ea cu aceeaşi putere ca înainte şi nu-şi ridică de loc capul, nici nu-şi mişcă obrazul ei plăpând de la faţa mamei, nici nu se uită la cei care stăteau împrejur, nici nu vorbi, nici nu se mişcă, nici nu vărsă o lacrimă.

— E agitată când copiliţa nu e lângă ea, îi şopti doctorul domnului Dombey. Am socotit că e mai bine să o lăsăm aici.

Era o tăcere atât de solemnă în jurul patului şi cei doi medici păreau că privesc acea făptură nepăsătoare cu atâta compătimire şi cu atât de puţină nădejde, încât doamna Chick îşi uită pentru o clipă planul. Făcând însă de îndată apel la curajul ei şi la ceea ce numea prezenţa ei de spirit, se aşează pe marginea patului şi şopti, cu acel ton slab dar precis, cu care cineva încearcă să deştepte pe un om adormit:

— Fanny, Fanny!

Ca răspuns nu se auzi niciun alt sunet decât ticăitul tare al ceasului domnului Dombey şi al ceasului doctorului Parker Peps, care păreau, în mijlocul tăcerii, că se iau la întrecere.

— Fanny, draga mea – rosti doamna Chick cu o bucurie silită – uite-l pe domnul Dombey care a venit să te vadă. Nu vrei să-i vorbeşti? Vor să-ţi dea copilaşul în pat lângă tine, pe micuţul tău, Fanny, ştii, abia l-ai văzut, dar nu pot să ţi-l dea până nu-ţi revii puţin. Nu crezi că ar fi timpul să-ţi revii puţin? Hai!

Ea plecă urechea spre pat şi ascultă, privind în acelaşi timp de jur-împrejur către cei de faţă, şi ridică degetul.

— Hai – repetă ea – ce ai spus, Fanny? Nu te-am auzit.

Niciun cuvânt şi niciun sunet drept răspuns. Ceasul domnului Dombey şi ceasul doctorului Parker Peps păreau că-şi continuă cursa şi mai grăbită.

— Hai, Fanny, hai, draga mea – spuse cumnata, schimbându-şi poziţia şi vorbind cu mai puţină încredere, dar cu mai multă seriozitate, parcă în ciuda ei însăşi o să trebuiască să mă supăr pe tine dacă nu-ţi revii. E nevoie să faci o sforţare, poate o sforţare foarte mare şi dureroasă,

pe care văd că nu prea eşti dispusă să o faci, dar ştii, Fanny, trăim într-o lume de sforţări şi nu trebuie să cedăm niciodată, când atâtea lucruri depind de noi. Haide! încearcă! Trebuie neapărat să te cert dacă nu o faci!

Cursa, în pauza care urmă, fu şi mai feroce şi mai furioasă. Ceasornicele păreau că se ciocnesc şi calcă unul peste altul.

— Fanny! spuse Luiza, privind speriată de jur-împrejur. Ia uită-te la mine! Deschide cel puţin ochii ca să-mi arăţi că mă auzi şi mă înţelegi, haide, nu vrei? O, Doamne! Ce-i de făcut, domnilor?

Cei doi medici schimbară între ei o privire pe deasupra patului şi doctorul Peps, aplecându-se, şopti ceva în urechea copilei. Neînţelegând ce vrea de la ea, micuţa îşi întoarse spre el faţa albă ca varul şi ochii ei negri adânci, dar fără a-şi slăbi câtuşi de puţin încleştarea.

Şoapta fu repetată.

— Mamă, spuse fetiţa.

Vocea slabă a copilei, atât de cunoscută şi de dragă, deşteptă ca o licărire în conştiinţă chiar în clipa când să te vadă. Nu vrei să-i vorbeşti? Vor să-ţi dea copilaşul în pat lângă tine, pe micuţul tău, Fanny, ştii, abia l-ai văzut, dar nu pot să ţi-l dea până nu-ţi revii puţin. Nu crezi că ar fi timpul să-ţi revii puţin? Hai!

Ea plecă urechea spre pat şi ascultă, privind în acelaşi timp de jur-împrejur către cei de faţă, şi ridică degetul.

— Hai – repetă ea – ce ai spus, Fanny? Nu te-am auzit.

Niciun cuvânt şi niciun sunet drept răspuns. Ceasul domnului Dombey şi ceasul doctorului Parker Peps păreau că-şi continuă cursa şi mai grăbită.

— Hai, Fanny, hai, draga mea – spuse cumnata, schimbându-şi poziţia şi vorbind cu mai puţină încredere, dar cu mai multă seriozitate, parcă în ciuda ei însăşi – o să

trebuiască să mă supăr pe tine dacă nu-ţi revii. E nevoie să faci o sforţare, poate o sforţare foarte mare şi dureroasă, pe care văd că nu prea eşti dispusă să o faci, dar ştii, Fanny, trăim într-o lume de sforţări şi nu trebuie să cedăm niciodată, când atâtea lucruri depind de noi. Haide! încearcă I Trebuie neapărat să te cert dacă nu o faci!

Cursa, în pauza care urmă, fu şi mai feroce şi mai furioasă. Ceasornicele păreau că se ciocnesc şi calcă unul peste altul.

— Fanny! spuse Luiza, privind speriată de jur-împrejur. Ia uită-te la mine! Deschide cel puţin ochii ca să-mi arăţi că mă auzi şi mă înţelegi, haide, nu vrei? O, Doamne! Ce-i de făcut, domnilor?

Cei doi medici schimbară între ei o privire pe deasupra patului şi doctorul Peps, aplecându-se, şopti ceva în urechea copilei. Neînţelegând ce vrea de la ea, micuţa îşi întoarse spre el faţa albă ca varul şi ochii ei negri adânci, dar fără a-şi slăbi câtuşi de puţin încleştarea.

Şoapta fu repetată.

— Mamă, spuse fetiţa.

Vocea slabă a copilei, atât de cunoscută şi de dragă, deşteptă ca o licărire în conştiinţă chiar în clipa când

— Nu te întrece cu firea, Loc – spuse domnul Chick – parcă te văd că ai să cazi la pat, cu spasme. Tra, la, la… Pe viaţa mea, am uitat! Azi aci şi mâine… ne-am dus!

Doamna Chick se mulţumi să-i arunce o privire plină de mustrare şi apoi îşi urmă firul cuvântării.

— Sunt sigură – spuse ea – nădăjduiesc că această întâmplare sfâşietoare va fi un avertisment pentru noi toţi ca să ne obişnuim să ne trezim şi să facem din vreme sforţări, când acestea ne sunt cerute. În orişice e cuprinsă o învăţătură, numai dacă noi am şti să o folosim. Va fi vina noastră dacă de astă dată o vom pierde din vedere.

Grava tăcere care urmă acestei observaţii domnul Chick o întrerupse cu melodia îndeosebi de nepotrivită „A

fost odată un cârpaci” şi, oprindu-se de la sine oarecum fâstâcit, observă la rândul său că ar fi fără îndoială vina noastră dacă nu am îndulci oarecum nişte prilejuri atât de triste ca cel de faţă.

— Care ar putea fi şi mai îndulcite, aş crede, domnule Chick – replică tovarăşa lui, după o scurtă pauză – fără introducerea unor cântece şcolăreşti sau a unor flecăreli atât de lipsite de sens şi de sentiment ca tra-la-la sau hau-hau-hau, la care într-adevăr se dedase domnul Chick, ţinându-şi răsuflarea, şi pe care doamna Chick le repetă pe un ton de profund dispreţ.

— Simplu obicei, draga mea, se apără domnul Chick.

— Prostii! Obicei! răspunse soţia lui. Dacă eşti un om cu judecată, nu veni cu scuze atât de ridicole! Obicei! Dacă ar fi să iau şi eu obiceiul (aşa cum îi zici tu) să mă plimb pe tavan ca muştele, mi-ar auzi destule urechile mele, sunt sigură.

Păru atât de probabil că un astfel de obicei ar ajunge curând la un oarecare grad de notorietate, încât domnul Chick nu se mai încumetă să dispute poziţia.

— Cum îi merge copilaşului, Loc? întrebă domnul Chick, pentru a schimba vorba.

— De ce copilaş vorbeşti? răspunse doamna Chick. Azi-dimineaţă am avut de-a face, jos în sufragerie, cu o droaie de copilaşi, cum unui om cu mintea întreagă nici nu i-ar veni să creadă.

— O droaie de copilaşi? repetă domnul Chick, privind în jurul lui cu o expresie îngrijorată.

— Oricine ar fi înţeles – spuse doamna Chick – că nemaifiind sărmana noastră Fanny, era nevoie să aducem o doică.

— Oh! Ah! spuse domnul Chick. Tra, la – aşa e viaţa, vreau să spun. Sper că ai găsit una.

— Ba n-am găsit de loc – spuse doamna Chick – şi nici nu e probabil că o să găsesc, pe cât pot să-mi dau seama.

Între timp, desigur, copilul…

— Se duce la dracu', fără îndoială, spuse domnul Chick, îngândurat.

Înştiinţat totuşi, prin indignarea exprimată pe faţa doamnei Chick, cum că greşise gândindu-se că un Dombey s-ar putea duce acolo şi crezând că poate să îndrepte boacăna printr-o sugestie strălucită, adăugă:

— Nu s-ar putea oare face ceva provizoriu cu un ceainic?

Dacă ar fi intenţionat să încheie în mod prematur discuţia, nu ar fi izbutit să o facă în chip mai desăvârşit. După ce îl privi câteva clipe cu o resemnare tăcută, doamna Chick păşi maiestuos către fereastră şi, atrasă de un zgomot de roţi, privi prin jaluzele. Domnul Chick, găsind că deocamdată destinul îi era potrivnic, nu mai spuse nimic şi plecă. Dar lucrurile nu se petreceau întotdeauna în felul acesta cu domnul Chick. Uneori era el cel mai tare şi atunci o pedepsea de-a binelea pe Luiza. În ciorovăielile lor matrimoniale, ei apăreau ca fiind în totul o pereche bine potrivită, cumpăniţi amândoi şi gata oricând să se înţeleagă. Ar fi fost, în genere vorbind, foarte greu să faci prinsoare care din ei va fi învingătorul. Adesea, când domnul Chick părea a fi cel învins, deodată pornea din nou la atac, ţipa în urechile doamnei Chick şi rămânea întru totul stăpân pe situaţie. Fiind însă el însuşi susceptibil de a suferi astfel de înfrângeri neprevăzute din partea doamnei Chick, micile lor certuri aveau de obicei un caracter de nesiguranţă care era foarte înviorător.

Domnişoara Tox sosise „pe roţile" despre care tocmai s-a vorbit şi intră în cameră, alergând şi pierzându-şi răsuflarea.

— Dragă Luiza – zise domnişoara Tox – locul mai e vacant?

— Suflet bun ce eşti, da, spuse doamna Chick.

— Atunci, dragă Luiza răspunse domnişoara Tox –

sper, ba cred – dar într-o clipă, draga mea, am să-ţi prezint preopinentul.

Fugind jos din nou, tot atât ide repede după cum alergase sus, domnişoara Tox scoase „preopinentul” din birjă şi în curând se înapoie cu el, escortându-l.

Se putu vedea atunci că ea folosise cuvântul „preopinentul”, nu în accepţia lui ilegală, când se referă numai la un individ, dar pentru a denumi o mulţime, adică desemnând mai multe persoane, căci domnişoara Tox escorta pe o tânără femeie voinică, sănătoasă, cu obrajii ca un măr, cu un copil în braţe, apoi pe o altă femeie mai tânără, nu tot atât de voinică, dar şi ea cu faţa ca un măr, care ţinea de fiecare mână câte un copil voinic şi cu faţa ca un măr, un alt băiat voinic şi cu faţa ca un măr, care umbla singur şi, în fine, un bărbat voinic şi el cu faţa ca un măr, care purta în braţe un alt băiat voinic cu faţa ca un măr, pe care-l aşeză pe podea şi. îl certă, şoptindu-i cu voce răguşită să se ţină scai de frate-său Johnny.

— Dragă Luiza – zise domnişoara Tox – cunoscându-ţi marea îngrijorare şi dorind să ţi-o iau de pe suflet, m-am repezit eu însumi la Oficiul regal „Regina Charlotte”, cel pentru doicile măritate, pe care tu l-ai uitat, şi am întrebat dacă nu s-ar găsi acolo cineva potrivit. Nu, mi s-a spus, nu aveau pe nimeni. Când mi-au dat răspunsul ăsta, crede-mă, draga mea, m-a apucat desperarea pentru tine. S-a întâmplat însă că una din cele de la Oficiul regal al doicilor măritate, auzind întrebarea mea, i-a amintit supraveghetoarei de o altă femeie care se înapoiase la casa ei şi care, a zis ea, după toate probabilităţile, ar fi foarte potrivită. În clipa în care am auzit asta şi am avut confirmarea supraveghetoarei – referinţe excelente şi un caracter impecabil – am luat adresa, draga mea, şi am plecat repede într-acolo.

— Tot buna şi drăguţa Tox ai rămas! zise Luiza.

— Ba de loc, răspunse domnişoara Tox. Nu spune

asta. Ajungând la casa ei (locul cel mai curat, dragă, ai putea să mănânci pe podea), am găsit toată familia la masă, şi, dându-mi seama că orice aş spune eu nu ar putea fi nici pe jumătate atât de satisfăcător, pentru dumneata şi pentru domnul Dombey, ca însăşi priveliştea lor, văzuţi împreună, i-am adus pe toţi aici. Acest domn – zise domnişoara Tox, arătând către bărbatul cu faţa ca un măr este tatăl. Vrei să fii atât de bun, domnule, să te apropii puţin?

Bărbatul cu faţa ca un măr, dând urmare acestei invitaţii cu un aer bleg, ieşi din front, chicotind şi rânjind.

— Asta-i nevasta lui, fireşte, spuse domnişoara Tox, arătând tânăra femeie cu copilaşul. Ce mai faci, Polly?

— Mulţumesc, destul de bine, doamnă, spuse Polly.

Ca s-o prezinte cu iscusinţă, domnişoara Tox pusese întrebarea pe un ton de politeţe, ca şi cum s-ar fi adresat unei vechi cunoştinţe pe care n-o mai văzuse de vreo două săptămâni.

— Sunt bucuroasă să aud asta, spuse domnişoara Tox. Cealaltă femeie tânără e sora ei nemăritată, care locuieşte la ei şi va îngriji de copii. O cheamă Jemima. Ce faci, Jemima?

— Mulţumesc, foarte bine, doamnă, răspunse Jemima.

— Fireşte, sunt foarte bucuroasă să aud asta, spuse domnişoara Tox. Sper că o să-ţi meargă bine şi pe viitor. Cinci copii. Cel mai mic de şase săptămâni. Băieţaşul frumuşel cu o bubă pe nas este cel mai mare.

Buba, cred – spuse domnişoara Tox, privind în jur spre întreaga familie – nu este din naştere, ci din accident?

Bărbatul cu faţa ca un măr păru că mormăie: „Fierul de călcat”.

— Iartă-mă, domnule – spuse domnişoara Tox – cum ai spus?

— Fierul de călcat, repetă el.

— A, da, spuse domnişoara Tox. Da, da! într-adevăr. Am uitat. Puştiul, în linsa mamei lui, a vrut să încerce cum miroase fierul de călcat încins. Da, ai dreptate, domnule. Ai avut bunătatea să mi-o spui, când ajunsesem la uşă, că eşti de meserie…

— Fochist, spuse omul.

— Cum, dumneata dai foc? spuse domnişoara Tox îngrozită.

— Sunt fochist – spuse omul – la maşina de aburi.

— Aha! Da! răspunse domnişoara Tox, privind îngândurată spre el şi părând că încă nu înţelesese bine ceea ce voia să spună.

— Şi cum îţi place, domnule?

— Ce să-mi placă, doamnă? întrebă omul.

— Asta, răspunse domnişoara Tox. Meseria dumitale.

— O! Aşa şi aşa, doamnă. Cenuşa pătrunde câteodată aici – îşi arătă pieptul – şi te face să vorbeşti răguşit, cum vorbesc eu acuma. Dar e doar cenuşă, nu zgură, doamnă.

Domnişoara Tox păru aşa de puţin lămurită de acest răspuns, încât îi veni greu să mai continue acest subiect. Dar doamna Chick îi uşură situaţia, trecând la o amănunţită examinare intimă a lui Polly, a copiilor ei, a certificatului ei de căsătorie, a certificatelor de bună purtare şi aşa mai departe. Polly, ieşind teafără din această ordalie, doamna Chick se retrase cu raportul în camera fratelui ei şi, ca un comentariu concludent asupra raportului şi ca o coroborare a acestuia, luă cu dânsa pe cei doi Toodleraşi mai îmbujoraţi – Toodle fiind numele de familie al celor cu fetele ca nişte mere.

De la moartea soţiei, domnul Dombey rămăsese în apartamentul său, absorbit de planuri pentru educaţia, tinereţea şi destinul fiului său. În fundul inimii lui reci zăcea. acum ceva mai rece şi mai greu decât povara ei obişnuită; dar gândul la pierderea suferită mai mult de copil decât la cea suferită de el însuşi făcuse să se nască în

sufletul său o întristare amară. Ca viaţa şi propăşirea pe care el clădise atâtea speranţe să fie de la început primejduită de o lipsă atât de meschină; ca Dombey şi Fiul să fie nevoiţi să umble încoace şi încolo după o doică, asta era pentru el o dureroasă umilinţă. Şi totuşi, în mândria şi gelozia lui, el considera cu atâta amărăciune gândul că depinde, chiar de la primul pas făcut către împlinirea dorinţei sufletului său, de o servitoare tocmită, care un timp oarecare ar urma să fie pentru copilul lui ceea ce căsătoria ar fi putut să facă din soţia lui, încât îşi făcuse o plăcere tainică din fiecare respingere, a vreunei noi candidate. Oricum, însă, acum sosise timpul când nu mai putea rămâne nehotărât între cele două feluri de simţăminte; şi asta, cu atât mai puţin cu cât se părea că nu s-ar găsi niciun cusur în însuşirile lui Polly Toodle, pe care sora lui le prezentase cu multe laude, şi ele întemeiate pe prietenia nestrămutată a domnişoarei Tox.

— Copiii ăştia arată sănătoşi, spuse domnul Dombey. Dar când mă gândesc că într-o bună zi ar putea să pretindă la un fel de legătură de rudenie cu Paul! Ia-i de aici, Luiza! Lasă-mă să văd femeia şi pe bărbatul ei!

Doamna Chick plecă cu frageda pereche de Toodleri şi de îndată se înapoie cu perechea mai zdravănă, pe care fratele îi ceruse să i-o prezinte.

— Ascultă, femeie – spuse domnul Dombey, rotindu-se în fotoliu parcă ar fi fost alcătuit dintr-o singură bucată şi nu ca un om cu mădulare şi încheieturi – eu înţeleg că eşti săracă şi că vrei să câştigi parale alăptând copilaşul meu, pe fiul meu, care a fost atât de timpuriu lipsit de ceea ce niciodată nu mai poate fi înlocuit. Nu am nimic de spus împotriva faptului că vrei în felul ăsta să îmbunătăţeşti traiul familiei dumitale. Pe cât pot să-mi dau seama, pari a fi o fiinţă de ispravă. Trebuie însă să-ţi pun una sau două condiţii, înainte de a intra în această calitate în casa mea. Cât timp vei fi aici, ţi-o spun lămurit, vei fi întotdeauna

numită – hai să zicem… Richards – un nume obişnuit şi cumsecade. Ai ceva împotrivă de a fi numită Richards? Dar mai bine sfătuieşte-te şi cu bărbatul dumitale.

Cum bărbatul nu făcu tot timpul nimic altceva decât să râdă pe înfundate şi să rânjească, umezindu-şi palma şi dându-şi într-una cu mâna peste gură, doamna Toodle, după ce îl înghionti de două sau de trei ori în zadar, făcu o plecăciune şi răspunse că poate, dacă ar fi să i se spună altfel decât pe numele ei adevărat, s-ar cuveni să se ţină seamă de asta şi la leafă.

— Da, fără îndoială, zise domnul Dombey. Şi eu înţeleg să fac din asta o chestiune de bani. Acum, Richards, cum e vorba să alăptezi copilaşul meu lipsit de mamă, ţin să-ţi aduci aminte întotdeauna de următoarele: vei primi o leafă bună în schimbul împlinirii unor anumite îndatoriri; cât timp le vei executa, ţin să-ţi vezi cât mai puţin cu putinţă familia dumitale; când acele îndatoriri nu vor mai fi necesare şi vei înceta de a le îndeplini, iar remuneraţia va înceta de a mai fi plătită, orice legătură între noi va fi sfârşită. Mă înţelegi?

Doamna Toodle părea că se îndoieşte de aceasta, iar în ce-l priveşte pe Toodle însuşi, el, firește, nu avea niciun fel de îndoială pentru că era cu totul aiurea.

— Dumneata ai copiii dumitale, spuse domnul Dombey. Din înţelegerea noastră nu rezultă câtuşi de puţin că trebuie să te legi sufleteşte de copilul meu, sau că doresc ca el să se lege de dumneata. Nu mă aştept la aşa ceva şi nu doresc nimic de felul acesta. Dimpotrivă. Când va fi să pleci de aici, vei fi terminat ceea ce este un simplu târg, o tocmeală, o vânzare, o angajare şi închiriere şi te vei da deoparte. Copilul va înceta să-şi aducă aminte de dumneata şi dumneata vei înceta – te rog – să-ţi aduci aminte de copil.

Doamna Toodle, cu faţa puţin mai îmbujorată decât fusese înainte, spuse că nădăjduieşte să-şi împlinească

îndatoririle.

— Sper şi eu, Richards – spuse domnul Dombey – nu mă îndoiesc că-ţi dai foarte bine seama de îndatoririle dumitale. Fireşte, totul este atât de limpede şi de la sine înţeles, că nu s-ar putea să fie altfel. Luiza dragă, înţelege-te cu Richards în ceea ce priveşte banii şi fă aşa ca să-i primească când şi cum îi convine. Domnule, cum te cheamă, acum o vorbă şi cu dumneata, te rog!

Oprit astfel în pragul uşii, pe când, urmându-şi nevasta, da să iasă din camera, Toodle se întoarse şi se găsi singur, faţă în faţă cu domnul Dombey. Toodle era un bărbat puternic, cu ţinuta neîngrijită, cu umerii aduşi, cu un mers tărăgănat, cu hainele atârnând pe el, zbârlit, cu belşug de păr şi favoriţi, a căror culoare se închisese, pesemne de pe urma fumului şi a prafului de cărbune. Mâinile erau bătătorite şi noduroase, iar fruntea pătrată şi aspră ca o scoarţă de stejar. În toate privinţele; contrasta cu domnul Domibey, care era – unul din acei domni proaspăt bărbieriţi şi frezaţi, plini de bani, băţoşi şi lustruiţi ca nişte bancnote noi şi care par încordaţi şi înviorați artificial, ca sub acţiunea stimulentă a unor duşuri cu praf de aur.

— Mi se pare că ai un fiu? spuse domnul Dombey.

— Patru, domnule. Patru băieţi şi o fată. Toţi în „viaţă!

— De, sunt atâţi încât cu greu poţi să-ţi îngădui să-i creşti, spuse domnul Dombey.

— Un singur lucru pe lume mi l-aş îngădui mai greu, domnule.

— Care-i ăla?

— Să-i pierd, domnule.

— Ştii să citeşti? întrebă domnul Dombey.

— De, nu tocmai bine, domnule.

— Să scrii?

— Cu creta, domnule?

— Cu orice o fi.

— M-aş putea încumeta să scriu oleacă cu creta, dacă m-aţi pune să o fac, spuse domnul Toodle, după ce se gândi puţin.

— Şi totuşi ai treizeci şi doi sau treizeci şi trei de ani, după părerea mea?

— Cam pe acolo, pare-mi-se, domnule, răspunse Toodle, după ce se gândi iar puţin.

— Atunci de ce nu înveţi? întrebă domnul Dombey.

— O să mă apuc, domnule. Unul din băieţaşii, mei o să mă înveţe, când o fi destul de mare şi o merge la şcoală.

— Bine, spuse domnul Dombey, după ce îl privi cu multă luare-aminte, dar fără multă simpatie, în timp ce Toodle se uita prin cameră, de jur-împrejur, (mai ales la tavan), trecându-şi într-una mâna peste gură.

— Ai auzit ce i-am spus chiar adineauri nevestei dumitale?

— A auzit Polly, spuse Toodle, făcând semn cu pălăria pe deasupra umărului, înspre uşă, cu un aer de desăvârşită încredere în buna lui jumătate. Asta ajunge!

— Deoarece se pare că laşi totul în seama ei – spuse domnul Dombey, neputând să-şi impună vederile sale mai lămurit soţului, pe care-l socotise caracterul mai tare – presupun că nu e de niciun folos să mai discut şi cu dumneata.

— Nici cât negru sub unghie, spuse Toodle. Polly a auzit totul. Ea e deşteaptă, domnule.

— Nu te mai reţin, răspunse domnul Dombey dezamăgit. Unde ai lucrat toată viaţa?

— Mai mult sub pământ, domnule, pân’ ce m-am însurat. Atunci abia am ieşit la suprafaţă. O să mă duc să lucrez pe una din căile astea ferate, când or porni-o de-a binelea.

După cum ultimul pai frânge spinarea cămilei încărcate, acest crâmper de informaţie despre subterane

frânse sufletul abătut al domnului Dombey. Conduse la uşă pe tatăl adoptiv al copilului său, Toodle, care plecă şi el fără părere de rău, apoi, încuind uşa, păşi în sus şi în jos prin odaie, simţindu-se singur şi nenorocit. Cu toată demnitatea şi cu toată liniştea lui, fu nevoit, pe când păşea astfel, atât de scrobit şi de nepătruns cum era, să-şi şteargă lacrimile care îi năvăliră în ochi şi să spună de mai multe ori, cu o tulburare la care pentru nimic în lume nu ar fi vrut să aibă vreun martor: „Sărmanul copilaş”.

Poate va fi caracteristic pentru mândria domnului Dombey ca, prin copilul lui, să-i fie milă de sine însuşi… Nu „săracul de mine”. Nu „săracul văduv”, nevoit să se încreadă în femeia unui bădăran neştiutor de carte, care toată viaţa lui lucrase mai mult sub pământ, dar la a cărui uşă totuşi moartea nu bătuse niciodată şi la a cărui masă sărăcăcioasă şedeau zilnic patru fii – ci „sărmanul copilaş!”

Aceste cuvinte fiind pe buzele lui, îi venii în minte – şi aceasta dovedeşte cu câtă putere speranţele, temerile şi toate gândurile lui erau atrase către un singur punct central – gândul că o mare ispită fusese pusă la calea acestei femei. Şi copilul ei era un băiat. Ar fi oare cu putinţă să-l schimbe cu al lui?

Deşi. avu curând mulţumirea de a fi îndepărtat acest gând ca romantic şi neverosimil – deşi posibil – nu se putu totuşi opri de a-l urmări, până se ivi în el imaginea a ceea ce ar fi situaţia, lui, dacă, la bătrâneţe, ar descoperi, o astfel de impostură.

Ar fi oare în stare un om pus în asemenea situaţie să smulgă impostorului, care ar fi luat locul copilului lui, rezultatul atâtor ani de obişnuinţă, de încredere şi de credinţă şi să înzestreze cu ele pe un străin.

Pe măsură ce emoţia atât de neobişnuită slăbea, aceste îndoieli se topiră încetul ou, încetul, cui toate că lăsară în urmă ceva din umbra lor, atâta cât era nevoie ca să-l hotărască s-o supravegheze el însuşi îndeaproape pe

Richards., fără să pară totuşi că o face.

Acuma, fiind într-o dispoziţie sufletească mai bună, socoti că situaţia socială a femeii ar fi o împrejuraire mai curând folositoare, deoarece prin ea însăşi punea o mare distanţă între doică şi copil, făcând ea despărţirea lor cândva să fie uşoară şi firească.

Între timp, condiţiile fură ratificate şi cu ajutorul domnişoarei Tox se ajunse la o înţelegere între doamna Chick şi Richards. Încredinţarea copilaşului Dombey către doamna Richards fiind făcută cu toată ceremonia cuvenită, ca şi când ar fi fost vorba de conferirea vreunui ordin, Richards, cu multe lacrimi şi sărutări, îşi încredinţă copilaşul ei Jemimei. Se aduseră apoi pahare cu vin, pentru a înviora, proasta dispoziţie a familiei.

— Bei şi dumneata un pahar, domnule, nu-i aşa? spuse domnişoara Tox, când apăru şi Toodle.

— Mulţumesc, domnişoară – spuse Toodle – dacă zici dumneata.

— Şi eşti foarte bucuros că laşi pe buna şi scumpa dumitale nevastă într-o casă atât de confortabilă, nu-i aşa, domnule? întrebă domnişoara: Tox, făcându-i semn din cap şi clipind pe furiş din ochi.

— Nu, doamnă – spuse Toodle – beau ca să se întoarcă mai repede acasă.

Auzind aceasta, Polly plânse mai mult ca oricând. Ca urmare, doamna Chick, pe care bănuielile ei de matroană o făceau să se teamă că nu cumva Polly, lăsându-se pradă durerii, să-i facă rău micului Dombey („acid, desigur”, îi şopti domnişoara Tox), se grăbi să-i sară în ajutor.

— Copilaşul dumitale, Richards, va creşte cum nu se poate mai bine cu sora dumitale Jemima – spuse doamna Chick – şi nu vei avea să faci decât o sforţare – trăim doar pe lume ca să facem sforţări, ştii, Richards – pentru ca să fiii într-adevăr foarte fericită. Ţi s-a luat măsură pentru îmbrăcămintea de doliu, nu-i aşa, Richards?

— De-a doamnă, suspină Polly.

— Şi o să-ţi şadă bine, ştiu eu – spuse doamna Chick – pentru că aceeaşi tânără persoană mi-a făcut mie multe rochii. Şi apoi, materialul este şi el din cele mai bune!

— Doamne, Doamne, o să fii atât de elegantă – spuse domnişoara Tox – că bărbatul dumitale n-o să te mai recunoască; aşa-i, domnule?

— O s-o recunosc eu oricum şi oriunde, spuse Toodle ursuz.

Toodle nu putea, cu niciun chip, să fie scos din ale lui.

— Cât priveşte traiul, Richards, să ştii – urmă doamna Chick – tot ce-i mai bun din orişice va fi la dispoziţia dumitale. O să-ţi comanzi micul dumitale dejun în fiecare zi şi orişice ţi-ar face poftă, sunt sigură, o să-ţi fie adus atât de repede ca şi când ai fi o cucoană.

— Da, fireşte! spuse domnişoara Tox, întreţinând vorba cu multă simpatie. Iar cât priveşte berea! Fără măsură, nu-i aşa, Luizo?

— Ah, fără. Îndoială, răspunse doamna Chick pe acelaşi fon. Cu oarecare abţinere, ştii, dragă, în ce priveşte zarzavaturile.

— Şi poate murăturile, sugeră domnişoara Tox.

— Cu aceste excepţii – spuse Luiza – poate să ceară orice vrea şi să nu-şi impună nicio restricţie, draga mea.

— Şi apoi, fireşte, ştii – spuse domnişoara Tox – oricât de mult şi-ar îndrăgi copilaşul ei, sunt sigură, Luiza, că dumneata n-o s-o condamni pentru că îi este drag?

— Nu, nu! strigă domina Chick, binevoitoare.

— Totuşi – reluă domnişoara Tox – e firesc ca ea să fie interesată de soarta micului copilaş ce i s-a încredinţat şi trebuie să considere ca un privilegiu faptul de a vedea un mic heruvim, care se trage dintr-un neam aş. a de sus-pus, cum se dezvoltă zi de zi, fiind. adăpat la o fântână de rând. Nu-i aşa, Luiz-o?

— Fără îndoială! spuse doamna Ch-ick. Vezi, iubita mea, se simte bine şi mulţumită de pe acum şi are de gând să-şi ia rămas bum cu inima, uşoară şi cu un surâs pe buze de la sora ei Jemima „şi: de la puişorii ei, şi de la bunul şi cinstitul ei soţ. Nu-i aşa, draga mea?

— Da, dai! strigă domnişoara Tox. Fireşte că o va face.

Dar sărmana Polly îi îmbrăţişă cu mare întristare pe toţi la rând, şi la urmă fugi pentru a pune capăt oricărui alt rămas bun dintre ea şi copii. Dar stratagema nu reuşi tocmai pe cât era de dorit, pentru că penultimul băieţel, ghicindu-i gândul, se avântă de îndată pe scări, după ea, alergând în patru labe – dacă acest cuvânt, de o etimologie îndoielnică, poate fi îngăduit – pe când cel mai mare (cunoscut în familie sub mumele Biter, în amintirea, maşinii cu aburi), bătea din picioare, făcând un, tărăboi asurzitor, urmat fiind în aceasta de tot restul familiei.

O sumedenie de portocale şi de gologani, aruncaţi fără alegere asupra fiecărui june Toodle, stăviliră violenţa iniţială a regretului lor şi familia fu repede dusă la locuinţa ei, cu birja care fusese lăsată să aştepte în acest scop. Copiii, sub paza Jemimei, se grămădiră la geamul trăsurii şi zvârliră de-a lungul întregului drum portocale şi bani. Donului Toodle preferă să călătorească în spatele trăsurii, aceasta fiind felul de locomoţie cu care el era mai bine deprins.

CAPITOLUL III

În care domnul Dombey, ca om şi ca tată, este văzut în fruntea departamentului afacerilor casnice

„Reprezentaţia” funeraliilor decedatei doamne fiind sfârşită, spre marea mulţumire a antreprenorului de pompe funebre ca şi a întregii vecinătăţi, care în genere e înclinată a fi migăloasă în această privinţă şi gata să se simtă jignită la orice omisiuni sau insuficienţe ale ceremoniei, feluriţii membri ai gospodăriei domnului

Dombey se retraseră în diferitele compartimente ale sistemului casnic. Acea lume mică, ca şi lumea cea largă dinafară, avea darul de a-şi uita repede, m-orţiii, şi, de îndată ce bucătăreasa spusese că a fost o fire blajină, iar menajera spusese că aşa era soarta tuturor, iar chelarul spusese că cine ar fi crezut aşa ceva, iar jupâneasa spusese că nu-i vine să creadă, iar valetul spusese că pare întocmai ca un vis, epuizară subiectul cu totul şi începură să creadă că doliul lor s-a învechit şi el.

Lui Richards, care fusese instalată la etaj, într-o stare de captivitate onorabilă, zorii noii vieţi îi păreau reci şi întunecaţi. Casa domnului Dombey era o casă mare, pe partea umbrită a unei străzi lungi, întunecoase, grozav de distinsă, în regiunea dintre Portland Place şi Bryanstone Square[1]. Era o casă pe colţ, cu încăperi largi şi spaţioase, cuprinzând pivniţe din care dădeau ferestre cu vergi de fier şi uşi care priveau, parcă chiorâş, deschizându-se spre curţile de gunoi, interioare. Era o casă mohorâtă cu o rotondă dosnică şi cuprinzând un întreg şir de saloane, ce dădeau spre o curte pietruită. Aici, doi copaci sărăcăcioşi, cu trunchiul şi ramurile înnegrite, mai mult zăngăneau decât foşneau, de uscate de fum ce le erau frunzele. Soarele de vară nu ajungea pe stradă decât dimineaţa, pe la ora micului dejun. Venea atunci, odată cu sacalele de apă, cu negustorii de haine vechi, cu florarii vânzători de muşcate, cu umbrelarii şi cu ceasornicarul ambulant care, când trecea de-a lungul străzii, suna din clopoţelul ceasului lui olandez. Apoi soarele dispărea iarăşi repede, pentru a nu, se mai înapoia în ziua aceea. Cete de muzicanţi şi în urma lor reprezentaţiile ambulante de păpuşi ale lui Punch, lăsau apoi strada pradă celei-mai lugubre flaşnete şi şoarecilor albi, sau, din când în când, câte unui arici, pentru a măi schimba distracţiile, până ce chelarii, ai căror stăpâni luau masa în oraş, începeau să

1 Străzi din West-End, cartierul aristocratic al Londrei (n.r.).

iasă în poarta caselor, în amurgul serii, iar lampagiul se căznea în zadar, în fiecare noapte, să lumineze strada cu lămpile de gaz.

Casa era tot atât de posomorâtă pe dinăuntru ca şi pe dinafară. De îndată ce înmormântarea se sfârşise, domnul Dombey porunci ca mobilele să fie acoperite – poate ca să le păstreze pentru fiul său, de care erau legate toate planurile lui de viitor – şi toate lucrurile să fie strânse din camere, afară de cele pe care le păstra l-a parter, pentru el însuşi. Ca urmare, se înfiripară diferite forme misterioase, din mese şi scaune, grămădite unele peste altele în mijlocul odăilor şi acoperite cu cearşafuri mari1. Mânere de clopote, jaluzele, oglinzi, învelite cu jurnale zilnice şi săptămânale, ascundeau dări de seamă despre morţi şi crime fioroase. Candelabrele şi lustrele înfăşurate în olandă păreau lacrimi monstruoase picurând din ochii tavanului. Mirosuri ca din bolţi subterane său. alte locuri umede ieşeau din cămine. Portretul doamnei decedate şi înmormântate apărea sinistru, în rama înfăşurată cu panglici de doliu. Fiecare adiere de vânt care se stârnea aducea de după colţ, din grajdurile vecine, firimituri din paiele care fuseseră aşternute în faţa casei[2], pe când ea era bolnavă. Rămăşiţele lor putrede, care se mai vedeau încă prin împrejurimi, erau mereu atrase, pare-se, de o putere nevăzută către pragul unei case murdare care era de închiriat chiar peste drum şi de unde trimiteau parcă o amintire dureroasă către ferestrele domnului Dombey.

Apartamentele pe care domnul Dombey le oprise ca să le locuiască el dădeau pe hol şi cuprindeau un salonaş, o bibliotecă, care de fapt era un cabinet de toaletă şi în care mirosul de hârtie satinată, piele de viţel, marochin şi piele de Rusia se amesteca cu mirosul a diferite perechi de ghete şi apoi un fel de seră ce slujeai drept sala de

2 Se referă la obiceiul din vremea aceea de a presăra paie în faţa casei spre a înăbuşi zgomotul străzii (n.r.).

mâncare şi de unde se puteau vedea copacii despre care s-a pomenit mai sus, ca şi, de cele mai multe ori, câteva pisici hoinare. Aceste trei camere dădeau una într-alta. Dimineaţa, când domnul Dombey îşi lua micul dejun, în una sau alta din cele două dintâi camere, precum şi după-amiază când venea acasă la cină, suna un clopot, ca semnal pentru Richards, care trebuia să apară în seră şi să se plimbe prin ea, în lung şi în lat, cu copilaşul în braţe. Atât cât putea ea să-l zărească pe domnul Dombey în acele clipe, aşa cum şedea retras în întuneric, privind spre copil, din mijlocul mobilelor masive şi înnegrite de vreme – casa fusese locuită şi de tatăl lui şi în multe privinţe era învechită şi mohorâtă – ea începu să şi-l închipuie în singurătatea lui ca pe un prizonier izolat într-o celulă sau ca pe o arătare stranie, care nu trebuia nici întâmpinată şi nici înţeleasă.

Doica micului Dombey dusese şi ea acum timp de câteva săptămâni această viaţă şi o împărtăşise cu micul Paul. Într-o zi, pe când tocmai se întorsese de la o melancolică plimbare (niciodată nu ieşea fără doamna Chick, care venea de obicei însoţită de domnişoara Tox când dimineaţa era frumoasă ca s-o scoată la aer pe ea şi pe copilaş, sau, cu alte cuvinte, să o pună să umble în sus şi în jos pe trotuar, solemn ca la o procesiune funebră) şi pe când şedea în camera ei, uşa se deschise încet şi fără zgomot şi o fetiţă cu ochi negri aruncă înăuntru o privire.

„Trebuie să fie domnişoara Floremee, înapoiată de la mătuşa ei, fără îndoială”, gândii Richards, care până atunci nu văzuse fetiţa.

— Ce mai faci, domnişoară?

— Asta-i fratele meu? întrebă fetiţa, arătând către copilaş.

— Da, drăguţo, răspunse Richard. Vino de-l sărută.

Dar fetiţa, în loc să înainteze, îi aruncă o privire serioasă şi spuse:

— Ce ai făcut cu mama?

— Dumnezeu s-o ierte, sărăcuţa de ea! Ce tristă întrebare! Ce am făcut eu? Nimica, domnişoară.

— Ce au făcut *ei* cu mama? întrebă fetiţa.

— În viaţa mea n-am auzit ceva atât de înduioşător, spuse Richards, care, fireşte, îşi închipuia în locul acestui copil pe unul din copiii ei, punând o astfel de întrebare în împrejurări asemănătoare. Vino lângă mine, domnişoară dragă! Nu-ţi fie frică de mine.

— No mi-e frică de dumneata – spuse fetiţa apropiindu-se – dar vreau să ştiu ce au făcut cu mama.

— Drăguţa mea s-puse Richards – eşti îmbrăcată cu rochiţa asta neagră ca să-ţi aduci aminte de mama.

— Mi-aduc eu aminte de marna – răspunse fetiţa

— În orice rochie.

— Dar lumea zise îmbracă în negru, pentru ca să-şi aducă aminte de cei plecaţi.

— Plecaţi unde? întrebă fetiţa.

— Vino de şezi colea lângă mine – spuse Richards

— Să-ţi spun o poveste.

Dându-şi repede seama că era vorba de oev-a în legătură eu întrebarea ei, mica Florence puse deoparte boneta pe care până atunci o ţinuse în mână şi se aşează pe un scăunel la picioarele doicii, privind în sus la faţa ei.

— A fost odată – spuse Richards – ai fost odată o doamnă foarte bună şi fetiţa ei o iubea foarte foarte mult.

— O doamnă şi fetiţa ei o iubea foarte mult, îngână micuţa.

— Care, când Dumnezeu a socotit că aşa se cuvine, s-a îmbolnăvit şi a murit.

Fetiţa se cutremură.

— A murit, aşa că nu a mai putut să o vadă nimeni şi a fost îngropată în pământ, unde cresc copacii.

— În pământul rece? spuse fetiţa, cutremurându-se din nou.

— Nu! În pământul cald răspunse Polly, prinzând prilejul – unde micile şi urâtele seminţe se schimbă în flori frumoase, şi în iarbă, şi în grâu, şi în nu mai ştiu ce. Unde oamenii buni se preschimbă în îngeri şi zboară de-a dreptul în cer I

Copila, care lăsase capul în jos, îl ridică Iarăşi şi rămase cu ochii aţintiţi la ea.

— Stai să vedem, spuse Polly, zăpăcită de privirea serioasă şi cercetătoare a copilei, şi de dorinţa de a o mângâia, de reuşita ei neaşteptată şi de puţina încredere ce o avea în propriile ei forţe. Aşa că, atunci când această doamnă a murit, orişiunde ar fi fost dusă şi orişiunde ar fi fost aşezată, ea a ajuns la Dumnezeu şi s-a rugat de el, s-a rugat într-adevăr doamna – spuse Polly, mişcată peste măsură pentru că vorbea dim toată inima – s-a rugat de Dumnezeu s-o înveţe pe fetiţa ei, să fie adânc încredinţaită, până în fundul inimii, că mama ei e fericită acolo şi că o iubeşte ca mai înainte; şi ca fetiţa să mădăjduiască şi să încerce – oh! toată viaţa ei – să se întâlnească într-o bună zi cu ea acolo sus şi atunci, niciodată, niciodată, să nu se mai despartă.

— Era mama mea! exclamă copila, sărind în sus şi luând-o de gât.

— Şi inima copilei – spuse Polly, strângând-o la piept – inima copilei se pătrunse în aşa măsură de acest adevăr, încât ea găsi mângâiere în această poveste, măcar că i-o povestise o doică străină care nu prea ştia să povestească bine, dar cum era şi ea o biată mamă, şi numai o biată mamă, fetiţa nu se mai simţi atât de părăsită, suspină şi plânse la sânul doicii, îndrăgi pe copilaşul din braţele ei, şi… Hai, dragă, haide! spuse Polly, netezind buclele copilei şi stropindu-le cu lacrimi. Haide, biata mea drăguţă!

— Asta-i bună, domnişoară Floy! Şi crezi că tatăl dumitale n-o” să se supere – se auzi venind dinspre uşă, o voce aspră, şi apoi se ivi o fată tânără, cam de paisprezece

ani, cu înfăţişare de femeie, scundă, oacheşă, cu un nas mic, cârn şi cu ochi negri ca tăciunele – când a poruncit anume ca să nu te duci s-o plictiseşti pe doică?

— Dar nu mă plictiseşte de loc, fu răspunsul mirat al lui Polly. Îmi sunt foarte dragi copiii.

— Oh! Cer iertare, doamnă Richards, asta n-are a face, să ştii – răspunse fata cu ochii negri, care era aşa de tăioasă şi de înţepată, că făcească-ţi lăcrimeze ochii-i – că şi mie. mi-ar plăcea, poate, să mănânc melci, doamnă Richards, dar asta nu-nseamnă că o să-i şi am la ceai.

— Bine, n-are a face, spuse Polly.

— Ba cer iertare, are mult de-a face, doamnă Richards, ţi-o spun eu! răspunse fata cu asprime. Ado-ţi. doar aminte, dacă vrei să fii atât de bună, că domnişoara Floy este în grija mea şi domnişorul Paul este în grija dumitale.

— Că doar nu ne-om certa noi pentru atâta, spuse Polly.

— Nu, nu, doamnă Richards – răspunse domnişoara Gură-rea – nicidecum, eu nu vreau. asta, nu trebuie să ajungem la ceartă, mai ales că îngrijirea domnişoarei Floy este o problemă lungă, pe când a domnişorului Paul e doar una de azi pe mâine. Gură-rea nu avea obiceiul să se încurce cu virgule şi dădea drumul l-a orice avea de spus, într-o singură frază şi, pe cât se putea, pe nerăsuflate.

— Domnişoara Florence s-a întors acasă chiar acum, nu-i aşa? întrebă Polly.

— Da, doamnă Richards, chiar acum şi mata, domnişoară Floy, nici nu ai intrat bine în casă că ai şi venit să mânjeşti cu faţa udă de lacrimirochia asta scumpă de doliu pe care o poartă doamna Richards pentru mămica matale! Cu această dojană, tânăra Gură-rea, al cărei nulme adevărat era S-uz, ana Nipper, cu o smintiitură ca şi când ar fi scos o măsea, trase pe copilă de lângă noua ei prietenă, părând totuşi că o face mai curând din grija de a-

şi îndeplini cu sfinţenie însărcinarea oficială ce o avea, decât dintr-o răutate chibzuită.

— Ce fericită o să fie acum că s-a întors acasă

— Spuse Polly dând din cap, cu un zâmbet încurajator pe taţa-i sănătoasă – şi o să fie mulţumită să-l vadă pe scumpul ei tată, deseară.

— A! Ferit-a sfântul! Doamnă Richandis! strigă domnişoara Nipper, sărind în sus. Nici vorbă! Să vadă pe scumpul ei tată! Asta-i bună! Aş vrea şi eu să văd una ca asta!

— Dar ce, nu poate să-l vadă? întrebă Polly.

— Doamne! Doamnă Richards, nu! Tatăl ei prea e prins în mrejele altcuiva şi, chiar înainte, când nu era cine să-l prindă în mreje, nu prea se sinchisea de ea. Să ştii că fetele sunt date la o parte în casa asta, doamnă Richards, ţi-o spun eu!

Copila privi repede de la o dădacă la alta, ca şi când ar fi înţeles şi ar fi simţit ce se vorbea.

— Mă mir! strigă Polly. Ce, adică, domnul Dombey nu a văzut-o de când…

— Nu, întrerupse Suzana Nipper. Niciodată de atunci şi luni de zile înainte de-abia o privea şi pasămite nici nu şi-ar fi dat seama că-i copila lui dacă ar fi întâlnit-o pe stradă şi n-ar recunoaşte-o nici dacă ar întâlni-o mâine, doamnă Richards, pe cuvântul meu

— Spuse Gură-rea cu un rânjet – mă-ndoiesc că ştie că-s şi eu pe pământul ăsta.

— Drăguţa de ea I spuse Richards, referindu-se nu la domnişoara Nipper, ci la mica Florence.

— Ehei, la mai puţin de o sută de mile de locul unde vorbim noi acum s-a aciuat un căpcăun, ţi-o spun eu, doamnă Richards, nu vorbesc de cei de faţă

— Spuse Suzana Nipper – şi cu asta bună dimineaţa, doamnă Richards; acuma, domnişoară Floy, hai cu mine şi nu mai zăbovi ca un copil rău şi neascultător care nu ştie

să înveţe din păţaniile altora.

În ciuda acestei dojeni şi a faptului că Suzana Nipper trăgea de ea, gata să-i mute umărul din loc, mica Florence se smulse din mâinile ei şi o sărută cu foc pe noua ei prietenă.

— Cu bine! spuse copila. Dumnezeu să te binecuvânteze! Am să viu curând să te văd iarăşi. Vii şi dumneata să mă vezi? O să ne lase Suzana. Aşa-i, Suzano?

Gură-rea părea să fie, în fond, o fată bună, deşi o discipolă a acelei şcoli de educatori moderni care socotesc că tineretul, ca şi banul, trebuie scuturat, frecat şi pus mereu în mişcare pentru a rămâne strălucitor. Căci, drept răspuns la gesturile îmbietoare şi la mângâierile de care avusese parte, încrucişă braţele, dădu din cap şi lăsă să apară în ochii ei negri, mari deschişi, o expresie plină de blândeţe.

— Nu-i frumos din partea dumitale să-mi ceri asta, domnişoară Floy, ştii că nu pot să spun nu, dar doamna Richards şi cu mine om vedea ce putem face, dacă doamna Richards o vrea, ştii, doamnă Richards, tare aş vrea să fac un drum până la Chaney, numai dacă aş şti cum să ies din docurile Londrei.

Richards îşi dădu aprobarea.

— Casa asta doar nu-i atât de veselă – spuse domnişoara Nipper – ca să simţim nevoia deşi mai multă singurătate. Or fi vrând Tox-ele şi Chick-ele dumitale să-mi scoată cei doi dinţi din fată, doamnă Richards, dar asta nu-nseamnă că trebuie să le las să-mi scoată toată dantura!

Această afirmaţie fu de asemenea aprobată de doamna Richards, ca fiind de la sine înţeleasă.

— Şi aşa o s-o potrivim noi, fără îndoială – spuse Suzana Nipper – ca să trăim ca prietenii, doamnă Richards, cât timp domnişorul Paul rămâne în grija dumitale, dacă om şti să facem aşa ca să nu ne împotrivim pe faţă poruncilor primite, dar, bată-te norocul,

domnişoară Floy, încă nu ţi-ai despachetat lucrurile, copil rău ce eşti, încă n-ai făcut-o, hai repede!

Cu aceste cuvinte, Suzana Nipper, pornită să facă act de autorita-te, se repezi la copilă şi o târî din odaie.

Copila, în durerea şi singurătatea ei, era atât de hl-îndă, atât de liniştită şi de răbdătoare! Era plină de atâta afecţiune, dar nimeni nu se gândea să-i arate şi ei puţină afecţiune; era plină de atâta dureroasă înţelegere, dar nimeni nu se preocupa de ea şi nimeni nu încerca să o mângâie şi pe ea! Inima lui Polly se simţi îndureată de toate acestea când rămase din nou singură. Cu prilejul acestei simple întâmplări care avusese loc între ea şi mica copilă fără mamă, propria ei inimă de mamă fu mişcată, nu mai puţin decât acea a copilului. Ea simţi, după cum simţi şi copila, că din clipa aceea se stabilise între ele un fel de legătură de încredere şi de dragoste.

Cu toată marea încredere pe care domnul Toodle o avea în Polly, ea nu-i era decât cu foarte puţin superioară, în ce priveşte aptitudinile diplomatice. Era însă o pildă caracteristică pentru o fire care, în genere vorbind, este întotdeauna mai bună, mai sinceră, mai entuziastă, mai nobilă, mai simţitoare şi mult mai statornică în simţămintele ei de dragoste şi milă, abnegaţie şi devotament, decât firea bărbaţilor. Şi poate că, incultă cum era, ar fi putut totuşi să lumineze pe domnul Dombey de timpuriu asupra unor anumite lucruri, pe care, dacă le-ar fi cunoscut din vreme, nu ar fi fost lovit mai târziu ca de un trăsnet.

Dar cu aceasta ne îndepărtăm de subiect. Polly se gândea acum numai cum să izbutească să îmbuneze pe domnişoara Nipper şi să născocească mijloace ca să o aibă pe mica Florence lângă ea, în chip legal şi fără rebeliune. Prilejul se ivi chiar în seara aceea.

Polly fusese chemată jos în cameraseră, ca de obicei, şi se plimbase o bună bucată de vreme în lung şi în lat, cu

copilaşul în braţe, când, spre marea ei surprindere şi spaimă, domnul Dombey apăru deodată şi se opri în faţa ei.

— Bună seara, Richards.

Întocmai acelaşi domn sever şi ţeapăn cum îi apăruse în prima zi. Un bărbat atât de aspru la înfăţişare încât, fără să vrea, odată cu plecăciunea pe care i-o făcu, ea lăsă ochii în jos.

— Cum îi merge domnişorului Paul, Richards?

— Creşte, domnule, şi îi merge bine.

— Aşa s-ar părea, spuse domnul Dombey, privind cu mult interes la mica faţă pe care ea o descoperise ca el să o poată vedea, prefăcându-se, totuşi, că nu l-ar interesa prea mult. Sper că ţi se dă tot ce-ţi trebuie?

— Oh! Da, mulţumesc, domnule.

Răspunsul fu totuşi însoţit de o îndoială atât de vădită, încât domnul Dombey, care era gata să plece, se opri şi se întoarse din nou către ea cu un aer nedumerit.

— Cred, domnule, că nimic nu e mai bine pentru a face pe copii vioi şi veseli, decât să vadă alţi copii jucându-se în jurul lor, spuse Polly, luându-şi inima în dinţi.

— Mi se pare că ţi-am atras atenţia, Richards, când ai venit aici – spuse domnul Dombey, încruntându-se – că doresc să ai cât mai puţin contact cu familia dumitale. Poţi, te rog, să-ţi continui plimbarea.

Acestea fiind zise, dispăru în camera interioară şi Polly simţi că el înţelesese cu totul greşit obiectul intervenţiei ei şi că ea căzuse în dizgraţie, fără să fi înaintat măcar cât de cât în planurile ei.

În seara următoare, când coborî, îl găsi plimbându-se prin galerie. Deoarece ea se oprise în uşă din pricina acestei apariţii neobişnuite şi neştiind dacă trebuie să înainteze sau să se retragă, el o chemă.

— Dacă într-adevăr socoteşti că o atare societate i-ar face bine copilului – spuse el răstit, ca şi când propunerea ei ar fi fost făcută chiar în acea clipă – unde-i domnişoara

Florence?

— Nimic nu poate fi mai potrivit decât domnişoara Florence, domnule – spuse Polly cu vioiciunedar, pe cât am înţeles de la dădaca ei, ea nu ar fi prea…

Domnul Dombey sună din clopoţel şi păşi prin cameră până i se răspunse.

— Spune-le să lase pe domnişoara Florence să stea cu Richards oricând va voi şi să iasă cu dânsa şi aşa mai departe. Spune-le să lase copiii să stea împreună, ori de câte ori Richards o doreşte.

Fierul fiind cald şi Richards hotărâtă să-l bată cu toată îndrăzneala, căci doar apăra o cauză bună şi, deşi instinctiv cam speriată de domnul Dombey, ceru ca domnişoara Florence să fie trimisă jos, chiar pe loc, ca să lege prietenie cu frăţiorul ei.

Când servitoarea plecă să execute ordinul ea se prefăcu că leagănă copilul; totuşi i se păru că faţa domnului Dombey îşi schimbase atât expresia cât şi culoarea, că ei îşi întorsese repede capul, ca şi când ar fi vrut s-o contrazică sau să-şi revoce ordinul – şi numai ruşinea îl împiedica s-o facă.

Şi Polly avea dreptate. Ultima dată, văzuse copila atât de părăsită, în clipa în care ea şi mama ei pe moarte se ţineau strânse într-o tristă îmbrăţişare, încât fusese pentru el, în acelaşi timp, o revelaţie şi o imputare. Oricât ar fi fost de preocupat de fiul în care punea atât de mari nădejdi, el nu putea uita scena aceea. Nu putea uita că nu luase parte la ea, în niciun fel, că în adâncul inimii lui, alături de simţământul de dragoste şi de adevăr, se iveau chipurile celor două fiinţe, strâns îmbrăţişate, pe când el stătea plecat peste ele, privindu-le ca un simplu spectator, nu ca un părtaş la durerea lor, ci ca un străin.

Neputând îndepărta aceste amintiri, sau să uite anumite aspecte neplăcute, căci aşa îi apăreau ele prin ceaţa mândriei sale, simţămintele de nepăsare ce le

avusese faţă de Florence se prefăcuseră într-o nelinişte sufletească cu totul neobişnuită. Avea oarecum impresia că ea îl observă şi îl bănuie. I se părea că Florence deţine cheia unei taine din inima lui, al cărei cuprins nu-l cunoştea nici el însuşi. Parcă ar fi avut instinctiv cunoştinţă de existenţa unei coarde scârţâitoare şi dezacordate din sufletul lui şi pe care numai răsuflarea ei ar fi putut să o facă să vibreze.

Simţământul lui pentru copilă fusese negativ, chiar de la naşterea ei. E drept că aversiune faţă de ea nu simţise niciodată – nici nu ar fi fost demn de el şi nici potrivit cu firea lui. Nici nu reprezentase pentru el fetiţa un obiect de-a dreptul neplăcut. Însă acum, când se gândea la ea, nu se simţea în apele lui; Florence îi tulbura pacea. I-ar fi plăcut să înlăture cu totul gândul de la ea, numai dacă ar fi ştiut cum să o facă. Poate – dar cine poate dezlega asemenea taine! – îi era teamă că ar putea ajunge să o urască.

Când mica Florence i se înfăţişă sfioasă, domnul Dombey se opri din mersul lui în sus şi în jos prin odaie şi o privi. Dacă ar fi privit-o cu mai mult interes şi cu ochi de părinte, ar fi putut desluşi în ochii ei vioi imboldurile şi temerile care o făcea să şovăie. Ar mai fi putut desluşi dorul ei de a-l îmbrăţişa şi de a-şi ascunde faţa la pieptul lui, spunându-i: „Tată dragă, încearcă să mă iubeşti! Căci n-ai pe nimeni altul!” Şi-ar fi dat seama şi de teama ei de a fi respinsă, de a fi prea îndrăzneaţă şi de a-l jigni, de nevoia ei dureroasă de a auzi un cuvânt liniştitor şi încurajator, în fine, de goana inimii ei prea încărcate, ce-şi căuta un loc firesc de odihnă, pentru durerea şi întristarea ei.

Dar el nu văzu nimic din toate astea. O văzu numai oprindu-se nehotărâtă în uşă, privind către el, şi nu mai văzu altceva nimic.

— Intră – spuse el – intră! De ce s-a speriat copila?

Ea intră şi, după ce privi o clipă în jurul ei, cu un aer nehotărât, se opri aproape de uşă, strângându-şi cu putere mânuţele.

— Vino-ncoace, Florence, spuse tatăl cu răceală. Ştii cine sunt eu?

— Da, tată.

Şi n-ai nimic să-mi spui?

Expresia feţei lui făcu să îngheţe lacrimile din ochii copilei când îşi ridică privirile spre el. Lăsă din nou privirea în jos şi-i întinse o mână ce tremura.

Domnul Dombey o luă într-a lui, fără a o strânge, şi stătu o clipă privind în jos spre Florence, ca şi când ar fi ştiut tot atât de puţin cât şi ea ce să spună sau ce să facă.

— Haide, haide I Fii fetiţă cuminte, spuse el mângâind-o pe cap şi aruncându-i pe furiş o privire tulburată şi nesigură. Du-te la Richards! Hai, du-te!

Copila se mai codi o clipă, ca şi cum ar mai fi vrut să-l îmbrăţişeze, ori ca şi cum ar mai fi avut o slabă nădejde, că o va lua în braţe şi o va săruta. Îl privi încă o dată în faţă. Atunci el îşi dădu seama cât de asemănătoare era expresia ei de acum cu cea pe care o avusese când se întorsese spre doctor – în seara aceea – şi instinctiv dădu drumul mânuţei, se întoarse şi plecă.

Nu era greu de văzut că Florence se pierdea când se afla în faţa tatălui ei. Părea că o greutate apasă nu numai asupra minţii, dar şi asupra graţiei şi a libertăţii mişcărilor ei. Polly, cu toată stăruinţa inimii sale, îşi dădea seama de toate astea şi, judecându-l pe domnul Dombey după ea însăşi, avea mare încredere în apelul mut al îmbrăcăminţii de doliu a micii Florence. „Îmi vine greu să cred – îşi spuse Polly în gând – că ar putea să-şi lipească inima numai de unul din copiii lui fără mamă, când mai are înaintea ochilor şi pe al doilea – şi care după toate mai e şi o fată”.

— Ca urmare, Polly chibzui aşa fel încât Florence să apară cât mai des sub ochii lui şi potrivi lucrurile în aşa fel,

ca să se vadă cât mai limpede că micul Paul e mult mai vioi în tovărăşia surorii sale. Când sosi timpul ca să se urce cu copilaşul la etaj, vru s-o trimită pe Florence în camera din mijloc, să-i spună tatălui noapte bună, dar copila se dădu sfioasă înapoi. Când o îndemnă din nou, Florence îşi acoperi ochii cu mâinile ca şi când ar fi vrut să-şi ascundă nevrednicia şi spuse:

— Oh, nu. nu! El nu mă vrea! Nu mă vrea!

Această mică discuţie atrase luarea-aminte a domnului Dombey, care, de la masa la care şedea în faţa unui pahar cu vin, întrebă ce s-a întâmplat.

— Lui Florence i-a fost teamă să vă întrerupă, domnule, venind să vă spună noapte bună, spuse Richards.

— N-are a face, răspunse domnul Dombey. Poţi să o laşi să vină şi să plece, fără să se uite la mine.

Copila auzind aceasta, se retrase şi, înainte ca modesta ei prietenă să se întoarcă spre ea, ea şi plecase din cameră.

Cu toate acestea, Polly se simţi triumfătoare după succesul stratagemei ei aşa de bine intenţionate, pe care o dusese cu atâta dibăcie la bun sfârşit. De îndată ce se simţi în siguranţă în camera ei de la etaj, îi împărtăşi lui Gură-rea toate cele întâmplate. Domnişoara Nipper primi această dovadă de încredere, precum şi perspectiva liberei lor asociaţii în viitor cu oarecare răceală şi nu manifestă niciun fel de însufleţire sau bucurie.

— Îmi închipuiam că o să te bucuri, spuse Polly.

— Da, da, doamnă Richards, mă bucur, mulţumesc, răspunse Suzana, care dintr-odată se făcuse aşa de ţeapănă, ca şi când ar mai fi adăugat o balenă la corsetul ei.

— Nu prea se vede, spuse Polly.

— Oh! Fiind o „permanentă”, nu te poţi aştepta de la mine să mă arăt ca o „vremelnică”, spuse Suzana Nipper. Vremelnicele trag toate foloasele în casa asta, după câte

văd, dar, deşi un zid zdravăn desparte casa asta de cea vecină, n-aş avea cu toate astea niciun fel de poftă, doamnă Richards, să trec dincolo!

CAPITOLUL IV

În care diferite alte debuturi sunt făcute pe scena acestor întâmplări

Cu toate că birourile firmei „Dombey şi Fiul” erau situate în interiorul zonei libere a City-ului Londrei, atât de aproape de biserica Mary-le-Bow, încât se putea auzi sunetul clopotelor ei când nu era înecat în zgomotul străzii, totuşi se puteau vedea prin împrejurimi amintiri despre unele aventuri şi întâmplări romantice. Gog şi Magog[3] tronau pe soclurile lor, la depărtare de zece minute, Bursa era la îndemână; Banca Angliei, cu bolţile ei pline de aur şi argint, „sub pământ printre morţi”, era vecina lor măreaţă, îndată după colţ era măreţul palat al Companiei Indiilor de Răsărit, unde erau expuse numeroase imagini înfăţişând materiale preţioase şi pietre scumpe, tigri, elefanţi, turnuri de «aşezat pe spinarea acestora, ciubucuri, umbrele, palmieri, palanchine şi prinţi fastuoşi, oacheşi la culoare, şezând pe covoare, în papuci cu vârfurile aduse. Peste tot, în apropiata vecinătate, puteau fi văzute afişe cu vapoare îndreptându-se în plină viteză către toate părţile lumii; magazine cu de toate, gata să dea drumul oricui şi oriunde perfect echipat într-o jumătate de oră; în fine, mici aspiranţi de marină din lemn, în uniforme demodate, veşnic expuşi în faţa prăvăliilor de instrumente nautice, părând că urmăresc trăsurile care trec.

Stăpân şi proprietar al uneia din aceste efigii, despre care s-ar putea spune în chip familiar că era cea mai din

3 Gog şi Magog – două statui colosale ce se găsesc la Guildhall. la Londra. Legenda spune că sunt doi uriaşi, descendent ai împăratului Diocletian, aduşi în lanjuri în Anglia unde au fost puşi să păzească poarta unui palat care se afla pe acelaşi toc unde se găseşte astăzi Guildhall (n.r.).

lemn, o efigie care pusese stăpânire pe trotuarul străzii, întinzând piciorul drept înainte, într-un echilibru care părea cam instabil, o efigie care avea cătărămi la ghete şi inexplicabile pulpane la haină. şi care ţinea în faţa ochiului drept o maşinărie de proporţiile cele mai extraordinare – stăpân şi proprietar al acestui aspirant şi mândru de el, era un bătrânel. purtând o perucă de felul celor din Ţara Galilor. El plătise cu anticipaţie chiria casei, impozitele şi toate cele datorate, pe mult mai mulţi. ani înainte decât" anii pe care ar fi putut să-i adune, în cursul vieţii sale, un aspirant din carne şi oase, ajuns la maturitate. De altfel, nu lipsesc în flota engleză aspiranţi care să fi ajuns la o vârstă înaintată, simţindu-se totuşi încă tineri!

Fondul de comerţ al acestui bătrân cuprindea cronometre, barometre, telescoaipe, busole, hărţi, mapamonduri, sextante, quadrante şi diferite specimene de tot soiul ale instrumentelor folosite pentru a menţine direcţia unei corăbii, pentru a face calculele necesare navigaţiei sau pentru a înregistra descoperirile făcute. În sertare şi pe rafturi se aflau obiecte de alamă şi de sticlă, cărora numai cei iniţiaţi puteau să le dea de rost sau să ghicească la ce pot fi folosite sau, după ce le-ar fi examinat, să le poată pune la loc, în cuiburile lor de maihon, fără a fi ajutaţi. Toate erau înghesuite în cutiile cele mai strâmte, aşezate în colţurile cele mai înguste, strânse între. perniţele cele mai extravagante, înşurubate în unghiurile cele mai ascuţite, pentru a evita astfel ca liniştea lor filosofică să fie tulburată de valurile mării. Măsuri de prevedere atât de neobişnuite erau luate, în fiecare caz, pentru a se economisi spaţiul şi a ţine lucrurile strânse la un loc şi atât de multă pricepere marinărească era potrivită, aşezată şi înşurubată în toate cutiile (fie că erau, ca unele din ele, de forma unei simple plăci sau, ca altele, cam ca ceva între tricorn şi o stea de mare, şi acestea, în comparaţie cu altele, erau de fapt cutii simple

şi modeste), încât prăvălia însăşi, molipsită de molima generală, părea aproape să se fi prefăcut într-o corabie comodă, gata de a ieşi în largul mării, pregătită după toate legile navigaţiei şi nemaiavând nevoie decât de o mare prielnică pentru ca, o dată lansată pe neaşteptate, să-şi facă drum în deplină siguranţă către orice insulă pustie din lume.

Multe întâmplări mărunte din viaţa casnică a constructorului de instrumente nautice, mândru de micul lui aspirant, sporeau şi întăreau această închipuire. Cum cunoscuţii lui erau recrutaţi mai ales dintre furnizorii marinei şi alţii de teapa lor, el avea întotdeauna pe masă belşug de adevăraţi pesmeţi marinăreşti. Aceştia erau însoţiţi, de obicei, de cărnuri şi limbi afumate, ce aveau un gust nemaipomenit de funie şi sfoară. Erau pe masă şi murături în mari vase de pământ pe care era lipit câte un bileţel unde stătea scris: „Aci se vând toate cele necesare corăbiilor”. Băuturile erau prezentate în sticle fără gât. Pe pereţi atârnau, încadrate, poze vechi, înfăţişând corăbii şi având însemnate pe ele, în ordine alfabetică, diferitele lor taine. Pe fundul farfuriilor se vedea fregata „Tartarul”, cu pânzele desfăşurate. Scoici de pe ţărmuri străine, ierburi de mare şi muşchi împodobeau căminul. Odăiţa din fund, cu pereţii căptuşiţi cu lemn, era luminată cu lumină din tavan, întocmai ca o cabină.

Tot aci locuia şi el, cam cum locuiesc cei mai mulţi căpitani de vase mici, singur, numai cu nepotul său Walter, un băiat de paisprezece ani, care arăta aproape ca un aspirant de marină, aşa cum trebuia ca să întruchipeze ideea de bază a întreprinderii. Dar asta era totul, căci Solomon Gills, el însuşi (cunoscut în genere sub numele de bătrânul Sol) era departe de a avea o înfăţişare marinărească. Lăsând la o parte peruca lui velşă, care era indiscutabil cea mai velşă din câte au fost purtate vreodată şi care numai a corsar nu-l făcea să arate, el era un om

potolit, cu vorba domoală, mereu dus pe gânduri, cu ochii roşii ca şi când ar fi fost doi mici aştri luminoşi privind la tine prin ceaţă. Avea felul de a privi al omului abia trezit din somn, ca urmare, parcă, a faptului de a fi privit trei sau patru zile la rând prin toate instrumentele optice din prăvălie şi de a fi revenit iarăşi deodată în lume, mirat că o găseşte verde. Singura schimbare ce se putea observa la el era atunci când schimba un costum de culoare cafenie, foarte strâmt, împodobit cu nasturi strălucitori, cu acelaşi costum cafeniu, mai puţin pantalonii, care acum erau unii de pânză galbenă. Purta un jabou foarte îngrijit şi avea întotdeauna pe frunte o pereche de ochelari de cea mai bună calitate, iar în buzunarul din cingătoarea pantalonului, un cronometru foarte mare. Avea atâta încredere în acest instrument de preţ, încât ar fi crezut mai curând într-o conspiraţie a tuturor orologiilor şi ceasurilor din City, ba poate chiar a soarelui, decât să se îndoiască de precizia lui. Aşa cum era bătrânul Sol acuma, aşa fusese toată vremea, atât în prăvălie cât şi în camera din fund, în spatele aspirantului de lemn care îi servea drept firmă, ani şi ani de-a rândul. În fiecare noapte, pentru a se duce la culcare, se suia într-o mansardă izolată de alţi locatari, unde, în timp ce nobilii din Anglia, instalaţi confortabil în locuinţele lor, habar n-aveau de cum e vremea, adeseori vântul sufla năprasnic.

În clipa de faţă, când cititorul e pe punctul de a face cunoştinţă cu Solomon Gills, e ora cinci şi jumătate, într-o după-amiază de toamnă. Solomon Gills este ocupat să vadă pe cronometru! lui, care niciodată nu dă greş, cât este ceasul. Exodul zilnic din City e în curs de o oră şi mai bine, şi valul mulţimii tot se mai îndreaptă către apus. Totuşi, străzile s-au mai „subţiat mult”, cum spune domnul Gills. Se pare că la noapte o să plouă. Toate barometrele din prăvălie se arată abătute şi primele picături de ploaie sau şi arătat pe tricornul aspirantului de lemn.

— Unde o fi Walter, de nu mai vine? spuse Solomon Gills, după ce aşeză cu grijă crononwtrul înapoi în buzunar. Mâncarea e gata de o jumătate de oră şi băiatul nu vine!

Întorcându-se pe scaunul pe care şedea după tejghea, domnul Gills privi printre instrumentele din vitrină, pentru a vedea dacă nu cumva nepotul e pe punctul de a trece strada. Dar nu! Nu era printre umbrelele care se vedeau strecurându-se şi fără îndoială nu era el vânzătorul acela de gazete care, îmbrăcat într-un impermeabil, trecea agale de-a lungul barei de alamă din faţa prăvăliei, scriindu-şi cu degetul numele, deasupra numelui domnului Gills.

— Dacart-aş şti că prea ţine la mine că S-o şteargă şi, fără voia mea, să se îmbarce pe o corabie, mai că aş intra la grijă, spuse domnul Gills, ciocănind cu degetul două sau trei barometre. Mai că aş intra la grijă! Toate-n scoborâre, hm! Ploaie din belşug! Las că-i bună, e nevoie de ploaie.

— Tare mi se pare – mai spuse domnul Gills, suflând praful de pe geamul unei busole şi adresându-se acului magnetic – că nici tu, ca şi băiatul, nu vrei să te îndrepţi către odaia noastră din fund, direct şi cum se cuvine. Şi doară odăiţa noastră e în direcţia bună. Exact spre nord. Cu precizie de a douăzecea parte dintr-un grad.

— Hallo! Unchiule Sol!

— Hallo, băiete! strigă constructorul de instrumente, întorcându-se cu vioiciune. Va să zică ai venit, hm, ai venit!

Era un, băiat voios, sprinten, cu faţa îmbujorată de fuga prin ploaie, blond, cu ochii strălucitori, şi cu părul creţ.

— Ei, unchiule, cum ţi-a mers toată ziua fără mine? E gata mâncarea? Mi-e foame al dracului.

— Cât despre cum mi-a mers – spuse Solomon binevoitor – ar fi ciudat să nu-mi meargă mai bine fără o jăvruţă ca tine, decât cu tine. Cât despre masă, dacă e gata, apoi să ştii că-i gata de o jumătate de ceas şi te

aşteaptă pe tine. Cât despre foame, ei da, şi mie mi-e foame!

— Ei, atunci hai la masă, unchiule! strigă băiatul. Ura! Ura! pentru amiral.

— Dă-l încolo pe amiral! răspunse Solomon Gills. Vrei să zici Lordul Primar.

— Ba de loc! strigă băiatul. Ura pentru amiral! Ura pentru amiral! înainte, marş!

La această comandă, peruca velşă şi purtătorul ei se lăsară fără împotrivire împinşi în camera din fund, ca la un abordaj, în fruntea unui detaşament de cinci sute de oameni, şi unchiul Sol cu nepotul lui îşi făcură repede de lucru cu un peşte prăjit, în aşteptarea fripturii care trebuia să urmeze.

— În sănătatea Lordului Primar, Wally – spuse Solomon – să trăiască! Să nu mai aud de amirali. Lordul Primar e amiralul tău!

— O fi! spuse băiatul, dând din cap. Dar să ştii că purtătorul de spadă care merge întotdeauna înaintea lui e mai amiral decât el. Măcar trage spada câteodată.

— Şi grozavă mutră face când o trage! răspunse unchiul. Ascultă la mine, băiete, ascultă. Ia te uită la cămin.

— Ia te uită! Cine mi-a spânzurat acolo în cui ceaşca mea de argint? exclamă băiatul.

— Eu am spânzurat-o, spuse unchiul. Gata cu cănile! De azi încolo trebuie să bem din pahare, Walter. Suntem oameni de afaceri. Ţinem de City. Am început o viaţă nouă azi-dimineaţă!

— Bine, unchiule – spuse băiatul – beau din orişice, cât timp pot să beau în sănătatea dumitale. Să trăieşti, unchiule, şi ura pentru…

— Lordul Primar, întrerupse bătrânul.

— Să trăiască Lordul Primar, Şerifii, tot Consiliul Comunal şi toţi mai-marii City-ului, spuse băiatul. Să

trăiască, la mulţi ani!

Unchiul dădu din cap în semn de mulţumire.

— Ei, şi acum spuse el – hai să vorbim de firmă.

— Da ce? Parcă-i mult de vorbit de firmă, unchiule, spuse băiatul punând deoparte cuţitul şi furculiţa. E vorba doar de un şir de încăperi întunecoase şi în odaia în care şed eu este o galerie înaltă în faţa căminului, o casă de bani, câteva hârtii pe care sunt însemnate corăbiile gata de plecare, un almanah, câteva mese şi scaune, o sticlă cu cerneală, câteva cărţi, câteva cutii, multe păienjenişuri şi, în unul din ele, drept deasupra capului meu, un gogeamite muscoi uscat, care pare să fie. acolo de când e lumea.

— Şi alt nimic? întrebă unchiul.

— Chiar nimic, afară de o colivie veche (mă mir cum o fi ajuns acolo!) şi o găleată cu cărbuni.

— Nici registre, nici carnete de cecuri, nici conturi sau nici alte dovezi de bogăţie care să se ivească în fiecare zi? întrebă bătrânul Sol, aruncând o privire scrutătoare spre nepot, din mijlocul ceţei în care părea că pluteşte şi apăsând cu tot dinadinsul cuvintele.

— Ba da, câte vrei din astea – răspunse nepotul cu nepăsare – dar toate astea-s bune în biroul domnilor Carker, Morfin sau Dombey.

— Dar domnul Dombey n-a fost astăzi pe acolo? întrebă unchiul.

— Ba a fost. Toată ziua a venit şi a plecat mereu.

— Dar cred că pe tine nu te-o fi băgat în seamă?

— Ba bine că nu! A venit lângă scaunul meu – tare aş fi vrut, unchiule, să nu fie aşa de solemn şi înţepat – şi a spus: „Oh! dumneata eşti fiul domnului Gills, constructorul de instrumente navale”, a spus. „Nepot, domnule”, am îndreptat eu. „Nepot am spus şi eu, băiete”, mi-a răspuns el. Dar pot să jur, unchiule, că a spus *fiu*.

— Mi-e teamă că tu te-nşeli. Dar n-are a face.

— Bine, bine! N-are a face, dar cred că putea şi el să

nu fie atât de tăios. Că doară nu era niciun păcat dacă a spus *fiu*. Şi pe urmă mi-a spus că i-ai vorbit dumneata de mine şi că, drept urmare, mi-a găsit de lucru în întreprindere şi că.se aşteaptă de la mine să fiu atent şi punctual; apoi a plecat. Pe cât mi s-a părut, nu prea i-am plăcut.

— Pare-mi-se că vrei să spui – observă constructorul de instrumente – că el nu prea ţi-a plăcut ţie.

— Aşa o fi, unchiule, răspunse băiatul râzând. Aşa o fi, poate, dar vezi că la asta nu prea m-am gândit.

Faţa lui Solomon era puţin mai serioasă când isprăvi cu masa şi privirea lui se îndreptă în mai multe. rânduri spre chipul blond al băiatului. Când masa fu strânsă (mâncarea fusese adusă de la o ospătărie din apropiere), el aprinse o luminare şi coborî în pivniţă, pe când nepotul său, stând pe scara plină de mucegai, ţinea cu grijă luminarea. După ce cotrobăi câteva clipe prin pivniţă, bătrânul se înapoie cu o sticlă prăfuită şi murdară, arătând a fi foarte veche.

— Ce-i asta, unchiule Sol – spuse băiatul – ce te-ai apucat să faci? Ăsta-i vinul ăla grozav de Madeira? Din care nu a mai rămas decât o singură sticlă?

Unchiul Sol dădu din cap, ceea ce însemna că ştie bine ce face şi după ce, într-o tăcere sărbătorească, scoase dopul sticlei, umplu două pahare şi puse pe masă sticla şi un al treilea pahar gol.

— Sticla cealaltă o s-o bei tu, Wally – spuse el – când vei ajunge să fii un bărbat cu situaţie, respectat şi fericit; când, după începutul pe care l-ai făcut azi, vei fi reuşit – cum mă rog lui Dumnezeu să te ajute să reuşeşti – să treci cu bine şi cu mulţumire o bună parte a vieţii, copilul meu. Închin cu toată dragostea ce-ţi port!

O bună parte din ceaţa ce plutea în jurul bătrânului Sol păru că s-ar fi aciuat în gâtlejul lui, aşa de răguşită îi fu vocea, iar mâna îi tremură când ciocni paharul cu al

nepotului. Dar după ce duse paharul la gură, îl dădu repede şi bărbăteşte peste cap şi plescăi apoi din buze.

— Dragă unchiule – spuse băiatul, prefăcându-se că ar lua totul în glumă, dar cu lacrimi în ochi – pentru onoarea ce mi-ai făcut, şi aşa mai departe, şi aşa mai departe, o să-mi îngădui acum să ridic paharul în sănătatea domnului Solomon Gills, strigând de trei ori „vivat" şi apoi încă o dată „vivat". Să trăieşti, unchiule, şi să bei în sănătatea mea, când o fi să golim ultima sticlă împreună. Hai noroc, unchiule!

Ciocniră paharele din nou şi apoi Walter, care nu băuse încă, luă o înghiţitură şi aduse paharul în faţa ochilor, cu un aer critic de mare cunoscător.

Unchiul îl privi câtva timp, fără să spună un cuvânt. Când privirile lor se întâlniră însă, începu dintr-odată să vorbească, urmărind şirul gândurilor sale, ca şi când ar fi vorbit tot timpul.

— Vezi tu, Walter – spuse el – îndeletnicirea asta a mea a devenit acum un obicei. Într-atât m-am deprins cu obiceiul ăsta, că n-aş mai putea să mă dezbar de el; dar nu-i treabă de făcut, nu-i nimic de făcut. Când se mai purta uniforma de colo – şi-l arătă pe micul aspirant de marină – atunci într-adevăr se puteau face averi şi se şi făceau. Dar concurenţa şi iarăşi concurenţa, noi invenţii şi mereu noi invenţii, schimbări şi iar schimbări – omenirea mi-a luat-o înainte. Abia mai ştiu pe ce lume trăiesc, ba şi mai puţin ştiu unde îmi sunt muşteriii.

— Dă-i încolo, unchiule!

— De când ai venit de la şcoala din Peckham, de pildă, sunt zece zile de atunci. spuse Solomon – nu-mi aduc aminte să-mi fi călcat în prăvălie mai mult de un singur muşteriu.

— Ba doi, unchiule, nu-ţi aduci aminte? A mai fost omul ăla care ţi-a cerut să-i schimbi un pol…

— Păi numai ăla a fost, spuse Solomon.

— Da’ ce, unchiule, adică femeia care a venit să te întrebe care-i drumul spre Mile-End Turnpike, aia-i nimeni?

— Adevărat, băiete. Uite, pe-aia am uitat-o. Cu aia au fost doi.

— Din păcate, niciunul, nici altul n-au cumpărat nimic, strigă băiatul.

— Nu! N-au cumpărat nimic, spuse Solomon, liniştit.

— Nici nu le-a trebuit nimic, strigă băiatul.

— Nu, şi dacă le-ar fi trebuit ceva, s-ar fi dus la altă prăvălie, spuse Solomon pe acelaşi ton.

— Dar, va să zică, au fost doi, unchiule – strigă băiatul – ca şi când aceasta ar fi însemnat un mare triumf. Dumneata ai spus că i-a fost numai unul.

— Bine, bine, Wally – reluă bătrânul vorba, după o scurtă tăcere – dar cum noi nu suntem ca sălbaticii care au dat peste Robinson Crusoe, pe insula lui, nu putem trăi cu câştigul pe care ni-l aduce un om care-mi cere să-i schimb un pol, sau o femeie care mă întreabă de drumul spre Mile-End Turnpike. Cum spusei adineauri, lumea mi-a luat-o înainte. Nu o dojenesc pentru asta; dar n-o mai înţeleg. Negustorii nu mai sunt la fel ca înainte, ucenicii nu mai sunt la fel, afacerile nu mai sunt la fel, mărfurile nu mai sunt aceleaşi. Şapte optimi din mărfurile mele sunt învechite. Eu însumi sunt un om învechit, într-o prăvălie învechită, într-o stradă care nu mai e aceea de care mi-aduc aminte din trecut. Am rămas în urma timpului şi sunt prea bătrân ca să-l mai ajung din urmă. Chiar zgomotul care se aude, până şi din depărtare, mă zăpăceşte.

Walter dădu să vorbească, dar unchiul îi făcu semn cu mâna să tacă.

— Uite, de aia, Wally, de alta vreau ca tu să intri din vreme în lumea afacerilor şi să-ţi croieşti drum pe calea asta. Eu nu mai sunt decât spiritul acestei afaceri; trupul i-a pierit de mult; când o să mor şi eu, spiritul ei o să

dispară şi el. Cum, va să zică, nu face ca moştenire pentru tine, m-am gândit că e cazul să folosesc pentru binele tău aproape singurele relaţii pe care le mai păstrez datorită tradiţiei. Unii cred că sunt bogat. De dragul tău aş fi dorit să fie aşa. Dar orice aş lăsa după mine, sau orice aş putea să-ţi dau, într-o clasă ca a lui Dombey eşti pe calea cea mai bună şi poţi ajunge departe. Fii harnic, încearcă să-ţi iubeşti meseria, dragă băiete, munceşte ca să ajungi să stai pe picioarele tale şi să fii fericit!

— O să fac tot ce pot, unchiule, să merit dragostea dumitale. Fii încredinţat, am s-o fac! răspunse băiatul cu toată seriozitatea.

— Ştiu, ştiu – spuse Solomon sunt sigur că ai s-o faci, şi se apucă să bea încă un pahar de Madeira cu şi mai multă poftă chiar decât îl băuse pe primul. Cât priveşte marea – urmă el – e ea frumoasă în poveşti, Wally, dar de fapt nu este aşa şi nu face de tine. Înţeleg eu că ţi-e gândul la ea, legat cum eşti de toate lucrurile astea; dar nu face, îţi spun eu, nu face de tine!

Solomon Gills îşi frecă totuşi mâinile cu un aer de plăcere ascunsă pe când vorbea de mare şi privi cu o mulţumire căreia nu-i putea dia glas la lucrurile din jurul lui care toate aminteau de mare.

— Ia gândeşte-te, bunăoară, la vinul ăsta – spuse bătrânul Sol – la vinul ăsta care s-a plimbat până în Indiile de Est şi înapoi şi nu ştiu de câte ori a ocolit pământul. Gândeşte-te la întunericul adânc al nopţilor, la urletul vântului şi la mugetul mării.

— Şi la tunete, şi trăsnete, şi ploaie, şi grindină, şi furtuni de tot felul, spuse băiatul.

— Fireşte – spuse Solomon – la toate prin câte a trecut vinul ăsta. Gândeşte-te la încordările şi trosniturile lemnăriei şi ale catargelor, la urletul furtunii prin parâme şi prin toate cele de pe corabie.

— Ce se mai căţăriau marinarii pe catarge, luându-se

la întrecere care mai de care să ajungă mai întâi la vergă să strângă pânzele încărcate de chiciură, pe când corabia se hurduca şi se clătina înnebunită, strigă nepotul.

— Chiar aşa – spuse Solomon – prin toate astea a trecut butoiul alia vechi în care a fost vinul ăsta. Cum spune cântecul: „Când frumoasa Sally se înecă în…”

— „În Marea Baltică, în toi de noapte, douăzeci şi cinci de minute după miezul nopţii, când ceasul din buzunarul căpitanului se opri, el zăcând mort lângă catarg, la paisprezece februarie 1749!” strigă Walter cu multă însufleţire.

— Chiar aşa – strigă bătrânul Sol – chiar aşa! Erau atunci cinci sute de butoaie de astea la bord. şi (afară doar de căpitanul secund, primul locotenent, doi marinari şi o doamnă salvată într-o şalupă care lua apă) toţi se apucară să dea drumul vinului din butoaie, se îmbătară şi muriră cântând „Domneşte, Britanic” în timp ce vasul se apleca şi se scufunda, iar sufletul şi-l dădură cu toţii, într-un urlet înfiorător.

— D-apoi când „George al doilea” fu aruncat la mal, unchiule, pe coasta Cornwall-ului, pe o furtună îngrozitoare, două ceasuri înainte de zori, la patru martie şaptezeci şi unu! Erau ca la două sute de cai la bord; şi caii, slobozindu-se din cală chiar de la izbucnirea furtunii şi zvârlind din copite la dreapta şi la stânga, izbindu-se de alţii să se strivească, făceau un zgomot grozav de asurzitor şi scoteau nişte urlete ca de om. Echipajul a crezut că s-a umplut corabia de strigoi, şi până şi cei mai curagioşi nu şi-au mai putut ţine firea, şi-au ieşit din minţi şi, deznădăjduiţi, s-au arunciat peste bord. Numai doi au rămas în viaţă ca să povestească cele întâmplate.

— Şi când – spuse bătrânul Sol – când „Polyphemus”…

— Vas comercial pentru India de Vest, trei sute cincizeci de tone, căpitan John Brown din Deptford,

proprietar Wiggs şi Co., strigă Walter.

— Chiar aşa – spuse Sol – când luă foc, după patru zile de navigaţie cu vânt favorabil, plecat fiind din portul Jamaica, noaptea…

— Erau doi fraţi la bord – întrerupse nepotul într-un suflet şi cu voce tare – şi nefiind loc destul pentru amândoi în singura barcă de salvare care nu se scufundase, niciunul din ei nu vru să se lase în barcă, până când cel mai mare îl luă în braţe pe cel mai mic şi-l aruncă în biarcă. Şi atunci fratele mai tânăr s-a ridicat în picioare în barcă şi a strigat: „Dragă Eduard, gândeşte-te la logodnica ta de acasă. Eu îs doar un băieţandru. Nu mă aşteaptă nimeni acasă. Sări tu în barcă în locul meu!” Şi el s-a aruncat în mare.

Ochii aprinşi şi faţa îmbujorată a băiatului care, de exaltarea cu care povestise, precum şi din admiraţie pentru cele povestite, se ridicase de pe scaun, păreau să reamintească bătrânului Sol un amănunt uitat, sau ascuns de ceaţa care îl înconjura. În loc de a mai face glume, cum fără ndoială avusese de gând cu o clipă mai înainte, tuşi uşor şi spuse:

— Ia să lăsăm astea; să vorbim de altceva.

Adevărul era că unchiul, om cam simplu, atras el însuşi în chip tainic de minunăţii şi aventuri – fiind prin însăşi negustoria lui într-un fel oarecare, înrudit cu ele – încurajase în mare măsură aceeaşi aplecare la nepotul său. În consecinţă, niciuna din opreliştile folosite pentru a îndepărta pe băiat de la aventuri nu avusese altă urmare decât să-i sporească gustul pentru ele. S-ar zice că niciodată n-a fost scrisă vreo carte, nici spusă vreo poveste cu gândul de a-i face pe băieţi să rămână pe uscat, care, dimpotrivă, să nu-i fi încântat şi atras să plece în largul mării.

Dar micul grup al celor doi fu sporit acum de un personaj îmbrăcat în haine albastre, largi, şi care purta fixat de încheietura mâinii sale drepte un cârlig ce îi ţinea

loc de mână. Sprâncenele îi erau negre, foarte stufoase, şi în mâna stângă ţinea un baston gros şi noduros (ca şi nasul lui). În jurul gâtului purta, înfăşurată, o basma neagră de mătase şi un guler atât de larg, încât aducea cu o mică pânză de corabie. Era, fără îndoială, persoana pentru care fusese pregătit al treilea pahar şi, de asemenea, fără îndoială el ştia acest lucru. După ce îşi scoase mantaua, agăţă în cuierul de după uşă o pălărie de muşama, ce strălucea atât încât te durea capul când te uitai la ea, pălărie care îi lăsase în jurul frunţii un cerc roşu, de parcă ar fi purtat o oală care i-a lăsat o urmă pe cap. Apoi îşi trase un scaun în dreptul locului unde era pus paharul gol şi se aşeză. De obicei i se spunea „Căpitanul" şi în viaţa lui fusese pilot, sau căpitan de vas, sau corsar, sau poate toate trei laolaltă şi mirosea, cât de colo, a apă de mare.

Faţa lui, ce părea întunecată de pârlită ce era. se lumină când dădu mâna cu unchiul şi cu nepotul. S-ar fi zis totuşi că, de felul lui, trebuie să fie un om zgârcit la vorbă, căci spuse doar:

— Ce mai e pe aici?

— Toate bune, spuse domnul Gills, împingând sticla spre el.

El o lua, o cercetă, o mirosi de aproape şi apoi spuse, cu o expresie cu totul deosebită a fetei:

— *Asta-i*?

— *Ăsta-i*, răspunse constructorul de instrumente.

Apoi fluieră pe când îşi umplea paharul şi avu aerul să creadă că era într-adevăr zi de mare sărbătoare.

— Walr! spuse el, potrivindu-şi părul (care era rar) cu cârligul şi arătând apoi cu aceştia către constructorul de instrumente. Ia te uită la el! Dragoste! Cinste! Şi ascultare![4] Ia răsfoieşte-ţi catehismul până o să dai de cuvintele astea şi când le vei fi găsit, întoarce foaia! Noroc,

---

4 Citatul nu e din catehism, ci e formula folosită la ceremonia căsătoriei (n.r.).

băiete!

Şi simţi o mulţumire atât de desăvârşită din pricina citatului găsit cât şi pentru tălmăcirea ce i-o dăduse, încât nu se putu împiedica să repete cuvintele cu o voce slabă şi să spună că de patruzeci de ani nu-şi mai adusese aminte de ele.

— Dar n-am avut niciodată nevoie în viaţă de două sau trei cuvinte pe care să nu ştiu unde să le găsesc, Gills, observă el. Asta de pe urma faptului că nu-mi risipesc vorbele, cum fac alţii.

Gândul acesta îi reaminti poate că ar fi făcut mai bine să urmeze pilda tatălui tânărului Norval din poezie[5] şi „să-şi sporească averea".

Tăcu deci şi nu mai spuse nimic până când bătrânul Sol trecu în prăvălie să aprindă liampa. Atunci se întoarse către Walter şi spuse, fără prealabilă introducere:

— O fi oare în stare să facă un ceasornic, dacă încearcă?

— Nu m-ar prinde mirarea, căpitane Cuttle, răspunse băiatul.

— Şi pasămite, ar merge! hotărî căpitanul Cuttle, trasând în laer, cu cârligul lui, un semn în formă de şarpe! Ei, Doamne, şi încă cum ar merge!

O clipă sau două rămase cu privirea pierdută, ca şi cum ar fi privit acel ceasornic ideal, apoi o îndreptă către băiat, ca şi când fata lui ar fi fost cadranul.

— E tobă de oarte, observă el, îndreptându-şi cârligul către mărfurile din prăvălie. Ia te uită! Aici sunt toate grămadă. Pământ, aer, apă. Toate la un loc. Doar să spui unde vrei să le aşezi. Sus, într-un balon? Gata, le ai. Jos, într-un clopot? Gata, te-ai. Vrei să pui steaua polară pe o balanţă şi să o cântăreşti? Ţi-o face şi p-asta.

Se poate deduce din aceste observaţii cum că respectul căpitanului Cuttle pentru stocul de instrumente

---

5 Aluzie la un poem al lui John Home (secolul al XVIII-lea) (n.r.)

din prăvălie era adânc şi că filosofia lui nu deosebea decât foarte puţin sau de loc negustoria cu instrumente de chiar inventarea lor”.

— Ei – adăugă el suspinând – mare lucru e să-nţelegi toate astea şi parcă-i tot atât de mare lucru să nu le înţelegi. Habar n-am cum o fi mai bine. E atât de bine să şezi în voie aici şi să simţi că poţi să fii cântărit, măsurat, mărit, electrizat, polarizat, şi mai ştiu eu ce dracu’, fără să ai habar cum s-a făcut.

Numai minunatul Madeira, combinat cu prilejul (care cerea ca mintea lui Walter să fie luminată) ar fi putut să-i dezlege limba în aşa fel, ca să dea drumul unei cuvântări atât de uimitoare. El însuşi păru mirat de felul în care această cuvântare îl făcu să-şi dea seama de câtă plăcere liniştită avusese parte timp de zece ani, cu prilejul prânzurilor lui în acea odăiţă. Devenind astfel „un om mai trist şi mai înţelept”[6] căzu pe gânduri şi nu mai spuse nimic.

— Haide! strigă obiectul admiraţiei lui, înapoindu-se. Până să-ţi dau paharul dumitale de grog, Ned, trebuie se golim sticla asta.

— Ţin’te bine! spuse Ned umplându-şi paharul. Mai dă-i un pic şi băiatului.

— Nu îmi mai da, mulţumesc, unchiule!

— Ba da, ba da, încă un pic, spuse Sol. Să golim sticla, să bem, Ned, în cinstea Casei – Casa lui Walter. Să nu te miri că o să fie Casa lui Walter, cel puţin în parte, una din zilele astea. Cine ştie? Sir Richard Whittington nu s-a căsătorit oare cu fata patronului?

— Te aşteptăm lord Whittington, Lord Primar al Londrei şi când o să fii bătrân, n-o să mai pleci, spuse căpitanul. Walr! Răsfoieşte cartea, băiete!

— Şi cu toate că domnul Dombey nu are nicio fată…

---

6 Aluzie la versurile din Coleridge (1772-1834J *A sadder and a wiser man He rose the morrow morn* (n.r.).

începu să spună Sol.

— Ba da, ba da, are una, unchiule, spuse băiatul roşindu-se la faţă şi râzând.

— Are? strigă bătrânul. Aşa-i, aşa-i, mi se pare că are una.

— Ştiu eu bine că are, spuse băiatul. Azi vorbeiau unii despre asta în birou. Ei spun, unchiule şi căpitane Cuttle – urmă el cu voce scăzută – că nu o iubeşte, că nu o bagă în seamă şi că o lasă printre servitori, iar el se gândeşte mereu numai cum o să facă să-l aibă mai curând pe fiul său părtaş în afacere, cu toate că nu este acum decât un sugaci. Cu gândul tot mereu la asta, pune să i se încheie bilanţurile mai des ca înainte şi registrele-s controlate mai de aproape decât de obicei. Ba l-a şi văzut lumea (când el credea că nu-l vede nimeni), plirmbându-se prin docuri, privind la corăbiile şi la bunurile lui şi la toate alea, ca şi când s-ar bucura de ce va avea el împreună cu fiul lui. Astea le spuneau ei în birou. Nu ştiu cât or fi de adevărate.

— Vezi că a şi aflat totul despre ea, spuse constructorul de instrumente.

— Bazaconii, unchiule, strigă băiatul, roşindu-se până la urechi şi râzând copilăreşte. Cum să nu aud ce mi se spune?

— Mi-e teamă că fiul ne cam stă în cale deocamdată, Ned, spuse bătrânul, mai mult în glumă.

— Ba chiar de-a binelea, răspunse căpitanul.

— Cu toate astea – urmă Sol – hai să bem în cinstea lui. Trăiască Dombey şi Fiul!

— Foarte bine, unchiule, spuse băiatul voios. Dar, pentru că ai amintit-o şi pe ea şi ai făcut legătura cu mine şi ai spus că ştiu totul despre ea, îndrăznesc să schimb urarea dumitale. Trăiască Dombey, şi Fiul, şi Fiica!

CAPITOLUL V
Progresele şi botezul lui Paul

Micul Paul, fără a se molipsi din sângele familiei Toodle, se făcea din zi în zi mai gâtas şi mai voinic. Tot astfel, din zi în zi, creştea mai arzătoare dragostea domnişoarei Tox pentru el. Devotamentul ei era atât de mult preţuit de către domnul Dombey, încât acesta începu să vadă în ea o femeie cu mult bun-simţ înnăscut, cu sentimente care-i făceau cinste şi meritau să fie încurajate. Şi fu atât de darnic cu această judecată binevoitoare, încât nu numai se înclină cu diferite prilejuri într-un fel cu totul deosebit în faţa ei, dar merse până a inededinta surorii sale aprecieri atât de solemne precum „spune-i te rog prietenei tale, Luizo, că îi apreciez bunătatea”, ori „reaminteşte-i domnişoarei Tox, Luizo, că-i sunt foarte obligat”, atenţii deosebite care făcură o nespusă impresie asupra doamnei căreia îi erau adresate.

Domnişoara Tox avea obiceiul de a asigura adesea pe doamna Chick că „nimic nu putea depăşi interesul ei pentru tot ce era în legătură cu dezvoltarea dulcelui copilaş”; de altfel, oricine ar fi observat purtarea domnişoarei Tox ar fi ajuns la aceeaşi concluzie, chiar fără confirmări atât de hotărâte. Ea prezida la solemnitatea atât de nevinovată a hrănirii tânărului moştenitor cu o nespusă mulţumire, aproape cu un aer de parcă ar fi împărţit cu Richards dreptul de a fi gazdă la acest ospăţ. Asista cu încântare la micile ceremonii ale băii şi ale toaletei. Administrarea unor doze mici de doctorii deşteptau în ea toată simpatia tumultuoasă pe care era în stare să o manifeste. Cu prilejul unei vizite a domnului Dombey, când acesta, introdus de sora sa în camera copilului, îl privea în timp ce i se pregătea patul, cum, îmbrăcat într-o cămăşuţă scurtă şi uşoară se căţăra pe rochia lui Richards, domnişoara Tox, care se ascunsese într-un dulap (împinsă de marea ei modestie) fu atât de încântată, încât, ascunsă de privirile celor de fată, nu se putu opri să exclame: „Aşa-i că e frumos, domnule

Dombey? Aşa-i că e un Cupidon, domnule?” Dar, în aceeaşi clipă, căzu aproape jos în dosul uşii garderobului, zăpăcită şi ruşinată.

— Luizo – spuse domnul Dombey într-o bună zi surorii sale – cred că trebuie neapărat să-i fac prietenei tale un mic dar cu prilejul botezului lui Paul. Dintru început s-a trudit atât de mult de dragul copilului şi pare a-şi da seama atât de bine de situaţia ei (din păcate, un merit foarte rar în lumea de azi), încât aş fi foarte mulţumit să-i pot arăta aprecierea mea.

Fără a micşora câtuşi de puţin meritele domnişoarei Tox. trebuie constatat că în ochii domnului Dombey – ca şi în alţi ochi care întâmplător au văzut lumina zilei – numai acei oameni care manifestau faţă de el cuvenita veneraţie puteau ajunge la acea conştiinţă superioară de a-şi cunoaşte rangul lor. Meritul lor nu consta atât în faptul că se cunoşteau pe ei înşişi, cât mai ales în faptul că-l apreciau pe el şi că se plecau în faţa lui.

— Dragă Paul – răspunse sora lui – eşti drept faţă de domnişoara Tox şi ştiam eu bine că un bărbat cu minte pătrunzătoare ca tine n-ar putea să fie altfel. Sunt convinsă că, dacă există trei cuvinte în limba engleză pentru care ea are nu numai respect, dar aproape veneraţie, aceste cuvinte sunt: Dombey şi Fiul.

— Da, da – spuse domnul Dombey – cred şi eu. Îi face cinste domnişoarei Tox.

— Şi, cât priveşte orice ar fi să-i dai în dar, dragă Piaul – urmă sora lui – tot ce pot spune este că, orice vei da domnişoarei Tox va fi păstrat cu sfinţenie şi va fi apreciat, sunt sigură, ca o relicvă. Dar, mai este o cale, dragă Paul, ca să arăţi într-un chip mai măgulitor şi mai potrivit cât preţuieşti prietenia domnişoarei Tox, fireşte, numai dacă ai vrea…

— Care ar fi aceea? întrebă domnul Dombey.

— Uite, bunăoară naşii – urmă doamna Chick – au o

mare importanţă în ce priveşte legăturile şi influenţa lor.

— Nu văd ce însemnătate ar putea avea pentru fiul meu, spuse domnul Dombey cu răceală.

— Da, bine spui, dragă Paul, răspunse doamna Chick cu o vioiciune deosebită, menită să mascheze brusca ei schimbare de atitudine. Ai vorbit ca un adevărat Dombey. Nici nu mă aşteptam la altceva din parte-ţi. Trebuia să ştiu că asta îţi va fi părerea. Poate – şi aci doamna Chick şovăi din nou neştiind bine pe ce cale s-o apuce – poate tocmai de asta ar fi drept ca să nu te opui la alegerea domnişoarei Tox ca naşă pentru micuţul nostru, chiar dacă ar figura numai ca locţiitoare a unei alte persoane. Ea ar primi-o ca o mare cinste şi distincţie, dragă Paul, ce să ţi-o mai spun.

— Luizo – spuse domnul Dombey, după o scurtă pauză – nu e de presupus că…

— Desigur că nu – strigă doamna Chick, grăbindu-se să prevină un refuz – nici nu mi-am închipuit că ar fi.

Domnul Dombey o privi cu nerăbdare.

— Nu mă lua aşa, dragă Paul, spuse soră-sa. Asta mă dă gata. Ştii că sunt slabă. Ştii că nu mai sunt în apele mele, de când cu moartea iubitei noastre Fanny.

Domnul Dombey aruncă o privire la batista pe care sora lui o dusese la ochi şi reluă vorba:

— Nu e de presupus, zic eu…

— Şi eu spun tot aşa – şopti doamna Chick – şi niciodată n-am gândit altfel.

— Pentru Dumnezeu, Luizo! spuse domnul Dombey.

— Nu, nu dragă Paul – obiectă ea cu demnitate şi cu lacrimi în ochi – trebuie neapărat să mă laşi să vorbesc. Eu nu-s nici atât de înţeleaptă, nici atât de logică, nici atât de elocventă, sau mai ştiu eu cum, ca tine. Asta o ştiu pr-ea bine. Cu atât mai rău pentru mine. Dar dacă astea ar fi să fie cuvintele mele cele de pe urmă, şi astfel de cuvinte trebuie să fie foarte solemne atât pentru tine, cât şi pentru mine, Paul, mai ales după moartea lui Fanny, tot aş spune

că niciodată nu am crezut că aşa ceva ar fi de presupus. Şi mai mult decât atât – adăugă doamna Chick cu demnitate sporită, ca şi când ar fi rezervat pentru la urmă argumentul zdrobitor – de fapt niciodată nu am socotit că ar putea fi.

Domnul Dombey se duse la fereastră şi apoi se înapoie.

— Nu e de presupus, Luizo – spuse el (doamna Chick, vrând să rămână pe poziţie, repetă: „Ştiu că nu e", dar el nu o luă în seamă) – că dacă aş recunoaşte cuiva dreptul la o astfel de pretenţie, ar fi mai multe persoane care să aibă mai multe drepturi asupra mea ca domnişoara Tox. Dar nu recunosc nimănui un atare drept. Sub nicio formă. Paul şi cu mine vom fi în stare, la timpul cuvenit, să apărăm ce-i al nostru – Casa – sau, cu alte cuvinte, vom fi în stare să apărăm ce este al Casei, să păstrăm ce e al ei şi să transmitem mai departe ce e al ei, şi toate acestea fără ajutorul unor mijloace atât de meschine. Acest fel de ajutor străin pe care unii îl caută de obicei pentru copiii lor, eu unul pot să-mi îngădui să-l dispreţuiesc; nădăjduiesc că sunt deasupra lui. Eu mă mulţumesc ca, o dată Paul ieşit din copilărie şi din prima lui tinereţe, să-l văd pregătit, fără a pierde timpul, pentru cariera ce îi e hărăzită. Şi-o găsi el atunci, în viaţă, prietenii puternici pe care-i va dori, dacă o să menţină cu hotărâre, sau chiar o să extindă, de va fi cu putinţă – demnitatea şi creditul firmei. Până atunci să se mulţumească cu mine; fac eu pentru el faţă la toate. Nu doresc câtuşi de puţin să se interpună altcineva între noi doi. Îmi convine mult mai bine să dau unei persoane atât de merituoase, cum este prietena ta, o dovadă că îi apreciez purtarea atât de îndatoritoare. Lasă prin urmare să rămână aşa şi îmi închipui că bărbatul tău şi cu mine vom face faţă destul de bine ca martori.

În cursul acestor observaţii, debitate cu multă maiestate şi măreţie, domnul Dombey dezvăluise

simţământele ascunsei ale inimii sale. O neîncredere de nedescris în oricine ar îndrăzni să păşească între el şi fiul lui; o gelozie dispreţuitoare de a avea vreun rival sau vreun părtaş în respectul şi deferenta băiatului; o îndoială puternică, dobândită de curând, că nu era infailibil în ce priveşte puterea lui de a înfrânge şi de a încătuşa voinţe omeneşti; o teapă tot atât de acută ca nu cumva să întâmpine alte piedici sau dezamăgiri. Acestea erau, în acele clipe, gândurile ce-i frământau sufletul. Toată viaţa nu avusese niciun prieten. Datorită firii lui reci şi distante nici nu căutase şi nici nu găsise vreunul. Iar acum, când firea lui îşi concentrase atât de intens toată puterea asupra sentimentului de interes şi ambiţie părintească, părea ca şi când curentul îngheţat (cu care putea fi asemuită) în loc să fie descătuşat de sub influenta acelui sentiment, şi să curgă limpede şi liber, s-ar fi dezgheţat numai pentru o clipă, ca să-şi primească sarcina iar apoi ar fi îngheţat din nou, formând împreună cu ea un bloc masiv de gheată.

O dată ce domnişoara Tox fu ridicată la demnitatea de naşă a mitului Paul, în virtutea lipsei ei de importantă, ea fu şi investită cu organizarea ceremoniei, pe care (jomnul Dombey, considerând-o prea mult întârziată, îşi manifestă dorinţa să aibă loc fără nicio altă amânare. Sora lui, căreia nici prin gând nu-i trecuse că ar fi putut avea un succes atât de mare, se retrase cât putu mai repede ca să comunice celei mai bune prietene a sa hotărârile luate, iar domnul Dombey rămase singur în bibliotecă.

În seara aceea numai singurătatea nu domnea în camera copilului, căci doamna Chick şi domnişoara

Tox petreceau acolo împreună o seară plăcută. Asta spre marea nemulţumire a domnişoarei Suzana Nipper, care nu pierdu niciun prilej de a-şi arăta supărarea, strâmbându-se în tot felul pe după uşă. Cu acest prilej simţământele ei erau atât devii, încât socoti că este neapărată nevoie să se uşureze în chipul acesta, chiar fără

să aibă mulţumirea de a fi văzută sau aprobată de către cineva. După cum cavalerii rătăcitori din vechime îşi uşurau inimile săpând numele iubitelor lor în deşerturi, în desişuri sau în alte locuri neumblate unde nu era câtuşi de puţin de aşteptat ca ele să fie citite de cineva, tot astfel domnişoara Suzana Nipper strâmbă din nas către sertare şi dulapuri, aruncă priviri chiorâşe prin bufete, scoase limba la vasele de piatră, apostrofându-le şi adresându-le porecle jignitoare.

Între timp, cele două nepoftite, din fericire neştiutoare de simţămintele tinerei domnişoare, avură grijă să-l treacă pe micul Paul prin toate fazele dezbrăcării, ale exercifiilor corporale, ale hrănirii şi culcării. Apoi se aşezară în faţa focului să-şi ia ceaiul. Datorită grijii lui Polly, cei doi copii dormeau acum în aceeaşi odaie; dar numai după ce se aşezaseră la ceai, cele două doamne, privind întâmplător spre cele două pătucuri, îşi amintiră de Florence.

— Ce adânc doarme! spuse domnişoara Tox.

— Cum să nu doarmă, dragă, ştii doar că toată ziua se zbenguie pe afară, răspunse doamna Chick. Toată ziua se joacă cu micul Paul.

— Ciudată copilă, spuse domnişoara Tox.

— Ce să-ţi spun, dragă – răspunse doamna Chick cu voce slabă – leit maică-sa!

— Aşa-i, aşa-i, spuse domnişoara Tox. Săraca de ea!

Şi spuse aceasta pe un ton de adâncă compătimire, deşi nu-şi dădea de loc seama de ce era nevoie de compătimire, afară doar pentru că s-ar fi cuvenit poate să o arate.

— Florence n-o să fie niciodată, niciodată, niciodată o Dombey – spuse doamna Chick – nici chiar dacă ar fi să trăiască o mie de ani.

Domnişoara Tox ridică din sprâncene şi se arătă iarăşi plină de compătimire.

— Mă frământ şi mă îngrijorez mereu pentru ea, spuse doamna Chick cu un suspin de modestie. Zău, nu ştiu ce va ajunge când s-o face mare şi ce situaţie o să aibă. Nu are nimic din taică-său. Şi cum o să aibă, dacă seamănă atât de puţin a Dombey?

Domnişoara Tox făcu o mutră de parcă n-ar fi găsit nimic de opus unei argumentări atât de convingătoare.

— Şi vezi dumneata – spuse doamna Chick, de parcă i-ar fi împărtăşit o mare taină – copila are firea bietei Fanny. N-o să facă niciodată o sforţare, toată viaţa ei. Sunt sigură de asta. Niciodată! Niciodată nu o să se lipească, n-o să se lege de inima tatălui ei, ca o…

— Ca o iederă? sugeră domnişoara Tox.

— Chiar ca o iederă – aprobă doamna Chick – niciodată! Niciodată n-o să se strecoare şi n-o să se cuibărească la sânul dragostei tatălui ei ca…

— Ca o ciută speriată? sugeră domnişoara Tox.

— Chiar ca o ciută speriată, spuse doamna Chick. Niciodată! Biata Fanny! Ce mult am iubit-o!

— Nu trebuie să te emoţionezi prea mult, draga mea, spuse domnişoara Tox cu o voce mângâietoare. Nu, zău, nu trebuie! Eşti prea sensibilă…

— Avem toţi greşelile noastre, spuse doamna Chick, plângând şi dând din cap. Fără îndoială, le avem. N-am fost niciodată oarbă fată de greşelile ei. Nici n-am susţinut vreodată să fi fost. Departe de mine gândul ăsta. Dar ce mult am iubit-o!

Câtă mulţumire găsea doamna Chick – persoană destul de neroadă în comparaţie cu care cumnata ei fusese un adevărat înger de bunătate şi gingăşie femeiască – în faptul că putea cultiva şi ocroti amintirea acelei doamne, continuând întocmai purtarea pe care o avusese faţă de ea când era în viaţă; în felul ei de a se purta era mânată de dorinţa de a se convinge pe ea însăşi şi de a se simţi foarte satisfăcută de marea ei tolerantă! Ce grozav de frumoasă

virtute trebuie să fie toleranta, când izvorăşte dintr-o judecată dreaptă, pentru ca să pară frumoasă chiar acelora care judecă strâmb şi care nu sunt în stare să arate cum ajungem să fim investiţi cu privilegiul de a o exercita!

Doamna Chick îşi mai ştergea încă lacrimile şi mai dădea din cap, când Richards îndrăzni să-i atragă atenţia că domnişoara Florence nu dormea şi că se ridicase în pat. Ea se deşteptase, după cum spusese femeia şi genele îi erau ude de lacrimi. Dar nimeni, afară de Polly, nu lua în seamă acele picături strălucitoare. Numai Polly se plecă peste ea să-i şoptească cuvinte de mângâiere şi se lipi de ea atât de strâns, că putu auzi cum îi flutura inima în piept.

— Oh! Doică dragă – spuse copila, privind-o serios în faţă – lasă-mă să mă culc lângă fratele meu I Te rog, lasă-mă.

— Da’ de ce, drăguţa mea? spuse Richards.

— Oh! Pentru că el mă iubeşte, cred eu – strigă copila cu patimă – lasă-mă să mă culc lângă el. Te rog, lasă-mă!

Doamna Chick interveni cu câteva cuvinte părinteşti, spunându-i să doarmă ca un copil cuminte, dar Florence repetă rugămintea cu o privire speriată şi cu o voce frântă de sughiţuri şi de plâns.

— N-o să-l deştept, spuse ea, acoperindu-şi fata cu mâinile şi lăsând capul în jos. O să-l mângâi doar cu mâna şi o să adorm. Oh! vă rog, vă rog, lăsaji-mă să dorm noaptea asta lângă fratele meu, pentru că el mă iubeşte I

Richards, fără să mai spună o vorbă, o luă şi, purtând-o spre pătucul în care dormea copilaşul, o culcă lângă el. Ea se vârî cât putu mai aproape de el, fără să-l deştepte. Duse apoi un braţ sfios pe după gâtul lui şi, punându-şi faţa pe celălalt braţ, peste care atârna părul ei umezit şi despletit, rămase nemişcată.

— Sărăcuţa de ea – spuse domnişoara Tox – pasămite *a* visat.

Acest incident banal întrerupse firul conversaţiei în

curs, în aşa fel, încât nu mai putu fi reluat. De altfel, doamna Chick fusese atât de afectată de contemplarea propriei ei firi tolerante, încât îşi ieşise din ale ei. Ca urmare, cele două prietene se sculară curând de la masa de ceai şi un servitor fu trimis să aducă o birjă pentru domnişoara Tox. Domnişoara Tox, de altfel, avea mare experienţă în folosirea birjelor şi plecarea ei într-un asemenea vehicul cerea în genere timp, deoarece era foarte sistematică în pregătirea plecării.

— Fii bun, te rog, Towlinson – spuse domnişoara Tox – şi, înainte de toate, ia un toc şi cerneală şi înseamnă în chip citet numărul birjei.

— Da, domnişoară, spuse Towlinson.

— După asta, te rog, Towlinson, aibi bunătatea şi întoarce pernele care – continuă domnişoara Tox adresându-se numai doamnei Chick – sunt aproape toate umede, draga mea.

— Da, domnişoară, încuviinţă Towlinson.

— O să te mai supăr, te rog – spuse domnişoara Tox – cu acest bilet şi cu acest şiling. Spune-i că trebuie să mă ducă drept la adresa scrisă pe bilet şi că în niciun caz nu va căpăta mai mult decât un şiling.

— Nu, domnişoară, spuse Towlinson.

— Şi apoi, îmi pare rău că îţi dau atâta de lucru, rosti domnişoara Tox, aruncându-i o privire gânditoare.

— Nu face nimic, domnişoară, răspunse Towlinson.

— Atrage-i atunci atenţia, te rog, Towlinson – făcu domnişoara Tox – că unchiul doamnei este magistrat şi că dacă îşi va permite cea mai mică obrăznicie, o să ia o pedeapsă straşnică. Poţi să pretinzi că-i spui asta, te rog, Towlinson, prieteneşte şi pentru că ştii ce a păţit un altul, care a şi murit.

— Desigur, domnişoară, se înclină Towlinson.

— Şi acum noapte bună, dulce, dulce, dulce finişor, spuse domnişoara Tox, cu o ploaie de sărutări trimise

copilului la fiecare repetare a adjectivului. Şi, Luizo, scumpă prietenă, făgăduieşte-mi să bei ceva cald la noapte, înainte de a te culca şi să nu te emoţionezi!

Numai cu nespusă greutate putu Nipper cea cu ochii negri, care, privind fix, asistase la această criză, să se stăpânească până în clipa plecării doamnei Chick. Dar de îndată ce musafirii părăsiră camera copilului, ea porni să se despăgubească de chinurile suferite.

— Poţi să mă ţii într-o cămaşă de forţă şase săptămâni – spuse Nipper – şi când o să mă scoţi din ea o să fiu şi mai furioasă. Cine dracu' a auzit vorbe ca la zgriptoroaicele astea două, doamnă Richards?

— Şi să mai şi spumă apoi că a visat, sărăcuţa de ea! exclamă Polly.

— Oh! frumuseţilor! strigă Suzana Nipper, prefăcându-se că salută uş-a pe care ieşiseră doamnele. N-o să fie niciodată o Dombey, aşa e? Să sperăm că n-o să fie, nici nu vrem să fie, destul că avem unul.

— Vezi să nu deştepţi copiii, Suzano dragă, şopti Polly.

— Vă sunt foarte îndatorată, doamnă Richards – spuse Suzana, care la mânie mu ştia să facă deosebiri

— Şi într-adevăr mă simt foarte onorată de a primi poruncile dumneavoastră, inefiind decât o sclavă nea – gră şi o mulatră. Doamnă Richards, dacă mai aveţi o altă poruncă să-mi daţi, puteţi să mi-o daţi; porunciţi, vă rog.

— Ce vorbă-i asta, porunciţi? spuse Polly.

— Asta-i bună, doamnă Richards – strigă Suzana

— Alea vremelnice poruncesc mereuaici celor statornice – ce, nu ştii? Dar oriunde te-ai fi născut, doamnă Richards – continuă Gură-rea, dând din cap cu hotărâre – şi ori-şiicând şi orişicum (dumneata vei fi ştiind asta mai bine), să fi bagi lân cap, te rog, că una e să dai porunci şi cu totul alta este să le primeşti. Poţi dumneata să porunceşti cuiva să se arunce de pe un pod cu capul

înainte în apa adâncă de patruzeci şi cinci de picioare, doamnă Richards, dar n-o să fie nimeni aş, a de prost să te asculte.

— Ia Lasă – spuse Polly – eşti supărată acum pentru că eşti un suflet bum şi ţi-e dragă domnişoara Florence, dar îţi verşi focul pe mine pentru că n-ai găsit pe altcineva.

— E uşor pentru unii să-şi ţină firea şi să vorbească dulceag, doamnă Richards – răspunse Suzana, ceva mai îmblânzită – când toţi se poartă cu copilul lor de parc –, ar fi un print şi toată lumea îl giugiuleşte şi-l mângâie de i se apleacă şi lui, dar când o flintă dulce şi nevinovată, care n –, ar trebui: să audă vreodată e vorbă aspră, e bruftuită, asta e cu totul altă chestie. Doamne, domnişoară Floy, mică răutate ce eşti, dacă nu închizi ochii până într-un minut, chem spiriduşii din pod, să te mănânce de vie!

Spunând aceasta, domnişoara Nipper scoase un urlet îngrozitor, presupus a proveni de la un spiriduş din neamul taurilor, gata să-şi îndeplinească înfiorătoarea lui misiune. După ce linişti însă pe copilă, trăgându-i plapuma până peste cap şi lovind perinele de două-trei ori cu furie, îşi încrucişă braţele, strânse din buze şi se aşeză în faţa căminului, unde rămase toată seara, cu privirile aţimitite la foc.

Cu toate că se spunea despre micul Paul, în felul de a vorbi al doicilor, că toate alea le-nţelege, el înţelegea tot atât de puţin dintoate alea, ca şi din pregătirile pentru botezul său ce urma să aibă loc peste două zile, pregătiri care, cu toate astea, se făcură cu mare sârguinţă, atât în ce priveşte îmbrăcămintea lui personală, cât şi a surorii sale şi a celor două dădace. Nici măcar când sosi dimineaţa botezului, Paul nu dădu vreun semn că ar înţelege însemnătatea zilei, ba dimpotrivă, se arătă deosebit de somnoros şi de pornit să se supere pe cei din jurul lui că-l îmbrăcau ca pentru o plimbare.

Se întâmplă să fie o zi plumburie de toamnă, cu um

vânt viclean suflând dinspre răsărit – o zi asemănătoare parcă pregătirilor ce se făceau. Domnul Dombey reprezenta el însuşi vântul, umbra1 şi toamna botezului. În aşteptarea musafirilor, stătea în bibliotecă, întunecat la fată şi rece ca şi vremea, şi când îşi aruncă privirea pe fereastră asupra copacilor din grădiniţă, frunzele lor îngălbenite căzură fluturând, parcă air-se de privirea lui.

Uf! Brâu odăi întunecate şi reci care păreau a fi în doliu ca şi locuitorii1 casei. Cărţile din bibliotecă, aşezate exact după mărime şi perfect aliniate ca nişte soldaţi, păreau în uniformele lor reci, scorţoase şi lucioase, ca şi când nu ar fi1 cuprins decât o singură idee, aceea îngheţului. Biblioteca ou, geamuri, cu uşile încuiate, era cât se poate de rigidă. Domnul Pitt, în bronz, instalat deasupra bibliotecii, nepurtând nicio urmă a originii lui cereşti, păzea, asemenea unui maur fermecat, acea comoară inaccesibilă. La fiecare colţ înalt al bibliotecii, câte o urmă prăfuită, dezgropată din vreun vechi mormânt, propovăduia ca dintr-un amvon deznădejde şi moarte, iar oglinda de deasupra căminului, care răsfrângea în acelaşi timp pe domnul Dombey şi portretul său, părea să împrăştie numeroasel-e-i meditaţii melancolice.

Cleştele de fier al căminului, ţeapăn şi rigid, părea că râvneşte, mai mult ca oricare alt obiect din odaie, să zise înrudească de aproape cu domnul Dombey, aşa cum se i-nfăţişa acesta, în haina: încheiată p-îină sus, cu cravata albă la gât, cu lanţul greu de aur la ceas şi cu ghete scârţâitoare. Dar toate acestea se petreceau înainte de sosirea domnului şi doamnei Chick, rudele lui legitime, care în curând se şi înfăţişară.

— Dragă Paul – şopti doamna Chick, îmbrăţişându-l – fie aceasta, d-upă cum sper, începutul unui lung şir de zile fericite!

— Mulţumesc, Luizo, spuse domnul Dombey posomorât. Ce mai faci, domnule John?

— Ce mai f-aci, domnule? întrebă la rându-i Chick.

Şi-i întinse lui Dombey mâna, ca şi cum s-ar fi temut să nu fie electrocutat. Domnul Dombey o luă într-a sa, ca şi când ar fi atins un peşte sau o buruiană de mare, sau vreo altă substanţă lipicioasă şi îi dădu drumul repede, cu o politeţe exagerată.

— Poate, Luizo – spuse domnul Dombey, sucindu-şi uşor gâtul în cravată, ca şi când aceasta ar fi fost o alveolă – ai fi vrut poatesă avem puţin foc?

— Oh! Dragă Paul, nu – apuse doamna Chick, căzniindu-se să nu clănţăne din dinţi – nu pentru mine.

— Domnule John – spuse domnul Dombey – nu-i prea frig aici pentru dumneata?

Domnul John, care îşi vârâse în buzunare amândouă mâinile până la încheieturi şi era pe punctul de a intona acelaşi cântec nepotrivit care o jignise atât de mult pe doamna Chick cu un alt prilej, protestă, spunând că se simte cum nu se poate mai bine. El începu cu o voce slabă cântecul lui obişnuit: tra-la-la… când, din fericire, fu întrerupt de Towlinson, care anunţă:

— Domnişoara Tox!

Şi acea fiinţă fermecătoare îşi făcu intrarea, cu nasul vânăt şi cu faţa nespus de îngheţată, ca urmare a faptului că era îmbrăcată foarte subţire, cu numeroase fleacuri fluturând în juru-i, ca pentru a face cinste ceremoniei.

— Ce mai faci, domnişoară Tox? întrebă domnul Dombey.

Domnişoara Tox, făcând o adâncă reverenţă, se lăsă în jos în mijlocul valurilor de tulpan ce o înconjurau, de parc-ar fi fost un binoclu care se strânge. Adânca ei reverenţă urma să fie un semn de recunoştinţă pentru faptul că domnul Dombey înaintase cu un pas sau doi, ca s-o salute.

— Nu voi uita niciodată această cinste, domnule, spuse domnişoara Tox dulceag. E cu neputinţă! Dnagă

Luizo, îmi vine să cred că simţurile mele mă înşală.

Dacă domnişoara Tox s-ar fi putut încrede în vreunul din staturile sale, ar fi recunoscut că era, o zi foarte rece. Asta era limpede. De aceea folosi cel dintâi prilej pentru a activa circulaţia sângelui în vârful nasului, frecându-l pe ascuns cu batista, ca nu cumva, prim temperatura tui prea scăzută, să sperie copilaşul când va fi să-l sărute.

Copilaşul apăru şi el în curând, purtat cu mare alai de Richards; pe când Florence, sub paza acelui tânăr şi activ gardian care era Suzana Nipper, încheia cortegiul. Cu toate că tot alaiul venind acum din camera copiilor era înveşmânta-l într-un doliu mai puţin sever decât cel purtat înainte, era totuşi încă destul de vădit în îmbrăcămintea orfanilor pentru a face ca ziua să nu pară mai luminoasă. Copilaşul şi el – poate din pricina nasului domnişoarei Tox – începu să plângă, împiedicând prin aceasta pe domnul Chick să-şi îndeplinească, în chip stângaci, intenţia foarte cinstită de a-şi arăta simpatia faţă de Florence. Acest domn, n-eţinând seama de obligaţiile deosebite ale unui perfect Dombey (poate pentru că avea onoarea să fie căsătorit cu o Dombey şi deci era familiarizat cu perfecţiunile familiei), ţinea într-adevăr la ea şi nu se sfia nici s-o arate; era chiar pe punctul să-şi manifeste afecţiunea în felul lui special, când Paul începu să plângă, şi doamna; Chick îl opri.

— Haide, Florence, hai, copilul meu – spuse mătuşa răspicat – ce faci acolo, drăguţe? Du-te lângă el; vorbeşte-i dragă!

Atmosfera deveni, or ar fi putut deveni, mai rece şi tot mai rece, căci domnul Dombey o privi cu răceală pe mica lui copilă care, bătând d-in palme şi r-idioându-se în vârful picioarelor pentru a ajunge la tronul pe care era instalat fiul şi moştenitorul l-ul, îl îndemnă pe micuţ să se plece puţin spre ea şi s-o privească. Intervenţia dibace a lui Richards va fi avut şi ea oarecare efect, fapt e că

copilaşul privi în jos şi se linişti. Când sora lui se ascunse după doică, el o urmări cu ochii şi. dând ea râse şi s-coase un miic strigăt voios, el se ridică puţin şi gânguri cu veselie; ba râse chiar de-a binelea când Florence se aplecă peste el şi păru că-i mângâi-e buclele cu mâinile lui micuţe, pe când ea îl înăbuşea aproape cu sărutări.

I-o fi plăcut oare domnului D-ombey să vadă toate acestea? În orice caz, el nu manifestă niciun fel de mulţufmiire care să se fi trădat prim relaxarea vreunui nerv. Dar la el semne exterioare ale vreunui sentiment oarecare erau neobişnuite. Dacă vreo rază de soare izbutea să se furişeze în cameră ca să-i lumineze pe copii pe când se jucau, ea nu atingea faţa lui niciodată. Domnul Dombey privea atât de fix şi de rece, înclât lumina caldă din ochii râzători ai micii Florence dispăru, când în fine. din întâmplare, privirile lor se întâlniră.

Era într-adevăr o zi posomorâtă, plumburie, de toamnă şi, în cursul pauzei şi a tăicerii de un minut care urmă, frunzele căde au pline de tristeţe.

— Domnule John – spuse domniii Dombey, arătându-şi ceasul şi luându-i şi pălăria şi mănuşile ia-o pe sora mea, te rog; braţul meu se cuvine azi domnişoarei Tox. Mai bine mergi, dumneata, înainte, Richards, cu domnişorul Paul. Fii atentă.

În trăsura domnului Dombey, Dombey şi Fiul, domnişoara Tox, doamna Chick, Richards şi Florence. Într-o trăsură mai mică, în urma lor, Suz-ana Nipper şi proprietarul trăsurii, domnul Chick. Suzana privea fără întrerupere pe fereastră, pentru a scăpa de stânjeneala ce i-o pricinuia faptul de a avea tot timpul înaintea ochilor faţa mare ia acelui domn. La fiecare foşnitură ce se auzea, i se părea că el înveleşte în hârtie un dar de haini care-i era destinat.

O dată ajunşi pe drumul spre biserică, domnul Dombey bătu din palme ca să-şi distreze fiul. Pildă de

entuziasm părintesc, de care domnişoara Tox se arătă încântată. Dar în afară de această întâmplare, deosebirea cea mai de seamă între acest alai de botez şi o procesiune funerară părea a fi numai culoarea trăsurii şi a cailor.

Ajunşi în dreptul treptelor bisericii, ei fură primiţi de un paracliser falnic. Domnul Dombey coborî cel dintâi din trăsură pentru a le ajuta pe doalmme, apoi se propti în faţa uşii bisericii, de parcă ar fi fost un al doilea paracliser: un paracliser mai puţin gătit, dar cu mai puţin ameninţător; un paracliser al vieţii civile; paracliserul afacerilor şi al inimilor noastre.

Mâna domnişoarei Tox tremură când otrecu pe sub braţul domnului Dombey şi se simţi condusă pe scări, precedată de un tricorn şi de un guler cât turnul Babel. Semăna pentru o clipă cu altă ceremonie solemnă: „Vrei tu să-l iei pe acesta de soţ, Lucreţia?” „Da, vreau!”

— Vă rog aduceţi copilul repede încoace, nu-l ţineţi afară în frig, şopti paracliserul, ţitiind uşa bisericii deschisă.

Micul Paul ar fi putut să întrebe ca Hamlet: „Asta-i mormântul meu?” – atât de rece şi umed era locul. Altarul înalt, acoperit cu un giulgiu şi amvonul; perspectiva lugubră a. stranelor goale, i-nşirate pe sub galerii şi a rândurilor de bănci goale, înălţâindu-se spre acoperiş şi pierzându-se în umbra marii şi înspăimântătoarei orgi; covoarele prăfuite şi lespezile reci de piatră; scaunele învechite, goale, din aripile bisericii; şi colţul umed în care atârna funia clopotului şi unde raclele negre folosite la înm-ormlântări sunt aruncate deoparte, alături de felurite lopeţi, coşuiri şi de un colac sau două de funii, cu aspect funebru; mirosul acela ciudat, neobişnuit şi neplăcut şi lumina de culoare cadaverică toate erau la unison. Era o s-cenă rece şi lugubră.

— Tocmai are loc o cununie, dom, nule – spuse paracliserul dar se isprăveşte repede; poftiţi până atunci

aici, în paradis.

Înainte de a se i-ntoarce pentru a le arăta calea, el se lânclină în faţa domnului Dombey cu un uşor surâs, ca pentru o recunoaştere, vrând să-i dea de înţeles că el, paracliserul, îşi aduce aminte să fi avut plăcerea de a-l fi servit când cu înmormântarea soţiei.

Până şi cununia apăru, lugubră când mirii trecură prin faţa altarului. Mireasa era prea bătrân-a şi mirele prea tânăr. Un crai îmbătrânit, numai cu un ochi şi în locul celuilalt purtând un monoclu, ducea la altar pe doamna, pe când prietenii dârdâiau de frig. În paraclis focul fumega şi un grefier supraîncărcat de ani, supraîncărcat de muncă şi subremunerat cerceta ceva, urmărind cu degetul de-a lungul filelor de pergament ale unui imens registru (unul dintr-o lungă serie de vdlume asemănătoare), plin cu liste de morţi. Deasupra căminului era un plan al bolţilor din subsolul bisericii şi domnul Chick, parcurgând cu voce tare legenda planului, cu gândul de a înviora: pe cei de faţă, citi în întregime, înainte să-şi dea bine seama, lămuririle care priveau mormântul doamnei Dombey.

După o altă aşteptare în atmosfera aceea rece, o îngrijitoare măruntă, suferind de astm şi al cărei loc era mai ourrnid la cimitir decât în biserică, îi pofti la cristelniţă. Mai trebuiră totuşi să aştepte până ce nuntaşii să se înscrie în registre. Între timp, bătrâna îngrijitoare – în parte ca unmare a infirmităţii ei şi în parte pentru ca nuntaşii să n-o1 uite – se instală la uşa bisericii, tuşind ca o focă. Îndată sosi şi funcţionarul bisericii (singurul obiect cu înfăţişare veselă, şi era de fapt antreprenor de pompe funebre), aducând un vas cu apă caldă şi spuse, pe când o turna în cristelniţă, că o face ca să mai înmoaie frigul, ceea ce în împrejurarea de fată nici milioane de galoane1 de apă clocotindă nu ar fi reuşit s-o facă. Apoi preotul, un tânăr paroh, plăcut, cu o fată blândă, dar parcă speriat la vederea copilaşului, apăru ca personajul central dintr-o

poveste cu stafii, o apariţie înaltă înveşmântată toată în alb, la vederea căreia Paul sfâşie aerul cu ţipetele sale, care nu încetară decât atunci când, de atâta ţipat, fata i se învineţi.

Dar chiar după ce, spre marea uşurare a tuturor, ţipetele lui încetară, mai putu fi auzit de sub porticul bisericii, în tot timpul ceremoniei, plângând când mal slab, când mai tare, când mai înăbuşit şi când izbucnind din nou, ca şi cum ar fi vrut să-şi arate întreaga-i nemulţumire. Faptul acesta le nelinişti atât de tare pe cele două doaimne, încât doamna Chick se tot

Galon, măsură engleză de patru litri şi jumătate (n.r.).

ducea spre nava bisericii, pentru a trimite diverse mesaje prin îngrijitoare, pe când domnişoara Tox ţinea cartea de rugăciuni deschisă la Conspiraţia zisă a prafului de puşcă[7] şi din când în când citea răspunsul din acel capitol.

În ti, top ce se întâmplau toate acestea, domnul Dombey rămase tot atât de impasibil şi demn ca întotdeauna şi poate, datorită prezenţei sale, atmosfera se răci şi mai tare aşa că, în consecinţă, începură să iasă aburi din gura preotului pe când citea. Singura dată când expresia feţei domnului Dombey se schimbă puţin, fu atunci când preotul, amintind foarte simplu în cuvântarea sa de la sfârşit despre obligaţia naşilor de a-şi controla finul, privi întâmplător spre domnul Chick. Atunci domnul Dombey ar fi putut fi văzut, exprimând printr-o privire semeaţă, că ar vrea să o vadă şi pe aista.

Ar fi fost poate bine pentru domnul Dombey dacă s-ar fi gândit ceva mai puţin fa propria lui demnitate şi ar fi cugetat ceva mai mult asupra originii măreţe şi a scopului înalt al ceremoniei la care lua parte atât de formal şi rece.

---

7 Se referă la răugăciunea închinată drept mulţumire pentru faptul că n-a reuşit conspiraţia (n.r.).

Aroganţa lui contrasta în chip ciudat cu sensul ceremoniei.

Când totul se sfârşi, el dădu din nou braţul domnişoarei Tox şi o conduse în paraclis. Aici spuse preotului cât de mare plăcere i-ar fi făcut să-l aibă la masă cu dânşii, dar că, din nefericire, lucrul nu era cu putinţă, din pricina doliului în familie. Registrul fiind semnat, taxele plătite, nici îngrijitoarea (care tuşea din nou foarte tare) uitată, paracliserul cinstit, iar clopotarul (care în timpiător se afla în pragul uşii, cercetând cu mare luare-aminte vremea) fiind şi el avut în vedere", se suiră cu toţii din nou în trăsură şi plecară spre casă în aceeaşi ordine tristă ca la sosire.

Acasă îl găsiră pe domnul Pitt strâmbâind din nas la o masă plină de gustări reci, aşezate frumos în v-ase de sticlă şi de argint, şi semănând mai mult a praznic de înmormântare decât a masă sărbătorească. La sosire, domnişoara Tox oferi o cupă pentru finul ei, iar domnul Chick un cuţit, o furculiţă şi o lingură, aşezate într-o casetă. La rându-i, domnul Dombey oferi şi el o brăţară domnişoarei Tox şi, primind-o, domnişoara fu adânc mişcată.

— Domnule John spuse doamnul Dombey – vrei să te aşezi în capul mesei, te rog. Ce ai luat acolo, domnule John?

— Am luat o bucată de friptură de viţel rece, domnule, răspunse domnul Chick, frecându-şi mâinile înţepenite de frig. Dar dumneata, domnule, ce ai luat?

— Asta – răspunse domnul Dombey – este, cred, o mâncare rece pregătită din cap de vi-ţel. Văd pe aici friptură rece de pui, şuncă, pateuri, şalăită, homairi. Domnişoara Tox vrea să-mi facă cinstea să bea puţin v-i-n? Şampanie pentru domnişoara Tox!

Dar în toate parcă se ascundea odurere de dinţi. Vinul, aproape îngheţat, era atât de rece, îndat îi smulse domnişoarei Tox un ţipăt uşor, pe care numai cu multă

greutate putu să-l prefacă într-un „hm”. Friptura de viţel venise dintr-o cameră mult prea aerisită, deoarece, cum gustă di-n ea, doamnul Chick fu cuprins de o senzaţie ca şi când i s-ar fi lăsat în mâini şi în picioare plumb rece. Singur domnul Dombey rămase nemişcat. Îl vedeai parcă expusspre vânizare, la un târg din Rusia, ca un specimen de gentlemen congelat.

Sora lui putu însă îndura mai mult. Ea nu se mai ostenii să fie amabilă sau să întreţină conversaţia, ci-şi dădu toată silinţa să pară că i-e cald.

— Acum, domnule – spuse domnul Chick după o lungă tăcere, făcând un suprem efort şi umplându-şi paharul oui vin de Xeres – închin acest pahar, dacă-mi dai voie, domnule, în sănătatea micului Paul.

— Să-l binecuvânt-eze Domnul! murmură domnişoara Tox, sorbind o picătură de vin.

— Drag Dombey mititel! murmură doamna Chick.

— Domnule John – spuse domnul Dombey cu o seriozitate severă – fiul meu, inu mă îndoiesc, s-ar simţi foarte îndatorat şi v-ar arăta aceasta el însuşi, dacă ar fi în stare să aprecieze cinstea ce i-aţi făcut. Am ferma convingere că în viitor el va fi la înălţimea tuturor răspunderilor pe care, în viaţa lui particulară, atitudinea binevoitoare a rudelor şi prietenilor, iar în viaţa lui publică, natura atât de complexă a situaţiei noastre în societate le va pune asupra umerilor lui.

Tomul în care fu făcută această expunere nemaiîngăduind nicio replică sau vreun adaos, domnul Chick fu iarăşi cuprinsde o proastă dispoziţie şi se hotărî să tacă. Nu însă şi domnişoara Tox, care după ce ascultase spusele domnului Dombey cu o atenţie şi mai vădită ca de obicei şi cu o tendinţă şi mai elocventă a capului ei de a se apleca într-o parte, se ridică peste masă şi spuse încet doamnei Chick:

— Lui zo!

— Da, draga mea, sp-uise doamna Chick.

— Natura atât de complexă a situaţiei noastre în societate le va… am uitat termenii exacţi.

— Îl va expune la… spuse doamna Chick.

— Lairtă-mă, dragă – răspunse domnişoara Tox – cred că n-a spus aş, a; era mai rotunjit şi mai curgător. În viaţa particulară atitudinea binevoitoare a prieteniilor şi în viaţa publică natura atirt de complexă a situaţiei noastre în societate – poate – le va pune asupra umerilor lui!

— Le vapune asupra umerilor lui, desigur, chiar aşa, spuse doamna Chick.

Domnişoara. Tox băt-u uşor palmele ei gingaşe, în semn de triumf şi adăugă, lăsând ochii în jos, „adevărat elocvenţă!”

Între timp, domnul Dombey dăduse poruncă să fie chemată Richards, care acum intră, plecându-se, dar fără să aducă şi copilaşul care, după oboselile diminetii, dormea. Domnul Dombey, după ice dădu acestei vasale un pahar de vin, i se adresă cu următoarele cuvinte, în timp ce domnişoara Tox, lăsându-şi în prealabil capul într-o parte, făcuse toate micile pregătiri pentru a-şi întipări bine în inimă icefle rostite:

— În cursul celor aproape şase luni, Richards, cât ai stat în această casă, ţi-ai făcut datoria. În dorinţa de a-ţi face cu prilejul sărbătoririi de azi un mic serviciu, am chibzuit ce ar fi mai potrivit în acest scop şi m-am sfătuit şi cu sora mea, doamna…

— Chick, completă domnul cu acest nume.

— Oh! Tăcere, vă rog! spuse domnişoara Tox.

— Voiam să-ţi spun, Richards lreluă domnul Dombey vorba, aruncând o privire ameninţătoare către domnul John – că pentru a lua hotărârea, am fost ajutat de amintirea unei convorbiri ce am avut cu soţul dumitale, chiar în această cameră, cu prilejul angajării dumitale, când el mi-a vorbit de faptul atât de dureros că familia

voastră, în frunte cu el, sunteţi cufundaji în cea mai neagră ignorantă.

Richards se făcu mică sub măreţia acestei dojeni.

— Departe de mine – urmă domnul Dombey – să fiu partizan a ceea ce se numeşte educaţie generală de către persoane cu concepţii egalitare. Este totuşi necesar pentru clasele inferioare să înveţe a-şi da seama de poziţia lor şi să se poarte cum se cuvine. Numai în această măsură sunt partizan al şcolii. Având dreptul de a plasa un copil într-un vechi institut al fundaţiei, denumită (după o societate religioasă) „Tocilarii Caritabili”*, unde copiii nu numai că primesc o creştere sănătoasă, dar capătă şi haine şi o insignă, am desemnat (după ce am făcut mai întâi aceasta cunoscut prin doamna Chick familiei dumitale) pe fiul dumitale cel mai mare, pentru un loc ce a devenit vacant. El a şi îmbrăcat astăzi uniforma institutului. Numărul fiului ei, mi se pare – spuse

J O şcoală fondată pe la jumătatea secolului al XVIII-lea de către breasla tocilarilor (n.r.).

domnul Dombey întorcându-se către sora lui şi vorbind despre copil ca şi când ar fi fost o birjă – este o sută patruzeci şi şapte, Luiza, poţi să-i spui.

— O sută patruzeci şi şapte, spuse doamna Chick. Uniforma, Richards, e frumoasă şi călduroasă: o haină albastră cu un chipiu la fel, împodobite cu galoane portocalii; ciorapi de lină roşii şi pantaloni solizi de piele. Am putea-o purta şi noi – spuse doamna Chick cu însufleţire – şi să fim chiar recunoscători pentru aşa ceva.

— Asta-i, Richards! spuse domnişoara Tox. Poţi într-adevăr să fii mândră. „Tocilarii Caritabili”!

— Sunt cu adevărat foarte recunoscătoare, domnule – răspunse Richards cu o voce slabă – şi socotesc că e o mare bunătate din partea dumneavoastră că v-aţi gândit la copilaşii mei.

În acelaşi timp, însă, imaginea lui Biler îmbrăcat ca

Tocilar Caritabil, cu picioarele lui atât de mici, strânse în uniforma descrisă de doamna Chick, pluti pe dinaintea ochilor lui Richards şi îi făcu să lăcrimeze.

— Îmi pare bine să văd că eşti atât de simţitoare. Richards, spuse domnişoara Tox.

— Te face să mai speri, te face într-adevăr, spuse doamna Chick, mândră că are vederi generoase despre firea umană – când vezi că mai apare pe lumea asta câte o slabă scânteie de recunoştinţă şi simţire.

La aceste cuvinte măgulitoare, Richards răspunse înclinându-se şi îngăimând cuvinte de mulţumire. Fiindu-i însă cu neputinţă să-şi vină în fire din zăpăceala ce o cuprinsese când i se ivise în minte imaginea fiului ei în haine ce i se păreau atât de bătrânicioase, ea se apropie binişor de uşă şi se simţi foarte uşurată când se văzu afară.

Aceste simptome trecătoare de dezgheţ parţial, care apăruseră odată cu intrarea ei, dispărură tot aşa odată cu ea, şi gerul se lăsă iarăşi mai aspru şi mai nemilos ca oricând. De două ori se auzi cum domnul Chick, din capul mesei, fredona câte o melodie, dar amândouă se dovediră a fi crâmpeie din marşul funebru din Saulr. Dispoziţia comesenilor păru să devină din ce în ce mai rece, transformându-se încetul cu încetul într-o stare solidă de congelare, asemănătoare bucatelor în jurul cărora erau adunaţi. Într-un târziu, doamna Chick o privi pe domnişoara Tox şi domnişoara Tox îi răspunse la fel; apoi, amândouă se ridicară spunând că într-adevăr ar fi timpul să plece. Domnul Dombey primind această înştiinţare cu desăvârşită seninătate, ele îşi luară rămas bun şi plecară numaidecât, sub protecţia domnului Chick. Acesta, de îndată ce lăsară casa în urma lor, iar pe stăpânul ei în starea sa obişnuită de singurătate, se lăsă comod pe spate, în trăsură, şi începu să fluiere una din melodiile lui favorite. De data asta însă îi apăru pe faţă o expresie atât de întunecată şi de sfidătoare, încât doamna Chick nu

îndrăzni nici să protesteze, nici să-l supere cu ceva.

Richards, cu toate că-l ţinea pe micul Paul în poală, nu putea să-l uite nici pe întâiul ei născut; îşi dădea seama de lipsa ei de recunoştinţă, dar înrâurirea zilei petrecute se răsfrânse şi asupra „Tocilarilor Caritabili” şi ea nu se putu opri de a vedea înaintea ochilor insigna de cositor de pe uniformă, cu numărul o sută patruzeci şi şapte, dovadă a regimului formal şi sever din instituţie. Vorbi până şi în camera copilului de bietele picioruşe ale copilului ei şi rămase tot tulburată, având înaintea ochilor o vedenie: pe fiul ei în uniformă.

— Nu ştiu ce aş da – spuse Polly – să-l văd pe bietul copil înainte de a se fi obişnuit cu toate astea.

— Ştii ce-ţi spun eu, Richards – răspunse Nipper, căreia acum Richards începuse să-i împărtăşească gândurile – să-l vezi şi să te linişteşti.

— Ştiu că nu i-ar plăcea domnului Dombey, spuse Polly.

1 E vorba de opera *Saul* de Haendel (n.r.).

— Ba bine că nu, doamnă Richards – răspunse Nipper – i-ar plăcea foarte mult, dacă ar fi întrebat.

— Doar nu vei fi vrând să-l întreb, sper? spuse Polly.

— Nu, doamnă Richards, tocmai dimpotrivă – răspunse Suzana – da cum ăşi doi inspectori, Tox şi Chick, n-au de gând să fie la post mâine, cum le-am auzit spunând, că eu şi cu domnişoara Floy o să plecăm la plimbare cu dumneata mâine dimineaţă, şi ce-o să fie, doamnă Richards, dacă plimbarea noastră, în loc să ne plimbăm pe stradă, în sus şi în jos, o să ne ducă într-acolo? …

La început, Polly respinse propunerea cu oarecare hotărâre, dar încetul cu încetul se obişnui cu ea, cum se obişnui din ce în ce mai mult cu imaginea interzisă a copiilor ei şi a propriului ei cămin. Până la urmă, argumentând că nu poate fi mare păcat să stea o clipă în

uşa casei ei, cedă la stăruinţele lui Nipper.

Chestia fiind astfel hotărâtă, micul Paul începu să ţipe îngrozitor, ca şi când ar fi avut o presimţire că din asta nu putea să iasă nimic bun.

— Ce-o fi cu copilul? întrebă Suzana.

— I-o fi frig, cred, spuse Polly plimbându-se cu el în lung şi în lat prin cameră ca să-l liniştească.

Era într-adevăr o după-amiază întunecată de toafnnă, şi cum se plimba şuşuind şi privind afară pe fereastră, văzu cum cad frunzele veştede ca picăturile de ploaie, şi-l strânse mai aproape pe copilaş la sân.

CAPITOLUL VI

O a doua pierdere suferită de Paul

În dimineaţa aceea, Polly fu chinuită de atâtea presimţiri supărătoare, încât, dacă nu ar fi fost mereu îndemnată de oacheşa ei tovarăşă, ar fi lăsat baltă orice intenţie de a pleca în expediţie şi ar fi cerut voie în toată regula să vadă numărul o sută patruzeci şi şapte, în umbra temutului acoperiş al domnului Dombey.

Dar Suzana, care dorea ca plimbarea pusă la cale să se facă şi care (ca Tony Lumpkin[8]), dacă putea să îndure cu multă tărie dezamăgirile altora, nu putea îndura să fie ea însăşi dezamăgită, aruncă în calea acestei de a doua păreri atâtea îndoieli şi stimulă prima intenţie cu atâtea argumente dibace, încât, de îndată ce domnul Dombey îşi întoarse falnicu-i spate, pentru a porni pe drumul ce-l făcea zilnic către City, fiul său neştiutor era în drum spre Staggss Gardens.

Această aşezare, cu nume atât de armonios, era situată într-o suburbie cunoscută de către locuitorii din Staggss Gardens sub numele de Camberling Town, denumire pe care planul Londrei pentru străini, tipărit (cu referinţe folositoare şi plăcute) pe batiste de mătase, o

8 Un personaj egoist şi smintit dintr-o comedie de Goldsmith (secolul al XVIIl-lea) (n.r.)

condensează, cu oarecare aparenţă de dreptate, în Camden Town. Către această localitate îşi îndreptară paşii cele două dădace, însoţite de sarcinile lor; Richards bineînţeles purtându-l în braţe pe Paul, iar Suzana ducând-o de mână pe mica Florence, pe care, din când în când, o împingea şi o înghiontea, socotind că e sănătos să o facă.

Tocmai în vremea aceea, prima zguduitură a unui cutremur puternic zdruncinase până la centrul ei toată vecinătatea.

Urmele catastrofei puteau fi văzute peste tot: case dărâmate, străzi acoperite şi blocate, gropi şi tranşee adânci săpate în păm-ânt, mormane colosale de pământ şi lut, clădiri cu temeliile zdruncinate proptite cu grinzi puternice de lemn; ici o învălmăşeală de căruţe zăcând răsturnate şi îngrămădite unele peste altele, parte din ele cu roţile în sus, la picioarele unui deal râpoş „apărut în chip nefiresc, mai încolo, comori întregi de fier ruginit, înecat în ceea ce din întâmplare se prefăcuse într-o baltă. Peste tot se puteau vedea poduri care nu duceau nicăieri, treceri prin care nu se putea trece, o adevărată babilonie de coşuri cărora le lipsea câte o jumătate din înălţimea lor, case şi îngrămădiri vremelnice din lemn, în poziţii de neînchipuit, schelete de case dărâmate, bucăţi de ziduri şi bolti ciuntite, grămezi de schelărie, puzderie de cărămizi, elevatoare uriaşe şi trepiede cu picioarele în vânt. Se vedeau sute de mii de lucruri şi forme neisprăvite, clintite din loc şi sălbatic învălmăşite, cu susul în jos, îngropate în pământ, unele în parte ieşite la suprafaţă, ca şi când ar fi căutat aer, altele scufundate în apă, toate la un loc părând a fi un vis de neînţeles, cum e orişice vis.

Izvoare fierbinţi şi erupţii de flăcări, însoţitoarele obişnuite ale cutremurelor, contribuiau şi ele la învălmăşeală. Şuviţe de apă clocotindă şuierau şi ţâşneau din zidurile în ruină, de unde se iveau de asemenea, strălucind şi trosnind, flăcări; movile de cenuşă închideau

drumurile şi schimbau cu totul legea şi obiceiurile acestor meleaguri.

Pe scurt, calea ferată neterminată şi nedată încă în circulaţie era în curs de executare şi din chiar inima acestei sălbatice zăpăceli se târa încet înainte, pe calea ei măreaţă, către civilizaţie şi progres.

Până acum, cei din jur se cam temeau însă de calea ferată. Dar unul sau doi speculanţi îndrăzneţi aveau de gând să croiască străzi şi unul din ei construise chiar o porţiune ce se oprise până una alta în faţa noroiului şi a cenuşii. O cârciumă nou-nouja, mirosind încă plăcut a tencuială şi vopsea proaspătă şi neavând în faţă nicio altă clădire, îşi alesese firma „La Calea Ferată" şi, deşi putea fi o întreprindere riscată, avea totuşi sorti de câştig pentru că nădăjduia să vândă muncitorilor băutură. Berăria se transformase în locul de întâlnire al terasierilor, iar vechiul birt „La şuncă şi Rasol" devenise „Ospătăria Căii Ferate" şi oferea zilnic pulpă de porc friptă;

toate acestea din motive pe cât de interesate, pe atât de obişnuite. Hangiii îşi făcuseră cam aceeaşi socoteală, dar pentru aceleaşi motive nu aveau încredere unul într-altul. Încrederea era în general foarte slabă. Chiar în preajma căii ferate se aflau numai câmpuri părăginite, adăposturi pentru vaci, grămezi de bălegar, mormane de gunoi, şanţuri., grădini, căsuţe de vară şi locuri pentru bătut covoarele. Movilite de scoici în sezonul stridiilor şi de coji de homar în sezonul homarilor, vase sparte şi frunze de varză stricată în toate anotimpurile îşi întindeau stăpânirea pe toate locurile mai înalte. Stâlpi, bare şi tăblii vechi pentru oprirea trecerii, ca şi calcanele unor case sărăcăcioase şi dărăpănate, acoperite cu o vegetaţie uscată, aruncau toate priviri sălbatice către calea ferată. inamic bun nu se putea aştepta de la ea şi, de fapt, nici nu se aştepta. Câmpiile părăginite din apropiere, dacă ar fi fost în stare să râdă, s-ar fi prăpădit de râs, ca şi mulţi

dintre locuitorii nenorociţi din vecinătate.

Staggss Gardens era grozav de neîncrezător. Era doar un mic şir de case, cu petice mici şi murdare de teren în faţa lor, îngrădite cu uşi vechi, doage de butoaie, bucăţi de carton asfaltat şi crăci uscate, cu cazane desfundate, cu fierărie veche vârâtă printre goluri. Locuitorii cartierelor cultivau unii fasole cu floare roşie, alţii creşteau păsări şi iepuri de casă. Unii clădeau căsuţe şubrede de vară (una era o corabie veche), uscau rufe şi fumau din pipe. Alţii erau de părere că Staggss Gardens îşi trăgea numele de la un bogătaş răposat, un domn Staggs, care ar fi construit cartierul pentru desfătarea lui. În sfârşit, alţii, din fire iubitori ai vieţii de ţară, socoteau că obârşia cartierului trebuia căutată în vremurile vieţii câmpeneşti, când turme de cerbi cu coarne mari. cunoscuţi sub numele familiar de *staggs*, trăiau pe acele meleaguri umbroase. Oricum ar fi, Staggss Gardens era considerat de locuitorii săi ca un crâng sacru, care nu se putea lăsa pângărit de o cale ferată.

Şi erau în genere atât de încrezători că Staggss Gardens va supravieţui acestei invenţii atât de caraghioase, încât meşterul coşar din colţ, care era privit ca fiind conducătorul politicii locale a cartierului, declarase în mod public că în clipa în care se va da în folosinţă calea ferată, dacă aceasta ar fi să se întâmple cândva, el va pune pe doi dintre băieţii lui să se suie pe casă şi, căţărându-se pe coşuri, să strige de acolo cuvinte batjocoritoare.

Către acest loc nelegiuit, al cărui nume fusese cu mare grijă tăinuit domnului Dombey de sora sa, fu dus acum micul Paul şi de către soartă şi de Richards.

— Asta-i casa mea, Suzana, spuse Polly, arătând cu degetul.

— Zău, asta-i, doamnă Richards? spuse Suzana privind de sus.

— Şi uite-o pe sora mea Jemima la uşă, zău! – strigă Polly – cu mititelul meu drag în braţe!

Această privelişte înzestră nerăbdarea lui Polly cu o pereche de aripi atât de avântate, încât aproape că zbură peste grădină, se repezi la Jemima şi, într-o clipă, schimbă copilaşul cu al ei, spre marea uimire a tinerei domnişoare, căreia moştenitorul lui Dombey i se păru căzut din nori.

— Vai, Polly! strigă Jemima. Zău, ce spaimă am tras! Cine ar fi crezut aşa ceva? Hai în casă, Polly! Ce bine arăţi! Copiii or să înnebunească de bucurie când te-or vedea, Polly, zău că da!

Şi într-adevăr aşa se şi întâmplă, dacă ar fi să judecăm după larma pe care o făcură şi după felul cum se repeziră la Polly şi o târâră către un scăunel într-un colţ de lângă cămin. Faţa ei cinstită, rotundă ca un măr, deveni de îndată miezul unei grămăjoare de mici merişoare, toate lipindu-şi obrajii îmbujoraţi de obrazul ei, părând toate, după cum şi erau, fructe ale aceluiaşi pom. În ce-o priveşte pe Polly, ea fu tot atât de zburdalnică şi gălăgioasă ca şi copiii, iar zarva nu se potoli nicio clipă până ce Polly nu-şi pierdu cu totul răsuflarea. Părul îi atârna despletit peste faţa înfierbântată şi îmbrăcămintea nouă de la botez era boţită. Chiar atunci, încă, penultimul din micii Toodle rămase în poalele ei, ţinând-o strâns cu amândouă braţele pe după gât, pe când cel imediat următor se sui pe speteaza scaunului şi, cu un picior în aer, făcu încercări deznădăjduite să o sărute pe la spate.

— Ia uitaţi-vă ce domnişoară drăguţă a venit să vă vadă – spuse Polly – şi uite ce cuminte stă I Frumoasă domnişoară, aşa-i?

Aceste cuvinte de preţuire relative la Florence, care rămăsese în uşă, nu fără să observe cele ce se întâmplau înăuntru, atraseră luarea-aminte a copiilor asupra ei şi avură în acelaşi timp fericita urmare să ducă la recunoaşterea formală a domnişoarei Nipper, care era cât

pe-aci să se creadă lăsată pe dinafară.

— Intră, dragă, şi şezi câteva clipe, te rog, Suzano, spuse Polly. Îţi prezint pe sora mea Jemima, uite, asta-i. Zău, Jemima, nu ştiu ce m-aş fi făcut dacă n-aş fi avut-o pe Suzana Nipper. N-aş fi aici acuma, dacă n-ar fi fost ea.

— Te rog, domnişoară Nipper, ia loc, spuse Jemima.

Suzana se aşează pe un colţ de scaun, cu o ţinută foarte demnă şi ceremonioasă.

— Niciodată nu m-am bucurat atât de mult să văd pe cineva, zău, domnişoară Nipper, spuse Jemima.

Suzana, începând să se simtă ceva mai la largyl ei, se aşează de-a binelea pe scaun şi surâse graţios.

— Dezleagă-ţi boneta şi fă ca la dumneata acasă, domnişoară ini-pper, te rog – stărui Jemima – mi-e teamă că o să ţi se pară cam sărăcăcios aici, faţă de locul unde eşti învăţată să trăieşti dumneata dar, desigur, o să ne ierţi.

Pe Ochi-negri o înmuie atât de tare această purtare respectuoasă, încât o prinse pe mica domnişoară Toodle, care tocmai încerca să fugă şi începu să o salte de îndată pe genunchi.

— Dar unde-i drăguţul meu de băiat? întrebă Polly. Sărăcuţul de el! Am venit toată calea asta lungă ca să-l văd în hainele noi.

— Vai, ce păcat! strigă Jemima. O să i se frângă inima când o să audă că maică-sa a fost aici. E la şcoală, Polly.

— S-a şi dus la şcoală?

— Da. S-a dus pentru întâia oară ieri, de teamă să nu piardă ceva din învăţătură. Dar are jumătate de zi liberă azi; dacă ai putea să stai până vine acasă – adică dumneata şi domnişoara Nipper, spuse Jemima, grijulie să acorde importanţă Ochilor-negri.

— Şi spune-mi, Jemima, cum arată dragul de el? bâlbâi Polly.

— Bine, să ştii că nu arată aşa de rău cum ai putea

crede, răspunse Jemima.

— Las' că ştiu eu! spuse Polly, mişcată – ştiam eu că picioarele lui o să fie prea scurte.

— Picioarele lui e scurte – răspunse Jemima – mai ales văzute din spate; dar o să se lungească ele, Polly, n-ai grijă, pe zi ce trece.

Ena o mânigâiere slabă şi doar pentru viitor, dar voioşia şi felul binevoitor în care fusese spusă îi dădeau o valoare pe: care de fapt nu o avea. Dopă o clipă de tăcere, Polly întrebă cu ceva mai multă voioşie:

— Şi unde-i tata, Jemima dragă? Căci domnul Toodle era în genere cunoscut sub această denumire de către întreaga familie.

— Aşa-i, zău! spuse Jemima. Ce păcat! Tata i-a luat de mâncare cu el când a plecat azi-dimineaţă şi nu vine decât la noapte. Da să ştii că vorbeşte tot timpul de tine, Polly, şi le spune copiilor despre tine şi e omul cel mai de înţeles, cel mai îndurător, sufletul cel mai bun pe lume, cum ştii c-ia fost totdeauna, şi o să mai fie!

— Îţi mulţumesc, Jemima, strigă buna Polly, încântată de aceste cuvinte, dar dezamăgită de lipsa lui Toodle-tatăl.

— N-ai de ce să-mi mulţumeşti, Polly, spuse sora ei sărutând-o cu putere pe obraz şi dănţăluind apoi voioasă cu micul Paul în braţe. Adesea spun acelaşi lucru despre tine, cum o şi cred.

În ciuda celor două dezamăgiri, o vizită care avusese o astfel de primire nu putea fi socotită că ar fi dat greş. Surorile vorbiră mai departe, pline de nădejde pentru viitor, despre treburile familiei, şi despre Biler, şi despre toţi fraţii şi toate surorile lui. Între timp, domnişoaracu ochi negri, după ce făcu câteva plimbări până la Banbury Cross şi înapoi, cercetă de aproape toată mobila din casă, ceasul olandez, bufetul „un fel de mic castel ce era aşezat deasupra căminului, având ferestre roşii şi verzi care puteau fi luminate de o luminare aşezată înăuntru şi o

pereche de pisicuţe negre de catifea, ţinânef fiecare în bot câte un săculeţ de lucru, acestea di-n urmă fiind privite de locuitorii din Staggss Gardens ca minuni de artă. Convorbirea deveni în curând generală, de teamă ca Ochinegri să n-o i: a razna şi să devină batjocoritoare. Această domnişoară făcu Jemimei o dare de seamă de tot ce ştia privitor la domnul Dombey, la planurile lui, la familie, la ocupaţiile şi la caracterul lui. Urmă un inventar amănunţit al garderobei ei personale şi o dare de seamă asupra rudelor şi prietenelor ei. De îndată ce se simţi uşurată pe urma acestor destăinuiri, începu să se înfrupte cu crevete şi cu bere, aşa că în curând se simţi dispusă să jure prietenie veşnică.

Mica Florence nu rămase nici ea mai prejos în a folosi întâmplarea. Dusă de tinerii Toodle să vadă nişte ciuperci neobişnuite şi alte minunăţii din Staggss Gardens, li se alătură cu trup şi suflet, în ridicarea unui mic dig de-a curmezişul unei mlaştini verzi care luase naştere într-un colţ. Era în plină activitate, când fu căutată şi găsită de Suzana. Aceasta, cu un simţ al datoriei neştirbit, chiar sub înrâurirea îmblânzitoare a crevetelor, îi ţinu o cuvântare moralizatoare (însoţită de ghiomţi) despre firea ei degenerată, spălându-i

1 Se referă la săltarea copilului pe genunchi (n.r.).

În acelaşi timp faţa şi mâinile şi prorocindu-i că de atâta supărare ce le face alor săi îi va duce curând, încărunţiţi de necazuri, la groapă. După o scurtă întârziere pricinuită de un schimb tainic de cuvinte la capul scării între Polly şi Jemima despre afaceri băneşti; avu loc un nou schimb de copilaşi – căci Polly, tot timpul ţinuse în braţe propriul ei copilaş, iar Jemima pe micul Paul – şi musafirii îşi luară răm.asbun.

Dar mai întâi tinerii Toodle fură amăgiţi, printr-un vicleşug nevinovat, să se ducă cu toţii laolaltă într-o prăvălie din vecinătate, cu scopul bine hotărât de a târgui

ceva de un penny. Polly folosi dispariţia lor pentru a pleca repede şi o auzi din urmă pe Jemima strijgind după ea că, dacă mengind spre casă ar putea lua drumul spre City Road, l-ar întâlni sigur pe Biler venind de la şcoală.

— Ce crezi, Suzano, am mai avea noi timp să trecem pe acolo? întrebă Polly, când se opriră puţin pentru a răsufla.

— Da’ de ce nu, doamnă Richards? răspunse Suzana.

— Ştii că se cam apropie ora mesei, spuse Polly.

Dar gustarea pe care o luaseră o făcuse pe tovarăşa ei mai mult decât nepăsătoare faţă de acest serios considerent, astfel că îl socoti lipsit de importanţă şi hotărî „să facă un mic ocol”.

Se întâmplase însă că viaţa sărmanului Biler devenise, din dimineaţa zilei precedente, plină de suferinţă, datorită uniformei „Tocilarilor Caritabili”. Tineretul străzii nu putea. să o înghită. Niciunul din tinerii hoinari nu putea să rabde, nici măcar pentru o clipă, priveliştea ei, fără a se năpusti asupra copilului nevinovat care o purta şi a-l chinui într-un fel oarecare. Viaţa lui, de când îmbrăcase uniforma, fusese asemănătoare mai mult cu viaţa unui martir creştin decât cu aceea a unui copil nevinovat din secolul al XIX-lea. Fusese lovit cu pietre pe stradă, fusese aruncat în şanţuri, mânjit cu noroi, dat cu capul de stâlpi. Băieţi care nici nu-l cunoşteau îl smulseseră şapca galbenă din cap şi o zvârliseră în aer. Picioarele lui nu avuseseră de suferit numai critici şi batjocuri, dar fuseseră lovite şi ciupite. Chiar în dimineaţa aceea, pe drum către „Tocilarii Caritabili” se alesese, cu totul fără voia lui, cu un ochi vânăt, pentru care, pe deasupra, mai fusese şi pedepsit de învăţător. Acesta era un bătrân „Tocilar” rău la suflet, care fusese numit învăţător pentru că nu ştia nimic şi nu era bun de nimic, dar de a cărui nuia usturătoare toţi băieţii erau ca vrăjiţi.

Se întâmplă în aceeaşi zi că, pentru a scăpa de călăii

lui, Biler, mergând spre casă, să aleagă drumuri neumblate şi să se strecoare pe poteci înguste şi pe străzi dosnice. Când fu însă totuşi nevoit să iasă în strada principală, nenorocul lui îl aduse tocmai într-un loc în care o ceată de băieţi, având în frunte pe un tânăr măcelar fioros, stătea la pândă în aşteptarea vreunei întâmplări hazlii. De îndată ce se pomeniră cu un „Tocilar Caritabil" – care le pica pe mână din senin – începură să urle în cor şi se năpustiră asupra lui.

Dar zise mai întâmplă că, în acelaşi timp, după ce Polly umblase o oră întreagă privind deznădăjduită înainte, de-a lungul drumului şi spunându-şi că nu mai avea niciun rost să meargă mai departe, să-i apară deodată înaintea ochilor această privelişte. Cum îşi dădu seama ce se întâmpla, scoase un ţipăt şi, dând pe micul Dombey lui Ochi-negri, sări în ajutorul nenorocitului ei fiu.

Dar iniţâmplările neaşteptate ca şi nenorocirile, rareori vin singure. Suzana Nipper, zăpăcită, lăsată dintr-odată singură, cu cei doi copilaşi în grija ei, înainte de a-şi da seama de cele ce se întâmplă, fu scoasă de mişte trecători de sub roţile unei trăsuri care era cât pe-aci să o calce. În aceeaşi clipă (era zi de târg) răsună ca un tunet strigătul de alarmă „păziţi, vin taurii scăpaţi din târg".

O zăpăceală nemaipomenită în faţa ei; lumea alergând înnebunită în sus şi în jos, ţipete, roţile căruţelor călcând lumea, băieţii bătându-se, taurii furioşi apropiindu-se şi, în mijlocul tuturor acestor primejdii „Suzana ieşită cu totul din fire – toate acestea o făcură pe Florence să ţipe şi să o la la fugă. Fugi până ce pierdu răsuflarea, îndemn. Înd-o pe Suizana să facă la fel. Apoi se opri şi, frângându-şi mâinile când îşi aduse aminte că o lăsaseră pe doică în urmă, fu cuprinsă de o groază de nedescris, văzându-se singură.

— Suzana, Suzana! strigă Florence, bătând din palme, aiurită de spaimă. Unde o fi, unde o fi!

— Unde o fi, spuse o bătrână, care traversa drumul şchiopătând cât putea mai repede. Cin te-a pus să fugi?

— Am fugit de frică, răspunse Florence, N-am ştiut ce fac. Am crezut că ele sunt cu mine. Unde or fi acum?

Bătrâna o luă de mână spunându-i:

— Las că-ţi arăt. eu.

Era o bătrână grozav de urâtă, cu ochii acoperiţi de pleoape înroşite şi cu o gură care bolborosea şi clănţănea chiar când nu vorbea. Era îmbrăcată zdrenţăros şi purta pe braţ nişte piei. Părea că o urmărise pe Florence o bucată de drum, căci îşi pierduse răsuflarea, ceea ce o făcu şi mai urâtă, când se opri ca să se liniştească şi-şi schimonosi faţa gălbejită şi gâtlejul în tot felul de strâmibături.

Florence fu îngrozită la vederea ei şi privi cu teamă în susul străzii la al cărei capăt ajunsese. Era un loc pustiu – mai mult o înfundătură decât o stradă – şi afară de ea însăşi şi de femeie, nu era nimeni pe-iacolo.

— Hai, nu-ţi fie frică, spuse bătrâna, ţinând-o mereu strâns de mină. Hai cu mine.

— Dar nu, nu te cunosc. Cum te cheamă? întrebă Florence.

— Doamna Brown, spuse bătrâna. Buna doamnă Brown.

— Dar ai mei or fi pe-aici, pe-aproape? întrebă Florence lăsându-se dusă.

— Suzana nu-i departe – spuse buna doamnă Brown – şi ăilalţi sunt pe lângă ea.

— A fost oare cinvia rănit? strigă Florence.

— Nicidecum, spuse buna doamnă Brown.

Copila vărsă lacrimi de bucurie auzind aceasta şi o însoţi pe bătrână de bunăvoie. Pe când înaintau, nu se putu însă opri de a arunca pe furiş priviri la faţa bătrânei – mai ales la gura ei care se mişca într-una – şi de a se întreba cu mirare dacă doamna Brown cea rea, presupunând că ar exista şi una din asta, o fi semănând cu ea.

Nu ajunseră departe, dar trecuseră pe lângă nişte locuri pustii, pe lângă nişte cărămidarii şi ţiglării, când bătrâna se abătu pe o stradă murdară, cu ogaşe şi plină de noroi. Se opri în faţa unei căsuţe dărăpănate, încuiată pe-afară, pe cât putea să fie închisă o casă cu zidurile găurite şi crăpate. Descuind uşa cu o cheie pe care o scoase din bonetă, împinse copila într-o odaie dosnică în care se vedeau grămădite pe jos zdrenţe de felurite culori, o grămadă de oase şi o altă grămadă de praf sau cenuşă, dar niciun fel de mobilier, iar pereţii şi tavanul erau negre.

Copila fu atât de înspăimântată, înclât rămase mută şi părea gata să leşine.

— Nu fi proastă, spuse buna doamnă Brown, scuturând-o ca să se dezmeticească. Nu-ţi fac nimic. Şezi jos colea pe zdrenţele astea.

Florence îi dădu ascultare, ridicând mâinile împreunate ca pentru rugăciune.

— N-am să te ţin aici nici măcar un ceas, spuse doamna Brown. Înţelegi tu ce spun?

Cu mare greutate copila răspunse: da.

— Păi atunci – spuse doamna Brown aşezându-se pe grămada de oase – să nu mă superi. Dacă nu mă superi, apoi n-am să-ţi fac nimic. Da dacă mă superi, te omor. Puteam eu să te omor oricând, chiar acasă la tine, în patul tău. Acu să-mi spui cine eşti şi ce eşti şi toate alea ale tale.

Ameninţările şi făgăduielile bătrânei, teama de a o supăra şi obiceiul, mai rar la un copil, dar acum aproape firesc la Florence, de a se stăpâni şi de a nu arăta ce simte, de ce se teme şi ce speră, o ajutară să poată da urmare poruncii primite şi să-şi spună mica poveste a vieţii ei, pe cât o cunoştea ea însăşi. Doamna Brown ascultă cu luare-aminte până la urmă.

— Va să zică te cheamă Dombey, hai? spuse doamna Brown.

— Da, doamnă.

— Îmi trebuie rochiţa asta drăguţă, domnişoară Dombey – spuse buna doamnă Brown – şi boneţica asta, şi fustişoara asta, sau mai bine amândouă fustişoarele şi tot ce nu-ţi mai trebuie. Hai! Scoate-le!

Florence se dezbrăcă pe cât de repede putu să o facă cu mâinile ei care tremurau şi privind tot timpul speriată la doamna Brown. După ce se dezbrăcă de toate cele cerute de bătrână, doamna Brown le cercetă de aproape şi păru mai mult sau mai puţin mulţumită de calitatea şi valoarea lor.

— Hm – spuse ea, măsurând copila de sus până jos – nu mai văd nimic, afară doar de ghete. Trebuie să-mi dai şi ghetele, domnişoară Dombey.

Sărăcuţa Florence se descălţă cu aceeaşi vioiciune, mulţumită că mai putea folosi un mijloc de a o îmbuna pe bătrână. Aceasta, răscolind grămada de pe jos, luă din fundul ei câteva zdrenţe menite să înlocuiască îmbrăcămintea fetiţei, apoi o haină roasă foarte veche şi rămăşiţele zdrenţuite ale unei bonete care pasămite fusese găsită în vreun şanţ sau pe vreo grămadă de gunoi. O puse apoi pe Florence să se îmbrace cu aceste găteli şi cum copilei i se păru că e o pregătire în vederea eliberării, se supuse cu şi mai multă bunăvoinţă, dacă aşa ceva era cu putinţă.

Încercând să-şi pună repede boneta pe cap – dacă putea fi numită bonetă ceva, ce semăna mai mult cu un colac de pus pe cap pentru cărat greutăţi – ea o agăţă în părul ei bogat şi nu mai putu să o desprindă. Buna doamnă Brown scoase atunci o pereche de foarfeci mari şi se repezi la fetiţă, apucată parcă de un acces de furie.

— De ce nu-mi dai pace – spuse doamna Brown – când mă mulţumeam cu atâta? Nebună ce eşti!

— Iartă-mă, te rog. Dar nu ştiu ce ţi-am făcut, spuse Florence tremurând. Nu e vina mea.

— Nu e vina ta, strigă doamna Brown. Nu cumva o fi

a mea? Ei, Doamne! spuse bătrâna, făcându-şi o plăcere furioasă din a-i încurca buclele. Oricare alta afară de mine ţi le-ar fi luat p-astea înainte de toate.

Florence fu atât de uşurată, când îşi dădu seama că bătrâna râvnea doar la părul şi nu la capul ei, încât nu mai încercă nici să se împotrivească, nici să se roage şi doar ridică ochii ei blânzi către faţa acelei bune fiinţe.

— De n-aş fi avut şi eu cândva o fetişcană a mea, dusă acum peste mări, care era mândră de părul ei – spuse doamna Brown – nu ţi-aş mai fi lăsat un fir în cap. E dusă departe, departe! Ehei! Ehei!

Strigătul pe care-l scoase doamna Brown nu fu de loc melodios, dar însoţit de gesturile sălbatice ale braţelor ei uscăţive, părea plin de o pătimaşă suferinţă şi o impresionă grozav pe Florence, care fu mai speriată ca oricând. Poate că lui i se datoră salvarea buclelor, căci doamna Brown, după ce îi dădu câteva clipe târcoale cu foarfecele, asemănător unui fluture de speţă nouă, îi porunci să-şi ascundă părul sub bonetă în aşa fel, ca să nu se mai vadă din el nici măcar o singură buclă la care să poată râvni. După câştigarea acestei izbânzi asupra ei însăşi, doamna Brown îşi luă din nou locul pe grămada de oase şi începu să fumeze dintr-o pipă scurtă, neagră, mestecând şi bombănind tot timpul, ca şi când ar fi vrut s-o mănânce.

Când isprăvi de fumat pipa, îi dădu copilei o piele de iepure ca să o poarte pe braţ, pentru a părea că e însoţitoarea ei obişnuită şi-i spuse că acum are s-o însoţească până într-una din străzile principale, de unde n-are decât să-şi caute singură drumul spre ai ei. O preveni totuşi, cu ameninţări, că răzbunarea va fi grozavă şi pe loc, dacă nu-i va da ascultare şi va vorbi cu vreun străin, sau se va duce acasă la ea (care după socoteala doamnei Brown era prea aproape) şi îi porunci să se ducă la biroul tatălui ei din City, dar să aştepte la colţul străzii unde o va lăsa,

până ce ceasul va bate trei. Ca să-şi întărească poruncile, doamna Brown o încredinţă pe fetiţă că avea în serviciul ei nişte ochi şi nişte urechi care vedeau şi auzeau tot ce se întâmplă şi Florence făgădui cu bună-credinţă şi cu toată seriozitatea că le va respecta.

În fine, luând-o înainte, doamna Brown o conduse pe mica ei prietenă, acum atât de schimbată şi de zdrenţăroasă, printr-un labirint de străzi înguste, trecători şi poteci, prin care ajunseră, după timp îndelungat, în faţa unei curţi cu grajduri, cu o poartă la un capăt, de unde se auzea zarva unui mare bâlci. Arătându-i poarta şi spunându-i că de îndată ce ceasul va bate trei să o ia la stânga, doamna Brown, cu o mişcare făcută fără voia ei şi la care nu se putu opri, îi pipăi încă o dată părul, ca pentru a-şi lua rămas bun de la el. Îi spuse că acum ştie ce trebuie să facă şi îi porunci să plece, dar să-şi aducă aminte că e supravegheată.

Cu inima mai uşoară, dar încă grozav de înfricoşată, Florence se simţi eliberată şi porni spre colţul străzii. Ajungând acolo, se uită înapoi şi văzu capul bunei doamne Brown uitându-se după ea de pe trecătoarea de lemn unde îi dăduse poruncile în urma cărora se despărţiseră, dar mai văzu şi pumnul doamnei Brown care o ameninţa. Deşi în urmă mai privi de multe ori înapoi – cel puţin la fiecare minut, căci îşi amintea cu groază de cele întâmplate – nu o mai putu zări.

Florence rămase acolo pe loc, privind la mişcarea de pe stradă care o înfricoşă din ce în ce mai mult. Între timp, i se păru că ceasurile ar fi avut de gând să nu mai bată niciodată trei. În fine, orologiile clopotniţelor bătură ora trei. Unul era atât de aproape, încât nu se putea să te înşeli. Privind mereu înapoi peste umăr, mergând apoi câte o bucată de drum şi tot de atâtea ori venind înapoi, de frică să nu supere pe atotputernicii spioni ai doamnei Brown, o luă la fugă cât putu cu ghetele ei scâlciate,

ţinând strâns în mână blana de iepure.

Tot ce ştia despre birourile tatălui ei era că în de Dombey şi Fiul şi că erau una din marile puteri ale City-ului. Astfel că ajungea doar să întrebe de drumul la Dombey şi Fiul din City. Cum însă întrebă mai mult pe copii, fiindu-i teamă să oprească în drum persoane în vârstă, nu putură afle mare lucru. Dar tot întrebând de drumul spre City, fără a mai întreba nimic altceva, reuşi să înainteze încetul cu încetul către inima acelei mari regiuni, guvernată de teribilul Lord Primar.

Obosită de atâta umblet, repezită din când în când, zăpăcită de zgomot şi de învălmăşeală, îngrijorată de soarta fratelui şi, a celor două femei, înspăimântată de atâtea primejdii prin care trecuse, se gândea cu groază la ce o aştepta când se va înfăţişa straşnicului ei tată în halul în care se găsea.

Astfel înspăimântată şi înfricoşată, atât de cele ce se întâmplaseră cât şi de cele ce se întâmplau şi nu mai puţin de cele ce urmau să se întâmple, Florence înainta pe calea ei spinoasă cu ochii înlăcrimaţi. O dată sau de două ori fu nevoită să se oprească pentru a potoli bătăile nebune ale inimii, dând drumul unui plâns amarnic. Dar, din pricina zdrenţelor ce le avea pe ea, puţină lume o luă în seamă. Unii, socotind că e înfăţişată astfel pentru a inspira milă, se uitau la ea şi treceau înainte. Florence însă făcu apel la toată puterea ei de voinţă şi încrederea în sine a unui caracter pe care o tristă experienţă îl formase şi-l pusese la încercare prea de timpuriu, o făcu să păstreze cu dârzenie înaintea ochilor ţinta ce urmărea.

Trecuseră mai bine de două ore din după-amiază de la începutul acestei ciudate aventuri, când, scăpând din învălmăşeala şi zgomotul unei străzi înguste, pline de camioane şi căruţe, i se înfăţişă înaintea ochilor un fel de chei sau debarcader, pe malul fluviului, pe care erau împrăştiate tot felul de baloturi, butoaie şi lăzi, o balanţă

mare de lemn şi o casă mică de lemn pe roţi, în faţa căreia stătea un bărbat voinic, fluierând, cu tocul pe după ureche şi cu mâinile în buzunar, ca şi când treaba din ziua aceea ar fi fost aproape sfârşită.

— Ascultă, fetiţo! spuse omul, întorcându-se întâmplător şi zărind-o pe Florence. N-avem nimic pentru tine astăzi. Hai, şterge-o!

— Fii bun, te rog, ăsta este City-ul? întrebă tremurând fiica lui Dombey.

— Asta-i City-ul. O ştii tot atât de bine ca şi mine! Hai, pleacă! N-avem nimic pentru tine.

— Nu-mi trebuie nimic, vă mulţumesc – fu răspunsul sfios al fetei – doar să ştiu pe unde e Dombey şi Fiul.

Omul care se îndrepta nepăsător către ea păru mirat de acest răspuns şi, privind-o drept în faţă, îi spuse:

— Asta-i bună! Ce poţi tu să ai de-a face cu Dombey şi Fiul?

— Doar să ştiu drumul acolo, vă rog.

Omul o privi cu şi mai multă curiozitate şi, în mirarea lui, se scărpină la ceafă cu atâta putere încât îi căzu pălăria din cap.

— Joe, strigă el către un alt om – un salahor – ridicându-şi pălăria şi punându-şi-o din nou pe cap.

— Iată-mă! răspunse Joe.

— Unde-i băieţandrul ăla al lui Dombey, care supraveghează încărcarea mărfurilor ălora?

— Acu pleacă pe poarta ailaltă, spuse Joe.

— Oheamă-l puţin înapoi.

Joe porni în fugă printr-un gang boltit, strigând pe când fugea şi se înapoie foarte curând cu un băiat cu faţa veselă.

— Eşti de-ai lui Dombey, nu? spuse primul om.

— Sunt în serviciul Casei Dombey, domnule Clark, răspunse băiatul.

— Atunci, ia te uită-ncoace, spuse domnul Clark.

Luându-se după semnul pe care domnul Clark îl făcu cu mâna, băiatul se îndreptă spre Florence, întrebându-se cu mare mirare ce treabă ar putea să aibă cu ea. Dar ea, care auzise ce vorbiseră şi care, afară de mul

(urnirea de a se putea socoti în fine la adăpost, la capătul călătoriei, se simţi foarte liniştită, fugi vioaie spre el, pierzând pe drum una din ghete, şi-i cuprinse mina în amândouă mâinile ei.

— M-am rătăcit de ai mei, spuse Florence.

— Te-ai rătăcit! strigă băiatul.

— Da, m-aml rătăcit de ei azi-dimineaţă, o bună bucată de drum departe de aici, şi mi s-au luat hainele, şi acum nu sunt îmbrăcată cu hainele mele, şi numele meu este Florence Dombey, singura soră a fratelui meu, şi, dragă domnule, te rog, dragă domnule, ai grijă de mine! suspină Florence, dând drumul simţămintelor copilăreşti pe care le înăbuşise atâta timp şi izbucnind în hohote de plâns. În acea clipă, sărăcăcioasa bonetă îi căzu de pe cap părul ei bogat, despletit, îi acoperi faţa, stârnind nespusa admiraţie şi compătimire a tânărului Walter, nepotul lui Solomon Gills, constructorul de instrumente nautice.

Domnul Clark rămase ca trăsnit şi-şi şopti: „În viaţa mea n-am văzut pe cheiul ăsta aşa ceva”. Walter ridică gheata şi încălţă cu ea picioruşul fetei, aşa cum prinţul din poveste i-a pus Cenuşăresei pantoful în picior. Luă apoi pe braţul stâng blana de iepure, îi dădu braţul drept lui Florence şi se simţi, să nu spunem ca Richard Whittington – ar fi o asemuire prea nepotrivită – dar ca sfântul George al Engliterei cu balaurul zăcându-i ucis la picioare.

— Nu plânge, domnişoară Dombey, spuse Walter cu însufleţire. Ce lucru minunat pentru mine să mă aflu aici. Eşti acum în siguranţă, ca şi cum ai fi păzită de un întreg echipaj ales de pe un vas de război. Vai, nu mai plânge.

— Uite, nu mai plâng, spuse Florence. Plângeam doar de bucurie.

„Să plângi de bucurie – gândi Walter – şi eu să fiu pricina!”

— Hai, domnişoară Dombey. Ia uite, acum ai pierdut gheata cealaltă. Ia-o pe a mea, domnişoară Dombey.

— Nu, nu, nu, spuse Florence, oprindu-l din încercarea lui zorită de a-şi scoate ghetele. E mai bine cu ale mele. Zău că merg foarte bine cu ele.

— Bine zici – spuse Walter, privind la piciorul ei – ale mele sunt cu o milă prea lungi. Ce-mi trecu prin minte! N-o să poţi niciodată umbla cu ale mele! Haide acum, domnişoară Dombey: aş vrea să-l văd pe ticălosul care ar îndrăzni să te supere.

Astfel Walter, cu o înfăţişare grozav de fioroasă, porni cu Florence, care părea foarte fericită. Merseră aşa la braţ de-a lungul străzilor, nepăsători faţă de mirarea pe care ar fi putut-o stârni şi de fapt o şi stârnea apariţia lor.

Atât întunericul cât şi ceaţa începuseră să se lase, ba începuse să şi plouă, dar lor nu le păsa. Erau amândoi cufundaţi în întâmplările de necrezut prin care trecuse Florence şi pe care ea le povestea cu nevinovata bună-credinţă şi încredere a vârstei sale. În schimb Wal. ter asculta ca şi când, departe de noroiul şi mâzga din Thames Street, s-ar fi plimbat singuri sub frunzişul des şi copacii înalţi ai vreunei insule singuratice de la tropice – ceea ce el îşi închipuia într-adevăr în clipa aceea.

— Mai avem mult de mers? întrebă Florence într-un târziu, ridicând privirile către tovarăşul ei.

— Stai să văd – spuse Walter oprindu-se – stai să văd unde suntem acum? A, da! Ştiu. Dar birourile sunt închise la ora asta/sciomnişoară Dombey. Nu-i nimeni1 acolo. Domnul Dombey a plecat de mult acasă. Cred că trebuie să mergem şi noi acasă – ba stai! Cum ar fi dacă te-aş lua cu mine până la unchiul meu unde locuiesc şi eu – e foarte aproape – şi să mă duc eu pe urmă cu o trăsură la locuinţa dumitale să le spun că eşti la adăpost şi să-ţi aduc ceva

haine, N-ar fi bine aşa?

— Cred că da, răspunse Florence. Nu crezi şi dumneata? Ce zici?

Pe când stăteau astfel de vorbă în mijlocul străzii, trecu pe lângă ei un om care aruncă în treacăt o privire asupra lui Walter, ca şi cum l-ar fi recunoscut, dar răzgândindu-se parcă, trecu înainte fără să se oprească.

— Ce văd? Mi se pare că e domnul Carker, spuse Walter. Carker din birourile noastre. Nu la rker-directorul, domnişoară Dombey, celălalt Carker, junior. Hallo! Domnule Carker!

— Parcă-i Walter Gay? spuse celălalt, oprindu-se şi venind înapoi. Nu-mi vine să cred; într-o astfel de tovărăşie!

Aşa cum stătea lângă un felinar, ascultând cu surprindere lămuririle scurte ale lui Walter, înfăţişa un contrast izbitor cu cei doi tineri din faţa lui, care se ţineau de braţ. Nu era bătrân, dar părul îi era cărunt; era adus de spate, încovoiat parcă sub o povară sau covirşit de o mare mâhnire, iar faţa obosită şi melancolică îi era brăzdată de cute adânci. Flacăra ochilor şi expresia trăsăturilor, până şi vocea, când vorbea, toate erau smerite şi stinse ca şi când sufletul i-ar fi fost plin de cenuşă. Părea respectabil, deşi îmbrăcat foarte simplu, în negru. Hainele, potrivite cu toată înfăţişarea sa, păreau că se strâng pe el, umile, şi că iau parte la rugămintea îndurerată pe care o exprima întreaga lui făptură, din cap până-n picioare, de a nu fi luat în seamă şi de a fi lăsat singur cu smerenia lui.

Şi totuşi, interesul pentru tinereţe şi nădejdea în viitor nu se stinseseră şi ele odată cu flacăra sufletului său, căci, pe când vorbea băiatul, el privea la fata lui serioasă cu o simpatie neobişnuită, deşi ochii lui trădau o vădită tulburare şi compătimire, oricât ar fi căutat să le ascundă. Când în sfârşit Walter îi puse întrebarea pe care cu puţin înainte o pusese lui Florence, domnul Carker tot mai

stătea cu privirea aţintită spre el şi cu aceeaşi expresie, ca şi când i-ar citi pe fată o soartă mult mai tristă decât voioşenia ce o înfăţişa în clipa aceea.

— Ce ne sfătuieşti, domnule Carker, spuse Walter zâmbind. Dumneata îmi dai întotdeauna sfaturi bune, ştii dumneata, ori de câte ori vorbeşti cu mine, deşi asta nu se prea întâmplă des.

— Cred că ideea dumitale e cea mai bună, răspunse domnul Carker, privind de la Florence la Walter şi de la Walter la Florence.

— Domnule Carker, spuse Walter, cu faţa luminată de un gând generos. Haide! E un prilej bun pentru dumneata. Du-te dumneata la domnul Dombey ca purtător al unor veşti bune. O să fie bine şi pentru dumneata. Eu rămân acasă. Du-te dumneata.

— Eu? răspunse celălalt.

— Da, fireşte. De ce nu. domnule Ciarker? spuse băiatul.

Drept răspuns Carker îi strânse doar mâna. Părea într-un anumit fel ruşinat şi speriat de a face chiar un asemenea lucru. Apoi, urându-le noapte bună şi îndemnându-i să se grăbească, se întoarse şi plecă.

— Hai, domnişoară Dombey – spuse Walter, privind după el în timp ce porniră şi ei – o să mergem la unchiul meu cât de repede om putea. Ai auzit vreodată pe domnul Dombev vorbind despre domnul Carker-junior, domnişoară Florence?”

— Nu – răspunse copila cu blândeţe – nu-l prea aud des vorbind pe tata.

„A, da! Aşa-i! Să-i fie ruşine”, gândi Walter. Apoi, după o pauză de un minut. În timpul căreia privise în jos la mioa şi gingaşa lui tovarăşă, care înainta alături de el, se sili cu vioiciunea şi neastâmpărul lui copilăresc să vorbească despre altceva. Când lui Florence îi scăpă iarăşi una din nenorocitele ghete din picior, îi propuse să o ducă

în braţe până la casa unchiului. Florence, deşi foarte obosită, respinse propunerea râzând, de frică – spuse ea – să nu o scape. Şi cum erau aproape de Aspirantul de lemn, în timp ce Walter îi cita diferite precedente de naufragii şi alte accidente, în care băieţi mai tineri decât el salvaseră şi duseseră în braţe fete mai mari decât Florence, fiind încă în toiul discuţiei, se pomeniră ajunşi la uşa constructorului de instrumente.

— Hallo, unchiule Sol! striga Walter, dând buzna în prăvălie, vorbind fără şir şi cu răsuflarea tăiată, aşa cum făcu de altfel, din clipa aceea, toată seara. O întâmplare minunată? Uite, aici e fiica domnului Dombey, rătăcită pe stradă; o zgriptoroaică bătrână i-a furat hainele – găsită de mine – adusă acasă ca să se odihnească în odaia noastră – ia te uită!

— Doamne-Dumnezeule! spuse unchiul Sol, sărind în sus şi lovindu-se de cutia busolei lui favorite. Se poate una ca asta? Zău, eu…

— Nici dumneata, nici nimeni altul, spuse Walter, luându-i vorba de la gură. Nimeni n-ar fi vrut şi nimeni n-ar fi putut să creadă aşa ceva. Da acum, unchiule Sol, ajută-mă să aşezăm sofaua asta lângă foc, hai unchiule, ai grijă de farfurii, pregăteşte ceva de mâncare pentru ea, aruncă ghetele astea sub grătar, domnişoară Florence, pune-ţi picioarele pe cenuşar să se usuce, vai ce ude sunt! Asta-i adevărată aventură, hai, unchiule, ce zici? Doamne, dar ce înfierbântat sunt!

Solomon Gills, prin simpatie, era tot atât de înfierbântat, dar şi cuprins de o nespusă mirare. O tot mângâia pe Florence pe cap, o îndemna să mănânce, o îndemna să bea, îi freca tălpile picioarelor cu batista încălzită la foc, îl urmărea din ochi şi din urechi pe neastâmpăratul său nepot şi nu-şi mai dădea bine seama de nimic decât de faptul că tot timpul, ba se ciocnea, ba se împiedica de domnişorul înflăcărat, care se repezea dintr-

un cap ial camerei într-altul, încercând să facă douăzeci de treburi deodată şi până la urmă. neizbutind să facă nimic.

— Ia aşteaptă o clipă, unchiule – spuse el luând o luminare – până mă duc sus să-mi pun altă haină şi apoi, gata, am plecat. Spune, unchiule, nu-i asta o adevărată aventură?

— Dragă băiete – spuse Solomon care, cu ochelarii pe frunte şi cu cronometrul cel mare în buzunar, oscila tot timpul între Florence care şedea pe sofa şi nepotul său care alergia prin toate ungherele camerei – e într-adevăr o nemaipomenită…

— Dar, unchiule, zău, te rog, domnişoară Florence, vă rog mâncaţi – ştii unchiule…

— Da, da, da, strigă Solomon, pornind să taie din pulpa de berbec, ca şi când ar fi avut de hrănit un uriaş. Las că l-am eu grijă de ea, Wally! Ştiu eu ce să fac, drăguţa de ea. Flămânzită, fără îndoială. Tu, du-te şi te pregăteşte. Pe Dumnezeul meu! Sir Richard Whittington, de trei ori Lord Primar al Londrei!

Nu-i trebui mult timp lui Walter ca să se suie până la mansardă şi să vină înapoi. Între timp, răzbită de oboseală, Florence aţipise în faţa focului. Scurtul răgaz de linişte îl învrednici pe Solomon Gills să-şi vină în fire şi să fie astfel în stare să îngrijească puţin pe Florence, micşorând lumina şi ferind copila de dogoarea focului. Când băiatul se înapoie, Florence dormea liniştit.

— Asta-i grozav! şopti el, îmbrăţişându-l pe Solomon cu atâta putere, încât i se schimbă expresia feţei. Acum am plecat. Iau numai o coajă de pâine cu mine, că mi-e tare foame şi… da să n-o deştepţi, unchiule.

— Nu, nu, spuse Solomon. Drăguţă copilă.

— Drăguţă, într-adevăr! strigă Walter. Eu n-am mai văzut aşa fată, unchiule. Acum am plecat.

— Bine, bine, şopti Solomon, foarte uşurat

— Îţi spuneam, unchiule Sol, strigă Walter, băgându-

şi capul pe uşă.

— Ia uite-l că veni iar, spuse Solomon.

— Cum arată acum?

— Cum nu se poate mai bine, răspunse încet Solomon.

— Perfect! Da acum chiar că am plecat.

— Sper că ai plecat, îşi spuse Solomon lui însuşi.

— Cum îţi spuneam, unchiule Sol, strigă Walter, ivindu-se din nou în uşă.

— Iar venişi!

— Cum îţi spuneam, liam întâlnit pe stradă pe domnul Carker-junior, mai ciudat ca oricând. Şi-a luat rămas bun de la noi, dar pe urmă a venit după noi până aici – curios lucru – şi cum am ajuns în dreptul uşii, m-am uitat înapoi şi l-am zărit plecând liniştit, ca un servitor care mi-ar fi adus acasă, sau mai bine zis ca un câine credincios. Cum arată acum, unchiule?

— Tot cam ca adineauri, Wally, răspunse unchiul Sol.

— Foarte bine, Acu am plecat.

Şi acum plecă într-adevăr, iar Solomon Gills, căruia îi pierise pofta de mâncare, se aşează de parteia cealaltă a focului s-o vegheze pe Florence în timp ce dormea, lăsând să i se perinde prin minte tot felul de castele închipuite de cea mai fantastică arhitectură. Cum şedea aşa, în penumbră, înconjurat de aproape toate instrumentele lui, cu peruca lui velşă şi cu haina lui cafenie, părea un vrăjitor deghizat, ţinând sub vraja lui o copilă adormită.

În acelaşi timp, Walter se îndrepta spre casa domnului Dombey, într-un trap rareori atins de o mârţoagă din staţie, şi totuşi scotea capul prin fereastra trăsurii, la fiecare două sau trei minute, înefemnându-l nerăbdător pe vizitiu să mine mai repede. Ajuns la capătul călătoriei, sări din trăsură şi, anunţând servitorului pe nerăsuflate rostul venirii lui, intră după el de-a dreptul în bibliotecă, unde domnea zarvă mare şi unde domnul Dombey, sora lui şi

domnişoara Tox, Richards şi Nipper erau cu toţii strânşi laolaltă.

— Oh! Iertaţi-mă, vă rog, domnule – spuse Walter, repezindu-se către domnul Dombey – dar sunt fericit să vă spun că totul e în regulă, domnule. Domnişoara Florence a fost găsită!

Băiatul, cu faţa lui deschisă, cu părul vâlvoi şi ochii scânteietori, gâfâind de bucurie şi excitare, forma un contrast minunat cu domnul Dombey, care şedea drept în faţa lui pe scaunul de la birou.

— Ţi-am spus eu, Luizo, că e sigur că va fi găsită, spuse domnul Dombey, privind cu dispreţ peste umăr la doamna care plângea în tovărăşia domnişoarei Tox. Anunţă pe servitori că nu mai e nevoie să fie luate alte măsuri. Băiatul ăsta, care ne aduce ştirea, este tânărul Gay, din biroul nostru. Cum a fost găsită fiica mea, domnule? Ştiu doar cum a fost pierdută. Spunând aceasta, aruncă o privire severă către Richards. Dar cum a fost găsită? Cine a găsit-o?

— Drept să spun, cred că eu am găsit-o pe domnişoara Dombey, domnule, spuse Walter cu modestie. Cel puţin nu ştiu dacă pot să-mi atribui meritul chiar de a fi găsit-o, domnule, dar am fost fericita unealtă a…

— Ce vrei să spui cu asta, domnule it întrerupse domnul Dombey, neplăcut impresionat instinctiv, de mândria şi de plăcerea vădite ale băiatului de a fi luat parte la această întâmplare – ce înseamnă că n-ai găsit-o chiar, dar că ai fost fericita unealtă? Vorbeşte limpede şi cu şir, te rog.

Era cu totul peste puterile lui Walter să vorbească cu şir; căută totuşi să se facă cât mai bine înţeles, cu răsuflarea tăiată cum era, şi spuse de ce venise singur.

— Auzi, fată, spuse cu asprime domnul Dombey fetei cu ochii negri. Ia tot ce trebuie şi du-te îndată cu acest tânăr să aduci pe domnişoara Florence acasă. Gay,

dumneata îţi vei căpăta răsplata mâine.

— Oh! Vă mulţumesc, domnule – spuse Walter – sunteţi foarte bun. Vă rog să credeţi însă că eu nu m-am gândit la niciun fel de răsplată, domnule.

— Eşti un băieţandru – spuse domnul Dombey răstit şi aproape fioros – şi ce gândeşti dumneata, sau te faci că gândeşti, n-are nici cea mai mică însemnătate. Ai făcut bine ce ai făcut, domnule. N-o strica a-oum. Luizo, fii bună, te rog, şi cfă tânărului să bea puţin vin.

Privirile domnului Dombey îl urmăriră pe Walter Gay cu o vădită lipsă de bunăvoinţă, când părăsi camera, condus de doamna Chick şi, fără îndoială, ochii minţii lui nu-l urmăriră cu mai multă bunăvoinţă, când plecă, însoţit de domnişoara Suzana Nipper, către casa unchiului său.

Acolo o găsiră pe Florence care, mult înviorată după ce dormise, legase mai de aproape cunoştinţă cu Solomon Gills şi se simţea acum în tovărăşia lui foarte liniştită şi plină de încredere. Ochi-negri (care plânsese atâta, încât părea mai potrivită să fie poreclită „Ochi-roşii” şi era foarte tăcută şi abătută) o strânse în braţe, fără niciun cuvânt de dojană, dar făcu totuşi ca întâlnirea să fie foarte agitată. Prefăcând lapoi camera, cu acest prilej, într-o cameră particulară de toaletă, o îmbrăcă pe Florence cu mare grijă în hainele aduse şi o prezentă apoi. adevărată Dombey, în măsura în care lipsurile naturale ale fetiţei îngăduiau aceasta.

— Noapte bună! spuse Florence, îndreptându-se către Solomon. Aţi fost aşa de buni cu mine!

Bătrânul Sol era fericit şi o sărută ca şi când i-ar fi fost bunic.

— Noapte bună, Walter! Să ne vedem cu bine, spuse Florence.

— Cu bine! răspunse Walter, întinzând amândouă mâinile.

— N-am să te uit niciodată – urmă Florence – nu, să

ştii, n-am să te uit. Cu bine, Walter!

În nevinovăţia inimii ei recunoscătoare, copila îşi ridică faţa către el. Walter, aplecându-se spre ea, se retrase însă, cu faţa aprinsă şi privi pe furiş la unchiul Sol.

— Unde-i Walter? Noapte bună, Walter! Cu bine, Walter! mai dă mâna o dată, Walter! fură strigătele lui Florence, după ce se văzu închisă în trăsură, alături de guvernanta ei. Şi când, în fine, trăsura porni, Walter, din faţa uşii, răspunse cu voioşie la fluturările batistei ei, pe când „Marinarul de Lemn” din spatele lui, ca şi el însuşi, păreau că nu mai văd decât acea unică trăsură, fără să mai ia în seamă niciuna din celelalte care treceau.

După scurt timp, ajunseră la casa domnului Dombey şi iarăşi se porni zarva în bibliotecă. Iarăşi se ordonă ca trăsura să aştepte – „pentru doamna Richards”, şopti cu răutate una din camaradele Suzannei, când trecu pe lângă Florence.

Intrarea copilei pierdute făcu oarecare impresie, dar nu prea mare. Domnul Dombey, care nicicând n-o îndrăgise prea tare, o sărută o singură dată pe frunte şi îi spuse să nu mai fugă altă dată şi nici să nu mai hoinărească cu servitori trădători. Doamna Chick se opri din jelania ei asupra firii omeneşti stricate, chiar atunci când calea virtuţii este arătată de „Tocilarii Caritabili”, şi o primi pe Florence cu o manifestaţie ceva mai puţin ceremonioasă decât s-ar fi cuvenit pentru un perfect Dombey. Domnişoara Tox îşi potrivi simţirile după pilda celor de faţă. Richards, vinovata Richards, numai ea îşi uşură inima în cuvinte de bun venit întretăiate de plâns şi se aplecă peste capul copilei rătăcite, cu semne de adevărată dragoste.

— Vai, Richards! spuse doamna Chick, suspinând. Ar fi fost mult mi-ai satisfăcător pentru cei ce doresc să gândească numai bine despre aproapele lor şi ar fi fost mult mai potrivit pentru dumneata dacă ai fi arătat din

vreme simţăminte mai bune pentru copilaşul care acum va trebui să fie, înainte de vreme, lipsit de hrana lui firească.

— Înţărcat de la fântâna obştească, spuse domnişoara Tox, cu un suspin plângăreţ.

— Dacă aş fi fost *eu* vinovată de nerecunoştinţă – spuse doamna Chick cu solemnitate – şi aş cugeta cum iar trebui să cugeţi dumneata, mi s-ar părea că uniforma „Tocilarilor Caritabili" l-ar arde pe copilul meu şi educaţia primită l-ar înăbuşi.

Cât priveşte pe Biler – dar doamna Chick nu ştia nimic de asta – el se arsese destul din pricina uniformei, iar cât priveşte educaţia, efectul ei regenerator se produsese la timp, printr-o furtună de suspine şi ghionţi.

— Luizo – spuse domnul Dombey – nu e nevoie să mai lungim vorba. Femeia este plătită şi concediată. Părăseşti casă, Richards, pentru că ai dus pe fiul meu, pe fiul meu – spuse domnul Dombey, repetând apăsat cele două cuvinte – în locui i şi între oameni.la care nu mă pot gândi fără să mă cutremur. În ce priveşte accidentul întâmplat azi-dimineaţă domnişoarei Florence, îl socotesc, şi asta are mare însemnătate, ca o împrejurare fericită şi binevenită, întrucât, dacă nu s-ar fi întâmplat, niciodată n-aş fi aflat – şi asta chiar din gura dumitale – cât de vinovată ai fost. Cred, Luizo, că cealaltă bonă, persoana cea tânără – aci domnişoana Nipper plânse cu hohote – fiind mult mai tânără şi luându-se fireşte după doica lui Paul, poate să rămână. Dă te rog poruncă să fie plătită trăsura acestei femei până la… – domnul Dombey se opri şi ezită – la Staggss Gardens.

Polly se îndreptă spre uşă urmată de Florence care o ţinea de rochie şi plângând înduioşător îi spunea să nu plece. Era ca un pumnal înifipt, în inima semeaţă a tatălui, ca o săgeată în creierul lui, să vadă cum carnea şi sângele său pe care nu le putea renega se agăţau chiar de faţă cu el de această străină obscură. Nu că i-ar fi păsat de cine se

simţea atrasă şi pe cine nu putea suferi fata lui. Dar era pentru el o adevărată obsesie când se gândea la ce ar fi putut face într-o atare împrejurare fiul său.

Fiul, în tot cazul, plânse zdravăn în noaptea aceea. Adevărat vorbind, lacrimile sărmanului Paul erau mai îndreptăţite decât ale altor copii de vârsta lui, pentru că el pierduse acum o a doua mamă – de fapt chiar pe întâia, pe cât putea el să o simtă – şi printr-o lovitură la fel de neaşteptată ca şi durerea firească de care începutul vieţii lui fusese întunecat. Cu l aceeaşi lovitură pierduse şi sora lui, care plânsese amarnic până să adoarmă, o prietenă tot atât de bună pe cât era de credincioasă. Dar acestea sunt gânduri străine de povestea noastră. Să nu ne mai pierdem timpul cu ele.

CAPITOLUL VII

Privire sumară asupra locuinţei şi preferinţelor domnişoarei Tox

Domnişoara Tox locuia într-o casă mică şi întunecoasă care, într-o epocă îndepărtată a istoriei engleze, fusese înghesuită printre clădirile elegante din partea de apus a oraşului şi unde stătea acum în umbră ca o rudă săracă, fiind privită cu dispreţ de către măreţele case din vecinătate. Nu se poate spune că era aşezată chiar într-o curte şi nici pe un maidan, dar se afla pe cea mai posomorâtă fundătură, pe care sunetul loviturilor de ciocan ce răsunau din depărtare o făcea să pară mai sălbatică şi mai pustie decât era de fapt.

Numele acestei fundături, în care creştea iarba printre pietrele caldarâmului, era Piaţa Prinţesei şi în Piaţa Prinţesei se găsea Capela Prinţesei ce avea un clopot cu sunet argintiu şi unde câteodată luau parte la slujba de duminică cel mult douăzeci şi cinci de persoane. Acolo se găsea şi hanul „La pajura prinţesei”, foarte căutat de lachei în uniforme somptuoase. O lectică era păstrată în interiorul curţii, în faţa „Pajurii prinţesei”, dar niciodată,

de când lumea, nu ieşise de acolo. În dimineţile frumoase, în vârful fiecărui stâlp de gard (erau patruzeci şi opt, după cum adesea îi numărase domnişoara Tox) era înfiptă ca podoabă câte o cană de cositor.

Afară de casa domnişoarei Tox, se mai putea vedea în Piaţa Prinţesei o altă casă particulară, fără a mai aminti nişte gogeamite porţi, cu o pereche uriaşă de ciocane cu capete de lei de bătut în poartă. Aceste porţi nu se deschideau niciodată şi erau socotite drept intrare nefolosită la nişte grajduri. Şi într-adevăr, în Piaţa Prinţesei plutea în văzduh mirosul de grajd. Odaia de dormit a domnişoarei Tox, care se afla în partea dosnică a locuinţei, avea vederea spre un şir de grajduri, unde, oricare ar fi fost treaba cu care se îndeletniceau, grăjdarii o însoţeau tot timpul cu sunete zgomotoase. Pe ziidurile exterioare erau de obicei atârnate, asemenea steagurilor lui Machbeth, cele mai casnice şi intime articole de îmbrăcăminte ale vizitiilor, ale nevestelor şi familiilor lor.

În această a doua casă particulară din Piaţa Prinţesei, ţinută cu chirie de un chelar retras din afaceri care se însurase cu o menajeră, erau apartamente care se închiriau mobilate la câte un domn singur. Printre aceştia era şi un maior cu faţa vânătă şi ca de lemn, cu ochii ieşiţi din orbite, dar în a cărui înfăţişare domnişoara Tox găsea, după cum spunea chiar ea, „ceva într-adevăr ostăşesc”. Între maior şi domnişoara Tox, avea loc din când în când un schimb de gazete, broşuri şi diferite glume platonice, prin mijlocirea unui servitor negru al maiorului, pe care domnişoara Tox îl socotea de preferinţă „băştinaş”, fără a face nicio legătură între el şi vreo regiune geografică oarecare.

Poate că niciodată nu a fost văzută o intrare şi o scară mai înguste decât ale casei în care locuia domnişoara Tox. Poate că privită în întregul ei i, de sus şi până jos, era cea mai incomodă şi cea mai întortocheată

căsuţă din Anglia, dar, cum spunea domnişoara Tox: „ce situaţie!” iarna, lumina zilei aproape că nu pătrundea în ea, iar soarele nici chiar în miez de vară, cât despre aer nici pomeneală! Zidurile înconjurătoare o despărţeau de orice viaţă dinafară şi totuşi domnişoara Tox spunea: „Gândiţi-vă, ce situaţie!” Tot aşa spunea şi maiorul cu faţa vânătă şi cu ochii holbaţi. Era mândru că locuieşte în Piaţa Prinţesei şi era încântat ori de câte ori la club putea aduce vorba despre ceva în legătură cu celebrele personaje din marea stradă de după colţ, fără să piardă prilejul de a spune că sunt vecinii lui.

Apartamentul întunecos, locuit de domnişoara Tox, era proprietatea ei, fiindu-i atribuit şi lăsat moştenire de către răposatul proprietar al ochiului de peşte pe care domnişoara Tox îl purta în medalion. Un portret în miniatură al acestui domn, cu părul pudrat şi cu o coadă, stătea faţă în faţă cu un ceainic pe una din cele două părţi opuse ale căminului din odaia de primire. Cea mai mare parte a mobilierului era de pe vremea cozii şi a capului pudrat, fiind alcătuit dintr-o măsuţă uzată pe care se ţineau farfuriile la cald şi care-şi întindea picioarele subţiri în drumul tuturor, apoi un harpsicord pe care era pictat în jurul numelui fabricantului său o ghirlandă de măzăriche.

Cu toate că maiorul Bagstock ajunsese la ceea ce este numit în literatura politicoasă ca marele meridian al vieţii şi acum îşi urma drumul pe povârniş în jos, cu gâtul lui scurt, cu o pereche de fălci înţepenite, cu urechile ca de elefant şi cu ochii şi expresia feţei mereu în stare.de surescitare nefirească, el era totuşi grozav de mândru de a deştepta interesul domnişoarei Tox şi vanitatea lui era măgulită de închipuirea că ea ar fi o femeie minunată, care a pus ochii pe el. La asta făcuse el de multe ori aluzie la club, în legătură cu miei glume, a căror veşnică temă era: moş Joe Bagstock, moş Joey Bagstock, moş J. Bagstock, moş Josh Bagstock şi aşa mai departe. Aceasta, fiindcă

toată eficacitatea umorului lui destul de ieftin consta numai în glumele făcute pe socoteala propriului său nume.

„Joey B, domnule – ar spune maiorul rotindu-şi bastonul – face cât o duzină de-ai voştri. Dacă aţi avea câţiva din neamul lui Bagstock printre voi, domnule, nu v-ar strica de loc. Moş Joe, domnule, n-ar avea nevoie să umble departe după o femeie, chiar dacă ar umbla acum după aşa ceva; dar are inimă de piatră, domnule, aşa-i Joe, e de piatră, domnule, de piatră şi dat dracului!”

După o astfel de declaraţie se puteau auzi şuierături în voce şi se putea vedea culoarea vânătă a feţei maiorului trecând la roşu-stacojiu şi ochii ieşindu-i şi mai tare din cap.

În ciuda laudei de sine atât de darnice, maiorul eră totuşi un egoist. Poate că nu era pe lume alt om mai cu desăvârşire egoist în ce priveşte inima, sau mai bine zis stomacul, ţinând seamă de faptul că era mult mai bine înzestrat cu acest din urmă organ, decât cu cel dintâi. Nu se împăca cu gândul de a fi trecut cu vederea sau desconsiderat de cineva, şi mai străin de el decât orişice era gândul că ar putea să fie trecut cu vederea sau desconsiderat de către domnişoara Tox.

Şi totuşi, domnişoara Tox, pe cât se pare, îl uita, îl uita încetul cu încetul. Începuse să-l uite curând după descoperirea familiei! Toodle. Continuase să-l uite până în clipa botezului şi îl uita şi mai abitir după aceea. Ceva sau cineva îi luase locul în preocupările ei.

— Bună dimineaţa, maam, i se adresă maiorul întâlnind-o pe domnişoara Tox în Piaţa Prinţesei, câteva săptămâni după întâmplările povestite în ultimul capitol.

— Bună dimineaţa, domnule, răspunse domnişoara Tox foarte rece.

— Joe Bagstock, maam – observă maiorul, cu galanteria lui obişnuită – n-a mai avut de o bună bucată de vreme fericirea să vă prezinte la fereastră respectele sale.

Joe se consideră persecutat. Soarele lui s-a ascuns pe după nori.

Domnişoara Tox plecă capul, dar cu multă răceală.

— Făclia lui Joe a fost poate plecată din oraş maam, spuse maiorul.

— Eu? Plecată din oraş? Oh! Nu, n-am fost plecată din oraş, spuse domnişoara Tox. Am fost foarte prinsă în timpul din urmă. Timpul meu este aproape în întregime închinat unor prieteni foarte apropiaţi. Mă tem că nu am de loc timp liber, nici în clipa aceasta. La revedere, domnule.

Şi în timp ce domnişoara Tox, cu pasul mic şi ţinuta cea mai seducătoare, se depărta de Piaţa Prinţesei, maiorul rămase pe loc şi, cu faţa mai vânătă ca oricând, privi după ea şi făcu, bombănind, câteva observaţii nu tocmai măgulitoare.

— Ce dracu', domnule – spuse el, rotindu-şi ochii de horn.ar de jur-împrejurul Pieţei Prinţesei şi apostrofând parcă aerul ce-l înconjura – acu şase luni femeia asta iubea pământul pe care-l călca Joey Bagstock. Ce-o mai fi şi asta?

După oarecare chibzuială, maiorul ajunse la concluzia că aci era vorba de o capcană pentru bărbaţi, că era la mijloc un complot şi o momeală, că domnişoara Tox era pe punctul de a-i întinde o cursă. „Dar n-o să-l prinzi pe Joe, maam. E tare, maam, e tare J.B. Tare şi şiret al dracului!" Observaţie care-l făcu să râdă pe înfundate tot restul zilei.

Trecu totuşi şi ziua aceea, se perindară şi trecură multe alte zile fără ca domnişoara Tox să pară că se sinchiseşte câtuşi de puţin de maior, sau că măcar se gândeşte la el. În trecut avusese obiceiul să privească, aşa ca din întâmplare, prin una din micile ferestre ale apartamentului şi să răspundă, roşindu-se, la salutul maiorului; dar acum nu-i mai dădea maiorului niciun. prilej de acest fel şi nu-i păsa de loc dacă el. privea ori nu de

peste drum. Se mai petrecuseră însă şi alte schimbări. Maiorul, din umbra apartamentului său, putu să vadă că locuinţa domnişoarei Tox devenise de curând mai elegantă, că micul canar căpătase o colivie din sârmă aurită, că diferite ornamente tăiate în carton şi-l hârtie colorată împodobeau mesele şi căminul, că în fereastră apăruseră dintr-odată mai multe glastre cu flori, că domnişoara Tox cânta întâmplător la harpsicord ale cărui ghirlande de flori păreau expuse cu tot dinadinsul la vedere având deasupra lor un caiet de note în care erau copiate, de mâna domnişoarei Tox, *Valsul de Copenhaga* şi *Valsul păsărelelor*.

Dar mai mult decât toate acestea era faptul că domnişoara Tox se îmbrăca de câtva timp cu o grijă şi o eleganţă neobişnuite, într-un fel de jumătate doliu. Aceasta îl ajută pe maior să găsească dezlegarea enigmei şi-l făcu să ajungă la convingerea că domnişoara Tox avusese parte de o mică moştenire şi, ca urmare, devenise mândră.

Chiar în ziua următoare celei în care, ajungând la această convingere, îşi luase o greutate de pe suflet, stând la masă, maiorul zări o apariţie atât de ciudată şi de minunată în micul salon al domnişoarei Tox, încât rămase câtva timp pironit pe scaun. Apoi se repezi în odaia vecină şi se întoarse cu un binoclu, prin care privi cu mare încordare timp de câteva minute.

— E un copilaş, domnule – spuse maiorul, strângând binoclul – fac prinsoare pe cincizeci de mii de lire că e un copilaş.

Această imagine nu-i mai putu ieşi din minte. Nu mai izbuti să facă nimic decât să fluiere şi să privească mirat, aşa că ochii lui, faţă de ceea ce deveniseră acum, fuseseră înainte cavernoşi şi căzuţi în fundul capului. Zi de zi, de două, trei sau chiar de patru ori pe săptămână, acest copilaş îşi făcea apariţia. Maiorul continua să privească şi să fluiere. Se simţea părăsit acum în Piaţa Prinţesei, numai

cu gândurile şi planurile lui. Domnişoara Tox nu se mai sinchiseai de el. Putea să fie tot atât de bine negru sau albastru, că ei nu i-ar fi păsat. Stăruinţa cu care ea se ducea din Piaţa Prinţesei să aducă copilaşul şi pe dădaca lui, să-i ducă apoi din nou acasă şi să se întoarcă iarăşi la ea, păzindu-i tot timpul, pe urmă, stăruinţa cu care ea însăşi îngrijea copilaşul. Îi dădea să mănânce, se juca cu el şi făcea să-i îngheţe în vine sângele lui tânăr, cântându-i arii la harpsicord – toate astea erau nemaipomenite. Tot cam pe timpul acela o apucă patima de a privi stăruitor o anumită brăţară, apoi patima de a sta timp îndelungat la fereastra camerei, privind la lună. Dar la orice ar fi privit – soare, lună, stele sau brăţară – numai la maior nu mai privea. Şi maiorul tot fluiera, şi privea, şi se mira, şi umbla de colo până colo prin odaie fără să se poată lămuri de fel.

— O să cucereşti inima fratelui meu Paul, asta-i fapt, draga mea, spuse doamna Chick într-o bună zi.

Domnişoara Tox se îngălbeni.

— Pe zi ce trece seamănă mai mult cu Paul, spuse doamna Chick.

Răspunsul domnişoarei Tox fu că-l luă pe micul Paul în braţe şi-i boţi şi-i turti funduliţele de la bonetă, mângâindu-l.

— Dar cu mamă-sa – spuse domnişoara Tox – a cărei cunoştinţă era s-o fac prin dumneata, nu seamănă de loc?

— Absolut de loc, răspunse Luiza.

— Mi se pare că era… că era drăguţă? bâlbâi domnişoara Tox.

— Ei da, biata Fanny, draga de ea, era interesantă, spuse doamna Chick după o serioasă chibzuială. Fără îndoială, interesantă. Nu avea ea aerul acela de superioritate impunătoare pe care te-ai fi putut aştepta să-l găseşti ca ceva de sine înţeles la soţia fratelui meu şi apoi, nici nu avea tăria de caracter de care are nevoie un bărbat ca el.

Domnişoara Tox suspină adânc.

— Dar era plăcută – spuse doamna Chick – foarte plăcută. Şi era bine intenţionată! Da, dragă, nici nu ştii ce bine intenţionată era biata Fanny!

— Îngeraşule! strigă domnişoara Tox, adresându-se micului Paul. Icoană vie a tatălui tău!

Dacă maiorul ar fi putut şti câte nădejdi şi combinaţii, ce sumedenie de planuri şi speculaţii erau legate de existenţa acelui copilaş şi, dacă ar fi putut să le vadă plutind în toată neorânduiala şi în tot vălmăşagul din jurul bonetei împopoţonate, a neştiutorului şi micului Paul, atunci într-adevăr ar fi avut de ce să holbeze ochii. Atunci ar fi recunoscut, în această învălmăşeală, câteva fire de pulbere însorită şi câteva raze ambiţioase pornind de la domnişoara Tox; atunci ar fi înţeles poate natura investiţiei îndoielnice pe care acea doamnă o făcea în firma Dombey.

Dacă copilaşul însuşi, deşteptându-se noaptea, ar fi putut vedea adunate în jurul perdelelor leagănului său o palidă imagine a viselor pe care alţii le făureau pentru el, ar fi fost, fără îndoială, înfricoşat. Dar el dormea netulburat, neştiutor, atât de bunele intenţii ale domnişoarei Tox, de nedumeririle maiorului şi de suferinţele premature ale surorii sale, cât şi de proiectele severe ale tatălui său. Dormea neştiutor că pe vreun petic al globului ar trăi vreun Dombey sau vreun Fiu.

CAPITOLUL VIII

Noi progrese ale lui Paul, Evoluţia şi caracterul lui

Sub ochii grijulii ai Timpului ce veghează – aproape asemenea unui al doilea maior – somnul lui Paul se schimbă încetul cu încetul. Era pătruns din ce în ce de tot mai multă lumină, îl tulburau vise din ce în ce mai lămurite, o mulţime de lucruri şi impresii roiau în jurul somnului său şi astfel Paul trecu din pruncie în copilărie şi deveni un Dombey care vorbea, se plimba şi-i se mira.

Îndată după dizgraţia şi izgonirea lui Richards, camera copilaşului fu pusă, cum s-ar zice, sub conducerea unei comisii, aşa cum se întâmplă uneori cu un departament public, când nu poate fi găsit Atlas-ul care să-l ducă singur în spinare. Membri ai comisiei fură aleşi, după cum era de aşteptat, doamna Chick şi domnişoara Tox. Amândouă se dedicară datoriei lor cu o înflăcărare minunată, ceea ce reamintea din nou zilnic maiorului Bagstock că el fusese uitat, în timp ce domnul Chick, nemaifiind supravegheat, se aruncă în braţele lumii uşoare: luă masa la cluburi şi cafenele, duhni a tutun în trei ocazii deosebite, se duse singur la teatru şi, pe scurt (după cum doamna Chick îi spusese o dată), rupse toate legăturile sociale şi încălcă toate obligaţiile morale.

Totuşi, în ciuda făgăduielilor de la început, toată vigilenţa şi toată grija nu putură să facă din micul Paul un copil zdravăn. Firav din fire, el suferi de pe urma plecării doicii sale, slăbi şi timp îndelungat păru că abia aşteaptă prilejul de a se strecura printre mâinile lor, pentru a-şi, căuta mama pierdută. După ce străbătu acest teren primejdios, în cursa lui spre virilitate, această cursă continuă să-i pară foarte grea şi întreruptă în chip supărător de prea multe obstacole. Fiecare dinte ce-i ieşea era ca un obstacol mortal şi fiecare bubuliţă de ftojar ca o săritură peste zid. Fiecare acces de tuse convulsivă îl dobora şi tot felul de boli uşoare, care îi veneau în şir nesfârşit, una după alta, îl trânteau la pat şi îl împiedicau să-şi mai recâştige puterile sleite. Aftele şi vărsatul de vânt, cu toate că denumirile lor populare reamintesc animale nevinovate precum graurii şi puii de găină, la el se comportau ca şi când graurii s-ar fi prefăcut în păsări de pradă şi puii de găină – dacă ar fi avut o legătură cu boala căreia i-au dat numele – îl chinuiau parcă ar fi fost pisici sălbatice.

Răceala suferită de Paul cu prilejul botezului atinsese

poate unele părţi sensibile ale organismului, care nu se mai putu însănătoşi în umbra rece a tatălui. Din ziua aceea rămase un copil nenorocit. Doamna Wickam spunea adesea că nu văzuse niciodată un copil aşa de pirpiriu.

Doamna Wickam era soţia unui chelner, ceea ce părea totuna cu a fi văduva oricărui alt bărbat. Cererea ei de a fi luată în serviciul domnului Dombey fusese primită cu bunăvoinţă, dată fiind probabila imposibilitate ca ea să fie vizitată de prieteni sau de a-i vizita ea pe ei. Ca urmare, o zi sau două după înţărcarea neprevăzută a lui, Paul, ea fu angajată ca dădacă. Doamna Wickam era o femeie blinda şi blondă, cu sprâncenele veşnic ridicate şi cu capul veşnic plecat. Era totdeauna gata să i se facă milă de ea însăşi, precum şi să fie compătimită sau să compătimească pe alţii; avea un surprinzător dar natural: acela de a vedea toate lucrurile în negru, invocând mereu întâmplările cele mai înspăimântătoare şi găsind o nespusă mulţumire în a-şi folosi acest talent.

Nu mai e nevoie să spunem că nici măcar umbra acestor însuşiri n-a ajuns vreodată la înalta cunoştinţă a domnului Dombey. Ar fi fost, într-adevăr, ceva cu totul neobişnuit dacă s-ar fi întâmplat altfel, de vreme ce nimeni din casă – nici chiar doamna Chick sau domnişoara Tox – nu îndrăzneau măcar să-i şoptească cu vreun prilej oarecare că ar fi existând cea mai slabă îndreptăţire de îngrijorare cu privire la sănătatea micului Paul. Domnul Dombey hotărâse în sinea lui că era nevoie pentru copilaş să treacă printr-un şir de boli uşoare şi-i că era cu atât mai bine cu cât trecea mai devreme prin ele. Dacă, totuşi, ar fi putut să răscumpere aceste suferinţe, sau să găsească alt copil care să le îndure în locul lui Paul, ca în cazul nenorocitelor trageri la sorţi pentru serviciul militar, ar fi fost bucuros să jertfească pentru aşa ceva o sumă însemnată de bani. Însă, cum asta nu era cu putinţă, el se mulţumea să se mire din când în când, în felul lui semeţ,

de ce i-o fi hărăzind natura micuţului atâtea boli; apoi se mângâia cu gândul că odată cu fiecare boală se mai trecuse un hotar şi că marea ţintă ce se găsea la capătul drumului era cu atât mai aproape. Simţământul care-l domina şi care se făcea din ce în ce mai puternic şi mai precumpănitor cu cât Paul creştea era o mare nerăbdare. Aştepta cu nerăbdare vremurile ce urmau să vină, vremuri în care el întrevedea cum importanţa şi măreţia sa şi a fiului, unite laolaltă, se vor realiza triumfătoare.

Unii filosofi ne spun că la rădăcina simţămintelor noastre celor mai alese de dragoste şi afecţiune ar fi egoismul. Copilul însemnase pentru domnul Dombey din capul locului doar o parte a măririi lui, sau (ceea ce este acelaşi lucru) a măririi casei Dombey şi Fiul, astfel că fără nicio îndoială, dragostea lui de părinte, la fel cu multe alte faimoase reputaţii, putea. fi uşor dovedită ca fiind aşezată pe temelii foarte şubrede. Totuşi el îşi iubea fiul, cu toată dragostea de care era în stare. Dacă cumva se găsea în inima lui de gheaţă vreun locşor cald, el era fără îndoială stăpânit de fiul său; dacă pe învelişul ei rezistent ar fi putut fi încrustat vreun chip, acolo s-ar fi găsit chipul fiului său. Poate că nu chipul lui de copil sau de băiat, ci acela de bărbat, chipul „Fiului” făcând parte din

Firmă. De aceea, domnul Dombey era nerăbdător să înainteze către viitor, trecând repede peste perioada de tranziţie. De trecerea peste această perioadă, în ciuda dragostei lui, el nu era decât foarte puţin sau aproape de loc îngrijorat, socotind că viaţa băiatului e ca fermecată şi că el va trebui să devină acel bărbat cu care ţinea veşnic legătura în gândurile lui şi pentru care făcea zilnic planuri şi proiecte, ca şi când ar fi fost o realitate aievea.

Astfel crescu Paul, până ajunse aproape de cinci ani. Era un băieţaş frumuşel şi totuşi pe faţa lui mică şi palidă se citea îngrijorare, ceea ce pentru Wickam era adesea prilej de a da din cap şi de a ofta adânc. Temperamentul lui

făgăduia că mai târziu va deveni pretenţios. Avea un simţământ al propriei lui importanţe şi, pe cât era cu putinţă, convingerea că, de drept, toate lucrurile şi persoanele vor trebui să i se supună. Nu era posac şi, de altfel, era uneori destul de copilăros şi vesel; dar alteori avea un fel ciudat, bătrânesc, de a şedea posomorât şi adâncit în gânduri în jilţul lui cel mititel. Atunci arăta şi vorbea ca una din acele mici făpturi înspăimântătoare din basme care, bătrâne de o sută cincizeci sau de două sute de ani, întruchipează ciudat pe copiii din care au fost prefăcute. Asemenea toane prea timpurii îl cuprindeau adesea sus „în odaia lui, uneori pe neaşteptate, şi-l făceau să se plângă de oboseală, chiar în toiul jocului cu Florence, sau pe când o mina pe domnişoara Tox înhămată. Dar niciodată nu era mai sigur că Paul va fi cuprins de asemenea toane, decât atunci când micul lui fotoliu fiind dus jos, în camera tatălui, ei şedeau împreună, după-masă, în faţa focului. Atunci erau perechea cea mai stranie pe care lumina focului va fi căzut vreodată. Domnul Dombey, ţinându-se drept şi falnic, privind ţinta la foc; mica lui copie, cu o faţă bătrână, bătrână de tot, privind scrutător în roşeaţa jarului, cu atenţia încordată ca a unui înţelept. Domnul Dombey, cu gândul la încâlcite scheme şi planuri lumeşti; mica copie pritocind în minte Dumnezeu ştie ce închipuiri sălbatice, gânduri numai pe jumătate înfiripate şi vise hoinare. Domnul Dombey ţeapăn, şi din aroganţă şi din scrobeală; mica copie ţeapănă, prin ereditate şi imitându-l inconştient. Atât de asemănători unul cu celălalt şi totuşi contrasted monstruos.

Cu unul din aceste prilejuri, când amândoi stătuseră cu desăvârşire tăcuţi timp îndelungat şi domnul Dombey putuse să-şi dea seama că copilul nu dormea, numai privind întâmplător la ochii lui, în care focul luminos scânteia ca o nestemată, micul Paul întrerupse tăcerea:

— Tată! Ce sunt banii?

Întrebarea aceasta, venită aşa, ca din senin, era în legătură atât de strânsă cu firul gândurilor domnului Dombey, încât domnul Dombey se simţi tulburat.

— Ce sunt banii, Paul? răspunse el. Banii?

— Da – spuse copilul, punându-şi mâinile pe braţele micului jilţ şi ridicând faţa lui bătrânicioasă către aceea a domnului Dombey – ce sunt banii?

Domnul Dombey se simţi încurcat. Ar fi vrut să-i dea unele lămuriri cu privire la termeni ca: mijloace de circulaţie, monedă, deprecierea monedei, hârtiemonedă, lingouri de aur, cursul de schimb, valoare pe piaţă a metalelor preţioase şi aşa mai departe. Uitându-se însă în jos spre micul jilţ şi dându-şi seama cât de lungă era calea până acolo, răspunse:

— Aur, argint şi aramă, guinee, şilingi şi bănuţi. Ştii doar ce sunt toate astea?

— Da, da, astea ştiu eu ce sunt – spuse Paul – nu la asta mă gândeam, tată! Vreau să ştiu care-i, la urma urmei, rostul banilor.

Doamne-Dumnezeule, ce bătrână era faţa copilului când o ridică din nou spre tatăl său!

— Care-i rostul banilor, la urma urmei, spuse domnul Dombey, trăgând scaunul puţin înapoi, pentru ca să poată privi mai bine, plin de mirare cum era, atomul prezumţios ce pusese o asemenea întrebare.

— Vreau să spun, tată, ce pot face banii? răspunse Paul încrucişându-şi braţele (aproape că erau prea scurte pentru a putea fi încrucişate) şi privind spre foc, apoi în sus spre tatăl său „apoi iarăşi spre foc şi apoi iarăşi în sus către el.

Domnul Dombey trase scaunul la locul unde fusese înainte şi mângâie copilul pe cap.

— O să afli asta, încetul cu încetul, băiatule, spuse el. Banii, Paul, pot face orişice.

El luase micuţa mână în una din mâinile lui şi,

vorbind, o mângâia, bătând-o binişor cu cealaltă. Dar Paul îşi trase mâna înapoi cât putu de repede şi, frecând-o binişor, încoace şi încolo.de braţul jilţului, ca şi cum mintea lui ar fi fost în palmă şi el ar fi vrut să o ascută, apoi, privind din nou la foc ca şi cum focul ar fi fost sfătuitorul şi îndrumătorul lui, repetă, după o scurtă pauză:

— Orişice, tată?

— Da. Aproape orişice „spuse domnul Dombey.

— Orişice înseamnă totul, nu-i aşa tată? întrebă fiul, nedându-şi seama de deosebire sau, poate, neînţelegând-o.

— Cuprinde totul, da, spuse domnul Dombey.

— Atunci de ce banii nu mi-au scăpat-o pe mama? întrebă copilul. Înseamnă că sunt cruzi banii? Nu?

— Cruzi! spuse domnul Dombey, potrivindu-şi cravata şi părând că respinge acest gând. Nu, un lucru bun nu poate să fie crud.

— Dacă sunt un lucru bun şi pot face orice – spuse băiatul îngândurat şi privind din nou spre foc – mă mir de ce nu mi-au scăpat-o pe mama.

Acum întrebarea nu se mai adresa tatălui. Văzuse poate, cu vioiciunea lui de copil, că întrebarea îl impresionase neplăcut. Repeta doar, cu voce tare, gândul, ca şi când ar fi fost un gând vechi de al lui, care îl chinuise mult, apoi rămase cu bărbia rezemată în mâini, cugetând şi privind spre foc, în căutarea unei lămuriri.

Domnul Dombey, revenindu-şi din mirare, pentru a nu spune din spaimă (căci era prima dată când copilul adusese faţă de el vorba de mama, cu toate că-l ţinuse lângă el, şezând în acelaşi fel, seară de seară), îi desluşi cum banii, cu toate că sunt o mare putere, care niciodată nu trebuie dispreţuită, sub niciun cuvânt, nu pot totuşi să ţină în viaţă persoane cărora le-a sosit sorocul să moară şi cum, din păcate, noi toţii trebuie să murim, chiar şi cei din City, cu toate că n-am fost niciodată atât de bogaţi. Dar cum banii te fac să fii onorat, temut, respectat, linguşit şi

admirat şi te fac să pari puternic şi măreţ. În ochii tuturor; şi cum uneori, pentru un timp îndelungat, pot să te păzească chiar de moarte. Cum, de pildă, asiguraseră mamei1 lui serviciile doctorului Pilkins, de pe urma căruia şi el, Paul, trăsese adeseori foloase, tot astfel şi ale renumitului doctor Parker Pepps, pe care el nici nu l-a cunoscut. Şi cum banii pot înfăptui tot ce poate fi înfăptuit. Acestea şi altele, urmărind acelaşi scop, fură strecurate în mintea copilului, care asculta cu luare-aminte şi părea că înţelege cea mai mare parte din ce i se spune.

— Dar banii n-o să mă poată face pe mine nici zdravăn, nici sănătos de tot, aşa-i tată? întrebă Paul, după o scurtă tăcere, frecându-şi mâinile.

— Ce vorbă-i asta? Tu eşti zdravăn şi sănătos tun, răspunse domnul Dombey. Nu vezi că eşti?

Vai! Cine, ar fi putut ghici vârsta acelei feţe îndreptate din nou în sus, cu o expresie pe jumătate melancolică, pe jumătate şireată!

— Eşti tot atât de zdravăn şi sănătos cum sunt toţi copiii la vârsta ta, nu? spuse domnul Dombey.

— Florence e mai mare ca mine, dar eu nu sunt atât de zdravăn şi de sănătos ca ea, ştiu asta – răspunse copilul – dar cred că Florence, când era ca mine, putea să se joace întruna, mult mai mult ca mine, fără să obosească. Eu sunt uneori aşa de obosit – spuse micul Paul, încălzindu-şi mâinile şi privind printre zăbrelele grătarului, ca şi când ar vedea acolo nălucile unui teatru de păpuşi – şi mă dor toate oasele (Wickam spune că oasele mă dor), de nu ştiu ce să mă mai fac.

— Ia lasă! Asta-i doar noaptea, spuse domnul Dombey trăgându-şi scaunul mai aproape de al băiatului şi punând cu blândeţe mina pe spatele lui – copiii sunt adesea obosiţi noaptea şi atunci dorm cu atât mai bine.

— Nu, tată, nu noaptea – răspunse copilul – ziua sunt obosit şi mă culc în poalele Florencei şi că îmi cântă. Şi

noaptea visez lucruri aşa de ciudate!

Şi continuă, încălzindu-şi mâinile, să gândească la ele ca un om bătrân sau ca un mic spiriduş.

Domnul Dombey fu atât de mirat şi atât de tulburat, încât nu mai ştiu cum să ducă mai departe convorbirea şi nu mai fu în stare decât să şadă privind la fiul său, luminat de foc, cu o mină pe spatele copilului, ca şi când ar fi fost reţinută acolo de o atracţie magnetică. La un moment dat întinse mâna cealaltă şi întoarse faţa gânditoare a copilului către a sa. Dar de îndată ce se putu libera, ea se întoarse din nou către foc şi rămase astfel îndreptată către flacăra ce pâlpâia, până ce veni dădaca să-l ducă la culcare.

— Vreau să vină Florence să mă ia, spuse Paul.

— Nu vrei să vii cu sărmana ta dădacă Wickam, domnişorule Paul? întrebă ea cu patos.

— Nu, nu vreau, răspunse Paul, lăsându-se din nou în jilţ ca şi stăpânul casei.

Binecuvân. tân. du-i nevinovăţia, doamna Wickam se retrase şi Florence apăru în looul ei. Copilul sări îndată în sus cu vioiciune, gata să o urmeze şi ridică către tatăl său, pentru a-i spune noapte bună, o faţă mult mai luminoasă, mai tânără şi totodată mai copilăroasă, încât domnul Dombey „simţindu-se mult mai liniştit la vederea ei, rămase totodată foarte mirat.

După ce copiii părăsiră împreună odaia, i se păru că aude o voce dulce cântând şi, aducându-şi aminte ce îi spusese Paul că sora lui îi câinta adeseori, avu curiozitatea să deschidă uşa ca să asculte şi să-i privească. Ea se trudea să urce cu el în braţe scara cea mare, lată şi pustie. Capul lui era culcat pe umărul ei şi unul din braţe îi. atârna în voie pe după gâtul ei. Aşa se depărtau, suind cu greu scara, ea cântând tot timpul şi Paul ţinându-i slab isonul. Domnul Dombey privi după ei până ajunseră în capul scării – pe care o urcaseră nu fără a se opri pe dirului spre a se odihni – şi apoi nu-i mai putu vedea.

Rămase totuşi pe loc, privind în sus, până ce razele slabe ale lunii, licărind melancolic prin geamuri, îl tirimiseră înapoi în odaia sa.

Doamna Chick şi domnişoara Tox fură convocate în consiliu la prânzul din ziua următoare, şi când masa fu strânsă, domnul Dombey deschise şedinţa, ceriind să fie informat, fără niciun fel de ocol sau ascunziş, dacă ceva nu e în ordine în stairea sănătăţii lui Paul şi ce spune despre asta domnul Pilkins.

— Deoarece copilul nu este nici pe departe spuse domnul Dombey – atât de voinic cum aş dori să-l văd.

— Cu obişnuita ta putere de discernăimânt, dragă Paul – spuse doamna Chick – ai pus punctul pe *i* de la început. Scumpul nostru copil *nu* este nicidecum atât de voilnic cum am dori să fie. Fapt este că are prea multă minte pentru trupul lui fraged. Sufletul lui este mult prea mare pentru trupul lui. Sunt sigură de asta, după felul cum vorbeşte, copilul – spuse doamna Chick clătintând din cap – nimeni n-ar crede! Vorbele lui, Lucreţio, pe care le-a rostit chiar ieri, cu privire la înmormântări.

— Mi-e teamă – spuse domnul Dombey, întrerupând-o pe un tom întărâtat – că urnele din persoanele de sus bagă în mintea copilului gâimduri nepotrivite. Mi-a vorbit mai deunăzi despre… despre oasele lui, spuse domnul Dombey, apăsând în chip deosebit asupra cuvântului. Ce treabă o fi având, oricine ar fi, cu… cu… oasele fiului meu? Doar nu e un schelet viu, sper!

— Departe de aşa ceva, spuse doamna Chick cu o expresie de nedescris.

— Sper, răspunse fratele. Apoi înmorimfântări! Cine-i vorbeşte copilului de înmormântări? Doar nu suntem antreprenori de pompe funebre, nici ciocli sau gropari, pe câte ştiu eu.

— Nu-i vorbă de aşa ceva, spuse doamna Chick, cu aceeaşi expresie serioasă ca mai înainte.

— Atunci cine-i bagă astfel de lucruri în cap? întrebă domnul Dombey. Am rămais într-adevăr înmărmurit şi revoltat aseară. Cine i-o fi băgând în cap astfel de lucruri. Luizo?

Dragul meu Paul – spuse doaimnia Chick, după o clipă de tăcere – n-are niciun. rost să cercetăm mai departe. Sădi spun drept, nu cred că doamna Wickam este o fire prea veselă, sau cum s-ar putea spune…

— O fiică a lui Momus \ sugeră cu blândeţe domnişoara Tox.

— Chiar aşa – spuse doamna Chick – dar este deosebit de grijulie şi folositoare şi nu-i de loc pretenţioasă; nici n-am pomenit o femeie mai supusă. Dacă scumpul nostru copilaş – urmă doamna Chick, vorbind ca cineva care rezumă cele spuse şi repetate, ca şi cum nu le-ar fi enunţat pentru prima oară – a rămas puţin slăbit după ultimul atac şi nu este aşa

1 în mitologia greacă, Momus era considerat zeul ocării şi al batjocurii (n.r.).

de sănătos cum am dori-o şi dacă are o slăbiciune trecătoare şi pare câteodată să piardă o clipă stăpânirea asupra… Doamnei Chick îi fu teamă să spună „membrelor lui” după nemulţumirea de curând arătată de domnul Dombey cu privire la „oase” şi, în consecinţă, aşteptă să-i vină o sugestie din partea domnişoarei Tox care, credincioasă rolului ei, riscă: „membrelor”.

— Membrelor! repetă domnul Dombey.

— Pare-mi-se că doctorul a folosit cuvântul „picioare” azi-dimineaţă, Luizo dragă, nu? spuse domnişoara Tox.

— Bine zici, într-adevăr, draga mea, aşa a spus, replică doamna Chick pe un ton de blândă mustrare. Cum de mă întrebi pe mine? Doar l-ai auzit şi dumneata. Am spus, dacă scumpul nostru Paul ar pierde deocamdată stăpânirea asupra picioarelor lui, acestea sunt întâmplări obişnuite la mulţi copii de vârsta lui şi de care nu pot fi

feriţi prim niciun fel de îngrijire sau măsuri preventive. Cu cât o să i-nţelegi asta mai curând, Paul, şi o să consimţi că aşa este, cu atât o să fie mă-i bine.

— Trebuie desigur să ştii, Luizo – observă domnul Dombey – că nu pun la îndoială devotamentul şi grija pe care fireşte le ai pentru viitorul stăpân a-l casei mele. Sper că domnul Pilkins l-a văzut pe Paul, azi-dimineaţă? întrebă el apoi.

— Da, l-a văzut, răspunse soră-sa. Domnişoara Tox şi cu mine am fost de fată; domnişoara Tox şi cu mine suntem întotdeauna de fată; ne facem o datorie din asta. Domnul Pilkins l-a văzut câteva zile la rând şi cred că e un om foarte priceput. Spune că mu e nimic îngrijorător, ceea ce pot şi eu să adeveresc, dacă asta te poate mâm-gâia; dar astăzi a recomandat „aer ele mare”. Sunt încredinţată, Paul, că e un sfat foarte înţelept.

— Aer de mare, repetă domnul Dombey, privind la soră-sa.

— Nu e nimic în toate. astea care să ne neliniştească, spuse doamna Chick. George şi Frederic, ai mei au fost amândoi trimişi la mare, când erau earn de vârsta lui, şi mie mi s-a recomandat acelaşi lucru de nenumărate ori. Sunt de acord cu dumneata, Paul, că au fost folosite în chip nepotrivit, de fată cu el, anumite cuvinte, asupra cărora ar fi fost mai bine ca mintea lui fragedă să nu zăbovească, dar sincer îţi spun, nu văd cum s-ar putea evita aceasta, când e vorba de un copid atât de deştept. Dacă ar fi un copil obişnuit, n-ar avea nicio însemnătate. De acord cu domnişoara Tox, socotesc că o scurtă lipsă din caisa asta, aerul de la Brighton şi îngrijirea, atât fizică cât şi intelectuală din partea unei persoane atât de judicioase ea doamna Piipchin, de exemplu…

— Da cine e doamna Pipchin, Luizo? întrebă domnul Dombey, foarte mirat de această introducere în conversaţia lor intimă a unui nume pe care nu-l auzise niciodată până

acum.

— Doamna Piipchin, dragă Paul – răspunse soră-sa – este o doamnă mai în vârstă (domnişoara Tox îi cunoaşte tot trecutul), care de mai mult timp şi-a închinat toată energia şi priceperea, şi asta cu cel mai mare succes, studiului şi tratamentului bolilor copilăriei şi care are cele mai bune legături în societate. Bărbatul ei şi-a frânt inima – cum ai spus, dragă, că şi-a frânt inima bărbatul ei? Am uitat împrejurările precise în care s-a întâmplat.

— Pompând apă din minele peruviene, răspunse domnişoara Tox.

— Nu lucrând el însuşi la pompă, fireşte – spuse doamna Chick, privind la fratele ei (şi, cum era nevoie, fără îndoială, de o lămurire, deoarece domnişoara Tox vorbise de el ca şi cum ar fi murit cu mâinile pe mânerul pompei) – ci investind bani într-o speculaţie care a dat greş. Sunt încredinţată că felul cum doamna Pipchin ştie să îngrijească copiii este extraordinar. Am. auzit laude despre ea în diferite cercuri, de când eram doar… Doamne, nu mai ştiu nici eu cât eram de mică. Privirile doamnei Chick se îndreptară spre bibliotecă şi se opriră asupra bustului domnului Pitt, care se afla la o înălţime earn de zece picioare.

— Ar trebui poate să spun despre doamna Pipchin, dragă domnule – observă domnişoara Tox, roşind cu candoare – deoarece s-a făcut uz atât de precis de mărturia mea, că laudele ce i s-au adus de către dulcea dumitale soră sunt binemeritate. Multe doamn-e şi mulţi domni, azi oamen-i de vază în societate, au fos-l cân-dva sub îngrijirea ei. Umila persoană care vă vorbeşte a fost şi ea pe vremuri în grija ei. Socotesc că mici chiair tineretul nobilimii nu este străin de instituţia ei.

— Trebuie oare să înţeleg, domnişoară Tox, că această respectabilă matroană tine o instituţie? întrebă domnul D-ombey cu condescendenţă.

— Să s-pu-n drept, nu ştiu – replică domnişoara Tox – dacă poate fi folosită această denumire. Nu e în mici un caz o şcoală pregătitoare. De-a-i fi să-mi exprim părerea – spuse domnişoara Tox pe un ton dulceag aş denumi-o pensiune pentru copii, de un caracter foarte select.

— Pe o scară foarte redusă şi aleasă, sugeră doamna Chick, aruncând o privire spre fratele ei.

— Oh! Exclusivitatea personificată! spuse domnişoara Tox.

Era ceva în t-oate astea. Că soţul doamnei Pipchin îşi frânsese inima din cauza minelor peruviene era ceva interesant. Suna bine. Apoi, domnul Dombey era înutr-o stare sufletească aproape de spaimă la gândul că Paul ar putea să mai rămână pe loc, fie şi numai o clipă, după ce medicul casei îi sfătuise să plece. Era o oprire, o întârziere pe drumul pe care copilul trebuia să-l parcurgă, fără îndoială mai încet, înainte de a ajunge la ţintă. Recomandarea doamnei Pipchin de către cele două doamne. avea mare greutate pentru el, deoarece ştia cât erau de geloase fată de orice amestec în at-ribuţiunile lor şi nicio clipă măcar nu putea bănui că ele ar dori să împartă cu altcineva răspunderea lor. Im privinţa asta, după cum o arătase chiar atunci, avea el părerea lui bine întemeiată. „Inima toată din cauza minelor peruviene! îşi spuse domnul Dombey, căzând pe gânduri. Fără îndoială, un procedeu respectabil!”

— Admiţând că am hotărî, după cercetările ce le-am Face mâine, să trimitem pe Paul jos, la Brighton, la acea doamnă, cine ar fi să meargă cu el? întrebă domnul Dombey, după oarecare chibzuire.

— Nu cred, dragă Paul, că ai putea să trimiţi acum copilul undeva fără Florence, răspunse soră-sa, codindu-se. E o adevărată patimă Iq el. E foarte tânăr, ştii, şi are toanele lui.

Domnul Dombey îşi întoarse capul de la ele şi,

mergând încet spire bibliotecă, o deschise şi se înapoie cu o carte în mână.

— Ar mai fi cineva, Luizo? întrebă el, fără a-şi ridica privirea şi începând să răsfoiască în carte.

— Wickam, neapărat. După părerea mea e destul să meargă Wickam, răspunse soră-sa. Paul fiind în mâinii atât de sigure ca ale doamnei Pipchin, ar fi greu să trimiţi pe cineva care să-i pună beţe în roate. Şi, desigur, te-ai duce chiar tu acolo, cel puţin o dată pe săptămână.

— Bineînţeles, spuse domnul Dombey şi rămase apoi timp de un ceas cu ochii pe aceeaşi pagină, fără a citi măcar un cuvânt.

Faimoasa doamnă Pipchin era o doamnă bătrână, dezmoştenită de natură şi urâtă. Era încovoiată, faţa îi era împestriţată ca o marmură de proastă calitate, avea un nas coroiat şi o privire aspră, pornind din nişte ochi de culoare cenuşie, care păreau să fi fost ciocăniţi pe o nicovală, fără să fi suferit vreo stricăciune. Trecuseră cel puţin patruzeci de ani de când minele peruviene uciseseră pe domnul Pipchin, dar văduva lui tot mai purta îmbrăcăminte dintr-o stofă neagră de doliu, atât de lipsită de strălucire, atât de închisă, de morocănoasă şi de întunecată, încât nici chiar lumina gazului, seara, nu o putea face să pară mai deschisă şi prezenţa ei ajungea ca să întunece lumina tuturor lămpilor, oricât ar fi fost ele de multe. Se vorbea în genere despre ea ca de „o mare educatoare de copii”. Taina educaţiei ei era că oferea copiilor tot ce nu le plăcea şi nimic din câte le plăcea; după ea, asta era menit să le înmoaie foarte mult caracterul. Era o doamnă bătrână atât de acră, încât îţi venea să crezi că pompele peruviene fuseseră greşit folosite şi că în loc de apele din mine, fuseseră pompate până la secare, din sufletul ei, toate apele bucuriei şi tot laptele bunătăţii omeneşti.

Castelul acestei. vrăjitoare ce chinuia copiii era aşezat într-o fundătură râpoasă din Brighton, unde

pământull era mai calcaros, mai pietros şi mai sterp ca în alte părţi şi unde casele erau mai şubrede şi mai rare ca de obicei. Micile grădini din faţa lor aveau ciudata însuşire că pe ele nu creşteau decât crăiţe, orice s-ar fi semănat. În faţa uşii de la intrare şi în alte locuri pe care nu te puteai aştepta să le împodobească, puteau întotdeauna fi văzuţi melci care păreau că siânt lipiţi de aceste locuri, parcă ar fi fost nişte ventuze. Iarna, aerul nu putea fi făcut să iasă din castel, iar vara nu putea fi făcut să intre în el. Vântul răbufnea întotdeauna cu atâta putere, încât locuitorilor castelului li se părea că zi şi noapte, cu sau fără voie, ţineau fiecare la ureche câte o scoică mare, în care urla vântul. Nu era, bineînţeles, o casă în care pluteau mirosuri plăcute. La fereastra odăii din faţă, care nu se deschidea niciodată, doamna Pipchin ţinea în ghivece o colecţie de plante care împărtăşeau întregului aşezământ-l un miros caracteristic de pămî-nt. Oricât de alese exemplare ale speciei lor ar fi f-o-st aceste plante, el-e erau de o speci-e adaptată, în chip cu totul deosebit, la îmbâcseala din jurul doamnei Pipchin. E-ra-u acolo cam o jumătate de duzină de cactuşi, încolăciţi pe şipci de lemn ca nişte şerpi păroşi, alţii cu gheare la-t-e ca nişte homari verzi, apoi diferite plante târâtoare, cu frunze lipicioase. Mai era un ghiveci, atârnat de tavan, din care plantele se revărsaseră şi gânditau cu vârfurile lor verzi şi lungi pe cei ce treceau pe sub ele, reamintindu-le parcă de păianjeni, care de altfel forfoteau în locuinţa doamnei Pipchin, înfruntaţi doar de concurenţa pe care, în timpul verii, le-o făceau urecheliniţele.

Tariful doamnei Pipchin fiind foarte mare, mai ales pentru persoanele oare puteau să plătească, doamna Pipchin era rar dispusă să îndulcească, pentru oricine-ar fi fost, acreala tot atât de mare a firii ei; ea era socotită ca o bătrână doamnă de o tărie uimitoare, având într-adevăr cunoştinţe ştiinţifice despre caracterul copiilor. Folosind

acest renume şi inima frântă a domnului Pipchin, izbutise după moartea bărbatului ei să-şi asigure una peste alta o existenţă destul de bună. Trei zile după prima aluzie făcută de doamna Chick, această bună şi bătrână doamnă avu mulţumirea să primească, cu anticipaţie, din punga domnului Dombey, un spor frumuşel asupra încasărilor curente şi să găzduiască pe Floremee şi pe micul ei frate Paul ca pensionari ai castelului.

Doamna Chick şi domnişoara Tox, care îi însoţiseră acolo cu o noapte înainte (pe care o petrecuseră cu toţii la un hotel), tocmai plecaseră cu trăsura din faţa porţii, luând drumul spre casă. Doamna Pipchin, stând cu spatele la foc, trecea acum. În revistă, ca un bătrân soldat, pe noii veniţi. Nepoata doamnei Pipchin, o persoană de vârstă mijlocie, roaba ei supusă şi devotată, jigărită şi parcă îmbrăcată în fier, cu un nas plin de bube, îi scotea tocmai tânărului Bitherstone gulerul curat pe care îl pusese pentru a se găti. Domnişoara Pankey, singura pensionară pe care o avea acum, fusese tocmai condusă la închisoarea castelului (un apartament gol, din fund, hărăzit unor scopuri corecţionale) pentru a se fi smiorcăit de trei ori în prezenţa oaspeţilor.

— Ei, domnule – spuse doamna Pipchin adresându-se lui Paul – ce crezi, o să mă placi?

— Cred că n-o să te plac de loc, răspunse Paul. Vreau să plec. Asta nu-i casa mea.

— Nu-i a ta. E a mea, răspunse doamna Pipchin.

— Da e foarte urâtă, spuse Paul.

— Dar e um loc mai urât decât ăsta – spuse doamna Pipchin – unde închidem pe băieţii noştri când sunt răi.

— *Da' el* a fost vreodată acolo? întrebă Paul arătând către tânărul Bithersitane.

Doamna Pipchin dădu afirmativ din cap şi Paul avu destuii de lucru pentru tot restul zilei, măsurând pe tânărul Bitherstome din cap până în picioare şi luând

seama la toat-e apucăturile lui, cu tot interesul pe care îl deşteptase în el un băiat cu o atât de misterioasă şi grozavă experienţă.

La ora urai li se servi prânzul, carne era alcătuit mai ales din făinoase şi zarzavaturi. Domnişoara Pankey (o bucăţică de copil blajină şi cui ochii albaştri, căreia în fiecare dimineaţă i se frecţiona capul până i se jupuia aproape pielea) fu adusă din captivitate de către însăşi vrăjitoare şi fu lămurită asupra faptului că orişicine va mai isimiorcăi vreodată de faţă cu oaspeţi nu va ajunge nicicând în Rai. După ce acest mare adevăr îi fu băgat în cap, ea fu ospătată cu pilaf, pentru ca apoi să repete forma de rugăciune obişnuită în castel, cu o clauză specială prin care se aduceau mulţumiri doamnei Pipchin pentru masa bună ce le-o servise. Nepoata doamnei Piipchin, Berinthia, căpătă friptură rece de porc. Doamna Piipchin, a cărei constituţie avea neapărată nevoie de mâncare caldă, se înfruptă din nişte cotlete de berbec, aduse calde-călduţe între două farfurii şi care miroseau peste măsură de bine.

Cum după-masă plouă şi nu putură să meargă să se plimbe pe plajă, i, ar constituţia doamnei Pipchin cerea neapărat odihnă, mai ales după ce mâncase cotlete de berbec, plecară cu toţii cu Berry (alias Berinthia) către închisoare. Aceasta era o încăpere goală din care, când te uitai afară, nu puteai să vezi decât un zid văruit şi un butoi cu apă; în cameră nu era decât un cămin părăginit fără vatră, care o făcea să pară şi mai respingătoare. Înviorat de prezenta lor, acest loc păru totuşi să fie, la urma urmei, cel mai potrivit dintre toate, căci Berry se juca cu ei de-a prinselea cu tot atâta plăcere ca şi copiii, până ce doamna Pipchin, bătând furios în perete, ca stafia înviată din poveşti, făcu să înceteze jocul şi Berry le spuse basme pe şoptite până pe înserate.

La ceai căpătară din belşug lapte cu apă şi pâine cu unt, însoţite de un mic ceainic negru pentru doamna

Pipchin şi Berry, precum şi de nenumărate felii de pâine prăjită cu unt, aduse tot pentru doamna Pipchin, calde-călduţe, ca şi cotletele de berbec. Ou toate că, de pe urma acestor bunătăţi, doamna Pipchin se umplu toată de unsoare pe dinafară, nu păru să fi fost mai unsă pe dinăuntru, căci rămase tot atât de fioroasă ca mai înainte şi ochii ei-aspri şi plumburii nu dădeau niciun semn că s-ar fi îmblânzit.

După ceai, Berry scoase o mică cutie de lucru purtând pe capac pavilionul regal şi începu să lucreze cu sârguinţă, în timp ce doamna Pipchin, după ce-şi puse ochelarii pe nas şi deschise o carte mare legată în piele verde, începu să m-oţăie. Ori de câte ori doalmna Pipchin, cu cartea în mână, gata să cadă ou. nasul în foile ei, tresărea şi se deştepta, îi dădea tânărului Bithersitone câte un bobârn-ac peste nas pentru că-l prindea şi pe el moţăind.

lin sfârşit, sosi pentru, copii ora de culcare şi, după ce-şi făcură rugăciunea, se duseră să se culce. Cum micii domnişoare Pankey îi era frică să doarmă singură pe întuneric, doamna Pipchin îşi făcea regulat ambiţia de a o mâna ea însăşi în sus pe scară, ca pe o oaie. Era curios s-o auzi după aceea tim-ţi îndelungat pe domnişoara Pankey gemând, în cea mai puţin plăcută dintre odăi, fiind întreruptă doar de doamna Pipchin, care, din când în când, se ducea să o zgâlţâie. Cam pe la oria nouă şi jumătate, mirosul de momite calde (constituţia doamnei Pipchin nu i-ar fi îngăduit să meargă la culcare fără să se înfrupte din momite) aduse o variase în parfumul care stăpânea locuinţa, parfum despre care doamna Wickam spunea că ar fi „miros de casă nouă” şi, în scurt timp, somnul se aşternu peste castel.

Dimineaţa următoare dejunul fu ca şi ceaiul din ajun, afară numai că doamna Pipchin luă o chiflă în loc de pâine prăjită şi păru puţin mai mânioasă când o sfârşi de mâncat.

Tânărul Bitherstone citi tare, pentru ceilalţi, o genealogie din *Geneză* (bine aleasă de doamna Pipchin), înşirând numele cu uşurinţa şi claritatea unui om care se rostogoleşte pe treptele unei mori. Când cititul se isprăvi, domnişoara Pankey fu dusă să i se facă frecţia şi tânărul Bitherstone să i se facă nu se ştia ce cu apă sărată, operaţie de la care se înapoia totdeauna foarte vânăt la fată şi deprimat. Între timp Paul şi Florence şezuseră pe plajă cu doamna Wickam – căreia ochii îi lăcrimau tot timpul – şi cam pe la amiază doamna Pipchin prezidă o nouă şedinţă de „citire”. Sistemul doamnei Pipchin era caracterizat, în parte, prin aceea că nu încuraja mintea copilului să se dezvolte şi să se deschidă singură, asemenea unei flori tinere, ci o făcea să se deschidă în silă ca o stridie şi, ca urmare, morala acestor citiri avea de obicei un caracter violent şi năucitor: eroul – un băiat rău (când catastrofa nu atingea proporţiile obişnuite), era, în cel mai fericit caz, înghiţit de un leu sau de un urs.

Astfel era viaţa la doamna Pipchin. Sâmbăta venea şi domnul Dombey şi atunci Florence şi Paul se duceau la hotel să ia ceaiul cu el. Ziua de duminică o petreceau toată cu el şi de obicei ieşeau împreună, în trăsură. Cu aceste prilejuri, domnul Dombey părea că sporeşte ca agresorii lui Falstaff, care din unul deveneau doisprezece. Seara de duminică era cea mai tristă seară a săptămânii, deoarece doamna Pipchin socotea de datoria ei să fie deosebit de ursuză în acele seri. Domnişoara Pankey era de obicei adusă înapoi de la o mătuşă din Rottingdean, adânc deprimată, şi tânărul Bitherstone, ale cărui rude erau toate în India şi căruia i se impunea să şadă între orele de slujbă în poziţie de drepţi, cu capul lipit de peretele camerei, fără să mişte nici mâinile nici picioarele, suferea atât de groaznic în sufletul lui tânăr, încât o întrebă o dată pe Florence, într-o duminică seară, dacă n-ar putea să-i spună care e drumul înapoi spre Bengal.

Se apunea totuşi mereu că doamna Pipchin proceda sistematic cu copiii, şi fără îndoială că aşa şi era. Cei sălbatici se întorceau sigur acasă îmblânziţi, după ce petrecuseră câteva luni sub acoperişul ei primitor. Se mai spunea de asemenea că îi face mare cinste doamnei Pipchin faptul de a se fi închinat acestui fel de viaţă şi de a-şi fi jertfit propriile sentimente, finind piept nenorocirilor care s-au abătut asupra ei, când domnul Pipchin şi-a frânt inima în minele peruviene.

Paul putea să şadă în micul său fotoliu, lângă foc, ore întregi, privind la această, exemplară bătrână doamnă. Părea că nu oboseşte niciodată când sta astfel, privind ţintă la ea. Nu o iubea, nu se temea de ea, dar pentru firea lui atât de bătrânicioasă, ea părea să prezinte o ciudată atracţie. Şedea acolo privind la ea, încălzindu-şi mâinile, apoi privind iarăşi la ea, până ce, câteodată, chiar doamna Pipchin, aşa vrăjitoare cum era, se simţea totuşi mişcată. O dată, când erau singuri, îl întrebă la ce se gândeşte.

— La dumneata, spuse Paul fără cea mai mică sfială.

— Şi ce gândeşti despre mine? întrebă doamna Pipchin.

— Mă gândesc că trebuie să fii tare bătrână, spuse Paul.

— Nu trebuie să spui astfel de lucruri, tinere, răspunse doamna. Nu se cuvine.

— De ce n-u? întrebă Paul.

— Pentru că nu este cuviincios, spuse doamna Pipchin cu asprime.

— Nu e cuviincios? întrebă Paul.

— Nu!

— Wickam spune – rosti Paul cu aerul lui nevinovat – că nici să mănânci toate cotletele de berbec şi pâinea prăjită cu unt nu e cuviincios.

— Wickam – replică doamna Pipchin, roşindu-se la faţă – este o femeie rea, perversă, obraznică şi

îndrăzneaţă.

— Ce-i aia? întrebă Paul.

— Nu te priveşte, domnule, replică doamna Pipchin. Adu-ţi aminte de povestea cu băieţelul care a f-o-st rănit de moarte de un taur turbat, pentru că a tot pus întrebări.

— Dacă taurul era turbat spuse Paul – cum de a ştiut el că băiatul pusese întrebări? Nimeni nu putea să şoptească astfel de taine în urechea unui taur turbat. Eu cred că povestea nu-i adevărată.

— Nu o crezi adevărată, domnule? repetă doamna Pipohin, înoremenită de mirare.

— Nu, spuse Paul.

— Nici dacă s-ar fi iniţ-îimpla-l să fie un taur blând, mic necredincios ce eşti? spuse doamna Pipchin.

— Cum Paul nu privise chestiunea în această lumină şi-şi întеimeiase concluziile pe presupusa turbare a taurului, se dădu bătut de astă dată. Dar tot şeziind în fotoliu, el nu încetă să întoarcă chestiunea pe toate feţele, în minte-a lui, cu intenţia vădită de a o înfunda pe doamna Pipchin cât mai neîntârziat, ceea ce făcu pe bătrâna doamnă, de obicei atât de hotărâtă, să socotească că e mai potrivit să se retragă, până ce băiatul va fi uitat de această chestiune.

De. atunci doamna Pipchin păru să simtă pentru Paul acelaşi fel de atracţie ciudată pe care o simţea Paul pentru ea. I-l punea să-şi tragă scaunul în faţa focului, cât mai aproape de ea, în l-oc de a-l aşeza în faţa ei. El rămânea acolo, între doamna Pipchin şi galeria căminului, cu toată lumina de pe micuţa lui faţă absorbită parcă de rochia neagră a doamnei Pipchin, studiind fiece trăsătură şi zbârcitură de pe faţa ei şi privind în ochii cenuşii şi aspri, până ce doamna Pipchin se simţea nevoită să-i închidă, pirefăcându-se că moţăie. Doamna Pipchin avea o pisică bătrână, de culoare neagră, care se ghemuia de obicei lângă galeria căminului, torcând nepăisătoare şi clipind cu

ochii aţintiţi la foc, până ce pupilele ei se strângeau atât încât păreau două semne de exclamaţie. Buna bătrână – cu tot respectul cuvenit – părea a fi o vrăjitoare, iar Paul şi pisica, aşa cum şedeau împreună în faţa focului, păreau a fi doi membri ai familiei ei. S-ar fi potrivit de minune cu înfăţişarea lor, ca într-o noapte, când vântul urla afară, să zboare cu toţii pe coş şi să cu se mai pomenească nimic despre ei.

Dar asta nu se întâmplă. Atât pisica, cât şi Paul, şi doamna Pipchin putea-u fi găsiţi mereu, pe înserate, la locurile lor obişnuite, iar Paul, fugind de tovărăşia tânărului Bitherstone, continua seară de seară s-o studieze pe doamna Pipchin, pe pisică şi focul, ca şi când ar fi fost trei volume dintr-o carte de necromanţie.

Doamna Wicka-m îşi a-v-ea părerile ei proprii despre ciudăţeniile lui Paul. Depresiunea ei sufletească fiind sporită de priveliştea stranie şi umică ce i-o ofereau hornurile caselor pe care le vedea din odaia ei, de urletul vântului, de stupiditatea generală („hidoşenie” era cuvântul tare folosit de doamna Wickam) a vieţii pe care o ducea, doamna Wickam trase cele mai întunecate concluzii d-in stările descrise mai sus. Unul din aspectele politicii ei era faptul că doamna Pipchin ţinea să împiedice pe propriile ei „fem-eiuşti stricate” – aceasta era denumirea generică pe care doamna Pipchin o aplica servitoarelor – de a intra în legătură cudoamna Wi-cka-m. În acest scop, folosea o mare parte a timpului său ascuinzându-se pe după uşi şi repezindu-se de acolo asupra fiinţei care a-i fi încercat să se apropie de apartamentul doamnei Wickam. Berry, însă, avea li-bentatea de a sta cu ea de vorbă cât voia, numai să-şi fi îndeplinit nenumăratele îndatoriri la care robotea fără încetare, din zori şi până-n noapte, iar doamna Wickam se folosea de aceste prilejuri pentru a-şi descărca sufletul.

— Ce băiat frumuşel e când doarme! spuse Berry,

într-o seară când venise să-i aducă doamnei Wickam cina şi se oprise să privească la Paul cum dormea.

— Oh! suspină doamna Wickam. Ar trebui să fie.

— De ce, că doar nu-i urât nici când e treaz, observă Berry.

— Nu, maam. Oh! Nu. Nici Betsey Jane a unchiului meu nu era urâtă, spuse doamna Wickam.

Berry privi ca şi când ar fi vrut să dea de urma legăturii de idei dintre Paul Dombey şi Betsey Jane a unchiului.

— Sofia unchiului meu – continuă doamna Wickam – a murit întocmai ca mama lui. Copilul unchiului meu a pornit-o chiar la fel ca domnişorul Paul Te făcea, câteodată, să-ţi îngheţe sângele în vine.

— Cum aşa? întrebă Berry.

— N-aş fi vrut, pentru nimic în lume, să rămân o noapte singură cu Betsey Jane – spuse doamna Wickam – chiar dacă cineva mi-ar fi făgăduit că în dimineaţa următoare îi dă o slujbă bună lui Wickam. Zău n-aş fi putut să o f, ac, domnişoară Berry.

Domnişoara Berry, bineînţeles, întrebă de ce nu. Dar doamna Wickam, credincioasă obiceiului pe care îl au unele doamne de condiţia ei socială, îşi urmă firul vorbirii, fără cea mai mică remuşcare.

— Betsey Jane – spuse doamna Wickam – era copilul cel mai dulce ce mi-l puteam închipui. N-aş putea dori să văd altul mai dulce. Toate bolile pe care le poate avea un copil, ea le-a avut. Crampele erau la ea ceva aşa de obişnuit – spuse doamna Wickam – cum sunt bubele la dumneata, domnişoară Berry.

Domnişoara Berry, fără să vrea, strâmbă din nas.

— Dar Betsey Jane – continuă doamna Wickam, cu o voce mai scăzută şi privind de jur-împrejur prin odaie şi spre Paul cum era culcat – a fost vegheată, în leagăn, de răposata ei mamă. N-aş putea spune cum, nici nu pot

spune când, nici n-aş putea spune dacă scumpul copil a ştiut-o ori nu, dar Betsey Jane a fost vegheată de mama ei, domnişoară Berry! O să spui că astea-s prostii! N-o să mă simt jignită, domnişoară, ba sper chiar că dumneata ai să crezi că asta-i o prostie. Poate că aşa o să te simţi cu atât mai bine – iartă-mi îndrăzneala – în acest cimitir, care pe mine mă doboară. Domnişorul Paul e cam neliniştit în somn. Ia bate-l puţin binişor pe spate, te rog.

— Crezi în adevăr – spuse Berry, după ce făcu cu voie bună ceea ce i se ceruse – că şi *el a* fost vegheat de mama lui?

— Betsey. Jane – răspunse doamna Wickam, cu tonul ei cel mai solemn – a fost o victimă tot aşa cum a fost victimă şi copilul ăsta şi s-a schimbat la fel ca şi el. Am văzut-o şezând adesea, foarte adesea, bătrână. bătrână, bătrână ca şi el. Am auzit-o de nenumărate ori vorbind întocmai ca el. Eu cred că Betsey Jane şi copilul ăsta îşi seamănă întru toate, domnişoară Berry.

— Mai trăieşte copila unchiului dumitale? întrebă Berry.

— Da, domnişoară, trăieşte – răspunse doamna Wickam cu un aer triumfător, căci era vădit că domnişoara Berry se aştepta la contrariu – şi e măritată cu un argintar. Da, da, domnişoară. *Ea* trăieşte, spuse doamna Wickam, apăsând cu tot dinadinsul asupra acestui nominativ.

Reieşind însă lămurit că cineva murise, nepoata doamnei Pipchin întrebă cine a fost acela.

— N-aş vrea să te neliniştesc, răspunse doamna Wickam, fără a-şi întrerupe cina. Nu mă-ntreba.

Era calea cea mai sigură de a o face să întrebe din nou. Şi într-adevăr domnişoara Berry repetă întrebarea. După o oarecare împotrivire şi şovăială, doamna Wickam puse cuţitul jos şi, privind din nou în jurul odăii şi la Paul care era culcat în pat, răspunse:

— A început să îndrăgească anumite persoane, pe

unele în chip ciudat, pe altele cu o dragoste mai puţin neobişnuită – doar mai adâncă ca de obicei. Toţi pe care i-a îndrăgit au murit.

Nepoata doamnei Pipchin fu atât de impresionată de acest deznodământ neaşteptat şi groaznic, încât se aşează pe marginea patului, respirând greu şi privind, vădit alarmată, la informatoarea ei.

Doamna Wickam îndreptă arătătorul de la mâna stângă înspre patul în care dormea Florence, apoi îl îndreptă în jos şi făcu mai multe semne pline de tâlc către podeaua sub care se găsea camera în care, de obicei, doamna Pipchin îşi consuma plinea prăjită cu unt.

— Adu-ţi aminte de cuvintele mele, domnişoară Berry – spuse doamna Wickam – şi fii mulţumită că domnişorul Paul nu te-a îndrăgit prea tare. Eu sunt mulţumită că nu m-a îndrăgit prea mult nici pe mine, crede-mă, cu toate că nu prea ai pentru ce trăi în această puşcărie de casă – iartă-mi îndrăzneala!

Fie că emoţia o va fi făcut pe domnişoara Berry să-l bată prea tare pe Paul peste spate, sau că a făcut-o să oprească prea brusc monotonia liniştitoare a acestui gest, fapt este că el se răsuci în pat chiar în clipa aceea şi, deşteptându-se, se ridică. În sus înfierbântat, cu părul umezit de pe urma vreunui vis copilăresc şi întrebă numaidecât de Florence.

Florence, cum îi auzi vocea, se dădu jos din pat şi, aplecându-se peste perna lui, îi o întă până îl adormi. Doamna Wickam, dând din cap şi lăsând să-i pice din ochi câteva lacrimi, îi arătă lui Berry duioasa scenă şi apoi îndreptă ochii către tavan.

— Noapte bună, domnişoară, spuse Wickam încet. Noapte bună! Mătuşa dumitale e o doamnă bătrână, domnişoară Berry, şi desigur că a trebuit adesea să te gândeşti la aşa ceva.

Doamna Wickam însoţi acest rămas bun, mângâietor,

cu o privire simţitoare de adâncă îngrijorare şi, după ce rămase din nou singură cu cei doi copii şi-şi dădu seama ce lugubru sufla vântul, se lăsă din nou pradă melancoliei, lucrul cel mai ieftin şi mai uşor accesibil, până ce o răzbi somnul.

Cu toate că nepoata doamnei Pipchin, coborând, nu se aştepta să găsească balaurul zăcând mort pe covorul din faţa căminului, se simţi totuşi uşurată când o găsi pe doamna Pipchin neobişnuit de arţăgoasă şi de aspră şi părând că vrea cu toată hotărârea să mai trăiască încă timp îndelungat, spre a fi o mângâiere pentru toate cunoştinţele ei. De altfel, doamna Pipchin nici nu dădu vreun semn de declin, în cursul săptămânii următoare, când continuă să facă să dispară una după alta fripturile cerute de constituţia ei, în ciuda faptului că Paul o studia cu mai multă atenţie ca oricând, continuând de altfel să-şi ocupe locul obişnuit între fustele ei negre pe de o parte şi galeria căminului pe de alta, cu aceeaşi neclintită statornicie.

Dar, cum Paul, la sfârşitul termenului, nu se dovedi a fi mai voinic decât la început, când venise, şi cu toate că arăta mult mai bine la faţă, i se făcu rost de o trăsurică în care putea să stea culcat comod, ocupat cu un abecedar sau vreo altă carte elementară dar instructivă, ca să fie coborât astfel pe plajă. Potrivit cu vechile lui înclinări, copilul nu vru să primească pe un băieţandru roşcovan care îi fusese propus ca să-i împingă trăsurică. În locul lui el alese pe bunicul băiatului – un bătrân uscăţiv cu o faţă amărâtă, îmbrăcat într-o haină de muşama roasă care se făcuse băţoasă şi lăsa să i se vadă urzeala de mult ce stătuse în apă sărată şi care mirosea cum miroase plaja acoperită cu alge după trecerea fluxului.

Cu acest însoţitor atât de neobişnuit care îl ducea cu Florence, care mergea întotdeauna alături de el şi cu Wickam venind tristă din urmă. Paul cobora zilnic la malul

oceanului. Acolo şedea sau sta culcat, ore întregi şi niciodată plictisit cum era în tovărăşia altor copii – afară doar de a lui Florence.

— Pleacă, te rog, spunea oricărui copil care Venea să-i ţină de urât. Îţi mulţumesc, dar/n-am nevoie de tine.

Câteodată, o voce de copil, aplecându-se la urechea lui. îl întreba cum îi merge.

— Îmi merge foarte bine, mulţumesc, răspundea el. Dar mai bine du-te de te joacă, te rog.

Apoi îşi întorcea capul după ei şi îi spunea lui Florence:

— N-avem nevoie de alţii, nu-i aşa? Sărută-mă, Flov.

Când era în astfel de toane, nu o putea suferi nici pe Wickam şi era foarte bucuros să o vadă plecând în căutare de scoici şi de cunoştinţe, cum se şi întâmpla de obicei. Locul lui preferat era un colţ singuratic, departe de cei ce se tolăneau pe plajă. Aici, lângă el cu Florence, care lucra, îi citea sau îi vorbea, şi cu vântul ce-i sufla în faţă, şi cu apa ce trecea peste roţile trăsuricii, el nu mai avea nicio dorinţă.

— Floy – spuse el într-o bună zi – unde e India în care trăiesc rudele acelui băiat?

— Oh, e departe, cale lungă de aici, spuse Florence, ridicând ochii de pe lucru.

— Cale de mai multe săptămâni? întrebă Paul.

— Da, dragă. Cale de multe săptămâni, călătorind zi şi noapte.

— Dacă tu ai fi în India, Floy – spuse Paul, după o tăcere de un minat – eu aş… Ce-i aia ce a făcut mama? Am uitat.

— M-a iubit! răspunse Florence.

— Nu, nu. Ce, eu nu te iubesc acum pe tine, Floy? Ce-i aia „a muirit”? Dacă tu ai fi în India, Floy, eu aş muri.

Ea dădu repede lucrul la o parte şi-şi puse capul pe perna lui, mângâindu-l. Că tot aşa ar face şi ea. dacă el ar

fi acolo, spuse Florence. Dar o să se facă el, în curând, mai bine!

— Oh! Dar îmi merge mult mai bine acum! răspunse el. Nu asta vreau să spun. Vreau să spun că aş muri de singur şi părăsit ce m-aş simţi, Floy!

Altă dată, în acelaşi loc, adormi şi dormi liniştit timp îndelungat. Deşteptându-se dintr-odată, ascultă, se ridică în sus şi rămase aşa, tot ascultând.

Florence îl întrebă ce i se păruse că a auzit.

— Vreau să ştiu ce spune marea, Floy – răspunse el, uitându-se fix la ea – ce tot spune marea?

Ea îi răspunse că nu se aude decât vuietul valurilor care se rostogolesc.

— Da, da, dar eu ştiu că ele întotdeauna spun câte ceva. Mereu acelaşi lucru. Ce ţinut e acolo, pe ţărmul celălalt? Se ridică, privind cu încordare spre orizont.

Ea îi spuse că pe ţărmul celălalt era o altă ţară, dar el răspunse că nu la asta se gândise, că voia să ştie ce era mai departe – departe de tot!

Adeseori după aceea, în mijlocul convorbirilor lor, întrerupea şi voia să înţeleagă ce o fi aceea ce tot spun mereu valurile. Se ridica atunci de pe culcuşul lui, pentru a privi în depărtare înspre locurile acelea de nevăzut.

CAPITOLUL IX

În care încep necazurile micului Marinar de Lemn

Exaltarea romantică şi dragostea de aventuri, care erau destul de puternice în firea tânărului Walter Gay şi pe care îndrumările unchiului său, bătrânul Solomon Gills, nu le putuse potoli cu apa amară a experienţei sale, fură prilejul din care se născu interesul lui extraordinar şi plin de încântare pentru aventura lui Florence cu buna doamnă Brown. Mai ales episodul la care fusese părtaş în această aventură îl dezmierdă şi îl alintă în amintire. Îl dezmierdă şi îl alintă atât de mult, încât acesta deveni copilul răsfăţat al închipuirii sale şi îşi croi repede un drum pe seama lui,

ajungând să facă din el tot ce voia.

Amintirea acestor întâmplări, ca şi partea pe care o luase el, deveniră poate mai atrăgătoare datorită viselor pe care în fiecare duminică le făureau împreună bătrânul Sol şi căpitanul Cuttle. Cu greu trecea o duminică fără ca unul sau celălalt din aceşti preţioşi tovarăşi să nu pomenească de Richard Whittington; ba, căpitanul Cuttle mersese atât de departe, încât cumpărase o carte cu o baladă foarte veche care. împreună cu altele pline de aceleaşi simţăminte marinăreşti, fâlfâise multă vreme în aşteptarea unui cumpărător, pe un zid părăsit, în cartierul comercial. Această baladă cuprindea povestea poetică a unui tânăr de viitor care, descărcând cărbuni pe o corabie, o îndrăgise şi o luase în căsătorie pe drăgălaşa Peg, fiica fără cusur a căpitanului şi coproprietarului corăbiei din Newcastle. Această poveste mişcătoare avea pentru căpitanul Cuttle un cuprins adânc metaforic, în legătură cu cazul lui Walter şi al lui Florence. Ea îl stârnea atât de mult, încât, cu prilejuri sărbătoreşti precum al zilei de naştere sau alte câteva sărbători, în afară de duminici, instalat în cămăruţa din fund, cânta cât îl ţinea gura întregul cântec de la un cap la altul, punând un accent deosebit pe cuvintele *„Pe-eeg*, iubit odor”, cu care se isprăvea fiecare vers, în cinstea eroinei acestui cântec.

Dar un băiat sincer, cu mintea ageră, cu inima deschisă, nu prea e aplecat să-şi analizeze natura propriilor sale simţăminte, oricât de puternic ar fi stăpânit de ele; aşa că i-ar fi venit greu lui Walter să hotărască ceva în această privinţă. Îndrăgise cheiul unde o întâlnise pe Florence şi străzile (atât de puţin încântătoare) prin care veniseră acasă împreună. Ghetele care de atâtea ori, pe drum, îi căzuseră lui Florence din picioruşe, le păstra în odaia lui şi, într-o seară, stând în camera din fund, desenase o întreagă, galerie pe portrete care trebuiau să înfăţişeze pe buna doamnă Brown. Se prea poate ca după

memorabila întâmplare, îmbrăcămintea lui să fi fost mai îngrijită; fapt e că de atunci îi plăcea să se plimbe în timpul liber prin cartierul unde se afla casa domnului Dombey – şi asta cu nelămurita nădejde de a o întâlni pe stradă pe mica Florence. Dar toate acestea el le simţea mai mult copilăreşte şi cu nevinovăţie. Florence era foarte frumuşică şi, firește, e plăcut să priveşti o fată frumuşică; Florence era slabă şi fără apărare şi el era mândru la gândul că fusese în stare să o ocrotească şi să o ajute. Florence era cea mai recunoscătoare mică făptură de pe lume şi era o mâncântare să-i vezi mulţumirea senină strălucindu-i pe faţă. Florence nu era luată în seamă şi era privită cu răceală de cei din jurul ei, iar sufletul lui era plin de tineresc interes pentru copila care, în casa ei măreaţă şi tristă, era dispreţuită.

Întâmplarea voi ca de vreo şase ori în timpul unui an Walter să aibă prilejul să-şi scoată pe stradă pălăria în faţa lui Florence şi ca Florence să se oprească să-i dea mâna. Doamna Wickam (schimbându-i mereu numele când vorbea despre el, îi spunea „tânărul Graves”) care cunoştea toată povestea lor, era atât de obişnuită cu aceste întâlniri, încât nici nu le mai lua în seamă. Pe de altă parte, domnişoara Nipper mai degrabă căuta aceste prilejuri, inima ei tânără fiind atrasă tainic de înfăţişarea chipeşă a lui Walter şi pornită să creadă că el răspunde simţămintelor ei.

În felul acesta, Walter, departe de a uita sau de a pierde din vedere cunoştinţa sa cu Florence, şi-o reamintea din ce în ce mai mult. Cât despre începutul aventuros al acestei cunoştinţe şi toate micile împrejurări ce îi dădeau un caracter neobişnuit şi savuros, el le socotea mai mult ca o poveste plăcută pentru închipuirea lui, poveste ce nici nu trebuia să iasă din tărâmul închipuirii şi nicidecum ca o parte *a* unei realităţi care l-ar fi privit pe el. Toate acestea o înfrumuseţau mult pe

Florence în imaginaţia lui, pe când el însuşi rămânea în umbră. Uneori se gândea (şi atunci umbla foarte repede) ce minunat ar fi fost pentru el dacă, a doua zi după întâia lor întâlnire, s-ar fi îmbarcat şi, plecând pe mare, ar fi trecut printr-o serie de întâmplări minunate. Dacă ar fi rămas departe multă vreme şi s-ar fi întors apoi ca amiral, decorat cu ordine de toate culorile, sau cel puţin căpitan de corabie, cu epoleţi strălucitori! S-ar fi putut însura atunci cu Floronce (devenită între timp o tânără femeie frumoasă), în ciuda dinţilor, a cravatei şi a lanţului de ceas ale domnului Dombey, şi ar fi dus-o triumfător pe depărtate ţărmuri albastre. Dar aceste zboruri ale închipuirii reuşeau arareori să schimbe placa de alamă de la birourile lui Dombey şi Fiul în placa unor nădejdi aurite, sau să arunce o lumină strălucitoare asupra ferestrelor lor murdare. Când căpitanul şi unchiul Sol vorbeau despre Richard Whittington, Walter simţea că el înţelege mai bine situaţia sa adevărată la Dombey şi Fiul, mult mai bine decât ei.

Aşa se întâmplă că el continuă să-şi facă datoria, zi de zi, cu seriozitate, hărnicie şi voioşie, în ciuda temperamentelor aprinse ale unchiului Sol şi. ale căpitanului Cuttle. Totuşi hrănea şi el mii de închipuiri nelămurite şi zadarnice, faţă de care ale lor nu erau decât posibilităţi de rând. Asta îi era starea sufletească în perioada Pipchin, când părea ceva mai în vârstă ca înainte, dar nu cu mult; era de fapt acelaşi băiat sprinten, vesel, deschis, ca atunci când năvălise în salonaş, ca şi când ar fi condus pe unchiul Sol şi o ceată de marinari imaginari la un abordaj, ţinând totodată luminarea pentru ca unchiul Sol să poată aduce sticla cu Madeira din pivniţă.

— Unchiule – spuse Walter – mi se pare că nu te simţi bine. N-ai mâncat nimic azi-dimineaţă. Am să-ţi aduc un doctor, dacă merge tot aşa.

— Nu poate el să-mi dea ce-mi lipseşte mie, băiatule – spuse unchiul Sol – afară doar dacă are prea mulţi clienţi,

şi poate că şi atunci n-o să vrea.

— Ce să-ţi dea, unchiule? Clienţi?

— Ei, da, răspunse Solomon oftând. Clienţi mi-ar trebui.

— Dă-i dracului, unchiule! spuse Walter punându-şi jos cu zgomot ceaşca de ceai şi izbind cu pumnul în masă. Când văd lumea forfotind pe stradă în sus şi în jos toată ziulica şi trecând mereu şi parcă dinadins prin fata prăvăliei, mă simt ispitit să ies afară, să apuc pe unul de guler, să-l aduc înăuntru şi să-l fac să cumpere instrumente, pentru cel puţin cincizeci de pfunzi, bani gheaţă. Ce vrei să vezi de te tot uiţi pe uşă? urmă Walter, răstindu-se la un domn bătrân cu părul pudrat (care fireşte nu-l auzi) şi care rămăsese cu ochii pironiţi la un telescop de navă. Ce faci acolo n-are niciun rost! Aş putea să o fac şi eu! Vino înăuntru şi cumpără!

Bătrânul însă, după ce se satură privind, porni liniştit mai departe.

— Uite-l că pleacă! spuse Walter. Aşa fac toţi. Dar unchiule, ascultă, unchiule Sol – căci bătrânul, stând pe gânduri, nu răspunsese la prima chemare – nu te lăsa copleşit, nu-ţi ieşi din fire, unchiule. Când o să vină comenzile, o să vină atât de multe, că n-o să mai fi în stare să le faci faţă.

— Oricând ar fi să vină, tot n-o să le pot face faţă, răspunse Solomon Gills. N-o să mai vină ele în prăvălia asta decât după ce voi ieşi eu din ea!

— Îţi spun eu, unchiule, nu trebuie să vorbeşti aşa, stărui Walter. Nu vorbi aşa!

Silindu-se să pară vesel, bătrânul Sol, sprijinit de măsuţă, schiţă un zâmbet.

— Doar nu s-o fi întâmplat ceva mai serios ca de obicei, nu-i aşa, unchiule? întrebă Walter, rezemându-şi coatele pe masa de ceai şi aplecându-se peste ea, pentru ca vorba-i să inspire cât mai multă încredere şi să pară

plină de bunăvoinţă. Fii sincer cu mine, unchiule; dacă e ceva, spune-mi tot.

— Nu, nu, nu – răspunse bătrânul Sol – nimic mai mult decât de obicei! Nu, nu! Ce ar putea fi mai mult?

Drept răspuns, Walter dete neîncrezător din cap.

— Asta aş vrea să ştiu şi eu – spuse el – şi dumneata mă întrebi pe mine. Să-ţi spun drept, unchiule, când te văd aşa, îmi pare rău că locuiesc cu dumneata.

Unchiul Sol, fără să vrea, deschise ochii mari.

— Da, cu toate că nimeni n-a fost vreodată mai fericit decât sunt eu acum şi decât am fost tot timpul cât am stat cu dumneata, când văd ce greutate te apasă pe suflet, sunt totuşi foarte îndurerat că trăiesc alături de dumneata.

— Sunt cam posac pe vremuri de-astea, ştiu, observă Solomon, frecându-şi mâinile şi luându-şi o înfăţişare smerită.

— Ce vreau eu să spun, unchiule – urmă Walter, aplecându-se şi mai mult ca să ajungă să-l bată pe umeri – este că ţi-ar trebui să ai aici, ca să şadă în locul meu şi să-ţi toarne ceaiul, o bomboană de nevestică – ştii, o doamnă mai în vârstă, plăcută, blajină, desăvârşită, care să se potrivească cu dumneata, să ştie să te îngrijească şi să te ţină în toane bune. Acum sunt eu aici, un nepot care te iubeşte cum nu se mai poate (sunt sigur că aşa se cuvine să fiu), dar nu sunt decât un nepot şi n-aş putea, când eşti abătut şi plictisit, să fiu pentru dumneata tovarăşul care-ţi trebuie, aşa cum ar fi fost ea cu ani în urmă; deşi ştiu bine că aş da orice numai să te pot. face să prinzi curaj. Şi, zic eu, unchiule, când văd că te apasă ceva pe suflet, îmi pare foarte rău că n-ai luat pe lângă dumneata pe nimeni mai bun decât un băiat necioplit ca mine, care are toată bunăvoinţa să te mângâie, dar nu ştie cum s-o facă, nu ştie cum, repetă Walter, aplecându-se şi mai mult, ca să poată strânge mâna unchiului.

— Walter, dragul meu – spuse Solomon – chiar dacă

plăcuta doamnă bătrână s-ar fi statornicit în acest salonaş acum patruzeci şi cinci de ani, tot n-aş fi putut-o iubi mai mult ca pe tine.

— Ştiu, unchiule, răspunse Walter. Dumnezeu să te binecuvânteze. Ştiu. Dar dacă ar fi fost ea cu dumneata, nu rămâneai cu toată povara unei taine dureroase pe suflet, fiindcă ea ar fi ştiut, fără îndoială, să ţi-o uşureze, pe când eu nu ştiu.

— Ba da, ba da, ştii, răspunse constructorul de instrumente.

— Bine, atunci spune-mi ce s-a întâmplat, unchiule – întrebă Walter mângâindu-l – hai, spune ce s-a întâmplat!

Solomon Gills stărui cu atâta tărie în a spune că nu s-a întâmplat nimic, încât nu-i rămase nepotului decât să se prefacă a-l crede şi să se arate nepăsător.

— Tot ce pot spune, unchiule, este că dacă ar fi…

— Dar nu este, spuse Solomon.

— Foarte bine, răspunse Walter. Atunci nu mai am nimic de spus, şi asta din fericire, fiindcă e timpul să plec la treabă. Am să mai viu din când în când să văd ce faci. Şi ţine minte, unchiule! N-am să te mai cred niciodată şi n-am să-ţi mai povestesc nimic despre domnul Carker-junior, dacă descopăr cumva că m-ai amăgit!

Solomon Gills, râzând, îl pofti să descopere aşa ceva dacă-i dă mâna şi Walter, răsucind în capul lui tot felul de mijloace năzdrăvane de a face avere şi de a face iar pe micul „Marinar de Lemn” să fie de sine stătător, plecă înspre birourile lui Dombey şi Fiul, cu un aer mai trist ca de obicei.

Trăia acolo, în acele zile, după un colţ, în strada Bishopsgate Without[9], un oarecare Brogley, de meserie negustor şi preţuitor, care ţinea o prăvălie unde erau expuse foarte puţin atrăgător mobile de ocazie,

9 Without (fără) este folosit aici cu vechiul sens de „în afara” centrului oraşului. Astăzi, strada este în oraş (n.r.).

îngrămădite într-un fel cu totul străin de menirea lor. Duzini de scaune erau îngrămădite peste spălătoare care cu greutate se puteau ţine pe umerii unor bufete care, la rândul lor, erau aşezate pe partea nepotrivită a unor mese de sufragerie, care, la rândul lor, făceau gimnastică stând cu picioarele în sus deasupra altor mese de sufragerie. Acestea, însă, erau printre rânduielile cele mai puţin zăpăcite. Căci un întreg serviciu, cuprinzând capace pentru acoperit mâncărurile, pahare de vin şi carafe era pus la vedere în mijlocul unui pat cu patru coloane, pentru a ţine de urât, acolo, unei vesele societăţi, compusă dintr-o jumătate de duzină de cleşti şi o lampă de vestibul. Un rând de perdele pentru ferestre, dar fără ferestre, se puteau vedea drapând graţios o baricadă de scrinuri ce erau încărcate cu tot felul de borcănaşe de farmacie, în timp ce un covor de cămin – fără cămin – despărţit de căldura focului care îi ţinuse tovărăşie, se împotrivea aici vântului aspru de răsărit şi tremura acordându-se melancolic cu sunetele tânguitoare ale unui pian ce-şi pierdea în fiecare zi câte o coardă şi cu sunetele lui false zbârnâia încet ca răspuns la zgomotele străzii. În prăvălia domnului Brogley se găseau întotdeauna ceasuri care stăteau nemişcate şi se părea că e imposibil să mai fie puse în mişcare, ca şi afacerile băneşti ale foştilor lor proprietari. Se puteau vedea, în sfârşit, felurite oglinzi, aşezate la întâmplare, care, supuse parcă regulii de dobândă compusă, reflectau şi refractau la infinit razele de lumină în toate direcţiile, înfăţişând ochiului perspectiva nesfârşită a falimentului şi a ruinei.

Domnul Brogley însuşi era un bărbat cu ochi ce lăcrimau mereu, cu o faţă roşie şi un păr creţ. Era voinic şi avea un temperament plăcut. Făcea parte din acea categorie de oameni care, asemenea lui Caiirs Marius[10], se

10 Gaius Marius, consul roman, care fiind nevoit să fugă din Roma, şi-a găsit refugiu în ruinele Cartaginei (n.r.).

lăfăie pe ruinele Cartaginei, bun al altora, şi reuşea astfel foarte uşor să-şi păstreze curajul şi voia bună. Intrase uneori în prăvălia lui Solomon pentru a se informa în legătură cu articolele lui de specialitate. Waller îl cunoştea doar atât cât era nevoie ca să-i dea bună ziua când îl întâlnea pe stradă. Cum tot numai atât de departe mergea şi cunoştinţa dintre samsar şi Solomon Gills, Walter fu foarte mirat când, ţinându-şi făgăduiala, se înapoie acasă în cursul dimineţii şi găsi pe domnul Brogley şezând în camera din fund, cu mâinile în buzunare, după ce îşi atârnase pălăria în cuiul din dosul uşii.

— Noroc unchiule Sol, spuse Walter. Bătrânul sta trist de cealaltă parte a mesei şi purta, lucru cu totul neobişnuit la el, ochelarii pe nas, în loc să-i aibă pe frunte. Cum te simţi acum?

Solomon dădu din cap şi făcu un semn cu mâna înspre samsar, ca şi cum ar fi vrut să-l prezinte.

— S-a întâmplat ceva, unchiule? întrebă Walter cu răsuflarea tăiată.

— Nu, nu. Nu s-a întâmplat nimic, spuse domnul Brogley. Nu fi îngrijorat.

Walter privi, mut de mirare, când la negustor, când la unchiul său.

— Fapt este că are o mică datorie pe poliţă – spuse domnul Brogley – trei sute şaptezeci de lire, şi poliţa ajunsă la scadenţă e în mâna mea.

— În mâna dumitale! strigă Walter, privind de jur-împrejur prin prăvălie. Ah!

— Îhî, spuse domnul Brogley, aprobând confidenţial şi dând din cap, ca şi când ar fi vrut să le dea povaţa de a se înţelege prieteneşte. E o execuţie. Asta-i totul. Nu trebuie să vă ieşiţi din fire. Am venit eu însumi pentru ca să se petreacă totul în linişte şi bună înţelegere. Mă cunoaşteţi doar. Rămâne totul între noi.

— Unchiule! bâlbâi Walter.

— Wally, băiete – răspunse unchiul – e pentru prima oară. O asemenea nenorocire nu mi s-a mai întâmplat niciodată. Iar acum sunt prea bătrân pentru aşa ceva. Ridicându-şi iar ochelarii pe frunte (căci nu mai putea acum să-şi ascundă emoţia), îşi acoperi faţa cu mâinile şi începu să plângă în hohote, lăsând lacrimile să-i curgă pe haina-i cafenie.

— Unchiule Sol! Te rog! Nu plânge! strigă Walter, care simţi cum îi trece un fior prin inimă când îl văzu pe bătrân plângând. Pentru Dumnezeu, nu plânge.

— Domnule Brogley, ce trebuie să fac?

— Te-aş sfătui să cauţi un prieten, sau aşa ceva şi să te înţelegi cu el.

— Da, ai dreptate, strigă Walter, pornit să se agaţe de orişice. Ai dreptate! Îţi mulţumesc! Căpitanul Cuttle e omul, unchiule! Aşteaptă până alerg la căpitanul Cuttle. Ai grijă de unchiul meu, fii bun, domnule Brogley, şi liniştеşte-l cât vei putea mai bine, în timp ce eu lipsesc. Nu pierde nădejdea, unchiule. Păstrează-ţi curajul, unchiule. Avem în el un prieten devotat!

Spunând acestea cu maire căldură şi neluând în seamă dojenile întretăiate ale bătrânului, Walter ieşi repede din prăvălie şi o luă la fugă, cât îl ţineau picioarele. Fugi astfel până la birou ca să-şi ceară învoire, invocând o îmbolnăvire neaşteptată a unchiului său şi apoi porni, în mare grabă, înspre locuinţa căpitanului Cuttle.

Cum alerga aşa pe străzi, toate i se păreau schimbate. Era aceeaşi obişnuită forfoteală şi acelaşi zgomot de care, căruţe, omnibuze, camioane şi drumeţi, dar nenorocirile care căzuseră pe „Marinarul de Lemn” le făceau să-i pară lui Walter străine şi noi. Casele şi prăvăliile erau parcă altfel decât fuseseră până acum şi păreau că poartă toate pe faţada lor, scris cu litere mari, girul domnului Brogley. Samsarul părea să fi pus stăpâniire chiar şi pe biserici, căci turlele lor se înălţau acum spre cer

cu un aer ciudat. Până şi cerul părea schimbat, căci apăreau desluşit pe el semnele unei vânzări la mezat.

Căpitanul Cuttle locuia pe malul unui mic canal lângă docurile companiei Indiilor. Se vedea acolo o punte mobilă, care se ridica din când în când, pentru a lăsa câte un monstru de corabie să urce hoinărind pe străzi în sus, asemănător unui Leviathan aruncat la mal. Treptata trecere de la uscat la apă, în apropierea locuinţei căpitanului Cuttle, era ciudată. Începutul îl făceau stâlpi pe care fluturau steagurile cârciumilor, apoi veneau prăvăliile negustorilor de haine vechi. În acestea se puteau vedea cămăşi de Guernesey, pălării meridionale şi pantaloni din pânză de velă care, de felul lor, aveau cea mai deasă urzeală dar şi cea mai largă croială, toate acestea atârnând peafară. Urmau apoi făurăriile, în care se lucrau ancore şi cabluri şi în care toată ziua, de dimineaţa până seara, ciocanele băteau fierul. Veneau apoi şiruri de case în preajma cărora se puteau vedea mici sfârleze aşezate în vârful unor catarge care se ridicau din mijlocul unor straturi de fasole roşie. Apoi veneau şanţuri, apoi sălcii cu coroana rotundă, apoi iar şanţuri. Erau apoi petice acoperite cu apă murdară, care de abia se mai puteau vedea, din pricina corăbiilor ce le acopereau. Apoi, aerul mirosea a talaş, şi toate celelalte meserii erau înghiţite de fabricarea de catarge, vâsle, butuci şi de construirea corăbiilor. Apoi terenul devenea mocirlos şi nesigur. Pe urmă, nu mai puteai mirosi nimic altceva decât rom şi zahăr. Apoi, dintr-odată, drept în faţa ta, în Brig Place, apărea locuinţa căpitanului Cuttle, parter şi etaj.

Căpitanul era unul din acei oameni cu înfăţişare de stejar, cu hainele ca şi cu inima tari ca stejarul şi pe care, oricât de mare ţi-ar fi fost puterea de închipuire, nu l-ai fi putut vedea despărţit nici de cel mai neînsemnat amănunt al îmbrăcăminţii lui. Când Walter bătu în uşă şi căpitanul scoase brusc capul afară prin una din micile ferestre din

faţă, salutându-l, cu pălăria de muşama pe cap, cu gulerul lui ca o pânză de corabie şi cu haina albastră, largă, pe el, întocmai ca de obicei, pe Walter îl străbătu gândul că el stă întotdeauna astfel îmbrăcat, de parcă ar fi o pasăre, i-ar toate cele de pe el, penele.

— Walr, băiatule! spuse căpitanul Cuttle. Nu te lăsa, mai bate o dată. Bate tare! E zi de spălat.

Walter, în nerăbdarea lui, dădu în uşă o lovitură zdravănă cu ciocănaşul.

— De tare, a fost destul de tare! spuse căpitanul Cuttle şi-şi trase repede capul înapoi ca şi cum s-ar fi aşteptat la o vijelie.

De fapt nici nu se înşelase, pentru că o văduvă, cu mânecile suflecate până la umăr, cu braţele pline de clăbuc şi fumegânde de apă fierbinte, răspunse la somaţie cu o repeziciune uimitoare. Se uită mai întâi la ciocănaş, înainte de a privi la Walter şi apoi, măsurându-l din cap până-n picioare, spuse că se miră că a mai rămas ceva din ciocănaş.

— Căpitanul Cuttle e acasă, ştiu, spuse Walter, cu un zâmbet împăciuitor.

— Da? Este? răspunse văduva. Chiar aşa!

— Chiar acum a vorbit cu mine, spuse Walter pe nerăsuflate.

— Da? A vorbit? se miră văduva. Atunci poate că-i transmiţi dumneata respectele doamnei Macstinger şi îi spui că rândul viitor, când va binevoi să se înjosească într-atât pe sine şi locuinţa sa, încât să vorbească iar de la fereastră, dânsa i-ar fi recunoscătoare dacă ar şi coborî să deschidă uşa. Doamna Macstinger vorbea tare, dar în acelaşi timp trăgea cu urechea ca să prindă vreo eventuală observaţie ce putea veni de la etaj.

— O să i-o spun, doamnă, dacă ai să ai totuşi bunătatea să mă laşi să intru.

Totuşi nu izbuti să intre, pentru că era oprit de o

fortificaţie de lemn aşezată de-a curmezişul drumului ce ducea la uşă, pusă pentru a opri pe micii Macstinger să alunece pe trepte, când se jucau pe-acolo.

— Un băiat care s-a dovedit în stare să-mi dărâme uşa – spuse dispreţuitor doamna Macstinger – sper că poate trece şi peste aşa ceva! Cum Walter luă aceasta drept o îngăduire de a intra, sări peste oprelişte. Aceasta o făcu pe doamna Macstinger să întrebe de îndată dacă locuinţa unei femei engleze este ea ori nu cetatea ei şi dacă este îngăduit să fie năpădită de derbedei? Setea ei de informaţii pe această temă era încă foarte nepotolită, când Walter, făcându-şi vânt pe o scară îngustă şi străbătând ceaţa artificială ce acoperea rampa cu o umezeală lipicioasă din pricina spălatului, intră în camera căpitanului Cuttle şi îl găsi stând la pândă ascuns după uşă.

— Nu i-am rămas dator niciodată, nici măcar un penny, Walr, spuse căpitanul Cuttle cu o voce slabă şi cu semne de enervare vădită pe faţă. I-am făcut o groază de servicii şi ei, şi copiilor. Cu toate astea se poartă uneori ca o zgriptoro-aică. Uf!

— Aş pleca dacă aş fi în locul dumitale, căpitane Cuttle, spuse Walter.

— Nu îndrăznesc, Walter, răspunse căpitanul. Oriunde m-aş duce, tot m-ar găsi. Stai jos. Ce face Gills?

Căpitanul tocmai şedea la masă, cu pălăria pe cap, bând bere şi mâncând dintr-o pulpă de miel rece, cu câţiva cartofi fierbinţi pe care şi-i fiersese şi îi scotea dintr-o mică tigaie de pe foc, pe măsură ce avea nevoie de ei. La vremea mesei, îşi deşuruba cârligul şi în locul lui înşuruba, în mânerul de lemn, un cuţit, cu care şi începuse să cureţe unul din cartofi pentru Walter. Camerele lui erau foarte mici şi tare îmbâcsite cu miros de tutun, dar destul de comode. Toate lucrurile erau aşa de îngrămădite şi de înghesuite, de parcă s-ar fi aşteptat ca la fiecare jumătate

de ceas să vină câte un cutremur.

— Ce face Gills? întrebă iar căpitanul.

Walter care între timp îşi regăsise răsuflarea dar îşi pierduse curajul – sau cel puţin curajul acela vremelnic pe care i-l dăduse călătoria lui grăbită – privi o clipă pe cel ce întreba şi spuse:

— Vai, căpitane Cuttle! şi izbucni în plâns.

Nu se poate descrie în cuvinte înmărmurirea căpitanului când îl văzu pe Walter în starea aceasta. Pe doamna Macstinger o uită cu totul. Căpitanul lăsă să-i cadă cartoful şi furculiţa – dacă s-ar fi putut, ar fi lăsat să cadă şi cuţitul – şi se uită cu uimire la băiat, ca şi cum s-ar fi aşteptat să audă în clipa următoare că s-a deschis în City o prăpastie care a înghiţit pe bătrânul său prieten cu hainele lui cafenii, cu nasturii, cu cronometrul şi cu ochelarii lui cu tot.

Când Walter îi povesti cum stau de fapt lucrurile, căpitanul Cuttle, după o clipă de gândire, intră în plină activitate. Goli dintr-o cutie mică de cositor, de pe raftul de sus al bufetului, întregul său stoc de bani lichizi (care se ridica la treisprezece lire şi o jumătate de coroană) şi îl mută într-unul din buzunarele hainei lui albastre. Adăugă la acest depozit conţinutul casetei lui de argintărie, constând din două biete linguriţe vechi şi un cleşte de zahăr învechit şi strâmb. Scoase apoi un enorm ceasornic de argint cu două capace din adâncimile în care se odihnea, ca să se încredinţeze că acest obiect preţios era sănătos şi teafăr, îşi puse iar cârligul la braţul drept şi, luându-şi bastonul noduros, îl pofti pe Walter să-l urmeze.

Totuşi, în mijlocul acestei virtuoase agitaţii, căpitanul Cuttle, amintindu-şi că doamna Macstinger ar putea sta jos la pândă, şovăi, nu fără să arunce o privire spre fereastră ca şi cum ar fi avut mai curând de gând să scape printr-o astfel de ieşire neobişnuită decât să întâlnească pe îngrozitoarea sa duşmancă. Se hotărî totuşi să folosească o

viclenie.

— Walr – spuse căpitanul făcându-i timid semn cu ochiul – du-te tu înainte, băiete, şi când o să fii în gang, strigă: „La revedere, căpitane Cuttle!” apoi – închide uşa după tine. Pe urmă aşteaptă la colţul străzii până o să mă vezi.

Aceste îndrumări nu fură date fără o cunoaştere prealabilă a tacticii duşmanului, fiindcă atunci când Walter ajunse jos, doamna Macstinger ieşi îndată din mica bucătărioară din dos, mânată parcă de un duh răzbunător. Cum însă nu dădu peste căpitan, după cum se aşteptase, se mulţumi să facă doar o aluzie la ciocănaşul de la uşă şi se strecură iar înapoi.

Trecură vreo cinci minute până ce căpitanul Cuttle izbuti să-şi ia inima în dinţi şi să încerce să scape, căci Walter trebui să aştepte mult timp în colţul străzii, tot privind înapoi spre casă până să zărească pălăria lucioasă. În fine, căpitanul ţâşni pe poartă cu iuţeala năprasnică a unei explozii şi, venind spre el cu paşi mari şi fără a mai privi înapoi peste umăr nici măcar o singură dată, începu să fluiere o melodie de cum ieşi de-a binelea în stradă.

— E foarte dărâmat unchiul, Walter? întrebă căpitanul, pe când umblau.

— Mă tem că da. Dacă l-ai fi văzut azi-dimineaţă, nu l-ai mai putea uita niciodată.

— Umblă mai repede, Waiter băiete – răspunse căpitanul, schimbându-şi pasul – şi tot aşa să umbli cât vei trăi. Răsfoieşte catehismul în această privinţă şi ţine minte!

Căpitanul era prea prins de propriile sale gânduri despre Solomon Gills, îmbinate poate cu unele reflexiuni asupra felului cum scăpase de doamna Macstinger, ca să-i mai ofere lui Walter în drum şi alte citate folositoare educaţiei sale morale. Nu mai schimbară niciun cuvânt până ajunseră la uşa bătrânului Sol, unde nefericitul

„Marinar de Lemn”, cu binoclul la ochi, părea că supraveghează întreaga zare, în căutarea vreunui prieten oare să-l ajute să iasă din încurcătură.

— Gills I spuse căpitanul, mergând grăbit spre salonaşul din fund şi luându-l cu multă prietenie pe bătrân de mână. Fă faţă vântului şi o să răzbim. Tot ce ai de făcut – spuse căpitanul, cu solemnitatea unui om care pronunţă una din cele mai preţioase sentinţe practice descoperite vreodată de înţelepciunea omenească – tot ce ai de făcut este să ţii piept vântului şi vom răzbi!

Bătrânul Sol îi strânse şi el mâna, cu aceeaşi prietenie şi îi mulţumi.

Căpitanul Cuttle, cu o gravitate potrivită împrejurării, puse apoi jos pe masă cele două linguriţe, cleştele de zahăr, ceasul de argint şi banii lichizi şi întrebă pe domnul Brogley, samsarul, la cât se urcă datoria.

— Haide! Ce dai pentru astea? întrebă căpitanul Guttle.

— Ferească Sfântul – răspunse negustorul – nu cumva crezi că astea-s bune la ceva! Hai?

— De ce să nu fie bune? întrebă căpitanul.

— De ce? Datoria se urcă la trei sute şaptezeci de lire sterline, răspunse samsarul.

— N-are a face, răspunse căpitanul, deşi era vădit descurajat de importanţa sumei. Socot că ce-ţi intră în plasă e tot peşte, nu?

— Fără îndoială – spuse Brogley – dar ţârii nu-s balene, ştii prea bine.

Filosofia acestei observaţii păru că-l izbeşte pe căpitan. O rumegă o clipă, cu ochii aţintiţi la negustor ca la un geniu, apoi chemă la o parte pe constructorul de instrumente.

— Gills – spuse căpitanul Cuttle – care e adevărata situaţie a acestei afaceri? Cine e creditorul?

— Sst! Hai să ieşim. Nu vorbi de faţă cu Wally. E o

garanţie pentru tatăl lui, o veche obligaţie. Am plătit mult din ea, Ned, dar timpurile sunt atât de vitrege cu mine, încât acum nu mai sunt în stare să mai fac nimic. O ştiam dinainte, dar n-am avut ce face. Niciun cuvânt lui Wally, pentru nimic în lume!

— Ai ceva bani? Sau n-ai? şopti căpitanul.

— Da, da… ba da, am ceva, răspunse bătrânul Sol, băgându-şi mai întâi mâinile în buzunarele goale, apoi, ducând mâna la perucă ca şi cum s-ar fi gândit să scoată ceva aur din ea. Dar, Ned, puţinul ce-l am eu nu este convertibil, Ned. Nu poate fi folosit. Am încercat să fac ceva pentru Wally cu ei, dar eu sunt învechit şi am rămas în urma vremurilor. Am dat pe ici, pe colo… şi, şi… pe scurt e ca şi cum n-ar fi nicăieri, spuse bătrânul, aruncând priviri rătăcite de jur-împrejurul lui.

Avea atât de mult aerul unui om cu minţile pe jumătate pierdute, care şi-ar fi ascuns banii în diferite părţi şi ar fi uitat pe unde, încât căpitanul îi urmărea privirile, nu fără o slabă, nădejde că îşi va aminti câteva sute de lire ascunse fie în coşul sobei, fie jos în pivniţă. Dar Solomon Gills ştia mai bine cum stau lucrurile.

— Am rămas în urma vremurilor, dragul meu Ned

— Spuse Sol, cu o deznădejde resemnată – cu mult în urma vremurilor. Nu-i de niciun folos să mă tiu şchiopătând după ele. E mai bine să fie vândută marfa

— Face mai mult decât datoria – şi eu, din ce-o prisosi, mai bine mă duc să mor pe undeva. Nu mai am nicio putere. Nu* mai înţeleg lucrurile. E mai bine ca totul să se sfârşească aşa. Lasă-i să vândă tot stocul şi să-l dea jos – spuse bătrânul arătând cu un semn uşor al mâinii spre „Marinarul de Lemn” – şi să fim zdrobiţi amândoi deodată.

— Şi ce ai de gând să faci cu Walr? spuse căpitanul. Haide, haide! Şezi colea jos, Gills, şi lasă-mă să mă gândesc la toate astea. Dacă n-aş fi un om care trăieşte

doar dintr-o mică rentă, care până azi mi-a ajuns, n-aş avea nevoie să mă mai gândesc. Dar dumneata aşază-ţi doar bine capul în faţa vântului – spuse căpitanul, venind iarăşi cu această incontestabilă mângâiere – şi totul va fi bine!

— Bătrânul Sol îi mulţumi din inimă, se ridică şi, în loc să-şi pună capul în faţa vântului, îl rezemă de căminul din camera din fund.

Căpitanul Cuttle se plimbă câtva timp în sus şi în jos prin prăvălie, cugetând adânc şi încruntându-şi sprâncenele în aşa fel deasupra nasului, încât păreau nişte nori grămădiţi deasupra vârfului unui munte şi îl făcură pe Walter să nu îndrăznească să întrerupă firul gândurilor lui. Domnul Brogley, căruia nu-i plăcea să stinghereasc ă şi care avea mult tact, începu să umble, fluierând încet, printre mărfurile din prăvălie. Ciocăni barometrele şi scutură busolele, ca şi cum ar fi fost doctorii, prinse chei cu magneţi, priviprin telescoape, încercă să facă cunoştinţă cu folosirea globurilor şi se distră cu alte socoteli ştiinţifice de acelaşi fel.

— Walr! spuse în sfârşit căpitanul. Am găsit!

— Adevărat, ai găsit căpitane Cuttle? strigă Waltet cu rhâfe înstifieţife.

— Vino încoace, băiatule, spuse căpitanul. Marfa e o garanţie. Eu sunt alta şi patronul tău e omul care poate să-ţi dea banii.

— Domnul Dombey! bâlbâi Walter.

Căpitanul dădu din cap cu un aer serios.

— Uită-te la el – spuse – uită-te la Gills, dacă ar fi să vândă acum toate lucrurile astea, ar muri. Ştii bine că ar muri. Nu trebuie să lăsăm nicio piatră neurnită din loc şi asta-i o piatră pe care trebui să o urneşti tu.

— O piatră I Domnul Dombey! bâlbâi iar Walter.

— Aleargă mai întâi drept la birou şi vezi dacă-i acolo, spuse căpitanul Cuttle, bătându-l pe spate. Hai, iute!

Walter simţi că nu trebuia să discute porunca, şi

chiar dacă ar fi simţit altfel, o privire asupra unchiului său ar fi ajuns să-l hotărască, aşa că dispăru ca să o execute. Curând după aceea se întoarse cu răsuflarea tăiată, spunând că domnul Dombey nu e acolo. Era sâmbătă şi plecase la Brighton.

— Să-ţi spun eu ce-i de făcut, Walr, spuse căpitanul, care părea să se fi pregătit în lipsa lui Walter pentru această eventualitate. Ne ducem la Brighton. Te susţin eu, băiete. Te ajut eu, Walr. Plecăm la Brighton cu diligenţa de după-amiază.

Dacă demersul trebuia totuşi făcut pe lângă domnul Dombey, ceea ce i se părea lui Walter o grozăvie, simţea că era mai bine să-l facă singur şi neajutat de nimeni, decât să folosească trecerea căpitanului Cuttle, pe care îşi dădea seama că domnul Dombey cu greu ar pune vreun temei. Căpitanul Cuttle păru că e de altă părere şi că ţine la ea, iar prietenia lui era plină de râvnă şi prea serioasă pentru ca cineva să-şi poată îngădui să glumească cu ea. Şi cum, cu atât mai puţin ar fi putut să-şi îngăduie aşa ceva unul mult mai tânăr decât el, aşa cum era Walter, acesta se feri să dea glas celei mai mici împotriviri. Ca urmare, Cuttle îşi luă grăbit rămas bun de la Gills şi, băgând iar în buzunar banii lichizi, linguriţele, cleştele de zahăr şi ceasul de argint – cu intenţia, socoti Walter îngrozit, să facă asupra domnului Dombey o falnică impresie – plecă spre poştă fără a întârzia măcar un minut, asigurându-l pe Walter în repetate rânduri, cum mergeau pe drum, că va rămâne alături de el până la urmă.

CAPITOLUL X

Cuprinzând urmarea suferinţelor „Marinarului de Lemn”.

După ce maiorul Bagstock, privind prin binoclul său de-a curmezişul Pieţei Prinţesei, observase des şi îndelung pe Paul, şi după ce primise zilnic, săptămânal şi lunar multe rapoarte amănunţite asupra acestui subiect de la

negrul său, care în acest scop ţinea neîntrerupt legătura cu servitoarea domnişoarei Tox, el ajunse la concluzia că Dombey, domnule, era un bărbat care trebuia cunoscut şi că J.B. era omul făcut pentru a-l cunoaşte.

Totuşi, domnişoara Tox, păstrând o atitudine rezervată şi refuzând cu răceală să-l înţeleagă pe maior, ori de câte ori acesta îi propunea (ceea ce se întâmpla adesea) să facă o mică plimbare, ca să pescuiască împreună, maiorul, în ciuda firii lui şirete şi dârze, se hotărî să lase împlinirea dorinţei lui, cel puţin în oarecare măsură, pe seama sorţii, „care – cum obişnuia să spună râzând la club – a fost cincizeci la unu în favoarea lui Joey B, domnule, tot timpul de când fratele lui mai mare murise de friguri galbene, în Indiile de Vest”.

De data aceasta trecu câtva timp până ce soarta să-i vină în ajutor, dar până la urmă tot i se arătă binevoitoare. Când servitorul negru raportă, cu lux de amănunte, că domnişoara Tox era plecată în serviciu. comandat la Brighton, maiorul fu dintr-odată năpădi. t de amintiri duioase pentru prietenul său Bill Bitherstone din Bengal, care îi scrisese, rugându-l ca, dacă cumva s-ar duce pe la Brighton, să caute să vadă pe unicul său fiu. Când însă acelaşi servitor negru îi raportă că Paul se află la doamna Pipchin, maiorul, gândindu-se la scrisoarea ce i-o adresase tânărul Bitherstone la sosirea lui în Anglia şi căreia el nu avusese niciodată nici cea mai vagă intenţie să-i acorde vreo importanţă, întrevăzu posibilitatea ce i se înfăţişa. Era însă atât de rău chinuit de atacul de podagră, ce din întâmplare îl lovise tocmai atunci, încât zvârli un scaun după servitorul negru, ca răspuns la vestea ce i-o adusese, şi mai jură că va face moarte de om ca să scape de el, ceea ce îi intră dea binelea servitorului negru în cap!

Cum după câtva timp criza trecu, maiorul, bombănind, plecă într-o sâmbătă la Brighton, cu negrul după el, repezind în gând, de-a lungul drumului, pe

domnişoara Tox şi desfătându-se la gândul de a lua cu asalt pe distinsul prieten pe care ea îl tăinuise atâta vreme şi pentru care îl părăsise pe el.

— Ai fi în stare, maam, ai fi în stare! spuse maiorul, aprins de setea de răzbunare, cu vinele capului destul de umflate şi aşa, dar umflându-le şi mai tare. Ai fi în stare, maam, să-i dai lui Joe B. paşaportul? Nu încă, maam, nu încă! Să fiu al dracului, domnule, nu încă! Joe e treaz, maam. Joe e încă în viaţă, domnule. J.B. ştie mai multe chiţibuşuri, maam! Josh e cu ochii deschişi, domnule. O să-l vezi cât e de dârz, maam. Dârz, domnule, dârz e Joseph. Dârz şi şiret al dracului.

Şi foarte dârz îl găsi într-adevăr şi tânărul Bitherstome, când fu scos de el la plimbare. Dar maiorul, cu faţa de culoarea brânzei de Stilton şi cu ochii de homar, se puse pe hoinărit, cu totul nepăsător faţă de distracţiile tânărului Bitherstone, târându-l după el şi privind tot timpul în jurul său, în sus şi în jos, în căutarea domnului Dombey şi a copiilor lui.

Într-un moment prielnic, maiorul, care primise lămuriri de la doamna Pipchin, reuşi să dea de urma lui Paul şi a lui Florence şi se repezi după ei, observând că erau însoţiţi de un domn falnic (domnul Dombey fără îndoială). Năvălind împreună cu tânărul Bitherstone chiar în inima micului escadron, tânărul Bitherstone intră de îndată în vorbă cu tovarăşul său de suferinţă. Ca urmare, maiorul se opri spre a face cunoştinţă şi a-i admira. Îşi aminti, cu mirare, că îi văzuse şi le vorbise la prietena sa domnişoara Tox, în Piaţa Prinţesei. Îşi dădu cu părerea că Paul era u-n copil frumos al dracului şi că-i era prieten. Întrebă apoi dacă el îşi reaminteşte de Joe B. – maiorul, şi, în sfârşit, aducându-şi dintr-odată aminte de obligaţiile convenţionale ale vieţii, se întoarse către domnul Dombey şi ceru iertare.

— Dar micul meu prieten, aci de faţă, vezi dumneata,

domnule – spuse maiorul – mă face şi pe mine să fiu iarăşi copil. Un soldat bătrân, domnule

— Maiorul Bagstock, la ordinele dumneavoastră – nu se ruşinează să o recunoască. Spunând acestea, maiorul îşi săltă pălăria. Să fiu al dracului, domnule

— Strigă maiorul părând că se înfierbântă deodată – vă invidiez. Apoi se reculese şi adăugă: Iertaţi-mi libertatea.

Domnul Dombey îl încredinţă că nu avea ce ierta.

— Un bătrân veteran, domnule – spuse maiorul – un câine bătrân, afumat, ars de soare, istovit şi invalid, domnule, nu s-a temut să fie dojenit pentru năzbâtiile lui de către un bărbat ca domnul Dombey, fără îndoială?

— Sunt actualul nedemn reprezentant al acestui nume, domnule maior, răspunse D-ombey.

— Pe Dumnez… domnule, e un nume mare. E un nume, domnule – spuse maiorul apăsat ca şi când l-ar provoca pe domnul Dombey să-l contrazică şi ar socoti ca o datorie dureroasă să-l repeadă dacă ar face-o – un nume care este cunoscut şi onorat în toate posesiunile britanice. E un nume, domnule, pe care um bărbat e mândru să-l pronunţe. Nu-i niciun pic de linguşeală în maiorul Bagstock, domnule. Alteţa sa regală ducele de York a spus în repetate rânduri că nu e un pic de linguşeală în Joe. E un soldat bătrân, cu inima deschisă, Joe. E dârz, grozav de dârz, Joseph, dar e un nume mare, domnule. Pe Dumnezeul meu, e un nume mare! spuse maiorul pe un ton solemn.

— Biunătatea dumitale te face poate să-l preţuieşti mai mult decât se cuvine, domnule maior, răspunse domnul Dombey.

— Nu, domnule, spuse maiorul. Micul meu prieten, aci de faţă, domnule, vă va adeveri că Joseph Bagstock este un băiat bătrân şi curajos, care nu cunoaşte decât drumul drept, vorbeşte pe faţă şi spune întotdeauna adevărul şi numai adevărul. Băiatul ăsta, domnule – spuse

maiorul cu o voce mai scăzută – o să treacă în istorie. Băiatul ăsta nu e ceva obişnuit. Ai grijă de el, domnule Dombey.

Domnul Dombey păru să dea de înţeles că-şi va da silinţă să procedeze astfel.

— Iată aici un băiat, domnule, urmă maiorul, pe un ton confidenţial şi lovind pe băiat cu bastonul. Fiul lui Bitherstone din Bengal. Bill Bitherstone, în trecut unul de-ai noştri. Tatăl băiatului ăstuia şi cu mine am fost prieteni la cataramă. Oriunde te duceai, domnule, nu auzeai decât de Bill Bitherstone şi Joe Bagstock. Dar sunt eu oare orb faţă de cusururile acestui băiat? Nicidecum. E un dobitoc, domnule.

Domnul Dombey privi la numitul tânăr Bitherstone, despre care ştia cel puţin tot atât de mult cât ştia şi maiorul şi întrebă cu duhul blândeţii: „Într-adevăr?”

— Aşa stau lucrurile cu el, domnule, continuă maiorul. E un dobitoc. Joe Bagştock niciodată nu spune lucrurile pe jumătate. Fiul vechiului meu prieten Bill Bitherstone din Bengal este dobitoc din naştere, domnule. Spunând aceasta, maiorul râse până se făcu aproape vânăt la faţă. Presupun că micul meu prieten urmează să meargă la şcoala publică, nu, domnule Dombey? întrebă maiorul, îndată ce-şi veni în fire.

— Nu sunt încă bine hotărât, răspunse domnul Dombey. Cred că nu. E cam slăbuţ.

— Dacă e slăbuţ, domnule – spuse maiorul – ai perfectă dreptate. La Sandhurst doar băieţii zdraveni puteau supravieţui la aşa ceva, domnule. Ne supuneam unii pe alţii la chinuri grozave, domnule. Îi prăjeam pe noii veniţi la foc domol şi îi atârnam afară pe fereastra scării de la etajul al treilea, cu capul în jos. Joseph Bagstock, domnule, a fost ţinut aşa pe fereastră, de tocurile ghetelor, exact timp de treisprezece minute, după ceasul colegiului.

Maiorul ar fi putut face apel la faţa lui pentru

confirmarea acestei povestiri. Arăta întocmai ca şi când ar fi stat atârnat afară timp prea îndelungat.

— Dar ne-a făcut ceea ce suntem, domnule, spuse maiorul, potrivindu-şi jaboul de la cămaşă. Eram de fier, domnule, şi ne-a călit. Mai rămâneţi aici, domnule Dombey?

— De obicei vin o dată pe săptămână, domnule maior, răspunse domnul Dombey. Locuiesc la Bedford.

— O să am cinstea să vă vizitez la Bedford, domnule, dacă îmi daţi voie, spuse maiorul. Joey B., domnule, de obicei nu se înghesuâie, dar numele domnului Dombey nu e un nume oarecare. Sunt foarte îndatorat tânărului meu prieten, domnule, că mia înlesnit cunoştinţa dumneavoastră.

Domnul Dombey răspunse foarte curtenitor şi maiorul Bagstock, după ce-l bătu pe Paul uşor cu pah mă pe cap şi spuse despre Florence că în curând ochii ei o să sucească al dracului capul băieţilor, şi chiar pe al bătrânilor, domnule, dacă e vorba de asta, adăugă maiorul râzând iarăşi, îl puse în mişcare pe tânărul Bitherstone, îndemnându-l cu bastonul şi plecă împreună cu el, într-un trap uşor, clătinându-se şi cu picioarele crăcănate, dar sucindu-şi capul şi tuşind cil multă demnitate.

Ţinându-şi făgăduiala, maiorul îl vizită pe domnul Dombey, şi domnul Dombey, după ce consultă anuarul armatei, îl vizită şi el pe maior. Pe urmă, maiorul îl vizită pe domnul Dombey în casa lui din oraş şi se întoarse la mare în aceeaşi trăsură cu domnul Dombey. Pe scurt, domnul Dombey şi maiorul se înţeleseră nespus de bine şi nespus de repede. Domnul Dombey spuse surorii sale despre maior că, pe lângă faptul că e militar, mai e în realitate şi ceva mai mult, deoarece cunoaşte minunat de bine importanţa multor lucruri care nu au nicio legătură cu meseria lui.

După câtva timp, domnul Dombey, aducând cu el la

mare pe domnişoara Tox şi pe doamna Chick pentru ca să-i vadă pe copii şi găsindu-l din nou pe maior la Brighton, îl pofti să prânzească cu ei la Bedford şi îi vorbi domnişoarei Tox în termeni măgulitori despre vecinul şi cunoscutul ei.

Cu toate bătăile de inimă pe care aceste aluzii i le pricinuiră domnişoarei Tox, nu-i fură de fel neplăcute, deoarece o făcură să se simtă deosebit de interesantă şi-i dădură posibilitatea să manifeste inconsecvenţă şi neatenţie, lucruri pe care nu-i displăcea de loc să le arate. Maiorul, de altfel, îi oferi nenumărate prilejuri de a-şi arăta emoţia, plângându-se tot timpul prânzului de chipul cum l-a părăsit şi pe el şi Piaţa Prinţesei şi cum el părea că se complace mult în asemeni jelanii, se simţiră cu toţii foarte bine.

Dar asta nu mai puţin şi datorită faptului că maiorul lua asupră-şi toată grija conversaţiei şi manifesta o poftă tot atât de mare în această privinţă, cât şi aceea pentru feluritele bunătăţi de pe masă, în mijlocul cărora se poate spune că se lăfăia, agravând astfel tendinţa lui congestivă. Tăcerea şi rezerva obişnuită a domnului Dombey, care cedă repede în faţa acestei uzurpări, îl făcu pe maior să simtă că s-a pus în evidenţă şi că străluceşte. În mijlocul atmosferei astfel create, maiorul făcu să se audă un număr atât de nesfârşit de variante ale propriului său nume, încât el însuşi se minună. Într-un cuvânt, fură cu toţii foarte încântaţi. Maiorul fu socotit că posedă o Comoară nesecată de subiecte de conversaţie şi când, într-un târziu, îşi luă rămas bun după o lungă partidă de whist, domnul Dombey făcu din nou domnişoarei Tox, care se roşi, complimente pentru vecinul şi cunoscutul ei.

Tot drumul spre hotelul lui, maiorul îşi spuse fără încetare despre el însuşi: „Şiret, domnule, şiret, domnule, şiret al dracului!” şi când ajunse în camera lui de la hotel, se aşeză pe un scaun şi fu apucat de un râs înfundat, care-l apuca adeseori şi care întotdeauna era îngrozitor, încât de

data asta râsul îl ţinu atât de mult, încât negrul, care-l privea de la distanţă, dar nu îndrăznea pentru nimic în lume să se apropie de el, în două sau trei rânduri îl socoti pierdut. Toată făptura lui, dar mai ales faţa şi capul se dilatară mai mult ca altă dată şi înfăţişau ochilor negrului doar o masă greoaie de indigo. În sfârşit, după un acces violent de tuse, când aceasta se mai potoli puţin, izbucni în nişte ieşiri ca cele ce urmează:

„Ai vrea maam, ai vrea? Să fii doamna Dombey, hai, maam? Cred că n-o să fii, maam. Nu, atâta timp cât Joe B. poate să-ţi pună beţe-n roate, maam. J.B. se poate măsura cu dumneata acum, maam. Nu e încă scos din joc, domnule, să ştii, domnule, că nu e încă scos din joc, Bagstock. O fi dibace ea, domnule, dibace, dar Josh e mai dibaci. E treaz de-a binelea bătrânul Joe, grozav de treaz şi stă de veghe, domnule!” Nu era nicio îndoială asupra faptului că afirmaţia din urmă era adevărată şi încă într-o măsură înspăimântătoare, deoarece maiorul continuă să fie treaz cea mai mare parte a nopţii pe care o petrecu toată în exclamaţii asemănătoare, întrerupte numai de atacuri de tuse şi de sufocaţii, care ridicară în picioare toată casa.

A doua zi după această întâmplare (fiind duminică) domnul Dombey, doartma Chick şi domnişoara Tox luau micul dejun împreună şi-l lăudau încă pe maior, când Florence intră alergând, cu faţa îmbujorată şi strălucitoare, cu ochii scânteind de bucurie şi strigă:

— Tată I Tată! A venit Walter! Şi nu vrea să intre.

— Cine? strigă domnul Dombey. Ce vrea Florence să spună? Ce-i asta?

— Walter, tată! spuse Florence sfioasă, dându-şi seama că anunţase prezenţa lui Walter cu prea multă familiaritate. Cel care m-a găsit pe mine când mă pierdusem.

— E vorba de tânărul Gay, Luizo? se informă domnul Dombey, încruntând sprâncenele. Purtarea fetei ăsteia a

devenit într-adevăr supărătoare. Nu poate fi vorba de tânărul Gay, sper. Vrei, te rog, să vezi despre ce e vorba?

Doamna Chick se repezi în coridor şi se înapoie cu ştirea că era tânărul Gay, însoţit de o persoană cu o înfăţişare foarte ciudată, şi că acel tânăr Gay a spus că nu-şi ia îngăduinţa să intre cât timp domnul Dombey e la masă, dar că va aştepta până ce domnul Dombey îl va înştiinţa că se poate prezenta.

— Spune-i băiatului să intre acum, spuse domnul Dombey. Ei, Gay, ce s-a întâmplat? Cine te-a trimis aci? Nu era nimeni altul care ar fi putut să vină?

— Mă iertaţi, domnule, răspunse Walter. Nu am fost trimis. Mi-am luat îndrăzneala să viu pe socoteala mea şi sper că mă veţi ierta, când vă voi mărturisi pentru ce am venit.

Domnul Dombey, însă, fără să asculte la ceea ce spunea băiatul, privea nerăbdător de o parte şi de alta (ca şi când un stâlp i-ar fi stat în cale), către un obiect din spatele băiatului.

— Dă-i ăsta ce mai e? întrebă domnul Dombey. Cine-i ăsta? Cred că ai greşit uşa, domnule.

— Oh! îmi pare foarte rău să viu aşa nepoftit peste dumneavoastră cu cineva, dar acesta e căpitanul Cuttle, domnule.

— Walr, băiete – spuse căpitanul, cu o voce adâncă – ţin’te bine!

În acelaşi timp căpitanul, păşind puţin înainte, scoase în evidenţă hainele lui albastre, largi, gulerul lui arătos şi nasul lui noduros şi, ţinându-şi pălăria cea strălucitoare în singura lui mână iar, în jurul capului, cu un cerc roşu proaspăt întipărit de pălărie, se opri, se înclină în faţa domnului Dombey, făcând apoi către doamne un semn politicos cu cârligul de la mână.

Domnul Dombey privi cu mirare şi indignare fenomenul şi păru că face din ochi apel la doamna Chick şi

la domnişoara Tox împotriva acestei prezenţe. Micul Paul, care intrase după Florence, se refugie lângă domnişoara Tox, când căpitanul făcu semn cu cârligul şi se aşează în poziţie de defensivă.

— Ei, Gay, spuse domnul Dombey. Ce ai să-mi spui?

Ca pentru a face o introducere care, după el, nu putea fi decât prielnică tuturor părţilor, căpitanul spuse din nou:

— Walr, ţinte bine!

— Mi-e teamă, domnule începu Walter, tremurând şi lăsând ochii în jos – că am fost prea cutezător venind aici, sunt încredinţat de aceasta. Mă tem că nici nu aş fi avut curajul să cer să vă văd, domnule, chiar după ce am sosit aici, dacă nu aş fi întâlnit-o pe domnişoara Dombey şi…

— Bine, bine! spuse domnul Dombey, urmărindu-i privirea, când el se uită la Florence care urmărea atentă discuţia şi apoi, fără să vrea, se încruntă când văzu că Florence îl încurajează cu un surâs. Continuă, te rog.

— Aşa-i, aşa-i, observă căpitanul, socotind că este de datoria sa, ca o manifestare de bună creştere, să-l aprobe pe domnul Dombey. Bine zis! Continuă, Walr.

Căpitanul Cuttle ar fi trebuit să fie pârjolit de privirea cu care-l gratifică domnul Dombey, ca recunoştinţă pentru aprobarea lui. Dar, cu totul inconştient de aşa ceva, drept răspuns, căpitanul întinse un ochi şi îi dădu domnului Dombey să înţeleagă, prin câteva mişcări ale cârligului pline de tâlc, că Walter era puţin cam ruşinat la început, dar că era de aşteptat să-şi revină curând în fire.

— E o chestiune cu totul particulară şi personală, care m-a adus aici, domnule – urmă Walter codindu-se – şi căpitanul Cuttle…

— Prezent! întrerupse căpitanul, ca o asigurare că era la îndemână şi că se putea bizui pe el.

— Care este un foarte vechi prieten al sărmanului meu unchi şi un om foarte cumsecade, domnule – urmă

Walter, ridicând ochii cu o privire ce pleda în favoarea căpitanului – a fost atât de bun să-mi propună să vină cu mine, ceea ce cu greu aş fi putut să nu primesc.

— Nu, nu, nu, observă căpitanul cu bunăvoinţă. Desigur că nu. Nu aveai cum să nu primeşti. Spune mai departe, Walr.

— Şi, în consecinţă, domnule – spuse Walter, cutezând să-l privească în ochi pe domnul Dombey şi urmând în desperare de cauză cu mai multă îndrăzneală, acum că nu mai avea cum să dea înapoi – în consecinţă am venit cu dânsul, domnule, să vă spun. că peste bietul meu unchi a dat o mare supărare şi un mare necaz. S-a întâmplat, domnule, ca prin pierderi repetate în negoţul lui şi fiind în neputinţă să facă o plată, neputinţă care l-a apăsat greu pe suflet luni şi luni de zile de-a rândul, după cum ştiu prea bine, are acum pe capul lui o execuţie şi e în primejdie să piardă tot ce are şi să i se frângă şi inima! Şi dacă aţi vrea, în bunătatea dumneavoastră, şi cunoscându-l de mult ca pe un om respectabil, să faceţi ceva pentru a-l ajuta să iasă din încurcătură, domnule, niciodată nu vă vom putea fi destul de recunoscători.

Ochii lui Walter, se umplură de lacrimi pe când vorbea şi tot aşa şi ochii lui Florence. Tatăl ei le văzu strălucind, cu toate că părea că se uită numai la Walter.

— E vorba de o sumă foarte mare, domnule, spuse Walter. Mai mult de trei sute de lire. Unchiul meu e cu totul doborât de nenorocirea asta; e copleşit şi nu e în stare să facă nimic ca să scape. El nici nu ştie că am venit să vă vorbesc. Aţi vrea poate să vă spun, domnule – adăugă Walter după o clipă de şovăire – ceea ce vreau de fapt să vă cer. Să vă spun drept, nici eu nu prea ştiu. domnule. În prăvălia unchiului meu se găseşte marfă despre care cred că pot afirma, cu siguranţă, că nu este grevată cu nimic şi mai e şi căpitanul Cuttle, care doreşte să-şi dea garanţia. Nu… nu îndrăznesc să pomenesc – spuse Walter – de sume

ca cele pe care le câştig eu, dar dacă veţi binevoi să acceptaţi ca ele să se acumuleze… plăţi… avans… unchiul… bătrân cumpătat şi onorabil. Walter se strecură printre aceste frânturi de fraze, apoi tăcu şi rămase cu capul plecat, în faţa patronului său.

Socotind că prilejul era prielnic pentru expunerea valorilor, căpitanul Cuttle înaintă spre masă şi, făcând loc printre ceşti lângă cotul domnului Dombey, puse pe masă ceasul de argint, numerarul, linguriţele de ceai şi cleştele de zahăr, apoi le strânse într-o grămăjoară, ca să pară cât mai preţioase. Lăsă pe urmă că-i scape următoarele cuvinte:

— Mai bine o jumătate de pâine decât niciuna şi acelaşi lucru se poate spune şi despre firimituri. Astea sunt doar un fleac. O rentă anuală de o sută de lire pe an stă însă şi ea la dispoziţie. Dacă e pe lume un om, tobă de învăţătură, apoi e bătrânul Sol Gills. Dacă e vreun băiat care să făgăduiască, unul care să facă să curgă – adăugă căpitanul, folosind unul din fericitele lui citate – să curgă lapte şi miere, apoi e nepotul lui!

Căpitanul se retrase apoi la locul unde stătuse înainte şi rămase acolo potrivindu-şi şuviţele de păr, cu aerul unui om care pusese la punct o afacere foarte grea.

Când Walter încetase să vorbească ochii domnului Dombey fură atraşi de micul Paul care, văzând pe sora sa cum lasă capul în jos şi plânge tăcută, din compătimire pentru nenorocirea care fusese descrisă, se apropie de ea şi încercă să o liniştească, privind cu o faţă foarte expresivă atât la Walter, cât şi la tatăl său. Distrat doar o clipă de întreruperea căpitanului Cuttle, pe care o tratăcu o mândră nepăsare, domnul Dombey întoarse din nou ochii spre fiul său şi rămase astfel câteva minute, tăcut, privindu-l ţintă.

— Pentru ce a fost contractată această datorie? întrebă în sfârşit domnul Dombey. Cine este creditorul?

— El nu ştie, răspunse căpitanul, punând mâna pe umărul lui Walter. Eu ştiu. A provenit din ajutorarea unui om care acuma e mort, ceea ce l-a costat pe prietenul meu Gills multe sute de lire. Amănunte mai multe pot da între patru ochi, dacă doriţi.

— Oamenii care au destul de furcă pentru a se ţine pe ei – spuse domnul Dombey, fără a lua în seamă semnele misterioase pe care le făcea căpitanul la spatele lui Walter şi continuând să privească la fiul său – ar face mai bine să se mulţumească cu propriile lor îndatoriri şi greutăţi şi să nu le mai sporească, îndatorându-se pentru alţii. E un act necinstit şi semeţ, în acelaşi timp – rosti domnul Dombey cu severitate – foarte semeţ, pentru că nici cei bogaţi nu ar putea face mai mult. Paul, vino încoace I

Copilul ascultă şi domnul Dombey îl luă pe genunchi.

— Dacă ai avea bani acum… spuse domnul Dombey. Uită-te la mine!

Paul, ai cărui ochi se îndreptaseră către sora sa şi către Walter, privi acum la faţa tatălui său.

— Dacă ai avea bani acum – spuse domnul Dombey – dacă ai avea suma despre care tânărul Gay a vorbit, ce ai face?

— Aş da-o bătrânului lui unchi, răspunse copilul.

— Ai împrumuta-o bătrânului lui unchi? întrebă domnul Dombey. Bine! Când o să fii destul de mare, ştii, o să împarţi cu mine banii mei şi o să-i folosim împreună.

— Dombey şi Fiul, întrerupse Paul, căruia îi intraseră bine în cap, de timpuriu, aceste cuvinte.

— Dombey şi Fiul, repetă tatăl. Ţi-ar place să începi să fii Dombey şi Fiul chiar acum şi să împrumuţi această sumă de bani unchiului tânărului Gay?

— Oh, da! Te rog, tată – spuse Paul – şi asta ar vrea-o şi Florence!

— Fetele n-au niciun amestec cu Dombey şi Fiul. Ţi-ar place?

— Da, tată, da I

— Atunci o să o faci tu, răspunse tatăl. Şi vezi tu, Paul – adăugă el, cu vocea mai scăzută – ce puternici sunt banii şi cât îşi bat capul oamenii ca să-i aibă. Tânărul Gay a venit tot drumul ăsta, de departe, ca să ceară bani şi tu, care eşti atât de mare şi de generos, pentru că îi ai, eşti pe cale să îi dai lui bani, făcându-i prin asta o mare favoare şi un mare serviciu.

Paul îşi Ridică faţa ce păru o clipă bătrânicioasă şi pe care se vedea o înţelegere pătrunzătoare a sensului acestor cuvinte. Când însă, îndată după aceea, alunecă jos de pe genunchii tatălui şi fugi către Florence spunându-i să nu mai plângă, pentru că îi va da el tânărului Gay banii de care avea nevoie, faţa lui fu iar tânără şi copilărească.

Domnul Dombey se aşează la un birou, scrise o notă şi o puse într-un plic pe care-l sigilă. În răstimp, Paul şi Florence îi şopteau ceva lui Walter, iar căpitanul Cuttle îi privea: pe toţi trei cu ochi strălucitori, stăpânit de gânduri atât de pline de ambiţie şi în aşa măsură de prezumţioase, cum domnului Dombey nici nu i-ar fi putut trece vreodată prin cap. Nota fiind terminată, domnul Dombey se înapoie la locul său şi o întinse lui Walter.

— Dă asta – spuse el – numaidecât mâine dimineaţă domnului Carker. El o să aibă grijă ca unul din oamenii mei să-i aranjeze unchiului dumitale situaţia, plătind suma de care e nevoie şi totodată să facă cu unchiul dumitale învoielile necesare pentru restituirea sumei, potrivit cu posibilităţile lui. Vei şti că aceasta a fost făcut pentru dumneata de domnişorul Paul.

Walter, adânc mişcat, când se văzu în mână cu scrisoarea care-l scotea pe bunul lui unchi din încurcătură, s-ar fi trudit să-şi arate într-un fel oarecare recunoştinţa şi bucuria. Dar domnul Dombey i-o tăie scurt.

— Vei socoti că aceasta a fost făcut de domnişorul Paul – repetă el – de domnişorul Paul. I-am explicat

chestiunea şi el a înţeles-o. Nu vreau să mai aud nimic.

Cum domnul Dombey făcu un semn înspre uşă, Walter nu putu decât să se încline şi să se retragă. Domnişoara Tox, văzând pe căpitan gata să facă acelaşi lucru, interveni:

— Scumpe domn – spuse ea, adresându-se domnului Dombey, la a cărui dărnicie atât ea cât şi doamna Chick vărsaseră lacrimi din belşug – cred-a aţi uitat ceva. Cer iertare, domnule Dombey, cred că în nobleţea caracterului dumneavoastră şi preocupat de un înalt scop, aţi uitat un amănunt.

— Adevărat să fie, domnişoară Tox? spuse domnul Dombey.

— Domnul cu… instrumentul – urmă domnişoara Tox, privind către căpitanul Cuttle – a lăsat pe masă, lângă dumneavoastră…

— Doamne-Dumnezeule! spuse domnul Dombey, dând încolo cu mâna bunurile căpitanului, ca şi când ar fi fost nişte firimituri rămase pe masă. Ia lucrurile astea de aici. Îţi sunt recunoscător, domnişoară Tox; discreţia dumitale obişnuită! Fii bun, domnule, şi ia lucrurile astea de aici!

Căpitanul Cuttle îşi dădu seama că nu putea face altceva decât să asculte. Fu totuşi atât de impresionat de mărinimia domnului Dombey de a refuza comorile care zăceau îngrămădite la îndemâna lui, încât, după ce băgă linguriţele de ceai şi cleştele de zahăr într-unul din buzunare, iar banii în celălalt şi coborî încet ceasornicul cel mare în fundul propriei sale pungi, nu se putu opri de a apuca mâna dreaptă a domnului Dombey în stânga lui stingheră şi pe când o ţinea deschisă cu degetele lui viguroase, puse cârligul peste palma ei, transportat de admiraţie. La această atingere a mâinii calde şi a fierului rece, domnul Dombey se cutremură.

Apoi căpitanul Cuttle îndreptându-se cu multă eleganţă şi curtenie către doamne, sărută de mai multe ori

cârligul, şi după ce în mod deosebit îşi luă rămas bun de la Paul şi Florence, ieşi din odaie împreună cu Walter. Florence era gata să alerge după ei, în dorinţa fierbinte de a trimită un cuvânt bătrânului Sol, dar domnul Dombey o chemă înapoi şi îi porunci să rămână locului.

— Nu vrei să fii *niciodată* o Dombey, draga mea copilă, spuse doamna Chick, pe un ton de mustrare patetică.

— Mătuşă dragă – spuse Florence – nu fi supărată pe mine. Sunt atât de recunoscătoare tatii!

Dacă ar fi îndrăznit, ar fi alergat spre el şi i-ar fi cuprins gâtul. Dar cum nu îndrăzni, îl privi doar cu ochi recunoscători, aşa cum şedea gânditor, căutând din când în când stingherit spre ea, dar mai ales observându-l pe Paul care se plimba prin odaie, mândru de noua demnitate care îi îngăduise să-i procure tânărului Gay banii de care avea nevoie.

Dar cu tânărul Gay – Walter – ce s-o fi întâmplat?

El era mai mult decât fericit că putea să scape căminul bătrânului de portărei şi samsari şi se grăbea să ajungă cât mai curând cu vestea cea bună la unchiul său. Era mai mult decât fericit să rânduiască totul până în ziua următoare, la prânz, să şadă apoi seara în mica odaie cu bătrânul Sol şi cu căpitanul Cuttle, să vadă pe constructorul de instrumente reînviat, plin de nădejde pentru viitor şi cu simţământul că „Marinarul de Lemn” este iarăşi al lui. Fără a aduce vreo ştirbire recunoştinţei sale faţă de domnul Dombey, trebuie totuşi să spunem că Walter se simţea înjosit şi abătut. Astfel, când nădejdile noastre de-abia înmugurite sunt nimicite de un vânt hain, fără putinţă de a mai învia, suntem parcă mai porniţi să ne închipuim cât de frumoase flori ar fi putut da ele dacă ar fi fost lăsate să înflorească. Şi acum, când Walter întrevăzu uriaşul hotar care-l despărţea de înalta familie Dombey prin adâncimea acestei noi şi groaznice prăvăliri, simţi că

toate închipuirile lui fantastice fuseseră spulberate în vânt şi începu să se îndoiască că ele ar fi putut cândva să-l ducă spre împlinirea aspiraţiei lui nevinovate către Florence.

Căpitanul văzu lucrurile în cu totul altă lumină. Părea încredinţat că întrevederea la care luase parte fusese atât de satisfăcătoare şi de încurajatoare, încât n-ar mai fi rămas decât cel mult un pas sau doi de făcut, până la logodna oficială a lui Walter cu Florence. I se părea că ultima tranzacţie făcuse să se apropie grozav, dacă nu chiar să se înfăptuiască de-a binelea, nădejdile sale whittingtoniene. Stimulat de această convingere şi de înviorarea bătrânului său prieten şi, ca urmare, de propria lui veselie, căpitanul, care le făcuse batirul de a cânta, pentru a treia oară în aceeaşi seară, balada *Peg*, *iubit odor*, merse până la înlocuirea numelui Peg cu acela de Florence; lovindu-se însă de nepotrivirea că odor nu rima cu Florence, dar rima cu „picior”, (prin a cărui frumuseţe originalul era descris ca întrecând pe orice altă competitoare), îi veni atunci gândul fericit de a schimba numele în „Fior” ceea ce şi făcu de fapt, cu o dibăcie aproape supranaturală şi cu o voce răsunătoare, cu toate că venise timpul să se retragă în locuinţa groaznicei doamne Macstinger.

CAPITOLUL XI

Intrarea lui Paul pe o scenă nouă

Deşi supusă unor slăbiciuni trupeşti, întrucât avea neapărată nevoie de odihnă pentru ca să poată mistui costiţele şi întrucât numai acţiunfea soporifică a momiţelor de berbec era în măsură să o ademenească la somn, doamna Pipchin avea o constituţie de oţel, ceea ce dezminţea pe de-a-ntregul prezicerile doamnei Wickam şi ea nu prezenta niciun simptom de declin. Cu toate acestea, cum interesul extaziat al lui Paul faţă de bătrâna doamnă continua să rămână tot aşa de viu ca şi până acuma, doamna Wickam nu voia să se dea înapoi nici cu o palmă

de pe poziţia pe care o luase. Întărindu-se şi retrăgându-se pe terenul solid a lui Betsey Jane, fiica unchiului, ea sfătui prieteneşte pe domnişoara Berry să fie pregătită pentru cea mai rea eventualitate şi o preveni că s-ar putea ca mătuşa ei să sară în aer, în orice clipă, întocmai ca o pulberărie.

Biata Berry lua toate acestea drept bune şi, ca de obicei, muncea de se spetea ca o roabă. Pe deplin încredinţată că doamna Pipchin era una din persoanele cele mai merituoase din lume, Berry se jertfea în fiecare zi de nenumărate ori-pe altarul acestei nobile bătrâne. Dar toate aceste sacrificii pe care le aducea Berry, prietenii şi admiratorii doamnei Pipchin le atribuiau meritelor doamnei Pipchin, şi parcă erau făcute ca să scoată în relief tristul fapt că inima defunctului domn Pipchin se frânsese în minele peruviene.

Aşa bunăoară, era un băcan cumsecade, care vindea de toate şi care ţinea împreună cu doamna Pipchin un mic registru de cont curent, cu scoarţe roşii şi unsuroase. În legătură cu acest registru, aveau loc între cele două părţi necontenite discuţii şi conferinţe secrete care se desfăşurau pe rogojina de pe coridor, sau în vorbitor, cu uşile închise. Nu lipseau niciodată din partea tânărului Bitherstone (al cărui caracter devenise răzbunător din pricina arşiţei soarelui Indiei care-i înrâurise sângele) aluzii răutăcioase la nişte conturi neachitate şi la o lipsă de zahăr mucegăit la ora ceaiului, de care el îşi aducea prea bine aminte.

Băcanul acesta era holtei şi în acelaşi timp un om care nu punea temei pe frumuseţea trupească. Făcuse odată doamnei Pipchin oferte onorabile, pentru mâna lui Berry, oferte pe care doamna Pipchin le respinsese cu dispreţ şi batjocură. Toată lumea spunea că bine făcuse doamna Pipchin, văduva unui om care murise în minele peruviene, şi ce caracter tare, mândru şi independent avea

bătrâna doamnă. Nimeni nu pomenea însă nicio vorbă despre biata Berry care plânsese timp de şase săptămâni (fiind aspru dojenită în tot acest timp de buna ei mătuşă) şi care sfârşi prin a ajunge o fată bătrână fără nicio nădejde.

— Berry vă iubeşte foarte mult, nu-i aşa? întrebă o dată Paul pe doamna Pipchin, pe când stăteau în faţa focului, împreună cu pisica.

— Da, spuse doamna Pipchin.

— Pentru ce? întrebă Paul.

— Pentru ce! repetă bătrâna doamnă încurcată. Cum poţi să întrebi aşa ceva, domnule! Tu pentru ce iubeşti pe sora ta Florence?

— Pentru că este foarte bună, zise Paul. Nimeni nu este ca Florence.

— Bine – replică scurt doamna Pipchin – şi nimeni nu e ca mine, îmi închipui.

— Aşa să fie oare? întrebă Paul, aplecându-se în faţă din scaunul lui şi aruncându-i o privire aspră.

— Da, zise bătrâna doamnă.

— Asta mă bucură, observă Paul, frecându-şi mâinile cu un aer gânditor. Asta-i foarte bine.

Doamna Pipchin nu îndrăzni să-l întrebe pentru ce, de teamă ca nu cumva să primească vreun răspuns care s-o dea gata. Ca o compensaţie însă pentru sentimentele ei rănite, ea chinui până la ora culcării pe tânărul Bitherstone în aşa hal, încât el începu chiar în noaptea aceea să facă pregătiri pentru o întoarcere pe uscat în India, punând la o parte din masa de seară un sfert de bucată de pâine şi o bucată de brânză de Olanda mucegăită, ca un prim stoc din proviziile trebuitoare pentru călătorie.

Doamna Pipchin avea sub conducerea şi supravegherea ei pe micul Paul şi pe sora lui de aproape douăsprezece luni. De atunci ei fuseseră de două ori acasă, dar numai pentru câteva zile şi erau statornici în vizitele lor săptămânale pe care le făceau domnului Dombey la

hotel. Încetul cu încetul, Paul se făcuse mai zdravăn şi se putea lipsi acum de cărucior. Cu toate acestea, era încă subţiratic şi părea plăpând; rămăsese acelaşi copil bătrânicios, liniştit şi visător ca atunci când fusese dat în grija doamnei Pipchin. Într-o sâmbătă după-amiază, pe înserate, se produse în castel o mare tulburare din pricina sosirii neaşteptate a domnului Dombey care venea să facă o vizită doamnei Pipchin. Cât ai clipi din ochi, lumea care se afla în odaia de locuit fu dată afară şi zbură pe scări în sus, ca pe aripile unui vârtej. După multe trânteli de uşi prin dormitoare şi după nenumărate tropăieli, care se auzeau de sus, ca şi după câţiva ghionti pe care doamna Pipchin îi aplică tânărului Bitherstone, pentru ca în felul acesta să-şi revină din tulburarea ei, rochia neagră a venerabilei bătrâne doamne întunecă odaia de primire, unde domnul Dombey contempla scaunul gol al fiului şi moştenitorului său.

— Bună seara, doamnă Pipchin – zise domnul Dombey – ce mai faceţi?

— Vă mulţumesc, binişor – zise doamna Pipchin – dacă ţin seama de toate.

Doamna Pipchin întrebuinţa întotdeauna acest fel de a vorbi. Voia să spună că ţinea seama de virtuţile ei, de sacrificiile ei şi aşa mai departe.

— Nu mă pot aştepta, domnule, să fiu sănătoasă tun – urmă doamna Pipchin, luând un scaun şi respirând adânc – dar pentru sănătatea pe care o am, îi sunt recunoscătoare lui Dumnezeu.

Domnul Dombey se înclină, cu aerul satisfăcut al unui protector care simţea că tocmai aceasta era şi motivul pentru care el plătea atât de mult pe trimestru. După o clipă de tăcere, spuse:

— Doamnă Pipchin, mi-am luat libertatea să viu să vă văd pentru a vă cere un sfat cu privire la fiul meu. Aveam de gând mai demult să fac aceasta, dar am tot amânat

mereu aşteptând ca sănătatea lui să se refacă de-a binelea. Domnia voastră nu aveţi nicio teamă în această privinţă, doamnă Pipchin?

— Brighton i-a făcut foarte mult bine, domnule – răspunse doamna Pipchin – în adevăr trebuie să recunosc, foarte mult bine.

— De aceea, mă gândesc – spuse domnul Dombey – să-l las la Brighton.

Doamna Pipchin îşi frecă mâinile şi-şi aplecă ochii cenuşii înspre foc.

— Dar – continuă domnul Dombey, ridicând degetul arătător – dar este posibil să fie nevoie de o schimbare şi Paul să ducă, tot aici, o altfel de viaţă. Pe scurt, doamnă Pipchin acesta este rostul vizitei mele. Băiatul meu face progrese, doamnă Pipchin. Într-adevăr, face jprogrese.

În aerul triumfător cu care domnul Dombey pronunţă aceste cuvinte era oarecare melancolie. Se vădea cât de lungă i se păruse copilăria lui Paul şi cum speranţele lui se îndreptau către o epocă mai înaintată a vieţii fiului său. Cuvântul milă ar părea straniu, raportat la o persoană atât de mândră şi de rece cum era domnul Dombey şi totuşi, în acea clipă, domnul Dombey părea un om demn de milă.

— Când mă gândesc că băiatul are şase ani! zise domnul Dombey, potrivindu-şi cravata, poate pentru a ascunde un surâs pe care nu-l putuse stăpâni şi care apăru dintr-odată pe faţa lui, însă dispăru tot atât de iute, pentru că nu-şi găsise niciun loc potrivit unde să se joace o clipă. O, Doamne, aceşti şase ani se vor preschimba în şaisprezece, înainte ca noi să fi avut timp să ne dăm seama.

— Zece ani – croncăni antipatica Pipchin, cu o sclipire ca de gheaţă în neprietenoşii ei ochi cenuşii şi clătinând din cap cu un aer sinistru – zece ani este un timp lung, foarte lung.

— Depinde de împrejurări – răspunse domnul

Dombey – în orice caz, doamnă Pipchin, băiatul meu are acum şase ani şi, fără îndoială, mă tem că în ceea ce priveşte studiile, el a rămas în urma multor copii de vârsta lui, sau mai bine zis, tineri ca el – spuse domnul Dombey, îndreptându-se repede, pentru a răspunde unei priviri răutăcioase din ochii de gheaţă ai doamnei Pipchin – tineri ca el este o expresie mai potrivită. Acum, doamnă Pipchin, în loc să rămână în urma colegilor lui, fiul meu trebuie să-i întreacă, să-i întreacă cu mult. În faţa lui stă o culme care îl aşteaptă. În viaţa fiului meu nimic nu este lăsat la întâmplare şi nimic nu este îndoielnic. Calea vieţii lui a fost limpede şi pregătită şi croită încă înainte ca el să fi venit pe lume. Educaţia unui astfel de tânăr nu trebuie întârziată. Nu trebuie să rămână nedesăvârşită. Trebuie condusă cu hotărâre şi cu seriozitate, doamnă Pipchin.

— Desigur, domnule – zise doamna Pipchin – n-am nimic de spus împotrivă.

— Eram sigur de asta, doamnă Pipchin – replică domnul Dombey aprobator – eram sigur că o persoană cu bunul-simţ pe care-l aveţi nu ar putea, nici n-ar vrea, să vorbească altfel.

— Se îndrugă multe prostii, şi chiar mai rău decât prostii, afirmându-se că tinerii, la început, n-ar trebui prea mult siliţi la învăţătură şi că ar fi, dimpotrivă, mai bine să fie atraşi către ea. Şi se mai spun şi altele de felul acesta, domnule, zise doamna Pipchin, frecându-şi cu nerăbdare nasul ei coroiat. Pe vremea mea, nimeni nu se gândea la asemenea lucruri şi de aceea n-are niciun rost să ne gândim astăzi noi la aşa ceva. După părerea mea copiii trebuie ţinuţi din scurt.

— Buna mea doamnă – răspunse domnul Dombey – dumneavoastră nu v-aţi făcut reputaţia pe degeaba şi vă rog să credeţi, doamnă Pipchin, că eu sunt mai mult decât mulţumit de sistemul dumneavoastră de educaţie şi îmi voi face cea mai mare plăcere să-l recomand, ori de câte ori

modesta mea recomandaţie – îngâmfarea domnului Dombey depăşea orice limită atunci când se prefăcea că depreciază propria lui importanţă – ar putea să vă fie de vreun folos. M-am gândit la institutul doctorului Blimber, doamnă Pipchin.

— Vecinul meu, domnule? întrebă doamna Pipchin. Cred că institutul doctorului este excelent. Am auzit că este condus cu multă severitate şi că nu se face altceva acolo decât să se înveţe de dimineaţă până noaptea.

— Şi este foarte scump, adăugă domnul Dombey.

— Şi este foarte scump, domnule, replică doamna Pipchin, relevând acest fapt, ca şi când dacă n-ar fi făcut-o, ar fi lăsat deoparte unul din meritele de seamă ale institutului.

— Am avut câteva convorbiri cu doctorul, doamnă Pipchin – zise domnul Dombey, trăgându-şi cu nelinişte scaunul ceva mai aproape de foc – şi el nu socoate câtuşi de puţin că Paul ar fi prea tânăr pentru proiectele sale. Mi-a citat mai multe exemple de copii, de aproape aceeaşi vârstă cu Paul, care studiază limba greacă. Dacă am o oarecare nelinişte în mine, doamnă Pipchin, cu privire la această schimbare, apoi nu este din pricina aceasta. Fiul meu, necunoscându-şi mama, şi-a concentrat încetul cu încetul mult prea mult dragostea lui de copil asupra surorii sale. Mă tem că despărţirea lor… domnul Dombey nu mai spuse nimic ci rămase tăcut.

— Ei, na-ţi-o! exclamă doamna Pipchin, scuturându-şi rochia neagră şi dând pe faţă întreaga-i fire de zgriptoroaică. Dacă dumneaei nu-i place asta, domnule Dombey, trebuie învăţată să înghită hapul. Buna doamnă ceru îndată iertare pentru a fi folosit o expresie atât de trivială, dar spuse (şi asta era adevărat) că aşa e felul ei de a vorbi cu copiii.

Domnul Dombey aşteptă până ce doamna Pipchin sfârşi cu mânia, cu clătinatul din cap şi cu încruntatul din

sprâncene, care ar fi putut să bage în sperieţi o întreagă legiune de Bitherstone şi Pankey, iar după aceea spuse liniştit, dar rectificând spusele doamnei Pipchin:

— Pentru el mă fetii, biitia mea cloăfâihă, pehfrii el.

Doamna Pipchin ar fi întrebuinţat acelaşi fel de tratament pentru orice fel de slăbiciune a lui Paul. Ochii ei aspri şi cenuşii erau însă îndeajuns de pătrunzători ca să vadă că reţeta, cu toate că domnul Dombey putea admite eficacitatea ei pentru fiica lui, nu se putea totuşi aplica şi fiului. Ea susţinu deci punctul de vedere al domnului Dombey şi conveni că schimbarea aceasta, noua lui societate şi felul diferit de viaţă pe care o va duce la institutul domnului Blimber, precum şi învăţătura pe care va fi silit să şi-o însuşească, vor fi îndeajuns ca sări înstrăineze de sora sa. Cum acest punct de vedere se potrivea cu propria nădejde şi credinţă a domnului Dombey, acesta îşi făuri o părere şi mai înaltă despre inteligenţa doamnei Pipchin; cum în acelaşi timp doamna Pipchin deplângea faptul că va pierde pe scumpul ei mic prieten (ceea ce de fapt nu era o lovitură neaşteptată, deoarece se aşteptase la ea de mult, căci de la început socotise că băiatul nu va rămâne la ea mai mult de trei luni), şi el îşi făcu o idee tot atât de bună şi despre dezinteresarea doamnei Pipchin. Era limpede că el acordase acestei chestiuni o atenţie deosebită, căci îşi făcuse dinainte un plan pe care acum îl aduse la cunoştinţa zgriptoroaicei. Avea de gând să-l trimită pe Paul în institutul doctorului, deocamdată ca intern săptămânal pentru durata primului semestru, şi în timpul acesta Florence urma să rămână la castel, ca să poată primi acolo pe fratele ei în fiecare sâmbătă. Acesta ar fi un mijloc de a-l înţărca, treptat, spuse domnul Dombey, amintindu-şi, pesemne, că copilul nu fusese de loc înţărcat treptat la vremea lui.

Domnul Dombey puse capăt întrevederii,

exprimându-şi nădejdea că doamna Pipchin va rămâne superintendentă. şi supraveghetoare a fiului său, pe timpul studiilor lui la Brighton. După ce sărută pe Paul, dădu mâna cu Florence şi după ce privi pe tânărul Bitherstone cu gulerul lui de ceremonie şi făcu pe domnişoara Pankey să plângă mângâind-o pe cap (pe regiunea care era deosebit de sensibilă din pricina obiceiului doamnei Pipchin de a o ciocăni cu încheieturile degetelor în cap, ca şi cum acesta ar fi fost un butoi), el se retrase la hotel pentru a lua masa de seară. Domnul Dombey hotărâse că Paul, care acum crescuse atât de mare şi de sănătos, va trebui să primească numai decât o educaţie temeinică care să-l pregătească pentru situaţia în care urma să strălucească mai târziu şi că doctorul Blimber trebuia să-l ia numaidecât în primire.

Când un tânăr începea pe mâinile doctorului Blimber, putea fi sigur că va fi luat de-a binelea în primire. Doctorul Blimber nu lua în sarcina lui decât zece tineri deodată, dar avea întotdeauna pregătită o provizie de ştiinţă pentru cel puţin o sută. Îndeletnicirea şi totodată plăcerea vieţii sale era să îndoape pe cei zece nenorociţi cu toată această ştiinţă.

De fapt, institutul doctorului Blimber era o mare seră în care funcţiona în permanenţă un aparat de accelerare a creşterii. Toţi copiii înfloreau înainte de vreme. Grădina intelectuală a doctorului Blimber producea mazăre intelectuală la Crăciun şi sparanghel filosofic în tot cursul anului. Agrişele matematice premature (unele foarte acre) erau ceva obişnuit şi, cultivate fiind de doctorul Blimber, creşteau chiar şi pe mărăcini. Cele mai felurite legume greceşti şi latineşti erau obţinute în climatul cel mai glacial pe cele mai uscate crengi. Pentru domnul Blimber natura nu avea nicio importanţă. Nu-i păsa ce roade era chemat să poarte un tânăr; doctorul Blimber îl făcea să poarte roadele după canonul său, într-un fel sau în altul.

Toate acestea erau foarte plăcute şi ingenioase, dar sistemul de constrângere era însoţit de obişnuitele lui neajunsuri. Produsele acelea prea timpurii nu aveau gustul lor adevărat şi nici viaţă lungă. Mai mult, un tânăr cu un nas umflat şi cu un cap neobişnuit de mare (cel mai în vârstă dintre cei zece care trecuseră prin toate câte se puteau învăţa), încetă într-o bună zi, pe neaşteptate, să mai înflorească şi rămase în institut ca o tulpină fără ramuri. Lumea spunea că doctorul împinsese prea departe sistemul său cu tânărul Toots, rezultatul fiind că atunci când a început să-i mijească barba, a încetat să-i mai funcţioneze creierul.

Oricum ar fi, aci ajunsese tânărul Toots; avea vocea cea mai aspră şi mintea cea mai ascuţită; îşi înfigea în cămaşă ace împodobite cu tot felul de pietre şi purta în buzunarul vestei un inel pe care îl strecura pe furiş pe degetul lui cel mic când elevii, fiind duşi la plimbare, nu-l puteau vedea; se îndrăgostea neîncetat, de la prima vedere, de dădacele care nici habar nu aveau de el; şi seara, când toţi ceilalţi colegi ai lui erau în pat, se aşeza la fereastra de la colţul din stânga al etajului al treilea şi de acolo privea, pe deasupra drugilor de fier, la lumea scăldată în lumina lămpilor de gaz, ca un heruvim crescut peste măsură şi care a stat suspendat în aer vreme mult prea îndelungată.

Doctorul era un domn impunător, îmbrăcat într-un costum negru, cu şireturi la genunchi şi mai jos de şireturi cu ciorapi lungi. Avea capul chel, foarte lustruit, o voce adâncă şi o bărbie cu atâtea cute, că era o adevărată minune cum izbutea să-şi radă barba printre ele. Avea o pereche de ochi mici, întotdeauna pe jumătate închişi şi o gură întotdeauna schimonosită de un rânjet care lăsa impresia că tocmai în acea clipă nesocotea vorba vreunui copil şi că abia aştepta să i-o reteze cu un singur cuvânt ieşit din gura sa. Când doctorul îşi vâra mâna dreaptă în

jiletcă iar pe cealaltă o ţinea la spate, şi cu o clătinare abia perceptibilă a capului făcea cea mai obişnuită observaţie vreunui străin mai nervos, acestuia i se părea că e în faţa unui sfinx şi nu mai găsea nimic de spus.

Institutul doctorului era o casă încăpătoare şi frumoasă, cu faţa la mare. Înăuntru nu avea o înfăţişare veselă, ba dimpotrivă. Perdelele, de o culoare posomorâtă, scurte şi înguste, se ascundeau parcă deznădăjduite înapoia ferestrelor. Mesele şi scaunele erau aşezate întocmai ca cifrele înşirate pentru adunare. Focul ardea aşa de rar în camerele de primire, încât acestea păreau adevărate puţuri în care vizitatorul părea a fi găleata. Sala de mâncare era odaia în care nu te puteai aştepta câtuşi de puţin să găseşti ceva de mâncare sau de băut; în toată casa nu se auzea alt zgomot decât acela al unei pendule mari aşezate în hol, al cărei ticăit pătrundea până la mansarde şi, uneori, câte un mormăit înfundat al şcolarilor care îşi învăţau lecţiile, şi care semăna cu gânguritul unui stol de porumbei melancolici.

Domnişoara Blimber, deşi o fată subţirică şi graţioasă, nu schimba nici ea întru nimic gravitatea casei. Nu era nimic frivol în domnişoara Blimber. Avea părul scurt şi creţ şi purta ochelari. De mult ce lucra în mormintele limbilor moarte, se uscase şi luase culoarea nisipului. Cât despre limbile vii, nici nu voia să audă de ele. Limbile trebuiau neapărat să fie moarte – moarte ca fosilele – pentru ca domnişoara Blimber să le dezgroape ca un vampir.

Doamna Blimber, mama ei, nu era o femeie instruită, dar se socotea că este şi i se părea că asta e de ajuns. Spunea, pe la serate, că dacă ar fi cunoscut pe Cicerone, ar fi murit mulţumită. Bucuria cea mai mare a vieţii ei era să vadă cum elevii doctorului, când ieşeau la plimbare, se deosebeau de toţi ceilalţi tineri, purtând gulere cât mai înalte şi cravatele cele mai scrobite ce se puteau vedea.

Este aşa de clasic! spunea ea.

Cât despre domnul Feeder, licenţiat în litere, asistentul domnului Blimber, era un fel de om-flaşnetă, dispunând de un mic repertoriu de cântece pe care le cânta necontenit, repetând aceeaşi şi aceeaşi arie, fără nicio variaţie. În tinereţea lui poate că ar fi putut să-şi înzestreze flaşneta şi cu unele cântece de schimb, dacă soarta i-ar fi fost prielnică, dar. din nefericire, ea nu-i fusese, astfel că rămăsese cu un singur cântec şi cu acesta se îndeletnicea tot mereu în acelaşi fel, zăpăcind cu el minţile elevilor doctorului Blimber. Elevii aveau, prea de timpuriu, capul plin de griji chinuitoare. N-aveau o clipă de odihnă, urmăriţi cum erau de verbe haine, de substantive sălbatice, de pasaje de sintaxă inflexibilă şi de stafii de exerciţii care le apăreau până şi în vis. În sistemul acesta de dezvoltare forţată, elevul îşi pierdea de obicei voioşia, după trei săptămâni. Îşi îmbuiba capul cu toate grijile de pe lume, în trei luni. Se năşteau în el sentimente amare, faţă de părinţi şi tutori, în patru luni. Era un mizantrop învechit după cinci luni, iar după şase luni îl invidia pe Curtius care-şi găsise refugiul lui binecuvântat în pământ[11]. La sfârşitul primului an, ajungea la concluzia, de care apoi nu se mai despărţea niciodată, că toate închipuirile poeţilor şi învăţăturile înţelepţilor erau doar o grămădeală de cuvinte şi de forme gramaticale, care nu aveau niciun alt rost pe lume.

Dar elevul tot înflorea şi înflorea mereu, înflorind tot timpul în sera doctorului; şi gloria şi faima doctorului erau mari, când elevul aducea acasă, la rudele şi prietenii săi, recolta sa de peste iarnă.

---

11 O veche legendă romană spune că într-o zi, în For, s-a despicat o prăpastie adîncă. După cum spunea oracolul, în ea trebuia să se arunce, ca o chezăşie pentru eterna putere a Romei, un tînăr care să întruchipeze forţa şi gloria poporului. Curtius, un tînăr războinic, înarmat pînă în dinţi, călare pe calul său, s-a aruncat în prăpastie, care s-ia închis o dată pentru totdeauna deasupra capului său (n.r.).

Într-o zi, Paul stătea pe treptele din faţa uşii doctorului cu inima foarte neliniştită şi cu mânuţa lui dreaptă în mâna tatălui său. Cealaltă mânuţă era prinsă în mâna Florencei. Cât de strânsă şi caldă era apăsarea uneia şi cât de slabă şi rece a celeilalte!

Doamna Pipchin se foia în spatele victimei, cu penele ei de doliu şi cu ciocul ei coroiat, ca şi când ar fi fost o pasăre ce cobea. Îşi pierduse răsuflarea, deoarece domnul Dombey, cufundat în gânduri cum era, mersese prea repede, aşa că ea croncănea acum răguşită, aşteptând să se deschidă uşa.

— Acum, Paul – zise domnul Dombey cu un aer triumfător – iată-te pe drumul cel bun pentru ca să ajungi Dombey şi Fiul şi ca să ai bani. Acum eşti aproape un bărbat.

— Aproape, răspunse copilul.

Nici chiar agitaţia lui copilărească nu putu să stăpânească privirea şireată şi bizară, totuşi emoţionantă, cu care îşi însoţi răspunsul.

Aceasta făcu să apară o uşoară expresie de nemulţumire pe faţa domnului Dombey, dar îndată ce uşa se deschise, expresia dispăru.

— Sper că domnul Blimber e acasă, spuse domnul Dombey.

Servitorul răspunse că da şi în timp ce intrau, el se uită la Paul, ca şi cum acesta ar fi fost un şoricel, iar casa doctorului Blimber o capcană. Servitorul era un tânăr miop, pe a cărui faţă se puteau distinge primefle urme sau zorile unui rânjet. Nu era decât imbecilitate, dar doamnei Pipchin i se năzări că e obrăznicie şi îl şi ocărî pe loc.

— Cum îndrăzneşti să râzi în spatele domnului – zise doamna Pipchin – şi drept cine mă iei pe mine?

— Nu râd de nimeni şi nu vă iau drept nimic, să mă credeţi, doamnă, răspunse tânărul, înmărmurit.

— Ceată de câini trândavi! ţipă doamna Pipchin.

Sunteţi buni doar să învârtiţi frigarea pe foc! Du-te şi spune stăpânului dumitale că a sosit domnul Dombey, altfel o să fie rău de dumneata!

Tânărul cel miop plecă, foarte supus, ca să se achite de această însărcinare şi în curând se înapoie şi îi pofti în biroul doctorului.

— Iar râzi, domnule, zise doamna Pipchin când îi veni rândul să intre în hol.

— Nu râd, răspunse tânărul simţindu-se grozav de nedreptăţit. N-am mai pomenit aşa ceva.

— Ce s-a întâmplat, doamnă Pipchin, întrebă domnul Dombey, privind în jurul său. Mai încet, vă rog!

Din respect pentru domnul Dombey, doamna Pipchin se rrfulţumi să mârâie la tânăr, când trecu pe dinaintea lui şi zise:

— Oh, e un băiat bun, lăsând pe tânăr care era blândeţea şi neputinţa personificată, mişcat până la lacrimi din pricina acestui incident. Dar doamna Pipchin avea felul ei de a repezi pe oamenii blajini şi prietenii ei spuneau că nu era de mirare, după drama ce se petrecuse în minele peruviene.

Doctorul şedea pe scaun în biroul lui sinistru cu câte un glob pe podea lângă el de fiecare parte, cu cărţi de jur-împrejur, cu Homer deasupra uşii şi cu Minerva pe cămin.

— Ce mai faceţi, domnule – zise el către domnul Dombey – şi ce mai face micul meu prieten? Vorba doctorului era gravă, ca o orgă, şi când tăcea, marea pendulă din hol părea (cel puţin lui Paul) că prinsese cuvintele doctorului şi că tot dădea înainte cu „cemai-face-mi-cul-meu-pri-e-ten?” Şi tot aşa mereu, mereu.

Micul prieten, fiind puţin prea mic pentru ca să poată fi văzut de acolo de unde şedea doctorul, pe deasupra cărţilor de pe masa lui, doctorul făcu mai multe încercări ca să-l descopere printre picioarele mesei, încercări pe care, observându-le, domnul Dombey scoase pe doctor din

încurcătură, luând pe Paul în braţe şi aşezându-l pe o măsuţă, în mijlocul odăii, chiar în faţa doctorului.

— Da! zise doctorul, lăsându-se pe speteaza scaunului şi ducând o mână la vestă. Acum îl văd pe micul meu prieten. Ce mai faci, prietene?

Pendula din boli nu voi să accepte această schimbare a frazei şi continuă să repete „Ce-mai-fa-ce-mi-culmeu-pri-e-ten? Ce-mai-fa-ce-mi-cul-meu-pri-e-ten?”

— Foiarte bine, vă mulţumesc, domnule, spuse Paul, răspunzând atât pendulei cât şi doctorului.

— Ei! Facem noi om din el?

— Auzi, Paul? adăugă domnul Dombey, deoarece Paul tăcea.

— Facem noi om din el? repetă doctorul.

— Eu aş vrea mai bine să rămân copil, replică Paul.

— Nu mai spune! zise doctorul. De ce?

Copilul sta pe masă privind la el cu o expresie ciudată de emoţie stăpânită şi lovea mândru cu o mână genunchiul lui ca şi cum lacrimile ce-l năpădeau ar fi fost ascunse acolo şi ar fi vrut să le stăpânească. În acelaşi timp, însă, cealaltă mână căuta ceva care era mai departe – şi mai departe de el – până ce ajunse să o pună după gâtul Florencei. „Iată pentru ce”, părea să spună şi apoi privirea lui se stinse şi dispăru, buzele strânse i se întredeschiseră şi lacrimile începură să curgă şuvoi.

— Doamnă Pipchin – zise tatăl lui cu un aer nemulţumit – nu-mi place deloc ceea ce văd.

— Pleacă de lângă el, hai, pleacă, domnişoară Dombey, zise matroana.

— Nu face nimic, zise doctorul, dând încet din cap, pentru a o opri pe doamna Pipchin. Nu face nimic; în curând o să-i dăm noi griji şi impresii noi, domnule Dombey. Dumneavoastră doriţi ca micul meu prieten să înveţe…

— Totul, vă rog, domnule doctor, răspunse domnul

Dombey cu hotărâre.

— Da, zise doctorul care, cu ochii pe jumătate închişi şi cu obişnuitul lui zâmbet pe buze, părea să-l cerceteze pe Paul cu acelaşi interes pe care l-ar fi arătat unui mic animal de specie rară, destinat să fie împăiat. Da, bine ziceţi! Ha! Vom da micului nostru prieten cunoştinţe foarte variate şi-l vom face să progreseze repede, îndrăznesc s-o spun, da, da, îndrăznesc s-o spun. E un teren cu totul virgin, domnule Dombey, chiar dumneavoastră mi se pare aţi spus-o.

— În afară de pregătirea obişnuită, căpătată acasă şi de la această doamnă – replică domnul Dombey, prezentând pe doamna Pipchin care pe loc îşi înţepeni întregul ei sistem muşchiular, gata să înfrunte pe doctor dacă acesta ar fi îndrăznit să-i micşoreze meritul – în afară de aceste noţiuni, Paul n-a făcut până acum niciun fel de studii.

Doctorul Blimber înclină din cap în semn de amabilă îngăduinţă faţă de braconajul intelectual lipsit de importanţă al doamnei Pipchin şi spuse că era bucuros să audă acest lucru.

— Faptul de a începe. educaţia chiar de la temelie va da roade mult mai bune, observă el frecându-şi mâinile.

Apoi privi din nou la Paul ca şi când ar fi vrut să-i vâre numaidecât sub nas alfabetul elin.

— Discuţia care a avut loc acum, domnule doctor – continuă domnul Dombey, aruncând o scurtă privire spre fiul său – precum şi întrevederea pe care am şi avut plăcerea să o am cu dumneavoastră, face atât de inutilă orice altă explicaţie ca şi orice altă răpire a preţiosului dumneavoastră timp, încât…

— Hai, domnişoară Dombey! zise înăcrită Pipchin.

— Daţi-mi voie o clipă, zise doctorul. Daţi-mi voie să vă prezint pe doamna Blimber şi pe fiica mea carie, în ceea ce priveşte viaţa casnică, vor fi două bune prietene ale

tânărului nostru pelerin în drumul lui spre Parnas. Doamna Blimber – deoarece doamna care aşteptase poate la uşă intră tocmai la timp urmată de fiica ei, blonda gropăriţă cu ochelari – domnul Dombey. Fiica mea Cornelia, domnul Dombey. Domnul Dombey, scumpa mea – continuă doctorul întorcându-se către soţia sa – ne acordă atâta încredere, încât… îl vezi pe micul nostru prieten?

Doamna Blimber, care, preocupată de a fi cât mai politicoasă faţă de domnul Dombey, nu-l văzuse după cât se pare pe Paul, pe micul prieten, şi era gata să pună în mare primejdie poziţia băiatului pe masă. Dar la această aluzie ea se întoarse ca să admire trăsăturile lui clasice şi inteligente şi întorcându-se iarăşi către domnul Dombey zise, cu un oftat adânc, cât invidia pe scumpul lui băiat.

— Întocmai ca o albină, domnule – zise doamna Blimber, ridicând extaziată ochii în sus – gata să zboare într-o grădină cu cele mai frumoase flori şi să sugă pentru prima oară nectarul lor. Virgil, Horaţiu, Ovid, Terenţiu, Plaut, Cicero! O lume plină de miere avem noi aici. Ar putea să vă mire că o femeie care este soţie – soţia unui astfel de soţ…

— Lasă, lasă – zise doctorul Blimber – că mă faci să mă ruşinez.

— Domnul Dombey va ierta părtinirea unei soţii, zise doamna Blimber cu un surâs binevoitor.

— Nicidecum, răspunse domnul Dombey, referindu-se probabil prin aceste cuvinte la părtinire şi nu la iertare.

— …Şi acest lucru ar putea să vă pară şi mai curios, fiind vorba de o soţie care este şi mamă, reluă doamna Blimber.

— Şi încă ce mamă, observă domnul Dombey, înclinându-se, cu gândul oarecum nelămurit de a face un compliment Corneliei.

— Dar în adevăr – urmă doamna Blimber – cred că dacă l-aş fi cunoscut pe Cicero şi aş fi fost prietena lui şi

dacă aş fi stat de vorbă cu el în cuibul lui de la Tusculum (frumosul Tusculum), aş fi putut să mor fericită.

Un entuziasm erudit este atât de contagios, încât domnul Dombey crezu pe jumătate că la fel ar fi cazul şi pentru el; chiar doamna Pipchin, care, după cum am văzut, nu era de felul ei prea conciliantă, scoase un sunet, cam între gemăt şi suspin, ca şi cum ar fi vrut să lase să se înţeleagă că numai Cicero ar fi putut constitui pentru ea o mângâiere temeinică după falimentul minelor peruviene şi că el singur ar fi fost pentru ea un adevărat salvator.

Cornelia se uită prin ochelari la domnul Dombey ca şi cum ar fi vrut să-i arunce în faţă câteva citate din autorul în chestiune. Dajr această intenţie, dacă în adevăr o avusese, fu zădărnicită de o bătaie în uşă.

— Cine-i? zise doctorul. Oh! Intră, Toots, intră. Domnul Dombey, domnule. Toots se înclină. Ce coincidenţă! zise doctorul Blimber. Avem în faţa noastră începutul şi sfârşitul. Alfa şi Omega. Capul elevilor, domnule Dombey.

Doctoriul ar fi putut să-l numească nu numai capul, dar şi umerii elevilor, deoarece era cu un cap mai înalt detiat toţi ceilalţi. El se înroşi până în vârful urechilor, când se văzu între persoane străine şi scoase un chicotit zgomotos.

— Un nou elev în mica noastră academie, Toots, zise doctorul. Fiul domnului Dombey.

Tânărul Toots se înroşi din nou: şi, după tăcerea solemnă care se făcu, înţelegând că cei de faţă se aşteptau de la el să spună ceva, i se adresă lui Paul: „Îmi pare bine 1” cu o voce atât de profundă şi pe un ton atât de neaşteptat, încât dacă în clipa aceea ar fi behăit un miel, nu ar fi putut produce o mai mare surpriză.

— Fii bun şi roagă pe domnul Feeder, Toots – zise doctorul – să pregătească câteva volume pentru începători, ca să le dăm fiului domnului Dombey şi să-i găsească apoi

un loc potrivit pentru lucru. Scumpa mea, cred că domnul Dombey cu a văzut dormitoarele.

— Dacă domnul Dombey vrea să urce scările – ziise doamna Blimber – voi fi mai mult decât mândră să-i arăt domeniile zeului somnului.

Spunând acestea, doamna Blimiber, care era de felul ei foarte amabilă dar avea un temperament nervos şi care purta o bonetă făcută dintr-o stofă de culoarea cerului albastru, o porni în sus pe scări, împreună cu domnul Dombey şi cu Cornelia. Doamna. Pipchin le urmă –, aruncând în toate părţile priviri tăioase pentru a descoperi pe duşmanul ei, feciorul cel miop.

După ce plecairăi, Paul rămase aşezat pe masă, ţinând-o pe Florence de mână şi plimbându-şi privirile sfioase când spre doctor, când prin cameră, în timp ce doctorul, răsturnat în scaun, cu o mână, ca de-obi –, cei, la, vestă, ţinea, în mâna cealaltă cu braţul întins o carte pe care o citea. În felul lui de a citi era ceva înfricoşător. Era un fel de a lucra atât de hotărât, de nepăsător, de neînduplecat şi plin de sânge rece! Poziţia aceasta lăsa să se vadă faţa doctorului, aşa îmi cât atunci când zâmbea mulţumit de autorul pe care îl citea, sau încrunta sprâncenele, sau clătina, din cap şi făcea strâmibătuiri ciudate, ca şi cum ar fi vrut să spună: Nu-mi spune mie prostii, domnule, că ştiu eu mai bine! atunci expresia lui devenea înspăimântătoare.

Neavând niciun rost pe afară, Toots rămăsese şi el în cameră şi cerceta: cu un aer hotărât rotile ceasornicului său, numărând în acelaşi timp banii ce-i avea în buzunar. Dar asta nu ţinu mult, deoarece doctorul Blimber, schimbând din întâmplare poziţia picioarelor lui grase şi aşezate strâns unul peste altul, ca şi cum ar fi vrut să se scoale, Toots dispăru repede şi nu se mai ivi.

Peste puţin timp se auzi cum domnul Dombey şi cea care-l conducea coborau pe scară, discutând1 tot timpul.

Curând intrară din nou în biroul doctorului.

— Nădăjduiesc, domnule Dombey – spuse doctorul lăsând cartea jos – că vă plac instalaţiile noastre.

— Siârit excelente, domnule, spuse domnul Dombey.

— Da” într-adevăr, siânt destul de bune, şopti doamna Pipchin încet, deoarece ea nu era dispusă să facă complimente.

— Cu voia dumneavoastră, domnule doctor, şi cu a dumneavoasitră, doamnă Blimber – zise domnul Dombey intoncându-se către ei – doamna Pipchin are să vină din când în când să-l vadă pe Paul.

— Oricând va voi doamna Pipchin, aprobă doctorul.

— Vom fi foarte fericiţi întotdeauna de a o vedea, zise doaimnia, Blimber.

— Cred – spuse domnul Dombey – că v-am supărat destul, acum pot să mă retrag. Paul, copilul meu – spuse el apropiindu-se de masa pe care şedea băiatul – la revedere.

— Larevedere, tată.

Mânuţa plăpândă şi nepăsătoare pe care domnul Dombey o luă în a, lui nu trăda, nimic din emoţia vie care se putea, ciiţi pe faţa copilului. Dar expresia lui tristă nu se adresa câtuşi de puţin tatălui. Nimic din această tristeţe nu-l privea pe el. Nu, nu. Era, toată pentru Florence şi numai pentru Florence.

Dacă domnul Domibey, cu mândria sfidătoare a bogăţiei sale şi-ar fi făcut vreodată vreun duşman greu de împăcat şi răzbunător în ura, lui până la cruzime, chiar şi un astfel de duşman s-ar fi putut declara răzbunat pentru jignirea suferită, văzând adânca durere ce sfâşia în clipa aceea inima atât de mândră a tatălui.

El se aplecă asupra copilului, şi-l sărută. Dacă vederea lui putea, îl tulburată de ceva care udase o clipă mica faţă a, copilului, şi i-ar fi înfăţişat-o nelămurit, privirea minţii lui ar fi trebuit poate să fie cu atât mai limpede în acest scurt moment.

— Am să viu să te văd în curând, Paul. Ştiu că sâmbătă şi duminică, eşti liber, ştii, şi tu.

— Da, tată – răspunse Paul, privind la sora lui – sâmibătă şi duminică.

— Şi tu ai să te trudeşti să înveţi multe aici şi să ajungi un om deştept – ziise domnul Dombey – nu-i aşa?

— Am să încerc, răspunse trist băiatul.

— Şi în curând ai să fii un băiat maire, zise domnul Dombey.

— Oh! Foarte curând I răspunse copilul. Şi privirea lui de om matur alunecă încă o dată, cu repeziciune, ca o ilumina ciudată, peste trăsăturile feţei lui, apoi căizu pe doamna, Pipchin şi se stinse pe rochia ei cernită. Faimoasa zgriptoroaică făcu un pas înainte pentru a-şi lua rămas bun de la el şi ca să o scoată de acolo pe Florence, ceea ce mai die mult dorise să facă… Mişcarea ei trezi din gândurile lui pe domnul Dombey, ai cărui ochi erau aţintiţi asupra lui Paul. După ce-l mângâie pe cap şi îi strânse încă o dată mânuţa, îşi luă rămas bun de la domnul, doamna şi domnişoara Blimiber, cu obişnuita lui rece bumă-cuviinţă şi ieşi din birou.

În ciuida tuturor rugăminţilor lui ca ei să nu se ostenească, doctorul, doamna şi domnişoara Blimber se repeziră cu toţii săi, însoţească până în hol, ceea ce făcu pe doamna Pipchin să se ciocnească cu domnişoara Blimber şi cu doctorul şi să fie împinsă afară din birou, fără a fi putut lua pe Florence, cu ea. Acestei întâmplări fericite i se datoră faptul că Paul rămase recunoscător amintirii ce-i lăsase Florence alergând înapoi la el ca să-i încolăcească braţele în jurul gâtului şi că ultima fa A pe care o văzuse pe pragul uşii fusese faţa lui Florence. Ea se întoarse spre el cu un zâmbet de îmbărbătare, care era cu atât mai luminos, cu cât strălucea, printre lacrimi.

Inima lui de copil bătu şi mai puternic când zâmbetul acesta dispăru; şi globurile, cărţile, orbul Homer şi

Minerva i se părură că plutesc toate în cerc, prin odaiie. Dar deodată se opriră şi atunci el auzi pendula din hol, întrebându-l grav, ca1 şi mai înainte „Ce-mai-fa-ce-mi-cul-meu-pri-e-ten? Ce-mai-fa-ce-micul-meu-pri-e-ten?”

Rămase pe piedestalul lui, cu braţele încrucişate, ascultând tăcut. Totuşi ar fi putut răspunde: „Obosit, obosit, foarte singur, foarte trist!” Paul rămase acolo, cu un gol dureros în biata-i inimă de copil. În jurul lui totul erarece, pustiu şi străin. Paul şedea acolo ca şi când viaţa lui ar fi fost o cameră nemobilată şi ar fi fost să rămână aşa pentru totdeauna.

CAPITOLUL XII
Educaţia lui Paul

După câteva, minute, care i se părură lui Paul Dombey, rămas pe masă, nesfârşit de lungi, doctorul Blümibeir se înapoie. Mersul doctorului era voit maiestuos, ca să deştepte în minţile tinere simţăminte solemne. Era un fel de marş; când păşea însă cu piciorul direp-l, doctorul se răsucea cu gravitate în jurul axei sale, cu o întorsătură semicirculară către stânga, iar când păşea cu piciorul stâng, se răsucea în acelaşi fel către dreapta. Părea astfel, că la fiecare pas ce-l făcea, priveşte în jurul său ca şi când ar fi spus: „Ar putea cineva să aibă bunătatea să-mi arate vreun subiect, din orice domeniu, despre care să nu fiu informat? Cred că e cu neputinţă”.

Doamna Blimber şi domnişoara Blimber se înapoiară şi ele; doctorul, ridicând pe noul său elev de pe masă, i-l încredinţă domnişoarei Blimber.

— Cornelia – spuse doctorul – Dombey va fi la început în grija, dumitale. Ajută-l, Cornelia, ajută-l să facă progrese.

Domnişoara Blimiber primi pe tânărul ei elev din mâinile doctorului şi Paul, simţind că e observat de nişte ochelari, lăsă ochii în jos.

— Câţi ani ai, Dombey? întrebă domnişoara Blimber.

— Şase, răspunse Paul, mirându-se când aruncă o privire spre tânăra doamnă, de ce părul ei nu o fi crescând tot atât de lung ca părul lui Florence şi de ce semăna a băiat.

— Ce ştii din gramatica latină, Dombey? s-puse domnişoara Blimber.

— Nimic din aşa ceva, răspunse Paul. Simţind că răspunsul lui trebuie să fi fost o lovitură pentru sensibilitatea domnişoarei Blimiber, privi în sus către cele trei feţe care toate priveau în jos spre el şi adăugă: N-am prea fost sănătos. Am fost un copil slab. N-am putut să învăţ gramatica latină, pentru că ieşeam în fiecare zi cu moş Glubb. Vă rog, aş vrea să-i spuneţi lui moş Glubb să vină să mă vadă.

— Ce nume îngrozitor de vulgar! exclamă domnişoara Blimiber. Lipsit complet de structură clasică! Cine e monstrul ăsta, copile?

— Ce monstru? întrebă Paul.

— Glubb, spuse doamna Blimber, cu mare dezgust.

— Nu-i de loc mai monstru decât dumneata –, replică Paul.

— *Ce e-e*? strigă doctorul, cu o voce înspăimântătoare. Ei, ei, ei? Aha! Ce înseamnă asta?

Paul fu grozav de speriat, înţelegând totuşi să-i ia mai departe apărarea lui Glubb care nu era de faţă, deşi o făcu tremurând.

— E un bătrân foarte cumsecade, maam. El îmi împingea căruciorul, spuse el. Ştie totul despre adâncurile mării, despre peştii de acolo, despre monştrii mari oare vin să se culce la soare pe stânci şi se aruncă din nou în apă când sunt speriaţi şi, bălăcindu-se, suflă de-i auzi l-ai depărtare de câteva mile. Sunt nişte fiinţe

— Spuise Paul înfiierbânţat de subiect – lungi de nu ştiu câţi yarzi – am uitat numele lor dar Florence îl ştie – care se prefac ca şi cum ar fi în mare primejdie. Gândi

omul se apropie de ele, mânat de compătimire, ele deschid fălcile şi-l atacă. Dar tot ce are atunci omul de făcut – spuse Paul, adresând cu îndrăzneală această informaţie chiar doctorului personal – este să se tot sucească, fugind de ele, deoarece ele nu se pot întoarce decât foarte încet, pentru că sunt lungi şi nu se pot îndoi şi atunci omul e sigur că le biruie. Şi, cu toate că moş Glubb nu ştie ide ce marea mă face să mă gândesc la mama mea mloairtă, nici ce e aia de tot spune marea mereu, spune mereu, el ştie multe de tot despre ea şi eu doresc – încheie copilul, pierzând din îndrăzneală şi cu mai puţină vioiciune, privind ca un biet rătăcit la cele trei feţe străine – doresc să-l lăsaţi pe moş Gluibb să vină aici să mă vadă, pentru că eu îl cunosc foarte bine pe el şi el mă cunoaşte bine pe mine.

— Ha! spuse doctorul clătinând din cap – asta nu-i treabă bună, dar învăţătura o să schimbe multe.

Doamna Blimber, cuprinsă parcă de fiori, îşi dădu părerea că ar fi un copil iresponsabil şi îl privi în felul cum obişnuia să-l privească doamna Pipchin, doar cu o altă faţă.

— Plimbă-l prin casă, Cornelio – spuise doctorul

— Şi obişnuieşte! cu noua sa sferă –, idu-te cu tânărra doamnă, Dom-bey.

Dombey ascultă, dădu mâna enigmaticei Cornelia şi, pe când plecau împreună, o privi pieziş, cu o curiozitate sfioasă. Ochelarii ei, din pricina strălucirii lentilelor, o făceau să pară atât de misterioasă, încât el nu putu desluşi încotro priveşte şi nu era de loc sigur dacă în dosul lentilelor avea, ori nu, ochi.

Cornelia îl duse întâi în clasa ce se afla. În fundul holului şi la care se ajungea prin două uşi capitonate ce slăbeau şi înăbuşeau sunetul vocilor. Aici se găseau opt tineri, în diferite stări de prostraţie mintală. Toţi lucrau din greu şi păreau foarte serioşi. Toots, ca unul din cei vechi, avea un pupitru pentru el singur, într-un colţ, şi, aşa cum

şedea, apăru în ochii tineri ai lui Paul ca un bărbat falnic, de vârstă respectabilă.

Domnul Feeder, licenţiat în litere, care şedea l-ai alt mic pupitru, era tocmai ocupat cu Virgiliu, ale cărui cânturi le tot repeta ca o flaşnetă, încet, pentru patru tineri domni care îl ascultau. Doi dintre ceilalţi patru rămaşi îşi strângeau fruntea între mâini, şi se îndeletniceau cu rezolvarea unor probleme matematice; unul, cu faţa ca un geammurdar de mult ce plânsese, se căznea să se strecoare până la vremea cinei printr-un noian de rânduri, şi altul şedeai privindia tema, lui, înmărmurit şi deznădăjduit, stare în care părea că se afla1 încă de la ora prânzului.

Apariţia unui nou băiat nu provocă senzaţia care era de aşteptat. Domnul Feeder, licenţiat în litere (care avea obiceiul să se radă în cap, pentru ca să-i fie mai răcoare, deşi nu avea decât câteva fire de păr), îi întinse o mână osoasă şi-i spuse că-i face plăcere să-l vadă, lucru pe care Paul ar fi fost foarte mulţumit să i-l Spună l-ai rondul său, dacă ar fi putut-o face Cât ide cât cu sinceritate. După aceea Pauli, învăţat de Cornelia, dădu mâna cu cei patru tineri din jurul pupitrului domnului Feeder „apoi cu cei doi tineri care lucrau la probleme şi erau foarte înfierbântaţi, apoi cu tânărul cane lucra cu mare grabă şi era plin de cerneală şi, în fine, cu tânărul înmărmurit care îşi pierduse toată vlaga şi îngheţase.

După ce Paul fu prezentat lui Toots, acesta doar nâhji, răsuflă adânc cum îi era obiceiul şi-şi văzu mai departe de treabă. N-u era o treabă grea, deoarece, ca urmare a faptului că reuşise să „treacă prin atâtea” (în mai multe înţelesuri), încât, după cum s-a lăsat să se înţeleagă mai sus, se cam istovise de când era încă în floarea vânstei, Toots obţinuse acum îngăduinţa să-şi urmeze programul de studii după bunul lui plac. Ca urmare, programul lui consta mai ales din scrisori pe care şi le

scria lui însuşi ca din partea unor persoane distinse. Ele purtau adresa: „P. Toots, Esquire, Brighton, Sussex” şi erau păstrate cu mare grijă în pupitrul lui.

Aceste formalităţi o dată terminate, Cornelia conduse pe Paul pe scări, până la etajul cel mai de sus. Fu o călătorie destul de înceată, prin faptul că Paul era nevoit să suie fiecare treaptă cu amândouă picioarele, înainte de a pune un picior pe treapta următoare. Dar, în sfârşit, ajunseră la capătul călătoriei şi acolo, într-o odaie din faţă, care avea vederea spre marea sălbatică, Cornelia îi arătă un pătuc frumuşel, cu perdele albe, aşezat chiar lângă fereastră. De pat era prins un carton pe care se vedea scris, cu litere frumoase, alle căror linii coborau foarte groase şi urcau foarte subţiri – DOMBEY. Alte două pătucuri erau însemnate în aceeaşi cameră „cu aceleaşi mijloace, şi aparţineau respectiv tinerilor BRIGGS şi TOZER.

Când coborâră iarăşi în hol, Paul îl zări pe tânărul miop, acela care o jignise de moarte pe doamna Pipchin tocmai pe când apucase un băţ mare de bătut toba şi lovea cu el cu atâta furie într-un gong ce era atârnat acolo, de parcă ar fi înnebunit sau de parcă ar fi vrut să se răzibune pe cineva. Totuşi, în loc ca cineva să-l potolească sau să fie dus nutnaidecât la balamuc, tânărul pilfecă neştiingherit, satisfăcut că făcuse o larmă îngrozitoare. Cornelia Blimber îi spuse apoi lui Dombey că miaisa va fi gata într-un, sfert de ceas, şi că poate ar fi mai bine să se ducă în clasă şi să stea până atunci printre „prietenii” lui.

Dombey, trecând respectuos prin faţa orologiului celui mare, care era mai doritor ca oricând să ştie cum îi merge, întredeschise puţin uşa clasei şi se strecură înăuntru, ca um biet copil rătăcit, lochizând uşa după el cu oarecare greutate. Prietenii erau risipiţi prin clasă, afară doar de prietenul înmărmurit, care stătea nemişcat în colţul lui. Domnul Feeder se întindea în haina lui cenuşie,

ca şi când, nesocotind paguba ce ar fi putut rezulta, ar fi fost hotărât să-i smulgă mânecile.

— Hallo, hallo, hei! – strigă dtamniul Feeder, scuturându-se ca un cal de camion – ia te uită, ia te uită! A-a-a-h!

Pauli fu foarte speriat de căscatul domnului Feeder, care era un căscat cum el nu mai pomenise. Domnul Feeder părea grozav de serios. Toţi ceilalţi băieţi, afară de Toots, păreau frânţi de oboseală şi se pregăteau pentru cină. Unii îşi potriveau cravatele care erau (foarte ţepene, alţii se spălau pe mâini sau îşi periau părul într-o anticameră alăturată, dar toţi păreau că fac toate aceste lucruri fără nicio plăcere.

Tânărul Toots, care era gata mai dinainte şi ca urmare nu mai avea nimic de făcut, având astfel răgazul să se ocupe de Paul, îi spuse, greoi, dar cu bunătate:

— Şiezi jos, Dombey.

— Mulţumesc, domnule, spuse Paiul.

Cazna; lui de a se sui pe un scaun foarte înalt de lângă fereastră şi faptul căi aluneca mereu în jos pe el păru să impresioneze mintea lui Toots, care înregistră o descoperire.

— Eşti un băieţaş foarte mic, supuse Toots.

— Da, domnule, sunt mic – răspunse Paul – mulţumesc, domnule.

Toots, între timp, îl ridicase pe scaun şi o făcuse cu bunătate.

— Care ţi-e croitorul? întrebă Toots, după ce îl privi” câteva clipe.

— O femeie mi-a făcut hainele plină acum, spuse Paul. Croitoreasa surorii mele.

— Croitorul meu e Burgess şi Co. – spuse Toots – elegant, dar foarte scump.

Pauli fu destul de deştept ca să dea din cap, ca şi când ar fi vrut să spună că asta era uşor de văzut, şi într-

adevăr aşa şi gândea.

— Tatăl diurni tale e grozav de bogat, nu-i aişa? întreabă domnul Toots.

— Da, domnule, spuse Paul. E Dombey şi Fiul.

— Şi cline? întrebă Toots.

— Şi Fiul, domnule, răspunse Paul.

Dominul Tootsfăcu vreo două încercări, cu vocea înecată, de a-şi fixa firma în minte, dar nereuşind pe de-a-ntregul, îi spuse lui Paul să mai repete numele încă o dată în dimineaţa următoare, deoarece era ceva foarte important. Şi într-adevăr, el îşi pusese în gând, nici mai muut nici m-ai puţin, decât să-şi scrie, de îndată, lui însuşi, o scrisoare personală şi confidenţială, din partea lui Dombey şi Fiul.

Între timp, ceilalţi tineri (tot cu excepţia băiatului înmărmurit) se adunaseră în jurul lor. Erau cuviincioşi dar palizi, vorbeau încet şi erau atât de abătuţi, încât, aviând în vedere şi atmosfera generală care domnea în jurul lor, tânărul Bitherstone părea un adevărat Miller său. O întreagă carte de anecdote. Şi, cu toate acestea, Bithersitone suferise şi el destule.

— Dormi în camera mea, nu-i aşa? întrebă un tânăr solemn, al cărui guler îi ridicai în sus lobii urechilor.

— Domnul Briiggs? întrebă Paul.

— Toz-er, spuse tânărul.

Paul răspunse cu un da, şi Tozer, arătând către elevul înmărmurit, spuse că acela, era, Briggs. Paul simţise că, fără îndoială, acela trebuia să f-le sau Briggs sau Tozer, deşi nu-şi dădea seama de ce.

— Eşti zdravăn din fire? întrebă Tozer.

1 Aluzii la o carte de glume şi anecdote publicată pe la jumătatea secolului al XVIII-lea (n.r.).

Paul spuse că nu prea crede. Tozer răspunse că nici el nu prea credea, judecând după privirile lui Paul, şi că era păcat, pentru că ar fi fost necesar să fie zdravăn. Îl

întrebă apoi pe Paul dacă urmează să înceapă cu Cornelia, şi când Paul răspunse că „da”, toţi tinerii, afară de Briggs, oftară adânc.

Oftatul lor se înecă în zgomotul gongului, care, răsunând din nou cu mare furie, provocă o mişcare generală către sala de mâncare. Doar Briggs, băiatul înmărmurit, rămase unde se afla şi cum se afla. Trecând pe lângă el, Paul văzu o felie de pâine servită cuviincios pe o farfurie şi un şervet pe care era aşezată de-a curmezişul o furculiţă de argint.

Doctorul Blimber se şi aşezase la locul lui, în capul mesei, cu domnişoara Blimber şi doamna Blimber de o parte şi de alta. Domnul Feeder, în haină neagră, era la capătul celălalt al mesei. Scaunul lui Paul era chiar lângă al domnişoarei Blimber. Când se aşează, însă, se constată că sprâncenele lui nu ajungeau cu mult deasupra marginii feţei de masă, aşa încât fu nevoie să se aducă câteva cărţi din biroul doctorului pe care fu săltat şi pe care, de atunci şezu mereu, fiind nevoit să le care el singur tot timpul, ca un mic elefant cu încărcătura lui în spinare.

După ce doctorul spuse rugăciunea, începu masa. Li se servi1 o supă bună, carne friptă, carne fiartă, legume, plăcintă şi brânză. Fiecare tânăr avea o furculiţă de argint masiv şi un şervet şi toate erau aşezate frumos şi cu grijă. Un fecior, în haină albastră, cu nasturi strălucitori, dădeai berii ce le-o servea o aromă ca de vin, cu atâta eleganţă le-o turna.

Nimeni nu vorbea dacă nu i se adresa cuvântul, afară de doctorul Blimber, doamna Blimber şi domnişoara Blimber, care din când în când vorbeau între ei. Ori de câte ori un tânăr nu avea de lucru cu cuţitul, cu furculiţa sau cu lingura, ochii lui căutau, ca şi când ar fi fost atraşi de o forţă de nebiruit, ochii domnului, doamnei1 sau domnişoarei Blimber, şi rămâneau aţintiţi cu modestie asupra lor. Toots singur părea să facă excepţie de la

această regulă. Şedea lângă domnul Feeder, de aceeaşi parte a mesei cu Paul şi-i adesea privea pe dinaintea sau pe la spatele băieţilor care şedeau între ei, pentru a-l zări pe Paul.

O singură dată în timpul mesei avu loc o conversaţie cu participarea tinerilor. Aceasta se întâmplă când se servi brânza; doctorul, luând un pahar de Porto, îşi drese de vreo două trei ori glasul şi spuse:

— Este un fapt remarcabil, domnule Feeder, că romanii…

La evocarea acestui groaznic popor, duşmanul lor necruţător, toţi tinerii aţintiră privirile asupra doctorului, părând a fi1 adânc interesaţi. Unul dintre ei, care, se întâmplă că tocmai în clipa aceea să bea şi în acelaşi timp să întâlnească peste marginea paharului privirea doctorului aţintită asupra lui, se opri dintr-odată şi rămânând câteva clipe sufocat, îl făcu pe doctor să piardă şirul vorbirii.

— E un fapt remarcabil, domnule Feeder – repetă doctorul, reluând din nou încet – că romanii, la mesele lor luxoase şi îmbelşugate, despre care citim în zilele împăraţilor, când luxul ajunsese la un grad necunoscut până atunci şi nici chiar mai târziu, şi când provincii întregi erau jefuite pentru a satisface cerinţele somptuoase ale unui banchet imperial…

Aci, vinovatul care se umflase şi se congestionase la faţă în aşteptarea zadarnică a unei pauze, izbucni într-o tuse violentă.

— Johnson – spuse domnul Feeder, cu o voce înceată dar plină de dojană – ia puţină apă.

Doctorul, cu o faţă foarte severă, făcu o pauză până ce fu adusă apa, şi apoi continuă.

— Şi când, domnule Feeder…

Dar domnul Feeder, care văzuse că Johnson era gata să izbucnească din nou şi care ştia că doctorul niciodată

nu-şi va încheia fraza până ce nu va fi isprăvit să spună în faţa tinerilor tot ce avea de spus, nu putu să-şi ia ochii de la Johnson. El fu astfel. prins asupra faptului de a nu se uita la doctor, ceea ce făcu pe acesta să-şi întrerupă vorbirea.

— Cer iertare, domnule, spuse Fteeder, roşindu-se la faţă. Cer iertare, doctor Blimber.

— Şi când – spuse. doctorul ridicând vocea: – când, domnule, după cum citim şi nu avem motive să o punem la îndoială, oricât s-ar părea de necrezut oamenilor de rând ai timpurilor noastre, fratele lui Viteliue pregăti pentru acesta un ospăţ la care fură servite două mii de feluri de peşti…

— Ia puţină apă, Johnson… feluri, domnule, spuse domnul Feeder.

— …diferite feluri de păsări, cinci mii la număr.

— Sau încearcă cu o coajă de pâine, spuse domnul Feeder.

— Şi un fel – urmă. doctorul Blimber, ridicând şi mai mult glasul cum privea în juriill mesei – numit, după dimensiunile lui enorme, scutul Minervei şi făcut, pe lângă alte ingrediente scumpe, din creier ţie fazan…

— Îhî, îhî, îhî, tuşi Johnson.

— …cocoşi de munte…

— Îhî, îhî, îhî!

— …băşicile unui peşte numit scări…

— O să-ţi plesnească o vână în cap, spuse domnul Feeder. Mai bine dă-i drumul.

— …şi icre de mreană aduse din mările carpatice – urmă doctorul cu vocea lui cca. mai severă – când citim despre mese scumpe ca acestea şi totuşi ne aducem aminte că avem pe un Tituis…

— Ce o să zică mama dumitale, dacă o să mori de apoplexie! spuse domnul Feeder.

— …pe un Domitian…

— Să ştii că te-ai învineţit, spuse domnul Feeder.

— …pe un Nero, un Tiberiu, un Caligula, on Heliogabal şi mulţi alţii – urmă doctorul – este remarcabil, domnule Feeder, dacă vrei să-mi faci cinstea de a mă – asculta, foarte remarcabil, domnule…

Dar Johnson, nemaifiiind în stare să se retină, izbucni în clipa aceea într-un acces de tuse atât de groaznic, încât, deşi ambii vecini de masă îl bătură pe spate şi domnul Feeder în persoană îi duse la gură un pahar cu apă, iar feciorul îl conduse ca o santinelă în sus şi în jos între scaunul lui şi bufet, trecură cinci minute întregi până ce tuşea se potoli puţin; pe urmă se făcu o linişte a-dâincă.

— Domnilor – spuse doctorul Blimber ridicaţi-vă în picioare pentru rugăciune. Cornelia, dă-l pe Dombey jos (numai cutia craniană i se putea vedea pe deasupra fetei de masă). Johnson o să-mi repete mâine dimineaţă înainte de dejun, fără carte, din testamentul grecesc, primul capitol din epistola sfântului Paul către Efesieni. Ne reluămstudiile, domnule Feeder, într-o jumătate de ceas.

Tinerii salutară înclinându-se şi se retraseră. Domnul Feeder făcu la fel. În cursul jumătăţii de ceas care urmă, tinerii, doi câte doi, se plimbară braţ la brat, în sus şi în jos, pe o mică bucată de teren din dosul casei; unii se căzniră să aprindă o scânteie de viaţă în pieptul lui Briggs. Nu se jucau, însă, deoarece a se juca era socotit un iluor-u prea vulgar.

Exact la ora hotărâtă, gongul sumă şi învăţătura fu reluată sub auspiciile atât ale doctorului Blimber cât şi ale domnului Feeder.

Deoarece jocul olimpic al plimbării în sins şi în jos fusese în ziua aceea mai scurt ca de obicei, din pricina lui Johnson, elevii ieşiră cu toţii la o plimbare înainte de ceai. Chiar şi Briggs (deşi nu începuse încă să lucreze) luă parte la această distracţie, în cursul căreia. Îşi aruncă de mai multe ori privirile posomorâte pe deasupra stâncilor de pe

coastă. Doctorul Blimber îl însoţi şi Paul avu cinstea să fie remarcat de către doctor însuşi, o stare de lucruri cu totul deosebită, care îl făcu să arate şi mai mic şi mai slab decât era.

Ceaiul fu servit i-ntr-un fel tot atât de cuviincios ca şi prânzul. După ceai, tinerii, ridicăindu-se, se înclinară ca la început şi se retraseră pentru a-şi isprăvi lecţiile din ziua. aceea, care rămăseseră neterminate, sau să înceapă lecţiile care îi aşteptau pentru ziua următoare între timp, domnul Feeder se retrase în cameră, lui şi Paul se aşeză într-un colţ, întrebându-se dacă Florence se va fi gânidind la el şi ce o fi cu toţi cei de la doamna Pipchin.

Domnul Toots, care fusese reţinut de o scrisoare importantă din partea ducelui de Wellington, dădu după câtva timp peste Paul şi, după ce îl privi o bună bucată de vreme; ca şi mai înainte, îl întrebă dacă-i plac jiletcile.

Paul spuse:

— Da, domnule.

— Şi mie îmi plac, spuse Toots.

Toots nu mai scoase în seara aceea niciun cuvânt, dar. privi la Paul, ca şi cum i-ar fi fost drag; cum nu se mai simţea singur şi cum Paul nu era dispus să vorbească, Toots fu mai mulţumit decât dacă ar

1 fi stat de vorbă.

Pe la ora opt, sunetul. gongului îi chemă din nou în sufragerie pentru rugăciune; aici, după rugăciune, feciorul servea la o masă lungă pe care erau aşezate pâine, brânzeturi şi bere pe tinerii care voiau să se înfrupte cu, atari bunătăţi. Ceremonia se încheie cu următoarele cuvinte ale doctorului: „Domnilor, vom relua studiile noastre mâine dimineaţă, la ora şapte”. Atunci Paul văzu pentru întâia oară ochii Corneliei Blimber şi-şi dădu seama că erau aţintiţi asupra lui. De îndată ce doctorul spuse cuvintele „domnilor, vom relua studiile. noastre mâine dimineaţă la ora şapte”, elevii se înclinară din nou şi

plecară la culcare.

În intimitatea dormitorului de sus, Briggs spuse că de rău ce-l doare capul simte că-i plesneşte şi că ar vrea mai bine să moară dacă inu l-ar opri gândul la mamă-isa şi la mierloiul lui de acasă. Tozer nu vorbi mult, dar oftă din belşug şi îi spuse lui Papi să fie pregătit, căci îi va veni şi lui rândul mâine.

După ce grăi aceste cuviinţe profetice, plictisit, se dezbrăcă şi se culcă. Briggs era şi el în pat şi Paul era de asemenea în pat, când tânărul miop veni să ia lumânarea uitându-le noapte bună şi vise plăcute. Aceste urări binevoitoare fură însă zadarnice, cel puţin cât îi privea pe Biriggs şi pe Tozer. Paul, care până într-untârziu rămase deştept şi se mai deşteptă deseori şi pesite noapte, luă seama că Briggs era chinuit de lecţia lui ca de un vis urât şi că Tozer, a cărui minte era chinuită în somn de pricini asemănătoare, deşi nu chiar aşa de rău, vorbea limbi necunoscute sau crâmpeie de greacă. şi latină – pentru Paul era totulna – ceea ce, în tăcerea nopţii, îi făcea să pară răi şi vinovaţi.

Paul alunecă totuşi într-un somn liniştit şi visa că se plimba mână în mână cu Florence, prin nişte grădini frumoase în care dădură peste o floare a soarelui mare ce luă dintr-odată înfăţişarea unui gong şi începu să sune. Când deschise ochii, descoperi că era o dimineaţă întunecoasă, cu vânt şi cu ploaie măruntă şi că adevăratul gong, jos în hol, dădea tocmai supărătorul semnal de deşteptare.

Se sculă aşadar de îndată şi-l găsi pe Briggs, aproape fără ochi, deoarece faţa i se umflase din pricina viselor urâte şi-l a necazurilor. El tocmai se încălţa, pe când Tozer, în toane foarte proaste, sta tremurând şi frecându-şi umerii. Sărmanul Paul, neputându-se îmbrăca singur, deoarece nu era obişnuit să o facă, îi rugă să aibă bunătatea să-i lege şireturile la ghete. Cum Briggs însă

spuse doar: „Nu mă plictisi”, şi Tozer: „Ba bine că nu”, când fu gata îmbrăcat, dar cu şireturile tot nelegate, se scoborî la etajul de mai jos, unde zări o tânără femeie frumuşică, eu mănuşi de piele în mâini, curăţind o sobă. Tânără femeie fu surprinsă văzându-l şi-l întrebă unde era mama lui. Când Paul îi spuse că mama îi murise, ea îşi scoase mănuşile şi îi dădu ajutorul de care avea nevoie. Apoi îi frecă mâinile ca să le încălzească şi îl sărută. Îi mai spuse că, oricând pe viitor, ar avea nevoie de aşa ceva – adică să-l ajute la îmbrăcat – să întrebe de Melia, ceea ce Paul, mulţumindu-i călduros, spuse că va face neapărat. Apoi îşi urmă binişor drumul pe scări în jos, către camera în care tinerii îşi reluau învăţătura. Trecând prin dreptul unei uşi deschise, auzi o voce dinăuntru strigând: „Nu-i ăsta Dombey?” La răspunsul lui Paul, „Da, maam”, căci el recunoscuse vocea domnişoarei Blimber, aceasta spuse: „Intră, Dombey”. Şi el intră.

Domnişoara Blimber arăta întocmai cum arătase şi în ajun, cu singura deosebire că acum avea pe umeri un şal. Micile ei bucle erau tot atât de încârlionţate şi îşi şi pusese ochelarii, ceea ce făcu pe Paul să se întrebe dacă n-o fi dormit oare cu ei pe nas. Cornelia îşi avea acolo o odăiţă ia ei, răcoroasă, în care se vedeau câteva cărţi şi în care nu se făcea focul. Dar domnişoarei Blimber nu-i era niciodată nici frig, nici somn.

— Acum, Dombey – spuse domnişoara Blimbertrebuie să ies pentru o „constituţională”.

Paul se întrebă ce o fi aia şi de ce nu o fi trimiţând pe un servitor după ea, pe o vreme atât de rea. Dar nu spuse nimic cu privire la aceasta, toată luarea lui aminte fiind îndreptată asupra” unei grămezi de cărţi noi cu oare domnişoara Blimber tocmai părea că se îndeletniceşte.

— Acestea sunt ale tale, Dombey, spuse domnişoara Blimber.

— Toate astea, maam? întreba Paul.

— Da – răspunse domnişoara Blimber – şi domnul Feeder o să-ţi mai aleagă curând şi altele, dacă vei fi atât de silitor, pe cât mă aştept eu să fii, Dombey.

— Vă mulţumesc, maam, spuse Paul.

— Acum trebuie să ies pentru o „constituţională" repetă domnişoara Blimber – şi cât timp o să lipsesc, adică de acum şi până la micul dejun, Dombey, vreau ca dumneata să citeşti ce am însemnat în cărţile astea şi să-mi spui apoi dacă ai înţeles ceea ce ai de învăţat. Nu pierde timpul, Dombey, căci n-ai timp de pierdut; ia-le jos cu tine şi începe numaidecât.

— Da, maam, răspunse Paul.

Erau atât de multe încât, cu toate că Paul puse o mână sub cartea de la fund şi mâna cealaltă şi bărbia peste cartea de deasupra şi le ţinu foarte strâns, înainte chiar de ce ajunse la uşă, cartea din mijlocul teancului alunecă, şi apoi căzură pe jos toate celelalte. Domnişoara Blimber spuse: „Oh, Dombey, Dombey, de ce n-ai grijă 1" apoi i le aşeză iar teanc. De a-stă dată, cumpănindu-le cu multă socoteală, Paul ieşi din cameră şi izbuti să coboare câteva trepte, până ce două din ele îi scăpară din nou. Le ţinu totuşi atât de strâns pe celelalte, încât îi scăpă doar una la etajul întâi şi una pe coridor. După ce reuşi să ducă grosul lor jos în clasă, o porni iarăşr pe scări în sus ca să aducă pe cele rătăcite. Când, în fine, toată biblioteca fu strânsă, el se căţără până la locul lui şi se puse pe lucru, îndemnat de o observaţie a lui Tozer că „acum a intrat de-a binelea în materie"; asta fu singura întrerupere ce auzi până la ora micului dejun. Şi la această masă, la care nu avu de loc poftă de mâncare, totul fu atât de solemn şi de cuviincios ca la celelalte şi, când se sfârşi, Paul se duse sus, după domnişoara Blimber.

— Ei, Dombey – spuse domnişoara Blimber – cum te-ai descurcat cu cărţile alea?

Cărţile alea cuprindeau puţină engleză şi multă latină

– nume de lucruri declinări de articole şi substantive, exerciţii şi reguli pregătitoare – un fleac de ortografie, o privire asupra istoriei antice, una sau două aluzii la cea modernă, câteva tabele, două-trei greutăţi şi măsuri şi câteva informaţii generale. Când bietul Paul reuşi să silabisească numărul doi, găsi că nu pricepuse nimic din numărul unu în care pătrunseseră porţiuni din numărul trei, acestea alunecaseră în numărul patru care, la rândul lui, se altoise pe numărul doi. Până la urmă, dacă douăzeci de Romuluşi fac cât un Remus, sau dacă un verb se acorda întotdeauna cu un vechi breton, sau dacă *hic*, *hace*, *hoc* era o măsură de greutate, sau dacă de trei ori patru face cât taurul „Taurus” – toate acestea rămaseră pentru el chestiuni nerezolvate.

— Vai, Dombey, Dombey – spuse domnişoara Blimber – asta-i îngrozitor!

— Vă rog, domnişoară – spuse Paul – cred că dacă aş putea sta puţin de vorbă din când în când cu moş Glubb, aş fi în stare să învăţ mai bine.

— Prostii, Dombey, spuse domnişoara Blimber. Nici să nu aud de aşa ceva. Aici nu încape niciun fel de Glubb. Trebuie să iei cărţile, Dombey, una câte una şi să adânceşti subiectul unei zile, să zicem subiectul A, înainte de a trece la subiectul B. Şi acum ia cartea de deasupra, te rog, Dombey, şi să nu-mi vii înapoi decât după ce o să fii stăpân pe temă.

Domnişoara Blimber îşi dădu părerea asupra stării de incultură totală a lui Paul cu o desfătare sinistră, ca şi când s-ar fi aşteptat la acest rezultat şi s-ar fi bucurat că va trebui să se ţină de acum înainte necontenit de capul lui. Paul se retrase jos în clasă, cu tema din cartea de deasupra şi lucră tot timpul la ea. Acii îşi reamintea fiecare cuvânt din ea şi aci le uita pe toate iar, pe lângă ele, şi tot ce mai era în legătură cu ele. Când, în sfârşit, îndrăzni să se ducă iarăşi sus ca să-şi spună lecţia, ea îi ieşise aproape cu totul

din cap, chiar înainte de a începe, îndată ce domnişoara Blimber, închizând cartea, îi spusese: „Începe, Dombey”. Pentru Paul procedeul fu atât de sugestiv în ceea ce priveşte cunoştinţele de care era plină domnişoara Blimber, încât privi înmărmurit la ea, ca la un fel de Guy Faux1 savant, sau la un Bogle artificial, împăiat cu învăţătură.

1 Guy Faux (Fawkes) – unul din conducătorii complotului numit al „Prafului de puşcă” şi la aniversarea căruia o păpuşă împăiată, reprezentând pe Guy Fawkes, este purtată pe străzi şi în cele din urmă arsă (n.r.).

Totuşi el se descurcă foarte bine, şi domnişoara Blimber’s, punându-i că e un băiat care făgăduieşte să propăşească repede, îi încredinţă numaidecât subiectul B., de la care trecu, la C, şi, încă înainte de prânz, chiar la D. Îi fu foarte greu să reia lucrul numaidecât după masă. Se simţea ameţit şi zăpăcit, somnoros şi moleşit. Dar toţi ceilalţi tineri se simţeau la fel şi totuşi fură nevoiţi să-şi reia lucrul, ca şi când în lucru ar fi putut găsi o mângâiere. Era de mirare că orologiul cel mare din hol, în loc să rămână mereu la prima întrebare, nu spusese niciodată: „Domnilor, să ne reluăm acuma studiile”, deşi fraza aceasta fusese destul de des repetată în vecinătatea lui. Studiile continuară, cum se învârteşte o roată mare pe care tinerii ar fi fost traşi întruna.

După ceai, urmară iarăşi exerciţii şi apoi, la lumina lumânărilor, pregătiri pentru ziua următoare. Apoi, la timpul cuvenit, urmă culcarea care, afară doar de reluarea lecţiilor în vis, aduse pentru toţi odihnă şi dulce uitare.

Oh I Sâmbetele! Oh! Fericite sâmbete, când Fiorence venea întotdeauna la prânz şi n-ar fi lipsit pentru nimic în lume, oricât de rea ar fi fost vremea, cu toate că doamna Pipchin bufnea şi trăsnea, dojenind-o amarnic. Acele sâmbete erau Sabbath-uri pentru cel puţin doi mici creştini printre toţi evreii şi îndeplineau menirea sfântului

Sabbath, de a întări şi de a adânci dragostea dintre un frate şi o soră.

Nici chiar nopţile de duminică – acele dureroase nopţi care întunecau în umbra lor primele raze de lumină ale dimineţilor de duminică – nu puteau tulbura acele scumpe sâmbete. Fie că era întinsa plajă pe care şedeau sau hoinăreau împreună; fie că era doar odaia dosnică şi tristă a doamnei Pipchin, în care Florence îi cânta atât de dulce, pe când el stătea cu capul culcat pe braţul ei – lui Paul îi era totuna. Era Florence! Era singurul lucru la care se gândea. Tot aşa, în serile de duminică, când uşa întunecoasă a doctorului stătea larg deschisă, gata să-l înghită pentru o, altă săptămână, însemna că sosise timpul să-şi ia rămas bun de la Florence, dar numai de la ea şi de la nimeni altul.

Doamna Wickam fusese detaşată la casa din oraş şi domnişoara Nipper, care era acum o tânără femeie isteaţă, venise la mare. Domnişoara Nipper luptă de multe ori cu îndrăzneală, corp la corp, cu doamna Pipchin şi dacă îi fusese sortit doamnei Pipchin ca vreodată în viaţă să-şi găsească naşul, apoi acum şi-l găsise. Domnişoara Nipper trase spada chiar în prima zi când descinse în casa doamnei Pipchin. Nu ceru să fie iertată, dar nici nu iertă. Spuse că trebuie să fie război şi război a şi fost. Din ziua aceea, doamna Pipchin trăi numai în surprinderi şi provocări, în sfidări şi atacuri de hărţuială, care toate se năpusteau asupra ei din ganguri, chiar în clipa când, nebănuitoare, se îndeletnicea cu cotletele şi! îi amărau atunci până şi pâinea prăjită cu unt.

Într-o seară de duminică, domnişoara Nipper se înapoiase cu Florence, după. ce îl dusese pe Paul la locuinţa doctorului, când Florence scoase din sân o bucăţică de hârtie pe care scrisese câteva cuvinte.

Uite, atcă, Suzano – spuse ea – astea sunt numele cărţilor pe care Paul le aduce acasă ca să facă exerciţiile

alea lungi, când mititelul e atât de obosit. Le-am copiat aseară pe când el scria.

— Nu mi le arăta mie, te rog, domnişoară Floy – răspunse Nipper – arată-le mai bine doamnei Pipchin”.

— Aş vrea să mi le cumperi, pentru mine, mâine dimineaţă, Suzano, te rog. Am bani destui pentru aşa ceva, spuse Florence.

— Doamne-Dumnezeule, domnişoară Floy – răspunse domnişoara Nipper – ce vorbă-i asta, când aşa şi aşa ai cărţi peste cărţi şi profesori şi profesoare, care te învaţă mereu toate alea, deşi credinţa mea este că tatăl dumitale, domnişoară Dombey, nu te-ar fi învăţat niciodată nimic, nici nu s-ar fi gândit la asta, dacă nu i-ar fi cerut-o, şi atunci, fireşte că nu putea să spună nu, dar una e să spui da când ţi se cere ceva şi alta e să dai fără să ţi se ceară, domnişoară. N-am nimic de spus ca un tânăr să-mi tină de urât şi când ar fi să-mi pună… întrebarea, să-i răspund „da”, dar asta nu-i totuna cu a spune „vrei să fii atât de bun să mă iubeşti”.

— Cu toate astea, poţi să-mi cumperi cărţile, Suzano, şi o s-o faci când o să ştii pentru ce am nevoie de ele.

— Bine, domnişoară, dar de ce-ţi trebuie? răspunse Nipper, adăugând cu o voce mai scăzută: Dacă ar fi vorba să i le zvârli: în cap doamnei Pipchin, ţi-aş cumpăra o căruţă plină cu cărţi.

— Cred că dacă o să cum cărţile astea, o să-l pot ajuta puţin pe Paul, Suzano – spuse Florence – şi să fac aşa încât întotdeauna săptămână următoare să-i fie mai uşoară. Vreau cel puţin să încerc. Cumpără-le, aşadar, pentru mine, dragă, şi n-am să uit niciodată ce bună ai fost că ai făcut-o!

Ar fi trebuit să fie o inimă mult mai nesimţitoare decât a Suzannei Nipper ca să nu primească punguţa pe care Florence i-o întinse şi ca să nu se lase înduplecată de privirea rugătoare cu care-şi însoţi cererea. Suzana băgă

punga în buzunar, fără să spună nimic şi ieşi repede din odaie, ca să-şi împlinească însărcinarea.

Cărţile nu fură uşor de găsit şi răspunsul la mai multe librării fu sau că tocmai le isprăviseră, sau că nu le-au avut niciodată, sau că au avut multe exemplare luna trecută, sau că aşteptau multe pe săptămî-na viitoare. Dar Suzana nu pierdu atât de uşor nădejdea. Puse mâna pe un tânăr cu părul alb, care purta un şorţ de stambă neagră, de la o bibliotecă unde ea era cunoscută şi îi ceru să o însoţească în căutarea cărţilor. Atât de mult îl îndemnă să alerge în sus şi în jos, încât băiatul îşi dădu cea mai mare osteneală, poate chiar mai mult ca să scape de ea, dar până la urmă izbuti să o vadă plecând acasă triumfătoare.

Florence, în stăpânirea acestor comori, după ce îşi isprăvea lecţiile ei zilnice, stătea serile, călcând pe urma paşilor lui Paul, pe căile spinoase ale învăţăturii. Fiind înzestrată cu o temeinică şi vie inteligenţă naturală şi îndrumată de cel mai minunat dascăl, dragostea, nu-i trebui mult p. mă să se apropie de Paul, să-l ajungă din urmă şi chiar să-l întreacă.

Niciun cuvânt despre aceasta nu fu şoptit doamnei Pipchin. Dar Florence veghe multe nopţi, pe când toţi erau în pat şi. Însăşi domnişoara Nipper, cu părul pe moaţe, dormea ghemuită într-un fotoliu şi se odihnea neştiutoare lângă ea; pe când cenuşa din vatră se răcea şi luminările se ardeau şi curgeau topite, Florence se lupta din greu ca să înlocuiască un mic Dombey, cu o tărie şi cu o stăruinţă care aproape ar fi putut să-i câştige dreptul de a purta ea însăşi acest nume.

Şi ce frumoasă îi fu răsplata când, într-o sâmbătă seara, pe când micul Paul şedea în camera de jos, repetându-şi lecţiile, ea, se aşează lângă el şi izbuti să-i arate că tot ce lui i se părea greu putea să-i devină uşor şi ce era de neînţeles să devină limpede şi simplu în ochii lui. Doar o privire străfulgeră faţa palidă a lui Paul – o roşeaţă

trecătoare, un surâs – şi apoi urmă o strânsă îmbrăţişare; dar numai Dumnezeu ştie cum îi tresări inima la această bogată răsplată pentru silinţa ei.

— Oh! Floy! strigă fratele ei. Cum te iubesc! Cum te iubesc, Floy!

— Şi eu pe tine, dragul meu!

— Oh, sunt sigur de asta, Floy.

El nu mai spuse nimic despre cele întâmplate, dar toată seara aceea şezu lângă ea foarte liniştit, iar noaptea, de trei sau patru ori, îi strigă din odăiţa lui că o iubeşte.

După aceea, Florence se pregătea regulat în fiecare sâmbătă seara să şadă cu Paul şi să-i ajute, cu răbdare, să înveţe înainte cât mai mult din materia pentru săptămână următoare. Gândul îmbucurător că el trebuia să lucreze pe urmele unde Florence trudise înaintea lui ar fi fost numai el un îndemn pentru Paul ca să înveţe mereu, neîncetat. Acest gând, şi ca urmare a ajutorului ei însăşi uşurarea sarcinii, îl îitipiedică de a se prăbuşi sub povara pe care frumoasa Cornelia Blimber i-o încărcase în spinare.

Nu se poate spune că domnişoara Blimber voia să fie deosebit de severă, sau că doctorul Blimber voia să impună în general băieţilor sarcini prea grele. Cornelia era doar stăpânită de spiritul în care fusese crescută, şi doctorul, cu ideile lui în bună parte nelămurite, socotea pe tineri ca şi când toţi ar fi fost doctori şi s-ar fi născut oameni copţi la minte. Îndemnat cum era de aplauzele rudelor apropiate ale tinerilor şi de vanitatea lor oarbă, de graba lor neîndreptăţită, ar fi fost de neaşteptat ca doctorul Blimber să-şi descopere greşeala sau să-şi mai strângă pânzele umflate, ca să pornească în altă direcţie.

Aşa se întâmplă şi în cazul lui Paul. Când doctorul Blimber spuse că a făcut mari progrese şi că era deştept din fire, domnul Dombey fu mai mult ca oricând împins să ceară ca Paul să fie silit şi îndopat cu şi mai multă carte. Iar în cazul lui Briggs, tatăl a fost tot atât de necruţător în

urmărirea aceluiaşi ţel, când doctorul Blimber referi că nu a făcut progrese mari şi că nu era dotat cu inteligenţă naturală. Pe scurt, oricât de ridicată şi de nepotrivită ar fi fost temperatura pe care doctorul o menţinea în sera lui, proprietarii plantelor crescute în ea erau întotdeauna gata să ajute foalele ca să înteţească focul.

În curând însă, după cum era şi firesc, Paul pierdu buna dispoziţie pe care o avusese la început. Rămase în schimb cu tot ce era în caracterul lui ciudat, bătrânicios şi îngândurat şi, în împrejurări atât de prielnice desfăşurării acestor tendinţe, ajunse să fie şi mai ciudat, şi mai bătrânicios, şi mai îngândurat decât fusese.

Singura deosebire era că acum firea lui se făcuse şi mai închisă. Pe zi ce trecea, el devenea mai gânditor şi mai închis şi nu-l mai interesau persoanele din casa doctorului, nici măcar cât îl interesaseră cele din casa doamnei Pipchin. Îi plăcea să fie singur şi, în acele scurte răstimpuri când nu era prins de cărţile lui, nimic nu-i plăcea mai mult decât să se plimbe singur prin casă, sau să şadă pe scări ascultând cum bate orologiul cel mare din hol. Cunoştea de aproape tapetele de hârtie din casă, vedea în figurile de pe ele lucruri pe care nimeni altul nu le vedea; desluşea tigri şi lei în miniatură care fugeau în sus pe pereţii camerei de culcare şi figuri suspecte privind chiorâş din pătratele şi ornamentele de pe covoare.

Copil singuratic, trăia astfel împresurat de aceste arabescuri născute din închipuirea lui visătoare şi nimeni nu-l înţelegea. Doamna Blimber îl socotea „ciudat” şi uneori servitorii spuneau că micul Dombey „e posac”, dar asta era totul.

Tânărul Toots avea şi el ideile lui în această privinţă, pe care însă nu era în stare să le exprime. Ideile, ca şi fantomele (potrivit cu ceea ce de obicei se crede despre fantome), cer să fie puţin chestionate înainte ca ele să vorbească, iar Toots încetase de mult să pună întrebări

propriei lui minţi. Va fi fost poate în acea cutie de plumb, ce era craniul lui, o ceaţă care, dacă ar fi putut să se condenseze şi să ia o formă mai precisă, ar fi dat naştere unui geniu, asta nu se putea ştie. Numai într-atâta urmă pilda dată de fumul din povestea arabă a lămpii lui Aladin, că se preschimbă într-un nor gros şi rămase aşa, atârnând în gol şi plutind prin înălţimi. Dar lăsa să se întrevadă un mic chip pe un ţărm singuratic şi la care Toots privea mereu ţintă.

— Ce mai faci? îi spunea lui Paul de cincizeci de ori pe zi.

— Foarte bine domnule, îţi mulţumesc, îi răspundea Paul.

— Dă mâna, era următoarea ieşire prietenoasă a lui Toots.

Ceea ce Paul, bineînţeles, făcea numaidecât. După un lung interval de timp, în care stătea cu privirea ţintă şi răsufla greu, domnul Toots iarăşi mai spunea: „Ce mai faci?” La care Paul iarăşi răspundea: „Foarte bine, domnule, îţi mulţumesc”.

Într-o seară, domnul Toots şedea la pupitrul său, prins peste măsură de corespondenta sa, când un gând măreţ păru că-i străfulgeră mintea. Puse tocul jos şi se duse să-l caute pe Paul, pe care, până la urmă, după o îndelungată căutare, îl găsi privind prin fereastra micii sale camere de dormit.

— Ia ascultă – strigă Toots, începând să vorbească de cum intră în cameră, ca nu cumva să uite ce avea de spus – la ce te tot gândeşti?

— Oh! mă gândesc la tot felul de lucruri, răspunse Paul.

— Adevărat? se miră Toots, părând că socoteşte surprinzător faptul în sine.

— Dacă ar fi să mori… spuse Paul, privindu-l în faţă.

Domnul Toots rămase cu privirea ţintă şi păru foarte

tulburat.

— …nu crezi că ţi-ar place mai bine să mori pe o noapte cu lună, cu cerul senin şi să sufle vântul ca în noaptea trecută?

Domnul Toots, privind cu îndoială la Paul şi clătinând din cap, spuse că nu s-a gândit la aşa ceva.

— La urma urmei vântul poate să nu bată – spuse Paul – dar să sune în văzduh cum răsună marea în scoici. A fost o noapte friumoasă. După ce ascultasem mult timp vâjâitul apei, m-am ridicat şi mi-am aruncat privirile în depărtare. Vedeam o barcă acolo, în plină lumină a lunii, o barcă cu pânze.

Copilul privea la el aşa de hotărât şi cu atâta seriozitate, încât domnul Toots, simţind că se cuvine să spună şi el ceva despre barcă, se mulţumi să rostească: „contrabandişti” * Dar reamintindu-şi în chip nepărtinitor că orice lucru are două fete, adăugă: „Sau paza coastei”.

— O barcă cu pânze – repetă Paul – în plină lumină a lunii. Pânză părea că e un braţ, era toată de argint. Se depărta mereu şi ce crezi că părea să facă, cum o vedeam săltând pe valuri?

— Să se scufunde, spuse Toots.

— Părea că îmi face semn – spuse copilul – îmi face semn să viu! Uite-o că-i aici! E aici!

Toots îşi ieşise aproape din fire, de groază, la această neaşteptată exclamaţie şi strigă:

— Cine?

— Sora mea Florence! strigă Paul. Se uită încoace şi face semn cu mâna. Mă vede, mă vede! Noapte bună, dragă, noapte bună, noapte bună.

Trecerea lui atât de bruscă la o stare de nespusă încântare în timp ce stătea la fereastră, trimiţând sărutări şi bătând din palme iar apoi felul cum lumina pieri de pe mica lui faţă, lăsând în urmă doar o mâhnire resemnată, când o pierdu pe Florence din ochi – toate acestea erau

prea impresionante ca să scape fie chiar şi lui Toots. Convorbirea lor fu întreruptă în clipa aceea de vizita doamnei Pipchin, care, de obicei, venea o dată sau de două ori pe săptămână pe înserate şi, cu rochiile ei negre, făcea ca serile să-i pară lui Paul şi mai întunecoase. Toots nu avu astfel putinţa să adâncească înţelesul acestei întâmplări, dar ea i se întipări atât de adânc în minte, încât se înapoie de două ori după obişnuitele salutări pentru a o întreba pe doamna Pipchin ce mai face. Irascibila doamnă o luă drept o insultă temeinic chibzuită şi de mai multă vreme pusă la cale, avându-şi obârşia în iscodirile drăceşti ale tânărului miop. împotriva căruia ea ilntroduse, în consecinţă, o plângere în bună regulă, la doctor, chiar în seara aceea. Doctorul puse în vedere tânărului că dacă îl va mai prinde odată cu aşa ceva, va fi nevoit să-l dea afară.

Serile fiind lungi acum, Paul se strecura la fereastra lui în fiecare seară, pentru a se uita după Florence. Ea trecea şi se reîntorcea la o anumită oră, aşteptând până îl vedea şi revederea lor zilnică era ca o rază de soare în viaţa de toate zilele a lui Paul. Adesea, după ce se înser a, se plimba singură prin faţa casei doctorului şi o altă persoană. Acum venea mai rar să-l vadă sâmbătă. Nu mai putea îndura revederea. Ţinea mai mult să vină fără a fi recunoscut şi să privească în sus spre fereastra în dosul căreia fiul său se pregătea să devină un bărbat iar el aştepta, pândea, plănuia şi nădăjduia.

Oh! dacă ar fi putut să-l vadă, măcar atât cât puteau să-l vadă şi alţii, pe băiatul slab şi firav cum privea pe înserate cu ochii înfocafi la valuri. şi la nori, pe când păsările treceau în zbor prin fata sa; dum se opintea la fereastra coliviei lui singuratice, ca şi când ar fi vrut să le întreacă şi să-şi ia zborul spre depărtări.

CAPITOLUL XIII

Ştiri nautice şi lucrări de birou

Birourile domnului Dombey se găseau într-o curte

unde, într-un colţ, era de multă vreme instalată o prăvălie în care se vindeau fructe rare; unde negustorii ambulanţi, bărbaţi şi femei, aveau de vânzare, în tot timpul zilei între orele zece şi cinci, papuci, carnetele de buzunar, bureţi, zgărzi de câini şi săpun de Windsor, iar uneori şi câte un câine de vânătoare sau vreun tablou în ulei.

Câinele de vânătoare era întotdeauna adus acolo pentru a fi văzut de cei de la Bursă, unde gustul sportiv (care în general îşi avea obârşia în pariuri pe pălării noi) era foarte la modă. Celelalte lucruri de vânzare erau pentru publicul cel mare, dar niciodată vânzătorii nu le ofereau domnului Dombey. Când se ivea domnul Dombey, negustorii care vindeau astfel de mărfuri se dădeau respectuoşi la o parte. Negustorul de papuci şi de zgărzi de câini, cel mai de seamă dintre ei, care se socotea o personalitate publică şi al cărui portret atârna la uşa unui artist din Cheapside, ducea degetul arătător la pălărie când domnul Dombey trecea prin fata prăvăliei lui. Portarul casei Dombey, când nu lipsea, fiind trimis cu vreo treabă, alerga grăbit şi îndatoritor, să deschidă cât mai larg uşa biroului şi, cu pălăria în mână, să o tină deschisă până ce intra domnul Dombey.

Funcţionarii nu se lăsau nici ei mai prejos în dovezile lor de respect. Când domnul Dombey trecea prin biroul lor, se făcea o tăcere solemnă. Funcţionarul cel mai vorbăreţ dintre ei într-o clipă devenea tot atât de mut ca şi găleţile de piele care atârnau înşirate în spatele lui, gata să fie folosite în caz de incendiu. Lumina spălăcită şi uniformă care izbutea să se strecoare prin ferestre şi prin luminator, lăsând în urma ei stratul de praf negru care le acoperea, făcea ca atât registrele şi hârtiile, cât şi funcţionarii aplecaţi asupra lor să pară învăluiţi într-un întuneric prielnic pentru lucru. Toate păreau atât de departe de lumea dinafară ca şi când ar fi fost grămădite pe fundul mării, în timp ce în perspectiva întunecoasă o mică odaie

din fund, umedă, în care întotdeauna ardea o lampă cu lumina umbrită, semăna mai curând cu peştera vreunui monstru marin, ce ar privi cu un ochi de foc spre tainele adâncului.

Când Perch, curierul, care îşi avea locul lui obişnuit pe o laviţă ce semăna cu o pendulă de perete, vedea intrând pe domnul Dombey sau mai degrabă când îl simţea că vine, deoarece avea un simţ care îl înştiinţa fără greş că se apropie, el se repezea în biroul domnului Dombey. Acolo aţâţa focul, scotea cărbuni proaspeţi din pântecul lăzii de cărbuni, punea ziarul pe paravanul din faţa căminului pentru ca să se usuce, aşeza scaunul în faţa biroului, punea apoi din nou paravanul la locul lui şi, în clipa când domnul Dombey intra, se învârtea scurt pe călcâie pentru ca să-i ia paltonul şi pălăria şi să le atârne în cuier. După aceea, Perch lua din nou ziarul, îl întorcea o dată sau de două ori în faţa focului, apoi cu un aer respectuos îl aşeza pe masă, lângă cotul domnului Dombey. Perch găsea atât de firesc să arate domnului Dombey cel mai profund respect, încât ar, îl fost foarte mulţumit dacă ar fi putut să se întindă la picioarele lui sau să i se adreseze cu un titlu din acelea care se obişnuiau pe vremuri faţă de califul Harun Al Raşid.

Dar cum o astfel de cinstire ar fi fost o inovaţie şi un fapt neobişnuit, Perch era silit să se mulţumească să-i vorbească cum putea, în felul lui: „Sunteţi lumina ochilor mei, sunteţi viaţa sufletului meu, sunteţi comandantul credinciosului Perch!” Mulţumit cu această fericire nedesăvârşită, Perch închidea încet uşa şi se retrăgea în vârful picioarelor, lăsând pe şeful lui să fie admirat, printr-o ferestruică din tavan, în formă de cupolă, de coşurile urâte şi calcanele casei. Îndeosebi privea la el vitrina semeaţă a unui salon de frizerie de la primul etaj, unde veşnic îşi arăta ceafa o figură de ceară care dimineaţa era cheală ca un turc, iar după ora unsprezece era acoperită

cu un păr bogat şi cu favoriţi după ultima modă creştinească.

Între domnul Dombey şi lumea de rând, accesibilă numai prin biroul exterior – a cărui atmosferă umedă şi rece putea fi atribuită prezentei domnului Dombey în biroul lui de alături – erau de scoborât două trepte. Biroul domnului Carker era prima treaptă; biroul domnului Morfin era a doua. Fiecare din aceşti doi domni lucrau în câte o odăiţă mică cât o cameră de baie, în care se intra prin, coridorul din fata uşii domnului Dombey. Domnul Carker, în calitatea lui de mare vizir, ocupa camera cea mai apropiată de sultan. Domnul Morfin, ca ofiţer de un rang mai inferior, lucra în camera cea mai apropiată de funcţionari.

Ultimul menţionat din aceşti doi domni era un burlac mai vârstnic, cu o fată veselă, cu ochi de culoarlea alunei, îmbrăcat serios, cu partea de sus a trupului în negru, iar picioarele în culoarea amestecului de sare şi piper. Părul lui negru avea ici şi colo pete cenuşii ca şi cum timpul l-ar fi stropit, iar favoriţii îi şi albiseră. Avea un respect adânc pentru domnurdombey şi îi dădea toată cinstirea cuvenită. Cum el era însă o fire veselă şi nu se simţea niciodată la largul lui în prezenta acestui personaj solemn, nu era câtuşi de puţin ros de gelozie din pricina numeroaselor consfătuiri la care domnul Carker singur avea plăcerea să ia parte. Dimpotrivă, simţea o mulţumire ascunsă că avea de îndeplinit sarcini care nu-l puneau decât rareori în primejdia de a fi ales pentru o atare distincţie. În felul lui, era un mare iubitor de muzică, căreia îi jertfea timpul său liber şi avea o dragoste părintească pentru violoncelul său, care, o dată pe săptămână era adus de la Islington, unde locuia, la un anumit club din imediata apropiere a băncii. Aici, în fiecare miercuri seara, un cerc de amatori executau pentru plăcerea lor cvartete pline de greutăţi şi complicaţii chinuitoare.

Domnul Carker era un domn cam de vreo treizeci şi opt sau patruzeci de ani, cu obraji rumeni şi cu două rânduri de dinţi strălucitori, supărător de regulaţi şi albi. Era cu neputinţă ca dinţii domnului Carker să nu atragă atenţia, deoarece îi arăta ori de câte ori vorbea. Pe faţa lui se vedea un surâs atât de larg, un surâs care. deşi, de fapt, numai rareori se extindea dincolo de gură, era totuşi atât de larg că făcea faţa domnului Carker să semene cu aceea a unei pisici care îşi arăta colţii. Purta o cravată albă, scrobită, de acelaşi model cu aceea a şefului, şi hainele îi erau strânse pe corp şi încheiate de sus până jos. Atitudinea lui faţă de domnul Dombey era perfect calculată şi îndelung pregătită. Era familiar cu el, până la limita pe care o socotea îngăduită pentru păstrarea distanţei dintre ei. „Domnule Dombey, socotesc că faţă de un om cu situaţia dumneavoastră, un om ca mine nu poate fi niciodată destul de supus, având în vedere afacerile pe care le punem la cale împreună. Vă mărturisesc sincer, domnule, că mă dau bătut. Simt că altfel nu m-aş putea împăca cu mine însumi, şi Dumnezeu ştie. domnule Dombey, că vă puteţi îngădui să vă lipsiţi de străduinţele mele”. Dacă ar fi1 tipărit aceste cuvinte pe o tăbliţă şi şi-ar fi prins-o pe piept, în aşa fel ca să o pună tot timpul sub ochii domnului Dombey, nu ar fi putut fi mai desluşit.

Acesta era Carker-directorul. Domnul Carker-junior, prietenul lui Walter, era fratele lui, cu doi sau trei ani mai mare decât el, dar într-un post cu mult mai mic. Postul fratelui mai tânăr se găsea la capătul de sus al scării funcţiilor de birou; cel al fratelui mai în vârstă, la capătul ei de jos. Fratele mai mare nu urcase niciodată o treaptă şi nici măcar nu încercase să o urce. Tinerii i-o luau înainte, săreau peste capul lui şi urcau mereu, mereu. În timp ce el rămânea la capul de jos al scării. Se împăcase cu situaţia lui modestă nu se plângea niciodată şi, fără îndoială, nici nu nădăjduia să scape vreodată de ea.

— Cum vă simţiţi în dimineaţa asta? întrebă domnul Carker-directorul, intrând într-o zi cu un teanc de hârtii în mână în biroul domnului Dombey.

— Ce mai faci, Carker? răspunse domnul Dombey, ridicându-se de pe scaun şi aşezându-se cu spatele la foc. Ai acolo ceva pentru mine?

— Nu ştiu dacă merită să vă tulbur, răspunse Carker, răsfoind hârtiile din mână. Cred că ştiţi că azi la trei aveţi o şedinţă de comitet.

— Şi alta la patru fără un sfert, adăugă domnul Dombey.

— Nu e chip să fiţi surprins vreodată că aţi uitat ceva! exclamă Carker tot răsfoind hârtiile. Dacă domnul Paul moşteneşte memoria dumneavoastră, va fi un patron puţin comod. Ne e de ajuns unul singur, domnule.

— Dar şi dumneata ai o memorie care nu dă greş, zise domnul Dombey.

— Oh! Eu! răspunse directorul. Este singurul capital de care dispune un om ca mine.

Domnul Dombey, aşa cum stătea rezemat de cămin, măsurând pe slujbaşul său din cap până în picioare fără ca acesta să o bănuiască, nu păru nici mai puţin ceremonios, dar nici nemulţumit. Rigiditatea şi corectitudinea hainelor domnului Carker, precum şi o oarecare

Semeţie în felul lui de a se purta, care, fie că îi era firească, fie că era copiată după un model ce nu se afla departe, făceau ca smerenia fui să fie şi mai exagerată. Părea un om care, dacă ar fi putut, ar fi luptat împotriva puterii ce-l stăpânea, dar care, totuşi era cu desăvârşire copleşit de măreţia şi superioritatea domnului Dombey.

— Morfin e aici? întrebă domnul Dombey, după o scurtă tăcere, în timp ce domnul Carker răsfoia mereu printre hârtiile sale şi murmura, ca pentru sine, scurte rezumate din conţinutul acestora.

— Morfin e aici răspunse el ridicând ochii cu un

zâmbet larg şi cu totul neaşteptat – şi fredonează câteva fraze muzicale pe care fără îndoială şi le aminteşte din cvartetul de ieri seară; îl aud prin peretele ce ne desparte şi mă scoate din sărite. Tare aş vrea să dea foc violoncelului şi odată cu el să ardă şi caietele de note.

— Tare mi se pare că dumneata nu respecţi pe nimeni, Carker, spuse domnul Dombey.

— Credeţi? întrebă Carker, arătându-şi iar colţii lui de pisică. Aşa-i! N-aş putea spune că respect pe mulţi. Aş răspunde doar pentru unul singur, şopti el, ca şi când numai în clipa aceea i-ar fi venit acest gând.

O însuşire primejdioasă, dacă era adevărată, şi nu mai puţin primejdioasă, dacă era prefăcută. Dar domnul Dombey nu părea să o socotească astfel, în timp ce, stând în picioare, tot cu spatele la foc, privea pe primul său slujbaş cu o linişte plină de demnitate ce ascundea parcă o conştiinţă şi mai adâncă a puterii sale ca de obicei.

— Fiindcă tocmai vorbeam despre Morfin – reluă domnul Carker, scoţând o hârtie dintre celelalte – el anunţă moartea unui tânăr funcţionar al filialei noastre din Barbados şi roagă să oprim, pentru înlocuitorul decedatului, un loc pe vasul „Fiul şi Credele” care pleacă în cursă cam peste o lună. Cred că vă este totuna pe cine trimitem. La drept vorbind, nu avem aici pe nimeni care să-l poată înlocui.

Domnul Dombey dădu din cap cu un aer cu totul nepăsător.

— Nu este un post prea strălucit, observă domnul Carker, luând un toc pentru a nota ceva pe dosul hârtiei. Sper că Morfin o să-l ofere vreunui nepot orfan al vreunui prieten cu care face muzică. Cine ştie, poate că astfel s-ar putea să înceteze şi scârţâitul de vioară, diacă acela care va pleca se îndeletniceşte cumva cu aşa ceva. Cine-i? Intră!

— Vă rog să mă iertaţi, domnule Carker, nu ştiam că

sunteţi aici, domnule, spuse Walter, ţinând în mână câteva scrisori abia sosite şi încă nedeschise. Domnul Carker-junior, domnule…

La acest nume, domnul Carker-directorul fu, sau se prefăcu a fi adânc ruşinat şi înjosit. Îşi aţinti ochii asupra domnului Dombey, cu o privire schimbată care părea că cere iertare, pe urmă îi lăsă în jos şi câtva timp nu mai scoase nicio vorbă.

— Mi se pare, domnule – izbucni el mânios, întorcându-se către Walter – că ţi-am cerut să nu mai aduci niciodată vorba despre domnul Carker-junior.

— Vă rog să mă iertaţi – răspunse Walter – voiam numai să vă spun că domnul Carker-junior mi-a spus că vă credea plecat, altfel nu aş fi îndrăznit să bat la uşă, cât timp eraţi ocupat cu domnul Dombey. Am aici scrisori pentru domnul Dombey, domnule.

— Foarte bine, domnule, răspunse domnul Carkerdirectorul, smulgându-i scrisorile din mână. Du-te şi vezi-ţi de treabă.

Cum smulsese scrisorile din mâna lui Walter cu foarte puţină ceremonie, domnul Carker scăpase una pe jos, dar nici el nu băgă de seamă şi nici domnul Dombey nu văzu scrisoarea căzută la picioarele lui. Walter şovăi o clipă, crezând că, fie unul, fie celălalt o s-o zărească. Dar încredinţându-se că niciunul nici celălalt n-o văzuse, se opri, se întoarse înapoi, o luă de jos şi o puse pe biroul domnului Dombey. Scrisorile erau sosite prin poştă şi întâmplarea făcuse ca scrisoarea cu pricina să fie tocmai darea de seamă pe care doamna Pipchin o trimitea regulat, cu adresa scrisă ca de obicei de mâna Florencei, deoarece doamna Pipchin era cam certată cu caligrafia. Domnul Dombey, a cărui atenţie fusese atrasă asupra scrisorii, de către Walter, fără totuşi ca acesta să fi spus vreun cuvânt, tresări privindu-l cu mânie, deoarece crezu că Walter alesese dinadins această scrisoare printre celeilalte.

— Poţi să ieşi domnule, zise domnul Dombey cu asprime.

Mototoli scrisoarea în mână şi, urmărind din ochi pe Walter care ieşea, o puse în buzunar fără să o deschidă.

— Îmi spuneai că e nevoie să trimitem pe cineva în Indiile de Vest, spuse domnul Dombey grăbit.

— Da, răspunse Carker.

— Trimite pe tânărul Gay.

— Bine, foarte bine. Nimic mai uşor, spuse domnul Carker, fără a se arăta câtuşi de puţin surprins; luă iar tocul, pentru ca tot aşa de rece ca şi prima dată să pună rezoluţia pe dosul scrisorii: „Trimite pe tânărul Gay”.

— Cheamă-l înapoi, zise domnul Dombey.

Domnul Carker se grăbi să-l cheme şi Walter se grăbi să se înapoieze.

— Gay, spuse domnul Dombey, întorcându-se puţin pentru ca să-l privească peste umăr. Este un…

— Un loc vacant, spuse domnul Carker, cu gura deschisă până la urechi.

— În Indiile de Vest, la Barbados. Am de gând să te trimit pe dumneata – spuse domnul Dombey, fără a-şi da cea mai mică osteneală ca să înfrumuseţeze adevărul – pentru ca să ocupi un post de subaltern în contoarul nostru din Barbados. Spune-i unchiului dumitale, din partea mea, că te-am ales pe dumneata să pleci în Indiile de Vest.

Walter fu atât de surprins încât i se tăie răsuflarea şi abia fu în stare să repete cuvintele „în Indiile de Vest”.

— Cineva trebuie să se ducă – spuse domnul Dottibey – dumneata eşti tânăr şi sănătos şi treburile unchiului dumitale nu prea merg strălucit. Spune-i că ai fost numit. Nu pleci chiar acum. Poate peste o lună stau două.

— Şi o să rămân acolo, domnule? întrebă Walter.

— Întrebi dacă ai să rămâi acolo, domnule? repetă domnul Dombey, întorcându-se ceva mai mult către el. Ce vrei să spui cu asta? Ce vrea să spună, Carker?

— Dacă trebuie să rămân şi să trăiesc acolo toată viaţă, domnule, bâigui Walter.

— Negreşit, răspunse domnul Dombey.

Walter se înclină.

— Asta-i tot ce. aveam să-ţi spun, spuse domnul Dombey, începând iar să citească scrisorile. Carker, la timpul potrivit îi vei da fireşte toate lămuririle cu privire la echipamentul de care are nevoie şi la toate celelalte chestiuni ce sunt în legătură cu misiunea lui. Acum n-are nevoie să mai aştepte, Carker.

— Nu-i nevoie să mi-ai aştepţi, Gay, spuse domnul Carker „arătându-şi dinţii şi gingiile.

— Afară numai dacă – spuse domnul Dombey, oprindu-se din citit fără să ridice ochii de pe scrisoare şi părând că ascultă – afară numai dacă are ceva de spus.

— Nu, domnule, răspunse Walter tulburat, încurcat, aproape buimăcit în timp ce un şir nesfârşit de imagini se perindau în mintea lui, imagini printre care la loc de frunte stăteau căpitanul Cuttle cu pălăria lui de muşama, împietrit de mirare, acasă la doamna Macstinger şi unchiul, jelind plecarea lui, în odăiţa din dos. Eu abia ştiu, cum… eu… vă sunt foarte recunoscător, domnule.

— Nu mi-ai e nevoie să aştepte, Carker, spuse domnul Dombey.

Cum domnul Carker repetă ca un ecou aceste cuvinte şi-şi strânse hârtiile ca şi cum ar fi vrut să plece şi el din cameră, Walter simţi că dacă ar mai zăbovi, lucrul ar părea o indiscreţie de neiertat, cu atât mai mult cu cât nu mai avea nimic de spus, aşa că părăsi biroul cu totul năucit.

În timp ce mergea de-a lungul coridorului, conştient şi totuşi neputincios, ca într-un vis, auzi uşa domnului Dombey închizându-se din nou după domnul Carker, şi îndată după aceea domnul Carker îl chemă.

— Adu pe prietenul dumitale, domnul Carker-junior, în biroul meu, domnule, te rog.

Walter se duse în biroul exterior şi comunică domnului Carker-junior însărcinarea ce o avea. Acesta, potrivit ordinului primit, ieşi din despărţitura unde stătea singur într-un colţ şi se duse cu Walter în cabinetul domnului Carker-directorul.

Domnul Carker-directorul stătea în picioare cu spatele la foc şi cu mâinile sub poalele hainei, privind pe deasupra cravatei cu o privire tot atât de puţin tăgăduitoare ca şi a domnului Dombey. Îl primi fără să schimbe nimic din atitudinea sta şi fără să îmblânzească expresia aspră şi întunecată a feţei, făcând doar un semn lui Walter să închidă uşa.

— John Carker – spuse directorul, după ce uşa fu închisă, întorcându-se brusc către fratele lui şi arătându-şi cele două rânduri de dinţi ca şi cum ar fi vrut să-l muşte – care este învoiala dintre tine şi acest tânăr în virtutea căreia eu sunt persecutat şi urmărit de numele tău? Nu-i de ajuns pentru tine, John Carker, că eu sunt ruda ta cea mai apropiată şi că nu pot să scap de această…

— Zi pacoste, James, interveni celălalt cu voce stinsă, văzând că fratele bâjbâie în căutarea unui cuvânt potrivit. La. asta te gândeşti tu şi ai dreptate, zi fără înconjur, pacoste.

— De această pacoste – aprobă fratele lui apăsat – dar trebuie mare ca treaba asta să fie dată în vileag şi trâmbiţată şi proclamată fără încetare chiar şi în prezenţa şefului Casei! Şi încă în clipe când au loc convorbiri confidenţiale? Crezi tu, John Carker, că numele tău se potriveşte în acest loc cu „încrederea” şi cu „adevărul”.

— Nu, răspunse celălalt. Nu, James. Dumnezeu mi-e martor că nu am astfel de gânduri.

— Dar atunci ce gânduri ai – întrebă fratele – şi de ce mi te tot pui în cale? Nu mi-ai făcut destul rău?

— Nu ţi-am făcut niciodată rău, James, cel puţin nu cu voia mea.

— Eşti fratele meu, zise directorul. Asta-i pentru mine un rău destul de mare.

— Aş dori să pot să-l îndrept, James.

— Şi eu aş dori să poţi şi să vrei.

În timpul acestei convorbiri, privirea lui Walter se muta de la un frate la celălalt cu durere şi mirare. Cel care era mai mare după vârstă, dar mai mic la Firmă, stătea cu ochii în pământ şi cu capul plecat, ascultând dojana celuilalt. Deşi această dojană era foarte aspră, datorită tonului şi privirii care o însoţeau şi deşi era de faţă şi Walter, pe care mustrările atât de amare îl surprinseră şi îl zguduiră, totuşi fratele mai miare nu se împotrivi decât ridicând mâna dreaptă într-un chip rugător, ca şi cum ar fi vrut să spună „cruţă-mă, te rog!” Dacă aceste mustrări ar fi fost lovituri şi el un om curajos dar încătuşat în lanţuri şi slăbit de suferinţe trupeşti, nu ar fi stat altfel în faţa călăului său.

Generos şi spontan în toate emoţiile lui şi socotindu-se a fi pricina nevinovată a acestor dojeni aspre, Walter interveni cu toată căldura.

— Domnule Carker – zise el, înefreptându-se către director – fără îndoială, fără îndoială, este numai vina mea. Dintr-un fel de zăpăceală, pe care nu mi-o pot ierta, eu am… eu am pomenit pe domnul Carkerjunior mult mai des decât era nevoie; şi mi-am permis să pronunţ numele lui câteodată, împotriva dorinţei dumneavoastră. Dar numai eu sunt de vină, domnule. Noi n-am schimbat niciodată niciun cuvânt asupra lacestei chestiuni şi, la drept vorbind, foarte puţine cuvinte şi asupra oricărei alte chestiuni. Şi toată povestea nu a fost – adăugă Walter după o scurtă pauză – decât numai o zăpăceală din partea mea, domnule, deoarece eu m-am simţit atras către domnul Ciarker chiar din prima clipă când am intrat în serviciu aici şi cu greu am fost în stare să mă opresc de a vorbi câteodată despre el, de vreme ce mă gândeam atât de mult la dânsul.

Walter spuse acestea din tot sufletul şi cu toată sinceritatea. Privind la capul plecat, la ochii lăsaţi în jos şi la mâna ridicată în sus pentru a cere iertare, Walter se gândi: „Aşa am simţit şi eu, şi de ce n-aş depune mărturie în folosul acestui om zdrobit şi fără prieteni?”

— Adevărul este, domnule Carker, că dumneata m-ai ocoljt, spuse Walter în timp ce lacrimile îi umpleau ochii, de mişcat ce era. Am simţit-o, spre dezamăgirea şi spre marea mea părere de rău. De când l-am venit pentru întâia oară aici şi până astăzi am încercat tot ce mi-a stat în putinţă ca să fiu prietenul dumitale, bineînţeles în măsura în care cineva de vârsta mea poate fi prieten cu dumneata, dar toate silinţele mele au fost zadarnice.

— Şi să nu pierzi din vedere – spuse directorul, întrerupându-l repede – că pe viitor vor fi şi mai zadarnice, Gay, dacă stărui să impui lumii numele lui John Carker. Nu acesta este mijlocul de a te împrieteni cu domnul John Carker. Întreabă-l dacă nu este şi el de aceeaşi părere.

— Asta nu-mi foloseşte la nimic, zise fratele. Asta duce numai la o discuţie ca cea de faţă de care e zadarnic să mai spun că aş fi dorit să fim scutiţi. Nimeni nu poate să-mi dea o dovadă mai bună de prietenie – spuse el foarte răspicat, ca şi cum ar fi vrut să întipărească fieciare cuvânt în mintea lui Walter – decât dându-mă uitării, lăsându-mă să-mi văd de drumul meu, fără să fiu întrebat de nimic şi fără să fiu băgat în seamă.

— Întrucât am văzut că mintea dumitale, Gay, nu reţine ceea ce ţi se spune de către alţii – spuse domnul Carker-directorul, înfierbântându-se şi văzând o satisfacţie din ce în ce mai mare – am socotit că e bine ca acest lucru să ţi se spună de către autoritatea cea mai competentă, şi făcu semn cu capul către fratele lui. Nădăjduiesc că nu ai să mai uiţi de acum înainte. Asta-i tot, Gay. Poţi să pleci.

Walter ieşi şi era pe punctul de a închide uşa după el, când, auzind din nou vocea fraţilor şi că se pronunţă şi

numele lui, se opri nehotărât, cu mina pe clanţă şi cu uşa întredeschisă, neştiind ce să facă, dacă să se înapoieze sau să plece. Stând astfel, auzi fără să vrea cele ce urmează:

— Poate vei fi mai îngăduitor cu mine, James – spuse John Carker – dacă îţi mărturisesc că, văzându-l pe băiatul ăsta, pe Walter Gay, am simţit că mi se deschide inima. Cum puteam să nu fiu mişcat când povestea mea este întipărită pentru totdeauna aici, şi spunând acestea se lovea cu mâna peste piept. De la început de când a intrat aici în serviciu, am văzut în el apropiape un *alter ego*.

— Un *alter ego* al tău, repetă directorul pe un ton dispreţuitor.

— Nu aşa cum sunt astăzi, ci aşa cum eram atunci când am venit aici pentru întâia oară: tot aşa de înflăcărat, de zăpăcit şi lipsit de experienţă, minat de aceleaşi închipuiri neastâmpărate şi aventuroase, înzestrat cu aceleaşi însuşiri şi în stare de a mă lăsa dus deopotrivă şi la bine şi la rău.

— Nădăjduiesc că nu, spuse fratele lui, pe un ton oarecum sarcastic şi care părea să ascundă ceva.

— Ce crud mă loveşti! Mâna ta e grea şi lovitura ta pătrunde ladânc, răspunse celălalt cu un ton (sau cel puţin aşa credea Walter), ca şi cum în timp ce vorbea o armă nemiloasă i-ar fi străpuns pieptul. Eu mi-am închipuit toate acestea când el mai era copil. Am crezut acest lucru. Era pentru mine un adevăr, l-am văzut păşind uşunatic pe marginea unei prăpăstii ascunse, pe unde atât de mulţi alţii se plimbă veseli şi de pe care…

— Vechea scuză – îl întrerupse fratele lui, pe când aţâţa focul – atât de mulţi! Continuă! Spune: atât de mulţi cad.

— De pe care s-a prăbuşit unul singur – răspunse celălalt – un călător care pornise copil ca şi el pe acelaşi drum şi care făcea din ce în ce mai mulţi paşi greşiţi şi care încetul cu încetul a alunecat tot mai jos şi s-a tot

împiedicat mereu până ce s-a prăbuşit şi s-a pomenit jos în prăpastie că e un om zdrobit. Gândeşte-te cât am suferit în timp ce l-am urmărit pe acest băiat.

— Singur ţi-ai făcut-o, răspunse fratele.

— Adevărat, singur miiam făcut-o, răspunse el suspinând. Nu caut să împart cu alţii greşeala sau ruşinea mea.

— Totuşi ai împărţit ruşinea, mormăi James Carker printre dinţi; îi era uşor să mormăie printre dinţii atât de mulţi şi. atât de strâns aşezaţi unul lângă altul.

— Ah! James – răspunse fratele lui, vorbind pentru întâia oară cu un accent dojenitor şi părând, după glas, că şi-ar fi acoperit faţa cu mâinile – din ziua aceea mi-ai folosit ca o unealtă. M-ai călcat în picioare cum ai vrut, pentru ca să te urci peste mine acolo unde eşti acum. Nu mă strivi şi cu călcâiul.

Se făcu o clipă de tăcere. După câtva timp se auzi cum domnul Carker-directorul răsfoia prin hârtiile lui, ca şi cum s-ar fi hotărât să pună capăt întrevederii. În acelaşi timp, fratele său se apropie de uşă.

— Asta-i tot, spuse el. Am vegheat asupra lui cu atâta teamă şi înfrigurare, încât chiar asta a fost pentru mine o pedeapsă şi am făcut-o până în clipa când el a trecut de locul unde eu însumi m-am poticnit întâia oară. Şi atunci, chiar dacă aş fi fost tatăl lui, cred că nu aş fi putut mulţumi lui Dumnezeu cu mai multă evlavie. N-am îndrăznit nici să-l previn şi nici să-l sfătuiesc; dar dacă aş fi simţit că e neapărat nevoie, i-aş fi arătat pilda mea. Mă temeam să mă vadă cineva vorbind cu el, ca să nu creadă că i-am făcut vreun rău, sau l-am îndemnat la rele, sau l-am stricat, sau că aş avea de gând să o fac. Oi fi eu poate molipsitor pentru alţii, ştiu eu? Pune povestea mea în legătură cu tânărul Walter Gay şi atunci ai să înţelegi ce mi-a făcut acest băiat să simt; şi caută să mă judeci, James, cu mai multă blândeţe, dacă poţi.

Cu aceste cuvinte ieşi şi dădu cu ochii de Walter. Se făcu mai palid la faţă, când îl văzu acolo şi încă şi mai palid când Walter îl luă de mână şi îi spuse în şoaptă:

— Domnule Carker, dă-mi voie, te rog, să-ţi mulţumesc! Dă-mi voie să-ţi spun tot ce simt pentru dumneata! Cât de mâhnit sunt că am fost fără voie pricina a tot ce s-a întâmplat. Cum astăzi te privesc aproape ca protectorul şi îndrumătorul meu! Cât de îndatorat mă simt faţă de dumneata şi cât de mult te compătimesc, zise Walter, strângându-i cu putere mâinile în ale sale şi fără a-şi da seama, tulburat cum era, de tot ce făcea şi spunea.

Cum biroul domnului Morfin era chiar alături şi în el nu era nimeni, iar uşa era larg deschisă, şi deoarece pe gang era mereu forfoteală, mânaţi de acelaşi gând, ei intrară acolo. Când fură înăuntru, Walter văzu după faţa domnului Carker că ena mişcat, dar i se păru că nu văzuse niciodată până acum această faţă, într-atât era de schimbată.

— Walter, zise domnul Carker, punându-i mâna pe umăr. O distanţă enormă mă desparte de dumneata şi să dea Dumnezeu să rămână laşa întotdeauna. Ştii dumneata ce sunt eu?

„Ce eşti?” era pe punctul să-l întrebe Walter, privindu-l stăruitor.

— Începutul l-am făcut – spuse Carker – înainte de a fi împlinit douăzeci şi unu de ani; era totul pregătit cu mult înainte, dar n-am început decât aproape de această vreme. L-am furat când am devenit major. L-am furat şi după aceea. Înainte ca să fi împlinit douăzeci şi doi de ani, s-a descoperit totul, şi atunci, Walter, am fost mort pentru toată societatea omenească.

Ultimele «lui cuvinte tremurară şi pe buzele lui Walter, dar el nu putu să le dea glas nici acestora şi nici vreunui cuvânt de al său.

— Şeful Casei a fost foarte bun cu mine. Să-l

răsplătească Dumnezeu pe bătrânul pentru îngăduinţa lui!

Şi tot aşa şi pe fiul lui, care pe atunci tocmai, intrase de curând în firma la oare eu mă bucuram de toată încrederea! Am fost chemat în camera aceea care astăzi este biroul lui – de atunci n-am mai pus niciodată piciorul în ea – şi am ieşit de acolo ceea ce mă vezi că sunt astăzi. Am stat mulţi ani pe locul pe care-l ocup astăzi, singur, ca şi acum, dar pe atunci ca o pildă cunoscută. şi recunoscută de toţi ceilalţi. Au fost toţi îngăduitori cu mine şi mi-au dat putinţa să trăiesc. Timpul a mai schimbat acest aspect al jalnicei mele ispăşiri şi cred că, în afiară de cei trei şefi ai casei, nu e nimeni altul care să cunoască de aproape povestea mea. Înainte ca băieţaşul să fie mare şi s-o cunoască, colţul în care stau eu poate că va fi vacant! Aş dori să fie aşa! Asta-i singura schimbare petrecută cu mine, din ziua în care am lăsat în urma mea, în camera asta, toată tinereţea, toată nădejdea şi orice tovărăşie cu oamenii cinstiţi. Dumnezeu să te binecuvânteze, Walter! Să te ţină cinstit pe dumneata şi pe toţi cei ce îţi sunt dragi, sau de nu, mai bine să-i ia!

Walter încercă mai târziu să-şi reamintească întocmai ceea ce se petrecuse în acele clipe între ei, nu putu însă să-şi aducă aminte decât de Carker tremurând din cap până în picioare, ca şi cum ar fi fost străbătut de fiori de gheaţă şi izbucnind în plâns.

Când Walter îl văzu după aceea, el stătea aplecat peste pupitrul său, tăcut ca mai înainte, abătut şi smerit. Văzându-l apoi la lucru şi simţind cât de hotărât era să nu mai aibă de-a face cu el, Walter se gândi fără încetare la tot ce văzuse şi auzise în dimineaţa aceea, într-un timp atât de scurt, în legătură cu povestea vieţii celor doi fraţi Carker. Nici nu-i venea să creadă că primise ordin să plece în Indiile de Vest şi că în curând va fi pierdut pentru unchiul Sol şi căpitanul Cuttle şi că nu va mai putea zări, măcar cât de rar şi cât de departe, chipul lui Florence

Dombey – nu, al lui Paul voia să spună el – şi va rămâne astfel despărţit pentru totdeauna de toţi cei pe care îi iubea şi îi dorea în viaţa lui de toate zilele.

Şi totuişi era adevărat şi vestea numirii lui se răspândise până în biroul exterior, deoarece, pe când el stătea cu capul sprijinit pe braţ şi cu inima îndurerată, frământând toate acestea în gând, Perch, omul de serviciu, coborî de pe laviţa lui de mahon, îl atinse uşor cu mâna şi, cerându-i iertare, îl întrebă dacă credea că o dată ajuns la Barbados ar putea să cumpere ieftin şi să trimită acasă în Anglia, o cutie cu ienibahar conservat, de care doamna Perch avea nevoie pentru perioada de convalescenţă după naştere, naştere care urma să aibă loc în curând.

CAPITOLUL XIV

Paul devine din ce în ce mai de modă veche şi pleacă acasă de sărbători

Când vacanţa de vară se apropie, nu avu loc niciun fel de manifestaţie nepotrivită de bucurie din partea tinerilor cu privirile plumburii, adunaţi în casa doctorului Blimiber. Orice expresie violentă ca „o ştergem acasă” ar fi fost de neînchipuit într-o instituţie atât de cuviincioasă. La fiecare semestru tinerii plecau acasă, dar niciodată nu o ştergeau acasă. Ei ar fi privit cu dispreţ aşa ceva.

Tozer era tot timpul zgâriat şi chinuit de o cravată albă de chemibrică scrobită, pe care o purta din dorinţa specială a doamnei Tozer, mamă-sa. Aceasta, hotărând să-l închine bisericii, era de părere că nu putea să fie pregătit destul de repede pentru această chemare. Tozer spunea că, având de ales între două rele, socotea că e mai bine să rămilnă unde este decât să se ducă acasă. Această declaraţie era foarte sinceră, deşi părea de neîmpăcat cu pasajul din compunerea lui Tozer despre acest subiect, în care el susţinuse că „gândul la casa părintească şi toate amintirile legate de ea deşteptau în mintea lui cele mai plăcute simţăminte de aşteptare plină de bucurie şi de

desfătare”. Totodată el se asemuia cu un general roman, mândru de o victorie recentă asupra Icenilor, sau încărcat cu pradă cartagineză, apropiindu-se până la un marş de câteva ore de Capitoliu, acesta fiind presupus a fi, pentru mai multă asemănare, locuinţa doamnei Tozer. Căci se părea că Tozer avea un unchi îngrozitor, care nu numai că-l supunea la examene în timpul vacanţei, asupra unor chestiuni greu de priceput, dar încurca evenimente şi fapte simple şi le schimonosea în acelaşi scop barbar. Când se întâmpla ca acest unchi să-l ducă la un spectacol sau, tot ca o dovadă de bunăvoinţă, să-l ducă să vadă vreun uriaş, vreun pitic, vreun conspirator, sau orişice altceva, Tozer ştia că unchiul citise dinainte vreun pasaj clasic în legătură cu ceea ce avea să vadă şi atunci era cuprins de o teamă de moarte, neputând să prevadă când va izbucni, sau ce autoritate va cita ca să-l înfunde.

Cât priveşte pe Briggs, tatăl lui nu se ascundea după degete. Nu-l lăsa niciodată singur. Încercările mintale la care era supus în timpul vacanţei acest tânăr nefericit erau atât de numeroase şi de dureroase, încât prietenii familiei (locuind pe atunci lângă Bayswater Londra) rareori se apropiau de fântânile ţâşnitoare din grădinile Kensington, fără o vagă presimţire de a vedea pălăria tânărului Briggs plutind la suprafaţa apei şi vreun exerciţiu neisprăvit lăsat pe mal. În consecinţă, Briggs nu pleca de loc cu entuziasm în vacanţă. Aceşti doi tovarăşi de cameră ai lui Paul erau două pilde atât de grăitoare pentru ceilalţi tineri, în general, încât cei mai înţelegători dintre ei priveau sosirea acestei perioade sărbătoreşti cu o resemnare cuviincioasă.

Cu micul Paul stăteau lucrurile cu totul altfel. Sfârşitul primei vacanţe trebuia să însemne pentru el despărţirea de Florence, dar cine era să se gândească la sfârşitul unei vacanţe al cărei început nu sosise încă? Desigur, nu Paul. Pe măsură ce acel timp fericit se apropia, leii şi tigrii care se suiau pe pereţii camerei de dormit se

domesticeau şi se făceau zburdalnici. Feţele hidoase şi viclene din pătratele şi ornamentele de pe covoare se făceau mai prietenoase şi priveau la el cu ochi mai puţin răutăcioşi. Orologiul cel vechi şi grav tirăda mai mult interes personal în tonul lui iscoditor şi marea, veşnic ineastâmpărată, se rostogolea toată noaptea, la sunetul unei melodii melancolice – totuşi plăcute – care se ridica odată cu valurile şi-l legăna parcă pentru a-l adormi.

Domnul Feeder, licenţiat în litere, părea să creadă că şi el îşi va petrece foarte bine vacanţa. Domnul Toots avea de gând de atunci încolo să ducă o viaţă ca de vacanţă, căci, după cum îi aducea mereu la cunoştinţă lui Paul, era „ultimul lui zisemestru” la doctorul Blimiber şi el urma să înceapă de îndată să se folosească de proprietatea lui.

Era un, lucru bine hotărât între Paul şi domnul Toots că erau prieteni apropiaţi, în ciuda deosebirii de vârstă şi de situaţie. Pe măsură ce vacanţa se apropia şi domnul Toots răsufla mai greu şi rămânea, când era cu Paul, cu ochii privind în gol, mai des decât se întâmpla înainte, Paul înţelese că aceasta însemna părere de rău că se vor pierde din ochi pentru câtva timp, şi se simţi foarte îndatorat pentru oblăduirea şi buna lui părere.

Era chiar admis de către doctorul Blimber, doamna Blimiber şi domnişoara Blimiber, ca şi de către toţi tinerii în general, că Toots se constituise el singur protector şi tutore al lui Dombey şi faptul acesta devenise atât de cunoscut chiar pentru doamna Pipchin, încât buna bătrână începuse să simtă amărăciune şi gelozie faţă de Toots. Ca urmare, în sanctuarul propriei ei locuinţe, „ea îl denunţă ca pe un „prostănac”. Bietul Toots se gândea tot atât de puţin să provoace mânia doamnei Pipohin, pe cât avea în minte un alt gând sau proiect. Dimpotrivă, era aplecat să o privească mai curând ca pe o fire aleasă şi interesantă din multe puncte de vedere. De aceea îi şi surâdea cu multă curtenie şi în timpul vizitelor ei la Paul o întrebă atât de

des ce mai face, încât până la urmă, într-o seară, ea îi spuse pe faţă că nu era obişnuită cu aşa ceva, orice o fi crezând el şi nu putea şi nu voia să primească aşa ceva nici din partea lui, nici din partea vreunei alte secături de teapa lui. La această preţuire cu totul neaşteptată a râvnei sale, domnul Toots fu atât de speriat, încât până la plecarea doamnei Pipchin rămase ascuns într-un colţ retras. De atunci se feri să mai dea ochi «cu formidabila doamnă Pipchin, sub acoperişul doctorului Blimber.

Era cu două sau trei săptămâni înainte de vacanţă, când, într-o zi, Cornelia Blimber îl chemă pe Paul în camera ei şi îi spuse:

— Dombey, am să trimit analiza ta acasă.

— Mulţumesc, maam, răspunse Paul.

— Ştii ce vreau să spun? Ştii ori nu, Dombey? întrebă domnişoara Blimber, aruncându-i prin ochelari o privire severă.

— Nu, maam, spuse Paul.

— Dombey, Dombey, spuse domnişoara Blimber. Încep să mă tem că eşti un băiat rău. Dacă nu ştii ce înseamnă un cuvânt, de ce nu cauţi să te lămureşti?

— Doamna Pipchin mi-a spus să nu pun întrebări, răspunse Paul.

— Trebuie să te rog să nu-mi vorbeşti de doamna Pipchin, sub, niciun cuvânt, Dombey, răspunse domnişoara Blimber. Nici gând să-ţi îngădui aşa ceva. Nivelul studiilor de aici este mult mai presus de aşa ceva. Dacă mai repeţi astfel de aluzii, voi fi nevoită să-ţi cer să-mi spui pe dinafară şi fără greşeală, mâine dimineaţă, înainte de micul dejun, de la *Verbum personale* şi până la *simillima cygno*.

— Nu am vrut, maam… începu micul Paul.

— Trebuie să te rog să nu-mi spui ce nu ai vrut, Dombey, spuse domnişoara Blimber care şi în dojenile ei păstra o politeţe rece. Acesta este un fel de a judeca pe

care nici prin gând nu-mi trece să-l îngădui.

Paul simţi că era mai sigur să nu mai spună nimic şi în consecinţă se mulţumi să privească la ochelarii domnişoarei Blimiber. Domnişoara Blimiber, după ce dădu de câteva ori din cap cu multă seriozitate, arătă către o hârtie care ena pe masă în faţa ei.

— Analiza caracterului lui P. Domibey. Dacă memoria mă ajută – spuse domnişoara Blimber întrerupându-se – cuvântul analiză, ca opus sintezei, este astfel definit de Walker: reducerea unui obiect, fie al simţurilor fie al intelectului, în elementele lui compo –, nente – ca opus sintezei, bagă de seamă. *Acuma* ştii ce este analiza, Dombey.

Dombey nu păru să fie chiar orbit de lumina aruncată asupra intelectului lui, dar făcu totuşi domnişoarei Blimiber o mică plecăciune.

— Analiza – reluă domnişoara Blimber aruncându-şi ochii pe hârtie – caracterului lui P. Dombey. Socotesc că atitudinea firească a lui Dombey este deosebit de bună şi că aplecarea lui în general spre învăţătură poate fi socotită la fel. Astfel că, opt fiind după sistemul nostru de clasare nota cea mai mare, consider că aceste calităţi ale lui Dombey urmează a fi notate fiecare cu şase şi trei sferturi.

Domnişoara Blimber se opri pentru a vedea cum primise Paul această ştire. Nefiind lămurit diacă şase şi trei sferturi însemna şase lire şi cincisprezece şilingi, sau şase penny şi trei farthingi, sau şase picioare şi trei sferturi, sau şapte fără un sfert, sau şase din ceva cu trei alte necunoscute ce nu învăţase încă, Paul îşi frecă mâinile şi privi drept la domnişoara Blimiber. Se întâmplă că aceasta fu un răspuns tot atât de bun ca oricare altul şi Cornelia continuă;

«Violenţă: doi. Egoism: doi. Aplecare către tovărăşii nepotrivite, cum s-a dovedit în cazul unui om cu numele Glubb, la început: şapte, dar în urmă mai puţin.

Comportare de gentleman: patru, ameliorându-se cu anii. Acum, lucrul asupra căruia doresc să-ţi atrag luarea-aminte, Dombey, este observaţia generală de la sfârşitul acestei analize.

Paul se pregăti să o asculte cu mare luare-aminte.

— În genere se poate spune despre Dombey – continuă domnişoara Blimber, citind cu voce tare şi îndreptându-şi ochelarii la fiecare a doua vorbă către micul chip ce-l avea în faţă – că aptitudinile şi aplecările lui sunt bune şi că a făcut atâta progres cât se putea aştepta de la el în împrejurările date. Cu părere de rău trebuie însă arătat că tânărul are o fire şi o purtare ciudată (ceea ce se numeşte obişnuit de modă veche) şi că, deşi nimic din aceste însuşiri nu-i impune vreo mustrare, el este adesea cu totul altfel decât. ceilalţi tineri ide vârsta şi situaţia lui socială. Ei, Dombey – spuse domnişoara Blimber punând hârtia pe masă – înţelegi asta?

— Cred că da, maam, spuse Paul.

— Această analiză, vezi Dombey – continuă domnişoara Blimber – va fi trimisă acasă respectatului dumitale părinte. Fireşte că va fi foarte dureros pentru dânsul să vadă că ai o fire şi o purtare ciudată. Fireşte că este dureros şi pentru noi, pentru că nu te putem iubi astfel, ştii, Dombey, pe cât am fi vrut să te iubim.

Ea atinse aici o coardă foarte simţitoare în inima copilului. În chip tainic, pe măsură ce ziua plecării se apropia, el ajunsese pe fiecare zi din ce în ce mai doritor să fie iubit de toţi cei din casă. Datorită unor pricini ascunse, foarte puţin înţelese de el însuşi poate cu totul neînţelese l simţea cum în sufletul lui creşte din ce în ce mai puternic simţământul de dragoste pentru aproape orişice şi orişicine din casă. Nu putea suferi gândul că ei vor fi cu totul nepăsători faţă de el, când va fi plecat. Dorea ca ei să-şi aducă aminte de el cu bunăvoinţă. Îşi făcuse o datorie din a se pune bine chiar cu un câine lăţos

şi răguşit, legat în lanţ în dosul casei şi care până atunci fusese spaima vieţii lui, dorind ca şi acestuia să-i lipsească când nu va mai fi acolo.

Fără a se gândi că tocmai prin aceasta făcea să reiasă şi mai evidentă deosebirea dintre el şi tovarăşii săi, bietul Paul îşi dezvălui domnişoarei Blimber gândurile cât putu mai bine, rugând-o să încerce să-l iubească fără a ţine seamă de analiza oficială. Tot astfel o rugă şi pe doamna Blimber, care între timp se apropiase de el. Iar când, deşi el era de faţă, această doamnă nu se putu reţine de a da glas părerii repetate de atâtea ori că Paul ar fi un copil ciudat, el îi spuse că, fără îndoială, avea dreptate şi că socoate că de vină ar fi oasele lui, deşi, de fapt, nu poate şti exact şi că totuşi nădăjduieşte că dânsele vor trece aceasta cu vederea, pentru că lui îi sunt cu toţii dragi.

— Nu chiar atât de dragi spuse Paul, cu un amestec de sfială şi desăvârşită sinceritate (însuşirea cea mai deosebită şi atrăgătoare a acestui copil) – nu atât de dragi cum îmi este Flomce, fireşte, dar asta nici nu s-ar putea niciodată. Nu puteţi să vă aşteptaţi la asta, maam, nu-i iaşa?

— Oh, sufleţel de modă veche! şopti doamna Blimber.

— Totuşi îmi sunt tare dragi cu toţii aici – urmă Paul – şi mi-ar părea tare rău să plec şi să cred că ar putea să se bucure cineva că am plecat, sau să nu-i pese.

Doamna Blimber era acum pe deplin asigurată că Paul era copilul cel mai ciudat din lume şi când povesti doctorului cele întâmplate, el nu fu de altă părere. Spuse totuşi, după cum spusese şi mai înainte, la primirea lui Paul, că învăţătura îl va schimba mult şi mai spuse, cum mai spusese cu aceiaşi prilej:

— Îndeamnă-l, Cornelia! Îndeamnă-l!

Cornelia îl şi îndemnase tot timpul, cât de straşnic putuse, şi ca urmare îi şi făcuse viaţa foarte grea. Dar în afiară şi pe deasupra datoriei de ia-şi face: lecţiile, Paul

mai avea de mult o altă ţintă pe care o urmărea de aproape. Voia să fie un băiat blând, folositor şi liniştit, veşnic stăpânit de gândul să câştige dragostea şi Drietenia celorlalţi. Aceasta, deşi putea fi văzut adesea ia vechiul lui post pe scară, sau privind din fereastra ui singuratică la valuri şi la nori, îl îndemna să fie lotuşi mai des printre ceilalţi băieţi şi să le aducă, de bunăvoie şi cu modestie, mici servicii. Aşa se făcu ca Paul să fie, chiar printre acei tineri anahoreţi băţoşi şi serioşi, care se chinuiau de moarte sub acoperişul doctorului Blimber, un obiect de interes general, o mică jucărie plăpândă, diragă tuturor şi faţă de care nimeni nu s-ar fi igâlndit să se poarte cu asprime. Dar el nu-şi putea schimba inrea, nici nu putea să obţină schimbarea analizei şi prin urmare: rămaseră cu toţii înţeleşi că Dombey este un copil de modă veche, unul din alte vremuri.

Totuşi erau şi unele privilegii legate de firea lui şi de care nu se bucura niciunul dintre ceilalţi. Cu toţii simţeau că s-ar fi putut lipsi mai uşor de un copil mai modern, şi asta. Însemna foarte mult pentru el. Ceilalţi, când se retrăgeau seara, doar se înclinau în faţa doctorului Blimber şi a familiei, pe când Paul întindea bucăţica lui de mână şi strângea curajos, mina doctorului, tot aşa pe a doamnei Blimber şi a Corneliei. Când era vorba să se ceară vreo scutire de pedeapsă pentru cineva, solul era totdeauna Paul. Chiar băiatul cel miop îi ceru o dată sifatul cu privire la nişte pahare şi nişte ceşti sparte. Se mai şoptea că însuşi chelarul, privindu-l cu o bunăvoinţă pe care niciodată nu o arătase vreunui muritor dintre băieţi, ar fi amestecat câteodată în berea lui vin de Porto, pentru a-l face mai voinic.

Pe lângă şi pe deasupra acestor mari privilegii, Paul avea intrare liberă în camera domnului Feeder, din care, de douăorii îl scosese la aer pe domnul Toots aproape leşinat, ca urmare a unei încercări nereuşite de a fuma o

ţigară cam tare. Aceasta fusese scoasă dintr-un pachet pe care tânărul îl cumpărase pe sub ascuns de la un contrabandist ajuns la ananghie şi care în chip confidenţial recunoscuse că pe capul lui, viu sau mort, era pus de către oficiul vamal un preţ de două sute de şilingi. Camera domnului Feeder era confortabilă. Patul era aşezat într-un alcov şi deasupra căminului atârna un flaut din care domnul Feeder nu ştia încă să cânte dar, după cum spunea, era gata să înveţe. Mai erau acolo şi câteva cărţi şi o undiţă, căci domnul Feeder spunea că era gata de *a* învăţa să pes –, cuiască, dacă va putea găsi timp pentru aşa ceva. Făcându-şi acelaşi fel de socoteli, domnul Feeder adunase: un frumos cornet de piston, cumpărat de ocazie, o tablă de şah cu figurile eil, o gramatică spaniolă, o cutie cu materiale de desen şi o pereche de mănuşi de box. Domnul Feeder spunea că îşi va face desigur o datorie din a învăţa arta apărării de sine, întrucât era de datoria oricărui bărbat să o înveţe, căci era posibil să aibă vreodată nevoie să apere o femeie în primejdie.

Dar obiectul cel mai de preţ al domnului Feeder era un vas mare verde cu tabac de prizat, pe care domnul Toots i-l adusese în dar la sfârşitul ultimei vacanţe şi pentru care plătise un preţ ridicat, deoarece fusese într-adevăr proprietatea prinţului regent. Nici domnul Toots, nici domnul Feeder nu puteau folosi acest tabac, şi nici vreun altul, fie chiar în cantitate cât de mărginită, fără a fi apucaţi de un strănut convulsiv. Totuşi, găseau o mare plăcere în a umezi o cutie întreagă de ceai crud şi, după ce-l amestecau bine, să-l întindă cu un cuţit pe o bucată de pergament şi să se dedea apoi pe loc la folosirea lui. Înfundându-şi nasurile cu el, ei sufereau cu o răbdare de martiri chinuri neprevăzute dar, ibând din timp în timp bere slabă, simţeau toată mândria de a fi săvârşit un act de desfrânare.

Paul, şezând tăcut în tovărăşia lor şi alături de

protectorul său, domnul Toots, găsea în aceste distracţii îndrăzneţe un farmec deosebit amestecat cu teamă.

Când domnul Feeder le vorbi despre misterele întunecoase ale Londrei şi spuse domnului Toots că în cursul vacanţei care se apropia el va studia îndeaproape oraşul în toate amănuntele lui şi că în acest scop îşi găsise locuinţă la două domnişoare bătrâne din Peckham, Paul îl privi ca şi când ar fi un erou din nişte povestiri de călătorie sau de aventuri sălbatice şi era aproape speriat în faţa unei personalităţi atât de extraordinare.

Intrând în această cameră, într-o seară, când vacanţa era foarte aproape, Paul îl găsi pe domnul Feeder completând nişte formulare de scrisori tipărite, în timp ce domnul Toots îndoia şi pecetluia altele, care, gata completate, zăceau împrăştiate în faţa lui. Domnul Feeder spuse:

— Aha, Dombey, ai venit? Căci era întotdeauna binevoitor cu el şi bucuros să-l vadă şi apoi mai adăugă, împingând una din scrisori către el: Şi aici e ceva pentru dumneata, Dombey. Asta-i a dumitale.

— A mea, domnule? spuse Paul.

— Invitaţia dumitale, spuse domnul Feeder.

Paul, uitându-se la ea, văzu gravat, afară de numele lui şi de dată, care erau scrise de mâna domnului Feeder, că doctorul şi doamina Blimber roagă pe domnul Paul Dombey să le facă plăcerea de a petrece cu ei seara de miercuri 17 ale lunii curente şi că ora prevăzută era şapte şi jumătate şi că urma să aibă loc cadrilul. Domnul Toots îi mai arătă, ţinând în mână o hârtie asemănătoare, că doctorul şi doamna Blimber rugau pe domnul Toots să le facă plăcerea de a petrece cu ei seara de miercuri 17 ale lunii curente şi că ora fixată era şapte şi jumătate şi că urma să aibă loc cadrilul. Şi mai constată, aruncându-şi privirile pe masa la care şedea domnul Feeder, că plăcerea de a petrece seara cu doctorul şi cu doamna Blimber era

solicitată cu acelaşi plăcut prilej şi domnului Briggs, şi domnului Tozer, şi tuturor tinerilor.

Domnul Feeder îi spuse, spre marea lui bucurie, că şi sora lui era poftită, că era un eveniment care se petrecea de două ori pe an şi că, vacanta începând chiar în aceeaşi zi, el putea, dacă voia, să plece după petrecere acasă, cu sora lui. Paul, întrerupându-l, îi răspunse că o va face cu multă plăcere. Apoi domnul Feeder îi dădu de înţeles că va trebui să răspundă doctorului şi doamnei Blimber cu un scris frumos de mină pentru a le face cunoscut că domnul Paul Dombey va fi fericit de a avea cinstea să petreacă seara la dânşii, după cum glăsuia amabila lor invitaţie. La urmă, domnul Feeder spuse că ar fi mai bine să nu vorbească de faţă cu doctorul. şi doamna Blimber despre această sărbătoare, deoarece pregătirile şi toată orânduiiala erau făcute după principii clasice şi de bun-gust, şi doctorul şi doamna Blimber pe de o parte, şi tinerii domni pe de alta, având în vedere îndeletnicirile lor şcolăreşti, nu ştiau nimic din ceea ce se pregătea.

Paul mulţumi domnului Feeder pentru aceste lămuriri şi, băgând invitaţia în buzunar, se aşează ca de obicei pe un scaun lângă dofnnul Toots. Dar capul lui Paul, care de la o vreme îl cam durea şi care uneori îi era foarte greu, se simţi atât de rău în seara aceea, încât Paul fu nevoit să-l rezeme de mină. Cu tot acest sprijin, capul căzu încet-încet, până ajunse să se culce pe genunchii domnului Toots şi rămase acolo ca şi cum nu ar mai fi avut nici un gând să se ridice.

Aceasta nu însemna că Paul trebuia să fie surd şi totuşi trebuie să fi fost aşa, deoarece abia îl auzi pe domnul Feeder când îi strigă în ureche şi îl scutură binişor ca să-l deştepte. Când speriat îşi ridică capul şi privi în jurul său, văzu că doctorul Blimber intrase în cameră, că fereastra era deschisă şi că fruntea-i fusese stropită cu apă şi îi era udă. I se păru totuşi foarte ciudat cum toate

acestea s-au putut întâmpla fără ştirea lui.

— Ah! Haide, haide! Acum totul e bine. Cum se simte acum micul meu prieten? întrebă doctorul Blimber cu bunăvoinţă.

— Oh! Bine de tot, vă mulţumesc, domnule, răspunse Paul.

I se păru totuşi că ceva nu era tocmai în ordine cu podeaua, deoarece el nu se putea ţine bine pe picioare; de asemenea şi cu pereţii, care se cam învârteau de jur-împrejur şi se opreau numai când se căznea să-i privească ţintă. Capul domnului Toots i se păru dintr-odată mai mare şi mai îndepărtat decât ar fi fost firesc. Când Toots îl luă în braţe ca să-l ducă sus, Paul observă cu mirare că uşa era cu totul în alt loc decât unde se aştepta să o vadă şi la început i se păru că domnul Toots o pornise drept către cămin.

Domnul Toots fu foarte bun cu el şi îl duse pe braţe, cu multă grijă, până la ultimul etaj şi Paul îi spuse că într-adevăr a fost foarte bun cu el. Dar domnul Toots spuse că ar face mult mai mult decât atâta dacă ar putea şi într-adevăr şi făcu mai mult, căci îl ajută pe Paul să se dezbrace, îl ajută să se suie în pat, toate acestea cu cea mai mare blândeţe, şi apoi se aşeză lângă pat şi râse foarte mult. În acelaşi timp domnul Feeder, licenţiat în litere, rezemat de speteaza patului, trecu mâinile lui osoase în puţinele fire de păr ce le mai avea, şi le făcu să stea în sus, prefăcându-se apoi că se ia la luptă cu Paul, după toate regulile artei pentru a-i dovedi că acum e iarăşi sănătos. Din partea domnului Feeder aceasta păru atât de neobişnuit de hazliu şi de binevoitor, încât Paul, neputându-şi da seama dacă era mai bine să plângă sau să râdă, le făcu pe amândouă dintr-odată.

Cum se întâmplă ca domnul Toots să se facă nevăzut şi în locul domnului Feeder să se ivească doamna Pipchin, Paul nu se mai gândi să pună întrebări şi nici nu fu curios

să afle ce se întâmplase; când o văzu pe doamna Pipchin stând în locul domnului Feeder la picioarele patului, strigă:

— Doamnă Pipchin, să nu-i spui lui Florence!

— Ce să nu-i spun lui Florence, drăguţule? întrebă doamna Pipchin, venind lângă pat şi aşezându-se pe scaun.

— Despre mine, spuse Paul.

— Nu, nu, spuse doamna Pipchin.

— Ce crezi că am de gând să fac când o să fiu mare, doamnă Pipchin? întrebă Paul, întorcând capul pe pernă către ea şi lăsându-şi gânditor bărbia pe mâinile încrucişate.

Doamna Pipchin nu putu să ghicească.

— Am de gând – spuse Paul – să pun toţi banii mei la un loc într-o bancă, să nu caut niciodată să mai câştig alţii, să plec la ţară cu draga mea Florence, să am o grădină frumoasă, câmpii şi păduri şi să trăiesc acolo cu ea toată viaţa mea!

— Adevărat! strigă doamna Pipchin.

— Da – spuse Paul – asta am de gând să fac, când am… se opri şi rămase o clipă pe gânduri.

Ochii plumburii ai doamnei Pipchin scrutară faţa gânditoare.

— …când am să cresc mare, spuse Paul. Apoi începu să spună doamnei Pipchin tot ce ştia despre petrecerea pusă la cale, despre invitaţia trimisă Florencei, şi cât de mândru va fi de el când sora lui va fi admirată de toţi băieţii; îi spuse apoi cât sunt de buni cu el, şi cât ţineau la el, şi cât ţinea el la ei, şi cât de mulţumit era de toate acestea. Îi mai spuse doamnei Pipchin despre analiză şi cum că el ar fi, fără îndoială, de modă veche, ca din alte vremuri, bătrânicios, şi o întrebă dacă cumva ştie ce o fi asta şi ce o fi însemnând. Doamna Pipchin negă faptul, aceasta fiind pentru ea calea cea mai scurtă pentru a ieşi Sin încurcătură. Paul însă nu fu nici pe departe mulţumit cu un asemenea răspuns şi privi atât de iscoditor la

doamna Pipchin, în căutarea unui răspuns mai adevărat, încât ea fu nevoită să se ridice de pe scaun şi să se ducă la fereastră pentru a nu-i întâlni privirea.

Era pe acolo un farmacist, om foarte potolit de felul lui, care venea la institut când vreunul din tineri era bolnav. Farmacistul intră în cameră şi se înfiinţă lângă patul băiatului, împreună cu doamna Blimber. Cum veniseră şi de când erau acolo, Paul nu putu să ştie. Când îi văzu însă, se ridică în sus în pat şi răspunse cu de-amănuntul la toate întrebările farmacistului. Îl rugă în şoaptă ca Florence să nu afle nimica de cele întâmplate, spunând că el ţine mult ca ea să vină la petrecere. Fu foarte vorbăreţ cu farmacistul şi se despărţiră ca buni prieteni. Fiind apoi iarăşi culcat în pat, cu ochii închişi, îl auzi pe farmacist spunând, după ce ieşise din cameră şi se depărtase – ori visă – că era o lipsă de putere vitală (Paul se miră ce o fi aia) şi o mare slăbiciune constituţională. Că, deoarece băieţaşul îşi pusese în gând să se despartă de camarazii lui în ziua de 17, ar fi mai bine să i se îngăduie fantezia, dacă până atunci nu se va simţi mai rău. Că era bucuros să afle de la doamna Pipchin că băiatul se va duce acasă la Londra în ziua de 18. Că-i va scrie domnului Dombey când va cunoaşte mai bine cazul, dar neapărat înainte de acea zi. Că nu era motiv urgent pentru… pentru ce? Lui Paul îi scăpă cuvântul. Şi că băieţaşul avea o minte ascuţită, dar o fire bătrânicioasă. Paul se miră cum o fi firea aceea bătrânicioasă, care era atât de vădită la el, încât să fie văzută atât de limpede de atâta lume, şi inima îi bătu tare.

Nu putu însă nici să desluşească cuvântul nici să se căznească prea mult să înţeleagă. Doamna Pipchin era iarăşi lângă el, dacă cumva între timp va fi lipsit (el credea că ieşise cu doctorul, dar totul era poate numai un vis) şi îndată o sticlă şi un pahar se iviră în mâinile ei ca prin farmec şi ea îi turnă în pahar conţinutul sticlei. După

aceea, căpătă nişte jeleu foarte bun, pe care doamna Blimber i-l aduse personal. Şi apoi se simţi atât de bine, încât doamna Pipchin plecă acasă la cererea lui stăruitoare, iar Briggs şi Tozer se culcară. Bietul Briggs bombăni grozav din pricina analizei lui care cu greu ar fi putut să-l descompună mai mult, chiar dacă ar fi fost un proces chimic. El fu însă foarte bun cu Paul şi tot aşa fu şi

Tozer şi tot aşa fură şi toţi ceilalţi, căci toţi intrară în odaie înainte de a se duce la culcare, spunând: „Cum îţi merge acum, Dombey? Curaj, Dombey!” Şi aşa mai departe. Briggs, după ce se culcă, rămase treaz mult timp, tânguindu-se din pricina analizei lui, şi spunânef că ştia că era toată greşită şi că nici chiar un ucigaş nu ar fi putut fi analizat mai rău şi la bunul-plac al domnului Blimber dacă ar şti că banii lui de buzunar depind de aşa ceva. Era foarte uşor, spunea Briggs, să faci dintr-un băiat, pe tot timpul semestrului, un sclav de galeră şi apoi să-l dojeneşti că e leneş şi să-l mai tragi şi pe sfoară cu două mese pe săptămână din dreptul lui şi apoi să-l mai dojeneşti iarăşi că e mâncăcios; dar aşa ceva nu trebuie să mai fie îngăduit, nu-i aşa? Of, of!

Dimineaţa următoare, băiatul miop, înainte de a bate gongul, se sui în camera lui Paul şi îi spuse să rămână liniştit în pat, ceea ce Paul şi făcu foarte bucuros. Doamna Pipchin apăru puţin înaintea farmacistului şi scurt timp după aceea tânăra femeie atât de bună, pe care Paul o văzuse curăţind soba în dimineaţa dintâi (câtă vreme i se părea acum că a trecut de atunci), îi aduse micul dejun. Avu loc, undeva în depărtare, o altă consultaţie sau poate Paul visă iarăşi; şi apoi farmacistul, reîntorcându-se cu doctorul şi cu doamna Blimber, spuse:

— Da, cred, doctore Blimber, că ar fi mai bine să-l scutim de cărţile lui de pe acum, vacanţa fiind atât de apropiată.

— Fără îndoială, spuse doctorul Blimber. Draga mea.

anunţă pe Cornelia, te rog!

— Fireşte, spuse doamna Blimber.

Farmacistul, aplecându-se, privi de aproape în ochii lui Paul, îi palpă capul, îi luă pulsul, îi ascultă inima cu atâta interes şi grijă, că Paul îi spuse: „Îţi mulţumesc, domnule!”

— Micul nostru prieten nu s-a plâns niciodată, observă doctorul Blimber.

— Desigur că nu! răspunse farmacistul. Nici nu avea de ce să se plângă.

— Îl găseşti mult mai bine? întrebă doctorul Blimber.

— Oh! E mult mai bine, domnule, răspunse farmacistul.

Paul începuse să se frământe, în felul lui ciudat, întrebându-se ce o fi putut să se petreacă în mintea farmacistului în clipa aceea, de-i fuseseră atât de tărăgănate răspunsurile la cele două întrebări ale doctorului Blimber. După cum farmacistul, întâmplându-se să întâlnească privirile micului pacient când acesta tocmai pornise pe calea rezolvării problemei ce îşi pusese, ieşi din atitudinea lui visătoare cu un surâs voios pe buze, Paul răspunse şi el cu un surâs şi părăsi calea pe care o pornise.

Rămase în pat toată ziua, moţăind şi visând, sau privind la domnul Toots, dar ziua următoare se dădu jos din pat şi coborî. Ia te uită! Se întâmplase ceva cu orologiul cel mare şi un lucrător suit pe o scară dublă îi scosese cadranul şi, la lumina unei lumânări, umbla cu nişte scule în mecanismul lui. Acesta era un mare eveniment pentru Paul, care se aşează pe treapta de jos a scării şi urmări operaţia cu luare-aminte. Din când în când, privea la cadranul ceasului care era rezemat strâmb de perete chiar lângă el şi se simţi cam zăpăcit la bănuiala că ceasul îl priveşte cu coada ochiului.

Lucrătorul de pe scară fu foarte cuviincios. Când îl zări pe Paul, îi spuse: „Ce mai faci, domnule?”, ceea ce-l

făcu pe Paul să intre în vorbă cu el şi să-i spună că nu se simţise tocmai bine în ultimul timp. Gheaţa spărgându-se astfel, Paul îi puse o mulţime de întrebări despre clopote şi orologii, ca bunăoară dacă veghează cineva noaptea în turnurile singuratice ale bisericilor ca să le facă să bată, sau cum sunt trase clopotele când moare cineva şi dacă acestea sunt alte clopote decât acelea ce sună la cununii, sau dacă ele sună atât de trist numai în închipuirea celor care sunt în viaţă. Găsind că noul lui cunoscut nu era bine lămurit cu privire la clopotul care în vremurile vechi suna stingerea, Paul îi povesti despre acea orânduire. Îl mai întrebă apoi, ca pe un om încercat, ce crede despre născocirea regelui Alfred de a măsura timpul după arderea lumânărilor, întrebare la care lucrătorul răspunse că ar fi prăpăd, pentru negustoria de ceasornice dacă ar fi ca această născocire să reînvie. În sfârşit, Paul privi la lucrător până ce orologiul îşi recâştigă iarăşi înfăţişarea obişnuită şi-şi reluă ticăitul regulat şi iscoditor. Lucrătorul, punând sculele într-un coş mare, îşi luă rămas bun şi plecă. Totuşi, nu fără să fi şoptit, în pragul uşii, către servitor, ceva în care erau cuprinse cuvintele „de pe alte vremuri, învechit”, căci Paul le auzi.

Ce puteau să însemne cuvintele „de pe alte vremuri” care păreau că-i întristează pe toţi? Ce putea să fie asta?

Cum acum nu avea nimic de învăţat, se gândea adesea la aceasta, nu însă atât de des cum ar fi făcut-o dacă ar fi avut mai puţine lucruri la care să se gândească. Dar avea foarte multe şi se gândea mereu la ele, cât era ziua de lungă.

Mai întâi de toate, se gândea la venirea lui Florence la petrecere. Florence o să vadă cât ţin băieţii la el şi asta o s-o facă fericită. Acesta era gândul lui de căpetenie. Numai să fie Florence sigură că băieţii sunt prietenoşi şi buni cu el şi că el ajunsese să fie îndrăgit de ei şi atunci o să-şi amintească fără amărăciune de timpul pe care el îl

petrecuse acolo. Cu atât mai mult putea asta să o facă şi pe Florence fericită când vor fi iarăşi acasă.

Când se va întoarce iarăşi acasă! De cincizeci de ori pe zi picioruşele lui suiseră scara fără zgomot, până la odaia lui, pentru ca să strângă toate cărţile, hârtiile şi toate fleacurile pe care le avea şi să le aşeze la un loc ca să le ia acasă, fără să uite lucruşorul cel mai mărunt! Nici umbra gândului că s-ar mai putea întoarce nu trecu prin mintea lui Paul;

nicio pregătire sau aluzie nu reieşea din tot ce gândea sau făcea, afară de legătura pe care o făcea cu venirea surorii sale. Dimpotrivă, în timpul hoinărelilor lui prin casă, se gândea la toate lucrurile din jurul lui, în felul lui visător ca la nişte lucruri de care trebuia să se despartă. Şi asta îi dădea de gândit cât era ziua de lungă.

Când îşi arunca pe furiş privirea în odăiţele acelea de sus, se gândea ce părăsite vor fi când el va fi plecat şi timp de câteva zile, săptămâni, luni şi poate ani vor rămâne tot atât de posomorâte şi netulburate. Se mai gândea că dacă vreun alt copil (de modă veche, ca şi el) căruia să i se înfăţişeze aceleaşi figuri şi mobile preschimbate în chipuri ciudate, se va rătăci vreodată pe acolo, oare îi va vorbi cineva acelui băiat despre micul Dombey, care a fost şi el cândva în acel loc?

Se mai gândea la un portret, de pe scară, care se uita serios după el atunci când Paul se îndepărta, aruncându-i priviri peste umăr şi care, dacă Paul trecea pe lângă el însoţit de cineva, părea întotdeauna că-l priveşte pe el şi niciodată pe tovarăşul lui. Mai avea de gândit multe şi în legătură cu o gravură atârnată în altă parte şi în care, în mijlocul unor oameni cu feţe pline de mirare, se vedea un chip pe care-l cunoştea, un chip cu lumină în jurul capului – blând, blajin şi îndurător – arătând către cer.

La fereastra odăii lui, alte gânduri veneau grămadă şi se amestecau cu cele dintâi, îl năpădeau mereu, unele

după altele, ca valurile mării. Îl purtau pe acolo unde trăiau acele păsări sălbatice, care pe vreme rea zburau întotdeauna spre mare, acolo pe unde norii se năşteau şi se ridicau pe cer, acolo de unde pornea vântul în zborul lui vâjâitor şi unde se oprea, şi atunci el se întreba dacă peticul de foc pe care el şi Florence şezuseră de atâtea ori, privind şi vorbind de toate aceste lucruri, va putea şi fără ei rămâne neschimbat aşa cum fusese mai înainte, şi dacă atunci când el va fi undeva departe, acest loc va putea să fie vreodată acelaşi pentru Florence, când ea va şedea singură acolo.

Se mai gândea de asemenea la domnul Toots şi la domnul Feeder, licenţiat în litere, şi la toţi băieţii; şi la doctorul Blimber, doamna Blimber şi domnişoara Blimber; se gândea acasă, şi la mătuşa lui, şi la domnişoara Tox, la tatăl său, la Dombey şi Fiul, la Walter cu sărmanul lui unchi bătrân care căpătase banii de care avea nevoie, şi la acel căpitan cu vocea aspră şi cu mâna de fier. Pe lângă aceasta, mai avea şi câteva vizite de făcut în cursul zilei: clasei, cabinetului de lucru al doctorului Blimber, odăilor de locuit ale doamnei Blimber şi domnişoarei Blimber şi apoi şi câinelui. Căci îi era îngăduit acum să umble prin toată casa, să ia odăile la rând cum îi plăcea şi, în dorinţa lui de a se despărţi ca prieten de toţi, avu grijă să nu uite pe nimeni. Câteodată îi ajuta lui Briggs să găsească în cărţi anumite lucruri pe care Briggs nu le putea găsi; altă dată căuta cuvinte în dicţionar pentru băieţii care nu se puteau descurca singuri; câteodată ţinea doamnei Blimber sculuri de mătase ca să le depene pe gheme, câteodată făcea ordine pe pupitrul Corneliei şi câteodată se strecura chiar până în camera de studiu a doctorului Blimber şi, aşezându-se pe covor la picioarele lui savante, învârtea binişor globurile şi călătorea în jurul pământului, sau întreprindea un zbor printre îndepărtatele stele.

Pe scurt, în acele zile din preajma vacanţei, în timp

ce ceilalţi tineri lucrau de se frângeau ca să facă o repetiţie generală a materiei din întregul semestru, Paul era un elev atât de favorizat cum în casa aceea nu mai fusese nimeni văzut vreodată. Nu-i venea nici lui să creadă, dar libertatea lui dăinuia oră după oră şi zi după zi şi micul Dombey era mângâiat de toată lumea. Doctorul Blimber era aşa de grijuliu cu el, încât îi ceru lui Johnson să se scoale de la masă pentru că pe negândite vorbise de el ca de „sărmanul micul Dombey", măsură pe care Paul o socoti prea aspră şi severă, deşi în clipa aceea se roşise la faţă şi se mirase că Johnson îl privea cu milă. Felul cum doctorul făcuse dreptate cu prilejul acesta era cu atât mai mult de neînţeles, socoti Paul, cu cât el era sigur să fi auzit cum acea mare autoritate, cu o seară mai înainte, luase drept bună afirmaţia făcută de doamna Blimber) că sărmanul micul Dombey părea mai bătrânicios şi mai de pe alte vremuri ca oricând. Şi acum, micul Paul începu să creadă că într-adevăr erai de modă veche şi de pe alte vremuri când, ca el, erai foarte slab şi pirpiriu, şi oboseai uşor, şi simţeai mereu nevoie de a sta culcat şi de a te odihni, căci nu putu să nu-şi dea seama că acestea erau din ce în ce mai mult obiceiurile sale de fiece zi.

În sfârşit sosi şi ziua petrecerii şi doctorul Blimber spuse la masă: „Domnilor, vom relua studiile noastre în ziua de douăzeci şi cinci ale lunii viitoare". Domnul Toots, fără întârziere, ca semn că legământul lui de supunere a încetat, îşi puse inelul pe deget şi, puţin timp după aceea, în cursul conversaţiei, vorbi despre doctor spunând doar „Blimber"! Acest act de libertate stârni la elevii mai în vârstă admiraţie şi gelozie, dar minţile mai tinere fură îngrozite şi părură că se minunează cum de nu a căzut vreo grindă din tavan ca să-l strivească.

Nu fu făcută nici cea mai uşoară aluzie la ceremonia ce urma să aibă loc seara, nici în timpul micului dejun, nici la prânz, dar toată ziua fu un du-te-vino prin casă, şi cu

prilejul plimbărilor lui, Paul făcu cunoştinţă cu tot felul de bănci şi de candelabre şi se întâlni cu o harfă stând în faţa uşii salonului într-o îmbrăcăminte verde. Şi capul doamnei Blimber păru cam ciudat la ora prânzului, căci părul parcă-i era înşurubat prea strâns, şi cu toate că domnişoara Blimber avea pe fiecare tâmplă câte un conci de împrumut, se părea că pe dedesubt avea părul ei propriu pus pe moaţe făcute dintr-un afiş de teatru, căci Paul putu să citească pe deasupra ochelarilor ei strălucitori, pe o parte „Teatrul Regal" şi pe alta „Brighton".

Când se înseră, apăru în odăile tinerilor o întreagă colecte de veste şi de cravate albe, ca şi un miros atât de pătrunzător de păr pârlit, încât doctorul Blimber trimise servitorul sus să transmită tinerilor salutări şi să-i întrebe dacă nu cumva casa luase foc. Dar nu era decât coaforul care în zorul lui cel mare de a încreţi părul tinerilor, înfierbântase crea tare fierul.

Când Paul fu gata îmbrăcat ceea ce se întâmplă foarte curând, pentru că Paul inu se simţea bine. şi fiind cam ameţit nu putu să stea mult în picioare – coborî în salon. Aici găsi pe doctorul Blimber păşind prin odaie, în lung şi în lat, gata îmbrăcat, dar cu o ţinută foarte demnă şi nepăsătoare, ca şi cum nu s-ar fi aşteptat să vadă intrând mai mult de una sau două persoane. Puţin timp după aceea apăru şi doamna Blimber, toarte drăguţă, cum i se păru lui Paul, şi având atâtea rânduri de fuste pe ea încât ar fi trebuit să faci o adevărată plimbare ca să o ocoleşti o singură dată. Domnişoara Blimber coborî şi ea curând după mamă-sa, puţin cam strânsă în corset, dar foarte nostimă.

Urmară domnul Toots şi domnul Feeder. Amândoi intrară cu pălăriile în mână, ca şi când ar fi locuit în altă parte şi când feciorul îi anunţă, doctorul Blimber spuse: „Ia te uită, ia te uită. Dumnezeule mare!" părând nespus de mulţumit să-i vadă. Domnul Toots era numai o sclipire

de câte bijuterii şi butoane pusese pe el şi simţea atât de adânc măreţia ocaziei, încât, după ce dădu mâna cu doctorul şi făcu câte o plecăciune doamnei şi domnişoarei Blimber, îl luă pe Paul deoparte şi îi spuse: „Ce crezi, Dombey, ele toate astea?”

Dar cu toată încrederea în el însuşi, arătată atât de modest, domnul Toots fu cuprins de o mare îndoială, neştiind dacă la urma urmei era potrivit să încheie ultimul nasture de jos de la vestă şi dacă, după o liniştită cumpănire a tuturor împrejurărilor, era mai potrivit să poarte manşetele răsucite în sus sau în jos. Văzând că ale domnului Feeder erau răsucite în sus, domnul Toots le răsuci şi el, dar manşetele următorului invitat nefiind răsucite, le dăsă şi pe ale lui în jos. Deosebirile cu privire la nasturii de la vestă, nu numai a nasturelui de jos dar şi a celui de sus, deveniră atât de numeroase şi de complicate, pe măsură ce invitaţii se îngrămădeau, încât domnul Toots, plimbându-şi tot timpul degetele pe vestă de la un nasture la altul, de parcă ar fi cântat la un instrument, începu să se simtă zăpăcit de-a binelea de această îndeletnicire.

După ce toţi tinerii, cu cravatele strânse în jurul gâtului, cu părul încreţit, încălţaţi ca pentru dans, cu pălăriile lor cele mai bune în mână, fură anunţaţi şi introduşi unul câte unul, sosi domnul Baps, maestrul de dans, însoţit de doamna Baps, faţă de care doamna Blimber se arătă foarte amabilă şi binevoitoare. Domnul Baps era un domn cu o înfăţişare foarte serioasă, cu un fel de a vorbi foarte măsurat şi tărăgănat. Nu trecură nici cinci minute de când stătea sub lampă, şi începu să vorbească cu Toots (care, pe tăcute, îşi compara pantofii cu ai lui) despre ceea ce ar fi de făcut cu materia primă, când ar fi să-ţi sosească în port în schimbul aurului ce l-ai dat. Domnul Toots, pe care întrebarea îl nedumeri grozav, îi sugeră „să faci o mâncare”. Dar domnul Baps nu păru să creadă că ar fi potrivit să faci aşa ceva.

Paul se lăsă acum să alunece în jos de pe colţul sofalei plin cu perne, care fusese postul lui de observaţie, şi coborî în camera în care se lua ceaiul, ca să fie gata în aşteptarea Florencei, pe care mu o văzuse de aproape două săptămâni, deoarece el nu plecase din casa doctorului Blimber ultima duminică, de teamă să nu răcească. În clipa aceea, ea sosi. Era atât de frumoasă în rochia ei simplă de bal şi ţinând un mănunchi de flori proaspete în mână, încât, când îngenunche ca să-l îmbrăţişeze pe Paul şi să-l sărute (căci nu era nimeni de faţă decât prietena lui şi o altă femeie tânără care aştepta să servească ceaiul), el nu se putu hotărî să-i mai dea drumul sau să o lase să-şi ia privirea ei strălucitoare şi plină de dragoste de la faţa lui.

— Dar ce s-a întâmplat, Floy? întrebă Paul aproape sigur că vede o lacrimă în ochii ei.

— Nimic, scumpul meu, nimic, răspunse Florence.

Paul atinse binişor cu un deget obrazul ei şi iată, dădu de o lacrimă.

— De ce Floy? spuse el.

— O să mergem acasă şi o să te îngrijesc eu, scumpul meu, spuse Florence.

— Să mă îngrijeşti! îngână Paul.

Paul mu putea înţelege de ce era nevoie de îngrijire şi nici de ce îl priveau atât de serios cele două tinere femei, nici de ce Florence îşi întoarse faţa o Clipă şi apoi o îndreptă iarăşi spre el luminată din nou de un zâmbet.

— Floy – spuse Paul, ţinând în mână una din buclele ei negre – spune-mi „dragă, crezi şi tu că am început să fiu de modă veche şi de pe alte vremuri?

Sora lui râse, îl mângâie şi îi spuse: „Nu”.

— Pentru că ştiu că ei toţi spun asta – răspunse Paul – şi vreau să ştiu ce înţeleg ei prin asta, Floy.

Dar o îndoită bătaie auzindu-se dinspre uşă şi Florence repezindu-se către masă, nu-şi mai spuseră nimic.

Paul se miră iarăşi când văzu pe prietena lui şoptind ceva lui Florence ca şi când ar fi vrut s-o liniştească, dar sosirea unor noi invitaţi îi schimbă repede gândurile.

Erau sir Barnet Skettles, lady Skettles şi tânărul Skettles. Tânărul Skettles urma să fie noul elev, după vacanţă. Faima îl şi precedase în camera domnului Feeder, datorită faptului că tatăl său era membru în Camera Comunelor şi domnul Feeder spusese despre el că de îndată ce preşedintele va pune ochii pe el (ceea ce se aştepta de vreo doi sau trei ani), se prevedea că va pune la punct pe radicali.

— Şi ce odaie este asta acum, de pildă? întrebă lady Skettles pe prietena lui Paul, Melia.

— Camera de lucru a doctorului Blimber, maam, fu răspunsul. * ««!

Lady Skettles făcu, prin lornion, o inspecţie panoramică a încăperii şi spuse lui sir Barnet Skettles, făcând din cap un semn de aprobare: „Foarte bine”. Sir Barnet consimţi, dar tânărul Skettles părea bănuitor şi plin de îndoieli.

— Şi această mică făptură – spuse lady Skettles întorcându-se către Paul – este unul din…

— Tinerii noştri, maam, da, maam, spuse prietena lui Paul.

— Şi cum te cheamă, copilaş palid? întrebă lady Skettles.

— Dombey, răspunse Paul.

Sir Barnet Skettles intră numaidecât în vorbă şi spuse că a avut cinstea să-l întâlnească pe tatăl lui Paul la un prânz oficial şi că nădăjduia că e sănătos. Paul îl auzi apoi spunând lui lady Skettles: „City – foarte bogat – deosebit de respectabil – doctorul mi-a atras atenţia”. Şi apoi îi spuse lui Paul: „Vrei să spui bunului dumitale tată că sir Barnet Skettles s-a bucurat să afle că e sănătos şi îi trimite salutările sale cele mai alese?”

— Da, sir, răspunse Paiul.

— Acesta e bravul meu fiu, spuse sir Barnet Skett ies. Barnet – spuse adresându-se tânărului Skettles, care, pentru a se răzbuna pe învăţătura ce-l aştepta, atacase o tartă cu prune – acesta este un tânăr pe care trebuie să-l cunoşti. Acesta este un tânăr pe care *ai voie* să-l cunoşti, Barnet, spuse sir Barnet Skettles, apăsând în chip deosebit pe „ai voie”.

— Ce ochi! Ce păr! Ce faţă drăgălaşă! exclamă lady Skettles încetişor pe când privea la Florence prin lornion.

— Sora mea, spuse Paul prezentând-o.

Mulţumirea familiei Skettles fu acum desăvârşită şi cum lady Skettles îl îndrăgise pe Paul din prima clipă, plecară cu toţii împreună sus: sir Barnet Skett-Ies având grijă de Florence şi tânărul Barnet urmând după ei.

Tânărul Barnet nu rămase mult timp în umbră, după ce ajunseră în salon, deoarece doctorul Blimber îl îndemnă curând să danseze cu Florence. Lui Paul i se păru că nu ar fi deosebit de fericit, ba chiar posac şi nepăsător faţă de toate din jurul său. Cum Paul auzi însă pe lady Skettles spunând doamnei Blimber, în timp ce bătea măsura cu evantaiul, că scumpul ei băiat e fără îndoială nebun după domnişoara Dombey, acel înger de copilă, i se păru de astă dată lui Paul că Skettles-juniorul era într-o stare de fericire pe care nu o trăda.

Micul Paul socoti ciudat că nimeni nu se aşezase pe locul lui între perne şi că, de cum intră din nou în cameră, toţi se dădură în lături ca să-l liase să se aşeze iar acolo unde îşi aminteau că ar fi locul lui.

Apoi, când băgară de seamă că-i plăcea să o vadă pe Florence dansând, nimeni nu zise aşează în faţa lui ci dimpotrivă, lăsară loc, ca să o poată urmări din ochi. Erau cu toţii drăguţi cu el, până şi străinii care erau acum foarte numeroşi şi veneau din când în când să-i vorbească, întrebându-l cum se simte, dacă îl doare capul şi dacă nu e

obosit. Le era foarte recunoscător tuturor pentru bunătatea şi grija lor. Rezemat între perne în colţul său, pe aceeaşi sofa cu doamnia Blimber, lady Skettles şi cu Florence care venea să se aşeze lângă el îndată ce isprăvea un daps, el părea într-adevăr foarte fericit.

Florence ar fi şezut lângă el toată noaptea şi, dacă i-ar fi fost după voia ei, nu ar fi dansat de loc, dar Paul o îndemna spunându-i că lui îi făcea mare plăcere. Când vorbea astfel, îi spunea chiar adevărul, căci inimioara lui sălta de bucurie şi faţa lui se îmbujora când vedea cât de mult o admira toată lumea şi cum printre toate celelalte femei din salon ea părea ca un boboc frumos de trandafir.

Din cuibul lui între perne, Paul putea să vadă şi să audă aproape tot ce se petrecea, ca şi când totul n-iar fi fost pus la cale decât pentru plăcerea lui. Printre alte întâmplări mărunte de care luă cunoştinţă, fu şi aceea că domnul Baps, maestrul de dans, intră în vorbă cu sir Barnet Skettles întrebându-l foarte curând, după cum mai înainte întrebase pe domnul Toots, ce e de făcut cu materiile prime dacă acestea ar intra în porturile noastre, în schimbul aurului dat pentru ele. Întrebarea i se păru lui Paul atât de misterioasă, încât vru şi el să ştie ce trebuia făcut cu acele materii prime. Sir Barnet Skettles avea multe de spus în această privinţă şi le spuse, dar problema nu părea încă dezlegată pentru că domnul Baps răspunse da, însă admiţând că Rusia ar ieşi pe piaţă cu seul ei; atunci… asta îl lăsă mut pe sir Barnet care nu mai putu decât să dea din cap şi să spună că, în cazul ăsta, ei bine, nu-i altceva de făcut decât să te întorci la bumbac!

Sir Barnet Skettles se uită după domnul Baps ca şi când l-ar fi socotit un om de seamă când acesta plecă să o amuze pe doamna Baps (care, fiind cu totul părăsită, se prefăcea că se uită în notele domnului care cânta la harfă). Curând după aceea i-o şi spuse doctorului Blimber, întrebându-l dacă îi îngăduie să-l întrebe cine este domnul

Baps şi dacă nu cumva a fost cineva în ministerul de Comerţ. Doctorul Blimber spuse că nu crede şi că de fapt era un profesor de…

j De ceva în legătură cu statistica, aş jura, observă sir Barnet Skettles.

— Cred că nu, sir Barnet, răspunse doctorul Blimber, scărpinându-se în bărbie. Nu, nu tocmai aşa ceva.

— Vreo ştiinţă exactă, aş pune rămăşag, spuse sir Barnet Skettles.

— Da, oarecum – spuse doctorul Blimber – da, dar nu tocmai de felul acesta. Domnul Baps este un om de valoare, sir Barnet… De fapt este profesorul nostru de dans.

Paul fu uimit să vadă că această informaţie schimbă cu totul părerea lui sir Barnet Skettles despre domnul Baps şi că sir Barnet se înfurie de-a binelea şi că aruncă domnului Baps din partea cealaltă a camerei nişte priviri inoruntate. El merse chiar atât de departe, încât să-l dea dr… pe domnul Baps, povestind lui lady Skettles cele întâmplate şi spunându-i că fusese din partea acestuia cea mai me-ru-şinată şi grosolană obrăznicie.

Paul mai observă însă şi altceva. Domnul Feeder, după ce dăduse peste cap în ai multe cupe de vin fiert cu scorţişoară, începuse să-şi dea drumul. Dansul era în genere cam ceremonios şi muzica mai curând solemnă – de fapt cam ca o muzică religioasă – dar după câteva cupe de vin fiert, domnul Feeder îi spuse domnului Toots că avea de gând să învioreze puţin atmosfera. După aceasta, domnul Feeder nu numai că începu să danseze ca şi când nu i-ar fi ars decât de dans şi de nimic altceva, dar şi îndemna pe ascuns muzica să cânte nişte melodii nebunatice. Apoi gingăşiile lui fată de doamne deveniră din ce în ce mai setăruitoare şi, dansând cu domnişoara Blimber, îi şopti la ureche – îi şopti! – totuşi nu destul de încet ca Paul să nu audă. recitându-i acea faimoasă poezie;

Oricât mi-e inima de falsă Pe tine nu te va trădai

Paul îl auzi repetând aceasta la patru tinere doamne, una după alta. Domnul Feeder i-ar fi putut spune domnului Toots că se teme să nu-i fie rău a doua zi dimineaţă!

Doamna Blimber fu puţin cam speriată de această purtare – între noi fie zis – cam deşănţată şi mai ales de schimbarea supărătoare în caracterul muzicii, care, începând să execute melodii populare ce se datau de obicei pe străzi, se putea fireşte bănui că va supăra pe lady Skettles. Dar lady Skettles fu atât de binevoitoare, încât o rugă pe doamna Blimber să nu-şi facă nicio grijă. Ea primi cu multă bună-cuviinţă şi politeţe lămuririle doamnei Blimber cum că domnul Feeder se lăsa câteodată antrenat, cu astfel de prilejuri, să comită unele excese şi răspunse că părea să fie o persoană foarte simpatică pentru situaţia lui şi că-i plăcea pieptănătura sa fără pretenţii; părul lui (după cum s-a mai spus) era lung cam de un sfert de şchioapă.

O dată, în timpul unei pauze între dansuri, lady Skettles îi spuse lui Paul că pare a fi foarte iubitor de muzică. Paul răspunse că într-adevăr iubea muzica şi că dacă şi dânsa o iubeşte, ar trebui să o audă chitind pe Florence. Lady Skettles descoperi de îndată că era moartă după o astfel de plăcere şi, deşi Florence la început fu foarte sperioasă la gândul de a cânta de faţă cu atâta lume, rugând stăruitor să fie iertată, totuşi Paul, chemând-o lângă el şi spumându-i „Hai, Floy! Te rog! Pentru mine, draga mea!”, ea se duse de-a dreptul la pian şi începu să cânte. Când toţi se dădură puţin în lături pentru ca el să o poată vedea mai bine, şi când o văzu şezând acolo singură, atât de tânără, atât de bună, de frumoasă şi de duioasă cu el, când auzi vocea ei fermecătoare atât de naturală şi de dulce care, ridicându-se din mijlocul tăcerii, era ca o verigă de aur între el şi toată dragostea şi fericirea vieţii lui, Paul îşi întoarse faţa şi îşi ascunse lacrimile. Nu, după ouim le spuse când îl întrebară, nu fiindcă muzica era prea

duioasă sau tristă, dar fiindcă îi era drag de ea.

Toţi o iubeau pe Florence! Cum s-ar fi putut să nu o iubească! Paul ştiuse dinainte că vor fi nevoiţi să o iubească şi că o vor iubi. Cum şedea în colţul lui între perne, cu mâinile liniştit încrucişate, cu un picior sub el, puţini şi-ar fi putut da seama ce triumf şi ce încântare umpluseră pieptul lui de copil, pe când o asculta, şi ce dulce linişte simţea. Laude fără măsură despre „sora lui Dombey” din partea tuturor băieţilor ajunseră la urechile lui. Cuvinte de laudă pentru frumuseţea ei atât de rezervată şi modestă erau pe toate buzele; vorbe despre inteligenţa şi darurile ei pluteau tot timpul în jurul lui şi, ca şi când ar fi fost adus de aerul nopţii de vară, se răspândea în jurul lui un simţământ, doar pe jumătate înţeles de el, cu privire la

Florence şi la el însuşi, un simţătnint plin de simpatie pentru amândoi, care îl încânta şi îl mişca.

Şi nu ştia pentru ce. Pentru că toate câte le observa, le simţea şi le gândea în noaptea aceea copilul, atât cele prezente cât şi cele absente, ceea ce se petrecea atunci şi ceea ce trecuse – se îmbinau ca şi culorile curcubeului sau ale penelor unei păsări măiestre când sunt luminate de razele soarelui sau erau asemănătoare culorilor dulci ale cerului, în apus de soare. Nenumăratele lucruri la care se gândise în ultima vreme trecură pe dinaintea lui în sunetele muzicii pe care o asculta, nu pentru a-i atrage luarea-aminte asupra lor, sau ca să pună iar stăpânire pe gândurile lui, ci ca lucruri încheiate şi care au fost duse pentru totdeauna la bun sfârşit. O fereastră singuratică, prin care privise cu ani în urmă, deschidea vederea asupra oceanului, la mii şi mii de mile depărtare. Pe apele Lui, închipuirile, care ieri încă îl frământau, azi erau tăcute şi adormite ca nişte valuri pe care nu le mai mână vântul. Acelaşi murmur misterios de care se mira atâta, când stătea culcat pe plajă, acum i se părea că-l aude în

cântecul surorii sale, străbătând murmurul vocilor şi zgomotul picioarelor. I se părea că-l regăseşte pe fetele care treceau pe dinaintea lui şi chiar în amabilitatea greoaie a domnului Toots, oare venea din când în când să-i strângă mâna. I se părea că îl aude vorbindu-i prin bunătatea de care era înconjurat, şi chiar faima lui de „demodat, din alte vremuri”, fără să ştie cum, i se părea legată de acest murmur. Astfel micul Paul şedea meditând, ascultând, privind, chibzuind şi se simţea foarte fericit.

Până când sosi timpul de a-şi lua rămas bun; atunci se produse într-adevăr un lucru de neaşteptat. Sir Barnet Skettles aduse pe tânărul Skettles să dea mâna cu el şi îl întrebă dacă o să-şi aducă aminte să spună bunului său tată, împreună cu salutările sale alese, că el, sir Barnet Skettles, speră că cei doil tineri vor face cunoştinţă mai de-aproape. Lady Skettles îl sărută, îi dădu părul deoparte de pe frunte şi îl luă în braţe;

şi chiar doamna Baps – sărmana doamnă Baps! spre bucuria lui Paul veni de lângă caietul cu note al domnului care cânta la h-arifă şi-şi luă rămas bun de la el tot atât de afectuos ca toţi ceilalţi.

— Rămâi cu bine, doctor Blimber, spuse Paul întinzând doctorului mâna.

— Cu bine, dragă prietene, răspunse doctorul.

— Vă sunt foarte recunoscător, domnule, spuse Paul, îndreptând o. privire nevinovată către fata lui severă. Spuneţi-le, vă rog, să aibă grijă de Diogene.

— Diogene era câinele care, afară de Paul, nu se împrietenise niciodată până at-un-ci cu nimeni. Doctorul făgădui că, în lipsa lui Paul, Diogene va fi bine îngrijit şi Paul, după ce în mulţumi încă o dată şi îi mai dădu o dată mina, îşi luă rămas bun de la doamna Blimber şi de la Cornelia cu o seriozitate atât de adânc simţită, încât doamna Blimber uită în acea clipă să-i vorbească lui lady Skettles despre Cicero, deşi avusese de gând toată seara

să o facă. Cornelia luând amândouă mâinile lui Paul în ale ei, îi spuse:

— Dombey, Dombey, ai fost întotdeauna elevul meu favorit, Dumnezeu să te aibă în paza lui!

Cu acest prilej, Paul gândi cât era de uşor să nedreptăţeşti pe cineva, căci domnişoara Blimber era sinceră, cu toate că fusese atât de severă cu el.

O şoaptă se auzi printre tineri, anunţând că „pleacă Dombey", „pleacă micul Dombey" şi se porni o mişcare generală după Paul şi Florence în jos pe s-cară şi în bol, mişcare ce cuprinse şi întreaga familie Blimber. Aşa ceva „spuse domnul Feeder cu voce tare, nu se mai întâmplase cu niciunul dintre tinerii pe care îi cunoscuse; dar era greu de spus diacă era curată întâmplare, sause datora mai mult băuturii. Servitorii, cu chelaru-l în frunte, ţineau şi ei să fie de faţă la plecarea micului Dombey şi chiar tânărul miop se înduioşă şi el cărând cărţile şi cuferele la trăsura care urma să-i ducă pe Paul şi pe Florence în noaptea aceea la casa doamnei Pipchin.

Nici chiar înrâurirea acelei pasiuni mai blajine a tinerilor – căci toţi, până la unul, erau nebuni după Florence – nu putu să-i oprească de a-şi lua cu mult zgomot rămas bun de la Paul, fluturând pălăriile, înghesuindu-se pe scări ca să-i întindă mâna, strigând: „Dombey, nu mă uita!" Se lăsară apoi în voia a tot felul de manifestări sentimentale, neobişnuite la acei tineri ciraci ai lui Chesterfield. Paul o întrebă în şoaptă pe Florence, pe când. Înainte de a se deschide uşa. ea îl înfăşură, dacă i-a auzit oare? Dacă o să poată uita vreodată? Dacă era fericită că văzuse toate astea? Şi, pe când îi vorbea astfel, o bucurie mare se vădea în ochii lui.

O dată, pentru ultima oară, se întoarse şi privi la fetele îndreptate spre el, mirat să vadă cât erau de luminoase şi de strălucitoare, şi cât erau de multe, şi cât erau de îngrămădite şi de înghesuite, cum se văd numai în

teatrele aglomerate. Începură să plutească în ochii lui când le privi, ca feţe văzute într-o oglindă care e mişcată şi în clipa următoare se trezi afară în trăsura întunecoasă, ghemuindu-se lângă Florence. De atunci, ori de câte ori îşi amintea de casa doctorului Blimber, aceasta îi venea în minte aşa cum o văzuse în acea ultimă clipă şi nu-i mai apăru niciodată ca ceva real, ci întotdeauna ca un vis, cu nenumăraţi ochi care îl priveau.

Aceasta nu fu însă cea din urmă întâmplare în casa doctorului Blimber. Mai se petrecu ceva. În legătură cu domnul Toots. Acesta, deschizând pe neaşteptate unul din geamurile trăsurii şi privind înăuntrul ei, rosti hohotind nebuneşte: „Dombey e aici?” şi îndată închise geamul, fără să aştepte răspunsul. Nici aceasta nu fu însă ultima poznă a lui Toots, căci înainte ca vizitiul să dea bici cailor, tot pe neaşteptate, el deschise celălalt geam al trăsurii şi cu acelaşi hohot de râs, rosti întocmai pe acelaşi ton: „Dombey e aici?” şi dispăru întocmai ca mai înainte.

Ce râs pe Florence! Paul şi-l reaminti adeseori şi râdea ori de câte ori şi-l reamintea.

Se mai întâmplară multe, curând după aceea – ziua următoare şi mai târziu – de care Paul nu putea să-şi aducă aminte decât nelămurit. Astfel că rămaseră la doamna Pipchin mai m-ulte zile şi nopţi fără a.se duce acasă, că rămăsese în pat, cu Florence şezând lângă el; că fusese tatăl lui în cameră sau numai o umbră înaltă pe perete; că a auzit pe doctor spunând despre cineva că dacă l-ar fi luat de acolo înainte de serbarea pe care şi-o făurise în minte atât de frumoasă, cu o dorinţă prea vie pentru slăbiciunea lui, ar fi fost de aşteptat să se prăpădească.

Nu-şi mai putea nici măcar aduce aminte dacă într-adevăr îi spusese lui Florence, în mai multe rânduri: „Oh, Floy, du-mă acasă şi nu mă părăsi niciodată 1” dar credea că i-a spus-o. Îşi închipuia câteodată că se aude pe el însuşi tot spunând: „Du-mă acasă, Floy! Du-mă acasă!”

Dar putu să-şi aducă aminte, când ajunse acasă şi era suit sus pe scările care îi erau. atât de cunoscute, *că* auzise uruitul trăsurii timp de câteva ceasuri, pe când stătea culcat pe p-eme, cu Florence lângă el şi cu bătrâna doamnă Pipchi-n în faţa lui. Îşi reamintea şi vechiul lui pat, când îl culcară în el; pe mătuşa lui, pe domnişoara T-ox şi pe Suzana; dar era altceva ce se întâmplase de curând şi care îl tulbura.

— Vreau să vorbesc cu Florence, vă rog, spuse el. Numai cu Florence şi numai o clipă!

Ea se aplecă peste el şi ceilalţi se dădură în lături.

— Floy, draga mea, nu era tata acela pe care l-am văzut în hol când m-au adus de la trăsură?

— Da, dragă.

— N-a plâns cumva şi apoi a intrat în camera lui, Floy, nu-i aşa –, când m-a văzut intrâind?

Florence dădu din cap şi-şi apăsă buzele pe obrajii lui.

Sunt foarte bucuros că nu a plâns, spuse micul Paul. Credeam că a plâns. Să nu le spui că am întrebat.

CAPITOLUL XV

Dibăcia de neînchipuit a căpitanului Cuttle şi un nou demers în folosul lui Walter Gay

Walter nu putu, timp ele câteva zile, să hotărască ce avea de făcut în afacerea Barbados, ba chiar nutrea o slabă nădejde că domnul Dombey poate nu gândise întocmai ceea ce spusese, ori că s-ar putea să-şi mai schimbe părerea şi să-i spună să nu mai plece. Dar cum nu se întâmplă nimic care să confirme că această nădejde s-ar putea adeveri (ceea ce nici nu prea era de aşteptat) şi cum timpul trecea şi el nu avea vreme de pierdut, simţi că, fără să mai stea la îndoială, ar trebui să întreprindă ceva.

Greutatea cea mai mare era pentru el cum să aducă la cunoştinţa unchiului Sol schimbarea ce urma să aibă loc în treburile lui, ştiind că-i va da o lovitură groaznică. Cu

atât mai greu era pentru el să tulbure cu o astfel de veste starea sufletească a unchiului Sol, cu cât aceasta se îmbunătăţise foarte mult în ultimul timp şi bătrânul devenise atât de voios, încât şi mica odaie din fund îşi recăpătase vechea înfăţişare. Unchiul Sol plătise domnului Dombey întâia rată din datorie „aşa cum fusese hotărât, şi avea credinţa că se va descurca şi cu ceea ce mai rămăsese de plătit. A-1 lovi acum din nou, când.cu atâta bărbăţie abia trecuse peste greutăţi, ar fi fost foarte dureros.

Dar nu se putea gândi la o fugă, trebuia să-i dea de veste. Şi greutatea cea miare era cum să-l vestească. Cât despre a pleca sau nu, Walter ştia că nu-i stătea în puterile lui să aleagă. Domnul Dombey îi spusese răspicat că este tânăr şi că afacerile unchiului său nu merg bine şi, totodată, cu priviri ce însoţiseră această înştiinţare, domnul Dombey îi dăduse limpede a înţelege că dacă nu ar vrea să plece n-ar avea decât să rămână acasă, dar fireşte nu la Casa

Dombey şi Fiul. Atât unchiul cât şi el erau foarte îndatoraţi domnului Dombey – în urma demersului lui Walter. În sufletul lui parcă pierduse nădejdea de a mai câştiga vreodată bunăvoinţa acelui domn. şi îi venea a crede că s-a r putea ca, din când în când, domnul Dombey să fie ispitit să-i arate dispreţ, deşi nu ar fi fost de loc raţiuni care să-l îndreptăţească s-o facă.

Dar ceea ce ar fi fost o datorie, dacă domnul Dombey s-ar fi purtat altfel, rămânea şi aşa o datorie – sau cel puţin astfel cugeta Walter – şi datoria trebuie împlinită.

Când domnul Dombey îl privise şi îi spusese că era tânăr şi că afacerile unchiului nu mergeau bine, trecuse pe faţa lui o umbră de dispreţ; şi presupunerea jignitoare şi defăimătoare că el, Walter, ar putea fi mulţumit să trăiască lenevind pe spinarea bătrânului sărăcit jignea adânc sufletul generos al băiatului. Hotărât să-l încredinţeze pe

domnul Dombey şi în măsura în care era cu putinţă să-i dea asigură-ri, fără a le tălmăci în cuvinte, că-l judecase greşit, Walter avu grijă să arate, după convorbirea despre I-ndiile de Vest şi mai multă voie bună şi hărnicie decât mai înainte, dacă aceasta ar fi fost cu putinţă cu o fire atât de vioaie şi de zeloasă ca a lui. Era prea tânăr şi prea lipsit de experienţă ca să-şi dea seama că poate tocmai aceste însuşiri ale lui nu erau pe placul domnului Dombey şi că a fi mlădios şi a arăta că vrei să-i placi când erai în umbra puternicei sale nemulţumiri, f-le că era ori nu îndreptăţită, nu te putea sălta în ochii lui. D-ar se poate – se pr-ea poate – ca marele bărbat să se fi socotit înfruntat de acest nou fel de a fi al unui suflet cinstit şi să fi fost hotărât să-l înjosească.

„La urma urmei, unchiul Sol va trebui să afle”, gândi Walter, cu u-n oftat. Dar se temea că dacă ar fi să-i vorbească el însuşi bătrânului şi ar fi să-i vadă pe faţa zbârcită urmările destăinuirii, vocea să nu-i tremure şi să nu lase să se întrevadă că nu-i atât de plin de nădejde pe cât ar vrea să pară. De aceea se hotărî să se folosească de serviciile dibaciului mijlocitor care era căpitanul Cuttle. În consecinţă, cum sosi duminica, o şi porni după micul dejun spre mahalaua căpitanului Cuttle.

Nu fără plăcere, îşi reaminti pe drum. că doamna Macstinger se ducea în fiecare duminică dimineaţă într-o localitate îndepărtată, ca să ia parte la slujba oficiată de reverendul Melchisedech Howler. Acesta fusese concediat într-o bună zi de „Docurile Indiiloi de Vest”, pe o bănuială neîntemeiată (născocită cu tot dinadinsul împotriva lui de diavol – duşmanul obştesc) de a fi găurit butoaiele cu sfredelul, pentru a astupa apoi gaura cu gura. El prorocise că în doi ani de la ziua aceea, la zece dimineaţa, va fi sfârşitul lumii şi deschisese u-n salon de primire pentru doamne şi domni din secta rantiştilor. Când aceştia se întruniră pentru prima oară, fură atât de adânc mişcafi de

mustrările reverendului Melchisedech, încât, pe când extazi-aţi îşi dansa-u dansul lor sacru cu care se încheia slujba, căzură cu toţii prin podeaua care se spărsese, în bucătăria ce se afla dedesubt şi scoaseră din uz o maşină de spălat ce aparţinea unuia dintre membrii sectei.

Acestea le spusese căpitanul în taină lui Walter şi unchiului său, într-o clipă de veselie neobişnuită, între două repetiţii ale cânt-ecul-ul „Peg, iubit odor”, în seara e înd datoria fusese achitată samsarului Brogley. Căpitanul însuşi se ducea cu mare regularitate la o biserică din vecinătate care arbora drapelul national în fiecare duminică dimineaţa şi unde, paracliserul fiind infirm, Cuttle făcea serviciul de a supraveghea pe băieţii zburdalnici, care îi ştiau grozav de frică datorită misteriosului lui cârlig de fier. Cunoscând regularitatea obiceiurilor căpitanului, Walter se grăbi pe cât putu ca să-l prindă înainte de a pleca de acasă şi într-adevăr, merse atât de repede încât avu plăcerea, când o luă spre Brig Place, să zărească la fereastra deschisă a căpitanului haina şi vesta albastră atârnând afară ca să se aerisească la soare.

Părea de necrezut ca haina şi vesta căpitanului să poată fi zărite de un ochi muritor, fără ca în ele să nu se afle şi căpitanul; dar, fără îndoială, nu era în ele, căci astfel – casele din Brig Place nefiind înalte – picioarele lui ar fi astupat poarta din stradă, ceea ce era în afară de orice îndoială. Mirat de această descoperire, Walter bătu o singură dată în uşă.

— Stinger, îl auzi el spunând pe căpitan, sus, în odaie, ca şi cum nu ar fi fost treaba lui.

Atunci Walter bătu de două ori.

— Cuttle, îl auzi el acum pe căpitan şi îndată, după aceea se ivi chiar el la fereastră, în cămaşă curată şi bretele, cu cravata atârnată în jurul gâtului ca o funie, cu pălăria de muşama pe că-ţi, aplecându-se în afară peste

haina şi vesta albastră.

— Walr! strigă căpitanul, privind în jos spre el, plin de mirare.

— Da, da, căpitane Cuttle – răspunse Walter – eu sunt.

— Ce s-a întâmplat, băiete? întrebă căpitanul îngrijorat. Doar n-o mai fi păţit iară Gills ceva?

— Nu, nu, spuse Wal. ter. Unchiul e bine sănătos, căpitane Cuttle.

Căpitanul îşi arătă mulţumirea şi spuse că coboară numaidecât să-i deschidă uşa, ceea ce şi făcu.

— Dar venişi cu noaptea în cap, Walr, spuse căpitanul. privindu-l cu nedumerire pe când s-uiau scările.

— La drept vorbind, căpitane, fapt este – se bâlbâi Walter aşezându-se mă temeam ca dumneata să nu fi plecat şi am mare nevoie de sfatul dumitale prietenesc.

— Să mi-l şi ceri – spuse căpitanul – ce sfat vrei?

— Vreau să mă sfătuieşti, căpitane Cuttle, răspunse Walter zâmbind. Vreau o părere.

— Atunci dă-i drumul – spuse căpitanul – cu dragă inimă, băiete.

Walter îi povesti cele întâmplate şi încurcătura în care se găsea cu privire la unchiul său şi ce uşurare ar fi pentru el dacă căpitanul Cuttle în bunătatea lui l-ar ajuta să o înlăture. Nemărginita spaimă şi mirare care îl cuprinseră pe căpitanul Cuttle, când află cele întâmplate, aproape îl desfiinţară, lăsându-i faţa fără viaţă, iar haina lui albastră, pălăria de muşama şi cârligul parcă fără proprietar.

— Vezi dumneata, căpitane Cuttle – urmă Walter

— În ce mă priveşte pe mine, sunt tânăr, cum a spus domnul Dombey, şi nu trebuie să se ţină seama de mine. Trebuie să-mi croiesc drumul prin viaţă, ştiu. Dar sunt două lucruri la care mă gândeam când veneam încoace şi la care jin foarte mult în legătură cu unchiul meu. Nu

vreau să spun că aş merita să fiu mândria şi bucuria vieţii lui – ştiu că mă crezi

— Dar asta sunt. Nu crezi şi dumneata că-i aşa?

Căpitanul păru că se căzneşte să iasă la suprafaţă din adâncurile în care îl scufundase mirarea şi să-şi reia înfăţişarea obişnuită; dar cazna fu fără folos şi doar pălăria de muşama făcu u-n semn mut, însă de neînţeles.

— Trăiesc şi sunt sănătos – spuse Walter – şi de asta nu mi-e teamă, dar, dacă părăsesc Anglia, cu greu pot nădăjdui să-l mai văd vreodată pe unchiul. E bătrân, căpitane Cuttle, şi în afară de asta, viaţa lui e o viaţă de obişnuinţă…

— Hotărât, Walr, s-a obişnuit aşa tare cu clienţii? glumi căpitanul, apărând iar la suprafaţă.

— Bine sipui – răspunse Walter dând din cap – dar voiam să spun o vi-aţă legată de obiceiuri, căpitane Cuttle, de anumite obiceiuri. Şi, după cum foarte bine ai spus, ar fi murit dacă şi-ar fi pierdut prăvălia şi toate lucrurile cu care era obişnuit de atâţia ani. Nu crezi că s-ar putea să moară mai curând dacă l-ar pierde…

— Pe nepotul său – adăugă căpitanul – aşa e!

— Ei bine – spuse Walter, încercând să o ia în glumă – trebuie să facem la urina urmei tot ce om putea ca el să creadă că despărţirea nu va fi decât trecătoare. Dar cum ştiu eu bine, sau mi-e teamă că ştiu bine, căpitane Cuttle, şi după cum sunt foarte îndreptăţit să-l privesc cu dragoste, recunoştinţă şi cinstire, mă tem că o să fiu foarte nedibaci dacă o să încerc să-l conving de asta eu. Asta mă face să doresc ca dumneata să i-o aduci la cunoştinţă. Ăsta-i primul lucru.

— Scoate-o la larg, cu un nod sau două! observă căpitanul, ca şi când ar fi fost pe altă lume.

— Ce ai spus, căpitane Cuttle? întrebă Walter.

— Ţin-te bine! răspunse, căpitanul îngândurat.

Walter aşteptă să se încredinţeze dacă nu cumva

căpitanul avea vreo ştire de adăugat, dar cum el nu mai spuse nimic, urmă:

— Acum al doilea lucru, căpitane Cuttle. Îmi pare rău că trebuie s-o spun; ştii că domnul Dombey nu mă are la inimă. Am încercat să-mi fac datoria pe cât, am putut mai bine şi mi-am făcut-o întotdeauna, dar el nu mă place. Poate că nici el nu e de vină că place sau nu place pe cineva. Nu spun nimic despre asta. Tot ce pot spune e că sunt sigur că pe mine nu mă place. Nu mă trimite el pe mine la postul ăsta ca la ceva bun. Nici măcar nu caută să-l arate mai bun decât este şi tare mă îndoiesc că ar putea vreodată să-mi deschidă calea pentru o înaintare în slujba casei, dacă nu cumva, dimpotrivă, asta va fi sfârşitul carierei mele şi apoi voi fi aruncat deoparte, scos pentru totdeauna din drum. Nu trebuie să spunem nimic din toate astea unchiului, căpitane Cuttle, ci trebuie să înfăţişăm lucrurile în lumina cea mai prielnică şi mai plină de făgăduinţe. Dacă eu ţi le arăt aşa cum sunt de fapt, o fac numai pentru că, dacă voi avea nevoie cândva, acolo în depărtare, de o mână de ajutor, să am cel puţin acasă un prieten care să ştie de rostul meu adevărat.

— Walr, băiete – răspunse căpitanul – în proverbele lui Solomon o să găseşti următoarele cuvinte: De nu ne-ar lipsi niciodată un prieten la nevoie şi nici sticla pe care să i-o dăm.1 Când vei da peste ele, înseamnă-le!

Şi cu aceasta, căpitanul îi întinse mâna lui Walter, cu un aer de sinceritate, care spunea mai mult decât volume întregi, repetând în acelaşi timp (căci era mândru de exactitatea şi de potrivirea citatului): Când vei da peste ele, înseamnă-le!

— Căpitane Cuttle – spuse Walter, apucând cu amândouă mâinile sale pumnul mare pe care i-l întinsese căpitanul şi pe care abia îl putu cuprinde – după unchiul meu Sol, pe dumneata te iubesc mai mult. Nu e alt om pe lume pe care să mă pot bizui cu mai multă încredere decât

pe dumneata; asta-i sigur. Cât priveşte plecarea în sine, căpitane Cuttle, nu-mi pasă de ea. De ce ar fi să-mi pese! Dacă mi-ar fi îngăduit să-mi caut norocul după voia mea, dacă mi-ar fi îngăduit să plec ca un simplu marinar, dacă mi-ar fi îngăduit să-mi încerc norocul pe socoteala mea la capătul cel mai îndepărtat al lumii – m-aş duce bucuros! M-aş fi dus bucuros, de acum câţiva ani, încotro m-ar fi dus ochii. Dar cum asta nu se potrivea cu dorinţele unchiului meu şi cu planurile ce făurise el pentru mine, am încheiat cu toate astea. Dar ceea ce simt, căpitane Cuttle, este că tot timpul ăsta noi am greşit şi că, în ce priveşte o îmbunătăţire a perspectivelor mele, nu stau acum mai bine decât atunci când am intrat în serviciul Casei Dombey – poate chiar ceva mai rău, căci poate pe atunci Casa putea să fie binevoitoare faţă de mine, pe când acum, e lucru lămurit, nu mai este.

— Întoarce-te iarăşi, Whittington, murmură căpitanul, deznădăjduit, după ce privi câtva timp la Walter.

— Da – răspunse Walter râzând – mi-e teamă că se poate întoarce el de multe ori, căpitane Cuttle, până să se mai întoarcă şi un noroc ca acela care a dat peste el. Nu că mă plâng, adăugă el, în felul lui

1 Se referă la proverbul: Un prieten la nevoie se cunoaşte (n.r.).

vioi, însufleţit şi hotărât. N-am de ce să mă plâng. Am ce-mi trebuie. Am cu ce trăi. Când l-oi părăsi pe unchiul meu „îl las în grija dumitale; şi n-aş putea să-l las pe mâini mai bune, căpitane Cuttle. Nu ţi-am spus toate astea pentru că aş fi deznădăjduit. Nu sunt eu ăla. Ţi le-am spus doar ca să te încredinţezi că la Casa Dombey nu ai de cercetat şi de ales şi că unde m-o trimite acolo trebuie să mă duc, şi ce mi se dă aia trebuie să primesc. E mai bine pentru unchiul meu ca eu să fiu trimis de aici, căci domnul Dombey este pentru el un prieten preţios, după cum a dovedit-o – ştii când, căpitane Cuttle – şi sunt încredinţat

că nu va fi mai puţin preţios atunci când nu va mai resimţi neplăcerea de a mă vedea pe mine aici. zi de zi. Deci, ura pentru Indiile de Vest, căpitane Cuttle! Cum îi zice cântecului ăla, pe care-l cântă marinarii?

Hai cu toţi la Barbados, băieţii I Hai cu voie bună I
Bătrână Anglie te salutăm!
Hai cu voie bună!
Aici căpitanul urlă şi el în cor:
Hai cu voie bună!
Hai cu vo-ie-bună!

Ultimul vers sună într-adevăr frumos ajungând la urechile unui viteaz căpitan de vas, care locuia peste drum, şi care sări din pat nu tocmai treaz, deschise fereastra şi începu şi el să cânte cu ei cât îl ţinea gura, de-a curmezişul străzii. Când nu mai putu să lungească ultima notă, scoase un „ehoi” ca un lătrat, care trebuia să fie pe de o parte un salut prietenesc şi, pe de alta. O dovadă că nu-şi pierduse răsuflarea, apoi închise fereastra şi se culcă din nou.

— Şi acum, căpitane Cuttle – spuse Walter, întinzându-i haina albastră şi vesta, şi învârtindu-se apoi prin odaie – dacă vii acum să-i împărtăşeşti unchiului Sol noutăţile (pe care, de drept, ar fi trebuit să le

Cunoască de mai multe zile.), eu o să te las la uşă, ştii, şi o să mă plimb până după-amiază.

Totuşi căpitanul nu prea părea încântat de însărcinare, nici nu se socotea prea încrezător în puterile lui de a o duce la bun sfârşit. El pusese la cale viitorul şi norocul lui Walter, în cu totul alt chip şi cu mult mai bine. De atâtea ori se felicitase pentru înţelepciunea şi prevederea ce dovedise, punând la cale lucrurile, şi socotise că potrivise totul pe deplin şi atât de desăvârşit în toate privinţele, încât îi trebuia acum o mare sforţare de voinţă ca să îngăduie nimicirea tuturor planurilor sale şi s-o mai şi vadă cu oclâii. De asemenea îi venea greu

căpitanului să se lepede de vechile lui gânduri cu privire la această afacere şi să ia la bord altele cu totul noi, ba şi cu iuţeala cerută de împrejurări, fără să le răstoarne sau să le amestece pe unele cu altele. În consecinţă, în loc să îmbrace haina şi vesta în graba ce s-ar fi potrivit cu însufleţirea lui Walter, el nu vru deocamdată să se îmbrace de loc şi îi spuse lui Walter că într-o afacere atât de serioasă avea nevoie, „să-şi mai roadă unghiile”.

— E un vechi obicei de al meu, Walr – spuse căpitanul – şi-l am de cincizeci de ani. Când l-oi vedea pe Ned Cuttle rozându-şi unghiile, Walr, să ştii că lui Ned Cuttle i s-a înfundat.

Căpitanul Cuttle luă apoi, între dinţi, cârligul său de fier, ca şi când ar fi fost o mină, şi cu un aer de adâncă înţelepciune şi cugetare, care era o concentrare şi o sublimare a întregii lui reflexii filosofice şi a serioaselor lui cercetări, se apucă să analizeze afacerea pe feluritele ei feţe.

— Am eu un prieten – murmură căpitanul cu gândul în altă parte – dar acum călătoreşte de-a lungul coastelor, spre Whitby. Ar putea el să-şi dea părerea despre. această afacere ca şi despre oricare alta. Ala i-ar bate pe membrii parlamentului, chiar dacă le-ar da un avans de şase puncte. A fost aruncat peste bord de două ori omul ăsta – spuse căpitanul – şi n-a păţit nimic. În timpul uceniciei a fost lovit în cap timp de trei săptămâni (fără încetare şi mereu) cu un drug de fier, şi cu toate astea nu-i om pe lume cu mintea mai limpede.

În ciuda respectului ce-l purta căpitanului Cuttle, Walter nu se putu opri de a se bucura în sinea lui că acest înţelept lipsea şi de a nădăjdui cu toată încrederea că mintea sa atât de limpede nu va fi chemată să se amestece în greutăţile ce i se iviseră până ce acestea nu vor fi înlăturate.

— Dacă l-ai lua pe omul ăsta şi i-ai arăta băltoaca de

la Nore – spuse căpitanul Cuttle pe acelaşi ton – şi apoi i-ar cere părerea despre ea, Walr, ţi-ar da părerea că băltoaca aia nu seamănă a băltoacă mai mult decât butonii unchiului tău. Nu-i om din cei ce umblă pe pământ care să se poată măsura cu el. Nici vorbă să se poată măsura vreunul.

— Cum îl cheamă, căpitane Cuttle? întrebă Walter, hotărât să se arate dornic de a şti mai multe despre prietenul căpitanului.

— Îl cheamă Bunsby, spuse căpitanul. Dar, Doamne, oricum l-ar chema n-are a face, cu o minte ca a lui!

Căpitanul nu lămuri mai de aproape ce anume voia să spună cu această laudă atât de concludentă, dar nici Walter nu încercă să o descopere. Deoarece când începu să cerceteze punctele hotărâtoare ale treburilor lui, cu vioiciunea care-i era firească, atât pentru el cât şi pentru situaţie, descoperi curând că iarăşi căzuse pe gânduri căpitanul şi că aşa cum îl privea pe sub sprâncenele lui stufoase, nici nu-l vedea, nici nu-l auzea.

De fapt, căpitanul Cuttle era frământat de planuri atât de mari, încât, departe de a sta pe pământ, el se scufundă curând în apele cele mai adânci fără să le dea de fund. Încetul cu încetul se lămuri că era la mijloc o neînţelegere, că era mult mai curând de aşteptat să fie o înţelegere greşită din partea lui Walter, decât una din partea sa; că dacă într-adevăr era pus la cale un plan cu Indiile de Vest, era cu totul altul decât cel pe care îl presupunea Walter, tânăr şi repezit cum era, şi că nu putea să fie decât o născocire proaspătă pentru a-l ajuta să facă avere mai repede decât s-ar fi putut aştepta. „Şi chiar dacă ar fi între ei vreo sămânţă de neînţelegere «gândi căpitanul, înţelegând prin *ei* pe Walter şi pe domnul Dombey – o să fie nevoie doar de un cuvânt potrivit din partea unui prieten al amândurora ca să limpezească totul cum e mai bine”. Din aceste consideraţiuni căpitanul

Cuttle, bizuindu-se pe faptul de a fi avut plăcerea să-l cunoască pe domnul Dombey, în jumătatea de oră plăcută pe care o petrecuse la Brighton în tovărăşia lui (în dimineaţa în care se împrumutaseră cu bani de la el), deduse că, fiind doi oameni de lume care se puteau înţelege unul cu altul, vor fi dispuşi să-şi înlesnească lucrurile şi că vor putea cu uşurinţă să înlăture orice greutate de felul acesta ajungând la hotărâri practice. Singurul lucru pe care, ca prieten, trebuia să-l facă, era deci ca, fără să-i spună acum nimic mai mult lui Walter, să se ducă de-a dreptul la locuinţa domnului Dombey – să-i spună servitorului „fii bun, tinere, şi vesteşte că a venit căpitanul Cuttle”, să se întâlnească apoi cu domnul Dombey, într-un spirit de încredere, să-l ţină de nasture şi, discutând cu el, să descurce totul şi să se întoarcă triumfător!

Pe măsură ce aceste gânduri îi veneau în minte căpitanului Cuttle şi luau chip şi înfăţişare, faţa lui se lumina cum se luminează o dimineaţă înnorată când face loc unei zile cu soare. Sprâncenele lui, care numai a bine nu vestiseră cu o clipă înainte, îşi pierdură înfăţişarea lor zbârlită şi se înseninară; ochii lui, care stăteau aproape închişi în timpul grelei lui opintiri mintale, se deschiseră de la sine; un surâs, care la început nu era vădit decât prin trei mici semne – unul în colţul din dreapta al gurii şi câte unul la coada ochilor – încetul cu încetul îi acoperi toată faţa şi, întinzându-se în cute pe frunte, îi săltă pălăria de muşama, ca şi cum aceasta ar fi fost şi ea scufundată, odată cu căpitanul Cuttle şi ca şi el ar fi ajuns iarăşi cu bine la suprafaţă.

În sfârşit, căpitanul încetă de a-şi mai roade unghiile şi spuse:

— Ei acum Walr, băiete, poţi să-mi ajuţi să pun astea pe mine. Prin *astea* căpitanul înţelegea haina şi vesta.

Walter nu prea înţelese de ce căpitanul fu atât de

grijuliu în potrivirea cravatei, ale cărei capete le împleti într-un fel de coadă şi le trecu printr-un inel greu de aur, care avea pe el imaginea unui mormânt cu o împrejmuire frumoasă de fier şi cu un copac, în amintirea vreunui prieten răposat. Nu înţelese nici de ce căpitanul îşi ridică gulerul până la ultima limită îngăduită de pânza de olandă de dedesubt, împodobindu-se totodată cu opereche de ochelari; nici de ce schimbă ghetele şi se încălţă cu o pereche de cizmuliţe deosebit de elegante, pe care le purta numai la zile mă: îi. Fiind, în sfârşit, dichisit, spre propria sa mulţumire, şi după ce se privi din cap până în picioare în oglinda de bărbierit pe care o scosese din cui în vederea asta, luă bastonul lui noduros şi spuse că-i gata.

Când ieşiră în stradă, mersul căpitanului era mai grijuliu ca de obicei, dar Walter socoti că e din pricina cizmuliţelor şi, nu-i dădu atenţie. Înainte de a fi ajuns mai departe, întâlniră o florăreasă; căpitanul se opri scurt, ca fulgerat de un gând fericit, şi cumpără buchetul cel mai mare care se găsea în coş: un buchet minunat, în formă de evantai, cam de două picioare şi jumătate de jur-împrejur şi făcut din florile cele mai frumoase ce se puteau închipui. Înarmat cu acest mic dar, care urma să fie dat domnului Dombey, căpitanul Cuttle merse împreună cu Walter până ce ajunseră la uşa constructorului de instrumente, în faţa căreia se opriră.

— Intri? întrebă Walter.

— Da, răspunse căpitanul, care voia să scape de Walter înainte de a merge mai departe şi socotea că ar fi deci mai bine să amâne vizita pusă la cale pentru o oră mai târzie.

— Şi n-o să uiţi nimic?

— Nu, răspunse căpitanul.

— Mă duc chiar acum să mă plimb – spuse Walter – aşa că n-o să-ţi stau în cale, căpitane Cuttle.

— Fă o plimbare lungă, băiete! răspunse căpitanul

strigând după el. Walter îi făcu un semn aprobator cu mâna şi plecă.

Nu avea de gând să meargă într-un loc anume, ci se gândi să iasă la câmp, unde va putea cugeta asupra vieţii necunoscute care îl aştepta şi unde, odihnindu-se sub vreun copac, va putea medita în linişte. Nu cunoştea alt câmp mai potrivit decât cel din apropierea Hampsteadului şi niciun drum mai bun ca să ajungă acolo, decât trecând prin faţa casei domnului Dombey.

Era tot atât de falnică şi de întunecoasă ca întotdeauna, când privi la faţada ei încruntată. Jaluzelele erau toate trase, dar ferestrele de la etaj erau larg deschise şi vântul care bătea uşor, mişcând perdelele şi făcându-le să fâlfâie încoace şi încolo, era singurul semn de viaţă ce pătrundea în afară. Walter, trecând cu pas domol, fu mulţumit când lăsă casa în urma lui.

Totuşi privi înapoi, căci simţea un interes pentru acest loc, de când cu întâmplarea copilei pierdute, cu ani în urmă, şi privi mai ales către ferestrele de sus. Între timp, o trăsurătrase în faţa porţii şi un domn arătos, îmbrăcat în haine negre, cu un lanţ greu de aur la ceas, coborî din trăsură şi intră. Când, după aceea, îşi reaminti de acest dbtmn şi de echipajul lui, Walter nu avu nicio îndoială că domnul era un doctor şi se întrebă cu mirare cine o fi bolnav. Însă nu putu să descopere aceasta decât după ce mersese o bucată de drum, gândindu-se distra-l la altele.

Se mai gândea totuşi şi la ceea ce îi amintea casa; îi făcea plăcere să se gândească că poate va sosi timpul când frumoasa copilă, vechea lui prietenă, care îi arătase totdeauna atâta recunoştinţă şi era atât de bucuroasă să-l vadă, ar putea să-şi influenţeze fratele în favoarea lui şi să-i schimbe astfel soarta în bine. Îi plăcea să şi-o închipuie în acea clipă mai mult pentru plăcerea de a şi-o închipui, decât de dragul vreunui folos material pe care l-ar fi putut

trage el din asta. Dar o altă închipuire mai cumpătată îi şoptea că dacă va trăi atunci, el va fi departe peste ocean şi uitat, iar ea va fi măritată, bogată, mândră şi fericită. Nu vedea de ce, când lucrurile vor fi atât de schimbate, ea şi-ar mai aduce aminte anume de el mai mult decât de orice altă jucărie pe care a avut-o vreodată. Nu, nici măcar atât!

Totuşi Walter idealiza în aşa măsură pe gingaşa copilă, pe care o găsise rătăcind pe străzile murdare şi într-atât o vedea numai prin prisma recunoştinţei ei nevinovate din acea seară şi a simplităţii şi a sincerităţii cu care o mărturisise, încât roşi de ruşine şi se socoti un defăimător că s-a gândit că ea ar putea deveni vreodată trufaşă. Pe de altă parte, gândurile lui erau atât de fantastice, încât socoti tot o defăimare faptul că şi-o închipuise ca femeie şi gândise altfel despre ea decât despre aceeaşi mică făptură neprefăcută, amabilă şi atrăgătoare, pe care o cunoscuse în zilele bunei doamne Brown. Într-un cuvânt, Walter găsi că a sta de vorbă cu sine însuşi, pentru a o judeca pe Florence, însemna a fi foarte lipsit de judecată şi că nu avea nimic mai bun de făcut decât să păstreze în minte chipul ei ca ceva preţios, de neatins, de neschimbat – nelămurit, nelămurit în toate privinţele, dar prilejuindu-i încântare şi apărându-l ca o mână îngerească de la orişice faptă nedemnă.

Fu lungă plimbarea pe care Walter o făcu în ziua aceea peste câmpii, trăgând cu urechea la cântecul păsărilor, la dangătul clopotelor de duminică, la murmurul uşor ce venea dinspre oraş şi trăgând în piept miresme dulci; privea din când în când înspre zarea întunecată, dincolo de care urma să-l poarte călătoria spre noua lui soartă, şi apoi iarăşi de jur-împrejur la iarba englezească şi la peisajul familiar. Dar aproape că nici nu se gândea prea desluşit la plecare şi părea că, deşi acest gând nu înceta să-l frământe tot timpul, îl tot amâna, din ceas în ceas şi din minut în minut.

Walter lăsase câmpul în urma lui şi mergea agale spre casă, mereu dus pe gânduri, când auzi strigând o voce de bărbat şi apoi o voce de femeie ce-l striga tare pe nume. Surprins, se întoarse repede şi văzu că o trăsură care mergea în direcţie opusă se oprise nu prea departe. Vizitiul se uita înapoi de pe capră şi îi făcea semn cu biciul, iar o femeie tânără scosese capul pe fereastră şi îi făcea semn foarte agitată. Fugind repede până la trăsură, văzu că tânăra femeie era domnişoara Nipper şi că domnişoara Nipper era atât de neliniştită, încât aproape îşi ieşise din fire.

— Staggss Gardens, domnule Walter – spuse domnişoara Nipper – te rog spune-mi!

— Ce – strigă Walter – despre ce e vorba?

— Oh! domnule Walter, Staggss Gardens, te rog, spuse Suzana.

— Asta-i – strigă vizitiul, făcând apel la Walter într-un acces de deznădejde – ăsta-i drumul pe care mă tot mână mai bine de un ceas tânăra doamnă şi merg mereu, când încoace, încât încolo, fără să mai dau de un drum care să ne scoată la liman. Am făcut multe curse cu trăsura asta, pe toate vremurile, da de aşa ceva n-am avut încă parte.

— Vrei să mergi la Staggss Gardens, Suzana? întrebă Walter.

— Ei da! Acolo vrea să meargă! Unde-i aia? urlă vizitiul.

— Nu ştiu unde e! exclamă Suzana furioasă. Domnule Walter, am fost eu însămi o dată acolo, împreună cu domnişoara Floy şi cu bietul, scumpul nostru Paul, chiar în ziua în care ai găsit-o pe domnişoara Floy în City pentru că am pierdut-o în drum spre casă, doamna Richards şi cu mine, şi un taur furios, şi băiatul cel mare al doamnei Richards, şi cu toate că am fost acolo înainte de asta, dar nu-mi aduc aminte pe unde o fi parcă l-a înghiţit pământul. Vai! Domnule Walter, nu mă lăsa, Staggss Gardens, te rog.

Odorul domnişoarei Floy – odorul nostru al tuturor a – micul, dulcele, dulcele, domnişorul Paul! Vai! Domnule Walter!

— Doamne-Dumnezeule! strigă Walter. E foarte bolnav?

— Sărmana floricică! strigă Suzana, frângându-şi mâinile. L-a apucat dorul de doica lui de pe vremuri şi vrea să o vadă şi eu am venit ca să o duc lângă patul lui, pe doamna Staggss din grădinile lui Polly Toodle, dacă m-ar ajuta cineva!

Adânc mişcat de cele auzite şi dându-şi numaidecât seama cât de adâncă era tulburarea Suzannei, Walter, acuma că înţelesese rostul însărcinării ei, o luă înainte cu atâta însufleţire, încât vizitiul cu greu putu să se ţină după el, cum alerga întrebând în dreapta şi-n stânga de drumul spre Staggss Gardens.

Dar nu se mai găsea nicăieri locul cu numele de Staggss Gardens. Pierise de pe faţa pământului… Unde se aflaseră pe vremuri căsuţe şubrede de vară, îşi înălţau acum ca-petele tot soiul de palate şi coloane uriaşe de granit deschideau vederea spre lumea căii ferate. Nenorocitele locuri virane, pe care fuseseră grămădite de când vremea toate gunoaiele, fuseseră înghiţite şi dispăruseră, iar în locul lor se întindeau acum şiruri de magazine pline cu produse şi mărfuri scumpe. Pe vechile străzi laterale forfoteau acum trecători şi trăsuri de tot felul. Străzile, care pe vremuri se opriseră deznădăjduite în faţa noroiului şi în faţa ogaşelor, alcătuiau acuma un întreg oraş, în care se născuseră aşezări, întocmiri sănătoase şi confortabilecum nici prin gând nu i-ar fi putut trece cuiva că se vor înfăptui, până ce dintr-odată răsăriseră ca din pământ. Podurile care înainte nu duceau nicăieri acum duceau la vile, grădini, biserici şi locuri de plimbare frumoase şi plăcute. Schelării şi străzi noi a. păruseră cu ivirea aburului şi înaintau spre câmpie ca duse

de un tren vrăjit.

Cât priveşte vecinătăţile, care stătuseră la îndoială dacă să recunoască sau nu calea ferată, în zilele când ea lupta cu greutăţile, acum se pocăiseră, se făcuseră înţelepte, cum ar fi făcut orice creştin în împrejurări asemănătoare, şi astăzi se lăudau cu ruda lor puternică şi înfloritoare. Acum erau expuse modelede vagoane, în prăvăliile cu stofe şi mersul trenurilor în vitrinele chioşcurilor de ziare. Erau hoteluri ale căii ferate, cafenele, case cu odăi de închiriat şi pensiuni, toate ale căii ferate; planuri de căi ferate, hărţi, vederi, pleduri de călătorie, sticle, cutii cu sandvişuri, itinerarii, staţii pentru birje, faetoane, şi omnibuze, toate amintind de calea ferată; străzi şi clădiri ale căii ferate şi, în fine, oameni care trăiau de pe urma căii ferate, paraziţi şi linguşitori, peste măsură de numeroşi. Era până şi ora căii ferate după care se potriveau toate ceasurile, ca şi când soarele însuşi ar fi abdicat. Printre cei învinşi era şi meşterul coşar, pe vremuri unul dintre necredincioşii din Staggss Gardens, care locuia acum într-o casă cu trei etaje şi cu stucaturi. Pe firma lui lăcuită, cu înfloriturі aurite, se vedea că el este acum contractant pentru curăţirea mecanică a coşurilor căilor ferate.

Înspre şi dinspre inima acestei regiuni schimbate, intrau şi ieşeau mulţimi, valuri-valuri, zi şi noapte, năvalnic şi fără încetare, ca şi când ar fi fost sângele vieţii ei. Mulţimi de oameni şi munţi de mărfuri, plecând şi sosind de zeci şi zeci de ori, în timp de douăzeci şi patru de ore, prilejuiau în localitate o fierbere care nu se potolea niciodată. Până şi casele păreau că-şi fac bagajele ca să o pornească la drum. Mândrii membri ai parlamentului care, cu mai puţin de douăzeci de ani în urmă, îşi bătuseră joc de ingineri cu teoriile lor despre calea ferată şi îi frecaseră zdravăn în cursul cercetărilor parlamentare, veneau acuma spre nord, cu ceasul în mână şi trimiteau înainte telegramă

anunţând sosirea lor. Ziua şi noapr teamaşinile cuceritoare duduiau în depărtare său. Înaintând liniştit către capătul călătoriei şi alunecând ca nişte balauri domesticiţi în colţurile pregătite pe măsura lor, se opreau clocotind şi tremurând de făceau să se cutremure zidurile, umflându-se parcă de mândria de a cunoaşte secretul acelei mari puteri nebănuite din ele şi scopurile lor măreţe încă neatinse.

Deci Staggss Gardens fusese desfiinţat din rădăcină cu ramuri cu tot. Vai de ziua aceea când „nicio palmă de pământ englez" – vezi Staggss Gardensnu va mai fi în siguranţă!

În sfârşit, după îndelungate cercetări neizbutite, Walter, urmat de vizitiu şi de Suzana, găsi un om care pe vremuri, locuise în acele locuri dispărute azi şi care nu era altul decât meşterul coşar mai sus amintit, care acum era un om gras, şi care bătu de două ori la uşa propriei lui locuinţe. Afirmă că îl cunoştea bine pe Toodle. E la calea ferată, nu-i aşa?

— Da, domnule, da! strigă Suzana prin fereastra trăsurii.

— Unde locuieşte acum? întrebă Walter repede.

Locuia în casele Companiei, după al doilea colţ la dreapta, în jos prin curte, treci strada şi o iei iarăşi după al doilea colţ la dreapta. La numărul unsprezece, nu poţi greşi, dar dacă cumva nu nimereşti, să întrebi numai de Toodle, fochistul de locomotivă, orişicine poate să-ţi arate casa lui. Ca urmare a acestui succes, Suzana Nipper coborî cât putu de repede din trăsură, luă braţul lui Walter şi o porni pe jos cu toată iuţeala, lăsând trăsura să-i aştepte.

— A fost mult timp bolnav băieţelul, Suzano? întrebă Walter pe când înaintau.

— Suferind de mult, dar nimeni nu ştie de când, spuse Suzana adăugând cu deosebită severitate: Oh! Blimberii ăia!

— Blimberii? repetă Walter.

— Nu mi-aş putea ierta pe vremuri ca astea, domnule Walter – spuse Suzana – şi când sunt atâtea nenorociri la care trebuie să te gândeşti, să vorbesc de rău pe cineva, mai ales pe aceia pe care dragul nostru Paul îi vorbeşte de bine, şi totuşi aş dori ca familia aia să fie pusă să lucreze la drumuri într-un pământ pietros, iar domnişoara Blimber în fruntea lor, cu târnăcopul!

După aceasta, domnişoara Nipper răsuflă adânc şi apoi începu să vorbească din nou şi mai repede, ca şi când oftatul ar fi uşurat-o. Walter, care în timpul acesta nu avea timp de pierdut ca să răsufle sau să vorbească, fugea fără să mai întrebe nimic şi astfel, în nerăbdarea lor, dădură buzna, printr-o uşă mică, într-o odaie curată plină de copii.

— Unde e doamna Richards? strigă Suzana Nipper, privind de jur-împrejur. Oh! Doamnă Richards, doamnă Richards, vino cu mine, scumpa mea!

— Ia te uită, zău că-i Suzana! strigă Polly ridicându-se cu faţa ei cinstită de mamă plină de mirare din mijlocul droaiei de copii.

— Da, doamnă Richards, eu sunt – spuse Suzana – şi aş fi dorit să nu fiu, cu toate că nu par să măgulesc pe nimeni când spun asta, dar micul domnişor Paul e foarte bolnav şi i-a spus tatălui său astăzi că ar vrea să o vadă pe vechea lui doică şi el şi domnişoara Floy speră că o să vii cu mine, şi domnul Walter, doamnă Richards – uită trecutul şi fă un bine pentru dulcele şi scumpul nostru care se stinge! Oh, Richards, se stinge!

Văzând-o pe Suzana Nipper plângând şi auzind cele ce spunea, Polly plânse la rândul ei. Copiii se strânseră cu toţii în jurul lor (împreună cu mai mulţi copilaşi veniţi mai de curând pe lume) şi domnul Toodle, care tocmai se înapoiase de la Birmingham şi cina dintr-un blid, lăsă jos furculiţa şi cuţitul şi îi dădu nevestei boneta şi şalul, care atârnau după uşă, apoi o bătu binişor pe spate şi spuse, mai mult cu un simţământ de tată decât cu elocvenţă:

— Hai, du-te, Polly.

Astfel se înapoiară la trăsură, mult mai devreme decât îi aştepta vizitiul, şi Walter, după ce ajută pe

Suzana şi pe doamna Richars să se suie în trăsură, se aşează pe capră ca să nu se mai greşească drumul, ducându-le cu bine până în holul casei domnului Dombey. Aici zări, de cum intră, un buchet mare de flori, care îi aminti pe cel cumpărat de căpitanul Cuttle în cursul dimineţii, în timp ce fuseseră împreună. Ar fi vrut să mai rămână ca să afle mai multe despre micul bolnav sau să aştepte orişicât ca să vadă dacă nu putea fi de vreun folos, dar simţind cu mâhnire că o astfel de purtare ar fi fost socotită de domnul Dombey ca prezumpţioasă şi îndrăzneaţă, plecă binişor, întristat şi plin de teamă.

Nu apucase să se îndepărteze decât cale de cinci minute, când un om veni fugind după el şi-l rugă să se întoarcă. Walter se întoarse cât putu de repede şi intră cu o presimţire dureroasă în casa posomorâtă.

CAPITOLUL XVI

Ce tot spuneau valurile

Paul nu se mai dăduse de loc jos din pătucul lui. Stătea culcat liniştit, trăgând cu urechea la zgomotele străzii, nepăsător faţă de scurgerea vremii, dar urmărind-o totuşi şi urmărind cu ochi iscoditori tot ce se petrecea în jurul lui.

Când în camera lui, prin jaluzelele care fremătau, pătrundeau razele soarelui şi licăreau pe peretele din faţa ferestrei ca valuri de apă aurită, ştia că seara a sosit şi că cerul era roşu şi frumos. Când licăririle se pierdeau şi întunericul se strecura pe pereţi, îl privea cum se tot adânceşte şi se adânceşte mereu, până trecea în noapte. Se gândea atunci la străzile lungi pe care se iveau petele de lumină ale lămpilor şi la stelele paşnice care străluceau luminos pe cer. Gândurile lui aveau o aplecare ciudată de a se îndrepta spre râul care, cum ştia el, curge prin marele

oraş şi acum se gândea ce negru trebuie să fie şi ce adânc trebuie să pară, oglindind oştile de stele, dar, mai mult ca la orice, se gândea cu câtă hotărâre se rostogoleşte ca să se întâlnească cu marea.

— Când se făcea noapte târzie şi paşii pe stradă erau aşa de rari încât îi puteai auzi apropiindu-se, îi putea număra şi urmări apoi până se pierdeau în depărtare, sta culcat şi privea la inelele în toate culorile din jurul candelei, aşteptând cu răbdare să se facă ziuă. Îl frământa numai curgerea atât de grăbită, atât de repede, a râului. Simţea nevoia câteodată să încerce să-l oprească, să-l zăgăzuiască cu mâinile lui de copil, să-i aţină calea cu nisip şi, când totuşi îl vedea venind, se simţea neputincios şi scotea un ţipăt! Dar o vorbă a lui Florence, care era mereu lângă el, era de ajuns ca să-l potolească. Rezemându-şi bietul căpşor de pieptul ei, îi povestea ce visase şi zâmbea.

Când se crăpa din nou de zi, pândea soarele, şi când lumina lui veselă începea să licărească în odaie, îşi închipuia – închipuia! vedea! – turlele înalte ale bisericilor ridicându-se spre cerul dimineţii, oraşul însufleţindu-se, deşteptându-se, reluându-şi din nou viaţa; râul sclipind pe când curgea (dar curgând mai repede ca oricând) şi toată câmpia strălucind de rouă. Zgomote şi strigăte cunoscute răsunau unul câte unul, jos, în stradă; în case servitorii se trezeau şi începeau treaba şi el vedea feţe ce priveau prin uşă şi auzea voci ce. Întrebau încet cum se mai simte pe cei ce-l îngrijeau. Paul răspundea întotdeauna el însuşi: „Mi-e mai bine. Mi-e mult mai bine! Spune-i tatii aşa!”

Încetul cu încetul, obosea de zarva zilei, de zgomotul trăsurilor şi al carelor, de lumea care venea. şi pleca, şi atunci adormea, sau era tulburat iarăşi de un simţământ de nelinişte şi de frământare – copilul nu-şi putea da seama dacă aceasta se întâmpla în clipe de somn sau de veghe – cu gândul la râul năvalnic.

— De ce nu s-o fi oprind niciodată, Floy? o întreba

câteodată. Parcă vrea să mă ia de aici!

Dar Floy izbutea întotdeauna să-l liniştească şi să-l încredinţeze că nu-l pândeşte o atare primejdie; apoi, urma clipa de bucurie a zilei, când o făcea să-şi culce capul pe perna lui şi să se odihnească alături de el.

— Mă tot veghezi, Floy, lasă-mă acum să te veghez eu pe tine. fi propteau atunci între perne, într-un colţ al patului şi aşa se odihnea, cât timp ea era culcată lângă el. Adeseori se apleca să o sărute şi şoptea celor din jur că Floy era obosită din pricina multelor nopţi în care-l veghea pe el.

Astfel se stingea încetul cu încetul strălucirea zilei cu căldura şi lumina ei şi valurile aurii începeau iarăşi să joace pe perete.

Îl căutau nu mai puţin de trei doctori, toţi foarte gravi – se întâlneau. de obicei jos şi apoi veneau la el împreună – şi odaia era atât de liniştită, şi Paul îi cerceta cu atâta luare-aminte (cu toate că niciodată nu întreba pe nimeni ce spuneau ei), că ajunsese să cunoască deosebirea dintre ticăitul ceasornicelor lor. Dar cel mai mult îl atrăgea sir Parker Peps, care întotdeauna se aşeza pe scaunul de lângă pat. Căci Paul îi auzise demult spunând că el fusese lângă mama lui, când ea o îmbrăţişase pe Florence şi murise. Nu izbutea să uite asta. Îl iubea pentru asta. Şi nu se temea de el.

Persoanele din jurul lui – afară de Florence – se schimbau în chip tot atât de neînţeles ca în acea primă noapte la doctorul Blimber. Florence nu era schimbată niciodată; dar în locul lui sir Parker Peps era acum tatăl său şezând cu capul rezemat în mâini. Bătrâna doamnă Pipchin, moţăind într-un fotoliu, se schimba adesea în domnişoara Tox sau în mătuşa lui, şi Paul era mulţumit să închidă iarăşi ochii şi să aştepte, fără emoţie, să vadă ce urma să se mai întâmple.

Doar persoana aceea cu capul rezemat în mâini se

întorcea mereu şi stătea atât de mult şi stătea atât de nemişcată şi de măreaţă, fără să scoată un cuvânt, fără ca cineva să-i vorbească, ridicând numai din când în când faţa, încât Paul începu să se întrebe cu mirare şi tristeţe dacă e cineva în carne şi oase. O vedea şi noaptea şezând acolo şi era cuprins de teamă.

— Floy! spunea el. Ce-i aia?

— Unde, scumpul meu?

— Acolo, la picioarele patului!

— Nu-i nimic acolo, afară de tata.

Figura îşi ridica capul, se scula şi, apropiindu-se de pat, spunea:

— Copilul meu! Nu mă cunoşti?

Paul îl privea în faţă şi se întreba dacă acesta o fi tatăl său? Dar faţa, după părerea lui atât de schimbată, tremură sub privirea lui, ca şi când ar fi fost chinuită de durere şi, înainte de a putea să întindă mâinile ca să o cuprindă cu ele şi să o tragă la el, figura se întoarse repede, se depărtă de pat şi ieşi pe uşă afară.

Inima lui Paul bătea tare când privi la Florence, dar ştiind ce vrea să-i spună, o opri apăsându-şi obrazul pe buzele ei.

Când altă dată văzu din nou forma aceea şezând lângă patul lui, îi vorbi:

— Nu fi îngrijorat pentru mine, tată dragă! Să ştii că sunt foarte fericit!

Tatăl apropiindu-se şi aplecându-se deasupra lui – repede şi fără a se mai opri ca înainte, la marginea patului – Paul îi puse braţele pe după gât şi repetă aceleaşi cuvinte de mai multe ori şi cu multă seriozitate. De atunci Paul nu-l mai văzuse niciodată în cameră, nici ziua, nici noaptea, totuşi îi striga mereu: „Nu fi îngrijorat pentru mine, să ştii că sunt foarte fericit!” Cu aceasta începu obiceiul lui de a spune în fiecare dimineaţă că se simţea mult mai bine, cerând să i se spună aceasta tatălui său.

De câte ori valurile aurii jucară pe perete, de-a lungul câtor nopţi râul întunecat cursese, în ciuda lui, rostogolindu-se spre mare, Paul nu le numărase şi nici nu voia să ştie.

Dacă bunăvoinţa lor, sau ceea ce socotea el că este bunăvoinţă, ar fi putut să sporească, ele ar fi fost mai bune şi el mai recunoscător, pe zi ce trecea; dar faptul că trecuseră zile multe sau puţine îi părea acum bietului copilaş lipsit de însemnătate.

Într-o noapte se gândise la mama lui i şi la portretul ei de jos din salon şi îşi spusese că ea trebuie să fi iubit pe dulcea lui Florence mai mult decât o iubea tatăl lui, căci o ţinuse în braţe când simţise că moare, şi nici el, fratele ei, care o iubea atât de mult, nu putea să aibă altă dorinţă mai scumpă! Firul gândurilor îl îndemna să întrebe dacă o văzuse vreodată pe mama lui, pentru că nu-şi putea aminti dacă i-au spus da ori nu, deoarece râul curgea prea năvalnic şi îi zăpăcea mintea.

— Floy, am văzut-o eu pe mama vreodată?

— Nu, scumpul meu, de ce?

— Am văzut eu vreodată o faţă blândă ca a mamei, privind la mine când eram mititel, Floy?

Întreba neîncrezător, ca şi când ar fi avut înaintea ochilor vedenia unei astfel de feţe.

— Ai văzut, scumpul meu!

— A cui era faţa aia, Floy?

— A fostei» tale doici. Ai văzut-o adeseori.

— Şi unde-i fosta mea doică? întrebă Paul. A murit şi ea, Floy? Am murit noi cu toţii, afară de tine?

Un freamăt trecu prin cameră, o clipă doar – poate ceva mai mult; dar se pare că nu ţinu mai mult – căci totul se linişti din nou şi Florence, palidă, dar surâzătoare, îi puse capul pe braţul ei. Braţul ei tremura cumplit.

— Arată-mi-o pe fosta mea doică, Floy, te rog!

— Nu-i aici, scumpul meu. O să vină mâine.

— Îţi mulţumesc, Floy!

După aceste cuvinte, Paul închise ochii şi adormi. Când se deşteptă, soarele era sus şi ziua era luminoasă şi caldă. Stătu. puţin aşa culcat, privind către ferestrele deschise şi către perdelele care fâlfâiau bătute de vânt, apoi spuse:

— Floy, e mâine acum? A venit?

Lui Paul i se păru că s-a dus cineva să o caute. Parcă Suzana. I se păru că o auzise spunându-i, când închisese ochii din nou, că o să se înapoieze curând, dar nu mai deschise ochii ca să o vadă. Ea se ţinu de cuvânt – poate că nu fusese de loc plecată – dar cel dintâi lucru fu că se auzi zgomotul unor paşi pe scară şi Paul se deşteptă, se deşteptă cu mintea şi cu trupul şi se ridică în sus în pat. Îi vedea acrim pe toţi în jupui lui. Nu mai era ceaţă plumburie în faţa lor cum fusese câteodată în nopţile trecute, îi recunoscu pe toţi şi le spuse pe nume.

— Şi cine-i asta? Asta-i fosta mea doică? spuse copilul, privind cu un surâs radios la o faţă care se apropia de el.

Da, da. Care altă fiinţă străină ar fi vărsat atâtea lacrimi văzându-l şi i-ar fi vorbit ca băieţelului ei drag, drăguţului ei băieţel, bietului ei băieţel ofilit? Care altă femeie ar fi îngenuncheat la patul lui şi ar fi luat mânuţa lui slabă, şi ar fi dus-o la buze, şi ar fi strâns-o la piept, ca una care avea dreptul să-l dezmierde? Nicio altă femeie nu ar fi uitat în aşa măsură pe toţi cei de faţă, afară de el şi de Floy, şi nu i-ar fi arătat atâta dragoste şi milă.

— Floy! Asta-i o faţă blândă şi bună, spuse Paul. Mă bucur o să văd iarăşi. Nu pleca, doică! Stai aici!

Simţurile lui se ascuţiseră şi putu să audă un nume pe care-l cunoştea.

— Cine a fost cel care a spus Walter? întrebă el privind de jur-împrejur. Cineva a spus Walter! E aici? Tare aş vrea să-l văd.

Nimeni nu răspunse de-a dreptul, dar tatăl lui se grăbi să-i spună Suzannei:

— Cheamă-l înapoi; spune-i să vină sus!

După o scurtă aşteptare, în timpul căreia Paul privi surâzând şi plin de interes şi de mirare la doica lui şi văzu că ea nu o uitase nici pe Floy, Walter fu adus în cameră. Faţa lui senină, felul lui deschis şi ochii lui voioşi îl făcuseră pe Paul să-l îndrăgească şi, când îl văzu, îi întinse mâna şi îi spuse:

— Rămâi cu bine!

— Rămâi cu bine, copilul meu? strigă doamna Pipchin repezindu-se la capul patului. Nu spune rămâi cu bine!

O clipă Paul o privi cu aceeaşi privire îngrijorată cu care o privise adesea din colţul lui de lângă foc.

— Ba da, spuse el domol. Rămâi cu bine! Walter dragă, rămâi cu bine! şi-şi întoarse capul spre el, întinzându-i din nou mâna. Unde e fata?

Înainte chiar ca aceste cuvinte să-i pornească de pe buze, simţi pe obraz răsuflarea tatălui.

— Nu-l uita pe Walter, tată dragă, şopti el, privindu-l în faţă. Nu-l uita pe Walter. Walter mi-a fost drag! Mâna lui slabă făcu un semn în aer, ca şi când i-ar fi spus din nou „rămâi cu bine” lui Walter.

— Acum culcă-mă – spuse el – şi tu, Floy, vino aproape de mine şi lasă-mă să te văd!

Sora şi fratele se strânseră în braţe şi lumina aurie străbătu în cameră şi se aşternu asupra lor, îmbrăţişaţi cum erau.

— Ce năvalnic curge râul, între malurile lui verzi şi printre trestii, Floy! Dar e tare aproape de mare. Aud valurile. Îmi spun mereu acelaşi lucru!

Îi spuse apoi că legănatul bărcii pe apă îl face să adoarmă liniştit. Ce verzi erau acum malurile, ce strălucitoare florile care creşteau pe ele şi ce înaltă trestia!

Acum barca ieşise în largul mării şi se depărta plutind uşor. Şi acum se vedea un ţărm în faţa lui. Cine stătea oare pe ţărm?

Îşi împreună mâinile, cum obişnuia când îşi făcea rugăciunea. Nu-şi luă pentru asta braţele din jurul gâtului ei, dar putură să-l vadă cum îşi împreună mâinile pe după spatele ei.

— Mama e ca tine, Floy. Îi cunosc faţa! Dar spune-le că gravura deasupra scării de la şcoală nu e destul de dumnezeiască. Lumina aceea din jurul capului îmi luminează acuma calea pe care mă duc!

Valurile aurii se iviră iarăşi pe perete, dar nimic altceva nu se mai mişcă în odaie. Rânduire străveche, mult străveche! Străveche într-adevăr, ca tot ceea ce» ne-a venit cu întâiul nostru veşmânt şi va dăinui neschimbat până ce neamul nostru omenesc îşi va fi străbătut calea până la capăt, iar marele firmament se va fi strâns ca un sul. Veche – străveche rânduire – Moartea!

Oh, voi toţi care o vedeţi, mulţumiţi lui Dumnezeu pentru acea şi mai veche rânduire – Nemurirea! Şi voi, îngeri ai copilaşilor, uitaţi-vă la noi cu priviri care să nu ne fie străine, când râul năvalnic ne va purta spre ocean.

CAPITOLUL XVII

Căpitanul Cuttle face o treabă bună pentru cei doi tineri

Căpitanul Cuttle, folosind acel nemaipomenit dar de a pune la cale uneltiri adânc chibzuite şi de nepătruns (pe care îl au de obicei oameni de vădită simplitate), cu care el se socotea înzestrat din fire, se dusese la domnul Dombey acasă, în duminica aceea bogată în întâmplări. Tot drumul clipise din ochi, ca şi când ar fi vrut să se descarce de o parte din prea marea lui iscusinţă. Se înfăţişă apoi, în toată strălucirea cizmuliţelor sale, lui Towlinson. Auzind de la acesta, spre marea lui întristare, de nenorocirea ce se desfăşura, căpitanul Cuttle, simţitor cum era, se retrase

repede, buimăcit, înmânând numai buchetul de flori, ca o slabă dovadă a solicitudinii lui, şi transmiţând întregii familii respectuoase salutări, pe care le însoţicu expresia nădejdii că, în împrejurările de faţă, vor reuşi să facă faţă furtunii şi cu făgăduiala prietenească că va veni mâine să vadă ce mai fac.

Despre salutările căpitanului nu se mai auzi nimic, niciodată. Buchetul căpitanului, după ce zăcu în hol toată noaptea, fu aruncat dimineaţa următoare la lada cu gunoi; cât despre planul iscusit al căpitanului, el se sfărâmă în bucăţi, înghiţit de catastrofa în care pieriră nădejdi mai mari şi planuri mai strălucite. Tot astfel, când o avalanşă se prăbuşeşte peste o pădure de munte, crăci şi tufe suferă la fel cu copacii şi pier toate laolaltă.

Când Walter se înapoie acasă duminică seara din lunga lui plimbare, cu sfârşitul ei de neuitat, fu mai întâi prins cu povestirea ştirilor ce le avea de dat şi preocupat de simţămintele deşteptate în sufletul lui de întâmplarea prin care trecuse, nu mai observă că unchiul său nu avea cunoştinţă de ştirea pe care căpitanul se însărcinase să i-o aducă şi nici nu înţelese semnele pe care căpitanul i le făcea cu cârligul de fier, ca să-l împiedice să vorbească de aceasta. Nu înseamnă că semnele căpitanului n-ar fi fost astfel chibzuite încât să poată fi uşor înţelese, dacă ar fi fost urmărite cu luare-amintela fel cu acele ale învăţaţilor chinezi despre care se spune că în convorbirile lor scriu anumite cuvinte ce nu se pot pronunţa, făcând semne în aer, numai că ei desena în aer asemenea curbe şi înflorituri, că fără a cunoaşte dinainte taina lor, nu era greu să rămână nepricepute!

Totuşi, căpitanul Cuttle, dându-şi seama de cele întâmplate, se lăsă păgubaş când înţelese cât de slabă nădejde avea de a putea obţine o mică convorbire cu domnul Dombey, înainte de sorocul plecării lui Walter. Dar, recunoscând în sinea sa, cu multă dezamăgire şi mâhnire,»

că Sol Gills tot va trebui să afle adevărul şi că Walter tot va trebui să plece şi socotind situaţia aşa cum era de fapt, fără să o fi lămurit sau îmbunătăţit dinainte, cu ajutorul priceput al vreunui prieten – căpitanul rămase totuşi la convingerea nestrămutată că el, Ned Cuttle, ar fi omul făcut să intervină pe lângă domnul Dombey. Pentru a asigura viitorul lui Walter, socotea el, nu era nevoie decât de o întâlnire a amândurora; căci el nu putea să uite ce bine se înţelesese cu domnul Dombey la Brighton, cu câtă delicateţe spusese fiecare câte o vorbă când fusese nevoie, cât de bine se cântăriseră unul pe altul şi cum Ned Cuttle se gândise să folosească, la urma urmei, acest mijloc şi reuşise să ducă convorbirea la bun sfârşit. Pentru toate aceste motive, căpitanul se linişti la gândul că, deşi Ned Cuttle era nevoit de forţa împrejurărilor să stea deocamdată deoparte, aproape neputincios, Ned va ieşi până la urmă cu faţa curată şi va învinge toate piedicile.

Sub înrâurirea acestor închipuiri fericite, căpitanul Cuttle merse atât de departe, încât, pe când şedea privind la Walter şi ascultând, o lacrimă îi pică pe gulerul cămăşii, iar în minte frământa gândul dacă nu ar fi totodată amabil şi politic să-l poftească pe domnul Dom-bey, când ar avea prilejul să-l întâlnească, ca să se ospăteze la Brig Place cu o friptură de miel şi să discute la un pahar cu vin viitorul tânărului său prieten. Dar firea instabilă a doamnei Macstinger şi gândul că aceasta s-ar putea instala pe coridor în timpul convorbirii lor şi să le înşire de acolo o predică jignitoare împiedicară desfăşurarea gândurilor ospitaliere ale căpitanului şi-l făcură să se teamă de a le mai încuraja.

Cum Walter stătea gânditor în faţa bucatelor neatinse şi povestea despre cele întâmplate, un fapt se limpezi în mintea căpitanului şi anume că, oricât modestia lui Walter îl împiedica să-şi dea seama de situaţia lui, el era totuşi, cum s-ar putea spune, un membru al familiei Dombey.

Fusese personal amestecat în întâmplarea descrisă de el atât de patetic, numele lui fusese pomenit şi fusese recomandat în strânsă legătură cu acea întâmplare, aşa că soarta lui nu putea să nu prezinte un interes deosebit în ochii patronului său. Dacă în mintea căpitanului se vor fi născut unele îndoieli cu privire la propriile lui concluzii, el nu se îndoia câtuşi de puţin că ar fi totuşi potrivite pentru pacea sufletească a constructorului de instrumente. În consecinţă, se folosi de un prilej atât de fericit pentru a împărtăşi vechiului său prieten ştirea despre Indiile de Vest, înfăţişându-i-o ca o mare favoare şi declarând că, în ceea ce-l priveşte, ar investi bucuros o sută de mii de lire (dacă le-ar avea) în izbânda finală a lui Walter şi că nu se îndoieşte câtuşi de puţin că un astfel de plasament va aduce un câştig frumos.

La început Solomon Gills fu buimăcit de cele aflate, ele căzând ca un trăsnet asupra micii camere din fund şi sfâşiind în chip sălbatic liniştea căminului. Dar căpitanul făcu să strălucească înaintea ochilor lui slăbiţi perspective atât de aurii, făcu aluzii atât detainice la urmări, ca cele ale lui Whittington, apăsă cu atâta tărie asupra celor spuse tocmai atunci de Walter şi le folosi în aşa măsură pentru a da mai mare greutate prorocirilor sale şi a grăbi înfăptuirea legendei romantice a „iubitului odor, Peg”, încât bătrânul rămase zăpăcit. Walter, pe de altă parte, se arătă atât de plin de nădejde şi însufleţire, şi atât de sigur că se va înapoia curând acasă, cântându-i în strună căpitanului, dând din cap şi frecându-şi mâinile în chip atât de grăitor, încât Solomon, privind mai întâi la el şi apoi la căpitanul Cuttle, începu să creadă că se cuvenea să fie nebun de bucurie.

— Dar am rămas în urma vremurilor, mă înţelegeţi, spuse el, parcă cerându-şi iertare şi trecând nervos cu mâna peste tot şirul nasturilor strălucitori ai hainei, mai întâi de sus în jos şi apoi de jos în sus, ca şi când ar fi fost

mărgele şi el le-ar fi numărat de două ori; aş vrea mai curând să-l am pe băiatul meu aici. E un fel învechit de a gândi, ştiu. Îi era întotdeauna dragă marea. El, el… şi cu ochii ţintă la Walter – e bucuros să plece.

— Unchiule – strigă Walter repede – dacă spui x aşa ceva, nu mai plec. Nu, căpitane Cuttle, nu mai plec. Dacă unchiul meu crede că aş putea fi bucuros să-l părăsesc, chiar dacă ar fi să fiu numit guvernator al tuturor insulelor din Indiile de Vest, ajunge! M-am hotărât!

— Walr, băiete, spuse căpitanul. Las-o mai moale! Sol Gills, ia uită-te bine la nepotul dumitale.

Urmărind din ochi mişcarea maiestuoasă, a cârligului căpitanului, bătrânul privi la Walter.

— Iată aici un bastiment – spuse căpitanul, cu un simţ admirabil al alegoriei în care se avânta – gata să pornească într-o călătorie. Ce nume poartă el, scris în litere de neşters? Este oare Gay? Ori – spuse căpitanul, ridicând glasul ca şi când ar vrea să spună „luaţi bine aminte” – este oare Gills?

— Ned – spuse bătrânul, trăgând pe Walter lângă el şi trecând cu duioşie braţul său pe sub al lui – ştiu, ştiu. Ştiu prea bine că Walter ţine seama întotdeauna mai mult de mine decât de el. Asta-i limpede în mintea mea. Când spun că e bucuros să plece, înseamnă că nădăjduiesc să fie aşa. Vezi dumneata, Ned, şi tu, Walter, dragul meu, astea-s toate noi şi neaşteptate pentru mine şi tare mi-e teamă că de vină e faptul că am rămas în urma vremurilor şi că sunt sărac. Susţineţi voi acum că este într-adevăr spre binele lui? întrebă bătrânul, privind îngrijorat de la unul la altul. E oare adevărat şi e sigur că-i aşa? Aşa să fie oare? Eu mă pot împăca cu aproape orişice, dacă este spre folosul lui Wally, dar nu vreau ca Wally să aibă cât de puţin de suferit din pricina mea şi nici să-mi ascundă ceva. Dumneata, Ned Cuttle – spuse bătrânul, strângându-l pe căpitan cu uşa şi punându-i astfel întreaga diplomaţie la mare încercare –

umbli dumneata oare pe căi drepte cu vechiul dumitale prieten? Vorbeşte pe şleau. Ned Cuttle. Oare nu-mi ascunzi ceva? E bine să plece? Mai întâi cum o ştii şi apoi de ce zici că e bine?

Cum totul se desfăşura ca o luptă în care armele erau dragostea şi uitarea de sine, Walter sări cu nespus de mult folos în ajutorul căpitanului. Luptând alături, aproape reuşiră să-l împace pe bătrânul Sol Gills cu planul lor, tot vorbindu-i de el, sau mai curând îl zăpăciră în aşa hal, lânoat nimic, nici chiar durerea despărţirii nu mai era limpede în mintea lui.

Nu avu mult timp să cântărească lucrurile, deoarece chiar în ziua următoare, Walter primi de la Carkerdirectorul hârtiile de care avea nevoie pentru plecare şi aprovizionare, împreună cu ştirea că „Fiul şi Credele" va ridica ancora peste două săptămâni cu cel mult o zi sau două întârziere. În graba pregătirilor, pe care Walter le spori cât putu mai mult, bătrânul pierdu şi urma de stăpânire de sine ce mai avea şi astfel clipa plecării se apropie repede.

Căpitanul, care nu se lăsă până nu luă cunoştinţă, prin cercetarea de zi cu zi a lui Walter, despre tot ce se întâmpla, simţea cum trece timpul şi plecarea se apropie, fără să-i iasă în cale niciun prilej, sau măcar să i se pară că s-ar putea să-i iasă vreunul, pentru a-şi da mai bine seama de situaţia lui. Numai după o îndelungată chibzuinţă şi după multă meditare asupra îmbinării atât de nenorocite a împrejurărilor, îi veni căpitanului un gând luminos. Dacă ar încerca să-l vadă pe domnul Carker şi să afle de la el care era adevărata situaţie?!

Căpitanului Cuttle îi plăcu grozav acest gând. Dăduse peste el într-o clipă de inspiraţie, pe când îşi fuma pipa de dimineaţă în Brig Place, după micul dejun şi ideea ce-i venise făcea cât tutunul pe clare îl fumase. Şi-ar linişti astfel conştiinţa, care era cinstită şi care fusese cam

zdruncinată de cele ce îi încredinţase Walter şi îi spusese Sol Gills şi ar fi făcut totodată şi un act de prietenie, adânc chibzuit şi dibaci. Îl va sonda cu grijă pe domnul Carker, îi va spune fie multe, fie puţine, potrivit cu cele ce va putea citi în firea lui şi după cum va descoperi că se pot înţelege, sau, dimpotrivă.

Ca urmare, fără a se mai teme de a-l întâlni pe Walter (pe care îl ştia acasă, făcându-şi bagajele) căpitanul Cuttle îşi încălţă iarăşi cizmuliţele, îşi puse acul de cravată de doliu şi porni în cea de a doua expediţie. De data aceasta nu mai cumpără niciun buchet, ca sol al bunei înţelegeri, întrucât se ducea într-o casă de comerţ, dar îşi puse totuşi la butonieră o mică floare a soarelui, ca să ducă cu el ceva din aerul plăcut de la ţară şi astfel, cu bastonul noduros şi cu pălăria de muşama, se îndreptă către birourile lui Dombey şi Fiul.

După ce, într-o cârciumă din apropiere bău un pahar de rom cu apă fierbinte, ca să-şi adune gândurile, căpitanul o porni repede, de teamă ca buna înrâurire a băuturii să nu se risipească şi apăru dintr-odată în faţa domnului Perch.

— Camarade – spuse căpitanul pe un ton convingător – pe unul din directorii voştri îl cheamă Carker.

Domnul Perch recunoscu că aşa era, dar îi dădu să înţeleagă, după cum îl silea situaţia lui oficială, că toţi directorii erau prinşi cu treburi şi că nu era de aşteptat să mai fie liber vreodată.

— Ia ascultă, camarade – îi spuse căpitanul la ureche – nurrtele meu este căpitanul Cuttle.

Căpitanul l-ar fi agăţat binişor cu cârligul lui, dar domnul Perch reuşi să zădărnicească această încercare, nu atât pentru că se bizuia pe vreo socoteală, ci speriat fiind la gândul că o astfel de armă, înfăţişată doamnei Perch, în starea ei actuală, putea nimici nădejdile acestei doamne.

— Dacă vrei să fii atât de bun numai să anunţi pe

căpitanul Cuttle, când crezi că se va putea, spuse căpitanul. Eu voi aştepta.

Spunând aceasta, căpitanul se aşează pe o policioară, lângă domnul Perch şi, scoţându-şi batista din fundul pălăriei pe care o strânse între genunchi (fără să-i strice fasonul, pe care nicio putere omenească nu l-ar fi putut strica), îşi frecă bine tot capul şi păru răcorit. Apoi îşi potrivi părul cu cârligul şi aşteptă, privind de jur-împrejur biroul, sau observându-i pe funcţionari cu un respect senin.

Liniştea sufletească a căpitanului era atât de impenetrabilă şi toată firea lui părea atât de tainică, încât Perch, curierul, se îmblânzi.

— Ce nume ai spus? întrebă Perch, aplecându-se peste el, cum şedea pe policioară.

— „Captan”, şopti el adânc şi răguşit.

— Da, spuse domnul Perch, dând din cap.

— Cuttle.

— Oh! spuse domnul Perch pe acelaşi ton, pe care acum, o dată ce-l adoptase, nu-l mai putea părăsi. Căpitanul, în diplomaţia lui, era atât de impresionant! Să văd dacă e liber acum. Nu ştiu. Poate că o fi liber pentru o clipă.

— Ia vezi, ia vezi, băiete, n-o să-l ţin mai mult de un minut, spuse căpitanul Cuttle, dând din cap cu toată greutatea importanţei pe care şi-o simţea. Perch, întorcându-se curând, spuse: Vrea căpitanul Cuttle să poftească?

Domnul Carker-directorul, stând pe covorul din faţa căminului unde nu ardea focul şi pe care era aşezată o coală de hârtie brună crestată, aruncă asupra căpitanului, când intră, o privire nu tocmai îmbietoare.

— Domnul Carker? întrebă căpitanul Cuttle.

— Aşa cred, spuse domnul Carker arătându-şi toţi dinţii.

Căpitanului îi fu pe plac acest răspuns însoţit de un surâs care i se păru fermecător.

— Vedeţi – începu căpitanul, r-otindu-şi ochii încet în jurul micii încăperi, atât cât îi îngăduia gulerul lui înalt – eu însumi sunt marinar, domnule Carker, şi Walr, care lucrează aici la registrele dumneavoastră, este ca şi un copil al meu.

— Walter Gay? întrebă Carker, arătându-şi iarăşi toţi dinţii.

— Chiar de Walr Gay e vorba – răspunse căpi tanul – chiar de el! Felul de a răspunde al căpitanului exprimă o aprobare călduroasă pentru iuţeala cu care domnul Carker pricepuse. Sunt un prieten apropiat al lui şi al unchiului său. Poate – spuse căpitanul – veţi fi auzit pe primul dumneavoastră guvernator menţionând numele meu – căpitanul Cuttle?

— Nu! spuse domnul Carker cu un surâs şi mai larg decât cel dinainte.

— Ei bine – reluă căpitanul vorba – am plăcerea să-l cunosc. L-am vizitat acolo pe coasta Sussex-ului, cu tânărul meu prieten Walr – pe scurt, când a fost nevoie de un mic aranjament. Căpitanul dădu din cap într-un fel care era în acelaşi timp nestânjenit, degajat şi expresiv. Cred că vă aduceţi aminte?

— Cred că da – spuse domnul Carker – am avut onoarea să rezolv această afacere.

— Desigur, răspunse căpitanul. Foarte bine aţi spus iarăşi! Aţi rezolvat-o. Acum mi-am luat libertatea să vin aici…

— Nu vreţi să şedeţi? întrebă domnul Carker surâzând.

— Mulţumesc, răspunse căpitanul, primind propunerea. Parcă e mai stăpân omul pe vorbele lui, când şade jos. Da’ nu vreţi să steţi jos şi dumneavoastră?

— Nu, mulţumesc, răspunse directorul, stând în

picioare, poate din pricina deprinderii căpătate în timpul iernii de a sta cu spatele la cămin, şi privind în jos spre căpitan, nu numai cu ochii, dar parcă şi cu dinţii. V-aţi luat libertatea să veniţi aici, spuneaţi tocmai, cu toate că nu poate fi vorba de aşa ceva…

— Vă mulţumesc, tinere – spuse căpitanul, întrerupându-l – să vin aici, pentru a vă vorbi despre prietenul meu Walr. Sol Gills, unchiul lui, este un om de ştiinţă şi în ştiinţă poate fi socotit un as, dar nu e ceea ce aş numi un marinar capabil, nu-i un om cu practică. Walr e un băiat înzestrat cum nu s-a mai pomenit, dar e puţin cam sucit într-o privinţă şi asta din modestie. Vedeţi dumneavoastră ce aş dori să vă spun – spuse căpitanul scoborând glasul şi vorbind cu un fel de mormăit confidenţial – prieteneşte, doar între patru ochi şi pe propria mea socoteală, pân' ce guvernatorul dumneavoastră se va mai fi potolit pentru ca să pot să ajung la el, iată ce este. Sunt toate aici cum trebuie să fie, în bună rânduială şi poate Walter să se aştepte să fie dus de un vântuleţ favorabil?

— Adică ce crezi, căpitane Cuttle? răspunse Carker, ridicându-şi pulpanele hainei şi luând o poziţie mai înfiptă. Dumneata care eşti un om practic, ce crezi?

Cât fură de isteţe şi pline de interes privirile căpitanului când drept răspuns se burzului, nu poate fi descris decât prin acele cuvinte chinezeşti despre care s-a vorbit mai sus.

— Haide! – spuse căpitanul plin de curaj – ce spuneţi? Am dreptate sau n-am?

Atât de grăitoare fuseseră privirile căpitanuui, încurajat şi înfierbântat de buna-cuviinţă surâzătoare a domnului Carker, încât el se simţi într-o stare atât de potrivită pentru a pune întrebarea, ca şi când ar fi avut răgaz să-şi exprime simţămintele după o îndelungată chibzuială.

— Aveţi dreptate – răspunse domnul Carker – nu mă îndoiesc.

— E gata de plecare, vânt prielnic, urmă căpitanul.

Domnul Carker îşi arătă aprobarea într-un surâs.

— Vântul din spate, cu putere, urmă căpitanul.

Domnul Carker surâse iarăşi, în semn de aprobare.

— Aşa-i, aşa-i! spuse căpitanul Cuttle uşurat şi mulţumit. Ştiam eu care e cursul, că-i destul de bun; i-am spus-o şi lui Walr. Mulţumesc, mulţumesc.

— Gay are şanse strălucite – observă domnul Carker, rânjind şi mai tare – toată lumea îi stă în faţă.

— Toată lumea şi nevasta pe deasupra, cum spune zicătoarea, răspunse căpitanul încântat.

La cuvântul „nevasta” (care fusese rostit într-o doară) căpitanul se opri, privi drept înainte şi, aşezând pălăria în capul bastonului lui noduros, o învârti dintr-o lovitură, apoi privi cu coada ochiului la prietenul lui care tot mereu surâdea.

— Pun rămăşag pe o sticlă de Jamaica spuse căpitanul, ochindu-l atent – că ştiu de ce surâdeţi.

Domnul Carker luă act de replică şi surâse şi mai tare.

— Nimic mai mult? spuse căpitanul, dând o lovitură în uşă cu bastonul pentru a se încredinţa că e închisă.

— Nici cât negru sub unghie, spuse domnul Carker.

— Te gândeşti poate la un F mare? întrebă căpitanul.

Domnul Carker nu îl contrazise.

— Ceva ca un L – spuse căpitanul – sau un O?

Domnul Carker surâdea mereu.

— Mai îmi dai dreptate şi acum? iscodi căpitanul într-o şoaptă, cercul stacojiu din jurul frunţii umflându-i-se de bucuria lui triumfătoare.

Domnul Carker, drept răspuns, surâzând mereu, şi dând mai departe din cap în semn de aprobare, căpitanul se sculă şi îi strânse mâna încredinţându-l călduros că

acum erau îmbarcaţi pe aceeaşi corabie şi că în ce-l priveşte pe el, Cuttle, şi-a fixat de-a binelea cursul în direcţia asta. A cunoscut-o, mai întâi – spuse căpitanul cu tot misterul şi seriozitatea cuvenită – într-un fel cu totul neobişnuit, vă aduceţi aminte cum a găsit-o pe stradă, când era de-abia un copilaş; a plăcut-o de atunci şi l-a plăcut şi ea pe el, pe cât era cu putinţă între doi tineri. Am spus-o totdeauna, Sol Gills şi cu mine, că sunt făcuţi unul pentru altul.

O pisică, o maimuţă, o hienă sau un cap de mort nu ar fi putut arăta căpitanului mai mulţi dinţi dintr-odată decât îi arătă domnul Carker, în timpul vorbirii lor.

— E un curent puternic, drept în această direcţie, observă fericitul căpitan. Atât vântul cât şi apa împing în direcţia asta. De n-ar fi decât faptul că s-a găsit acolo în ziua aceea!

— Foarte binevenit pentru nădejdile lui, spuse domnul Carker.

— Şi apoi cum a fost dus mai departe de curentul zilei aceleia, urmă căpitanul. Ce mai poate acum să-l abată din drum?

— Nimic, răspunse domnul Carker.

— Iarăşi aveţi dreptate, spuse căpitanul strângându-i din nou mâna. Nimic! Vezi bine! Drept înainte! A plecat un fiu, dragă făptură mititică! Nu-i aşa?

— Da, a plecat un fiu, aprobă domnul Carker.

— Treci doar parola şi gata, a sosit altul, cită căpitanul. Nepot al unui unchi, om de ştiinţă! Nepot al lui Sol Gills! Walr, Walr, care a şi intrat în afacerea dumneavoastră! Şi – spuse căpitanul trecând încetul cu încetul la un citat pe care mai demult îl pregătea pentru o ieşire finală – şi care vine de la Sol Gills, zilnic, în birourile dumneavoastră şi în inimile dumneavoastră.

Marea mulţumire a căpitanului, când îl împinse binişor cu cotul pe domnul Carker, la sfârşitul fiecăreia din

scurtele propoziţii precedente, nu putu fi întrecută decât de bucuria cu care se lăsă pe spate şi privi la el când sfârşi strălucita exhibiţie de elocvenţă şi înţelepciune. Vesta lui albastră se umflă de durerile naşterii unei astfel de capodopere şi nasul lui trecu, din aceeaşi pricină, într-o violentă stare de inflamaţie.

— Am dreptate? întrebă căpitanul.

— Căpitane Cuttle – spuse domnul Carker îndoindu-şi puţin genunchii într-un fel ciudat, ca şi când ar fi vrut să se facă ghem şi apoi să se desfacă dintr-odată – vederile dumitale cu privire la Walter Gay sunt bine chibzuite şi cu totul întemeiate. Înţeleg că vorbim aici împreună în taină.

— Pe onoare! adăugă căpitanul. Nicio vorbă!

— Nici către el, nici către nimeni altul? urmă directorul.

Căpitanul Cuttle se încruntă şi, drept răspuns, dădu din cap.

— Dar numai pentru mulţumirea şi îndrumarea dumitale, şi îndrumare bineînţeles – repetă domnul Carker – în vederea măsurilor ce vei avea de luat în viitor.

— Mulţumesc foarte mult, bineînţeles, spuse căpitanul, ascultând cu multă luare-aminte.

— Nu mă codesc să spun că aşa stau lucrurile. Ai cântărit probabilităţile cum nu se putea mai precis.

— Şi în ce priveşte pe guvernatorul-şef – spuse căpitanul – să lăsăm ca întrevederea cu el să vină în chip firesc. E timp destul pentru asta.

Domnul Carker, cu gura întinsă până la urechi repetă „timp destul”, fără să articuleze cuvintele, dar aplecând capul cu afabilitate şi mişcând doar din limbă şi din buze.

— Şi, pe câte ştiu, am spus-o întotdeauna – Walr e pe cale să-şi croiască o soartă bună. spuse căpitanul.

— Să-şi croiască o soartă bună, repetă domnul Carker, tot muteşte.

— Şi faptul că Walr e gata să plece în această mică

călătorie face parte, aş putea spune; din treaba lui de toate zilele, în legătură cu perspectivele lui de viitor la firmă, spuse căpitanul.

— În legătură cu perspectivele lui de viitor, la firmă, aprobă domnul Carker, tot muteşte ca mai înainte.

— Acum, pe cât îmi dau eu seama – urmă căpitanul – nu mai e grabă şi pot fi liniştit.

Cum domnul Carker continua să-şi dea aprobarea în acelaşi fel blând şi tăcut, căpitanul Cuttle fu de-a binelea încredinţat că avea de-a face cu cel mai plăcut om pe care-l întâlnise vreodată şi că însuşi domnul Dombey ar fi putut câştiga luându-l drept pildă. Ca urmare, căpitanul îi întinse încă o dată mâna lui enormă (de culoare asemănătoare cu aceea a unui trunchi de copac) şi i-o strânse în aşa fel pe a domnului Carker, încât lăsă pe carnea lui moale urmele adânci ale crăpăturilor cu care palma căpitanului era bogat însemnată.

— Rămâneţi cu bine! spuse căpitanul. Nu-s un om flecar, dar socotesc ca o bunătate din partea dumneavoastră că aţi fost atât de prietenos şi v-aţi purtat ca un adevărat tovarăş de bord. Mă iertaţi, vă rog, că v-am răpit timpul, nu-i aşa? spuse căpitanul.

— Nu mi l-ai răpit de loc, răspunse celălalt.

— Mulţumesc. Cabina mea nu-i prea atrăgătoare, spuse căpitanul întorcându-se o clipă, dar e destul de plăcută şi dacă ar fi să vă aflaţi vreodată pe aproape de numărul nouă din Brig Place – vreţi să vi-l notaţi? – şi aţi vrea să suiţi scările, fără să vă sinchisiţi ce spune persoana de la uşă, aş fi mândru să vă văd.

Încheind cu această invitaţie prietenoasă, căpitanul spuse bună ziua şi plecă, închizând uşa după el. Domnul Carker rămase rezemat de cămin. În privirea lui şireată şi în atitudinea bănuitoare, în felul în care îşi ţinea mereu deschisă gura lui perfidă, ca pentru un surâs, dar fără să surâdă, în cravata lui imaculată, în favoriţii lui, până şi în

gestul mângâietor cu care îşi trecu mâna peste cravata albă şi peste faţa lui netedă, era ceva care aducea cumplit a pisică.

Căpitanul, inconştient, ieşi într-o stare de autoglorificare, ce dădea o nouă înfăţişare până şi hainei lui albastre şi largi. „Ţin’te bine, Ned! îşi spuse. Ai făcut o treabă bună pentru tineri, astăzi, băiete!”

În bucuria lui şi plin de încredere în prietenia pe care o socotea că a şi legat-o cu firma atât în prezent cât şi pentru viitor, căpitanul, ajungând în biroul exterior, nu se putu opri de a arunca o vorbă domnului Perch, întrebându-l dacă şi acum mai crede că toată lumea e ocupată. Dar pentru a nu fi crud cu un om care îşi făcuse datoria, căpitanul îi şopti la ureche că dacă ar avea poftă de un pahar de rom cu apă fierbinte şi ar vrea să-l urmeze, i-ar face mare plăcere să-l cinstească cu aşa ceva.

Înainte de a părăsi birourile, căpitanul, oarecum spre mirarea funcţionarilor, privi dintr-un punct central, de jur-împrejurul său, ca şi când ar fi vrut să facă o ridicare în plan a oficiului, ca parte integrantă a unui proiect în care tânărul lui prieten era interesat de aproape. Casa de bani, mai ales, îi stârni admiraţia, dar ca să nu pară prea curios se mărgini să arunce o privire aprobatoare însoţită de un semn de recunoaştere către întregul grup de funcţionari, semn care fu plin de politeţe şi condescendenţă şi apoi ieşi în curte. Fiind repede ajuns din urmă de către domnul Perch, se duse cu el la cârciumă şi se ţinu de făgăduială – ce-i drept cu mare grabă, căci timpul lui Perch era preţios.

— Să bem în sănătatea cuiva, spuse căpitanul. A lui Walr!

— A cui? întrebă domnul Perch.

— A lui Walr! repetă căpitanul, cu voce de tunet.

Domnul Perch, care părea să-şi reamintească din copilărie că trăise cândva un poet cu acest nume, nu făcu nicio obiecţie, dar fu totuşi foarte mirat de venirea

căpitanului Cuttle în City ca să bea în sănătatea unui poet; şi, într-adevăr. dacă ar fi propus să se ridice unui poet un monument – să zicem lui Shakespeare, de pildă – într-o piaţă publică, cu greu s-ar fi putut să jignească mai tare experienţa domnului Perch. Firea căpitanului i se păru domnului Perch atât de tainică şi de neînţeles, încât se hotărî să nu-i pomenească nimic doamnei Perch despre toate acestea, de teama unor urmări neplăcute.

Purtând viu în el simţământul de a fi făcut o treabă bună pentru cei doi tineri, căpitanul rămase toată ziua misterios şi de neînţeles, chiar pentru prietenii lui cei mai apropiaţi. Şi dacă Walter nu ar fi pus semnele, strâmbăturile lui şi alte manifestări de pantomimă pe socoteala mulţumirii că reuşiseră în încercarea nevinovată de a-l înşela pe Sol Gills, căpitanul s-ar fi trădat, fără îndoială, chiar în seara aceea. Aşa cum se desfăşurară însă lucrurile, el îşi păstră taina şi plecă târziu de la constructorul de instrumente spre casă, cu pălăria lui de muşama atât de tare lăsată pe o ureche şi cu ochii atât de strălucitori, încât doamna Macstinger (care ar fi putut să fie educată în casa doctorului Blimber, aşa aducea a matroană romană), cum îl zări, se baricadă în dosul uşii şi nu voi să iasă nici măcar pentru a-şi vedea binecuvântaţii ei copii până nu-l ştiu pe căpitan bine închis în odaia lui.

CAPITOLUL XVIII
Tată şi fiică

Pe casa domnului Dombey pusese stăpânire tăcerea. Servitorii, strecurându-se în sus şi în jos pe scări, foşnesc, dar nu lasă să se audă zgomotul paşilor lor. Vorbesc mereu între ei şi stau îndelung la masă, înfruptându-se mai mult ca de obicei din băutură şi din mâncare şi petrecând într-un fel sinistru şi nelegiuit. Doamna Wickam, cu ochii înecaţi în lacrimi, povesteşte anecdote melancolice şi le spune că ea întotdeauna prevestise la doamna Pipchin că aşa se va întâmpla, dar în acelaşi timp bea bere mai multă

ca de obicei, e foarte tristă şi totuşi prietenoasă. Starea de spirit a bucătăresei e asemănătoare. Ea făgăduieşte puţină friptură pentru cină şi luptă atât împotriva simţămintelor ei, cât şi împotriva cepei. Towlinson începe să creadă că aci este vorba de o soartă şi ar vrea să ştie dacă cineva ar putea să-i spună de vreun bine întâmplat unor oameni care locuiesc într-o casă aşezată pe colţ. Tuturor li se pare că micul P, au) la murit de mult, deşi copilul zace încă, cu chipul lui liniştit şi frumos pe pătucul lui.

După ce se întunecă veniră câţiva vizitatori, vizitatori ce nu făceau zgomot, încălţaţi. În ghetele lor de pâslă, vizitatori care mai fuseseră şi altă dată pe acolo, şi cu ei sosi acel pat de odihnă în care pare aşa de ciudat să doarmă un copilaş. În tot acest timp, îndureratul tată nu fusese văzut nici chiar de servitorul său, pentru că şedea într-un colţ din fundul odăii sale întunecoase, unde nu era nimeni şi părea că stă nemişcat, făcând doar din când în când câţiva paşi încoace şi-ncoio. Dimineaţa însă, servitorii îşi şoptesc că l-au auzit cum, în toiul nopţii, a urcat scările şi a rămas acolo – în camera băiatului – până ce a răsărit soarele.

La birourile din City, geamurile sunt întunecate cu obloane, şi, în timp ce lămpile aprinse pe mese sunt în parte stinse de lumina zilei care pătrunde înăuntru, lumina zilei este în parte stinsă de lămpi, astfel că domneşte o tristeţe neobişnuită. Nu se face multă treabă. Funcţionarii nu au poftă de lucru şi pun la cale cum, după-amiază, să mănânce cotlete şi să se plimbe pe râu în sus. Perch curierul zăboveşte mult la cursele lui şi se pomeneşte prin bodegi, poftit de prieteni şi vorbindu-le de nestatornicia treburilor omeneşti. Se întoarce apoi acasă în Bails Pond seara, mai devreme ca de obicei, o cinsteşte pe doamna Perch cu un cotlet de viţel şi cu bere. Domnul Carker-directorul nu cinsteşte pe nimeni; nici pe el nu-l cinsteşte nimeni, dar stând singur în camera lui, îşi arată dinţii cât e

ziua de lungă. S-ar părea că ar fi pierit ceva din calea domnului Carker – o piedică înlăturată – care-i limpezeşte calea.

Acum, copiii îmbujoraţi care locuiesc peste drum de casa domnului Dombey privesc de la ferestrele odăilor lor, jos în stradă, căci în faţa casei se pot vedea patru cai negri cu pene pe cap şi pene tremurând pe carul la care sunt înhămaţi. Toate acestea, precum şi un întreg şir de oameni cu eşarfe şi cu bastoane, atrag o mulţime de curioşi. Scamatorul care era pe punctul de a-şi prezenta scamatoria, îşi pune haina de toate zilele peste haina lui de gală şi nevasta lui istovită, încovoiată sub povara copilului ce-l ţinea în braţe, se târăşte şi ea să vadă ieşind procesiunea. Ea îşi strânge mai tare copilul la sânul ei murdar, când vede cât de uşoară e povara scoasă din casă. La fereastra de sus, de peste drum, cea mai mică dintre îmbujoratele copile n-are nevoie de o mână care să o stăpânească în bucuria ei, când arătând cu degetul ei cu gropiţe, priveşte la faţa dădacei şi întreabă: „Ce-i aia?”

Şi acum domnul Dombey trece prin hol şi, croindu-şi drum printre servitorii îmbrăcaţi în doliu şi femeile care plâng, se îndreaptă către cealaltă trăsură care-l aşteaptă. Nu e zdrobit de durere şi de deznădejde, gândesc cu toţii. Mersul lui e tot atât de hotărât şi ţinuta lui mai ţeapănă ca oricând. Nu-şi ascunde faţa cu batista şi priveşte drept înainte. Dar cu toate că faţa lui este puţin mai suptă, mai nemişcată şi mai palidă, expresia ei a rămas aceeaşi ca mai înainte. Se suie în trăsură urmat de alţi trei domni. Apoi marele alai funebru porneşte încet. Penele se văd încă fluturând în depărtare când scamatorul şi-a şi reînceput scamatoriile cu aceeaşi mulţime strânsă în jurul lui ca să-l admire. Dar nevasta scamatorului e mai puţin sprintenă ca de obicei când umblă cu talerul, pentru că înmormântarea unui copil a pus-o pe gânduri; oare copilaşul ce-l poartă sub şalul jerpelit va trăi el să ajungă bărbat şi să poarte o

plasă albastră în jurul capului şi pantaloni de lână roşie şi să facă tumbe în noroi?

Penele fâlfâind îşi croiesc drumul trist de-a lungul străzilor şi începe să se audă dangătul unui clopot de biserică. În chiar această biserică copilaşul primise tot ce în curând va mai rămâne de pe urma lui – un nume. Tot ce e muritor în el va fi aşezat acolo, lângă rămăşiţele pieritoare ale mamei sale. Aşa e bine. Cenuşa lor zace acolo pe unde Florence, în plimbările ei – vai! plimbări singuratice, tare singuratice! – va trece poate într-una din zile.

Când slujba de înmormântare luă sfârşit şi preotul se retrase, domnul Dombey privi de jur-împrejur, întrebând cu voce scăzută dacă persoana care trebuie să aştepte să primească îndrumări pentru tăblia funerară era acolo.

Un om se înfăţişă şi spuse „da”.

Domnul Dombey îi indică unde voia să o vadă pusă şi-i arătă cu mâna pe zid forma, mărimea şi cum urma să fie aşezată sub tăblia mamei. Apoi cu creionul scrise inscripţia şi i-o dădu, adăugând: „Vreau să fie făcută numaidecât”.

— Va fi făcută numaidecât, domnule.

— Vezi că de fapt nu e nimic.de scris decât numele şi vârsta.

Omul se înclină, privind la hârtie, apoi păru că şovăie. Domnul Dombey, nebăgând în seamă şovăiala lui, îi întoarse spatele şi plecă spre poartă.

— Vă rog să mă iertaţi, domnule – o atingere căzu uşor pe hainele lui de doliu – dar cum doriţi să fie gata numaidecât şi trebuie să o dau în lucru cum ajung la atelier…

— Ei bine şi ce-i?

— Vreţi să fiţi atât de bun să o mai citiţi o dată? Mi se pare că e o greşeală.

— Unde?

Pietrarul îi înapoie hârtia şi arătă cu rigla cuvintele

„copil unic şi iubit”.

— Cred că ar trebui spus „fiu”, domnule.

— Ai dreptate, aşa e. Îndreaptă.

Tatăl, cu pas mai grăbit, îşi continuă drumul spre trăsură. Când ceilalţi trei care-l urmează de aproape se aşază şi ei, faţa lui se ascunde pentru întâia oară, umbrită de haină, şi în ziua aceea nu mai fu văzută. Coboară cel dintâi şi trece îndată în camera sa. Ceilalţi care luaseră parte la înmormântare (şi care sunt doar domnul Chick şi doi dintre medici) trec sus în salon unde sunt primiţi de doamna Chick şi domnişoara Tox. Cum o fi arătând faţa aceluia din camera de jos care rămâne încuiată, sau care i-or fi gândurile, ce o fi în inima lui, revoltă sau suferinţă, nimeni nu poate şti.

Tot ce ştiu ei jos, în bucătărie, e că ziua „seamănă a duminică cu greu se pot încredinţa că nu este ceva necuviincios, dacă nu chiar pervers, în purtarea celor de afară, care îşi văd de treburile lor obişnuite şi sunt îmbrăcaţi în hainele lor de toate zilele. În casă pare o mare noutate ca perdelele să fie ridicate şi obloanele deschise. Ei dau pe gât cu tristeţe sticlele cu vin, care sunt desfundate fără socoteală, ca la o petrecere. Sunt foarte aplecaţi să facă morală. Domnul Towlinson spune oftând: „Dumnezeu să ne ajute să ne îndreptăm cu toţii!” Şi bucătăreasa, cu un alt oftat, adaugă: „Ştie Dumnezeu că avem destulă nevoie de asta”. Seara, doamna Chick şi domnişoara Tox reiau din nou lucrul de mână. Tot în acea seară domnul Towlinson iese să ia aer, însoţit de jupânească, care nu şi-a încercat până acum boneta ei de doliu. Sunt foarte drăgăstoşi unul faţă de altul, mai ales la colţuri de stradă mai întunecoase şi Towlinson face planuri pentru o altă viaţă, nepătată, în care se vede negustor serios de zarzavaturi în piaţa Oxford.

În casa domnului Dombey somnul tuturor e mai sănătos şi mai adânc de cum a fost multe nopţi de-a

rândul. Soarele de dimineaţă deşteaptă pe cei ai casei, rânduiţi iar-fiecare la vechile lui îndeletniciri. Copiii îmbujoraţi de peste drum trec alergând şi bătând cercul. În biserică e nuntă mare. Nevasta scamatorului mânuieşte cu hărnicie talerul în altă parte a oraşului. Pietrarul cântă şi fluieră când taie P-A-U-L în placa de marmură dinaintea lui.

Se poate oare ca într-o lume atât de plină şi prinsă cu treburi, pierderea unei plăpânde făpturi să lase în vreo inimă un gol atât de mare şi de adânc, încât numai larga şi adânca veşnicie să-l poată împlini? Florence, în durerea ei nevinovată, ar fi putut răspunde: „Vai! Scumpul meu frate, frate mult iubit şi mult iubitor! Singur tovarăş al copilăriei mele părăsite! Care alt gând ar putea să lumineze zorile care se şi arată deasupra mormântului tău prea timpuriu, ori să dea naştere durerii potolite care se va schimba în viaţă, de îndată ce ploaia de lacrimi va înceta!”

— Scumpa mea copilă – spuse doamna Chick, care socotea de datoria ei să folosească cât mai bine prilejul – când o să fii de vârsta mea…

— Adică în floarea vârstei, observă domnişoara Tox.

— Vei şti atunci – urmă doamna Chick, strângând cu amabilitate mâna domnişoarei Tox, drept recunoştinţă pentru cuvintele ei binevoitoare – vei şti atunci că toate manifestările noastre de durere nu folosesc la nimic şi că este de datoria noastră să ne supunem.

— Am să încerc, mătuşă dragă. Am să încerc, răspunse Florence plângând.

— Îmi pare bine să aud asta – spuse doamna Chick – pentru că, draga mea, după cum domnişoara Tox despre al cărei bun-simţ şi judecată sănătoasă nu poate exista decât o singură părere…

— Draga mea Luiza, am să devin în curând trufaşă, o întrerupse domnişoara Tox.

— …îţi va spune şi-ţi va adeveri prin experienţa ci –

continuă doamna Chick – că ni se cere în toate împrejurările să facem o sforţare. Ni se impune. Dacă vreun… draga mea – adresându-se domnişoarei Tox – nu găsesc cuvântul. Mis…

— Mistificator? sugeră domnişoara Tox.

— Nu, nu, nu, spuse doamna Chick. Nici vorbă! Oh, Doamne, am cuvântul pe limbă. Mis…

— Mizerabil? sugeră domnişoara Tox, cu sfială.

— Pentru Dumnezeu, Lucreţio! răspunse doamna Chick. Ce monstruos! Mizantrop e cuvântul! Ce idee! Mizerabil! Vreau să spun, dacă un mizantrop oarecare ar fi să întrebe în faţa mea: „Pentru ce te-ai născut? **, aş răspunde: „Ca să fac o sforţare”.

— Foarte bine, într-adevăr, spuse domnişoara Tox, foarte impresionată de originalitatea acestui sentiment. Foarte bine.

— Din păcate – urmă doamna Chick – avem un avertisment înaintea ochilor. Suntem pe deplin îndreptăţiţi să credem, scumpa mea copilă, că, dacă în familia aceasta iar îi fost făcută din vreme o sforţare, ş-ar fi putut preîntâmpina un şir întreg de încercări grele şi de împrejurări nenorocite. Nimic nu mă va convinge – observă buna matroană, cu un aer hotărât – că dacă sărmana şi iubita noastră Fanny ar fi făcut această sforţare, sărmanul şi scumpul nostru copilaş ar fi avut cel puţin o constituţie mai robustă.

Doamna Chick se lăsă pradă sentimentelor sale doar pentru o clipă, dar, ca o ilustraţie practică a doctrinei expuse, se stăpâni repede, în mijlocul unui suspin şi continuă:

— În consecinţă, Florence, te rog arată-ne că ai tărie de cariacter şi nu spori în chip egoist durerea în care este cufundat bietul tău tată.

— Dragă mătuşă! spuse Florence, îngenunchind repede lângă ea ca să poată privi mai bine şi mai serios în

ochii ei. Vorbeşte-mi mai mult despre tata. Te rog, spune-mi ceva despre dânsul. Îi este într-adevăr inima zdrobită?

Domnişoara Tox era foarte duioasă din fire şi găsi în acest apel ceva care o mişcă foarte tare. Fie că văzu în el o urmare, din partea copilei părăsite, a dragostei atât de des manifestate de către fratele ei decedat sau o manifestare de dragoste din partea lui Florence, care căuta să se lege de o inimă ce-l iubise şi care nu ar fi putut îndura să fie împiedicată de a simpatiza cu o durere atât de profundă, într-o comunitate atât de tristă de iubire şi durere – fie că domnişoara Tox recunoscu numai sufletul serios şi devotat care, deşi exclus şi respins, era dornic de dragostea, latâta timp neîmpărtăşită, şi în pustietatea şi singurătatea acelei izolări apela la tată pentru a găsi mângâiere şi pentru a o da, prin mijlocirea unui simplu răspuns – oricare din toate acestea ar fi fost semnificaţia gestului lui Florence, el o mişcă pe domnişoara Tox. Deocamdată uită maiestatea doamnei Chick şi, mângâind-o parcă în grabă pe Florence pe obraji, îşi întoarse faţa şi îngădui lacrimilor să-i curgă, fără a aştepta mai întâi o îndrumare din partea acelei înţelepte matroane.

Doamna Chick însăşi pierdu pentru o clipă prezenţa de spirit cu care se mândrea atât şi rămase mută, privind către frumosul chip tânăr care, vreme atât de îndelungată, se aplecase stăruitor şi cu răbdare peste pătucul fratelui ei. Dar regăsindu-şi glasul – ceea ce era sinonim cu prezenţa ei de spirit şi în realitate era totuna – răspunse cu demnitate:

— Dragă copilă, tatăl tău este câteodată ciudat şi a mă întreba despre el înseamnă a mă întreba despre ceva ce nu pot pretinde să înţeleg. Socotesc că am asupra tatălui tău mai multă influenţă decât oricine altul. Totuşi, tot ce pot să-ţi spun este că mi-a vorbit foarte puţin şi că l-am văzut doar o dată sau de două ori, fiecare dată numai câte un minut, şi de fapt chiar atunci abia l-am zărit,

deoarece în camera lui era întuneric. I-am spus tatălui tău: „Paul – astea sunt întocmai cuvintele pe care le-am folosit – Paul, de ce nu iei ceva care să te întărească?” Răspunsul tatălui tău i-a fost de fiecare dată: „Luizo, fii bună şi lasă-mă în pace. N-am nevoie de nimic. Mă simt mai bine singur!” Dacă ar fi să fiu ascultată mâine sub jurământ, Lucreţio – continuă doamna Chick – sunt sigură că m-aş putea încumeta să jur că astea au fost întocmai cuvintele ce le-a spus.

Domnişoara Tox îşi arătă ladmiraţia spunând:

— Luiza mea e întotdeauna metodică!

— În rezumat, Florence – reluă mătuşa – până azi nu s-a întâmplat literalmente nimic între tatăl tău şi mine. Când i-am spus tatălui tău că sir Barnet şi lady Skettles i-au scris câteva cuvinte deosebit de bine simţite… Dulcele nostru băieţaş! Lady Skettles l-a iubit atât de mult… Unde îni-e batista!?

Domnişoara Tox îi întinse una.

— Cuvinte deosebit de bine simţite, prin care propunea să te duci să-i vizitezi, ca să schimbi puţin atmosfera; când i-am spus tatălui tău că socotesc că eu şi domnişoara Tox am putea lacum pleca acasă (propunere cu care a fost de acord), l-ar fi întrebat dacă ar avea ceva împotrivă ca tu să accepţi invitaţia. Mi-a răspuns: „Nu, Luizo, nicidecum!”

Florence ridică ochii plini de liacrimi.

— În acelaşi timp, Florence, dacă preferi să stai aici în loc să te duci acolo, sau să vii cu mine…

— Aş prefera mult să rămân aici, mătuşă, fu râs punsul sfios.

— Bine, copila mea – spuse doamna Chick – poţi să rămâi. Ciudată preferinţă, trebuie să o spun. Dar tu întotdeauna ai fost ciudată. Orişicine laltul la vârsta ta şi după cele întâmplate – dragă domnişoară Tox, iar mi-am pierdut batista – ar fi fost bucuros să plece de aici, cel

puţin aşa cred eu.

— Aş avea senzaţia – spuse Florence – că este părăsită clasa şi nu mi-ar plăcea. Aş avea senzaţia, aş crede că odaia lui... odăile de sus sunt goale şi posomorâte, mătuşă. Mai bine rămân aici, deocamdată. Oh, bietul meu frăţior, bietul meu frăţior!

Era o emoţie firească, pe care nu o putu stăpâni şi care îşi făcu drum chiar printre degetele mâinii cu care îşi acoperise faţa. Pieptul prea încărcat şi prea plin trebuie câteodiată să se descarce pentru ca biata inimă rănită şi singuratică să nu pătimească, asemenea păsării care se zbate în colivie până îşi frânge aripile şi cade jos moartă.

— Bine, copilă! spuse doamna Chick după o pauză.

N-aş vrea cu niciun preţ să-ţi spun ceva neplăcut şi sunt sigură că tu ştii asta. Poţi să rămâi aici şi să faci ce-ţi place. Sunt sigură că nimeni n-o să te stinghereasc㠀, Florence, şi nimeni n-o să dorească să te stinghereasc㠀.

Florence făcu din cap un semn de aprobare.

— N-am apucat bine să-l sfătuiesc pe tatăl tău să caute neapărat o schimbare trecătoare pentru a se distra şi a se reface – spuse doamna Chick – că mi-a şi răspuns că are de gând să se ducă pentru scurt timp la ţară. Nădăjduiesc că se va duce în curând. Oricând va pleca nu va fi prea devreme. Mi se pare însă că are de rânduit unele treburi în legătură cu actele lui personale şi altele, ca urmare a durerii care ne-a încercat pe toţi atât de greu – nu înţeleg ce s-a întâmplat cu a mea, Lucreţio, dă-mi-o pe a ta, dragă – cu care va avea poate de lucru o seară sau două în camera lui. Tatăl tău e un adevărat Dombey, copilo, cum n-a mai fost altul, spuse doamna Chick, ştergându-şi. cu grijă lacrimile din colţurile ambilor ochi deodată, cu batista domnişoarei Tox. El o să facă o sforţare! De asta nu mi-e teamă.

— N-aş avea nimic mătuşă – întrebă Florence tremurând – de făcut pentru…?

— Doamne, copilă dragă, interveni cu grabă doamna Chick, ce vorbe sunt astea? Dacă tatăl tău mi-a spus – ţi-am repetat întocmai cuvintele lui – „Luizo, nu-mi trebuie nimic, mă simt mai bine singur”, ce crezi că o să-ţi spună ţie? Nu trebuie să i te arăţi, copila mea, nici să nu te gândeşti la laşa ceva.

— Vreau să mă duc, mătuşă – spuse Florence – să mă culc în patul meu.

Doamna Chick aprobă această hotărâre şi, sărutând-o, o lasă să plece. Dar domnişoara Tox, prefăcându-se că e în căutarea batistelor pierdute, se duse sus după ea şi încercă să o liniştească, furând câteva clipe în ciuda spaimei de Suzana Nipper. Căci Suzana Nipper, în zelul ei arzător, o defăimase spunând că e un crocodil, cu toate că simpatia ei părea sinceră şi cel puţin nu era interesată – de fapt însă nu putea nici prin aceasta să-i câştige bunăvoinţa.

„Şi nu era oare acolo nimeni mai apropiat şi mai drag decât Suzana, ca să ajute biata inimă ce se lupta cu durerea? Nu era acolo alt grumaz după care să-şi arunce braţele, altă faţă la care să privească? Nimeni altul care să-i spună un cuvânt de mângâiere în marea ei durere. Era Florence atât de singură în lumea asta rece, încât nu-i mai rămânea nimic? Nimic! Rămasă dintr-odată fără mamă şi fără frate – căci cu pierderea lui Paul simţise parcă şi mai dureroasă prima pierdere – rămăsese numai cu Suzana Nipper. Vai! Cine poate spune ce mare nevoie avea mai ales de acest ajutor!

Mai ales când îşi reluă casa viaţa ei obişnuită, după ce plecaseră cu toţii, afară de servitori şi de tată care se închisese în odaia sa, Florence nu făcu altceva decât să plângă şi să rătăcească prin odăi în sus şi în jos. Uneori, chinuită pe neaşteptate de o deznădăjduită amintire, fugea în odaia ei, îşi frângeia mâinile, îşi îngropa faţa în pernele patului şi totuşi nu găsea nicio mângâiere, nimic decât

amărăciunea şi cruzimea durerii. Aceasta se întâmplă de obicei când arunca ochii pe vreun loc sau vreun lucru de care erau legate amintiri dragi. Astfel, la început, nenorocita locuinţă se prefăcu pentru ea într-un lăcaş de agonie.

Nu este însă firesc ca o dragoste curată să se mistuie în astfel de frământări pătimaşe timp îndelungat. Flacăra hrănită mai mult de elemente pământeşti poate mistui pieptul care o adăposteşte, dar focul sfânt care vine din cer este pentru inimă tot atât de blajin ca şi atunci când plutea deasupra capetelor celor doisprezece apostoli, arătând în fiecare pe un frate pentru celălalt, luminat de o lumină binefăcătoare. Când icoana chipului lui îi veni în minte, faţa lui Florence se linişti iarăşi, vocea i se potoli, privirile îi erau iar duioase; îi reveni iarăşi încrederea şi pacea şi, deşi tot mai plângea, acum plângea mai liniştit, legănată de amintiri.

Nu trecu mult timp până ce valurile aurii, jucând pe perete, pe locul lor obişnuit şi la vremea lor senină, începură să atragă din nou privirile ei liniştite. Nu trecu mult timp până ce camera copilului începu iarăşi să o vadă şezând deseori singură aici, dar tot atât de răbdătoare şi de blajină ca atunci când veghea lângă pătucul fratelui. Îngenunchea lângă pat când durerea de a-l vedea gol punea stăpânire pe ea şi se ruga lui Dumnezeu – era prinosul inimii ei prea pline – să îngăduie ca un anumit înger să o iubească şi să-şi amintească de ea.

Nu trecu mult timp până ce în mijlocul casei atât de mari şi de posomorâte, vocea ei adâncă făcea să răsune în amurg de seară, încetişor şi oprindu-se din când în când, vechiul cântec pe care el îl ascultase de atâtea ori, cu capul lăsat pe braţul ei. Şi mai pe urmă, după ce se întuneca, trecea prin cameră, ca un fior, o melodie cântată atât de dulce, încât părea a fi mai mult amintirea tristă a cântului ei pe care el îl ceruse în acea din urmă noapte,

decât o realitate. Repetă, adeseori acest cântec – foarte adeseori – în întunericul singurătăţii, şi crâmpeie de melodie şoptită mai tremurau încă pe coarde, când vocea ei dulce se îneca în lacrimi.

Astfel avu curajul să privească iar la lucrul de mână cu care degetele ei se îndeletniciseră pe coasta mării când stătea alături de el şi astfel nu trecu mult timp până ce îşi reluă lucrul, îndrăgindu-l ca pe o fiinţă vie, ca şi când acela ar fi avut simţire şi l-iar fi cunoscut pe el. Şedea la fereastră ceasuri întregi în camera cea nelocuită şi de mult părăsită, aproape de portretul mamei, singură cu gândurile ei.

De ce oare ochii ei negri se îndreptau atât de des de la lucru, spre fereastra la care apăreau copilaşii îmbujoraţi? Nu-i reamintea de-a dreptul pierderea ce suferise, pentru că erau numai fete, patru mici surori. Dar erau orfane de mamă ca şi ea – şi aveau un tată.

Era lesne de ştiut când acesta era plecat de acasă şi când era aşteptat să se înapoieze, căci fetiţele erau aproape întotdeauna gătite şi-l aşteptau la fereastra saţonului sau în balcon. Când apărea tatăl, faţa ei pe care se putea citi nerăbdarea se lumina de bucurie, pe când celelalte fetiţe, de la fereastra de sus, care stătuseră şi ele la pândă, băteau din palme sau bocăneau pe prag şi-l strigau. Fata cea mare venea atunci jos în hol, îl lua de mână şi-l conducea sus pe scări. Florence o putea vedea după aceea şezând lângă el, sau pe genunchii lui, sau atârnată afectuos cu braţele pe după gâtul lui, vorbindu-i. Cu toate că erau întotdeauna veseli, tatăl părea că priveşte în ochii copilei ca şi când ar vedea acolo chipul mamei ei moarte. Adeseori Florence nu era în stare să-i privească, pentru că o podidea plânsul; atunci se ascundea după perdea ca şi când ar fi fost speriată, sau fugea de la fereastră. Totuşi nu se putea împiedica de a se întoarce şi lucrul îi cădea din mâini, fără măcar ca ea să bage de

seamă.

Era casa care rămăsese goală cu câţiva ani în urmă. Stătuse aşa timp îndelungat. Apoi pe când ea fusese plecată de acasă, o luase această familie. Casa fusese reparată şi zugrăvită din nou; acum erau flori şi păsări în curte şi totul arăta altfel ca mai înainte. Dar ea nu se gândea la casă. Copiii şi tatăl, asta era tot ce vedea.

După-masă, Florence putea să-i vadă prin ferestrele deschise, coborând cu guvernanta sau dădaca lor, sau cum se strângeau în jurul mesei. În zilele liniştite de vară, sunetul glasurilor lor de copii şi râsul lor limpede pătrundea de peste drum până la ea, vibrând în aerul apăsător din camera în care şedea. Fetiţele se suiau şi se căţărau pe scări cu tatăl lor, se tăvăleau în jurul lui pe sofa, sau se lipeau de genunchii lui, adevărat buchet de feţişoare vesele, pe când el părea că le spune poveşti. Altă dată ieşeau fugind în balcon şi atunci Florence se ascundea repede, ca nu cumva să le stingherească veselia, văzând-o acolo singură şi îmbrăcată în negru.

Copila mai mare rămânea cu tatăl ei, după ce plecau celelalte şi îi pregătea ceaiul – ce mică gospodină fericită era ea atunci! Stătea apoi de vorbă cu el, câteodată la fereastră, altă dată în odaie, până ce se aduceau luminările. Tatăl îşi făcuse din ea o tovarăşă, deşi era cu câţiva ani mai mică decât Florence. Cu modestia ei serioasă şi afectuoasă, aşa cum stătea lângă el cu o carte sau cu cutia de lucru, ea părea o adevărată femeie. După ce li se aduceau lumânările, Florence nu se sfia să privească din nou la ei, din întunericul odăii sale. Dar când sosea timpul pentru copilă să spună „noapte bună, tată” şi să plece la culcare, şi când copila îşi ridica faţa către tatăl ei, Florence plângea şi tremura aşa de tare că nu mai putea să-i privească.

Cu toate acestea, înainte de a se duce la culcare, Florence se întorcea iarăşi şi iarăşi spre casa din faţă,

murmurând cântecul simplu cu care de atâtea ori, în trecut îl adormise pe Paul, sau vreun alt crâmpei dintr-o dulce melodie tristă. Dar faptul că se tot gândea la casa aceea şi că privea mereu la ea era o taină pe care o păstra în inima ei tânără.

Şi nu mai era oare în pieptul Florencei, fiinţă atât de nevinovată şi de neprefăcută, atât de demnă de dragostea pe care micuţul i-o purtase şi o şoptise în slabele cuvinte din ultimele lui clipe, Florence a cărei iniimă neîntinaţă se oglindea în frumuseţea feţei şi răsuna în fiecare mlădiere a glasului ei dulce, nu mai era oare nicio altă taină în pieptul ei tânăr? Ba da. Mai era una.

Când nimeni nu se mai mişca în casă şi luminile erau toate stinse, ea ieşea binişor din odaie şi, scoborând fără zgomot pe scări, se apropia de uşa tatălui. Ţinându-şi răsuflarea, îşi proptea capul şi faţa de uşă şi, în avântul dragostei ei, îşi apăsa buzele pe ea. Se ghemuia apoi în fiecare noapte pe podeaua rece de piatră din faţa uşii, mulţumindu-se să tragă cu urechea la răsuflarea tatălui. În dorinţa fierbinte de a-i arăta dragostea ei, de a fi o mângâiere pentru el, de a-l face să primească o dovadă de iubire din partea copilei lui atât de singuratice, ar fi fost gata, dacă ar fi îndrăznit, să îngenunche la picioarele lui, într-o smerită rugăciune.

Nimeni nu ştia de toate ăsteia. Nimeni nu se gândea la ele. Uşa era întotdeauna închisă şi încuiată pe dinăuntru. Ieşise numai o dată sau de două ori şi se zvonise prin casă că aveia de gând să plece în curând într-o călătorie la ţară; dar el locuia singur în acele odăi, fără să o vadă vreodată şi fără măcar să întrebe de ea. Poate nici nu ştia că era în casă.

Într-o zi, cam la o săptămână după înmormântare, pe când Florence era prinsă de lucrul ei de mână, apăru Suzana, pe jumătate râzând, pe jumătate plângând şi anunţă un musafir.

— Un musafir I Pentru mine, Suzana? întrebă Florence, ridicându-şi ochii mirată.

— Da, e de mirare, nu-i aşa, domnişoară Floy – spuse Suzana – dar aş fi vrut să primeşti mai multe vizite, chiar aşa, pentru că ţi-ar merge mai bine şi sunt de părere că dumneata şi cu mine, cu cât ne-am duce mai curând chiar şi la bătrânii ăia de Skettles, domnişoară, cu atât ar fi mai bine pentru noi două. nu-mi place să trăiesc în mijlocul mulţimii, domnişoară Floy, dar vezi dumneata, nu sunt totuşi o scoică.

Ca să fim drepţi cu domnişoara Nipper trebuie să spunem că vorbea mai mult spre binele tinerei sale stăpâne decât spre al ei: şi faţa ei o trăda.

— Ce-i cu musafirul, Suzano? întrebă Florence.

Suzana, cu o explozie nervoasă, care semăna tot atât de mtrit a râs cât şi a plâns şi era tot atât de mult un plânset ca şi un râset, răspunse:

— Domnul Toots! a.

Zâmbetul care se ivi pe faţa lui Florence dispăru într-o clipă şi ochii i se umplură de lacrimi. Dar fusese un zâmbet cu toate acestea şi asta o mulţumi gro zav pe domnişoara Nipper.

— Chiar la fel cu ce am simţit eu, domnişoară Floy, spuse Suzania, ducându-şi şorţul la ochi şi dând din cap. Cum l-am văzut pe nevinovatul ăsta în hol, domnişoară Floy, am izbucnit în râs mai întâi, dar pe urmă m-a înecat plânsul.

Suzana Nipper, fără să vrea, se porni pe loc să facă din nou acelaşi lucru. Între timp, domnul Toots, care se suise pe scări după ea, cu totul neştiutor de efectul ce-l produsese, se anunţă bătând la uşă şi intră voios.

— Ce mai faci, domnişoară Dombey? spuse domnul Toots. Mulţumesc, eu sunt foarte bine, dar dumneata ce mai faci?

Domnul Toots, unul din cei mai buni oameni pe lume,

deşi poate că s-ar fi putut găsi vreunul sau chiar doi cu mintea mai luminată ca ia lui, îşi pregătise cu multă trudă această izbucnire oratorică, cu gândul de a alina sentimentele atât ale Florencei cât şi ale sale proprii. Dar părându-i-se că-şi risipeşte bunul într-un fel oarecum nechibzuit, debitând totul înainte de a se fi aşeziat, şi înainte ca Florence să fi putut spune vreun cuvânt, şi chiar înainte de a fi intrat de-a binelea pe uşă, socoti potrivit să o ia de la capăt.

— Ce mai faci, domnişoară Dombey? repetă Toots. Eu, mulţumesc, sunt foarte bine, dar dumneata ce mai faci?

Florence îi dădu mâna şi spuse că şi dânsa se simte bine.

— Eu mă simt într-adevăr foarte bine, spuse domnul Toots, aşezându-se pe un scaun. Foarte bine, într-adevăr. Nu-mi aduc aminte – spuse domnul Toots după o scurtă gândire – să mă fi simţit vreodată mai bine, mulţumesc.

— Foarte amabil din partea dumitale că ai venit, spuse Florence, reluându-şi lucrul. Sunt foarte bucuroasă că te văd.

Domnul Toots răspunse cu un chicot. Socotind totuşi că iar putea să pară prea vesel, căută să o dreagă cu un oftat. Socotind însă că acum ar putea să pară prea melancolic, căută să o dreagă iarăşi cu un râs. Nemulţumit şi de una şi de alta, răsuflă adânc.

— Ai fost foarte bun cu scumpul meu frate, spuse Florence dând urmare pornirii ei fireşti de a-i uşura situaţia, vorbind astfel. El îmi vorbea des de dumneata.

— Oh! N-are importanţă, spuse domnul Toots, parcă grăbit. E tare cald, nu?

— E vreme frumoasă, răspunse Florence.

— Se potriveşte cu mine! spuse domnul Toots. Mi se pare că niciodată nu m-am simţit atât de bine ca acum şi vă sunt recunoscător.

După această ciudată şi neaşteptată constatare, domnul Toots se cufundă într-un puţ adânc al tăcerii.

— Ai plecat, pare-mi-se, de la doctorul Blimiber? întrebă Florence, căutând iar să-l scoată din încurcătură.

— Sper că da, răspunse domnul Toots. Şi căzu iarăşi în puţ.

Rămase în fundull puţului, cel puţin zece minute de parcă s-ar fi înecat. La împlinirea acestui soroc, ieşi dintr-odată la suprafaţă şi spuse:

— Fii, acum, la revedere, domnişoară Dombey.

— Ai şi plecat? întrebă Florence, ridicându-se.

— Nu prea ştiu! Nu, nu chiar acum, spuse domnul Toots, aşezându-se din nou în chip cu totul neaşteptat. Fapt este, ca să zic aşa, domnişoară Dombey!

— Nu-ţi fie teamă să-mi vorbeşti – spuse Florence, cu un surâs liniştit – aş fi foarte bucuroasă să te aud vorbind despre fratele meu.

— Adevărat, răspunse domnul Toots, cu simpatie în fiecare fibră a feţei sale, care ailtfel era lipsită de expresie. Bietul Dombey! Niciodată n-aş fi crezut că Burgess şi Co., croitor la modă (dar foarte scump) despre care. aveam obiceiul să vorbim, o să-mi facă hainele astea pentru un atare scop. Domnul Toots era îmbrăcat în doliu. Bietul Dombey! Zău, domnişoară Dombey! spuse Toots pe un ton plângăreţ.

— Da, spuse Florence.

— Avea un prieten la care ţinea mult în ultimul timp. Am socotit că v-ar place poate să-l aveţi, ca un (Fel de amintire, vă aduceţi aminte cum vorbea el de Diogene?

— O! Da, da! strigă Florence.

— Bietul Dombey! Şi eu mi-aduc aminte, spuse domnul Toots.

Domnul Toots, văzând-o pe Florence plângând, izbuti doar cu multă greutate să treacă peste acest hop şi era cât p-aci să cadă iarăşi în puţ. Dar un chicot îl salvă în ultima

clipă.

— Zic eu – urmă el – domnişoară Dombey! Aş fi putut cu zece şilingi să-l fur, dacă nu l-ar fi izgonit chiar ei şi aş fi făcut-o, dar au fost bucuroşi să scape de el, pare-mi-se. Dacă vreţi să-l aveţi e la uşă. Pentru dumneavoastră l-am adus. Nu e chiar potrivit pentru o doamnă, ştiţi spuse domnul Toots – dă-i o să treceţi peste asta, mu-i aşa?

De fapt, Diogene, în clipa aceea, după cum putură vedea când priviră jos în stradă, scotea capul pe fereastra unei cabriolete, în care îl făcuseră să intre pentru a-l aduce, păcălindu-l că ar fi un şoarece. ascuns în paiele trăsurii. La d-rept vorbind semăna atât de puţin a câine potrivit pentru o doamnă, cum nici un altul nu ar fi putut semăna mai puţin. În pornirea lui furioasă de a scăpa, înfăţişa o privelişte care nu prea făgăduia mult bine. Lătra scurt, şi dându-se peste cap la fiecare încercare de a sări pe fereastră, cădea înapoi pe paie, apoi sărea din nou în sus, scoţând li-mba, ca şi cum s-ar fi prezentat la un dispensar ca să i se cerceteze sănătatea.

— Dar cu toate că Diogene era cel mai caraghios câine ce s-ar fi putut întâlni într-o zi de vară, un câine neghiob, urât, butucănos, cu un cap de buldog, lătrând mereu din pricina ideii greşite că în apropiere se află unduşman la care trebuia neapărat să latre; cu toate că firea lui era departe de a fi blajină şi că, fără îndoială, nu era deştept, iar părul îi atârna. peste ochi, botul era caraghios, coada ca de şoarece şi vocea aspră, totuşi îi fu mai drag lui Florence decât ar fi putut să-i fie cel mai scump şi frumos exemplar din speţa l-ul din pricina. amintirii păstrate despre el la despărţire şi a dorinţei exprimate de Paul ca să aibă cinev-a grijă de el. Atât de drag îi fu acest urât Diogene şi atât de binevenit, încât luă mâna plină de inele a domnului Toots şi o sărută, în semn de recunoştinţă. Şi când Diogene, căruia i se dăduse drumul din trăsură, veni în fuga mare pe scară sus şi

năvăli în odaie (-dar ce treabă grea fusese mai întâi să-l scoată din trăsură!), se vâri sub toate mobilele şi încurcă lanţul lung de fier care-i v atârna după gât de picioarele scaunelor şi ale meselor, trăgând apoi de el până îi ieşiră ochii din cap; când mârâi la domnul Toots care se prefăcea că-i este prieten, se repezi la Towlinson, fiind încredinţat că acela era duşmanul la care lătrase el toată viaţa, deşi nu-l văzuse niciodată, Florence fu atât de mulţumită de Diogene, ca şi când ar fi fost o adevărată minune de blândeţe.

— Domnul! Toots se bucură grozav de reuşita darului şi fu atât de încântat să o vadă pe Florence aplecându-se peste Diogene, netezindu-i părul aspru cu mâna ei gingaşă – Diogene îngăduindu-i aceasta din prima clipă a cunoştinţei lor – încât îi veni greu să-şi ia rămas bun şi i-ar fi trebuit, fără îndoială, mult timp până să se hotărască să o facă, dacă mu ar fi fost ajutat de însuşi Diogene, care, dintr-odată îşi băgă în cap să latre la domnul Toots şi să se repeadă la el în mici salturi şi cu botul deschis. Nedându-şi tocmai bine seama de cum s-ar putea sfârşi aceste demonstraţii şi cu gândul la primejdia în care punea pantalonii croiţi de arta lui Burgess şi Co., domnul Toots, chicotind, se strecură până la uşă. Înainte de a pleca, îşi mai băgă de două sau trei ori capul prin uşa întredeschisă, fără de ailtfel să aibă nimic de spus şi cum de fiecare dată fu salutat de Diogene ou moi atacuri, se hotărî în fine să plece şi plecă de-a binelea.

— Hai, Di! Dragă Di! Fii prieten cu noua ta stăpână. Hai să ne iubim unul pe altul, Di! spuse Florence mângâindu-i capul zbârlit. Şi Di, acel Di răutăcios şi posac de felul său, ca şi când lacrima ce pică pe el ar fi pătruns prin pielea lui păroasă şi inima lui de câine s-ar fi topit de căldura acelei-pi cătun, ridică botul spre faţa ei şi-i jură credinţă.

Diogene înţeleptul nu-i vorbise mai limpede lui

Alexandru cel Mare, de cum Diogene climele îi vorbi lui Florence. El răspunse cu bucurie la mângâierile. micii sale stăpâne şi se puse cu totul în sluijba ei. Un ospăţ îi fu de îndată pregătit într-un colţ, şi după ce mâncă şi hău după pofta inimii, se duse la fereastra unde şedea Florence privind la el, se ridică în două picioare, îşi culcă pe pieptul ei capul lui mare şi dădu din coadă până obosi. În sfârşit, Diogene se făcu ghem la picioarele ei şi adormi.

Deşi domnişoarei Nipper nu îi erau prea dragi câinii şi socoti că ar fi nevoie să intre în odaie cu fustele strânse cu grijă în jurul picioarelor, ca şi când ar fi trebuit să treacă un pârău sau să sară peste nişte bolovani, deşi începu să ţipe şi se sui pe scaun când Diogene se întinse în somn, totuşi se simţi înduioşată, în felul ei, de bunătatea domnului Toots şi nu reuşi s-o vadă pe Florence atât de bucuroasă de afecţiunea şi tovărăşia acestui prieten bădăran al micului Paul, fără a face în mintea ei anumite comentarii care îi stârniră lacrimile. Domnul Dombey, ca parte integrantă a gândurilor ei, o fi fost, prin asociaţie de idei, apropiat de câine; dar, după ce privise toată seara la Diogene şi la stăpâna ei şi după ce cu multă bunăvoinţă se căznise să pregătească pentru Diogene un pat în anticamera de la uşa stăpânei, înainte de a se retrage pentru a merge la culcare îi spuse lui Florence pe un ton grăbit:

— Tatăl dumitale pleacă, domnişoară Floy, mâine dimineaţă!

— Mâine dimineaţă, Suzano?

— Da, domnişoară, aşa sunt dispoziţiile, mâine dimineaţă devreme.

— Tu ştii, Suzano – întrebă Florence fără a o privi – unde pleacă tata?

— Nu prea ştiu, domnişoară. Mai întâi se duce să întâlnească pe acel mult preţuit maior, dar trebuie să recunosc că dacă a-i fi să fac cunoştinţă cu vreun maior

(feri-m-ar Cerul), n-a-i fi cu unul aşa vânăt la faţă!

— Taci, Suzano! spuse Florence, hotărât dar cu blândeţe.

— Bine, domnişoară Floy, răspunse domnişoara Nipper, care era plină de o înflăcărată indignare şi *

ţinea seama de punctuaţie şi mai puţin ca de obicei. N-am ce-i face, este vânăt, şi cum eu sunt creştină, cu toate că numai una foarte umilă, eu vreau să am prieteni de culoare firească, sau de nu, mai bine să nu-i am de loc.

Reieşea, din ceea ce mai spuse şi din ceea ce spicuise prin odăile de jos, că doamna Chick propusese pe maior ca tovarăş al domnului Dombey şi că acesta, după oarecare şovăire, îl poftise să-l întovărăşească.

— Auzi, să vorbeşti de el ca şi când tovărăşia lui ar fi o schimbare! observă domnişoara Nipper cu un dispreţ fără margini. Dacă tovărăşia tui e o schimbare, apoi eu aş vrea una care-i statornicie!

— Noapte bună, Suzano, spuse Florence.

— Noapte bună, scumpa şi draga mea domnişoară Floy.

Tonul compătimitor făcu să vibreze coarda atât de des atinsă cu asprime, dar la al cărei sunet nimeni nu lua seama. Florence rămasă singură, îşi rezemă capul pe o mână şi apăsându-şi cu cealaltă inima care zvâcnea, rămase în tovărăşia suferinţei ei.

Era o noapte ploioasă şi ploaia cădea cu un zgomot trist pe pământ. Vântul sufla alene şi gemea în jurqj casei, ca şi când ar fi fost încărcat cu durere şi suferinţă. Un sunet şuierător tremura printre copaci. Cum şedea ea plângând, se făcu târziu şi miezul nopţii se auzi sunând trist din turlele bisericilor.

Florence nici nu trecuse bine de vârsta copilăriei – nu avea încă paisprezece ani – şi singurătatea şi tristeţea acestui ceas, în casa mare în care trecuse moartea cu îngrozitoarea ei pustiire, ar fi putut da naştere, chiar în

minţi mai vârstnice, la simţăminte de groază. Dar închipuirea ei nevinovată era prea plină de un singur gând, ca să le facă loc. În gândul ei nu încăpea decât dragostea – o dragoste fără râs

puns, dar care se îndrepta mereu către tatăl ei.

Nici ploaia, căizând întruna, nici geamătul vântului, nici foşnetul copacilor, nici bătăile solemne ale orologiilor, nimic nu putu să-i zdruncine acel unic gând, nici să-i micşoreze tăria. Amintirile ei despre scumpul copil mort ele nu lipseau niciodată – făceau parte din aceeaşi dragoste, erau una cu ea. Şi, vai! să te ştii, respinsă, să te simţi pierdută, să nu fi putut niciodată, din acea clipă dureroasă, privi în ochii tatălui sau măcar să-l atingi!

Sărmana copilă nu putuse să se culce şi nici nu se mai culcase vreodată de atunci, fără să fi făcut pelerinajul nocturn la uşa lui. Ar fi fost o privelişte ciudată şi tristă, pentru cine ar fi văzut-o furişându-se uşor în jos, pe scări, prin întunericul adânc, şi oprindu-se în faţa uşii lui, cu inima zvâonind, cu ochii orbiţi de lacrimi, cu părul desipletit căzându-i pe umeri, fără să-l mai ia în seamă, şi lipindu-şi de uşă obrazul ud de lacrimi. Dar noaptea învălui totul în întuneric şi nimeni nu o ştiu.

În noaptea aceea, în clipa în care ajunse la uşa lui, Florence o găsi deschisă. Pentru întâia oară o găsea deschisă, deşi numai crăpată, atât ca să se poată vedea că era lumină în odaie. Primul gând al sfioasei copile fu să se dea repede înapoi şi aşa şi făcu. Însă imediat după aceea gândul de a se întoarce şi de a intra puse stăpânire pe ea; acest al doilea gând o făcu să se oprească nehotărâtă pe scară.

Din faptul că uşa era deschisă, chiar numai atât cât era, se născu pentru ea o nădejde. I se păru că raza de lumină care îi venea dinăuntru, strecurându-se în coridorul întunecos şi aşternându-se ca un fir luminos pe podeaua de marmură, îi aducea o încurajare. De-abia ştiind ce face,

dar împinsă de dragostea din inima ei şi de greaua încercare prin care trecuseră împreună, fără însă ca să o fi împărtăşit unul cu altul, se înapoie şi, cu mâinile ridicate şi tremurânde, se furişă în odaie.

Tatăl şedeala vechea lui masă, în odaia din mijloc. Făcuse rânduială printre hârtii şi rupsese unele din ele; acum zăceau împrăştiate în faţa lui. Ploaia bătea zgomotos în geamurile odăii alăturate, în care el stătuse de atâtea ori privind la Paul, când era copil mic. De afară se auzea şuieratul trist al vântului.

Dar el nu-l auzea. Şedea cu ochii aţintiţi la masă, aşa de cufundat în gânduri, încât un pas mult mai greoi decât pasul uşor al copilei nu l-ar fi putut trezi. Fata, care-i era îndreptată către ea părea obosită şi abătută lalumina palidă a lămpii şi la acea oră misterioasă. Singurătatea tristă care plutea în jurul lui fu perifr-u Florence un imbold de a se apropia.

— Tată! Tată! Vorbeşte-mi, dragă tată!

El tresări la sunetul vocii ei şi se ridică. Ea era acum chiar în faţa lui, cu braţele întinse, dar el se dădu înapoi.

— Ce s-a întâmplat? spuse el cu asprime. De ce vii aici? Ce te-a speriat?

Dacă ceva o putuse speria, apoi era faţa pe care o îndreptă spre ea. Iubirea arzătoare din pieptul tinerei sale fiice îngheţă sub privirea lui; ea rămase în faţa lui c-a împietrită.

Nu era pe obrazul lui nicio urmă de dragoste sau de milă. Nu era acolo nicio rază de interes, de simţământ părintesc sau de îngăduinţă. Totuşi, pe trăsăturile lui se ivi o schimbare, dar de cu totul altă natură. Vechea nepăsare şi recea stăpânire de sine făcură loc la altceva. Ce era, ea nu putu şi nici nu în –, drăzni să ghicească şi totuşi simţi că e ceva puternic, ceva ce nu ştia cum se numeşte; iar când faţa lui se îndreptă iarăşi spre ea, acel ceva păru că-i învăluie capul cu o umbră deasă.

Vedea el oare că-i stă în faţă, viu şi nevătămat, rivalul biruitor al fiului său? Privea el oare la propriul lui rival, care îl biruise în dragostea fiului său? Oare putea o gelozie sălbatică şi o mândrie seacă să otrăvească dulci amintiri care ar fi trebuit să i-o facă cu atât mai dragă şi mai scumpă? Era cu putinţă ca, gândindu-se la fiul său, să fie pentru el un chin să o privească, aşa cum stătea în faţa lui, în toată frumuseţea şi în toată splendoarea plină de făgăduinţă a tinereţii.

Pe Florence mu o frământau astfel de gânduri. Totuşi dragostea, când este dispreţuită şi e fără nădejde, pricepe repede, de aceea şi nădejdea dragostei ei se stinse, pe când stătea privind la faţa lui.

— Florence, te întreb, te-ai speriat de ceva? S-a întâmplat ceva, de ai venit aici?

— Am venit, tată…

— Împotriva voinţei mele. De ce?

Ea văzu că el ştie bine de ce; se putea citi limpede pe fata lui. Îşi ascunse capul în mâini, cu un geamăt adânc şi prelung.

Îşi va reaminti el bine acel strigăt, în odaia aceea, după ani şi ani? Acum se risipise în aer, chiar înainte ca el să fi întrerupt tăcerea.

Din mintea lui s-o fi putut şterge repede, după cum credea el, dar totuşi a rămas acolo, şi în chiar acea odaie, şi-l va reaminti el, după ani şi ani!

O luă de braţ. Mâna lui era rece, molatică şi abia o atingea.

— Eşti obosită, firește – spuse el, însoţind-o cu lampa în mână către uşă – şi ai nevoie de odihnă. Toţi avem nevoie de odihnă. Du-te, Florence. Ai visat, pesemne.

Visul ce-l visase trecuse în clipa aceea şi, vai, ea simţi că nu se va mai putea întoarce niciodată.

— Eu rămân aici să-ţi luminez drumul, până te sui pe scară. Toată casa e a ta, acolo sus, spuse încet tatăl. Eşti

acum singură stăpână acolo. Noapte bună!

Cu faţa încă în mâini şi cu vocea înecată de plâns, ea răspunse „noapte bună, dragă tată”, şi se urcă încet pe scară. O singură dată privi în urmă, ca şi când ar fi vrut să se întoarcă la el, dacă nu i-ar fi fost frică. Gândul dăinui însă numai o clipă, prea lipsit de nădejde pentru a o ajuta să îndrăznească şi tatăl rămase pe loc, cu lampa în mină – aspru, neînduplecat, nemişcat – până ce rochia frumoasei lui copile, fâlfâind uşor, se pierdu în întuneric.

Şi-o va reaminti el, în aceeaşi odaie, această întâmplare, după ani şi ani: ploaia care curge pe acoperiş, vântul care geme afară parcă i-ar prevesti că şi-o va reaminti. Îşi va reaminti el toate acestea, în aceeaşi odaie, după ani şi ani!

Când o urmărise cu privirea din acelaşi loc, ultima dată, suind aceleaşi scări, îşi ducea fratele în braţe. Nici această amintire nu-l făcu să simtă mai multă dragoste pentru ea, ci dimpotrivă, parcă-l îndârji. Se înapoie în odaie, încuie uşa, se aşează şi plânse din pricina fiului pierdut.

Diogene era treaz, la postul lui şi în aşteptarea micii lui stăpâne.

— Oh! Di! Oh, dragă Di! Iubeşte-mă tu cel puţin, de dragul lui.

Di o iubea de dragul ei şi nu se ferea să i-o alrate. Făcu nişte sărituri caraghioase în vestibul şi, când sărmana Florence, în sfârşit, adormi şi-i visa pe copiii îmbujoraţi din casa de peste drum, deschise cu labele uşa camerei ei de dormit, îşi făcu culcuş dintr-o pernă, se lu-n-gi pe jos cât îi îngăduia lanţul, cu capul spre ea, privind-o agale cu coada ochiului, până când tot clipind din ochi adormi şi el şi, lătrând sălbatic, îl visă pe duşmanul său.

CAPITOLUL XIX
Walter pleacă

Marinarul de Lemn de la uşa faibricaniului de

instrumente, cu inima împietrită cum era, rămase cu totul nepăsător la plecarea lui Walter, chiar şi atunci când ultima lui zi de şedere în camera din dos era pe sfârşite. Cu telescopul la ochiul lui rotund şi negru ca un nasture şi având pe fată vechea lui expresie de neînfrânată veselie, Marinarul de Lemn se mândrea cu hainele lui de pitic şi, absorbit de preocupările lui ştiinţifice, nu lua de loc parte la f-rământările lumeşti. Numai într-atât depindea şi el de împrejurări, întrucât pe o zi uscată era acoperit cu praf, pe o zi ceţoasă îl acopereau fulgi mici de funingine, o zi ploioasă înveselea pentru o clipă uniforma lui spălăcită şi o zi foarte călduroasă îi băşica pielea; de altfel, însă", era un Aspirant de marină nepăsător; aspru, îngâmfat, preocupat numai şi numai de descoperirile lui şi tot atât de nepăsător de ceea ce se petrecea în jurul lui pe pământ, cât şi Arhimede în timpul asediului Siracuzei.

Un astfel de Aspirant de marină părea el să fie, cel puţin în împrejurările de atunci. Adesea, când intra şi ieşea, Walter îl privea prietenos şi bietul Sol, bătrânul, când Walter nu era acolo, venea şi se rezema de pervazul uşii cu peruca lui, cât mai aproape de cataramele de la pantofii îngerului care-i păzea negoţul şi prăvălia. Dar niciun idol sălbatic, cu gura până la urechi, nici chiar o fată haină făcută din pene de papagal nu a fost vreodată mai nepăsător la rugăciunile sălbaticilor care îl adorau, decât era Aspirantul de marină la aceste dovezi de dragoste.

Inima lui Walter se întristă când aruncă o privire prin vechea lui odaie de culcare, aşezată sus printre parapete şi coşuri. Se gândi că nu mai rămăsese decât o singură noapte, care de ailtfel se şi lăsase, şi că va trebui să-şi ia rămas bun, poate pentru totdeauna de la această veche cunoştinţă. Despuiată de micul ei stoc de cărţi şi tablouri, odaia părea rece şi plină de dojană că o părăseşte. Parcă ar fi avut o presimţire că se va înstrăina de el. „Numai

câteva ceasuri – gândi Walter – şi visurile pe care le-am făurit aici, pe când eram copil de şcoală, nu vor fi mai mult ale mele decât această veche cameră. Visurile mele mi se pot întoarce în somn şi eu mă pot iar întoarce aici, se prea poate; dar visurile, cel puţin, nu vor sluji altui stăpân decât mie, pe când camera asta poate avea o mulţime de stăpâni şi fiecare din ei poate s-o schimbe, să o lase neîngrijită şi să-şi bată joc de ea”.

Dar unchiul nu trebuia lăsat singur în odăiţa lui dosnică, unde şedea acum numai cu gândurile lui, deoarece Căpitanul Cuttle, deşi aspru, totuşi delicat, se (mea dinadins deoparte, în ciuda dorinţei lui, pentru ca cei doi să poată sta puţin de vorbă între patru ochi. Ca unmare, Walter abia înapoiat acasă de la treburile acestei ultime zile, coborî repede, pentru a-i ţine de urât unchiului Sol.

— Unchiule – zise el voios, punând mâna pe umă-l rul bătrânului – ce să-ţi trimit din Barbados?

— Nădejde, scumpul meu Wally. Nădejde că ne vom revedea, înainte ca eu să cobor în mormânt. Trimitemi cât mai multă nădejde.

— Am să-ţi trimit, unchiule. Am destulă, am şi de prisos. Şi n, o să fiu zgârcit. Cât despre broaşte ţestoase, şi lămâi pentru punciul căpitanului Cuttle, şi conserve pentru dumneata, ca să ai duminicile, şi tot felul de bunătăţi, am să-ţi trimit vapoare întregi, unchiule, când voi fi destul de bogat.

Bătrânul Sol îşi şterse ochelarii şi zâmbi uşor.

— Să ştii că aşa am să fac, unchiule! strigă Walter voios şi bătându-l de mai multe ori pe umăr. Dumneata îmi dai curaj mie! Eu am să-ţi dau curaj dumitale! Mâine dimineaţă o să fim veseli, ca ciocârliile, unchiule, şi o să zburăm tot aşa de sus ca şi ele! Cât despre visurile mele, ele s-au înălţat atât de sus, încât nici nu le mai putem vedea.

— Wally, dragă copile – răspunse bătrânul – eu oi face ce-oi putea şi cât oi putea mai bine.

— Mai binele dumitale, unchiule – zise Walter cu râsul lui plăcut – este binele cel mai bun pe care-l cunosc. Dar nici dumneata, unchiule, n-ai să uiţi ce trebuie să-mi trimiţi?

— Nu, Wally, nu – răspunse bătrânul – am să-ţi scriu tot ce o să aflu despre domnişoara Dombey, acum că a rămas singură, biata mieluşică. Mi-e teamă totuşi că nu o să am mare lucru de scris, Wally.

— Acum să-ţi spun ceva, unchiule, zise Walter după o clipă de şovăire. Chiar acum am fost acolo.

— Cum, cum, cum? murmură bătrânul, ridicând sprâncenele şi odată cu ele şi ochelarii.

— Nu pentru ca s-o văd pe ea – spuse Walter – deşi fără îndoială aş fi putut să o văd, dacă aş fi cerut-o, fiindcă domnul Dombey nu este în oraş, dar pentru a-mi lua rămas bun de la Suzana. Ştii, unchiule, am crezut că pot să îndrăznesc să fac asta, în împrejurările de azi, mai ales amintindu-mi cum am văzut-o pe domnişoara Dombey ultima dată.

— Da, băiete, da, răspunse unchiul ieşind pentru o clipă din gândurile în care se afundase.

— Aşa că am văzut-o – spuse Walter – vreau să spun pe Suzana, şi i-am spus că mâine am şi plecat. I-am mai spus, unchiule, că dumneata ai arătat întotdeauna interes pentru, domnişoara Dombey, de când cu seara aceea când a fost aici la noi, şi că i-al dorit întotdeauna sănătate şi fericire, şi că întotdeauna vei fi mândru şi bucuros să-i poţi fi, cât de cât, de folos. Am crezut, ştii, că pot să-i spun asta în: împrejurările de fată. Nu crezi şi dumneata?

— Da, băiete, da, răspunse unchiul, pe acelaşi ton.

— Şi am adăugat – continuă Walter – că dacă ea (vorbesc de Suzana); fie ea personal, fie prin doamna Richards, sau prin oricare altă persoană care ar fi să

treacă pe aici, ar putea să-ţi comunice că domnişoara Dombey este sănătoasă şi fericită, dumneata te-ai bucura şi mi-ai scrie, barem atât, şi mie, şi m-aş bucura şi eu foarte tare. Asta-i! Pe cuvântul meu, unchiule, zise Walter, aproape că n-am închis ochii noaptea trecută, tot gândindu-mă cum să fac asta; şi când am ieşit azi-dimineaţă, nu mă puteam hotărî dacă să o fac sau nu; dar ştiu bine că aşa îmi cerea inima şi aş fi fost foarte nenorocit mai târziu, dacă nu i-aş fi ascultat glasul.

Vocea lui cinstită şi toată înfăţişarea lui întăreau cele spuse şi dovedeau cât de curat îi este sufletul.

— Aşa că, dacă ai s-o vezi vreodată, unchiule – urmă Walter – acum e vorba de domnişoara Dombey – şi poate, cine ştie, ai s-o vezi, spune-i ce simţeam pentru ea, cât de mult mă gândeam la ea când eram aici; spune-i cum ţi-am vorbit de ea cu lacrimi în ochi, unchiule, în această ultimă seară, înainte de plecare. Spune-i că nu voi putea uita niciodată chipul ei drăgălaş şi felul ei blând de a fi şi, mai presus de toate, bunătatea ei. Şi, deoarece eu nu am scos pantofii din picioarele unei femei sau din ale unei doamne tinere, ci din picioarele unei copilite nevinovate – spuse Walter – spune-i, dacă nu te superi, unchiule, că am păstrat pantofii… O să-şi amintească ea de câte ori. i-au căzut din picior… şi i-am luat cu mine ca amintire!

Chiar în clipa aceea, pantofii ieşeau pe uşă, într-unul din cuferele lui Walter. Un hamal, care încărcase bagajele într-un camion pentru a le îmbarca în docuri pe bordul vasului „Fiul şi Credele”, îi luase în stăpânire şi îi ducea cu el în camion, chiar sub ochii nepăsătorului Aspirant de marină, înainte ca proprietarul lor să fi sfârşit bine vorba.

Dar de data asta, nepăsarea vechiului marinar pentru comoara ce se îndepărta cu camionul putea fi iertată, pentru că în aceeaşi clipă, în câmpul privirii lui mirate şi treze, apărură Florence şi Suzana Nipper

— Florence uitându-se la fata lui cu sfială şi primind

ca o lovitură privirea lui de lemn.

Mai mult încă, ele intrară în prăvălie şi de aici în odaia din fund, fără să fi fost văzute de nimeni altul decât de Marinarul de Lemn. Nici Walter, care stătea cu spatele la uşă, nu ar fi ştiut nimic despre sosirea lor, dacă nu l-ar fi văzut pe unchiul său sărind de pe scaunul pe care şedea şi prăbuşindu-se aproape pe un altul.

— Ce-i, unchiule? exclamă Walter. Ce s-a întâmplat?

Bătrânul Solomon răspunse numai:

— Domnişoara Dombey I

— Se poate una ca asta? strigă Walter, întorcându-se către ea şi tresărind la rândul lui. Dumneavoastră aici I

Şi totuşi fusese cu puitintă şi era atât de adevărat, încât Florence, în timp ce cuvintele erau încă pe buzele lui Walter, trecu în fugă pe lângă el şi apucă cu amândouă mâinile pulpanele hainei cafenii a unchiului Sol; apoi îl sărută pe obraz şi, întorcându-se, întinse mâna lui Walter, cu toată loialitatea şi seriozitatea care-i erau fireşti şi nu aveau seamăn pe lume.

— Va să zică pleci, Walter! rosti Florence.

— Da, domnişoară Dombey, răspunse el, silindu-se să pară mai voios decât era. Da, mă aşteaptă o călătorie lungă.

— Şi unchiul dumitale – spuse Florence, întorcându-şi privirea către Sol – sunt sigură că e trist că pleci. Ah! Văd foarte bine că e trist! Dragă Walter, şi eu sunt foarte tristă.

— Doamne-Dumnezeule – exclamă domnişoara Nipper – şi când te gândeşti că aici sunt atitia alţii

de care ne-am putea lipsi, dacă e vorba să-i numeri;

Doamna Pipchin, ca supraveghetoare, ar fi ieftin plătită, chiar dacă ar fi plătită în aur după greutatea ei, iar dacă e nevoie de cineva care să tiranizeze pe negri, atunci Blimberii ăia sunt oamenii cei mai potriviţi pentru o atare îndeletnicire.

Spunând acestea, domnişoara Nipper îşi dezlegă pan

glicile de la bonetă, şi, după ce privi câteva clipe cu un aer distrat într-un mic ceainic negru care se găsea de masă împreună cu obişnuitul serviciu de ceai al casei, dădu din cap, scutură o cutie de tinichea şi, fără ca nimeni să o fi rugat, începu să pregătească ceaiul.

În acest timp, Florence se întoarse din nou către fabricantul de instrumente, care era tot atât de plin de admiraţie pe cât era de surprins.

— Vai, cât a crescut! spuse bătrânul Sol. Şi cât de frumoasă s-a făcut! Şi totuşi e neschimbată! Tot mereu aceeaşi!

— Adevărat! făcu Florence.

— Da, da, răspunse bătrânul Sol cu jumătate de glas „frecându-şi încet mâinile, când băgă de seamă că privirea ochilor ei strălucitori era gânditoare. Da, expresia asta îi era întipărită pe fată şi când era mică!

— Îţi aduci aminte de mine – spuse Florence cu un zâmbet – şi îţi aminteşti ce fetiţă mică eram pe atunci?

— Scumpă domnişoară – răspunse fabricantul de instrumente – cum puteam să te uit, când m-am gândit atât de des la dumneata şi am auzit vorbindu-se, de atâtea ori despre dumneata de atunci încoace? Chiar în clipa când ai intrat, Walter îmi vorbea despre dumneata şi-mi dădea pentru dumneata o însărcinare şi…

— Zău? întrebă Florence. Îţi mulţumesc, Walter!

Oh! Îţi mulţumesc, Walter! Mji-era teamă că ai putea pleca fără să te gândeşti la mine. Zicând acestea, îi întinse din nou mânuţa, cu atâta voie bună şi sinceritate, încât Walter i-o ţinu câteva clipe în mâna lui şi nu se putu hotărî să-i dea drumul.

Şi totuşi Walter nu-i ţinu mâna aşa cum ar fi ţinut-o altă dată; nici atingerea ei nu îi trezi în suflet acele visuri din copilărie care îl legănaseră uneori până în vremea din urmă şi-l tulburau, cu chipurile lor nelămurite şi nehotărâte. Curăţenia şi nevinovăţia felului ei drăgălaş de

a fi, încrederea ei desăvârşită, ca şi simpatia neprefăcută care vorbea din adâncul ochilor ei credincioşi şi care strălucea pe faţa ei frumoasă, umbrită doar de un zâmbet – căci vai! era un zâmbet prea trist pentru a o lumina – toate acestea nu mai aveau nimic din romantismul viselor lui. Toate îi aduceau aminte de patul de moarte al fratelui ei, deasupra căruia o văzuse aplecată şi de dragostea pe care copilul o arătase faţă de ea. O vedea înălţată pe aripile unor astfel de amintiri, mult deasupra viselor lui uşuratice, şi purtată înspre meleaguri mai luminoase şi mai senine.

— Mă… mă tem, domnule, că o să fiu nevoită să te numesc unchiul lui Walter, dacă îmi dai voie, îi spuse Florence bătrânului.

— Scumpa mea domnişoară, strigă bătrânul Sol. Dacă îţi dau voie! Doamne-Dumnezeule!

— Noi te-am cunoscut întotdeauna sub acest nume şi aşa am vorbit întotdeauna despre dumneata, spuse Florence, privind în jurul ei, cu un uşor oftat. Odaia aceea de altă dată, care ne era atât de dragă! Tot aceeaşi a rămas! Ce bine mi-o amintesc!

Bătrânul Sol se uită mai întâi la ea, apoi la nepotul său, îşi frecă mâinile, îşi şterse ochelarii şi spuse încet:

— Of! Timpul, timpul, timpul!

Se făcu o scurtă tăcere, în răstimpul căreia Suzana Nipper scoase cu îndemânare din bufet două ceşti şi două farfurioare şi aşteptă îngândurată să fiarbă ceaiul.

— Vreau să spun unchiului lui Walter ceva ce mă nelinişteşte, spuse Florence, punând mina pe mâna bătrânului, care se odihnea pe masă. Unchiul Sol o să rămână singur şi tare aş vrea, dacă-mi dă voie, nu să iau locul lui Walter, deoarece asta n-ar fi cu puitintă, dar să-i fiu prietenă credincioasă şi să-l ajut, pe cât voi putea, cât timp Walter va fi plecat. I-aş fi foarte recunoscătoare dacă mi-ar îngădui-o; o să mi-o îngădui, unchiul lui Walter?

Fabricantul de instrumente, fără să răspundă, duse la

buze mâna lui Florence. Suzana Nipper, cu braţele încrucişate, rezemată de spatele scaunului prezidenţial pe care ea singură şi-l alesese, muşcă unul din capetele panglicii de la bonetă şi scoase un uşor suspin, privind către luminatorul din tavan.

— O să-mi dai voie să viu să te văd, când am să pot? – întrebă Florence – şi să-mi povesteşti toate celea despre dumneata şi despre Walter. Nu trebuie să ai niciun secret, nici fată de Suzana, dacă vine ea în locul meu. Poţi să te destăinui nouă, să ai încredere în noi şi să te bizui pe noi. Şi o să ne îngădui poate să-ţi aducem câte o mângâiere în singurătatea dumitale. Vrei, unchiule?

Faţa ei dulce îndreptată spre el, ochii ei blânzi şi rugători, vocea ei blajină şi atingerea uşoară pe braţul lui apăreau şi mai îmbietoare, datorită respectului şi veneraţiei pe care vârsta lui le inspirau acestui copil. şi care dădeau înfăţişării ei un aer ide smerenie plin de gingăşie şi de sfioasă şovăială. Toate acestea, laolaltă cu firească ei lipsă de făţărnicie, copleşiră „în aşa măsură pe bietul bătrân, încât nu putu să răspundă decât:

— Scumpul meu Wally I Spune tu um cuvânt în locul meu. Îi sunt adânc recunoscător!

— Nu, Walter, răspunse Florence, cu zâmbetul ei liniştit. Nu spune nimic în locul lui, te rog. Iii înţeleg foarte bine şi, de aici înainte, noi doi trebuie să ne obişnuim să stăm de vorbă, fără dumneata, scumpul meu Walter.

Părerea de rău cu care rosti cuvintele din urmă îl mişcă pe Walter mai mult decât toate celelalte.

— Domnişoară Florence – replică el, căznindu-se să-şi recapete voioşia pe care o avusese pe când vorbea cu unchiul său – drept mulţumire pentru. atâta bunătate nu ştiu nici eu să-ţi spun mai multe decât unchiul meu. De asta sunt sigur. Dar chiar dacă aş avea puterea să vorbesc un ceas întreg, la urma urmei ce aş putea să spun mai mult, decât că toate astea îţi seamănă.

Suzana începu să muşte un alt capăt al panglicii de la bonetă şi, privind iarăşi către luminatorul din tavan, dădu din cap, încuviinţând acest simţământ.

— Oh I Walter, aş mai avea ceva să-ţi spun, înainte de pleci: te rog să-mi spui, pe nume şi să nu mai vorbeşti cu mine ca şi cum ai fi un străin.

— Ca şi cum aş fi un străin! răspunse Walter. Nu, aşa n-aş putea să-ţi vorbesc. Cel puţin sunt sigur că n-aş putea să simt ca un străin.

— Da, dar asta nu-i destul şi nu-i ce vreau să spun. Pentru că Walter – adăugă Florence, izbucnind în plâns – el te iubea foarte mult şi înainte, de a muri mi-a spus că te iubeşte şi mi-a mai spus: nu-l uita pe Walter! Acum, că el a murit şi că eu nu mai am pe nimeni altul pe lume, dacă dumneata ai vrea să fii un frate pentru mine, eu voi fi toată viaţa sora dumitale şi mă voi gândi la dumneata ca la un frate, orişiunde, ne-am afla. Iată ce voiam să-ţi spun, dragă Walter, dar nu pot să-ţi spun aşa cum aş vrea, fiindcă inima mi-e prea plină.

Şi cum inima îi era plină, în dulcea ei nevinovăţie, întinse amândouă mâinile către el. Walter, luându-le, se aplecă şi atinse faţa ei înecată de laferimi, care nici nu se trase înapoi, şi nici nu se roşi; Florence privi în sus la el cu încredere şi loialitate. În această clipă, orice umbră de îndoială sau de tulburare pieri din sufletul lui Walter. I se păru că răspunde la chemarea ei nevinovată, de lângă patul copilului mort; şi în amintirea acelei clipe solemne, îşi jură lui însuşi că pe tot timpul surghiunului lui va apăra şi va ocroti chipul ei cu iubire frăţească, că va păstra curată încrederea ei şi se va socoti un netrebnic dacă ar umbri-o cu vreun gând care n-a fost şi în sufletul ei, când ea i-a dăruit încrederea.

Suzana, Nipper, care acum muşcase în acelaşi timp amândouă panglicile de la bonetă şi încredinţase luminatorului din tavan o mare parte din emoţia ce o

cuprinsese în timpul negocierilor ce se duceau în faţa ei, schimbă acum subiectul convorbirii, întrebând cine dorea lapte şi cine zahăr, şi fiind lămurită în această privinţă, turnă ceaiul. Câteşipatru se strânseră prieteneşte în jurul măsuţei şi luară ceaiul, privegheaţi de aproape de această tânără doamnă, iar prezenţa Florencei printre ei făcu în mica odăiţă din fund ca până şi fregata „Tartar” de pe perete să pară luminoasă.

Cu o jumătate de ceas mai devreme, Walter pentru nimic în lume nu ar fi fost în stare să-i spună lui Florence pe nume. Dar acum, că ea îl rugase, putea să o facă. Putea să se gândească la prezenţa ei acolo fără nicio teamă ascunsă că ar fi fost poate mai bine ca ea să nu fi venit. Putea cugeta liniştit la frumuseţea ei, plină de făgăduinţi. şi de fericirea bărbatului care, cândva, îşi va găsi un locşor într-o astfel de inimă. Putea să se gândească cu mândrie la locul pe care-l ocupa el însuşi acolo şi cu hotărâre curajoasă îşi propuse, dacă nu să-l şi merite, lucru pe care-l socotea mai presus de nădejdile lui, cel puţin să nu se arate niciodată nevrednic de el.

Fără îndoială că în jurul mâinilor Suzannei Nipper, pe când pregătea ceaiul, trebuie să fi plutit înrâurirea vreunei zâne care dăruia linişte atmosferei din odaie în timpul acestor convorbiri. Fără îndoială că o oarecare înrâurire potrivnică trebuie să fi plutit în jurul arătătoarelor de la cronometrul unchiului Sol, anişcindu-le mai repede decât fusese mânată de vânt fregata „Tartarul”. Oricum i-ar fi, musafirii aveau o trăsură care-i aştepta la un colţ liniştit, nu departe de acolo, şi cronometrul fiind consultat din întâmplare, îşi spuse atât de hotărât părerea că trăsura aşteptase multă vreme, încât fu cu neputinţă ca cineva să se mai îndoiască de aceasta, mai ales că părerea venea de la o autoritate ce niciodată; mu dădea greş. Chiar dacă unchiul Sol ar fi fost să meargă la spânzurătoare după ceasornicul lui, el n-ar fi admis că merge înainte, nici

măcar cu o mică părticică de secundă.

La despărţire, Florence îi reaminti bătrânului încă o dată tot ce îi spusese mai înainte, şi-l legă să se ţină de învoială. Unchiul Sol o însoţi cu dragoste până la picioarele Marinarului de Lemn şi acolo o încredinţă lui Walter, care se pregătea să le întovărăşească, pe ea şi pe Suzana Hiper, până la trăsură.

— Walter – spuse Florence în treacăt pentru că mi-a fost frică să te întreb în faţa unchiului, te întreb acum: crezi că o să lipseşti multă vreme?

— Să-ţi spun drept – zise Walter – nu ştiu. Mă ţepi însă că da. Domnul Dombey aşa mi-a dat să înţeleg, când m-a numit.

— Să fie oare o favoare, Walter? întrebă Florence după o scurtă şovăire şi privindu-l cu nelinişte în ochi.

— Postul ce mi-a încredinţat? spuse Walter.

— Da.

Walter ar fi dat orişice ca să-i fi putut răspunde afirmativ, dar faţa lui răspunse înainte ca ibueele să fi scos un cuvânt şi Florence era prea atentă la faţa, lui pentru ca să nu înţeleagă răspunsul.

— Mă tem că nu eşti un favorit al tatii, spuse ea sfioasă.

— Nici nu văd de ce aş fi, răspunse Walter zâmbind.

— Adevărat, n-ai de ce, Walter I

— N-aveam de ce, spuse Walter, înţelegând ce voia să spună ea. În Firmă sunt mulţi slujbaşi. Între domnul Dombey şi un tânăr ca mine e o nemăsurată depărtare. Dacă eu îmi fac datoria, nu fac decât ceea ce se cuvine şi nimic mai mult decât toţi ceilalţi.

Florence avea poate vreo bănuială, de care de-abia îşi putea da seama: o bănuială care de curând încolţise în chip nelămurit şi nedefinit în sufletul ei, în noaptea aceea când se dusese jos în camera tatălui ei. Ea bănuia că poate interesul întâmplător al lui Walter pentru ea, precum şi

faptul că o cunoştea de multă vreme, să-i fi atras această puternică dizgraţie şi aversiune. Se gândea oare şi Walter la fel, sau ghicea el că în clipa aceea un astfel de gând îi trecuse şi ei prin minte? Niciunul din ei nu lăsă totuişi să se înţeleagă aşa ceva. Nici el, nici ea câtva timp nu scoaseră vreun cuvânt. Suzana, care mergea de cealaltă parte a lui Walter, îi ţinea pe amândoi sub privirea ei pătrunzătoare şi, fără îndoială, gândurile ei călătoreau în aceeaşi direcţie, însă de asemenea fără a se trăda.

— Poate ai să vii curând înapoi, Walter, spuse Florence.

— Poate am să viu înapoi – spuse Walter – când voi fi bătrân şi atunci o să te regăsesc pe dumneata, o doamnă în vârstă. Dar nădăjduiesc să iasă bine.

— Tata – spuse Florence după o clipă – se va vindeca de durerea lui şi poate, într-o bună zi, îmi va vorbi mai deschis. Dacă o s-o facă, am să-i spun cât de mult doresc să te văd iarăşi înapoi şi o să-l rog să te recheme, de dragul meu.

Era în aceste cuvinte despre tatăl ei o modulaţie înduioşătoare a glasului, pe care Walter o înţelese prea bine.

Cum ajunseseră lângă trăsură, Walter s-ar fi despărţit bucuros de ea fără să-i mai vorbească, fiindcă acum simţea cu adevărat ce înseamnă despărţirea; dar Florence, când se aşează în trăsură, îi luă mâna şi el simţi că în mina ei era un pacheţel.

— Walter – spuse ea, privindu-l în faţă cu ochi plini de dragoste – la fel ca şi dumneata nădăjduiesc şi eu în vremuri mai bune. Am să mă rog lui Dumnezeu şi cred că o să avem parte de ele. Acest mic dar îl pregătisem pentru Paul. Te rog pri. meştel şi, odată cu el. dragostea mea, şi nu te uita la el decât după ce vei fi plecat. Şi acum, Dumnezeu să te binecuvânteze, Walter, nu mă uita niciodată. Nu uita că-mi eşti frate, scumpul meu Walter!

Walter fu bucuros că Suzana Nipper se ivi între ei, pentru că astfel ar fi lăsat-o pe Florence cu o amintire tristă despre el. Fu bucuros de asemeni şi de faptul că ea nu-l mai privi din trăsură, ci se mulţumi doar să-i facă un semn cu mâna, atâta timp cât el putu să o mai vadă.

Cu toată rugămintea ei, Walter nu se putu stăpâni să nu deschidă pachetul, seara, când se duse la culcare. Era o pungă mică şi în ea era bani.

În dimineaţa următoare, soarele, întorcându-se din călătoria lui prin ţări străine, se înălţă strălucitor, şi Walter se sculă odată cu el pentru ca să primească pe căpitan care şi aştepta în faţa uşii. El ieşise mai devreme decât era nevoie, numai ca să plece de acasă pe când doamna Macstinger încă mai dormea.

Căpitanul voia să arate că e în toanele lui cele mai bune şi aduse, pentru gustarea de dimineaţă, în unul din buzunarele largii lui haine albastre, o limbă foarte tare afumată.

— Şi Walr – spuse căpitanul, când se aşeză la masă – dacă unchiul dumitale este omul pe care îl ştiu eu, atunci, pentru prilejul ăsta, o să scoată ultima lui sticlă de Madeira.

— Nu, nu, Ned – răspunse bătrânul – pe aia o s-o destup când o să se întoarcă Walter acasă.

— Bine zici, strigă căpitanul. I-auzi!

— Stă bine unde e – spuse Sol Gills – culcată acolo jos în pivniţa cea mică, acoperită cu praf şi păienjeniş. Poate că şi dumneata şi eu o să fii, în acoperit! cu praf şi cu păienjeniş, Ned, înainte ca ea să vadă lumina zilei.

— I-auzi! strigă căpitanul. Bună treabă! Walr, băiete! Creşte un smochin aşa cum se cuvine şi când o să fii bătrân, odihneşte-te la umbra lui. Cercetează izvorul – spuse căpitanul, după o scurtă gândire – nu sunt chiar sigur unde se poate găsi acest citat, dar dacă-l găseşti, notează-l. Sol Gills, haide, ridică ancora!

— Dar acolo sau în altă parte, ea va sta, Ned, până ce se va înapoia Wally ca s-o ceară, spuse bătrânul. E tot ce voiam să spun.

— Şi ai spus-o bine – răspunse căpitanul – şi dacă nu o să desfundăm noi sticla asta, toţi trei împreună, atunci vă dau voie la amândoi să beţi şi partea mea!

În ciuda veseliei lui fără măsură, căpitanul nu luă decât o bucăţică mică de limibă afumată, deşi, când se uitau la el, încerca să pară că ar avea o poftă de lup. De asemenea, îi era grozav de frică să rămână singur, numai cu unul din cei doi, pentru că socotea că nu era în stare să salveze aparenţele decât dacă rămâneau tot timpul împreună. Această teamă din partea căpitanului îl silea la tot felul de iscusite manevre: când Solomon plecă să-şi pună haina, fugi după el spre uşă, sub cuvânt că văzuse trecând o căruţă de piaţă cum nu se mai pomenise, sau când Walter se duse sus ca să-şi ia rămas bun de la locatari, el alergă afară în stradă, prefăcându-se că simţise miros de fum dintr-un coş din apropiere. Căpitanul Cuttle socotea că aceste vicleşuguri erau de nepătruns pentru observatori neştiutori.

Walter tocmai cobora de la etajul de sus, unde fusese ca să-şi ia rămas bun şi trecea prin prăvălie pentru ca să se înapoieze în odaia din dos, când dădu cu ochii de o fată ofilită pe care o cunoştea şi care privea înăuntru prin uşă. El se repezi către ea.

— Domnule Carker! strigă Walter, strângând mâna lui John Carker-junior. Intraţi vă rog! E foarte frumos din partea dumneavoastră că aţi venit aşa devreme ca să vă luaţi rămas bun de la mine. Ştiţi cât de bucuros sunt să vă pot strânge mâna încă o dată, înainte de a pleca. Nu pot să vă spun cât de bucuros sunt că am acest prilej. Intraţi, vă rog.

— Nu prea este de crezut că o să ne mai întâlnim vreodată, Walter – răspunse celălalt, rezistând amabil la

invitaţie – şi eu sunt bucuros de acest prilej. În ajunul despărţirii, pot îndrăzni să vorbesc cu dumneata şi să-ţi dau mâna. Acum nu voi mai fi nevoit să rezist încercărilor dumitale sincere de apropiere, Walter.

Spunând acestea, era în zâmbetul lui o melancolie care vădea că el găsise măcar într-atâta o tovărăşie şi o prietenie pentru gândurile lui.

— Oh! Domnule Carker! răspunse Walter. Pentru ce le-aţi respins? Sunt foarte sigur că nu mi-aţi fi putut face decât bine.

El dădu din cap.

— Dacă aş putea face vreodată un bine pe acest pământ, apoi l-aş face pentru dumneata, Walter. Faptul că te-am văzut zi de zi a fost pentru mine o fericire şi totodată o remuşcare; dar plăcerea a fost mai mare decât durerea. Acum o ştiu, când simt ce pierd.

— Intraţi, domnule Carker, şi faceţi cunoştinţă cu bunul şi bătrânul meu unchi, stărui Walter. Am stat deseori de vorbă cu el despre dumneavoastră şi el va fi fericit să vă povestească tot ce are să afle despre mine. Eu nu i-am… – spuse Walter, băgând de seamă şovăiala lui Carker – eu nu i-am spus nimic despre ultima noastră convorbire, domnule Carker, nici măcar lui nu i-am spus, oredeţi-mă.

Domnul Carker-junior, cu părul cărunt, îi strânse mâna, şi ochii i se umplură de lacrimi.

— Dacă voi face vreodată cunoştinţă cu dânsul, Walter – răspunse el – o voi face ca să pot avea ştiri despre dumneata. Fii sigur că nu voi abuza de îngăduinţa şi consideraţia dumitale; căci ar însemna să abuzez de ele dacă nu i-aş spune tot adevărul, înainte de a-i fi câştigat încrederea. Dar eu nu am niciun prieten şi nicio cunoştinţă afară de dumneata; şi nici chiar de dragul dumitale nu prea cred că-mi voi mai face altele.

— Aş fi dorit – spuse Walter – ca dumneavoastră să-mi fi îngăduit să vă fiu prieten. Am dorit întotdeauna acest

lucru, domnule Carker, după cum ştiţi, dar niciodată atât de mult ca acum, când trebuie să ne despărţim.

— Este de ajuns – răspunse celălalt – că dumneata ai fost prietenul inimii mele şi că atunci când te-am ocolit mai mult, inima mea s-a îndreptat cel mai mult către dumneata şi era cu totul plină de dumneata. Rămâi cu bine, Walter.

— Rămâneţi cu bine, domnule Carker. Dumnezeu să vă aibă în paza lui, strigă Walter mişcat.

— Dacă – zise celălalt, luându-i o mână într-a lui în timp ce vorbea – dacă atunci când te vei înapoia, eu voi lipsi din vechiul meu colţ şi vei afla de la cineva unde sunt înmormântat, vino şi aruncă o privire asupra mormântului meu. Gândeşte-te că aş fi putut să fiu şi eu tot atât de cinstit şi de fericit ca şi dumneata şi lasă-mă să cred atunci când voi şti că mi-a sosit ceasul, că cineva care seamănă cu eul meu de altă* dată se va opri acolo o clipă şi îşi va aduce aminte de mine, cu milă şi cu îngăduinţă! Cu bine, Walter!

Chipul lui alunecă asemenea unei umbre, pe strada înecată de lumina soarelui, atât de veselă şi totuşi atât de solemnă în dimineaţa aceea de vară, apoi, încet, dispăru.

Neînduplecatul cronometru vesti, în cele din urmă, că Walter trebuie să întoarcă spatele Marinarului de Lemn, şi plecară, el, unchiul lui şi căpitanul, într-o birjă, spre un chei, de unde trebuiau să ia un vaporaş care să-i ducă la un anumit loc din josul râului. Numele locului, după cum îl pronunţă căpitanul, rămase o taină de nepătruns pentru urechile oamenilor de uscat. Ajunşi acolo, unde corabia se adăpostise pe timpul fluxului din ultima noapte, fură conduşi la bord de nişte marinari gălăgioşi printre care era şi un ciclop murdar pe care îl cunoştea căpitanul. Cu singurul lui ochi, acesta îl recunoscu pe căpitan aproape de la o poştă depărtare şi, din clipa când îl recunoscu, schimbă cu el nişte răcnete de neînţeles; O dată ce deveniră prada legală a acestui personaj, care era grozav

de răguşit şi avea din fire obiceiul de a nu se bărbieri, fură duşi dăteşitrei pe bordul lui „Fiul şi Credele”. Pe vas domnea o grozavă neorânduială: pânze pline de noroi pe puntea umedă, frânghii aruncate ici şi colo, de care se împiedicau trecătorii, bărbaţi în cămăşi roşii alergând cu picioarele goale încoace şi încolo, butoaie ce blocau aproape toată puntea. Acolo unde înghesuiala era mai mare se putea vedea un bucătar negru, într-o bucătărie neagră, înglodat până-n gât în tot soiul de legume şi orbit de fum.

Căpitanul îl duse numaidecât pe Walter într-un colţ şi, cu o sforţare mare care îl făcu roşu ca racul la faţă, scoase din buzunar ceasornicul de argint, care era aşa de mare şi stătea atât de strâns în buzunar încât sări din el ca cepul dintr-un butoi.

— Walr – spuse căpitanul dându-i-l şi strângându-i mâna cu putere – un dar de adio, băiete. Dă-l în fiecare dimineaţă înapoi cu o jumătate de oră şi cu încă un sfert către după-amiază şi atunci o să ai un ceas care o să-ţi facă cinste.

— Căpitane Cuttle! Nici să nu aud de aşa ceva! strigă Walter, reţinându-l, deoarece voia să plece. Te rog ia-l înapoi. Am şi eu unul.

— Atunci Walr – spuse căpitanul, băgând repede mâna într-unul din buzunare şi scoţând cele două linguriţe de ceai şi cleştele de zahăr, cu care se înarmase pentru a putea face faţă unui refuz – ia în locul ceasornicului fleacurile astea de tacâmuri.

— Nu, nu, nu pot să le iau. Zău, mii de mulţumiri! Nu le arunca, căpitane Cuttle! strigă Walter, deoarece căpitanul făcuse o mişcare ca şi când ar fi vrut să le arunce peste bord. O să-ţi fie mai de folos dumitale decât mie. Dă-mi bastonul dumitale. M-am gândit adesea că mi-ar face plăcere să fie al meu. Şi acum, rămâi cu bine, căpitane Cuttle! Ai grijă de unchiul. Unchiule, Dumnezeu să te

binecuvânteze!

Şi ajunseră, în mijlocul neorânduielii, pe partea cealaltă a punţii, înainte ca Walter să fi putut să-i mai vadă; şi când el dădu fuga la pupă şi se uită după ei, văzu pe unchiul Sol în barcă, cu capul plecat, în timp ce căpitanul Cuttle îl lovea pe spate cu ceasul lui de argint (ceea ce trebuie să fi fost foarte dureros) şi plin de nădejde, dădea din mâinile în care ţinea linguriţele de ceai şi cleştele de zahăr. Când dădu cu ochii de Walter, căpitanul Cuttle, cu multă nepăsare, lăsă să cadă comoara pe fundul bărcii şi, scoţându-şi pălăria de muşama, îl strigă plin de veselie. Pălăria se văzu strălucind în soare şi căpitanul o. flutură în aer, până ce Walter nu o mai văzu. Apoi învălmăşeala de pe bord, care crescuse repede, ajunse la culme. Alte două sau trei corăbii plecară, salutându-i. Pânzele străluceau, în timp ce Walter privea cum îşi întindeau fetele spre vântul prielnic. Apa tfşnea ca scântei la proră şi „Fiul şi Credele" îşi începu călătoria, tot atât de plin de nădejde şi tot atât de sprinten ca şi mulţi alţi fii şi moştenitori, azi scufundaţi, care porniseră la drum înaintea lui.

Zi de zi, bătrânul Sol şi căpitanul Cuttle stăteau în odăiţa din dos, cu harta întinsă în faţa lor pe masa rotundă, şi calculau mersul corăbiei şi-i urmăreau drumul. Seara, când bătrânul Sol se căţăra pe scări, atât de singur, pentru a se duce în mansarda lui, unde câteodată vântul urla ca o canonadă de artilerie grea, el privea la stele, asculta urletul vântului şi stătea treaz mai multă vreme decât dacă ar fi fost de cart, pe bordul corăbiei. În timpul acesta ultima sticlă de Madeira care avusese şi ea zilele ei de călătorie pe mare şi cunoscuse şi ea primejdiile adâncului, stătea culcată, acoperită de praf şi păienjeniş, liniştită şi netulburată de nimeni.

CAPITOLUL XX

Domnul Dombey pleacă într-o călătorie

— Domnule Dombey – spuse maiorul Bagstock

— Joey B. nu este în genere un sentimental, căci Josef e tare. Dar Joe are simţămintele lui, domnule, şi dând i le trezeşte cineva, să fiii al dracului, domnule Dombey – strigă maiorul, dintr-odată fioros

— Asta-i slăbiciune şi eu nu mă dau bătut cu de-alde astea!

Maiorul Bagstock se uşură de toate aceste cuvinte când îi fu dat să întâmpine pe domnul Dombey, ca musafir, în capătul scării casei lui din Piaţa Prinţesei. Domnul Dombey venise să ia micul dejun cu maiorul, înainte de a purcede cu el în călătorie. Nenorocitul de negru trebuise să treacă printr-un întreg şir de suferinţe din pricina chiflelor, iar în legătură cu fierberea ouălor, viaţa lui se prefăcu într-o adevărată povară.

— Nu face de un bătrân soldat de teapa lui Bagstock – observă maiorul căzând într-o stare de înduioşare – să se lase pradă emoţiilor, dar să fiu al dracului, domnule – strigă maiorul într-un nou atac de furie – împărtăşesc durerea dumitale!

Faţa stacojie a maiorului se coloră şi mai viu şi ochii lui de homar se holbară şi mai tare, când strânse mâna domnului Dombey, dând acestei acţiuni paşnice un caracter atât de sfidător ca şi când ar fi fost preludiul unui meci de box cu domnul Dombey, pentru un premiu de o mie de lire şi campionatul Angliei. Cu o mişcare de rotaţie a capului şi cu un gâfâit ce semăna mai mult cu tuşea unui cal, maiorul, acum stăpân pe sentimentele sale, duse pe musafirul său în odaia de primire şi acolo îi ură bun venit, cu felul liber şi deschis care se cuvenea fată de un tovarăş de călătorie.

— Dombey – spuse maiorul – sunt vesel să te văd. Sunt mândru să te văd. Nu sunt muri oameni în Europa, cărora J. Bagstock le-ar spune asta – căci Josh e brutal, domnule; aşa e firea lui, dar Joey B. e mândru să te vadă,

Dombey.

— Maiorule – răspunse domnul Dombey – eşti foarte îndatoritor.

— Nu, domnule – apuse maiorul – să fiu al dracului, nu-i felul meu de a fi aşa. Dacă ar fi fost felul de a fi al lui Joe, Joe ar fi fost pe vremea asta locotenent-general sir Josef Bagstock, K.C.B.[12] şi te-ar fi primit în cu totul altă locuinţă. Mi se pare că nu-l cunoşti încă pe bătrânul Joe. Dar acest prilej fiind cu totul deosebit, e un izvor de mândrie şi pentru mine. Pe Dumnezeul meu, domnule – spuse maiorul hotărât – e o cinste, pentru mine!

Domnul Dombey, în stima ce o avea pentru el însuşi şi pentru banii săi, socoti că toate acestea erau foarte adevărate şi, ca atare, nu se împotrivi cu nimic. Recunoaşterea instinctivă a unor atari adevăruri şi afirmarea lor atât de hotărâtă de către maior îi fură deosebit de plăcute. Era pentru domnul Dombey o dovadă, dacă mai era nevoie de aşa ceva, că nu se înşelase în părerea lui despre maior. Era o garante că puterea lui se întinde dincolo de propria lui sferă şi că maiorul, deşi ofiţer şi om de lume, îşi dădea tot atât de bine seama de aceasta ca şi aprodul de la bursă.

Şi dacă, în orice împrejurări, ar fi fost pentru el o mângâiere să ştie aşa ceva, era cu atât mai mult o mângâiere acum, când neputinţa voinţei lui, nestatornicia nădejdilor lui, slaba putere a averii lui îi fuseseră dovedite atât de dureros. Ce puteau să facă banii, îl întrebase băiatul lui. Câteodată, gândindu-se la întrebarea copilului, se putea opri cu greu să se întrebe şi el ce pot să facă banii, ce au făcut banii pentru el?

Dar acestea erau gândurile unui om care trăia singuratic, gânduri născute noaptea, târziu, în deznădejdea şi tristeţea singurătăţii. Mândria îşi reluă curând stăpânirea, întărită fiind de atâtea alte dovezi

12 Comandor al unui ordin cavaleresc (n.r.).

concludente şi de valoare, cum erau acelea aduse de maior. Domnul Dombey, lipsit de prieteni cum era, se apropie tot mai mult de maior. Nu se poate spune că prietenia lui îl încălzea, totuşi îl dezgheţa puţin. Prezenţa maiorului îi fusese – cel puţin în parte – plăcută, în timpul şederii la mare. Era un om de lume şi avea unele cunoştinţe în lumea mare. Vorbea mult şi spunea tot felul de poveşti şi domnul Dombey ar fi vrut să-l privească ca pe o minte aleasă, care strălucea în societate şi era neatinsă de otrava sărăciei, de care minţile alese sunt în genere prea mult corupte. Situaţia lui în societate era bine stabilită. Luat în totul, maiorul era un tovarăş de încredere, bine deprins cu o viaţă de trândăveală şi cu localităţile de felul aceleia unde trebuiau să plece. Avea-un aer de degajare mondenă, ce se potrivea îndeajuns.cu felul domnului Dombey, de cetăţean din City, fără însă a-l umbri. Poate că prin mintea domnului Dombey trecuse în chip fugar şi gândul că maiorul, obişnuit fiind, datorită meseriei lui, să treacă uşor peste loviturile sorţii, cum era aceea ce sfărâmase fără cruţare speranţele domnului Dombey, ar putea, fără să-şi dea seama, să-i împărtăşească şi lui ceva din această folositoare filosofie şi să-i împrăştie acea slăbiciune a părerilor de rău. Dar domnul Dombey ascunse acest gând, lăsându-l să zacă în fundul sufletului, la un loc cu mândria sa, fără măcar a-l cerceta mai de aproape.

— Unde-i puşlamaua aia, spuse maiorul, privind mânios prin odaie.

Negrul, care nu avea un nume precis, dar răspundea la orice poreclă, oricât de jignitoare ar fi fost, se înfăţişă fără întârziere la uşă, ba îndrăzni chiar să se apropie.

— Păcătosule! – strigă maiorul mânios – unde-i dejunul?

Servitorul negru dispăru în căutarea dejunului şi putu fi auzit numaidecât cum suia scările, tremurând în aşa hal că farfuriile şi vasele ciocnindu-se pe tavă,

cuprinse de o simpatie reciprocă, zăngăniră tot drumul până sosi cu ele sus.

— Dombey – spuse maiorul, urmărindu-l pe negru din ochi, pe când acesta aşeza lucrurile pe masă şi socotind că-l îndeamnă ameninţându-l cu pumnul strâns pentru că scăpase o lingură – iată o friptură garnisită, un pateu gustos, nişte rinichi şi aşa mai departe. Bătrânul Joe nu poate, din păcate, să ofere mai mult decât un ospăţ de campanie, după cum vezi.

— E chiar grozav, maiorule, răspunse oaspetele său şi o spuse nu numai pentru a fi curtenitor, ci şi fiindcă maiorul aveai obiceiul să trăiască bine şi mânca mai mult şi mai bine decât i-ar fi priit sănătăţii lui; de altfel, somităţile facultăţii constataseră că starea lui congestivă se datora în primul rând acestui fapt.

— Priveai parcă peste drum, domnule – observă maiorul – ai zărit-o pe prietena noastră?

— Vorbeşti de domnişoara Tox, răspunse domnul Dombey. Nu.

— Nostimă femeie, domnule, spuse maiorul, cu un râs sonor care, ieşind din gâtlejul lui prea scurt, aproape că-l înăbuşi.

— Domnişoara Tox e o persoană foarte cumsecade, pare-mi-se, răspunse domnul Dombey.

Răceala mândră a răspunsului păru să-l încânte pe maiorul Bagstock. Se umflă până nu mai putu de mulţumire şi chiar puse jos furculiţa şi cuţitul, pentru a-şi freca mâinile.

— Bătrânul Joe, domnule – spuse maiorul – era) e vremuri bine văzut prin părţile acelea. Dar zilele ui Joe au trecut. J. Bagstock s-a stins, a fost învins, rântit la pământ, domnule. Ţi-o spun eu, Dombey. Maiorul se opri din mâncare şi păru grozav de revolat. E o femeie afurisit de ambiţioasă, domnule.

— Crezi dumneata? întrebă domnul Dombey, cu o

nepăsare glacială, amestecată poate cu dispreţ şi neîncredere, faţă de pretenţia domnişoarei Tox de a avea o însuşire atât de superioară.

— Femeia asta, domnule – urmă maiorul – este în felul ei un Lucifer. Joey B. şi-a trăit traiul, domnule, dar tot mai are încă ochii deschişi. Mai vede încă, Joe, să ştii. Alteţa sa regală, răposatul duce de York a spus despre Joe cu nu ştiu ce prilej, că ştie să vadă.

Maiorul îşi însoţi cuvintele cu o privire tare pătrunzătoare şi de mult ce mâncă, bând ceai fierbinte, înfruptându-se cu friptură garnisită şi chifle, vorbind apoi cu multă însufleţire, se umflă şi i se sui sângele atât de rău la cap, încât chiar domnul Dombey păru oarecum îngrijorat.

— Bătrâna asta caraghioasă, domnule – spuse maiorul – are pretenţii. Râvneşte sus, sus de tot, domnule. Se gândeşte la o căsătorie strălucită, Dombey.

— Îmi pare rău pentru ea, spuse Dombey.

— Nu spune asta, Dombey, răspunse maiorul, ca şi când ar fi vrut să-l prevină de o primejdie.

— De ce să nu o spun, maiorule? întrebă domnul Dombey.

Maiorul nu răspunse, dar tuşi cu tuşea lui de cal şi mânca mai departe, cu mare poftă.

— A început să poarte un interes deosebit gospodăriei dumitale – spuse maiorul, întrerupându-se din mâncare – şi de câtva timp este foarte des văzută în casa dumitale.

— Da, răspunse domnul Dombey foarte apăsat. Domnişoara Tox a fost mai întâi primită în casa mea, cu prilejul morţii doamnei Dombey, ca o prietenă a surorii mele şi, fiind o persoană bine crescută şi dowdindu-se că iubeşte pe sărmanul meu copil, i s-a îngăduit – a fo’.st încurajată aş putea spune – să vină mai des în casă cu sora mea şi, încetul cu încetul, a ajuns să stea aproape pe picior

de egalitate cu ceilalţi membri ai familiei. O respect pe domnişoara Tox, spuse domnul Dombey ca şi când i-ar fi făcut o mare şi preţioasă concesie. A avut bunătatea să ne facă o mulţime de mici servicii în casa mea, servicii mărunte şi de mică însemnătate, poate, maiorule, dar care totuşi nu trebuie dispreţuite. Cât mă priveşte, am avut norocul să le pot preţui şi să dovedesc aceasta prin câteva mici atenţii. Mă socotesc îndatorat domnişoarei Tox, maiorule – adăugă domnul Dombey, făcând un semn uşor cu mâna – pentru plăcerea de a-mi fi făcut cunoştinţă cu dumneata.

— Dombey! spuse maiorul, cu căldură. Nu, domnule! Nu! Josef Bagstock nu va îngădui niciodată ca această afirmaţie să treacă fără împotrivire. Faptul că l-ai cunoscut pe bătrânul Joe, domnule, aşa cum îl vezi şi faptul că bătrânul Joe te-a cunoscut pe dumneata, domnule, şi-a avut obârşia într-o fiinţă nobilă, domnule, într-o făptură de seamă, domnule Dombey! zise maiorul, luând înfăţişarea unui luptător, ceea ce nu-i fu prea greu, deoarece toată viaţa lui nu fusese decât o luptă împotriva feluritelor simptome de apoplexie. ine-am cunoscut unul pe altul, prin băiatul dumitale.

(Domnul Dombey păru mişcat, ceea ce pesemne că şi urmărise maiorul. Domnul Dombey privi în jos şi oftă; iar maiorul se ridică cu hotărâre şi spuse din nou, cu privire la starea de spirit de care părea ameninţat să fie cuprins „că aceasta ar însemna slăbiciune şi că nimic nu-l poate hotărî să se lase pradă unei astfel de stări.

— Prietena noastră are o oarecare legătură cu acest eveniment – spuse maiorul – şi J.B. este dispus să-i acorde tot creditul cuvenit, domnule. Cu toate astea maami – adăugă el, ridicând ochii de pe farfurie şi îndreptându-i peste Piaţa Prinţesei, spre fereastra la care putea fi văzută domnişoara Tox udând florile – afurisită muiere eşti, maam, şi ambiţia dumitale e de o îndrăzneală

nemaipomenită. Dacă te-ai face numai dumneata de râs, maam – spuse maiorul, dând din cap, în semn de ameninţare, în timp ce ochii lui holbaţi păreau că vor să se repeadă la nebănuitoarea domnişoară Tox – ai putea să-ţi faci de cap, maam, şi Bagstock n-ar avea nimic de spus, te asigur. Spunând acestea, maiorul râse cu hohote, gura i se deschise până la urechi şi vinele capului stăteau gata să plesnească. Dar când, maam – spuse maiorul – compromiţi alte persoane nebănuitoare, cărora le datorezi recunoştinţă pentru bunăvoinţa lor, faci să clocotească sângele în vinele bătrânului Joe!

— Maiorule – spuse domnul Dombey, roşind – sper că nu vrei să faci vreo aluzie la ceva atât de absurd din partea domnişoarei Tox, ca…

— Dombey – răspunse maiorul – nu fac aluzie la nimic. Dar Joey B. a trăit în lume, domnule; a trăit în lume, cu ochii deschişi şi cu urechile ciulite; şi Joe îţi spune, Dombey, că femeia aia de peste drum este îndrăcit de prefăcută şi de ambiţioasă.

Domnul Dombey, fără să vrea, aruncă o privire peste drum, iar privirea ce o aruncă în direcţia aceea fu plină de mânie.

— Asta-i tot ce o să iasă din gura lui Josef Bagstock, spuse maiorul cu hotărâre. Joe nu-i o gură spartă, dar sunt împrejurări în care trebuie să vorbească – şi când va vorbi! Ca să pună capăt uneltirilor dumitale, maam! – strigă maiorul, apostrofând din nou pe frumoasa vecină, cu un aer furios – când îndrăzneala e prea strigătoare la cer ca să mai pot tăcea.

Emoţia provocată de această izbucnire îl făcu pe maior să tuşească ca un cal, ceea ce ţinu mult timp, iar când îşi reveni adăugă:

— Şi acum, Dombey, deoarece l-ai invitat pe Joe – pe bătrânul Joe, care nu are alt merit, domnule, decât că e

zdravăn şi inimos – ca oaspe şi călăuză la Leamington[13]

dă-i orice poruncă vrei şi el o să te asculte. Nu înţeleg, domnule – spuse maiorul, mângâindu-şi dubla, bărbie cu un aer voios – ce aţi văzut voi. În Joe de l-aţi îndrăgit atât cu toţii; dar una ştiu, domnule, că dacă n-ar fi fost băţos şi hotărât în a respinge atâtea avansuri, l-aţi fi omorât la repezeală cu invitaţiile şi cu toate alea ale voastre.

În câteva cuvinte, domnul Dombey îşi exprimă simţămintele sale pentru preferinţa ce i s-a arătat faţă de atâţia alţi membri distinşi ai societăţii, care se certau pentru prietenia maiorului Bagstock. Dar maiorul îl opri, dându-i a înţelege că el urma propriile lui înclinaţii şi că acestea, într-un acord unanim, s-au strâns la un loc să-i spună: „J. B., Dombey este omul, pe care trebuie să ţi-l alegi ca prieten”.

Maiorul era acum cu desăvârşire sătul, zeama suculentului pateu ieşindu-i pe la colţurile gurii, iar friptura garnisită şi rinichiul pe care le mâncase făcând să i se pară cravata prea strânsă. Pe de altă parte, apropiindu-se timpul de plecare a trenului spre Birmingham, tren cu care trebuiau să părăsească oraşul, negrul îl ajută cu foarte mare greutate să-şi îmbrace paltonul şi să şi-l încheie. Din strânsoarea hainei apăru capul maiorului gâfâind şi cu ochii holbaţi, de parcă trupul i-ar fi fost închis într-un butoi. Negrul îi dădu apoi, rând pe rând, la câte un interval de timp potrivit, mănuşile de piele, bastonul lui cel gros şi pălăria. Pe aceasta, maiorul şi-o puse ştrengăreşte pe o ureche, ca să nu umbrească prea tare remarcabila lui faţă. Negrul aşezase încă dinainte, în toate colţurile şi ascunzişurile trăsurii domnului Dombey, care aştepta afară, un număr cu totul neobişnuit de saci şi geamantane, toate, în aparenţă cel puţin, tot atât de apoplectice ca şi însuşi maiorul. După ce

13 O staţiune balneară în Warwickshire (n.r.)

îşi umplu propriile-i buzunare cu sticle cu apă minerală, vin de Xeres, sandvişuri, şaluri, telescoape, hărţi şi jurnale, tot lucruri pe care maiorul ar fi putut să i le ceară oricând în timpul călătoriei, negrul anunţă că totul era gata. Pentru a întregi însă bagajul acestui nenorocit străin (despre care se credea îndeobşte că în ţara lui era prinţ), în clipa în care se aşeză pe capră lângă Towlinson, îi fură zvârlite în cap o mulţime de haine şi de paltoane de ale maiorului, de către proprietarul casei care de pe trotuar unde stătea, ţinti spre el ca un titan cu aceste proiectile, aşa că negrul plecă spre gară, îngropat sub ele ca într-un mormiânt.

Dar înainte ca trăsura să pornească şi pe când negrul era astfel îngropat, domnişoara Tox se ivi la fereastră şi flutură o batistă albă ca un crin. Domnul Dombey primi această salutare de rămas bun cu multă răceală multă răceală chiar pentru el – şi, onorând-o doar cu cea mai uşoară înclinare a capului, se lăsă pe spate în trăsură, cu un aer îmbufnat. Purtarea lui intenţionată îi plăcu grozav maiorului, care răspunse în chipul cel mai curtenitor semnelor făcute de domnişoara Tox şi rămase aşa timp îndelungat, privind cu coada ochiului şi gâfâind, ca un Mefistofel, peste măsură de sătul.

Cât ţinu vânzoleala pregătirilor din gară, domnul Dombey şi maiorul se plimbară, cot la cot, în sus şi în jos, pe peron; cel dintâi tăcut şi posomorât, celălalt căutând să-l distreze sau distrându-se singur cu o mulţime de anecdote şi amintiri în care eroul principal era, de cele mai multe ori, Joe Bagstock. Niciunul din ei nu bagă de seamă că, în timpul acestor plimbări, atrăseseră luarea-aminte a unui muncitor care stătea lângă locomotivă şi-i saluta, ducând degetul la şapcă ori de câte ori treceau prin faţa lui. Domnul Dombey avea obiceiul să-şi arunce privirile pe deasupra turmei vulgare, fără să se uite la ea, şi maiorul intrase tocmai în miezul uneia din anecdotele sale. Cu toate astea, până la urmă, omul păşi spre ei, când tocmai

se întorceau pe loc, se descoperi şi, stând cu şapca în mână, se înclină adânc în faţa domnului Dombey.

— Mă iertaţi, domnule – spuse omul – ce mai faceţi, nădăjduiesc că sunteţi sănătos, domnule. Ena îmbrăcat în haine de doc mânjite de ulei şi praf de cărbune, avea funingine în barbă şi duhnea a fum şi cenuşă. Cu toate astea nu era nici urât şi nici nu părea murdar. Pe scurt, era domnul Toodle, în hainele lui de meseriaş.

— O să am cinstea să fiu fochistul dumneavoastră, spuse domnul Toodle. Mă iertaţi, vă rog. Mi se pare că plecaţi la mare cu trenul ăsta.

Domnul Dombey îl privi, ca răspuns la interesul pe care i-l arăta domnul Toodle, ca şi când apariţia unui om ca el i-ar fi spurcat vederea.

— Iertaţi îndrăzneala, domnule – spuse Toodle, văzând că domnul Dombey nu-şi aducea aminte de el – dar nevasta mea, Polly, aia de-i ziceaţi Richards, în familia dumnea…

Schimbarea care se vădi pe fata domnului Dombey păru să arate că şi-l aminteşte şi de fapt şi-l reamintea; trădând însă în acelaşi timp nu numai supărare, dar şi un profund dispreţ, îl făcu Pe domnul Toodle să se oprească deodată, în mijlocul vorbei.

— Soţia dumitale are, se vede, nevoie de bani, spuse domnul Dombey, băgând mâna în buzunar şi vorbindu-i foarte de sus (cum de altfel îi era obiceiul).

— Nu, mulţumesc, domnule – răspunse Toodle – n-aş putea spune că ea are nevoie. Dar nici eu n-am nevoie.

Îi veni acum domnului Dombey rândul să rămână încurcat, şi fără să scoată mâna din buzunar, privi nedumerit la Toodle.

— Nu, domnule, spuse acesta, învârtind în mâini şapca lui de muşama o ducem destul de bine, domnule, n-avem de ce ne plânge, cât priveşte traiul nostru, domnule, am mai avut patru de atunci, domnule, dar ce să-i faci, o

ducem şi noi cum am iapucat-o…

Domnul Dombey tare ar fi vrut să o apuce şi el pe calea către vagonul lui, chiar dacă prin aceasta l-ar fi făcut pe fochist să-şi găsească calea până sub roţile locomotivei, dar privirile lui fură atrase de şapca ce se tot sucea mereu în mâna lui Toodle.

— Am pierdut un copilaş – observă Toodle – aşa ne-a fost scris, pasămite.

— Acum, de curând? întrebă domnul Dombey, privind mereu la şapcă.

— Nu, domnule, acu vreo trei ani, dar toţi ăilalţi sunt sănătoşi. Cât de citit, domnule – spuse Toodle, înclinându-se iarăşi, ca şi când prin aceasta ar fi vrut să reamintească domnului Dombey de cele petrecute între ei mai demult – băieţii mei m-au învăţatără cu ei la un loc, la urma urmei, domnule, au făcut din mine un şcolar destul de bun, băieţii ăştia.

— Haide, maiorule! spuse domnul Dombey.

— Cer iertare, domnule – reîncepu Toodle, făcând un pas spre ei, dar oprindu-se apoi respectuos, tot cu şapca în mână – nu v-aş fi supărat cu aşa un fleac, dar vedeţi dumneavoastră, e vorba de băiatul meu Biler, îl cheamă cu numele de botez Robin, ăla de aţi avut bunătatea să-l fiaceţi Tocilar Caritabil.

— Ei da, spuse domnul Dombey, cu tonul lui cel mai sever. Ce-i cu el?

— Vedeţi, domnule, răspunse Toodle, dând din cap şi cu o privire plină de teamă şi îngrijorare. Trebuie să spun că a luat-o pe căi greşite.

— Ce spui, a luat-o pe căi greşite? spuse domnul Dombey, cu un fel de mulţumire răutăcioasă.

— A încăput pe mâini rele, vedeţi dumneavoastră, domnilor, urmă tatăl, privind cu tristeţe la amândoi şi încercând, fără îndoială, să-l atragă şi pe maior în convorbire, cu nădejdea de a-i atrage bunăvoinţa. A

apucat-o pe căi greşite. Să dea Dumnezeu să se întoarcă, domnilor, dar acum e pe drumul ăl rău. Şi aşa o să auziţi despre el, domnilor – spuse Toodle, adresându-se acum iarăşi numai domnului Dombey – şi e mi-ai bine să o ştiţi de la mine şi să v-o spun pe faţă că a ajuns rău. Ce să vă spun, domnilor, Polly săraca e prăpădită, spuse Toodle, cu aceeaşi privire deznădăjduită şi un nou apel către maior.

— Un fiu al omului ăstuia de a cărui educaţie am avut grijă, maiorule, spuse domnul Dombey, luându-l de braţ Asta-i mulţumirea!

— Învaţă delia bătrânul Joe şi nu te apuca să educi oameni de teapa ăstora, domnule, răspunse maiorul. Să fiu al dracului, domnule, niciodată nu iese bine!

Dă greş întotdeauna.

Tatăl, cu mintea lui cam puţintică, se pregătea tocmai să spună că fiul lui, fostul Tocilar, poate n-a fost, cel puţin într-o lanumită privinţă, pe care însă el nu o putuse descoperi, n-a fost crescut tocmai aşa cum s-ar fi cuvenit, căci mai mult fusese înjurat, luat în pumni, bătut şi dojenit, aşa cum se obişnuieşte cu papagalii, şi asta de către o brută, care era făcut să fie mai mult câine de pază decât diascăl, când domnul Dombey, repetând pe un ton supărat „asta-i mulţumirea”, plecă împreună cu maiorul. Pe urmă, maiorul se lăsă cu multă greutate suit în vagon, fiind nevoie să fie luat pe sus, oprindu-se şi blestemând la fiecare treaptă, ameninţând pe negru, ori de câte ori nu izbutea să pună piciorul pe treapta următoare, că-l va jupui de viu, că-i via frânge toate oasele şi că-l va supune şi la alte torturi. Apoi se prăbuşea iar înapoi. În fine, suit în vagon, mai avu timp să spună o dată, cu voce răguşită, că asta nu poate reuşi niciodată, că trebuie să dea greş, şi că mai curând decât să se apuce să-i dea educaţie „vagabondului său”, mai bine s-ar spânzura.

Domnul Dombey aprobă cu amărăciune. În amărăciunea lui şi în felul cum, posomorât şi cu

sprâncenele încruntate, se lăsă pe spate pe canapeaua compartimentului şi privi apoi pe geam la priveliştea oare se desfăşura pe dinaintea ochilor săi, părea că mai e cuprinsă şi o altă preocupare decât cea legată de felul în care dăduse greş nobilul sistem de educaţie aplicat de Compania Tocilarilor. Văzuse la şapca grosolană a omului panglica de crep şi înţelesese din felul lui de a fi şi din ce-i spusese că o purta pentru fiul său.

Trebuia astfel, se gândea domnul Dombey, ca toţi, de la cel mai de sus, până la cel mai de jos, în casa lui, şi în case străine, începând cu Florence, în casa lui somptuoasă şi până la bădăranul ăsta, care întreţinea focul ce fumega înaintea lor, toţi şi fiecare să poată pretinde. a avea drepturi asupra băiatului lui mort, şi să-i fie rival în durerea lui! Putea el oare să uită cum femeia aceea plângea pe perna copilului şi-l chema „copilaşul meu”? Sau cum copilul, deşteptându-se din somn, întrebase de ea şi se ridicase singur în pat, cu faţa luminată de bucurie, când o văzuse!

Era chinuitor să ştie că acel fochist prezumptios, între grămezile de cărbuni şi de cenuşă, călătoreşte acum în fruntea lor cu semnul de doliu la şapcă! Ba că îndrăzneşte, fie chiar numai prin acest semn atât de obişnuit, să pară că împărtăşeşte durerea şi dezamăgirea din fundul cel mai tainic al inimii unui mândru gentleman!

Să ştii că fiul pierdut, care ar fi trebuit să împartă cu el toate bogăţiile, toate proiectele, toată puterea şi cu care, o dată întovărăşit, el, Dombey, ar fi putut să se izoleze de tot restul lumii printr-o poartă dublă de aur, să ştii că acest fiu ar fi lăsat să intre peste el o astfel de turmă ca să-l jignească, ghicindu-i nădejdile spulberate şi mândrindu-se că ar simţi la fel cu el, cu el, cel atât de departe de ei, ba că ar îndrăzni chiar să pătrundă în sanctuarul în care el singur este îndreptăţit să fie stăpânul!

Călătoria nu-i putu aduce nici plăcere, nici uşurare. Chinuit de aceste gânduri şi trecând, plin de tristeţe, prin fata peisajului ce fugea pe dinaintea ochilor, străbătu, în fuga trenului, nu o câmpie bogată şi râzătoare, ci un desiş sălbatic de planuri sfărâmate şi de gelozie arzătoare. Iuţeala cu care trenul înainta i se părea că-şi râde de cursa grăbită a acelei tinere vieţi care fusese târâtă cu atâta dârzenie şi fără cruţâre, către sfârşitul ce îi era scris. Puterea care se opintea tot mereu înainte, pe calea ei de fier – propria ei cale – sfidând toate potecile şi drumurile, trecând prin inima tuturor obstacolelor şi tărând cu ea oameni din toate clasele, de toate vârstele şi de toate gradele, era un chip al monstrului triumfător, Moartea!

Înainte, mereu înainte, scrâşnind, huruind, zdrăngănind, pornind din oraş, strecurându-se printre locuinţele oamenilor, speriind lumea pe străzi, trecând într-o clipă, ca săgeata, prin livezi, săpându-şi drumul în pământul umed, pătrunzând zgomotos în întunecime, prin aerul încărcat de fum, ţâşnind apoi iarăşi înspre lumina zilei însorite, mereu înainte, scârţâind, mugind, zdrăngănind, printre timpii, păduri, lanuri de grâu, fineţe, prin pământ calcaros, pământ negru, argilă şi stânci, printre tot felul de lucruri ce acum par la-ndemână şi acum zboară din faţa călătorului, după ce, vrând parcă să-l înşele, l-au însoţit încet o clipă; parcă ar fi calea urmată de monstrul necruţător: Moartea.

Prin văgăuni, peste înălţimi, printre bălării, pe lângă livezi, parcuri şi grădini, peste canale, peste râuri, pe unde oile pasc şi aripile morilor se învârtesc în vânt, unde şlepurile plutesc, unde zac morţii, unde coşurile fabricilor fumegă, unde curge fluviul şi casele din sate se văd grămădite, unde se înalţă marile catedrale şi se întind nesfârşitele mlaştini cu valurile lor când ridicate, când netezite, după toanele vântului, tot înainte, scârţâind, mugind, zdrăngănind, fără a lăsa în urmă decât praf şi

fum; parc-ar fi calea urmată de monstrul necruţător: Moartea!

Înfruntând vântul şi lumina, ploaia şi arşiţa soarelui, înainte, tot înainte, fuge şi mugeşte, fioros şi grăbit, alunecând uşor şi sigur, în timp ce monumente mari şi poduri masive pe care le trece atrag ochii călătorilor, d-oar ca nişte umbre slabe, pierite în clipa în care au apărut. Înainte, tot înainte şi mereu înainte, trec pe dinaintea ochilor locuinţe de vară, case, castele, moşii bogate, arături şi ateliere meşteşugăreşti; se văd oameni, drumuri vechi şi poteci, care toate par mici, părăsite şi neînsemnate, pe măsură ce sunt lăsate în urmă; şi aşa şi sunt, căci nu sunt ele oare numai privelişti din calea necruţătorului monstru! Moartea!?

Înainte, scrâşnind, huruind, zdrăngănind, pătrunzând iarăşi în adâncimile pământului şi zbuciumându-se într-o atare furtună de energie şi de dârzenie, încât în acea întunecime şi în mijlocul vârtejului ce se naşte pare că şi-a schimbat direcţia şi că merge acum furios înapoi, până ce o rază de lumină pe pereţii umezi face ca suprafaţa acestora să treacă pe dinaintea ochilor ca un fluviu năvalnic. Înainte mereu, acum înspre lumina zilei, prin ziua mare, cu o şuierătură ca de bucurie nestăpânată, urlând, zdrăngănind, gonind furios, împroşcând totul cu neagra lui răsuflare, oprindu-se un minut în dreptul unor mulţimi care îl aşteaptă şi care, după un alt minut, dispar; din când în când bând apă cu lăcomie şi înainte ca din gura ce-l adapă să se fi prelins ultimele picături, iarăşi pornind, scrâşnind, zdrăngănind şi mugind, pe drumul lui de foc!

Mai zgomotos, din ce în ce mai zgomotos, scrâşneşte şi parcă ţipă, când se apropie năvalnic de ultima ţintă. Aci drumul, ca şi drumul morţii, îi este aşternut cu cenuşă. De jur-împrejur, totul e înnegrit. Mlaştini cu apă murdară, poteci pline de noroi şi locuinţe sărăcăcioase se văd mai jos de drumul lui. Aproape atinge ziduri crăpate şi case

dărăpănate, prin ale căror acoperişuri găurite şi geamuri sparte se văd odăi sărăcăcioase, în care se ascund, sub chipurile cele mai felurite şi nevoiaşe, mizeria şi boala. Fumul şi mansarde cu oameni înghesuiţi în ele, coşuri strâmbe şi tot felul de grozăvii făcute din cărămidă şi mortar fac să se bănuiască atât decăderea minţilor cât şi a trupurilor pe care le adăpostesc, şi întunecă orizontul. Când domnul Dombey scoase capul pe fereastra vagonului, nici nu-i trecu prin gând că monstrul care l-a adus pe el acolo l-a făcut poate să vadă şi acele locuinţe pe care nu el le făcuse şi nici nu fuseseră făcute din vina lui.

Pentru el era doar sfârşitul ce se cuvenea al călătoriei şi ar fi putut fi sfârşitul a orice: era prăpăd şi deznădejde!

Urmând astfel firul gândurilor lui, avea mereu înaintea ochilor icoana acestui monstru neînduplecat. Toate i se păreau întunecate, reci şi moarte, la fel cum şi el le părea lor. Pretutindeni găsea asemănări cu nenorocirea lui. Parcă peste tot în jur se pornea ca un triumf necruţător împotriva lui şi oricare era chipul ce-l lua, pe el îl chinuia şi-l rănea în mândria şi gelozia lui, dar mai ales atunci când încerca să împartă cu el dragostea şi amintirea băiatului pe care-l pierduse.

Era totuşi o fată, privise la ea în noaptea trecută – şi ea privise la el cu ochi care citiseră în sufletul lui, cu toate că erau înecaţi în lacrimi şi ascunşi pe după mâini ce tremurau – o fată care, în timpul călătoriei, îl însoţise tot timpul în închipuirea lui. O revăzuse cu expresia ce avusese în noaptea trecută, rugându-se sfios de el. Ea nu vădea mustrare, dar ceva ca o îndoială, aproape ca o nădejde neîncrezătoare şi care se preschimbă în certitudine deznădăjduită simţind că lui îi displăcuse. Fu pentru el ca o dojană. Gândul la faţa Florencei îl tulbura.

Îl mustra oare conştiinţa? Nu. Pentru că simţământul ce-l trezea în el – şi pe care îl presimţise oarecum în trecut

– se înfiripase acum în sufletul lui şi se arăta limpede, mişaindu-l adânc şi amenințând liniştea lui sufletească. Pentru că faţa aceasta îi apărea peste tot, în înfrângerea şi persecuţia care i se păreau că îl încercuiesc, ca aerul din jurul lui. Pentru că ascuţea săgeata acelui crud şi necruţător duşman spre care gândurile lui îl mânau mereu şi-i puneau în mână o sabie cu două tăişuri. Pentru că, în fundul sufletului, ştia prea bine, pe când stătea aşa, colorând tot ce tre' –, cea prin faţa ochilor lui cu nuanţele propriei lui stări bolnăvicioase şi făcând din toate o icoană a nimicirii şi a descompunerii, în loc să facă loc nădejdii şi aşteptării de mai bine; ştia prea bine în sufletul său că viaţa avea cel puţin tot atâta rost cât şi moartea în suferinţa lui. Un copil îi pierise, altul îi rămăsese. De ce însă îi fusese luat obiectul nădejdilor lui şi nu fusese luată ea?!

Prezenţa, în mintea lui, a fiinţei atât de dulci, de liniştite şi de blânde, nu deştepta în el alt gând decât pe acesta. De la început nu o socotise binevenită iar acuma ea nu făcea decât să-i sporească amărăciunea. Dacă fiul lui ar fi fost unicul său copil, şi ar fi suferit; aceeaşi lovitură, ar fi suportat-o desigur greu, dar nespus mai uşor decât acuma, când lovitura ar fi putut s-o atingă pe ea (fiindcă pe ea el ar fi pierdut-o fără durere, sau cel puţin aşa credea) şi vai! nu pe ea o atinsese! Faţa ei nevinovată şi plină de dragoste, când privea la el, nu avea asupra lui nicio înrâurire: nu-l îmbla şi nu-l atrăgea. El respingea îngerul şi se întorcea spre spiritul chinuitor, care stătea la pândă în sufletul lui. Îngăduinţa, bunătatea, tinereţea, devotamentul, dragostea din sufletul ei erau pentru el doar atomi în cenuşa pe care o călca în picioare. Pentru el chipul ei, văzut în mijlocul pustiului şi întunericului ce-l înconjurau, nu răspândea lumină, ci-l întuneca şi mai tare. Adeseori, în timpul călătoriei şi acum iarăşi, când la capătul călătoriei şedea dus pe gânduri şi cu bastonul

desena pe nisip, îl frământa gândul cum să găsească ceva care să-i scoată din minte chipul ei.

Maiorul care tot timpul drumului gâfâise şi suflase ca o locomotivă şi ale cărui priviri fugiseră mereu de pe jurnalul pe care-l citea, spre peisaj, ca şi când. s-ar fi aşteptat să vadă o întreagă procesiune de domnişoare Tox învinse, defilând prin fumul locomotivei şi zburând apoi peste câmp, pentru a se ascunde pe undeva, îl făcu pe prietenul lui să tresară, spunându-i că poştalionul e gata, cu caii înhămaţi şi că-i aşteaptă.

— Dombey – spuse maiorul, atingându-i uşor braţul cu bastonul – nu fi aşa de gânditor. E un obicei rău. Bătrânul Joe, domnule, n-ar fi atât de zdravăn cum îl vezi, dacă ar fi căzut mereu pe gânduri. La situata dumitale, domnule, eşti mult deasupra unor astfel de lucruri.

Întrucât maiorul, chiar în dojenile lui prieteneşti, nu uita să pună înainte demnitatea şi onoarea domnului Dombey şi să arate că le socoteşte de mare însemnătate, domnul Dombey se simţi mai mult ca oricând aplecat să urmeze sfaturile unui om cu atâta bun-simţ şi cu o minte atât de bine cumpănită.

Ca urmare, se căzni să asculte mai departe snoavele maiorului, pe când erau duşi, în trapul cailor, pe drumul spre barieră. Maiorul, găsind că, atât trapul cailor, cât şi starea drumului îngăduiau mai curând conversaţia decât călătoria cu trenul, dădu drumul snoavelor, fără nicio oprelişte.

Această bună dispoziţie şi conversaţie a maiorului fură întrerupte doar de obişnuitele simptome de congestie, apoi de dejunuri şi, din când în când, de câte o ieşire mânioasă împotriva negrului. Acesta purta în urechile lui negre o pereche de cercei şi hainele lui de obârşie europeană atârnau pe el într-un fel cu totul exotic, fiind, din propria lui voinţă şi fără nicio vină a croitorului, lungi unde trebuiau să fie scurte, scurte unde trebuiau să fie

lungi, strâmte unde trebuiau să fie largi şi largi unde trebuiau să fie strâmte. Ele căpătau o înfăţişare şi mai deosebită, ori de câte ori maiorul se năpustea asupra negrului, care atunci se ghemuia în ele, ca miezul într-o nucă uscată sau ca o maimuţă rebegită de frig.

Maiorul rămase toată ziua în aceleaşi toane bune, astfel că, pe înserate, când treceau cu poştalionul pe drumul plin de verdeaţă care duce spre Leamington, vocea maiorului, de atâta vorbit, şi mâncat, şi râs, şi gâfâit, părea că iese din lada de sub trăsură sau din vreo claie de fân din apropiere. Cu toate că la Hotelul Regal se opriseră odăile şi se poruncise şi masa, rtlaiorul nu reuşi să-şi dreagă glasul, căci de mult ce mâncă şi bău şi acolo, organele lui vocale fură atât de congestionate, încât, când se duse la culcare nu mai avea glas de loc, afară de cât îi trebuia ca să tuşească, astfel că nu se putu face înţeles de negru şi nu putu decât să gâfâie spre el.

Dimineaţa următoare, nu numai că se sculă ca un uriaş înviorat, dar se purtă la micul dejun ca un uriaş care înviora şi pe ceilalţi. La această masă hotărâră programul zilnic. Maiorul urma să ia răspunderea pentru rânduirea mâncărilor şi băuturilor, aveau să ia zilnic mesele împreună, micul dejun târziu dimineaţa şi prânzul mai pe seară. Domnul Dombey vru să rămână singur în odaia lui sau să se plimbe singur, prin împrejurimi în prima zi a şederii lor la Leamington, dar în dimineaţa următoare spuse că ar fi bucuros să-l însoţească pe maior la pavilionul apelor şi prin oraş. Ca urmare, se despărţiră până la ora prânzului. Domnul Dombey se retrase pentru a rămâne singur cu gândurile lui. Maiorul, însoţit de negru, care era încărcat cu un scaun de campanie, o manta şi o umbrelă, hoinări, în sus şi în jos, prin toate pieţele publice, cercetând diferitele registre, pen» tru a vedea cine este în localitate, făcând ocheade cucoanelor bătrâne care îl admirau, spunând mereu, în dreapta şi în stânga că J.B. e

mai zdravăn ca oricând şi lăudându-se, oriunde se ducea, cu prietenia bogatului său amic Dombey. Adevărul e că nu se putea găsi un amic mai devotat decât maiorul, când era vorba ca prin laudele aduse prietenului să se laude pe sine însuşi.

La ora prânzului, maiorul veni cu atâtea ştiri noi, încât domnul Dombey avu prilejul să admire însuşirile lui de om de lume. Dimineaţa următoare, la micul dejun, el ştia tot ce apăruse în gazetele cele mai noi şi expuse mai multe chestiuni în legătură cu ele, chestiuni asupra cărora, spunea el, i se şi ceruse părerea de către diferite persoane influente şi sus-puse, asupra identităţii cărora nu putu însă să dea decât foarte vagi relaţii. Domnul Dombey, core timp atât de îndelungat se închisese în sinea sa şi care întotdeauna se dezinteresase de tot ce depăşea cercul magic al operaţiunilor casei Dombey şi Fiul, începu să socotească cum că aceasta ar fi un progres pentru viaţa lui singuratică. Ca urmare, în loc să se scuze că ar vrea să rămână singur ziua următoare, cum îşi pusese în gând, cât stătuse singur în cameră, plecă la plimbare braţ la braţ cu maiorul.

CAPITOLUL XXI
Feţe noi

Maiorul, cu faţa mai vânătă şi cu ochii mal holbaţi ca oricând, şi mai răscopt ca oricând, dând drumul din când în când la o tuse de cal, nu atât din nevoie, cât mai ales pentru a-şi da importanţă, se plimba, la braţ cu domnul Dombey, în sus pe partea însorită a drumului, cu obrajii revărsaţi peste gulerul lui strâmt, călcând cu paşi largi şi maiestuoşi, şi clătinând dintr-o parte în alta capul lui mare, ca şi cum s-ar fi crezut un om foarte cuceritor. Nu apucară să facă decât câţiva paşi şi maiorul întâlni un cunoscut şi iar nu făcură decât alţi câţiva paşi şi maiorul întâlni alt cunoscut. La toţi, cum treceau, de-abia le făcea câte un semn cu degetul şi mergea mai departe cu domnul Dombey

atrăgându-i atenţia asupra priveliştii şi înviorând plimbarea cu scandalurile curente pe care le aflase.

Maiorul şi domnul Dombey se plimbau astfel spre marea lor mulţumire braţ la braţ, când zăriră cum înainta spre ei un scaun pe roate, în care era o doamnă. Aceasta îşi conducea alene vehiculul, cu un fel de cârmă aşezată în faţa ei, pe când, din spate, îl împingea o putere nevăzută. Deşi doamna nu era tânără, faţa ei era înfloritoare – chiar trandafirie – şi îmbrăcămintea şi ţinuta ei erau foarte tinereşti. O doamnă mult mai tânără păşea agale lângă scaun, purtând în mână o umbrelă de muselină, cu un aer mândru şi plictisit, de parcă ar fi fost prea mare sforţarea de a purta umbrela şi de parcă ar fi vrut mai curând să o lase să cadă. Era foarte frumoasă, foarte mândră. foarte voluntară şi dădea din cap şi-şi pleca pleoapele ca şi cum, dacă ar fi fost ceva demn pe lume să fie privit – afară de oglindă – fără îndoială n-ar fi fost nici pământul, nici cerul.

— Ia te uită! Cine dracu’ mai e pe aici, domnule! strigă maiorul, oprindu-se la apropierea micului convoi.

— Draga mea Edith – spuse cu glas tărăgănat doamna din scaun – maiorul Bagstock!

Nici nu apucă să-i audă bine glasul şi maiorul dădu drumul braţului domnului Dombey, se repezi înainte, luă mâna doamnei1 din scaun şi o sărută. Cu un mai puţină curtenie, maiorul îşi 1 strânse amândouă mănuşile peste inimă şi se plecă adânc în faţa celeilalte doamne. În clipa aceea, scaunul oprindu-se, apăru şi puterea motrice sub forma unui paj înfierbântat, care împingea scaunul de la spate. Arăta ca şi când şi-ar fi cheltuit toată puterea, crescând peste măsură, fiindcă, atunci când stătea drept era lung, gălbejit şi subţiratic. Starea lui părea şi mai deznădăjduită, pentru că i se turtise pălăria de mult ce împinsesetrăsura cu capul, ca să-i grăbească mersul, aşa cum fac uneori elefanţii în ţările orientale.

— Joe Bagstock – spuse maiorul către amândouă

doamnele – este un om mândru şi fericit pentru tot restul vieţii sale.

1 Creatură perfidă, răspunse cu un aer plictisit doamna din scaun. De unde vii? Ştir că nu te pot suferi!

— Atunci, ca să mă poţi suferi, îngăduie bătrânului Joe să-ţi prezinte, maam, pe un prieten, spuse repede maiorul. Domnul Dombey, doamna Skewton.

Doamna din scaun fu amabilă. Domnul Dombey, doamna Granger. Doamna cu umbrelă aproape nu luă în seamă faptul că domnul Dombey îşi scoase pălăria şi se plecase adânc. Sunt încântat, domnule, spuse maiorul, de a avea acest prilej.

Maiorul părea să vorbească serios, pentru că îi privi pe toţi trei la rând, cu privirea lui cea mai chiorâşă.

— Doamna Skewton, Dombey – spuse maiorul – face prăpăd în inima bătrânului Joe.

Domnul Dombey declară că nu se miră de aşa, ceva.

— Stafie mincinoasă – spuse doamna din scaun – ia mai las-o! De când eşti pe aici, răutate?

— De o zi, răspunse maiorul.

— Şi poţi să fii chiar numai de o zi, sau numai de un minut – răspunse doamna, aşezându-şi uşor, cu evantaiul, cârlionţii falşi şi sprâncenele false şi arătându-şi dinţii falşi, puşi în evidenţă de tenul ei fals – în această grădină… cum Doamne îi zice?…

— Eden, vrei să zici probabil, mamă, întrerupse cu dispreţ tânără doamnă.

— N-am încotro, dragă Edith, nu-mi amintesc niciodată numele astea îngrozitoare, fără ca întreg sufletul şi întreaga-mii fire să nu-mi fie inspirate de frumuseţile naturii, de parfumul respiraţiei ei neprefăcute, spuse doamna Skewton, mototolindu-şi batista peste măsură de parfumată.

Contrastul izbitor dintre entuziasmul verbal atât de proaspăt aldoamnei Skewton şi manierele ei atât de

învechite era mai puţin vădit decât acela dintre vârsta ei, care era cam de vreo şaptezeci de ani şi îmbrăcămintea ei, care ar fi fost prea tinerească chiar pentru douăzeci şi şapte de ani. Atitudinea ei în scaunul pe roate, atitudine pe care o păstra veşnic neschimbată, era aceea în care, acum vreo cincizeci de ani, un artist care pe vremea aceea era la modă îi făcuse portretul, şezând într-o caleaşcă. Artistul dăduse portretului, când îl expusese, numele Cleopatrei, în urma descoperirii ce o făcuseră criticii de artă că ar avea o asemănare uimitoare cu acea regină, când stătea culcată pe bordul galerei sale. Doamna Skewton era pe atunci o mare frumuseţe şi admiratorii ei aruncaseră peste cap în cinstea ei paharele de vin cu duzinile. Atât frumuseţea cât şi caleaşca erau de mult date uitării, dar ea îşi mai păstra încă vechea atitudine, şi tocmai ca să poată face aceasta îşi păstrase scaunul pe roate şi pe pajul care-l împingea: căci nimic altceva n-o împiedica să umble pe jos decât atitudinea.

— Sunt sigură că domnul Dombey este un admirator al naturii, spuse doamna Skewton, potrivindu-şi broşa de diamante. În treacăt fie spus, ea trăia mai mult din reputaţia unor diamante şi a unor legături familiare.

— Prietenul meu, domnul Dombey – răspunse maiorul – poate să o admire în taină, dar un om care este de o importanţă atât de covârşitoare, în cel mai mare oraş din lume…

— Nimenea nu poate să nu cunoască imensa Influentă a domnului Dombey, spuse doamna Skewton.

Când domnul Dombey arătă, printr-o înclinare a capului, că luase act de compliment, doamna mai tânără, cătând spre el, îi întâlni privirea.

— Locuiţi aici, doamnă? o întrebă domnul Dombey.

— Nu, domnule, am fost în nenumărate locuri. La Harrogate, la Scarborough şi în Devonshire[14]. Am fost în

14 Staţiuni balneare pe malul mării (n.r.).

multe locuri şi am stat pe ici şi pe colo. Mamei îi place schimbarea.

— Ce-i drept, lui Edith nu-i place, spuse doamna Skewton cu o maliţiozitate sinistră.

— Nu găsesc nicio deosebire între toate aceste locuri, fu răspunsul dat cu o supremă indiferenţă.

— Sunt calomniată, spuse doamna Skewton. E doar o singură schimbare, domnule Dombey, de care într-adevăr îmi pasă şi de care mă tem că nu voi putea să mă bucur niciodată. Oamenii nu te cruţă. Şi, în ce mă priveşte, izolarea şi contemplaţia sunt pentru mine, cum îi spune…

— Dacă vrei să spui Paradisul, mamă, mai bine spune-i pe nume, ca să te înţeleagă lumea, observă doamna mai tânără.

— Dragă Edith – răspunse doamna Skewton – ştii bine că atârn cu totul de tine, când e vorba de astfel de nume îngrozitoare. Vă asigur, domnule Dombey, că natura mă hărăzise pentru Arcadia. Din greşeală am fost zvârlită în societate. Pasiunea mea sunt vacile. Toată viaţa mea am oftat după o viaţă retrasă într-o fermă din Elveţia, unde să pot trăi în mijlocul vacilor şi înconjurată de porţelanuri.

Această ciudată împreunare de lucruri, amintind povestea renumitului taur, care a intrat din greşeală într-o prăvălie de porţelanuri, fu primită cu perfectă seriozitate de către domnul Dombey care îşi dădu părerea că natura este, fără îndoială, o instituţie foarte respectabilă.

— Ce-mi lipseşte mie acum – spuse doamna Skewton, vorbind tărăgănat şi ciupindu-şi gâtul zbârcit – este o inimă. Era îngrozitor de adevărat, într-un anumit fel, dar nu în felul acesta se gândise ea. Ce-mi lipseşte este sinceritate, încredere, mai. puţin convenţionalism, mai mult joc liber pentru suflet. Grozav suntem de artificiali.

— Suntem într-adevăr.

— Pe scurt – spuse doamna Skewton – am nevoie de natură orişiunde m-aş afla. Ce încântător ar fi să o pot

găsi!

— Mamă, natura ne pofteşte acum să plecăm, dacă eşti gata, spuse doamna cea tânără, încreţindu-şi buzele ei frumoase. La această aluzie, pajul cel palid, care până atunci privise societatea1 pe deasupra spetezei scaunului, dispăru dintr-odată pe după ea, ca şi când l-ar fi înghiţit pământul.

— Stai o clipă, Withers, spuse doamna Skewton, când scaunul fu pus în mişcare, adresându-se pajului cu toată demnitatea languroasă cu care era obişnuită să se adreseze pe vremuri vizitiului ei cu perucă, floare la butonieră şi ciorapi de mătase. Unde locuieşti, urâtule?

Maiorul răspunse că locuieşte la Hotel Royal, cu prietenul său Dombey.

— Poţi să vii să ne vezi seara oricând, spuse mai mult şoptind din buze, doamna Skewton. Dacă domnul Dombey vrea să ne facă plăcerea, vom fi fericite. Haide, Withers, porneşte!

Maiorul duse iarăşi la buzele lui vinete vârful degetelor, care se odihneau cu o nepăsare căutată pe marginea scaunului după modelul Cleopatrei, şi domnul Dombey se înclină. Doamna mai în vârstă le făcu cinstea să le adreseze un zâmbet graţios şi un semn cu mâna cum l-ar fi făcut o fetişcană, pe când doamna mai tânără se mărgini la o foarte uşoară înclinare a capului, în limita îngăduită de cea mai elementară politeţe.

Felul cum le apăru în ultima clipă faţa zbârcită a mamei purtând pe ea pete de fard, pe care soarele le făcea să pară mult mai stranii şi mai lugubre decât lipsa oricărei culori şi, pe de altă parte, frumuseţea mândră a fetei, cu chipul ei gingaş şi portul ei semeţ, deşteptară atât în maior cât şi în domnul Dombey o pornire mai tare decât voinţa lor, de a privi după ele, încât amândoi îşi întoarseră capul în aceeaşi clipă. Pajul, care era aproape tot atât de pieziş ca şi umbra sa, se trudea cu scaunul la deal, ca un berbec

de asediu. Vârful bonetei Cleopatrei se vedea fluturând exact în acelaşi colţ ca mai înainte, cu aproximaţie de o şchioapă, iar frumuseţea, mergând agale singură puţin înaintea mamei, arăta prin toată înfăţişarea ei elegantă, din cap până-n picioare, aceeaşi supremă nepăsare pentru orişice şi orişicine.

— Să-ţi spun ceva, domnule – spuse maiorul când îşi reluară iarăşi plimbarea – dacă Joe Bagstock ar fi mai tânăr, n-ar fi femeie pe lume pe care să o fi preferat acestei femei ca doamnă Bagstock. Pe sfân-Itul Gheorghe, domnule, e superba – spuse maiorul – e superbă!

— De fată vorbeşti? întrebă domnul Dombey.

— Da' ce, Joe B. a ajuns o cartoafă nenorocită ca să se gândească la mamă?

— Mi s-a părut că aţi fost deosebit de atent fată de mamă, răspunse domnul Dombey.

— O veche flacără, domnule – spuse maiorul, râzând încet – îndrăcit de veche! Caut şi eu să-i fac plăcere.

— Mi se pare o persoană deosebit de distinsă, spuse domnul Dombey.

— Distinsă, domnule? spuse maiorul oprindu-se brusc şi privindu-l ţintă în ochi pe tovarăşul său., Onorabila doamnă Skewton este, domnule, sora răposatului lord Feenix şi mătuşa actualului lord Feenix. Familia nu e bogată, ba chiar săracă, deoarece nu trăieşte decât de pe urma unei mici moşteniri, dar dacă-i vorba de pobleţe, domnule! maiorul învârti bastonul şi merse înainte, pierzând nădejdea de a fi în stare să spună de câtă aristocraţie ar da, dacă ar fi să cerceteze mai îndeaproape.

— Am băgat de seamă că te-ai adresat fiicei – spuse domnul Dombey, după o scurtă pauză – numind-o doamnă Granger.

— Edith Skewton, domnule – răspunse maiorul, oprindu-se iarăşi brusc şi făcând un semn cu bastonul în pământ, ca pentru a o reprezenta pe ea – s-a măritat la

optsprezece ani cu Granger al nostru – pe care maiorul îl înfăţişă făcând o nouă gaură în pământ. Granger, domnule – spuse maiorul, ciocănind cu bastonul în ultimul portret ce-l făcuse – era unul din coloneii noştri, un băiat frumos al dracului, domnule, de patruzeci şi unu de ani. A murit, domnule, după doi ani de căsnicie. Maiorul străpunse imaginea răposatului Granger cu bastonul, de parcă i l-ar fi trecut prin tot corpul, şi o porni apoi mai departe, cu bastonul pe umăr.

— Cât e de atunci? întrebă Dombey, oprindu-se din nou.

— Edith Granger, domnule – răspunse maiorul, închizând un ochi, plecându-şi capul într-o parte, trecând bastonul în mâna stângă şi netezindu-şi jaboul cu dreapta – n-a împlinit încă treizeci de ani. Şi blestemat să fiu, domnule – spuse maiorul, punându-şi din nou bastonul pe umăr şi pornind înainte – e o femeie cum nu mai găseşti alta pe lume.

— Copii a avut? întrebă domnul Dombey repede.

— Da, domnule, a avut un băiat, răspunse maiorul.

Ochii domnului Dombey priviră în jos şi o umbră îi trecu peste faţă.

— Care s-a înecat, domnule – urmă maiorul – când avea vreo patru sau cinci ani.

— Ce spui? zise domnul Dombey, ridicând capul.

— S-a răsturnat cu barca, în care dădaca lui nu avusese nimic mai bun de făcut decât să-l plimbe, spuse maiorul. Asta-i toată povestea lui. Edith Granger a rămas tot Edith Granger, dar dacă moş Joe B., zdravăn cum îl ştii, ar fi ceva mai tânăr şi ceva mai bogat, numele acestei nemuritoare perfecţiuni ar fi Bagstock.

Când rosti aceste cuvinte, maiorul ridică din umeri, îşi umflă obrajii şi se puse pe un râs care îl făcu să semene mai mult ca oricând cu un Mefistofel îndopat.

— Presupunând că doamna nu ar avea nimic

împotrivă, spuse domnul Dombey cu răceală.

— Pe Dumnezeul meu, domnule – spuse maiorul – neamul lui Bagstock nu-i învăţat cu astfel de oprelişti. Cu toate că e adevărat că Edith ar fi putut să se mărite de douăzeci de ori până acum, dacă n-ar fi fost atât de mândră – că-i tare mândră, domnule.

Domnul Dombey părea, judecând după expresia feţei sale, că asta n-ar fi o pricină care să-l facă să-şi schimbe în rău părerea despre ea.

— E, la urma urmei, o mare calitate, spuse maiorul. Pe Dumnezeul meu, e o înaltă calitate, Dombey!

Şi dumneata eşti mândru, şi prietenul dumitale, moş Joe, pentru asta te şi respectă, domnule.

Cu acest tribut adus caracterului aliatului său, tribut care părea să-i fi fost smuls de forţa împrejurărilor şi de mersul de neînlăturat al conversaţiei, maiorul încheie acest capitol şi trecu, parca alunecând, la poveştile lui despre felul cum fusese iubit şi răsfăţat de femei minunate şi de fiinţe strălucite.

După două zile, domnul Dombey şi maiorul întâlniră pe onorabila doamnă Skewton şi pe fiica ei în pavilionul apelor. O zi mai târziu, le văzură iar foarte aproape de locul unde le întâlniseră întâia oară. După vreo trei sau patru asemenea prilejuri, fu de la sine înţeles o chestiune de bună-cuviinţă, ca într-o seară maiorul să le viziteze. La început domnul Dombey nu avusese de gând să facă vizite, dar când maiorul îi spuse că el avea de gând să le viziteze, domnul Dombey declară că i-ar face plăcere să-l însoţească. Prin urmare, maiorul porunci negrului să treacă pe acolo înainte de cină şi, transmiţându-le complimentele sale şi ale domnului Dombey, să spună doamnelor că dacă sunt singure, ei vor avea onoarea, să le viziteze în aceeaşi seară. Ca răspuns la acest mesaj, negrul aduse, un bileţel foarte mic, dar grozav de parfumat, adresat de onorabila doamnă Skewton maiorului Bagstock,

în care scria pe scurt: „Eşti un urs nesuferit şi tare aş vrea să nu te iert, dar dacă vei fi foarte cuminte (asta era subliniat), puteţi veni. Complimente, şi din partea lui Edith, domnului Dombey”.

Onorabila doamnă Skewton şi fiica ei locuiau, când erau la Leamington, în apartamente destul de elegante şi scumpe, dar care lăsau de dorit în ce priveşte spaţiul şi confortul. Din această pricină, onorabila doamnă Skewton, când era în pat, avea picioarele în fereastră şi capul în vatra căminului, iar jupâneasa era adăpostită într-o cămăruţă ce dădea în salon şi care era atât de mică, încât, pentru a nu pune în primejdie lucrurile ce se aflau primprejur, era nevoită, atât când intra cât şi când ieşea, să nu deschidă uşa mai mult decât trebuia ca să se poată strecura, ca şi când ar fi fost un şarpe. Withers „pajul gălbejit, dormea afară sub streaşină unei lăptării vecine, iar scaunul, care era piatra acelui tânăr Sisif, era adăpostit noaptea într-un şopron ce aparţinea aceleiaşi lăptării. Tot aici îşi depuneau ouăle lor proaspete găinile unei ferme aflate în apropierea lăptăriei; noaptea, ele se suiau.pe o căruţă, pe care, după toate aparenţele, o luau drept un copac crescut acolo.

Domnul Dombey şi maiorul găsiră pe doamna Skewton odihnindu-se, ca o Cleopatră, între pernele sofalei, foarte vaporos îmbrăcată, dar fără îndoială nu semăna cu Cleopatra lui Shakespeare, pe care vârsta nu o putuse ofili. Urcând scara, auziseră sunetul unei harfe, dar care încetă când fură anunţaţi, şi o văzură pe Edith stând lângă harfă mai frumoasă şi mai mândră ca oricând. O caracteristică a frumuseţii acestei doamne era că părea să fie mândră şi impunătoare, fără vreun efort, ba chiar împotriva voinţei ei. Ea ştia că e frumoasă – era cu neputinţă să nu ştie – dar părea că se sfidează pe sine însăşi cu propria-i mândrie.

Dacă socotea că sunt prea ieftine atracţiile ei, care

nu puteau decât să deştepte o admiraţie fără nicio valoare pentru ea, sau dacă încerca să le facă mai preţioase. pentru admiratori prin chiar felul cum se folosea de ele, acei pentru care erau preţioase rareori stăteau să se mai întrebe.

— Nădăjduiesc, doamnă Granger – spuse domnul Dombey, înaintând cu un pas spre ea – că nu din pricina noastră aţi încetat să cântaţi.

— Din pricina *dumneavoastră*? O nu!

— Atunci de ce nu continui, dragă Edith? spuse Cleopatra.

— Am încetat, după cum am şi început, dintr-un simplu capriciu.

Spuse aceasta cu o elegantă nepăsare, nepăsare ce nu-şi avea obârşia nici în plictiseală, nici în insensibilitate, căci era scoasă în evidenţă cu mândrie şi fu şi mai izbitoare, atunci când ea sculându-se şi părăsind locul, făcu doar să vibreze coardele, trecând cu indiferentă mâna peste ele.

— Ştii, domnule Dombey – spuse languroasa ei mamă, jucându-se cu evantaiul – că uneori, scumpa mea Edith şi cu mine avem păreri foarte diferite.

— Nu cu totul diferite şi numai câteodată, mamă, spuse Edith.

— Oh, niciodată cu totul diferite, scumpa mea! O, nu! nu! mi-ar frânge inima, răspunse mama, fă

— Când o uşoară încercare să o mângâie cu evantaiul, încercare pe care Edith nici nu o luă în seamă. Ne deosebim doar cu privire la acele convenţionalâsme reci de respectat în lucruri mărunte. De ce nu suntem noi naturali? O, Doamne! Cu toate acele doruri, acele expansiuni, acele palpitări impulsive ale inimilor noastre, care sunt atât de încântătoare! De ce nu suntem noi mai naturali?

Domnul Dombey spuse că-i adevărat, foarte adevărat.

— Am putea fi mai naturali, numai dacă am încerca, spuse doamna Skewton.

Domnul Dombey socoti că ar fi cu putinţă.

— Nicidecum – spuse maiorul – nu se poate.

Până n-o să fie lumea populată cu alde Joe Bagstock, cu bătrâni ca Joe, zdraveni şi necioplіti, maam, animale dârze, domnule, nu o să ne putem îngădui aşa ceva. Nu-i cu putinţă!

— Toma necredincios ce eşti – spuse doamna Skewton – taci din gură!

— Cleopatra porunceşte – răspunse maiorul du cându-şi mâna la buze – şi Antoniu Bagstock ascultă.

— Bărbaţii sunt lipsiţi de sensibilitate, spuse doamna Skewton ridicând evantaiul cu o cruzime prefăcută, ca şi când ar fi vrut să-l gonească pe maior. Voi nici nu ştifă ce-i aia simpatie! Şi doar pentru ce trăim noi, dacă nu pentru simpatie? E oare pe lume altceva mai fermecător? Cum am putea oare îndura viaţa pe acest pământ rece, atât de rece, fără astă rază de soare? întrebă doamna Skewton, potrivindu-şi guleraşul de dantelă şi căutând să vadă ce efect face braţul ei slab şi gol până la cot.

— Pe scurt, suflet împietrit ce eşti! – spuse ea, privind pe după evantai la maior – vreau să-mi fie lumea numai inimă; şi credinţa este ceva atât de fermecător, încât nu-ţi dau voie s-o tulburi, m-ai înţeles?

Maiorul răspunse că era crud din partea Cleopatrei să ceară ca lumea să fie numai inimă, pentru ca dumneasa să pună apoi stăpânire pe toate inimile din lume; asta o făcu pe Cleopatra să-i reamintească cât de nesuferită îi e linguşeala şi că dacă va avea îndrăzneala să-l se mai adreseze în felul ăsta, hotărât îl va trimite la plimbare.

În timp ce palidul Withers servea ceaiul, domnul Dombey se întoarse iar către Edith:

— S-ar părea că nu prea e multă societate pe aici, spuse el cu felul lui obişnuit de politeţe gravă.

— Aşa mi se pare şi mie. În orice caz, noi nu vedem pe nimeni.

— Aşa-i. observă doamna Skewton de pe canapea – acum nu prea e lume pe aici care ne-ar putea interesa.

— Nu e nimeni care să aibă destulă inimă, spuse Edith zâmbind. Fu mai curând un amurg de zâmbet, atât erau de împletite în el lumina şi întunericul.

— Vedeţi cum scumpa mea Edith mă ia în zeflemea! spuse mama, clătinând din cap; dar capul ei se clătina câteodată de la sine, ca şi când un delirium tremens ar fi vrut să-l pună în concordanţă cu tremurăturile scânteietoare ale diamantelor. Răutate mică ce eşti I

— Dacă nu mă înşel, aţi mai fost şi altă dată pe aici? spuse domnul Dombey, tot către Edith şi de astă dată.

— O, da, de multe ori. Cred că am fost pretutindeni.

— Frumoasă localitate!

— Pare-se. că e frumoasă. Cel puţin aşa spune toată lumea.

— Vărul tău Feenix e nebun după ea, Edith, interveni mama de pe canapea.

Fiica îşi întoarse încet capul graţios şi ridicându-şi puţin sprâncenele, ca şi când ar fi vrut să arate că vărul Feenix ar fi ultimul muritor a cărui părere merită să fie luată în seamă, îşi întoarse iar ochii spre domnul Dombey.

— Spre cinstea bunului meu gust, nădăjduiesc că m-am plictisit de aceste împrejurimi, spuse ea.

— Aveţi şi dreptate – spuse el, privind spre o seamă de peisaje, desenate, dintre care recunoscuse câteva ca înfăţişând vederi din împrejurimi şi care erau răspândite din belşug prin cameră – dacă toate acestea sunt opera mâinilor dumneavoastră.

Ea nu-i răspunse, ci rămase încremenită, în frumuseţea ei dispreţuitoare.

— Prezintă ele acest interes? întrebă domnul Dombey. Sunt făcute de dumneavoastră?

— Da.

— Şi cântaţi la harfă, după câte ştiu.

— Da.

— Cântaţi şi din gură?

— Da.

Ea răspunse cu un fel de ciudată silă la toate aceste întrebări şi cu acel aer de împotrivire fată de sine însăşi, pe care îl vădise mereu, ca făcând parte din frumuseţea ei. Şi totuşi nu era stânjenită, ci cu totul stăpână pe ea. Nici nu părea că vrea să evite convorbirea, pentru că îl privea în faţă, pe cât putea – şi îl privea şi atunci când el tăcea.

— Cel puţin aveţi multe mijloace împotriva plictiselii, spuse domnul Dombey.

— Fie că sunt, fie că nu sunt de folos. răspunse ea – le cunoaşteţi acum pe toate. Altele n-am.

— Pot nădăjdui să le pun pe toate la încercare? întrebă domnul Dombey, cu o galanterie solemnă, punând jos un desen pe care îl ţinea în mână şi arătând spre harfă.

— De ce nu? Dacă doriţi!

Se ridică la aceste vorbe şi, trecând pe lângă sofaua mamei, îi zvârli o privire mândră, privire care nu ţinu decât o clipă, dar care (dacă ar fi prins-o cineva) ar fi vădit o mulţime de înţelesuri, printre care şi pe acel al amurgului de zâmbet care întuneca totul. Apoi ieşi din odaie.

Maiorul, care între timp fusese cu totul iertat, împinsese spre Cleopatra o măsuţă mică la care se aşezase ca să facă o partidă de pichet. Domnul Dombey, care nu cunoştea jocul, se aşează ca să-i privească cum joacă şi să înveţe, până se va întoarce Edith.

— Cred că o să avem puţină muzică, domnule Dombey? întrebă Cleopatra.

— Doamna Granger a avut bunătatea să ne-o tăgăduiască, spuse domnul Dombey.

— Foarte drăiguţ. Ce faci, maiorule, deschizi?

— Nu, doamnă, spuse maiorul. Nu pot.

— Sălbatic nesuferit! – răspunse doamna – mi-ai stricat jocul. Desigur că vă place muzica, domnule Dombey?

— Deosebit de mult, fu răspunsul domnului Dombey.

— Da, e delicios, spuse Cleopatra, uitându-se la cărţile ei. E atâta suflet în muzică – amintiri vagi ale unei existenţe anterioare şi atâtea altele, toate atât de încântătoare. Ştiţi – spuse ea fandosindu-se şi căznindu-se să îndrepte valetul care-i intrase în joc răsturnat – dacă ar fi ceva să mă ispitească să-mi prelungesc viaţa, ar fi numai curiozitatea de a descoperi ce sunt toate cele şi ce înseamnă toate acele mistere bizare, zău, care sunt taine pentru noi. Maiorule, e rândul dumitale, joacă!

Maiorul juca şi domnul Dombey, privind ca să înveţe, ar fi sfârşit curând prin a nu mai pricepe nimica, de puţină atenţie ce dăduse jocului, pentru că se tot mira de ce nu o fi venind Edith.

În fine veni şi se aşeză la harfă, iar domnul Dombey se sculă şi se duse lângă ea să asculte. Nu-i prea plăcea muzica şi nici nu cunoştea bucata pe care ea o cânta, dar o vedea aplecată peste harfă şi poate auzea printre sunetele coardelor o muzică a lui proprie, îndepărtată, care îmblânzea acel monstru de pe calea ferată şi-l făcea mai puţin neînduplecat.

Cleopatra avea, ce-i drept, un ochi ager la pichet. Sclipea, ca un ochi de vultur şi nu se mărginea să privească la joc, şi străbătea camera de la un cap la altul, apoi îşi arunca privirea scânteietoare când spre harfă, când spre executantă şi când spre ascultător – pe scurt, spre toate.

Când mândră frumuseţe sfârşi cântecul, se ridică de pe scaun şi, primind mulţumirile şi complimentele domnului Dombey, întocmai cum le primise şi mai înainte, se îndreptă – aproape fără nicio pauză – spre pian,

începând să cânte.

Edith Granger, cântă orişice, numai asta nu! Edith Granger, eşti frumoasă şi tuşeul tău la pian e strălucitor şi vocea ţi-e adâncă şi bogată, dar nu-i cânta cântecul ăsta pe care fata lui lăsată în părăsire îl cânta fiului lui pierdut i

Dar, vai! nu-l cunoştea, şi chiar dacă l-ar cunoaşte, ce cântec al ei l-ar mişca oare, pe el, omul neînduplecat! Dormi, singuratică Florence! Dormi! Pace să-ţi aducă visurile, pace, cu toate că noaptea e grozav de întunecoasă şi nori groşi adunaţi pe cer ameninţă a furtună!

CAPITOLUL XXII

O mică pildă de felul de a gospodări al domnului Carker-directorul

Domnul Carker-directorul şedea la biroul său, liniştit şi blând ca de obicei, citind scrisorile care erau puse deoparte ca să fie deschise de el, făcând pe ele, din când în când, adnotări sau referinţe, după cum cerea afacerea la care se refereau şi împărţindu-le apoi în grămăjoare, pentru a fi distribuite. Între difei ritele departamente ale Casei. În dimineaţa aceea, poşta sosise încărcată şi domnul Carker-directorul avea mult de lucru.

Îndeletnicirea unui om care face o astfel de treabă

— Stând să privească la un teanc de hârtii pe care le ţine în mână, împărţindu-l-e în diferite teancuri mai mici, luând apoi un alt teanc şi cercetându-i cuprinsul, cu fruntea încreţită şi cu buzele strânse, distribuind, şi alegând, şi cercetând, rând pe rând are o ciudată asemănare cu aceea a unui jucător de cărţi. Faţa domnului director Carker îndreptăţea o astfel de asemuire. Era faţa unui om care îşi studia jocul, cu grijă, care era stăpân atât pe punctele tari cât şi pe cele slabe ale jocului, care înscria în mintea lui fiecare carte ce-i trecea pe dinaintea ochilor, ştia exact ce figură era pe ea, ce puteai pierde şi ce puteai câştiga cu ea. Era atât de dibaci, încât ghicea cartea din mâna celorlalţi jucători, fără ca vreodată să şi-otrădeze pe

a lui.

Scrisorile erau în felurite limbi, dar domnul Carker le citea pe toate. Dacă ar fi fost ceva în birourile firmei Dombey şi Fiul, ca el să nu fi putut citi, ar fi însemnat că lipseşte o carte din pachetul reglementar de cărţi. El citea aproape dintr-o singură privire şi pe măsură ce citea, adăugând astfel la cuprinsul teancurilor, întocmai ca un jucător care cunoaşte cărţile de la prima vedere şi îşi făureşte în minte toate combinaţiile cu putinţă, după ce cărţile au fost distribuite. Prea profund pentru un asociat şi mult prea profund pentru un adversar, domnul Carker şedea în bătaia razelor de soare ce pătrundeau până la el pieziş prin luminator şi îşi juca de unul singur jocul lui.

Cu toate că nu face parte din instinctul tribului pisicesc, fie ele sălbatice fie domesti-ce, de a juc-a cărţi, domnul director Carker avea un aspect felin din cap până-n picioare, aşa cum putea fi văzut desfătându-se în lumina şi căldura razei care cădea pe masa lui de lucru şi pe podea, ca pe un cadran solar a cărei unică figură era el. Cu părul şi favoriţii de obicei de o culoare spălăcită, dar părând în lumina vie a soarelui şi mai sipălăcită ca de obicei, şi semănând mai curând a blană de pisică cenuşie, cu unghiile lungi, îngrijit tăiate şi ascuţite; cu o antipatie firească pentru orice urmă de murdărie, care îl făcea câteodată să se oprească din lucru şi să urmărească firicelele de praf ce pluteau prin aer şi să le îndepărteze de îndată ce cădeau pe mâna lui albă şi moale sau pe lenjeria lui strălucitoare. Domnul Carker-directorul, cu un fel făţarnic de a fi, cu dinţii tăioşi, cu pasul molatic, cu ochiul veşnic la pândă, cu limba mieroasă, cu inima crudă, migălos în toate, şedea la masa lui de lucru cu un aer totodată răbdător şi hotărât, de parcă ar fi fost o pisică stând la pândă în faţa unei găuri de şoarece.

În fine isprăvi cu scrisorile, afară de una singură pe care o opri pentru a o cerceta mai îndeaproape. După ce

încuie corespondenta mai confidenţială într-un sertar, domnul Carker-directorul sună.

— De ce răspunzi tu, când sun? fu primirea făcută fratelui său.

— Omul de serviciu e plecat şi am rămas eu fiind cel mai aproape de dumneata, fu răspunsul umil.

— Cel mai aproape de mine? murmură directorul. Da, într-adevăr. Mare cinste pentru mine.

Arătând către teancul de scrisori deschise, el se răsuci cu dispreţ în fotoliu şi rupse sigiliul aceleia pe care o avea în mână.

— Îmi pare rău că te tulbur, James – spuse fratele, luând scrisorile – dar…

— Oi fi având ceva să-mi spui! Ştiam eu. Ei, ce-i?

Domnul director Carker nu ridică privirile şi nici nu le îndreptă către fratele său, ci rămase cu ele la scrisoare, totuşi fără a o deschide.

— Ei, ce-i? repetă el, cu asprime.

— Sunt îngrijorat de Harriet.

— Harriet? Care Harriet? Nu cunosc pe nimeni cu numele ăsta.

— Nu-i merge bine şi s-a schimbat foarte mult în vremea din urmă.

— S-a schimbat ea foarte mult de multă vreme – răspunse directorul – şi asta-i tot ce ai să-mi spui?

— Mi se pare totuşi că dacă ai vreş să mă asculţi…

— Da’ de ce te-aş asculta, frate John? răspunse directorul, apăsând cu o răutate batjocoritoare asupra acestor două din urmă cuvinte şi dându-şi capul înapoi, fără a ridica totuşi privirile. Ţi-o spun eu, Harriet Carker a ales de acum mulţi ani, între cei doi fraţi ai ei. I-o fi părând rău acum de ce a făcut, dar n-are decât să sufere urmările.

— Nu mă înţelege greşit. Eu nu spun că îi merge rău. Ar fi din parte-mi neagră nerecunoştinţă să las să se înţeleagă aşa ceva, răspunse celălalt. Totuşi, crede-mă,

James, sunt tot atât de întristat de jertfa ei ca şi tine.

— Ca şi mine?! exclamă directorul. Ca şi mine?!

— Tot atât de întristat sunt şi eu de alegerea pe care a făcut-o de ceea ce tu numeşti alegerea ei, pe cât eşti tu de supărat de această alegere, spuse juniorul.

— Eu supărat? repetă Carker-directorul, descoperindu-şi dinţii.

— Nemulţumit. Dacă îţi place mai bine. Ştii tu ce vreau să spun. N-am vrut în niciun fel să te jignesc.

— Mă jigneşti prin tot ce faci, răspunse fratele, aruncându-i dintr-odată o privire ameninţătoare, care pentru o clipă făcu loc pe faţa lui unui surâs şi mai larg decât cel dinainte. Ia hârtiile. astea de aici, te rog. Am treabă.

Politeţea îi fu mult mai tăioasă decât mânia, ceea ce-l făcu pe junior să se îndrepte către uşă. Se opri totuşi în dreptul ei şi, privind în jurul său, spuse:

— Când Harriet a încercat în zadar să intervină pe lângă tine pentru mine, cu prilejul primei tale supărări justificate şi a primei mele dizgraţii, şi când ea te-a părăsit pe tine, James, pentru a împărtăşi soarta mea nenorocită şi a se jertfi, împinsă de dragostea ei rău înţeleasă pentru un frate ruinat care, în afară de ea nu mai avea pe nimeni altul pe lume şi fără ea ar fi fost cu totul pierdut, pe atunci era tânără şi frumoasă. Acum însă, dacă ai vedea-o – dacă te-ai duce s-o vezi – ai admira-o dar ai şi compătimi-o.

Directorul lăsă capul în jos şi-şi arătă dinţii, ca şi cum ar fi răspuns la nişte vorbe aruncate într-o doară şi zise:

— Ei, nu zău! Aşa stau lucrurile? apoi nu mai scoase niciun alt cuvânt.

— Amândoi, tu şi eu, credeam pe atunci că o să se mărite tânără şi o să ducă o viaţă fericită şi voioasă, urmă celălalt. Vai! Dacă ai şti cu ciâtă voie bună s-a lipsit de orice nădejde în această privinţă, cu câtă voie bună a purces pe calea ce şi-a ales, fără a privi măcar o dată în

urmă, n-ai putea să mai spui că numele ei sună în urechile tale ca al unei străine. Nu, te asigur că niciodată nu ai mai spune-o! Niciodată!

Din nou directorul lăsă capul în jos şi-şi arătă dinţii, părând că spune: „Grozav, într-adevăr! Mă miră grozav!” Dar din nou nu scoase niciun cuvânt.

— Pot să continui? întrebă John Carker cu blândeţe.

— Pe calea pe care ai apucat-o? întrebă fratele, surâzând. Da, te rog, fii bun şi continuă.

Cu un oftat, John Carker porni să iasă pe uşă, când glasul fratelui îl opri pentru o clipă în prag.

— Dacă ea a purces şi merge şi acum cu voie bună pe calea ce şi-a ales – spuse el, zvârlind pe masă scrisoarea încă nedeschisă şi înfundându-şi mâinile. În buzunare – poţi să-i spui că şi eu păşesc pe calea mea, cu tot atâta voie bună. Dacă n-a mai privit niciodată înapoi, poţi să-i spui că eu am privit câteodată, ca să-mi amintesc cum ea ţi-a luat întotdeauna partea şi să ştie că hotărârea mea nu este mai uşor de schimbat acum – apoi cu un surâs dulceag – e tare ca marmura.

— N-am să-i spun nimic din toate astea. Nu vorbim niciodată despre tine. Doar o dată pe an, la ziua ta de naştere, Harriet spune întotdeauna: „Hai să ne aducem aminte de James, cel puţin de numele tui şi să-i urăm fericire”, dar nu spune nimic mai mult.

— Spune-ţi-o atunci ţie însuţi. N-o să ţi-o poţi repeta destul de des, ca o lecţie pentru tine, că trebuie să te fereşti să-mi mai vorbeşti de lucrul ăsta. Nu cunosc nicio persoană cu numele de Harriet Carker. Pentru mine nu există o atare persoană. Tu poate că ai o soră, descurcă-te cu ea. Eu n-am niciuna.

Domnul Carker-directorul, luă din nou scrisoarea în mână şi, ca în batjocură, făcu un semn cu ea către uşă. Desfăcând-o, pe când fratele lui se retrăgea şi privind posomorât după el pe când ieşea din odaie, se răsuci din

nou în fotoliu şi, se apucă să cerceteze cu mult zel cuprinsul scrisorii.

Era scrisă de mâna marelui lui şef, domnul Dombey şi datată din Leamington. Cu toate că de obicei citea scrisorile cu mare repeziciune, cu cititul acesteia domnul Carker zăbovi mult, cântărind cuvintele pe măsură ce-i treceau pe dinaintea ochilor şi strângând din dinţi la fiecare cuvânt. După ce o citise o dată întreagă, o luă din nou de la început şi apoi reluă următoarele pasaje: „Simt că schimbarea îmi face bine, şi de aceea nu vreau să hotărăsc de pe acum ziua când mă voi înapoia. Aş vrea, Carker, să-ţi potriveşti treburile în aşa fel, ca să vii o dată să mă vezi aci şi să pot afla, de la dumneata personal, cum merg treburile. Am uitat să-ţi vorbesc despre tânărul Gay. Dacă n-a plecat cu vasul «Fiul şi Credele», sau dacă acest vas mai este încă în docuri, îmbarcă pe vreun alt tânăr şi opreşte-l deocamdată pe Gay în City. Nu am luat încă hotărâri definitive”. „Ce întâmplare neprevăzută! îşi spuse domnul Carker-directorul, întinzându-şi gura, ca şi când ar fi fost de cauciuc. Din păcate trebuie să fie departe acum”.

Totuşi acest din urmă pasaj, care era în formă de post-scriptum, îi atrase din nou luarea-aminte şi-l făcu să-şi arate din nou dinţii.

„Bunul meu prieten, căpitanul Cuttle, pare-mi-se – îşi spuse el – mi-a dat de înţeles că ar dori o întârziere de o zi. Dar ce păcat că a plecat şi că acum trebuie să fie departe?”

Îndoi scrisoarea şi păru că se joacă cu ea, punând-o când de-a lungul, când de-a latul masei, întorcând-o apoi pe toate feţele – făcând poate în minte acelaşi lucru cu cuprinsul ei – când domnul Perch, curierul, bătu uşor în uşă şi, intrând în vârful picioarelor, cu câte o plecăciune la fiecare pas, ca şi când plăcerea vieţii lui ar fi fost să facă plecăciuni, pase câteva hârtii pe masă.

— Doriţi să spun că sunteţi ocupat, domnule? întrebă

domnul Perch, frecându-şi mâinile şi plecând în mod respectuos capul într-o parte, parcă nu s-ar fi cuvenit să-l ţină drept în faţa unei astfel de personalităţi şi ar fi trebuit să-l dea cât mai mult la o parte din drum.

— Cine vrea să mă vadă?

— Vedeţi, domnule – spuse Perch cu o voce blajină – de fapt nimeni, domnule, în clipa de faţă. Domnul Gills, constructorul de instrumente navale a fost pe aici, pentru o chestie măruntă de plată – spune el – dar i-am spus că sunteţi ocupat, foarte ocupat, grozav de ocupat.

Domnul Perch tuşi cu mâna la gură şi rămase în aşteptarea ordinelor.

— Altcineva?

— Vedeţi, domnule, n-aş îndrăzni aşa, de capul meu, să-mi îngădui să vă spun, domnule, că a mat fost cineva, dar acelaşi tânăr care a fost ieri aici, domnule, şi săptămâna trecută ne-a tot dat târcoale. Mi se pare, domnule – adăugă domnul Perch, oprindu-se când era tocmai să închidă uşa după el – că e foarte puţin potrivit să se învârtească pe aici, fluierând după vrăbii şi făcându-le să-i răspundă.

— Mi-ai spus, pare-mi-se, că e în căutare de lucru, nu, Perch? întrebă domnul Carker, lăsându-se pe spate şi privind la curier.

— Să vedeţi, domnule – spuse domnul Perch, tuşind iarăşi cu mâna la gură – după faţa lui s-ar părea că într-adevăr caută o situaţie şi crede că s-ar putea găsi ceva pentru el, prin docuri, pentru că ştie să pescuiască cu undiţa, dar… Domnul Perch dădu din cap, pentru a arăta că are multe îndoieli.

— Dar el ce spune, când vine pe aici? întrebă domnul Carker.

— La drept vorbind, domnule – spuse domnul Perch, tuşind din nou pe după mână, ceea ce era la el un mijloc de a arăta cât este de supus când nu avea alt mijloc la

îndemână – are aerul că vrea să spună, cu tot respectul cuvenit, că ar dori să vadă pe unul din domnii noştri şi că vrea să câştige o pâine. Dar vedeţi, domnule – adăugă Perch, vorbind acum în şoaptă şi din cauza caracterului tainic al comunicării întorcându-se pentru a împinge uşa cu genunchiul şi a o închide şi mai bine, deşi era închisă – e de neîngăduit, domnule, ca o haimana ca el să ne dea târcoale şi să spună că mama lui a alăptat pe tânărul domnişor al Firmei şi că de aia speră să nu fie lăsat de Firma noastră fără un rost. Sunt sigur, domnule – spuse domnul Perch – că deşi pe vremea aceea doamna Perch alăpta o fetiţă înfloritoare, domnule, ca toate acelea cu care ne-am îngăduit să sporim familia, nu aş fi îndrăznit nici măcar să mă gândesc să spun că ar fi putut alăpta ea, tot atât de bine ca oricare alta, pe copilaşul Firmei!

Domnul Carker rânji la el ca un rechin, cu o înfăţişare gânditoare, parc-ar fi fost pe altă lume.

— Poate ar fi fost mai bine – propuse domnul Perch după o scurtă tăcere şi după ce mai tuşi o dată – să-i spun că, dacă o să-l mai văd pe aici, o să fie arestat şi o să rămână arestat! E poate şi o primejdie pentru noi – spuse domnul Perch – de felul meu sunt cam fricos, domnule, şi nervii mei. sunt zdruncinaţi de când cu starea doamnei Perch; aş putea să jur că e o haimana.

— Ia să-l văd pe băiat, Perch, spuse domnul Carker. Adu-l încoace!

— Da, domnule, dar mă iertaţi, domnule – spuse Perch, codindu-se – are o înfăţişare sălbatică, domnule.

— N-are a face. Dacă e afară, adu-l încoace. Am să-l văd numaidecât şi pe domnul Gills. Spune-i să aştepte.

Domnul Perch se înclină şi, închizând uşa cu o precizie şi o grijă de parc-ar fi avut de gând să nu se mai înapoieze decât peste o săptămână, se duse să caute pe băiat printre vrăbiile din curte. Între timp, domnul Carker îşi luă locul în faţa căminului, care îi plăcea de obicei. Cum

stătea acolo privind spre uşă cu buzele întredeschise de parc-ar fi zâmbit şi lăsând să i se vadă toţi dinţii, ca un animal de pradă stând la pândă.

Curierul nu zăbovi mult şi se înapoie, urmat de o pereche de bocanci greoi care, se apropiau răsunând pe culoar ca şi când s-ar fi rostogolit nişte lăzi. Cu cuvintele foarte puţin politicoase: „fă-te încoa după mine” – un fel de a introduce pe cineva, care era cu totul neobişnuit în gura lui – domnul Perch aduse în faţa domnului Carker pe un tânăr voinic, de vreo cincisprezece ani, cu o faţă rotundă şi roşie, un cap rotund şi lucios, ochii negri, rotunzi, picioarele strâmbe şi corpul rotunjit, care, pentru a desăvârşi rotunjimile întregii sale făpturi, ţinea în mână o pălărie rotundă căreia îi pierise borul.

Dând ascultare unui semn făcut de domnul Carker, de îndată ce aduse pe vizitator în faţa acestuia, Perch se retrase. Când fură faţă în faţă, domnul Carker, fără să spună niciun cuvânt, îl apucă de gât şi-l scutură, de-i zdruncină creierii din cap.

Băiatul, zăpăcit, nu, se putu opri de a privi sălbatic la domnul cu atâţia dinţi albi în gură, care îl strângea de gât, şi la pereţii biroului, ca şi când ar fi fost hotărât, dacă cumva ar fi fost sugrumat, ca ultimele lui priviri să fie aruncate asupra tainelor a căror, cunoaştere trebuia să o plătească atât de scump. Până la urmă se căzni să spună:

— Ce ai cu mine, domnule? Lasă-mă în pace!

— Să te las în pace? După ce am pus mâna pe tine? Nu încăpea îndoială asupra acestui lucru, pentru că-l ţinea destul de strâns. Câine – spuse domnul Carker, printre fălcile lui strânse – am să te sugrum!

Biler începu să miorlăie, întrebându-se dacă într-adevăr o fi având de gând să-l sugrume, crezând totuşi că nu – dar ce o fi având de gând şi de ce nu s-o fi apucând să sugrume pe unul de talia lui, nu pe unul ca el! Dar Biler fu cu totul zăpăcit de primirea neobişnuită de care avusese

parte şi, de îndată ce capul se află iarăşi la locul lui şi reuşi să privească în faţă pe domnul Carker, sau mai bine zis să privească la dinţii lui şi-l văzu cum rânjeşte la el, îşi pierdu toată bărbăţia şi începu să plângă.

— Dar nu v-am făcut nimic, domnule, spuse Biler, alias Rob, alias Tocilarul, dar mereu acelaşi Toodle.

— Ticălosule! răspunse domnul Carker, dându-i drumul încetul cu încetul şi retrăgându-se apoi cu un pas, pentru a-şi relua poziţia preferată. Ce ţi-ai închipuit de ai îndrăznit să vii aici?

— N-am avut niciun gând rău, domnule, spuse Rob, miorlăind, ducând o mână la beregată şi cealaltă la ochi. N-am să mai viu niciodată, domnule, căutam doar de lucru.

— De lucru, mic Cain ce-mi eşti! repetă domnul Carker, privindu-l de aproape. Nu te ştiu eu că eşti cea mai puturoasă haimana din Londra?

Această gravă acuzare, deşi îl atinse dureros pe domnul Toodle-junior, se potrivea totuşi atât de bine, că nu mai putu să se apere cu niciun cuvânt. Rămase locului, privind speriat la domnul Carker, de parcă s-ar fi condamnat singur şi ar fi fost plin de remuşcări. Se vedea bine că era ca vrăjit de domnul Carker şi că nu mai putea, nici măcar o clipă, să-şi ia ochii de la el.

— Şi vrei să spui că nu eşti un pungaş? întrebă domnul Carker cu mâinile în buzunarele de la spate.

— Nu, domnule, nu sunt, pledă Rob.

— Ba eşti! spuse domnul Carker.

— Zău că nu sunt, domnule, miorlăi Rob. N-am făcut niciodată pungăşii, domnule, credeţi-mă; ştiu că am apucat-o pe căi greşite, domnule, de când m-am apucat de prins păsări şi de haimanalâc. Fireşte că cineva ar putea crede că păsările cântătoare sunt tovarăşe nevinovate – spuse Toodle-junior cu un aer pocăit – dar nimeni nu ştie câtă răutate este în lighioanele astea şi nici la câte rele te pot duce.

Se pare că ele îl făcuseră să umble în nişte haine de catifea roase, de nu mai erau de purtat, cu o vestă strâmtă, roşie, semănând mai mult a grumăzar şi lăsând să se vadă pătrăţelele albastre ale cămăşii, precum şi cu pălăria descrisă mai sus.

— N-am fost nici măcar de douăzeci de ori pe acasă, de când păsărelele astea au pus stăpânire pe mine, spuse Rob, şi sunt zece luni de atunci. Cum o să mă duc pe acasă, dacă acolo toţi sunt nenorociţi când dau ochi cu mine? Mă mir şi eu – spuse Biler, cu un hohot de plâns şi mânjindu-şi ochii cu gulerul hainei – că nu m-am dus încă să mă înec.

Toate acestea, împreună şi cu mirarea lui de a nu fi săvârşit încă această din urmă ispravă, ieşiră din gura băiatului, întocmai ca şi când domnul Carker i le-ar fi smuls cu dinţii, fără ca el să fi avut puterea de a ascunde ceva, sub presiunea acelei puternice baterii în plină acţiune.

— Ştii că eşti nostim, băiete – spuse domnul Carker, dând din cap – să ştii că e gata semănată cânepa pentru ştreangul tău!

— Ştiu prea bine, domnule – răspunse nenorocitul de Biler, cu un hohot de plâns şi folosindu-se iarăşi de gulerul hainei – câteodată nu mi-ar păsa dacă ar fi şi crescută gata. Nenorocirile mele au început toate, domnule, de când am început să trag la fit, dar ce puteam face alta decât să trag la fit?

— Să tragi la ce? întrebă doamnul Carker.

— Să trag la fit, domnule. Să trag la fit de la şcoală.

— Adică să spui că mergi la şcoală şi totuşi să nu mergi? spuse domnul Carker.

— Da, domnule, asta-nseamnă să tragi la fit, răspunse fostul Tocilar, foarte mişcat. Eram luat la goană pe străzi, domnule, când mă duceam la şcoală şi când ajungeam acolo eram luat la pumni. De aia am început să trag la fit şi

să mă ascund, şi aşa a început nenorocirea mea.

— Şi vrei să spui – zise domnul Carker, luându-l din nou de gât, ţinându-l la distanţă şi măsurându-l câteva clipe în tăcere – că vrei un post, nu-i aşa?

— V-aş fi recunoscător să mă luaţi pe-ncercate, răspunse încet Toodle-junior.

Domnul Carker-directorul îl împinse într-un colţ

— Băiatul se supuse liniştit, neîndrăznind nici măcar să răsufle, rămânând cu ochii aţintiţi la el – şi sună din clopoţel.

— Spune-i domnului Gills să intre.

Domnul Perch era prea respectuos, pentru a arăta că se mira să-l vadă pe nenorocitul de băiat ghemuit într-un colţ sau pentru a-l recunoaşte când, între timp, unchiul Sol îşi făcu apariţia.

— Domnule Gills – spuse Carker cu un zâmbet

— Ia loc. Ce mai faci? Sper că eşti sănătos!

— Mulţumesc, domnule, răspunse unchiul Sol, scoţând portofelul şi predând domnului Carker câteva bancnote, pe când vorbea. Nimic nu mă chinuieşte trupeşte decât bătrâneţea. Douăzeci şi cinci, domnule.

— Eşti tot atât de precis, domnule Gills, ca unul din cronometrele dumitale, spuse directorul zâmbind şi scoţând o hârtie dintr-unul din numeroasele sale sertare, pe care însemnă ceva, pe când unchiul Sol privea la el. E în regulă!

— Vasul „Fiul şi Credele” nu este trecut pe listă, domnule, spuse unchiul Sol cu o voce care tremura ceva mai mult ca de obicei.

— Aşa-i, „Fiul şi Credele” nu este trecut pe listă, răspunse Carker. Parte să fi fost furtună pe mare, domnule Gills, şi pesemne a fost abătut din calea lui.

— Să dea Dumnezeu să fie la adăpost! spuse bătrânul Sol.

— Să dea Dumnezeu! repetă domnul Carker, în felul

lui, de aproape nu i se auzi vocea şi ceea ce-l făcu pe tânărul Toodle să tremure din nou. Domnule Gills – adăugă el tare, lăsându-se pe spate – trebuie să-ţi lipsească tare nepotul dumitale?

Unchiul Sol. drept răspuns, dădu afirmativ din cap şi scoase un oftat adânc.

— Domnule Gills – spuse Carker, mângâindu-şi bărbia cu mâna lui moale şi privind pe constructorul de instrumente în faţă – ţi-ar face bine să ai un băiat în prăvălie şi m-ai îndatora dacă l-ai primi în gazdă pe băiatul ăsta. Ştiu bine – adăugă el pentru a preîntâmpina ceea ce ar fi urmat să spună bătrânul – nu e treabă multă acum la dumneata, dar poţi să-l pui să cureţe prin prăvălie, să lustruiască instrumentele, să robotească pe acolo, domnule Gills. Uite, ăsta-i băiatul!

Sol Gills trecu ochelarii de pe frunte pe nas şi se uită la Toodle-junior care stătea în picioare, într-un colţ. Capul lui părea, ca de obicei, că ar fi fost scos chiar atunci dintr-o găleată cu apă rece; vesta lui îngustă se umfla şi se dezumfla la intervale scurte din pricina emoţiei şi privirile lui păreau înţepenite asupra domnului Carker, fără să se lase de loc atrase de stăpânul în slujba căruia urma să intre.

— Ce zici, domnule Gills, vrei să-l iei în gazdă? întrebă directorul.

Bătrânul Sol răspunse fără prea multă tragere de inimă, că pentru el orice prilej, fie el cât de neînsemnat, de a se îndatora pentru domnul Carker era binevenit şi că dorinţa domnului Carker era pentru el o poruncă, iar Marinarul de Lemn o să fie fericit de a primi în cabina lui pe orice vizitator ales de domnul Carker.

Domnul Carker zâmbi cu un zâmbet care-i descoperi până şi gingiile, făcându-l pe tânărul Toodle, care era numai ochi, să tremure din ce în ce mai tare, apoi răspunse la politeţea constructorului de instrumente în felul lui cel

mai binevoitor.

— Atunci ne-am înţeles, domnule Gills – răspunse el ridicându-se de pe scaun şi strângând mâna bătrânului – mai încolo o să vedem ce am de făcut cu el şi ce merită să fac pentru el. Cum însă mă socotesc răspunzător pentru soarta lui, domnule Gills – spunând aceasta se întoarse cu un zâmbet larg către Rob, care se cutremură – aş fi bucuros să: ştiu că ai să-l ţii din scurt şi că o să-mi raportezi regulat despre purtarea lui. Vreau să aflu câte ceva de la părinţii lui, pe la care am să trec astăzi după-amiază – oameni de ispravă – ca să mă lămuresc mai bine asupra lui. După asta, am să ţi-l trimit mâine dimineaţă. Mergi sănătos, domnule Gills.

Zâmbetul lui de despărţire îi dezveli în aşa chip dinţii, încât bătrânul Sol se zăpăci şi nu se simţi de loc în apele lui. Se duse acasă cu gândul la marea furtunoasă, la corăbii scufundate, la oameni înecaţi, la sticla cu Madeira care nu mai avea să vadă lumina zilei şi la alte lucruri triste.

— Dă-te-ncoace, băiete! spuse domnul Carker, punând mâna pe umărul tânărului Toodle şi împingându-l spre mijlocul odăii. Ai. auzit ce am spus?

— Da, domnule, spuse Rob.

— Ai priceput poate – urmă patronul lui – că dacă ai să mă înşeli sau ai să-mi faci vreo poznă, mai bine să te duci să te îneci o dată pentru totdeauna şi de-a binelea, decât să mai calci pe aci.

Nimic din ce ar fi putut trece prin mintea unui om nu putea fi mai bine priceput de Rob.

— Dacă m-ai minţit câtuşi de puţin – spuse domnul Carker – să nu te mai văd în ochi. Dacă nu, să mă aştept! pe undeva pe lângă casa mamei tale, astăzi după-amiază. Dă-mi acum adresa părinţilor tăi.

Rob o spuse încet, pe măsură ce domnul Carker şi-o însemnă. Ba chiar o mai silabisi o dată, silabă cu silabă, ca

şi când i-ar fi fost teamă că dacă ar sări chiar numai o literă sau un punct, ar fi fost pieirea lui. Apoi domnul Carker îl scoase din odaie şi Rob, privind până în ultima clipă cu ochii lui rotunzi ţintă la noul lui patron, dispăru.

Domnul Carker-directorul rezolvă multe treburi în cursul acelei zile şi arătă dinţii la foarte multă lume. În biroul lui, în curte, pe stradă şi la bursă, dinţii domnului Carker se arătară în toată strălucirea lor. Când sosi ora cinci, sosi şi murgul domnului Carker, pe care, încălecându-l, el se duse să-şi expună dinţii lui strălucitori la Cheapside.

Cum nimeni nu poate trece repede, chiar dacă ar voi să o facă, prin înghesuiala şi îmbulzeala din City la ora aceea şi cum domnul Carker nici nu era dispus să o facă, el înaintă încet, strecurându-se printre căruţe şi trăsuri, ferindu-se pe cât putea de locurile umede şi murdare, pe străzile pline de apă şi străduindu-se din răsputeri să rămână curat, atât el cât şi calul. Privind la trecători, pe când înainta astfel, agale, dintr-odată întâlni ochii rotunzi din capul lucios al lui Rob, aţintiţi asupra feţei lui, ca şi când tot aţintiţi asupra ei ar fi rămas de când se despărţiseră. Băiatul, având o basma mare înfăşurată: în jurul trupului de parcă ar fi fost un ţipar, îi făcu tot felul de semne, pentru a-i arăta că e gata să-l însoţească, oricât de repede şi-ar fi îndemnat calul să meargă.

Aceste dovezi de bunăvoinţă foarte măgulitoare pentru domnul Carker fiind însă cu totul neobişnuite, atraseră luarea-aminte a trecătorilor şi-l făcură pe domnul Carker ca, folosind o bucată a străzii pe care era mai puţină înghesuială şi mai puţină murdărie, să o pornească la trap. Rob făcu de îndată acelaşi lucru. Când domnul Carker o porni într-un galop uşor, Rob se ţinu după el. Ori de câte ori domnul Carker întoarse ochii spre partea drumului pe care rămăsese băiatul, îl vedea mereu fugind, pe cât se părea fără vreo sforţare deosebită, dând din

coate, după toate regulile profesioniştilor care aleargă la curse.

Oricât de caraghioasă ar fi părut această strădanie, era o dovadă de influenţa pe care domnul Carker o căpătase asupra băiatului, dar domnul Carker, făcându-se că nu-l bagă în seamă, ajunse astfel călare până aproape de locuinţa domnului Toodle. Cum ajunse acolo, încetini pasul calului, iar Rob îi ieşi înainte ca să-i arate drumul. Când directorul chemă un om care stătea în faţa unei porţi vecine ca să-i ţină calul, în timp ce va vizita clădirile oare luaseră locul Staggss Garden-ului, Rob, foarte îndatoritor, îi ţinu scara ca să descalece.

— Ei, acu, domnule – spuse domnul Carker, luându-l de umăr – hai cu mine.

Fiul rătăcit se temea, fără îndoială, de această reîntoarcere sub acoperişul părintesc, dar cum domnul Carker îl împingea din urmă, nu-i rămase nimic de făcut decât să deschidă uşa şi să se lase dus în mijlocul fraţilor şi surorilor, strânşi în număr covârşitor în jurul mesei. La vederea fiului rătăcit adus de un străin, toată această familie iubitoare începu să urle, ceea ce făcu o impresie atât de puternică asupra fiului rătăcit, mai ales când o văzu pe maică-sa ridicându-se, palidă şi cu un copilaş în braţe, încât începu şi el să urle în cor cu ceilalţi.

Nemaifiind pentru ei nicio îndoială că străinul, dacă nu era chiar călăul în persoană, era cel puţin unul din oamenii lui, toată familia începu să se văicărească, în timp ce copiii cei mai mici, nestăpâniţi cum la vârsta lor era firesc să fie, se aruncară pe jos, pe spate, ca nişte păsărele speriate, la vederea uliului, şi începură să dea nebuneşte din picioare. Până la urmă, sărmana Polly izbuti să se facă auzită şi spuse, cu buze ce tremurau:

— Rob, sărmane băiat, ce-ai mai făcut iar?

— Nimic, mamă, strigă Rob, cu o voce nenorocită. Întreabă-l pe domnul.

— Nu te speria, spuse domnul Carker. Vreau să-l ajut.

Când auzi aceasta, Polly, care până atunci nu plânsese, începu să plângă. Toodle-ii cei mai mari, care păruseră că vor să-i sară în ajutor, îşi descleştară pumnii. Toodle-ii cei mai mici se agăţară de rochia mamei şi aruncau pe sub braţele lor durdulii priviri furişe la fratele lor rătăcit şi la prietenul lui necunoscut. Cu toţii binecuvântau pe domnul cu dinţii frumoşi, care voia să le facă bine.

— Ştrengarul ăsta – spuse domnul Carker lui Polly, scuturându-l uşor pe băiat – este fiul dumitale, nu, maam?

— Da, domnule – spuse Polly, plângând şi făcând o reverenţă – da, domnule.

— Un fiu rău, pare-mi-se? spuse domnul Carker.

— Niciodată nu a fost un fiu rău faţă de mine, răspunse Polly.

— Atunci faţă de cine a fost rău? întrebă domnul Carker.

— A fost cam sălbatic, domnule – răspunse Polly, căutând să liniştească pe copilaşul care dădea din mâini şi din picioare, prin aer, ca să-l atingă pe Biler – şi s-a întovărăşit cu băieţi stricaţi, dar nădăjduiesc că şi-a dat seama cât a făcut de rău, domnule, şi o să se îndrepte pe viitor.

Domnul Carker privi la Polly, la odaia curată, la copiii curaţi, la feţele simple, chipul Toodle îmbinat din al mamei şi al tatălui, care se arătau şi se repetau în atâtea exemplare în jurul lui şi! se păru că atinsese ţelul adevărat al vizitei lui.

— Bărbatul dumitale văd că nu e acasă, spuse el.

— Nu, domnule, răspunse Polly. Azi e pe linie.

Rob, rătăcitul, păru foarte uşurat la această veste.

Totuşi toate facultăţile lui mintale fiind concentrate asupra patronului său, el nu luă ochii de pe faţa domnului Carker, decât o dată, pentru o clipă, ca să arunce o privire

plină de tristeţe către mama sa.

— Acum – spuse domnul Carker – să-ţi spun cum am dat peste băiatul ăsta al dumitale şi cine sunt şi ce am de gând să fac pentru el.

Ceea ce şi făcu, domnul Carker, în felul său. Îi spuse că la început voise să-l înspăimânte, pentru că îndrăznise să vină la sediul lui Dombey şi Fiul. Că a cedat apoi, ţinând seama de tinereţea lui, de pocăinţa lui şi de rudele lui. Că îi era teamă că la o măsură cam pripită, obligându-se să facă ceva pentru băiat, şi că oameni cuminţi ar putea să-l judece aspru din această pricină, dar că el o face pe seama lui proprie şi înţelege să sufere singur urmările. Raporturile din trecut ale mamei lui Rob cu familia Dombey nu aveau nicio legătură cu aceasta, şi nici domnul Dombey nu avea nimic de-a face cu toate acestea. El, Carker, era alfa şi omega în această afacere.

Dând să se înţeleagă că i se datorează recunoştinţă pentru bunătatea lui şi de altfel primind destule dovezi în acest sens din partea membrilor familiei care erau de faţă, domnul Carker le puse în vedere, indirect şi totuşi foarte apăsat, că se socotea îndreptăţit să se aştepte de la Rob la credinţă, dragoste şi devotament, ca o slabă răsplată pentru ceea ce face pentru el. Până şi Rob însuşi fu atât de mişcat de acest mare adevăr, încât rămase cu ochii plini de lacrimi aţintiţi asupra patronului şi atâta clătină capul lui lucios, în semn de aprobare, până ce capul păru că e gata să sară dintre umeri, aşa cum fusese în dimineaţa aceleiaşi zile sub zguduiturile patronului.

Polly, care petrecuse Dumnezeu ştie câte nopţi nedormite din pricina primului ei născut, pornit pe căi greşite, şi care nu-l văzuse de săptămâni întregi, era gata să cadă în genunchi în faţa domnului Carkerdirectorul, ca în faţa unui sfânt binefăcător, în ciuda dinţilor lui. Dar dominul Carker, ridicându-se ca să plece, ea nu putu decât să-i mulţumească, cu rugăciunile şi binecuvântările ei de

mamă. Pentru serviciul adus de domnul Carker, aceste mulţumiri, plată în moneda de aur făurită într-o inimă de mamă, erau o răsplată atât de generoasă, încât, chiar dacă ar mai fi dat şi un rest, tot domnul Carker ar fi rămas dator.

În timp ce domnul Carker îşi croi, prin mulţimea copiilor, drumul spre uşă, Rob se dădu pe lângă mamă-sa şi o cuprinse, împreună cu copilaşul, într-o îmbrăţişare duioasă.

— O să muncesc din greu, mamă dragă, de acum înainte. Îţi jurcă am s-o fac! spuse Rob.

— S-o faci, dragă băiete! Sunt încredinţată că ai s-o faci, de dragul nostru şi de dragul tău însuţi – spuse Polly plângând şi sărutându-l – dar ai să vii înapoi să vorbeşti cu mine, după ce îl însoţeşti pe domnul.

— Nu ştiu, mamă. Rob stătu la îndoială cu ochii în pământ. Tata când vine acasă?

— Nu înainte de două dimineaţa.

— Vin eu înapoi, mamă dragă! strigă Rob şi, trecând spre uşă, urmat de ţipetele de bucurie ale fraţilor şi surorilor, îl însoţi pe domnul Carker.

— Ce-i asta? spuse domnul Carker, care auzise cuvintele schimbate cu mamă-sa. Ai un tată rău, aşa-i?

— Nu, domnule, răspunse Rob uimit. Nici că se poate un tată mai bun şi mai îngăduitor ca al meu.

— Atunci de ce nu vrei să-l vezi? întrebă patronul.

— Vedeţi dumneavoastră, este o deosebire atât de mare între un tată şi o mamă, spuse Rob, după ce se codi o clipă. El cu greu o să poată înţelege că am de gând să mă îndrept, cu toate că sunt hotărât să încerc, dar o mamă – ea crede întotdeauna tot ce e bun, domnule; cel puţin mama mea ştiu că aşa crede, Dumnezeu s-o binecuvânteze.

Gura domnului Carker se întredeschise, dar el nu spuse nimic, până încalecă şi dădu drumul omului care îi ţinuse calul. Privind apoi la faţa atentă a băiatului, spuse:

— Ai să vii la mine mâine dimineaţă şi o să ţi se arate unde şade bătrânul domn, care era azi-dimineaţă cu mine şi la care ai să te duci, după cum m-ai auzit că am spus.

— Da, domnule, răspunse Rob.

— Ţin mult la domnul ăla bătrân; senvându-l pe el, mă serveşti pe mine, m-ai înţeles? Văd – adăugă el, oprindu-l pe băiat să vorbească, căci văzuse că faţa lui rotundă se luminase când îi spusese aceasta – văd că m-ai înţeles. Vreau să ştiu totul despre acel bătrân domn, ce face zi de zi, căci sunt doritor să-i fiu de folos, şi mai ales cine vine pe la el. M-ai înţeles?

Rob făcu semn din cap că a înţeles şi spuse din nou „da, domnule”.

— Aş vrea să văd că are prieteni care sunt grijulii cu el şi care nu-l părăsesc, pentru că trăieşte foarte (singuratic, săracul, şi aş dori să ştiu că prietenii ţin la el şi la nepotul lui care e plecat. Mai e apoi o tânără doamnă care poate o să vină să-l vadă. Mai ales despre *ea* vreau să ştiu tot.

— O să am eu grijă, domnule, spuse băiatul.

— Şi să mai ai grijă – adăugă patronul, aplecându-se pentru a-şi apropia cu un rânjet faţa de băiat şi atingându-l uşor pe umăr cu minerul biciuştii – să ai mare grijă să nu vorbeşti despre treburile astea ale mele decât numai cu mine.

— Cu nimeni pe lume, domnule, răspunse Rob dând din cap.

— Nici aici, spuse domnul Carker, arătând către locul pe care tocmai îl părăsiseră. Nici nicăieri în altă parte. Am să te pun la încercare, să văd cât de credincios şi recunoscător poţi să fii. Să te văd I Arătându-şi dinţii şi dând din cap, cele spuse de el părură tot atât de mult o ameninţare cât şi o făigăduială. Carker se desprinse apoi din ochii lui Rob, care tot mai erau aţintiţi asupra lui, ca şi cum ar fi fost vrăjit trup şi suflet, şi plecă. Dar, dându-şi

curând seama, după ce mersese o bucată de drum, că credinciosul lui valet, încins ca mai înainte, îl însoţea ca şi la venire, spre desfătarea trecătorilor, opri calul şi-i porunci să plece. Pentru a se încredinţa că e ascultat, se întoarse în şa şi îl urmări până se depărtă. Era ciudat de văzut cum, şi după ce plecă, Rob nu putu să-şi ia ochii de la patron şi se întorcea mereu ca să privească după el. Copleşit cum era de un singur gând „tiu lua seama la trecători, dădea peste ei şi era înghiontit şi lovit din toate părţile.

Domnul Carker, lăsând calul la pas, se depărtă cu înfăţişarea mulţumită a unui om care a încheiat cu bine treburile zilei şi care acum poate liniştit să nu se mai gândească la ele. Cu un aer binevoitor şi afabil, pe cât îl poate avea cineva, domnul Carker îşi urmă drumul de-a lungul străzilor, fredonând o dulce melodie. De mulţumit ce era părea mai mult că toarce, ca un cotoi.

Şi, în oarecare măsură, domnul Carker, în închipuirea lui, se şi vedea încălzindu-se în faţa căminului, culcat la picioarele unei anumite persoane, gata să sară, fie pentru a sfâşia, fie pentru a zgâria, sau poate pentru o mângâiere catifelată, după cum starea sufletească sau împrejurările l-ar împinge. Nu era oare o pasăre într-o colivie, pe care pusese el ochii?

„O foarte tânără doamnă, gândi domnul Carker-directorul, tot fredonând. Când am văzut-o ultima dată, era încă o copilă, cu părul şi ochii negri, parcă mi-aduc aminte, şi cu o faţă plăcută, o faţă foarte plăcută; pot să spun că era nostimă”.

Din ce în ce mai afabil şi mai voios şi fredonând aceeaşi melodie, până ce şi dinţii începură să-i vibreze, domnul Carker îşi urmă drumul, până ce ajunse la o cotitură, de unde o apucă pe o stradă umbrită, pe care se găsea casa domnului Dombey. Fusese atât de preocupat să ţeasă pânze de păianjen în jurul unor feţe blajine, cu

gândul de a le îmbrobodi, încât nici nu-şi dădu seama că şi ajunsese la capătul drumului, decât atunci când, privind de-a lungul şirului rece de case înalte, opri deodată calul la câţiva paşi de uşa de intrare. Ca să se poată înţelege însă de ce domnul Carker opri deodată calul şi la ce privi cu mare surprindere, e nevoie de câteva cuvinte lămuritoare.

Domnul Toots, scăpat din robia casei Blimber, ajunsese în stăpânirea unei părţi din avere pe care, cum avusese obiceiul în timpul ultimei jumătăţi de an de grea încercare să-i spună domnului Feeder, în fiecare seară, ca şi când ar fi fost vorba de o nouă descoperire, „nu puteau executorii să nu i-o atribuie”. Se apucase atunci să studieze cu mare zel ştiinţa vieţii. Înflăcărat de nobila dorinţă de a face carieră strălucită şi aleasă, domnul Toots începuse prin a-şi mobila un întreg apartament. Din una din camere făcuse teren de sport, o împodobise cu portrete de cai câştigători, care de fapt nu-l interesau de loc, şi cu un divan pe care să se poată odihni, după ce se va fi dedat la sporturi. În această locuinţă încântătoare, domnul Toots se închină cu totul cultivării acelor frumoase îndeletniciri care înnobilează şi umanizează viaţa. Pentru aceasta îşi luă ca instructor pe un individ de un tip cu totul special, poreclit „Cocoşul”[15], despre care se putea auzi întotdeauna vorbindu-se h barul „Bursucul negru”. El purta, chiar pe căldurile cele mai mari, o manta albă jerpelită şi avea însărcinarea de a-l lovi în cap pe domnul Toots de trei ori pe săptămână, contra unei remuneraţii de zece şilingi şi jumătate de fiecare lecţie.

Cocoşul, care făcea figură de Apolon în Partenonul domnului Toots, îi adusese un marcator ca să-l în –, veţe să joace biliard, un grenadier ca să-l înveţe scrima, un maestru de echitaţie să-l înveţe călăria, un gentleman scăpătat din Cornouailles, priceput în toate ramurile atletismului, şi doi sau trei prieteni, având legături tot atât

15 *Game-Chicken*, un boxer bine cunoscut din timpul acela (n.r.).

de strânse cu artele frumoase. Sub astfel de auspicii nu se putea ca domnul Toots să nu progreseze repede şi se şi puse pe treabă.

Dar lucrurile se desfăşurară în aşa fel încât, în timp ce aceşti domni erau încă sub impresia farmecului noutăţii, domnul Toots începu să se simtă, fără să ştie cum şi de ce, nemulţumit şi neliniştit. Viaţa lui i se păru a fi ca un grâu plin de neghină, de o neghină pe care nici chiar „Cocoşul” nu o putea alege. În clipele de odihnă, îl urmăreau monştri uriaşi, pe care nici chiar „Cocoşul” nu-i putea doborî. Nimic nu putea să-l liniştească mai mult pe domnul Toots decât depunerea de cărţi de vizită la uşa domnului Dombey. Niciun perceptor, în tot cuprinsul dominicanelor britanice – acel întins teritoriu pe care soarele nu apune niciodată, iar perceptorii nu adorm nici ei niciodată – nu putea fi mai conştiincios şi mai stăruitor decât domnul Toots.

Niciodată domnul Toots nu ajungea până în camerele de sus şi întotdeauna se mulţumea să săvârşească aceeaşi formalitate, îmbrăcându-se întotdeauna cu deosebită îngrijire şi rămânând întotdeauna la uşa măreţei case.

— Ah! Bună dimineaţa, spunea mai întâi domnul Toots servitorului, apoi, înmânând servitorului o carte de vizită, adăuga: Pentru domnul Dombey. Pentru domnişoara Dombey era următoarea comunicare, însoţită de o a doua carte de vizită.

Domnul Toots se întorcea apoi pe loc, ca şi când ar fi vrut să plece, dar servitorul ajunsese să-l cunoască şi ştia că nu pleacă.

— Mă ierţi, te rog, spunea atunci domnul Toots, ca şi când i-ar fi venit un gând pe neaşteptate, e acasă tânără femeie?

Servitorul credea că s-ar putea să fie, dar nu ştia sigur. El trăgea un clopoţel care se auzea sunând sus, se uita apoi pe scară în sus şi spunea că da, ea era acasă şi

urma să vină jos. Apoi apărea domnişoara Nipper şi servitorul se retrăgea.

— O! Ce mai faci? spunea domnul Toots, cu un râs uşor, roşindu-se.

Suzana îi mulţumea şi spunea că îi merge foarte bine.

— Ce mai face Diogene? era apoi a doua întrebare a domnului Toots.

Şi lui îi mergea foarte bine. Domnişoara Florence, pe fiecare zi, ţinea mai mult la el. Domnul Toots saluta această comunicare cu o serie de hohote, care izbucneau cum izbucneşte dintr-o sticlă o băutură şampanizată.

Apoi Suzana adăuga:

— Domnişoara Florence e bine, sănătoasă, domnule.

— O! N-are a face, mulţumesc, era răspunsul, mereu acelaşi, al domnului Toots, după care întotdeauna pleca foarte grăbit.

Nu încape nicio îndoială, că în mintea domnului Toots se aciuase ceva care-l făcea să-şi spună că, dacă cu timpul va putea ajunge să nădăjduiască cu oarecare sorţi de izbândă la mâna domnişoarei Florence, ar fi omul cel mai fericit de pe pământ. Nu încape nicio îndoială că, pe o cale cotită şi ocolită, domnul Toots ajunsese la acest punct şi se oprise acolo. Inima lui era atinsă, era rănită: era îndrăgostit. Într-o noapte făcuse o încercare deznădăjduită şi veghease toată noaptea ca să-i scrie lui Florence un acrostih, încercare care-l mişcă până la lacrimi. Nu ajunsese însă niciodată cu redactarea dincolo de cuvintele „Fiindcă privesc la tine”, imaginaţia lui fiind foarte absorbită de iniţialele celorlalte şapte rânduri pe care le aşternuse pe hârtie şi părăsindu-l cu totul în clipa aceea.

Mai mult decât a pune la cale acel mijloc foarte dibaci şi politic, constând din depunerea zilnică a unei cărţi de vizită la uşa domnului Dombey, nimic nu putu să mai iasă din creierii domnului Toots, în legătură cu fiinţa care îi stăpânea toate simţirile. Dar după o matură

chibzuinţă, domnul Toots ajunse în sfârşit la convingerea că ar fi un pas de seamă să şi-o apropie pe domnişoara Suzana Nipper, pentru ca apoi să-i dea, pe departe, să înţeleagă starea lui sufletească.

Socoti că cel mai bun mijloc în acest prim capitol al romanului, pentru a o face să-i slujească interesele, era să-i facă, în chip delicat şi mai mult în glumă, puţină curte. Neputându-se însă hotărî la aşa ceva, el ceru sfatul „Cocoşului", fără însă a-i dezvălui toată taina. şi spunându-i că un prieten din Yorkshire i-ar fi scris lui (Toots) cerându-i părerea în această privinţă. Părerea „Cocoşului" fiind că trebuie întotdeauna aplicată deviza „Dă-i înainte şi învinge" sau „Când ai pe duşman în faţă şi ştii ce ai de făcut, fă-o fără zăbavă", domnul Toots socoti că ea se potriveşte foarte bine cu planurile lui şi luă hotărârea eroică de a o săruta pe domnişoara Nipper chiar în ziua următoare.

Ca urmare, ziua următoare domnul Toots se îmbrăcă cu cele mai grozave minunăţii pe care Burgess şi Co. le croise vreodată şi porni spre casa domnului Dombey ca să-şi pună planul în aplicare. Dar curajul îl părăsi în aşa hal, când se apropie de scena pe care trebuia să se desfăşoare acţiunea, încât, deşi ajunse la ora trei după-amiază, se făcu şase până să se hotărască să bată în uşă.

Totul se desfăşură ca de obicei, până când ajunseră la comunicarea Suzannei că domnişoara Florence era bine, sănătoasă şi domnul Toots încheie, spunând că n-are a face. Spre marea mirare a Suzannei Nipper, domnul Toots, în loc să plece grăbit după această observaţie, se învârti pe loc şi începu să chicotească.

— Dacă vreţi să mergeţi sus, domnule, spuse Suzana.

— Aşa-i, am să intru o clipă! spuse domnul Toots.

În loc să o pornească în sus pe scări, Toots, cu multă îndrăzneală, de îndată ce uşa fu închisă, se repezi la Suzana şi, strângând-o în braţe, o sărută pe obraz.

— Pleacă de aici – strigă Suzana – că acu îţi scot ochii.

— Încă o dată, doar, spuse domnul Toots.

— Pleacă de aici, ţi-am spus, exclamă Suzana, îmbrâncindu-l. Vă ştiu eu, ăştia de faceţi pe sfinţii! Ai mai vrea, hai? Pleacă de aici, domnule.

Suzana nu prea luase lucrul în serios, căci de-abia îşi putea stăpâni râsul, dar Diogene, care era pe scară, auzind un foşnet pe zid şi un zgomot de paşi, şi văzând prin balustrada scării că la uşă se desfăşura o luptă care lăsa să se prevadă o invazie străină în casă, fu de altă părere. El se repezi pe scară în jos ca să sară în ajutor şi, cât ai clipi din ochi, îl şi apucă pe domnul Toots de picioare.

Suzana ţipă, râse, deschise uşa spre stradă şi coborî repede treptele. Viteazul domn Toots se prăvăli în stradă, cu Diogene ţinându-se cu dinţii de pantalonii lui, ca şi când Burgess şi Co. ar fi fost bucătari şi ar fi pregătit acea delicatesă special pentru ospătarea lui. Când domnul Toots reuşi să se desprindă de Diogene, acesta se rostogoli în praful străzii, dar se ridică din nou, se învârti în jurul lui Toots, care era complet ameţit şi se repezi din nou la el. Domnul Carker, care tocmai îşi oprise calul şi stătea privind de la o mică depărtare, putu să vadă spre marea lui mirare acest grup în plină învălmăşeală ieşind din măreaţa casă a domnului Dombey.

După ce Diogene fu chemat în casă şi uşa fu închisă, domnul Carker rămase pe loc privind la nefericitul Toots cum, după ce se adăposti sub intrarea unei case vecine, îşi lega pantalonii rupţi cu o preţioasă batistă de mătase, care alcătuise o parte din scumpele podoabe pe care le pusese pe el pentru acea aventură.

— Vă cer iertare, domnule, spuse domnul Carker, mânând calul spre domnul Toots şi zâmbindu-i de parc-ar fi vrut să-şi ispăşească un păcat. Sper că nu sunteţi rănit.

— O! Nu, mulţumesc, răspunse domnul Toots,

ridicând către domnul Carker faţa lui îmbujorată. Nu-i nimic. Domnul Toots aproape ar fi vrut să spună că pentru el a fost o plăcere.

— Dacă cumva colţii câinelui v-au pătruns în carne, domnule… reîncepu domnul Carker, arătând proprii lui dinţi.

— Nu, mulţumesc, spuse domnul Toots. Totul e în regulă. Mă simt foarte bine.

— Am plăcerea să-l cunosc pe domnul Dombey, spuse domnul Carker.

— Adevărat, o aveţi? spuse Toots, cu faţa încă îmbujorată.

— Şi o să-mi îngăduiţi poate, ca în lipsa lui – spuse domnul Carker, descoperindu-se – să vă cer eu scuze pentru o întâmplare atât de neplăcută, oare mă mir de ce a putut fi pricinuită.

Domnul Toots fu atât de încântat de această politeţe şi de prilejul fericit de a se fi împrietenit cu un prieten al domnului Dombey, încât scoase repede din buzunar portofelul, pe care nu pierdea nicio ocazie să-l folosească, şi înmână domnului Carker o carte de vizită cu numele şi adresa lui, politeţe la care domnul Carker răspunse dându-i-o pe a sa şi astfel se despărţiră.

Domnul Carker îşi urmă apoi drumul, foarte încet, trecând prin faţa casei, privind în sus spre ferestre şi căutând să zărească faţa gânditoare care, de după perdele, privea la copiii de peste drum. Nu putu însă vedea decât capul fioros al lui Diogene, care, suit cu picioarele pe pervazul ferestrei, în ciuda poruncilor de a se linişti, lătra şi urla, încercând parcă să sară de la înălţime în stradă şi să-l rupă în bucăţi.

Bine faci, Diogene, că-ţi păzeşti stăpâna. Latră, latră mereu, cu capul sus, cu ochii înflăcăraţi, cu colţii ameninţători, cu dorul de a-l muşca. Nu-l pierde din ochi, cum se strecoară el de-a lungul străzii! Ai ochi buni,

Diogene – pisica, băiete, pisica!

CAPITOLUL XXIII

Florence singuratică şi Aspirantul de marină misterios

Florence trăia singură în casa mare şi posomorâtă şi, în timp c. e zilele se scurgeau, ea rămânea tot singură. Pereţii goi priveau în jos spre ea cu priviri sinistre, parcă ar fi vrut, ca Gorgona, să prefacă în piatră tinereţea şi frumuseţea ei.

Niciuna din locuinţele fermecate din basme, ascunsă în inima celei mai dese păduri, n-a fost vreodată mai singuratică şi mai pustie pentru închipuire, de cum era, în cruda realitate, caisa tatălui ei, aşa cum se vedea umbrind strada. Noaptea, când ferestrele caselor vecine erau luminate, apăreau totdeauna pete luminoase pe faţada ei întunecată, care ziua, departe de a surâde, părea veşnic încruntată.

În faţa porţii acestei locuinţe nu stăteau de strajă doi zmei, cum se arată de obicei în basme, păzind o făptură nevinovată, închisă pe nedrept. Dar, din bolta de deasupra porţii, un paznic cu o faţă respingătoare şi cu un surâs satanic pe buze cerceta pe toţi vizitatorii. Casa mai era păzită şi de o îngrăditură, adevărată împletitură fantastică de fier ruginit, întortocheat şi încâlcit, de parcă ar fi fost în jurul intrării un tufiş împietrit. Din loc în loc creşteau ca mugurii, vârfuri ascuţite şi bare răsucite. De o parte şi de alta a intrării, două mari stingătoare păreau să spună: „Voi care intraţi aici, luaţi-vă rămas bun de la lumina zilei!” Pe poartă nu se vedeau inscripţii magice, dar casa avea o înfăţişare atât de părăginită, încât copiii de pe stradă mâzgăleau cu creta gardul şi pavajul din jurul casei şi mai ales zidul de după colţ, desenând stafii pe uşa grajdului. Cum adeseori erau goniţi de domnul Towlinson, pentru a se răzbuna, copiii îi făceau portretul, înfăţişându-l cu nişte urechi mari ce ieşeau orizontal de sub pălărie. În umbra

acoperişului înceta orice zgomot. Banda de muzicanţi ambulanţi care trecea pe stradă, o dată pe săptămână, dimineaţa, nu lăsa să se audă niciun sunet sub ferestrele casei Dombey. Toată banda, până şi un nenorocit de flaşnetar, cu flaşneta lui scârţâitoare şi cu nişte dansatori automaţi, care dansau valsuri, intrând şi ieşind pe o uşiţă ce se deschidea singură, erau înţeleşi să mi se apropie de casa Dombey şi se fereau de ea ca de un loc al deznădejdii.

Vraja care domnea asupra ei era mai nimicitoare decât aceea care face să adoarmă totul, în casele fermecate… odată ca niciodată… pentru că acelea se deşteaptă iar, nevătămate, la viaţă.

Deznădejdea neagră a părăginirii apărea tăcută peste tot. Înăuntrul camerelor, draperiile ce atârnau greoi îşi pierduseră faldurile şi cu ele vechea lor formă, semănând acum mai mult a giulgiuri. Hecatombe de mobile acoperite şi îngrămădite unele peste altele se scofâlceau ca oameni uitaţi prin închisori şi îşi schimbau înfăţişarea pe nesimţite. Oglinzile se întunecau ca şi când anii ar fi suflat peste ele. Modelele de pe covoare se ştergeau, păleau şi parcă le cuprindea nedumerirea, ca şi amintirea despre întâmplările mărunte din ultimii ani. Pardoseala, speriată de paşii cu care nu mai era obişnuită, trosnea şi se cutremura. Cheile ruginiseră în broaştele uşilor. Umezeala se scorojea pe ziduri şi, când începură să apară pete, portretele de pe pereţi părură că se chircesc şi se ascund. Mucegaiul şi ciupercile începură să pătrundă prin odăi. Colonii întregi de ciuperci creşteau prin colţurile pivniţelor. Praful se strângea fără ca nimeni să-şi dea seama cum şi unde, iar păianjenii, moliile şi gândacii se arătau zilnic; din când în când un gândac negru, plecat în cercetare, putea fi găsit stând nemişcat pe scară sau într-una din odăile de sus, parcă mirat şi ei de cum a ajuns pe acolo. Şobolanii începură să chiţcăie şi să se zbenguie noaptea prin galeriile întunecoase c. e şi le săpau pe după

tăbliile de lemn ale pereţilor.

Măreţia tristă a saloanelor de recepţie, stinsă doar slab de lumina îndoielnică ce răzbătea prin obloanele închise, se potrivea cum nu se poate mai bine cu o casă vrăjită.

Labele despoleite ale leilor auriţi ieşeau pe furiş de sub învelişul lor, trăsăturile de marmură ale busturilor de pe piedestale apăreau sfioase prin vălurile cu care erau acoperite, ceasornicele nu mai arătau timpul, sau dacă, din întâmplare, erau cumva întoarse, îl arătau greşit îşi băteau un număr nesfârşit de ore, care nu. putea fi citit pe cadran. Clinchetul întâmplător al lustrelor, atârnate în tavane, te făcea să tresari mai rău decât dacă ar fi fost clopote de alarmă. Sunetele înfundate şi aerul greu, care îşi făceau drum printre toate acestea, ca şi o mulţime fantastică de tot felul de vedenii înfăşurate sau acoperite, păreau tot atâtea spectre. Dar în afară de acestea, era scara cea mare, pe care stăpânul casei punea rar piciorul şi pe care copilaşul lui trecuse în drumul lui spre cer. Mai erau şi alte scări, şi coridoare, pe care nu trecea nimeni cu săptămânile. Erau două încăperi care stăteau încuiate, fiindcă fuseseră folosite de membrii familiei care muriseră şi erau pline de şoaptele amintirilor lor. Şi pentru toţi numai Florence mai era o înfăţişare gingaşă, care se mişca în mijlocul singurătăţii şi al întunericului, însufleţind toate acele lucruri fără viaţă cu căldura sufletului ei.

Căci Florence trăia singură în casa pustie şi, în timp ce zilele se scurgeau, ea rămânea tot singură. Pereţii reci priveau în jos spre ea, cu priviri sinistre, parcă ar fi vrut, ca Gorgona, să prefacă în piatră tinereţea şi frumuseţea ei.

Iarba începu să crească pe acoperiş şi prin crăpăturile temeliilor. O vegetaţie sărăcăcioasă apăru ca nişte solzi în jurul pervazurilor ferestrelor. Sfărâmături de mortar se desprindeau dinăuntrul coşurilor nefolosite şi cădeau jos cu zgomot. Cei doi copaci cu trunchiurile

afumate.se uscaseră până aproape de vârf şi, printre puţinele frunze care le mai rămăseseră, apăreau crengile lor moarte. În întreaga clădire tot ce era alb se făcuse galben şi ce era galben, aproape negru şi, de când murise biata doamnă, întreaga clădire începuse să apară ca un gol întunecos, în mijlocul străzii monotone.

Totuşi Florence era ca o floare, ca frumoasa fiică de rege din poveşti. Cărţile ei, muzica şi dascălii care veneau în fiecare zi erau singurii ei adevăraţi tovarăşi, pe lângă Suzana Nipper şi Diogene. Suzana, ascultând la lecţiile tinerei ei stăpâne, începuse să se instruiască şi ea, în timp ce Diogene, îmblânzit poate de aceleaşi înrâuriri, îşi culca pe pervazul ferestrei capul şi privea agale în stradă câte o dimineaţă întreagă de vară, deschizând ochii din când în când şi apoi închizându-i iar. Îşi ridica uneori capul ca să privească foarte atent după vreun câine gălăgios, care „suit pe o căruţă, lătra tot timpul. Altă dată, amintindu-şi foarte viu şi fără nicio pricină vădită de vreun duşman de prin vecini, se repezea la uşă, de unde, după o gălăgie asurzitoare, se întorcea, făcând tot felul de sărituri caraghioase. Îşi culca apoi din nou capul pe pervazul ferestrei, cu aerul unui câine care ar fi adus cine ştie ce servicii obşteşti.

Astfel trăia Florence în pustietatea casei ei, în mijlocul treburilor şi al gândurilor ei nevinovate, netulburată de nimic. Putea acum să se coboare în odăile. tatălui, să se gândească la el, şi să îngăduie inimii ei pline de dragoste să se apropie cu smerenie de el, fără teamă de a fi respinsă. Putea să privească la lucrurile care îl înconjuraseră în durerea lui şi putea să se ghemuiască lângă scaunul lui, fără să se teamă de privirea aspră pe care şi-o reamintea atât de bine. Putea să-i dea mici dovezi de dorinţa ce o însufleţea de a-şi face datoria şi de a-l servi, punând cu mâna ei toate lucrurile la locul lor, făcând mici buchete pentru masa lui şi, pe măsură ce se ofileau,

iar el nu se întorcea, sohimbându-le mereu, pregătind în fiecare zi câte ceva nou pentru el şi lăsând întotdeauna o modestă dovadă de prezenţa ei lângă scaunul pe care el avea obiceiul să şadă. Azi lăsa un mic suport pictat pentru ceasornicul lui, mâine îi era teamă să-l lase şi îl înlocuia printr-un fleac lucrat de mâna ei şi care putea să-i atragă privirile mai puţin. Când se deştepta noaptea, tremura toată la gândul că tatăl ar putea să se întoarcă acasă şi să dea, supărat, încolo, lucrurile lăsate de ea; atunci alerga repede jos, în papuci şi cu inima bătându-i tare ca să le ia înapoi. Altă dată îşi lipea numai obrazul de masa lui, lăsând pe ea, în urmă-i, o sărutare şi o lacrimă.

Însă nimeni nu ştia nimic despre toate acestea. Era o taină ascunsă adânc în sufletul ei, ca de altfel tot ce se întâmplase înainte în acele odăi. Doar personalul casei izbutea câteodată, când ea era plecată, să pătrundă această taină, dar nu prea. erau îndemnaţi spre aşa ceva, din pricina groazei ce o resimţeau faţă de acele odăi. Florence se furişa în ele, fie pe-nserate, fie dis-de-dimineaţă, şi de obicei când jos se servea masa. Cu toate că nu era colţ care să pară mai bine rânduit şi mai strălucitor de pe urma îngrijirilor ei, ea nu făcea decât să intre şi apoi să iasă binişor, ca o rază de soare, cu singura deosebire că şi după ce pleca, rămânea lumină în urma ei.

Umbre o însoţeau pe Florence când trecea în sus îşi în jos prin casa plină de ecouri şi îi ţineau tovărăşie în camerele aproape goale. Din singurătatea ei se întruchipau gânduri plăcute, care făceau ca viaţa să-i pară a fi o vedenie fermecată, ca şi cum ar fi fost nereală. Adesea îşi închipuia ceea ce ar fi fost viaţa pentru ea, dacă tatăl ar fi putut-o iubi şi ea ar fi fost un copil îndrăgit. Atunci, pentru o clipă, aproape credea că este aşa şi, mânată de această închipuire, părea să-şi reamintească cum priviseră împreună la fratele ei, în mormânt, cum fuseseră amândoi părtaşi la dragostea lui, cum fuseseră uniţi reamintindu-şi

cu drag de el, cât de des vorbiseră de el şi atunci bunul ei tată, privind cui drag la ea, îi vorbea despre ceea ce nădăjduiau împreună şi despre încrederea lor în Dumnezeu. Altă dată şi-o înfăţişa pe mama ei, ca şi când ar mai fi încă în viaţă. Ce fericită era atunci, închipuindu-şi că-i sare de gât şi se lipeşte de ea cu toată dragostea şi încrederea sufletului ei! Şi apoi, dintr-odată, ce adânc nefericită se simţea când se făcea noapte şi întunericul o găsea singură în casa pustie!

Totuşi mai era şi un gând pe care de-abia îl putea întrezări, dar care, arzător şi puternic în sufletul lui Florence, o susţinea în străduinţele ei şi îi umplea cu statornicie şi hotărâre inima ei tânără şi atât de greu încercată. În mintea ei, ca de altfel în aceea a tuturor care luptă cu marile suferinţe ale firii noastre muritoare, se strecuraseră nedumeriri şi nădejdi măreţe, veniqd din lumea necunoscută de dincolo de viaţa prezentă. Acestea, ca o muzică ce abia se auzea, îi şopteau la ureche despre întâlnirea cu mama şi cu fratele ei, într-o ţară îndepărtata, despre gândul lor, despre dragostea şi compătimirea lor pentru ea şi despre faptul că ei aveau cunoştinţă de calea pe care ea o urma pe pământ. Fu o mângâiere liniştitoare pentru Florence să se poarte cu astfel de gânduri, până ce, într-o zi – era curând după ce văzuse ultima oară pe tatăl ei, în odaia lui, seara târziu – începu să-şi închipuie că, tot plângând, din pricina înstrăinării inimii lui, ea ar putea să îndemne împotriva tatălui spiritul mamei şi al fratelui. Oricât de nesăbuită, neîntemeiată şi copilăroasă putea să pară această închipuire şi teama care o cuprinsese, ele porneau din firea ei iubitoare. Ca urmare, din clipa aceea Florence începu să lupte împotriva durerii arzătoare ce o chinuia şi încercă să se gândească la tatăl ei cu nădejdi de mai bine, deşi el era pricina durerii ei.

De atunci fu încredinţată că tatăl ei nu ştie cât de mult îl iubeşte ea. Era prea tânără, nu avea mamă şi,

datorită unor greşeli sau a vreunei întâmplări nefericite, ea nu învăţase niciodată cum să-i arate că-l iubeşte. Avea de gând să fie răbdătoare, pe viitor, să încerce să-şi însuşească această îndemânare cu timpul şi să-l facă să-şi cunoască mai bine copila.

De atunci înainte, acesta fu scopul vieţii ei. Când în dimineaţa următoare soarele îşi aruncă razele asupra tristei case, găsi în inima stăpânei ei singuratice o hotărâre nouă şi luminoasă. Florence, înviorată de această hotărâre, păşi cu şi mai multă râvnă la îndeplinirea datoriilor ei zilnice, căci nădăjduind că, pe cât va fi mai pricepută şi mai desăvârşită când se va întoarce tatăl ei, cu atât se va bucura el mai mult aflând acestea şi o va iubi mai mult. Uneori se întreba, cu inima sărită şi cu lacrimi în ochi, dacă va fi ea oare destul de meşteră ca să-i facă viaţa plăcută, când vor trăi laolaltă, ca doi tovarăşi. Câteodată se întreba ce fel de cunoştinţe mai mult decât altele i-ar atrage interesul. Tot timpul când citea, sau făcea muzică, sau cosea, sau în timpul plimbărilor ei de dimineaţă, ca şi. seara, când îşi făcea rugăciunea, avea mereu în minte acelaşi ţel ce o stăpânea. Ciudată învăţătură pentru un copil, să deprindă a cunoaşte drumul spre inima aspră a părintelui!

Când serile de vară se îngânau cu noaptea, mulţi trecători, care priveau nepăsători de-a curmezişul străzii spre casa întunecoasă şi zăreau la fereastră chipul tânăr cătând la stelele ce răsăreau, chip atât de nepotrivit cu casa aceea, fără îndoială că ar fi dormit mai prost în noaptea aceea, dacă ar fi ghicit la ce se gândea copila cu atâta râvnă. Umilii locuitori care, trecând în sus şi în jos prin faţa casei, când mergeau la treburile lor zilnice, izbiţi de înfăţişarea ei posomorâtă, chiar fără a putea citi pe faţada întunecată istoria trecutului ei, ar fi putut să-i creeze renumele că e cercetată de stafii. Dar Florence, urmărind ţelul sfânt ce şi-l pusese înainte, nebănuită dar şi

neajutată de nimeni, se trudea cum să-l facă pe tatăl ei să înţeleagă că-l iubeşte şi în gândurile ei nu-şi mai găsea loc nicio nemulţumire împotriva lui.

Şi astfel Florence trăia singură în casa aceea pustie şi, în timp ce zilele se scurgeau, ea rămânea tot mereu singură. Pereţii reci priveau în jos spre ea cu priviri sinistre, parcă ar fi vrut, ca Gorgona, să prefacă în piatră tinereţea şi frumuseţea ei.

Într-o dimineaţă, Suzana Nipper şedea în faţa tinerei ei stăpâne, privind la ea cum împăturea şi sigila o scrisoare pe care tocmai o scrisese. În privirile Suzannei se vedea că ştie ce cuprinde scrisoarea şi încuviinţase cuprinsul ei.

— Mai bine mai târziu decât niciodată, dragă domnişoară Floy – spuse Suzana – şi eu zic că şi o vi „ezită la alde bătrânii! Skettles ar fi o faptă bună.

— Sir Barnet şi lady Skettles au fost într-adevăr foarte buni, Suzana – răspunse Florence, îndreptând cu blândeţe felul necuviincios în care vorbea Suzana despre acea familie – când m-au poftit la dânşii din nou cu atâta stăruinţă.

Domnişoara Nipper care era poate cea mai înfocată partizană de pe faţa pământului şi care se purta ca o partizană, în toate treburile mari şi mici, fiind întotdeauna în război cu societatea, strânse din buze şi dădu din cap pentru a arăta că se împotriveşte oricărei recunoaşteri că familia Skettles ar fi dezinteresată şi că ea, Suzana, susţine sus şi tare că amabilitatea ce o arată lui Florence şi dorinţa de a o avea în tovărăşia lor nu era lipsită de socoteli foarte iscusite.

— Ştiu ei bine ce fac, mai bine ca oricine, şopti domnişoara Nipper, ţinându-şi răsuflarea. Oh! sunt tari de-alde Skettles în de-alde astea!

— Mărturisesc, Suzana, nu ţin prea mult să mă duc la Fulham – spuse Florence gânditoare – dar se cuvine să mă

duc. Cred că e mai bine să mă duc.

— Mult mai bine, adăugă Suzana, dând din nou din cap cu un aer de îngâmfare.

— Şi astfel – spuse Florence – cu toate că ar fi fost mai bine să mă fi dus când nu era nimeni pe acolo, decât acum, în vacanţă, când se pare că sunt mulţi tineri în casă, am mulţumit pentru invitaţie şi am primit-o.

— Ce pot să mai spun eu, domnişoară Floy, decât să te bucuri, spuse Suzana. Ha, ha, ha!

Această ieşire, cu care domnişoara Nipper avea în ultimul timp obiceiul să-şi sfârşească vorba, era socotită la oficiu ca menită să-l atingă pe domnul Dombey şi să exprime dorinţa domnişoarei Nipper de a servi acestui domn o dovadă de ceea ce gândeşte despre el. Ea însă nu a lămurit-o niciodată şi, ca urmare, fără a pierde nimic din vigoarea expresiilor, ieşirile ei păstrau tot farmecul tainei.

— Cât o să mai aşteptăm până să putem primi veşti de la Walter, Suzano? observă Florence, după o clipă de tăcere.

— Mult, într-adevăr, domnişoară Floy – răspunse fata – şi Perch mi-a spus, mai adineauri, când veni să se uite după scrisori – dar ce are a face ce spune el? exclamă Suzana, roşindu-se la faţă şi oprindu-se în mijlocul convorbirii. Ce ştie el de toate astea?

Florence ridică repede ochii şi roşeaţa îi acoperi faţa.

Suzana Nipper, vădit cuprinsă de teamă şi de spaimă, privi ţintă la tânăra ei stăpână, străduindu-se în acelaşi timp să se arate furioasă împotriva nevinovatei imagini a domnului Perch.

— Dacă n-aş avea în mine mai multă bărbăţie decât specimenul ăsta lipsit de vlagă al sexului său – spuse ea – nu m-aş mai mândri niciodată cu părul meu ci l-aş da pe după urechi şi aş purta pălării otova, fără pic de boruri, până ce moartea ar pune capăt nimicniciei mele. N-oi fi eu o amazoană, domnişoară Floy, şi nici nu m-aş poci în felul

ăsta, dar nici nu sunt una de alea care să mă dau bătută cu una, cu două!

— Să te dai bătută? Pentru ce? strigă Florence, îngrozită.

— Pentru nimica, domnişoară – spuse Suzana – pentru Dumnezeu, pentru nimica! Dar Perch ăsta e un fleac de bărbat. Parc-ar fi de mucava muiată şi orişicine ar putea să-l zvârle cât colo, doar să-l atingă, şi de fapt ar fi o binefacere pentru toată lumea dacă cineva ar prinde milă de el şi ar avea bunătatea să o facă.

— Nu cumva crede el că e pierdută corabia? întrebă Florence, foarte palidă.

— Nu, domnişoară, răspunse Suzana. Aş vrea să-l văd că îndrăzneşte să-mi spună mie asta în faţă. Nu, domnişoară, dar tot trăcăneşte despre nişte imbahar pe care domnul Walter trebuia să-l trimită doamnei Perch şi tot clatină capul lui nenorocit, spunând că trage nădejde că este teafăr. Dar apoi tot el spune că nu mai poate sosi imbaharul la timp pentru prilejul pentru care era nevoie de el, dar că poate va sosi rândul viitor, ceea ce – spuse Nipper cu un dispreţ sporit – face ca omul ăsta să mă scoată din sărite, pentru că eu pot să rabd multe, dar nu sunt o cămilă, să ştiţi că nu sunt – adăugă Suzana, după ce se gândi o clipă – şi pe cât mă cunosc eu nu sunt niciun dromader.

— Şi ce a mai spus, Suzano? – întreabă Florence serioasă – nu vrei să-mi spui?

— Ca şi când nu v-aş spune toate, domnişoară Floy, chiar toate! răspunse Suziana. Ce să vă spun, domnişoară, el spune că se tot vorbeşte despre corabie şi că până. acum n-au avut niciodată vreo corabie de-a lor, plecată în călătoria asta, despre care să nu fi auzit nimic, măcar în jumătate din timpul de când a plecat corabia asta. Mai spune că nevasta căpitanului a fost la birou ieri şi părea cam îngrijorată, dar asta o poate spune oricine, aproape că

o ştiam dinainte.

— Trebuie să trec pe la unchiul lui Walter, înainte de a pleca, spuse cu grabă Florence. Mă duc să-l văd chiiar în dimineaţa asta. Hai să plecăm chiar acum într-acolo, Suzano.

Cum domnişoara Nipper nu avu nimic de spus împotriva propunerii şi o încuviinţă întru totul, ele fură repede gata, ieşiră în stradă şi o porniră pe drumul care ducea la micul Marinar de Lemn.

Starea sufletească în care sărmanul Walter plecase înspre locuinţa căpitanului Guttle, în ziua în care samsarul Brogley pusese stăpânire pe lucrurile bătrânului Sol, şi când i se păruse lui că până şi în clopotniţele bisericilor se făceau execuţii, trebuie să fi fost cam aceeaşi ca starea sufletească a lui Florence, care pornise acum spre locuinţa unchiului Sol. Între ele era numai deosebirea că Florence mai era chinuită şi de durerea de a, se crede cauza nevinovată care-l pusese pe Walter în primejdie şi făcuse pe cei ce-l iubeau, şi deci şi pe ea însăşi, să trăiască în agonia îndoielii. De altfel nesiguranţă şi primejdie păreau să fie scrise peste tot. Moriştile de vânt aşezate pe vârful turnurilor şi pe acoperişul caselor trădau prin tot felul de semne misterioase că se aşteptau la o furtună şi arătau, ca tot atâtea degete de spectre, către mările pline de primejdii, unde pluteau rătăcite parcă bucăţi de corăbii scufundate, pe care oamenii părăsiţi erau duşi ca să-şi doarmă, pe vecie un somn tot atât de adânc ca şi apele cele de nepătruns în care se scufundaseră.

Când Florence ajunse în City şi trecu pe lângă persoane care stăteau de vorbă, se temu ca nu cumva să le audă vorbind despre corabie şi spunând că s-a scufundat. Tablourile şi gravurile înfăţişând corăbii în luptă cu valurile o umpleau de spaimă. Fumul şi norii, deşi pluteau încet, i se păreau că.se mişcă prea repede şi o făceau să se teamă că în clipa aceea ar fi furtună pe ocean.

Suzana Nipper o fi fost sau nu tot atât de îngrijorată, dar, având de lucru cu băieţii din drum, ori de câte ori înghesuiala era mai mare – căci între lumea aceea şi ea era o firească duşmănie, ce izbucnea ori decât e ori se întâlneau – părea, aşa cum mergea pe drum, că nu prea ar avea vreme să se lase muncită de gânduri.

Sosind la timp în faţa Marinarului de Lemn, pe partea cealaltă a drumului, şi stând acolo în aşteptarea unei clipe prielnice, ca să poată trece strada, fură mai întâi surprinse de a vedea, în faţa uşii constructorului de instrumente, pe un băiat cu un cap mare şi rotund, cu o fată dolofană îndreptată spre cer şi care, când ele se uitară la el, băgă în gură câte două degete de la fiecare mână şi, cu ajutorul acestei maşinării, fluieră grozav de ascuţit către nişte porumbei ce zburau la mare înălţime.

— Băiatul mai mare al doamnei Richards, domnişoară – supuse Suzana – năpasta vieţii ei!

Cum Polly fusese la Florence şi îi spusese că fiul şi moştenitorul ei se întorsese iarăşi pe calea cea bună, Florence era pregătită pentru această întâlnire. Cum se ivi o clipă prielnică, ele se grăbiră să treacă strada, fără a se mai sinchisi de pacostea doamnei Richards. Marele sportiv, nedându-şi seama de prezenţa lor, fluieră din, nou, cât putu de tare şi apoi, grozav de înfierbântat, scoase un ţipăt sălbatic. „Hai, hai, ha-a-a-ai!” Acest apel avu un efect atât de puternic asupra bieţilor porumbei, încât, în loc să o pornească înspre vreun oraş din nordul Angliei, cum se piare că avuseseră de gând, începură să se rotească pe sus şi apoi să se lase jos. Primul născut al doamnei Richards, văzând aceasta, îi străpunse cu o nouă fluierătură şi ţipă încă o dată, cu o voce care acoperi zgomotul străzii: „Hai, hai, ha-a-a-ai!”

El fu dintr-odată adus din entuziasmul lui la realitate de o lovitură a Suzannei Nipper, care-l îmbrânci de-a dreptul în prăvălie.

— Aşa ţi-arăţi tu pocăinţa, când mamă-ta se frământă pentru tine de atâtea luni de zile? spuse Suzana, îmbrâncindu-l încă o dată. Unde-i domnul Gills?

Rob, care de îndată ce o zări pe Florence îşi îndulci privirile furioase pe care le îndreptase asupra Suzannei, îşi trecu degetele prin păr, în onoarea lui Florence şi-i răspunse apoi Suzannei că domnul Gills era plecat.

— Adu-l. acasă – spuse domnişoara Nipper cu autoritate – şi spune-i că tânără mea stăpână e aici.

— Nu ştiu unde s-a dus, spuse Rob.

— Asta-i pocăinţa ta? strigă Suzana cu o. asprime usturătoare.

— Da’ ce, cum o să mă duc să-l aduc dacă nu ştiu unde? spuse Rob miorlăind. Cum poţi să fii aşa de neînţelegătoare?

— Ţi-a mai spus domnul Gills când o să se întoarcă acasă? întrebă Florence.

— Da, domnişoară – răspunse Rob, ducând din nou degetele prin păr – mi-a spus că o să fie acasă devreme, în vreo două ceasuri, domnişoară.

— E foarte îngrijorat de nepotul său? întrebă Suzana.

— Da, domnişoară – răspunse Rob, ţinând mai mult să se îndrepte către Florence iar Suzannei să-i arate dispreţ – aş putea spune că este foarte îngrijorat. Nu stă pe acasă nici măcar câte un sfert de ceas la şir. Nu poate să şadă locului nici măcar cinci minute. Umblă de colo până colo, ca un… tocmai ca un rătăcit, spuse Rob lăsându-se pe vine, ca să arunce prin fereastră o privire spre porumbei dar, oprindu-se apoi, când era tocmai să ducă degetele la gură, gata să scoată o nouă şuierătură.

— Cunoşti pe un prieten al domnului Gills, pe căpitanul Cuttle? întrebă Florence, după o clipă de gândire.

— Pe ăla cu cârligul, domnişoară? spuse Rob cu o mişcare lămuritoare a mâinii. Da, domnişoară, a fost pe

aici. alaltăieri.

— Şi de atunci n-a mai fost pe aici? întrebă Suzana.

— Nu, domnişoară, răspunse Rob, adresându-se tot numai lui Florence.

— Poate că unchiul lui Walter s-a dus la el, Suzano. observă Florence îndreptându-se spre ea.

— La căpitanul Guttle, domnişoară? interveni «Rob. Nu, nu s-a dus, la el, domnişoară. Pentru că a lăsat vorbă că dacă îl caută căpitanul Cuttle, să-i spun că se miră că.nu l-a văzut ieri şi să-l fac să aştepte până se înapoiază.

— Ştii unde şade căpitanulcuttle? întrebă Florence.

Rob răspunse că da şi, luând apoi un carnet unsuros de pe masa din prăvălie, citi tare adresa.

Florence se întoarse din nou spre însoţitoarea ei şi se sfătui cu ea, cu voce scăzută, în timp ce Rob, cel cu ochii rotunzi, privea şi trăgea cu urechea ca să execute întocmai poruncile secrete ale patronului său. Florence propuse să meargă la locuinţa căpitanului Cuttle, să audă din gura lui ce crede de lipsa oricărei ştiri despre vasul „Fiul şi Credele” şi să se întoarcă cu el ca să-l liniştească pe unchiul Sol. Suzana se împotrivi la început, socotind că e prea departe, dar stăpână ei spunând că ar putea să ia o trăsură, nu se mai opuse şi se învoi. Până să ajungă la această hotărâre, chibzuiră câteva minute, în timpul cărora Rob le privi cu multă luare-aminte, aplecând urechea când la una, când la cealaltă, ca şi când ar fi fost tocmit ca arbitru.

În sfârşit, Rob fu trimis să aducă o trăsură, cele două vizitatoare având grijă între timp de prăvălie şi, când o aduse, se suiră în ea lăsând vorbă unchiului Sol că vor veni neapărat să-l vadă, pe drumul înapoi spre casă. Rob, după ce privi după trăsură, până ce aceasta se făcu tot atât de nevăzută cum erau acum porumbeii, se aşeză la pupitru, plin de zel şi, ca nu cumva să uite ceva din ce prinsese, făcu însemnări pe mici petice de hârtie, cu o mare risiipă

de cerneală. Nu era nicio primejdie ca aceste documente să trădeze ceva, dacă cumva, din întâmplare, ar fi fost rătăcite, deoarece cu mult înainte ca cerneala să se fi uscat pe un cuvânt, acesta se schimba pentru Rob într-o taină atât de nepătrunsă ca şi când niciodată nu ar fi avut nici cea mai mică parte în făurirea lui.

Pe când era astfel prins cu această muncă, trăsura, după ce întâlnise în cale piedici nemaipomenite, sub formă de poduri mişcătoare, drumuri desfundate, canale fără vad, caravane cu butoaie, aşezări cu straturi de fasole roşie şi mici spălătorii şi multe alte piedici de care era belşug prin partea locului, se opri la colţul din Brig Place. Scoborându-se aici din trăsură, Florence şi Suzana Nipper merseră pe stradă în jos, în căutarea locuinţei căpitanului Cuttle.

Se întâmplă că, din nefericire, la doamna Macstinger să fie tocmai una din zilele de mare scuturătură. La astfel de prilejuri, doamna Macstinger punea pe gardianul de noapte să o deştepte la trei fără un sfert dimineaţa şi rareori să dădea bătută înainte de ora douăsprezece din noapte. Treaba cea mai de seamă a acestei importante acţiuni părea să fie că doamna Macstinger, înainte de a se face bine ziuă, scotea toate mobilele din casă şi le ducea în grădina din spatele casei, pentru ca apoi, după ce umbla toată ziua încoace şi încolo prin casă, cu pantofi de pâslă în picioare, să le ducă seara iarăşi la locul lor. Aceste ceremonii nu numai că zăpăceau pe micii porumbei care erau tinerii Macstinger şi care, în astfel de împrejurări, nu numai că nu erau în stare să găsească un loc liniştit pe unde să pună picioarele, dar în genere veneau să ceară ceva de ciugulit de la pasărea-mamă, chiar în timpul desfăşurării solemnităţilor.

În clipa când Florence şi Suzana Nipper se înfiinţară la uşa doamnei Macstinger, această femeie demnă şi de temut era tocmai ocupată cu transportarea de-a lungul

gangului a lui Alexandru Macstinger, în vârstă de doi, ani şi trei luni, pentru depunerea forţată în poziţie „şezut”, pe caldairâmul străzii. Cum Alexandru era vânăt la faţă, pentru că sub înrâurirea pedepsei îşi ţinuse răsuflarea, acţiunea răcoritoare a pietrei caldarâmului era socotită, de obicei, în astfel de împrejurări, ca un puternic mijloc de vindecare.

Simţămintele doamnei Macstinger, de femeie şi de mamă, fură adânc jignite de privirea plină de milă pentru Alexandru, pe care o surprinse în ochii lui Florence. Ca urmare, doamna Macstinger, lăsând acele alese emoţii ale firii omeneşti să treacă înaintea slăbiciunii de a-şi potoli curiozitatea, îl scutură şi-l bruftui pe Alexandru atât înainte cât şi după. aplicarea tratamentului: cu piatra caldarâmului şi nu luă în seamă pe cele două străine.

— Mă iertaţi, maam, spuse Florence, când copilul îşi reluă răsuflarea şi putu să facă uz de ea. Este asta casa căpitanului Cuttle?

— Nu, spuse doamna Macstinger.

— Nu e numărul nouă aici? întrebă Florence, codindu-se.

— Da cine a spus că nu e numărul nouă aici? spuse doamna Macstinger.

Suzana Nipper sări de îndată şi-şi îngădui să întrebe ce înţelesese doamna Macstinger prin aceasta şi dacă îşi dă seama cu cine vorbeşte.

Doamna Macstinger, ca răspuns, o măsură pe Suzana din cap până în picioare.

— Ce vreţi cu căpitanul Cuttle? Aş vrea să ştiu, spuse doamna Macstinger.

— Ai vrea? îmi pare rău că n-o să afli, răspunse domnişoara Nipper.

— Taci, Suzana! Te rog! spuse Florence. Poate ai putea să ai bunăvoinţa să ne spui unde locuieşte căpitanul Cuttle, maam, dacă nu locuieşte aici.

— Da cine v-a spus că nu locuieşte aici? răspunse înverşunata doamnă Macstinger. Am spus că asta nu e casa căpitanului Cuttle – şi să ştiţi că nu e casa lui, şi să ferească sfântul ca să fie vreodată casa lui, pentru că el habar n-are de cum se ţine o casă şi nu merită să aibă o casă. E casa *mea* şi când a. În închiriat odăile de sus căpitanului Cuttle, vai! am făcut o afacere proastă, am aruncat mărgăritare în troaca porcilor!

Făcând aceste reflecţii, doamna Macstinger ridicase glasul înadins ca să se audă la ferestrele de sus şi lăsase să izbucnească cu tărie fiecare vorbă, ca şi când ar fi ieşit dintr-o armă cu repetiţie. După ultima împuşcătură, i se auzi, din odaia căpitanului, vocea lui spunând, ca o uşoară mustrare:

— Mai încet, acolo, jos!

— Dacă îl vreţi pe căpitanul Cuttle, uite-l acolo! spuse doamna Macstinger cu un gest mânios al mâinii. De îndată ce Florence fără să mai stea de vorbă, îşi îngădui să intre, şi Suzana o urmă, doamna Macstinger îşi reluă exerciţiile ei pedestre, cu pantofii de pâslă în picioare, iar Alexandru Macstinger (depus tot pe piatra caldarâmului) care se oprise din plâns pentru a trage cu urechea la convorbire, începu din nou să plângă, distrându-se în timpul acestei triste îndeletniciri, pur mecanice, cu o cercetare generală a priveliştii ce se încheia cu aceea a trăsurii.

Căpitanul şedea în apartamentul său, ou mâinile în buzunare şi cu picioarele trase sub scaun, ca pe o mică insulă pustie pierdută în mijlocul unui ocean de săpun şi apă. Geamurile căpitanului fuseseră spălate, pereţii fuseseră spălaţi, şi toate, afară de sobă, erau ude şi străluceau de atâta săpun şi nisip, cu care fuseseră frecate. Aerul era plin de miros de apă sărată. În mijlocul acestei triste scene, căpitanul, naufragiat pe insula lui, privea de jur-împrejur cu o mutră posomorâtă la catastrofa provocată de apă şi părea că aşteaptă să vadă sosind vreo

barcă prietenoasă ca să-l salveze.

Nu poate fi descrisă în cuvinte mirarea căpitanului Cuttle când, îndreptându-şi spre uşă faţa deznădăjduită, văzu apărând pe Florence cu însoţitoarea ei. Cum, din pricina elocvenţei doamnei Macstinger, tot ce spuseseră ceilalţi nu putu să fie auzit decât foarte nelămurit, el nu se aştepta la vreun vizitator mai neobişnuit, ci numai cel mult la băiatul de la cârciumă sau la lăptar. De aceea, când apăru Florence şi, apropiindu-se de marginea insulei, îşi puse mâna într-a lui, căpitanul se ridică înmărmurit, ca şi când în clipa aceea ar fi crezut că a apărut în faţa lui vreun tânăr membru din familia Olandezului zburător.

Totuşi, recâştigându-şi de îndată stăpânirea de sine, întâia lui grijă fu să o aşeze pe Florence pe uscat, ceea ce din fericire şi izbuti, cu o singură mişcare a braţului. Trecând apoi peste ape, căpitanul Cuttle o cuprinse pe domnişoara Nipper după talie şi o duse şi pe ea până pe insulă. Apoi, căpitanul Cuttle, cu mult respect şi admiraţie, duse mâna lui Florence la buze şi, ţinându-se la oarecare depărtare (căci insula nu era destul de încăpătoare pentru trei), îi aruncă o privire radioasă, din mijlocul apei şi al săpunului, parcă ar fi fost o nouă întruchipare a vreunui Triton.

— Eşti fireşte foarte mirat să ne vezi aici, spuse Florence zâmbind.

Căpitanul, peste măsură de încântat, răspunse trimiţându-i un sărut, prin mijlocirea cârligului şi bombăni ceva ca şi când cel mai ales şi gingaş compliment ar fi fost cuprins în singurele cuvinte: „Ţin-te bine! Ţin-te bine!” pe care reuşi să le rostească.

— Nu puteam să mai rabd – spuse Florence – fără să vin să te întreb ce crezi dumneata despre scumpul nostru Walter – care mi-e acum un frate – şi dacă am avea de ce să fim îngrijoraţi şi dacă n-ai vrea să te duci în fiecare zi să liniştești pe sărmanul său unchi, până ce o să primim vreo

ştire de la Walter.

La aceste cuvinte, căpitanul Cuttle, parcă fără voia lui, îşi luă capul în mâini, pălăria lui de muşama lipsindu-i de astă dată de pe cap şi păru foarte încurcat.

— Te îndreptăţeşte ceva să fii îngrijorat de soarta lui? întrebă Florence, de la faţa căreia căpitanul nu putea să-şi mai ia privirea de fermecat ce era, pe când ea, la rândul ei, îl privea cu multă seriozitate, pentru a se convinge de sinceritatea răspunsului lui.

— Nu, desfătarea inimii mele – spuse căpitanul Cuttle – nu mă tem de nimic. Walr e un băiat care ştie să răzbată prin toate furtunile. Walr e un băiat care o să reuşească, mai curând ca oricare altul, să ducă corabia aia la izbândă. Walr – spuse căpitanul cu ochi pe care lauda adusă tânărului său prieten, îi făcea să strălucească şi cu cârligul lui ridicat în sus, pentru, a anunţa un citat frumos este ceea ce se poate numi o emanaţie exterioară şi vizibilă a unei puteri interioare, supraomeneşti, şi când o să daţi de asta, să vi-o însemnaţi.

Florence, care nu prea înţelese ce voia să spună căpitanul, cu toate că acesta socotea, fireşte, că citatul lui era plin de înţeles şi pe deplin satisfăcător, privi cu blândeţe la el ca şi când ar fi aşteptat să mai urmeze ceva.

— Desfătare a inimii mele – reîncepu căpitanul – a fost fără îndoială vreme neobişnuit de rea în latitudinile alea, e adevărat, şi or fi fost ei aruncaţi încoace şi încolo, poate până la capătul celălalt al lumii. Dar corabia e una de alea bune şi flăcăul e unul bun şi el, şi slavă Domnului – căpitanul se înclină uşor – inimi din astea de stejar nu pot fi aşa de lesne frânte, fie că sunt inimi de corăbii, fie că sunt de-ale oamenilor. Avem de-a face şi cu de alea şi cu de astea, şi de aceea o să rămână mereu deasupra valurilor şi de aia deocamdată nu am niciun pic de teamă.

— Deocamdată? repetă Florence.

— Niciun pic – răspunse căpitanul, sărutându-şi din

nou cârligul – şi nici n-o să apuc să mă tem, desfătare a inimii mele, căci Walr o fi scris acasă de pe insula lui, sau din vreun port oarecare şi o fi făcut să fie totul în perfectă regulă. Gât îl priveşte pe bătrânul Sol Gills

— Aci căpitanul deveni solemn – n-o să-l las în drum şi n-o să-l părăsesc până ce moartea ne va despărţi, oricât ar bântui, şi-ar bântui, şi-ar bântui furtuna; căutaţi catehismul – spuse căpitanul ca în paranteză – şi acolo o să găsiţi aceste cuvinte. Poate ar fi însă bine ca Sol Gills, pentru a se linişti, să ceară şi părerea unui om îmbătrânit pe mare, care, când se apucă de o treabă o şi scoate la mal, şi care în timpul uceniciei lui a fost gata, gata, să fie sfărâmat în bucăţi. Îl cheamă Bunsby. Să vie ăsta să-i spună părerea lui, chiar acolo, în odaia din fund. Ah – spuse căpitanul Cuttle groază vânduse – o să-l vedeţi pe Sol Gills aiurit ca şi când s-ar fi dat cu capul de pragul de sus al uşii.

— Hai să-l ducem pe domnul ăsta să-l vadă şi să vedem ce are de spus, strigă Florence. Vrei să vii cu noi chiar acuma? Avem o trăsură afară.

Căpitanul Cuttle îşi luă iarăşi între mâini capul de pe care lipsea pălăria de muşama şi păru zăpăcit. Dar chiar în clipa aceea se întâmplă un lucru cu totul neaşteptat. Uşa se deschise fără niciun semn premergător şi cu de la sine putere, iar pălăria de muşama zbură în odaie ca o pasăre şi se aşternu greoaie la picioarele căpitanului. Uşa se închise apoi tot atât de repede cum se deschisese, fără să se audă vreun cuvânt spre lămurirea acestei minuni.

Căpitanul Cuttle ridică pălăria de jos şi, după ce o întoarse pe toate fetele şi-i aruncă o privire plină de interes şi de bucuria revederii, începu să o lustruiască cu mâneca. Pe când făcea această operaţie, căpitanul privi stăruitor la vizitatoarele lui şi spuse cu o voce scăzută:

— Vedeţi dumneavoastră, m-aş fi dus eu de ieri la Sol Gills şi m-aş fi dus şi azi-dimineaţă, dar vedeţi, ea mi-a

luat-o şi nu mi-a dat-o înapoi. Asta-i toată povestea, lungă sau scurtă, asta e.

— Cine a făcut asta, pentru Dumnezeu? întrebă Suzana Nipper.

— Stăpâna casei, draga mea, răspunse căpitanul, şoptind posac şi făcând tot felul de semne tainice. Am avut un schimb de cuvinte cu ea pe chestia frecării podelelor ăstora şi ea, pe scurtspuse căpitanul privind spre uşă şi răsuflând adânc pentru a se uşura – mi-a răpit orice libertate.

— O! Aş vrea să aibă de-a face cu mine! spuse Suzana, roşindu-se la faţă de arzătoare ce-i era această dorinţă. Aş învăţa-o eu minte.

— Crezi dumneata, draga mea? spuse căpitanul, dând din cap în semn de mare îndoială, dar privind cu vădită admiraţie la îndrăzneala dusă la culme a frumoasei aspirante. Nu ştiu, zău! E o navigaţie cam grea. E greu de tot să o scoţi la capăt cu ea. Nu poţi să ştii niciodată, dragă, încotro o apucă. Acu te ocoleşte, acu se dă la tine. Şi când face pe căpcăunul... spuse căpitanul, căruia îi ieşiseră pe frunte broboane de sudoare. Fraza lui, pentru a fi destul de grăitoare, nu se putea încheia decât printr-o fluierătură şi de aceea căpitanul fluieră, însă şuierul ieşi cam tremurător din gâtlej. Apoi din nou dădu din cap, şi, revenind la admiraţia lui pentru bravura devotată a domnişoarei Nipper, repetă sfios: crezi că ai putea, draga mea?

Suzana răspunse doar cui un surâs, care fu însă atât de sfidător, încât nu se putea prevedea câtă vreme avea de gând căpitanul să rămână ca vrăjit cu privirile aţintite la ea, dacă Florence, îngrijorată cum era, nu ar fi propus din nou ca să plece cu toţii, neîntârziat, la acel oracol de Bunsby. Fiind readus astfel la simţul datoriei, căpitanul îşi aşează cu hotărâre pălăria de muşama pe cap, luă un alt baston noduros; cu care înlocuise pe cel dat lui Walter şi,

dând braţul lui Florence, se pregăti să-şi deschidă drumul prin tabăra duşmană.

Se întâmplase totuşi ca doamna Macstinger să-şi schimbe drumul şi să navigheze acum, după cum spunea căpitanul, în cu totul altă direcţie. Deoarece, când coborau scările, o găsiră pe exemplara femeie scuturând rogojinile chiar pe treptele din faţa uşii de intrare. Alexandru şedea tot pe piatra caldarâmului, privind posomorât printr-un nor de praf şi doamna Macstinger se dovedi atât de absorbită de îndeletnicirea ei casnică, încât, atunci când căpitanul şi musafirii lui trecură prin faţa ei, se apucă să bată şi mai tare rogojinile, fără a trăda, nici prin vorbă, nici prin faptă, că ar lua câtuşi de puţin în seamă prezenţa lor. Căpitanul fu nespus de mulţumit că scăpase aşa de uşor, cu toate că efectul rogojinii fu ca şi al unei puternice prize de tabac asupra lui şi îl făcu să strănute, de-i curgeau lacrimile pe faţă. Nu-i venea să creadă în norocul ce-l avusese. Totuşi, pe drumul de la uşă până la trăsură, privi de mai multe ori înapoi peste umăr, urmărit de teama ca doamna Macstinger să nu1 pornească în goană după el.

Ajunseră totuşi la colţul din Brig Place, fără să-i fi ajuns din urmă vreo tulburare din partea acelei corăbii încărcate cu explozibile. Deoarece curtenia lui nu-i îngăduia să călătorească în trăsură, alături de doamne, deşi acestea îl îmbiaseră să o facă, căpitanul se sui pe capră şi-l. pilotă pe vizitiu, în cursa lui spre corabia căpitanului Bunsby, corabie ce purta numele de „Prudenta Clara” şi era ancorată chiar lângă Ratelifife.

Sosiţi la chei, la care această mare navă a comandantului era înghesuită printre vreo cinci sute de tovarăşe, ale căror parâme întortocheate semănau cu nişte păienjenişuri monstruoase, pe jumătate destrămate, căpitanul Cuttle se înfăţişă la fereastra trăsurii şi pofti pe Florence şi pe domnişoara Nipper să-l însoţească pe bordul vasului. Le spuse că Bunsby era cum nu se poate

mai simţitor faţă de farmecul feminin şi că nimic nu putea să echilibreze mai bine mintea lui vioaie decât sosirea doamnelor pe „Prudenta Clara”.

Florence consimţi numaidecât şi căpitanul, luând mâna ei micuţă în mâna lui cea mare, cu o expresie hazlie, în care se amesteca protecţie, paternitate, mândrie şi ceremonie, o conduse peste mai multe punţi foarte murdare, până ce, ajungând la „Clara”, găsiră acea prudentă corabie (care era ancorată în afara şirului de vase), cu scara de bord lipsă şi având între ea şi vecina ei cea mai apropiată râul lat de şase picioare. Căpitanul Cuttle lăsă să se înţeleagă din lămuririle lui că şi marele Bunsby, ca şi el însuşi, era grozav de chinuit de stăpâna casei sale, şi că, deoarece îl chinuia atât de rău încât nu mai putea îndura, el lăsa între el şi ea acest golf, ca o ultimă scăpare.

— Clara a-hoi! strigă căpitanul, făcând pâlnie cu amândouă mâinile în faţa gurii.

— A-hoi! strigă un băiat, ca şi când ar fi fost ecoul căpitanului, venind dinspre corabie.

— Bunsby la bord? strigă căpitanul, cu o voce de stentor, ca şi când băiatul ar fi fost la o jumătate de milă depărtare şi nu la doi yarzi.

— Aud, aud! strigă băiatul, pe acelaşi ton.

Băiatul întinse apoi căpitanului o scândură, pe care acesta o aşeză cu grijă, conducând apoi pe Florence pe ea şi, după aceea întorcându-se să o aducă şi pe domnişoara Nipper. Astfel ajunseră pe puntea „Prudentei Clara”, în ale cărei parâme se vedeau fluturând diferite articole de îmbrăcăminte, în tovărăşia unor limbi afumate şi a unor scrumbii.

Fără întârziere apăru, s-uindu-se încet pe deasupra acoperişului cabinei, un om înalt, în a cărui faţă de culoarea mahonului se vedea un ochi fix şi un altul care se rotea ca un far. Capul îi era împodobit cu un păr ciufulit, ce

semăna mai mult a funii destrămate şi care nu părea dispus să ia vreo direcţie precisă, fie spre nord, fie spre est, vest sau sud, dar tindea în acelaşi timp către toate cele patru direcţii ale busolei şi către fiecare gradaţie de pe ea. Capul se prelungea cu o bărbie mare şi golaşă, semănând a adevărat pustiu şi cu un guler de cămaşă şi o basma înfăşurată în jurul gâtului, apoi printr-o haină şi nişte pantaloni de pilot, a căror cingătoare era atât de largă şi se ridica atât de sus încât părea să înlocuiască vesta, mai ales că era împodobită în dreptul pieptului cu nişte nasturi mari de lemn, de parcă ar fi fost nişte piese de table. Când, în sfârşit, apăru şi partea cea mai de jos a pantalonilor, Bunsby li se înfăţişă în întregime, cu mâinile în buzunare – care erau de dimensiuni formidabile – şi cu privirea îndreptată nu spre căpitanul Cuttle, nici spre doamne, ci spre vârful catargului principal.

Înfăţişarea adânc filosofică a căpitanului Bunsby, care era mare şi voinic şi pe a cărui faţă stacojie se putea citi că era un om foarte tăcut, ceea ce în adevăr era şi trăsătura cea mai de seamă a caracterului lui. îl făcu pe căpitanul Cuttle să se sfiască, deşi îi era prieten apropiat. Şoptindu-i la ureche lui Florence că Bunsby niciodată.nu s-a mirat de ceva şi că era privit ca un om care nici ou ştie ce înseamnă aşa ceva, căpitanul Cuttle îl observă cum îşi privea catargul şi apoi întreg orizontul. Când, în fine, ochiul lui care se rotea ajunse în direcţia căpitanului Cuttle, acesta spuse:

— Bunsby, băiete, cum merg treburile?

O voce adâlncă, ursuză şi aspră, care părea să nu aibă nicio legătură cu Bunsby şi în orice caz nu avu nici cea mai slabă înrâurire asupra fetei lui, răspunse:

— Bine, bine, camarade, cum o duci tu?

În acelaşi timp, mâna dreaptă a lui Biunsby, împreună cu o parte a braţului ieşi din buzunar, strânse mâna căpitanului Cuttle şi se întoarse apoi iarăşi la locul

ei.

— Bunsby – spuse căpitanul, intrând de-a dreptul în miezul lucrurilor – iată, te avem pe tine aici, un om cu minte ageră şi care-şi poate da o părere. Am venit cu o tânără doamnă care are nevoie de părerea ta, cu privire la prietenul meu Walr, tot aşa şi cu privire la celălalt prieten, Sol Gills, care e o fire parcă făcută ca tu să te apropii de el, căci e un om de ştiinţă, care-i mama invenţiilor şi nu cunoaşte lege. Bunsby, eşti gata să mă serveşti şi să v. Îi acum cu ooi?

Marele comandor care, judecând după expresia fetei lui, se părea că scrutează tot timpul orizontul pentru a vedea numai lucrurile ce se găseau la mari depărtări, dar nu vedea nimic din cele ce se aflau într-o rază de zece mile în jurul lui, nu dădu niciun răspuns.

— Vedeţi aici un om – spuse căpitanul Cuttle, adresându-se frumoaselor lui tovarăşe şi arătând cu cârligul spre comandor – un om care a fost doborât mai. des decât orice alt om în viaţă, care a suferit el singur mai multe accidente decât a înregistrat spitalul marinei, la toţi marinarii la un loc; care, pe când era tânăr, a fost lovit în cap de mai multe catarge, drugi şi piroane decât ţi-ar trebui ca să construieşti pe şantierul de la Chatham un întreg iaht şi care, cu toate astea, şi-a păstrat facultăţile în aşa fel – asta-i credinţa mea – că nu poţi găsi alţii ca el nici pe mare şi nici pe uscat.

Flegmaticul comandor, cu o uşoară mişcare din cot, păru că vrea să arate oarecum mulţumire pentru laudele ce i se aduceau, dar, dacă faţa lui ar fi fost tot atât de depărtată ca şi ţinta asupra căreia îşi îndrepta privirea, n-ar fi putut, fără îndoială, să lămurească mai puţin pe cei de faţă asupra a ceea ce se petrecea acum în mintea lui.

— Camarade – apuse Bunsby dintr-odată şi aplecându-se pentru a privi pe sub o grindă care îi împiedica vederea – ce doresc doamnele să bea?

Căpitanul Cuttle, ale cărui gingaşe sentimente fură rănite de o astfel de întrebare în legătură cu Florence, luă pe marele înţelept deoparte şi, făcându-se că-i şopteşte ceva la ureche, se scoborî cu el spre cabină. Acolo, pentru ca să nu se supere comandorul, căpitanul trase o duşcă. Florence şi Suzana, privind în jos prin lucarna deschisă, putură vedea cum marele înţelept, care cu greutate putea să-şi facă loc în cabină între pat şi o mică sobă de tuci, turnă băutură pentru el şi prietenul său. Amândoi se iviră iarăşi curând pe punte şi căpitanul Cuttle, triumfător că reuşise în întreprinderea sa, o conduse pe Florence înapoi la trăsură, în timp ce Bunsby venea după ei escortând-o pe domnişoara Nipper pe care, spre marea ei indignare, o mângâie cu braţul lui îmbrăcat în pânză aspră de pilot, de parcă ar fi fost un urs albastru.

Căpitanul îşi sui oracolul în trăsură şi, mândru de a-şi fi asigurat sprijinul prietenului său şi de a fi prins în cuşcă marea lui inteligenţă, nu se putu opri de a tot privi pe Florence prin ferestruica din spatele vizitiului pentru a o face să înţeleagă prin surâsul şi prin semnele către frunte că acolo este concentrată toată înţelepciunea din creierul lui Bunsby. Între timp, Bunsby, mângâind mereu pe domnişoara Nipper (căci prietenul său, căpitanul, nu exagerase când vorbise de slăbiciunea inimii lui fată de femei) îşi păstra o ţinută gravă şi, afară de faptul că o tot mângâia, nu arăta niciun fel de interes nici pentru Suzana, nici pentru nimic altceva.

Unchiul Sol, care sosise acasă, îi primi în faţa uşii şi îi pofti în mica odaie din fund, care acum părea foarte schimbată din pricina lipsei lui Walter. Pe masă şi peste tot în odaie erau întinse hărţi geografice şi marine pe care bătrânul, cu inima grea, căuta mereu, fără încetare, să dea pe întinsul mărilor de urma corăbiei dispărute. Cu un minut mai devreme încercase, cu compasul pe care îl ţinea încă în mână, să măsoare cât de departe şi unde a putut fi

zvârlită corabia şi se trudea să dovedească că mult timp încă nu trebuia pierdută nădejdea de a o regăsi.

— O fi fost poate aruncată la ţărm – spuse unchiul Sol, privind cu încordare la hartă – dar nu, asta e aproape cu neputinţă. O fi fost poate silită de vreme rea… dar asta nu e probabil. Poate o mai fi vreo nădejde că şi-a schimbat ruta… Dar nici asta nu pot nădăjdui! Cu astfel de păreri întretăiate, bietul bătrân rătăcea pe banta mare desfăşurată în faţa lui şi nu putea găsi un petic, cât de mic, care să-i îngăduie să aşeze pe el vârful compasului, dându-i nădejdi.

Florence văzu de îndată – ar fi fost greu să nu vadă – că se petrecuse cu bătrânul o schimbare curioasă, greu de descris. Pe când apucăturile lui deveniseră mai neliniştite şi mai şovăitoare decât fuseseră de obicei, era totuşi în ele o hotărâre contradictorie şi ciudată, care o umplea pe Florence de mirare. I se păru chiar că o dată vorbise aiurea şi fără rost, deoarece, când ea îi spuse că îi pare rău că nu l-a găsit acasă dimineaţa, el răspunse întâi că fusese plecat ca s-o găsească pe ea, pentru ca îndată după aceea să pară că vrea să retragă ceea ce spusese.

— Ai fost la mine să mă vezi? întrebă Florence. Astăzi?

— Da, scumpă domnişoară – răspunse unchiul Sol, privind când la ea, când în lături, cam fâstâcit – voiam să te văd cu ochii mei şi să te aud cu urechile o dată cel puţin înainte de… Aci se opri.

— Înainte, înainte de ce? întrebă Florence, punând mâna pe braţul lui.

— Am spus eu înainte de? răspunse bătrânul Sol. Dacă am spus aşa, apoi am gândit că înainte de a primi ştiri de la scumpul meu băiat.

— Nu te simţi bine? întrebă Florence cu duioşie. Ai fost atât de îngrijorat! Sunt sigură că nu ţi-e bine.

— Mă simit atât de bine – răspunse bătrânul,

strângând pumnul drept şi întinzându-l spre ea ca să vadă – atât de bine şi de zdravăn pe cât poate nădăjdui să fie un om la vârsta mea. Ia te uită! E tare. Nu-i stăpânul lui tot atât de hotărât şi de voinic ca mulţi tineri? Eu zic că da. O să vedem.

Era ceva mai mult în purtarea decât în vorbele lui, cu toate că şi acestea se întipăriră adânc în mintea ei, care o impresionă atât de mult pe Florence încât ar fi vrut să împărtăşească neliniştea ei chiar în clipa aceea căpitanului Cuttle. Dar căpitanul se folosi de acea clipă pentru a descrie starea lucrurilor cu privire la care urma să se ceară părerea înţeleptului Bunsiby şi pentru a solicita ca înalta sa autoritate să se pronunţe.

Bunsby, al cărui ochi. părea tot mereu aţintit asupra vreunei case aşezate la jumătatea drumului dintre Londra şi Gravesend, întinse de vreo două trei ori braţul drept, ca şi când ar fi vrut, în căutare de inspiraţie, să o cuprindă pe domnişoara Nipper. Cum însă tânăra se dădu înapoi cu scârbă şi se aşeză de partea cealaltă a mesei, inima duioasă a comandantului „Prudentei Clara” nu întâmpină un răspuns prielnic la pornirile sale sentimentale. După mai multe încercări nereuşite în această direcţie, comandantul, neadresându-se nimănui, vorbi astfel, sau mai bine zis vocea din el spuse, din propria ei pornire şi cu totul fără voia lui, ca şi când din el ar fi vorbit un spirit întunecat:

— Numele meu e Jack Bunsby!

— A fost botezat John, strigă căpitanul Cuttle. Să auzim! i

— Şi eu ce spun – continuă vocea, după oarecare răgaz de gândire – aia fac.

Căpitanul, ţinând-o pe Florence de braţ, făcu un semn din cap către ascultători şi păru că vrea să spună: „Acu o să auziţi! Asta-i ce m-a făcut să-l aduc aici”.

— Ei bine – urmă vocea – de ce nu? Dacă-i aşa, ce-i

de mirare? Poate cineva să spună că-i altfel? Nici gând… înainte deci!

Când vocea îşi urmase cursul până la acest punct al argumentaţiei, se opri scurt. Apoi, scăzută, continuă astfel:

— Da' ce, băieţi, eu cred că „Fiul şi Credele" să se fi scufundat? S-ar putea. Dar pot eu să spun asta? Cine poate spune că-i aşa sau că-i altfel? Dacă vreun proprietar de corabie o porneşte pe canalul Sfântul Gheorghe şi o ia apoi înspre dune, ce are în faţa lui? Insulele Goodwins. Nu trebuie numaidecât să dea peste ele, dar poate să şi dea. Totul atârnă de cum o şti să manevreze. Asta nu-i de datoria mea. Înainte deci.

— Priviţi cu curaj înainte şi norocul să fie cu voi!

Acestea fiind spuse, vocea feşi din odaia din fund şi trecu în stradă, luând cu ea pe comandorul „Prudentei Clara" pe care îl însoţi cu toată graba cuvenită până pe bordul vasului de unde se retrase neîntârziat în cabină, pentru a se reface cu un pui de somn.

Studenţii preceptelor marelui înţelept, lăsaţi să pună în aplicare prin propria lor înţelepciune un principiu care era piciorul cel mai de seamă dintre cee trei picioare ale trepiedului oracolului Bunsby şi poate şi ale altor oracole, se uitau nedumeriţi unul la altul. În acelaşi timp, Rob Tocilarul – care îşi luase nevinovata libertate de a privi pe sub ascuns la ei printr-o lucarnă din tavan şi să asculte la tot ce se vorbea – intră binişor, zăpăcit şi el. Totuşi, căpitanul Cuttle, a cărui admiraţie pentru Bunsby deveni, dacă aceasta ar fi fost cu putinţă, şi mai profundă, ca urmare a felului strălucit cum îşi îndreptăţise numele şi a declaraţiilor solemne ce le făcuse, încercă să lămurească spusele lui Bunsby ca urmărind numai să le inspire încredere. Bunsby nu avea niciun fel de îndoială şi o părere dată de un om ca el, ieşită dintr-o minte ca a lui, era o adevărată ancoră a Bunei Speranţe, oferind şi un loc prielnic pentru aruncarea ancorei. Florence se sili să

creadă că avea dreptate căpitanul, dar Nipper, cu braţele încrucişate, dădea din cap, în semn de hotărâtă dezaprobare şi nu arăta mai multă încredere în Bunsby decât avea în însuşi Perch.

Unchiul Sol rămase, după vizita filosofului, cam tot în starea în care acesta îl găsise. Era tot aplecat peste hărţi, hoinărind pe deasupra apelor, cu compasul în mână „fără a putea da de un punct în care să-l fixeze. În urma unui cuvânt pe care Florence i-l şopti în ureche pe când bătrânul era astfel ocupat, căpitanul Cuttie puse mâna lui grea pe umărul lui Sol.

— Ei, toate-s bune, Sol Gills? strigă căpitanul, voios.

— Aşa şi aşa, Ned, răspunse constructorul de instrumente. Îmi reaminteam tocmai astăzi după-amiază că, în chiar ziua când a intrat în serviciul casei Dombey, băiatul a venit mai târziu acasă la masă şi că, şezând împreună chiar în locul unde şedem acum, am vorbit despre „furtuni şi naufragii şi nu mai puteam să-l fac să vorbească de altceva. Dar întâlnind ochii lui Florence aţintiţi cu adâncă îngrijorare asupra feţei lui, bătrânul se opri şi zâmbi.

— Ţin-te bine, prietene! strigă căpitanul. Capul sus! Ascultă la mine, Sol Gills. După ce o s-o duc pe desfătarea inimii cu bine acasă – aici căpitanul trimise iarăşi, prin mijlocirea cârligului, o sărutare către Florence – am să vin înapoi să te iau cu mine ca să rămânem împreună toată ziua şi pe urmă o să vii cu mine să mâncăm, prietene Sol, pe unde om găsi.

— Nu astăzi, Ned! spuse repede bătrânul, părând nespus de neliniştit de această propunere. Nu astăzi. N-aş putea astăzi.

— De ce nu? întrebă căpitanul, privindu-l mirat.

— Am… am prea multe de lucru. Trebuie… trebuie să mă gândesc şi să pun multe la cale. Adevărat, Ned, n-aş putea. trebuie să ies astăzi, să fiu singur şi să mă gândesc

apoi iar la multe.

Căpitanul privi la constructorul de instrumente, apoi la Florence, apoi iar la bătrân.

— Atunci pe mâine, sugeră el în sfârşit.

— Da, da, mâine, spuse bătrânul. Gândeşte-te la mine, mâine. Să zicem mâine.

— Am să viu aici devreme, ţine minte, Sol Gills, spuse căpitanul hotărât.

— Da, da, asta o să fie mâine dimineaţă cea dintâi treabă – spuse bătrânul Sol – şi acum mergi sănătos, Ned Cuttle, şi Dumnezeu să te aibă în paza lui!

După ce strânse cu neobişnuită căldură mina căpitanului, pe când spunea acestea, bătrânul se întoarse către Florence, îi luă amândouă mâinile în ale sale şi i le sărută, apoi o duse afară la trăsură cu o grabă foarte ciudată. Aceasta îl impresionă atât de tare pe căpitan, încât rămase în urmă şi recomandă lui Rob să fie deosebit de blând şi grijuliu cu stăpânul său, până mâine dimineaţă. Îşi întări apoi sfatul, dându-i un şiling şi făgăduindu-i alţi şase penny pentru dimineaţa următoare. După îndeplinirea acestor fapte bune, căpitanul Cuttle, care se considera protectorul natural şi legal al lui Florence, se sui pe capră, plin de marea însemnătate a misiunii lui şi o însoţi până acasă.

Despărţindu-se, o asigură că va fi foarte aproape de Sol Gills şi îi va fi devotat şi apoi mai întrebă o dată pe Suzana Nipper, neputând să uite cuvintele ei măgulitoare referitoare la doamna Macstinger:

— Ai vrea, dragă, ai vrea cu tot dinadinsul?

— Când uşa tristei case se închise după cele două tinere, gândurile căpitanului se întoarseră iarăşi înspre bătrânul constructor de instrumente şi-l făcură să se simtă neliniştit. Din această pricină, în loc să se ducă acasă, se plimbă de mai multe ori în sus şi în jos pe stradă, căutând să-şi omoare timpul până seara. Apoi, seara târziu, se duse

să cineze la o mică tavernă din City, aşezată la un colţ de stradă, cu o încăpere cât o găoace, în care îşi dădeau de obicei întâlnire pălăriile de muşama. Căpitanul avea de gând să treacă pe la Sol Gills după ce se va întuneca şi să se uite prin fereastra prăvăliei, ceea ce şi făcu. Uşa către camera din fund era deschisă şi putu să-l vadă pe prietenul lui cum, foarte hotărât şi preocupat, şedea la masă şi scria, în timp ce micul Marinar de Lemn, aşezat la adăpost de rouă serii, privea la el de pe contorul sub care Rob Tocilarul îşi pregătea acum patul, înainte de a închide prăvălia. Încredinţat astfel că domneşte linişte în domeniul Marinarului de Lemn, căpitanul o porni către Brig Place, hotărât să ridice ancora devreme în dimineaţa următoare.

CAPITOLUL XXIV

Ce studiază o inimă iubitoare

Sir Barnet şi lady Skettles, oameni foarte de ispravă, locuiau la Fulham, într-o vilă frumuşică pe malurile Tamisei. Era una din aşezările cele mai plăcute de pe lume, când se întâmpla ca în dreptul ei să se desfăşoare concursurile de canotaj, dar în alte împrejurări avea neplăcerile ei, printre care se poate socoti pătrunderea întâmplătoare a apei în salon şi dispariţia, în acelaşi timp, a peluzei şi a grădinii.

Sir Barnet Skettles ţinea să arate importanta persoanei sale, mai ales cu o tabacheră veche de aur şi cu o batistă de mătase grea pe care o scotea din buzunar ca pe un steag şi o folosea apoi cu amândouă mâinile deodată. Preocuparea cea mai de seamă din viaţa lui sir Barnet era să sporească numărul cunoscuţilor. săi. Era în firea lucrurilor ca sir Barnet, asemănător unui corp greu căzut în apă – fără ca prin această asemuire să vrem să-l înjosim pe acest valoros bărbat – să tot mărească cercul din jurul lui, până nu mai rămânea ioc unde să crească. Mai putea fi asemuit şi cu sunetul care, făcând să vibreze aerul, potrivit speculaţiilor unui iscusit filosof modern, şi-ar urma

călătoria pentru totdeauna prin nesfârşitele întinsuri ale spaţiului. Tot astfel, numai atingerea limitelor existenţei sale puteau opri pe sir Barnet Skettles în călătoria sa prin sistemul social, în căutare de noi descoperiri.

Sir Barnet era mândru când putea să înlesnească oamenilor să facă cunoştinţă unii cu alţii. Îi plăcea lucrul ăsta în sine, dar şi pentru că îl ajuta în înfăptuirea scopului lui favorit. De pildă, dacă sir Barnet avea norocul să pună mâna pe un recrut, novice sau pe unndabil de la ţară, bunăoară, şi reuşea să-i atragă în vila sa primitoare, el le spunea chiar în prima dimineaţă după sosire: „Ia spune, dragă domnule, ştii pe cineva prin împrejurimi pe care ai vrea să-l cunoşti? Care-i acela pe care ai vrea să-l întâlneşti? Te interesează vreo persoană care scrie, sau care pictează, sau care sculptează, sau vreun actor, sau vreo altă persoană de felul acesta?” Era posibil ca pacientul să răspundă că da şi să indice pe cineva pe care sir Barnet nu-l cunoştea nici cât îl cunoscuse pe Ptolemeu cel Mare. Totuşi sir Barnet răspundea că nimic pe lume nu e mai uşor, deoarece îl cunoaşte foarte bine. Apoi, de îndată, se ducea la acel cineva, îi lăsa cartea lui de vizită cu câteva cuvinte: „Scumpe domn – consecinţă de neînlăturat a înaltei dumneavoastră situaţii – prieten actualmente în casa mea – fireşte doritor să vă vadă – lady Skettles şi cu mine participând – geniul fiind deasupra formalităţilor – sperăm că ne veţi face deosebita favoare de a ne procura plăcerea” etc., etc. Astfel sir Barnet vâna două păsări cu o singură lovitură şi le şi avea gata pe masă.

— Punând în acţiune tabachera şi batista-drapel, sir Barnet, chiar din prima dimineaţă a vizitei lui Florence, îi făcu obişnuita propunere. Când Florence îi mulţumi şi îi spuse că nu ar avea pe nimeni pe care să dorească în mod deosebit să-l vadă, era firesc ca ea să se gândească totuşi cu o strângere de inimă la bietul Walter cel pierdut. Sir

Barnet insistă însă cu amabila lui propunere şi spuse: „Dragă domnişoară Dombey, eşti sigură că nu poţi să-ţi aduci aminte de nimeni pe care tatăl dumitale – căruia te rog să-i transmiţi cele mai bune salutări din partea mea şi a lui lady Skettles, când îi vei scrie – ar dori ca dumneata să-l cunoşti?” Poate era firesc ca să lase jos bietul ei căpşor şi ca vocea ei să tremure când răspunse negativ.

Skeftles-i fiul, oare nu prea se simţea în apele lui, din pricina cravatei care îl cam strângea şi a minţii care-i cam lipsea, îşi petrecea vacanţa acasă şi părea plictisit de pretenţia mamei sale ca el să fie atent faţă de Florence. Un alt necaz şi mai mare care chinuia sufletul tânărului Barnet era tovărăşia doctorului şi. a doamnei Blimber, care fuseseră îşi ei poftiţi în casa părintească şi despre care tânărul domn spunea adesea că ar fi preferat să-i vadă petrecându-şi va –, canţa la dracu’.

— Ai putea să-mi sugerezi acum pe cineva, doctor Blimber? întrebă sir Barnet, întorcându-se către doctor.

— Sunteţi foarte amabil, sir Barnet, răspunse doctorul Blimber. Să vă spun drept, n-am în mod special pe nimeni în vedere, îmi place să fac cunoştinţă cu Semenii mei, în genere, sir Barnet. Ce

— Nu are poate doamna Blimber vreo dorinţă de a vedea vreo persoană de seamă? întrebă sir Barnet, curtenitor.

Doamna Blimber răspunse, cu un zimibet dulceag şi cu o clătinare a bonetei ei albastre, că dacă sir Barnet ar fi putut să-i facă cunoştinţă cu Cicero şi-ar fi permis să facă apel la dânsul. Dar cum aşa ceva era cu neputinţă şi cum ea nu numai că se bucura de prietenia domnului Skettles şi a amabilei sale doamne, dar împreună cu soţul său, doctorul, erau onoraţi de încrederea lor, în ceea ce priveşte pe scumpul lor fiu. – aci tânărul Barnet putu fi văzut strâmbând din nas – ea nu cerea nimic mai mult.

Sir Barnet, datorită acestor împrejurări, trebui să se

mulţumească deocamdată cu societatea pe care o avea. Florence fu şi ea foarte mulţumită pentru că îşi pusese în gând să studieze, în mijlocul acestei societăţi, o problemă serioasă care-i stătea pe inimă. şi care era prea însemnată şi prea hotărâtoare pentru ca să cedeze locul oricărui alt interes.

— În casă mai erau şi câţiva copii, copii cane erau tot atât de liberi şi de fericiţi cu tatăl şi cu mama lor ca şi copiii îmbujoraţi din casa de peste drum de casa Dombey, copii care puteau da frâu liber dragostei lor şi puteau să şi-o arate oricând. Florence se strădui să descopere tainalor; căută să descopere ce-i lipsea ei şi care, ar fi acea artă simplă pe care ei o cunoşteau, dar ea nu; cum ar putea să înveţe de la ei felul de a se purta, de a arăta tatălui ei că-l iubeşte şi totodată cum să-i câştige dragostea.

Multe zile la rând, ingândurată, Florence urmări pe aceşti copii. În multe dimineţi luminoase se dădea jos din pat de îndată ce soarele se ridica strălucitor pe cer şi, plimbându-se în sus şi în jos pe malurile râului, înainte ca cineva să se fi mişcat în casă, privea în sus la ferestrele odăilor lor şi se gândea la eicum erau adormaţi şi la fericirea lor de a fi îngrijiţi cu atâta drag şi de a fi înconjuraţi întotdeauna de gândurile duioase ale părinţilor. Florence se simţea atunci şi mai singuratică decât se simţea în casa ei cea mare. Uneori se gândea că pentru ea era poate mai bine acolo decât aici şi că în sufletul ei era mai multă pace când stătea ascunsă acolo, decât în mijlocul altor copii de vârsta ei. I se părea atunci că ea este cu totul altfel decât toţi cei din jurul ei. Dar, cu luare-aminte, concentrată asupra studiului ce urmărea şi oare, la fiecare filă nouă ce întorcea în cartea vieţii cea atât de greu de studiat, o atingea dureros –, Florence rămase printre ei şi încercă cu răbdare plină de nădejde să-şi insuişească cunoştinţele de care era atât de însetată.

Vai! Cum să le câştige oare? Cum să cunoască, de la

început vraja care i le ţinea ascunse? Erau acolo copile care se sculau dimineaţa şi se culcau seara, liniştite că se bucură de dragostea tatălui lor. Nu aveau de învins nicio repulsie, n-aveau de temut nicio răceală, n-aveau de netezit nicio frunte încreţită. Pe măsură Ce dimineaţa înainta şi ferestrele se deschideau una câte una şi rouă începea să se zvânte de pe flori şi de pe iarbă, şi picioruşe tinere începeau s-a alerge pe peluză, Florence, privind la feţele lor luminoase, se gândea mereu la ce iar putea învăţa de la acei copii. Era totuşi prea târziu ca să înveţe de la ei, căci fiecare din ei se putea apropia fără teamă de tatăl său şi să-i întindă buzele, gat-a pentru un sărut, să-şi încolăcească braţele pe după gâtul tatălui, care se apleca pentru a primi mângâierea. Ea nu ar fi putut să înceapă cu atâta îndrăzneală. V-ai! Se poate oare ca, pe măsură ce studia mai mult, nădejdile ei să slăbească şi ele din ce în ce mai mult?

Îşi aducea bine aminte cum până şi acea bătrână care o răpise când era1 mică – a cărei înfăţişare şi casă şi tot ce spusese şi făcuse i se întipăriseră adânc şi trainic în minte, cum se întipăresc toate impresiile dureroase din prima copilărie – îi vorbise cu duioşie de fiica ei şi cât de tare plânsese chiar ea, reamintindu-şi durerea de a fi trebuit să se despartă de fata ei, fără nădejdea de a o mai revedea. Dar şi propria ei mamă, se gândea ea, când îşi reamintea de acea întâmplare, o iubise mult. Apoi, câteodată, când gândurile i se întorceau iarăşi repede la golul dintre ea şi tatăl ei, Florence tremura şi lacrimile începeau să-i curgă pe obraz. Şi-o închipuia atunci pe mama ei, ca şi când ar fi fost încă în viaţă şi că ar fi ajuns şi ea să n-o mai iubească, pentru că ei îi lipsea iacei har necunoscut care ar fi îmblânziţi poate, în chip firesc, pe tatăl ei, dar care îi lipsise încă din leagăn. Îşi dăduse seama că această închipuire nedreptăţea amintirea maniei, că nu era adevărată şi că nu avea niciun temei serios. Totuşi, încerca

cu atâta hotărâre să justifice purtarea tatălui şi să ia toată vina asupra sa, încât nu se putea opri de a lăsa să-i treacă prin minte acea închipuire, ca un nor întunecos văzut din depărtare.

Curând după sosirea Florencei, veni printre alţi vizitatori o fată frumoasă, cu trei sau patru ani mai mică decât ea, orfană de amândoi părinţii îşi care era însoţită de o mătuşă, o doamnă cu părul cărunt, care stătu mult de vorbă cu Florence. Îi plăcea mai ales să o audă cântând seara (ceea ce le plăcea la toţi); atunci se aşeza lângă ea, ca o mamă. Într-o dimineaţă călduroasă, abia două zile după ce sosiseră acolo, Florence şedea visătoare într-un pavilion din grădină, privind printre boschete la un grup de copii care şedeau pe iarbă, împletind o coroniţă de flori pentru cel mai mic dintre ei, favoritul şi, jucăria celorlalţi. Cum mătuşa şi nepoata erau în apropiere, plimbându-se în sus şi în jos pe o potecă adăpostită, Florence le auzi vorbind despre ea.

— Este oare Florence o orfană ca şi mine, mătuşă? spuse copila.

— Nu, draga mea. Era nu are mamă, dar tatăl ei trăieşte.

— E acum în doliu după mama ei? întrebă copila repede.

— Nu, după unicul ei frate.

— Cum, nu mai are alt frate?

— Nu, nu mai are altul.

— Nici soră?

— Nu, dragă.

— Îmi pare foarte rău, foarte, rău! spuse fetiţa.

Cum, curând după aceasta, ele se opriră pentru a privi la nişte bărci şi încetară de a mai vorbi, Florence, care se ridicase când îşi auzise numele pentru a merge spre ele şi a le lăsa să vadă că era în apropiere şi putea să le audă, strânse florile risipite în jurul ei, dar se aşeză

totuşi din nou şi îşi reluă lucrul, socotind că n-o să mai audă nimic. După o clipă însă, convorbirea reîncepu.

— Pe Florence o iubesc toţi aici şi ea, fireşte, o merită, spuse copila cu seriozitate. Unde e tatăl ei?

Mătuşa răspunse, după o clipă de tăcere, că nu ştie. Tonul vocii ei o făcu pe Florence să tresară. Se ridicase de pe scaun, dar rămase pironită locului, strângând lucrul cu amândouă mâinile la piept, ca să nu-l lase să se risipească pe jos.

— Sper că este în Anglia, mătuşă? întrebă copila.

— Cred că da. Da, ştiu că e în Anglia.

— A fost el vreodată pe-aici?

— Cred că nu. Nu!

— O să vină oare să o vadă?

— Cred că nu!

— Da' ce, e şchiop, sau orb, sau bolnav, mătuşă? întrebă copila.

Florile pe care Florence le ţinea la piept începură să cadă, când auzi aceste cuvinte spuse într-un fel atât die ciudat. Le strânse şi m-ai tare la piept şi-şi plecă faţa peste ele.

— Ascultă Ketty, spuse doamna, după o clipă de tăcere. Am să-ţi spun tot adevărul despre Florence aşa cum l-am auzit şi cum cred că este. Nu-l mai spune mai departe, draga mea, deoarece aici nu se prea ştie cum stau lucrurile şi, dacă tu ai vorbi, ai face-o pe ea să sufere.

— N-am să vorbesc nimic, niciodată! exclamă copila.

— Ştiu că n-ai să vorbeşti, răspunse doamna. Am încredere în tine, ca în mine însămi. Mi-e teamă, Ketty, că tatăl lui Florence ţine foarte puţin la ea, o vede foarte rar, nu a fost bun cu ea niciodată, toată viaţa, şi acu-m, nu numai că se fereşte, dar aproape fuge de ea. Ea l-ar iubi cu duioşie dacă el i-ar îngădui-o, dar el nu i-o îngăduie, deşi ea nu are nicio vină îşi deşi merită din plin să fie iubită şi compătimită de toate inimile bune.

Mai multe din florile pe care le ţinea în braţe Florence căzură, împrăştiindu-se pe jos; cele rămase în braţele ei erau ude, dar nu de rouă, şi faţa ei căzu peste mâinile ce-i tremurau.

— Sărmana Florence! Scumpa şi buna Florence! strigă copila.

— Ştii tu de ce ţi-am spus toate astea, Ketty? spuse doamna.

— Ca să fiu cât mai bună, cât mai bună cu ea şi să mă străduiesc să-i fiu cât mai plăcută. Pentru asta mi-ai spus, mătuşă, nu-i aşa?

— În parte pentru asta, dar nu numai pentru asta, spuse doamna. Cu toate că o vedem atât de voioasă, cu un surâs pe buze pentru fiecare din noi, gata să ne fie plăcută şi luând parte aici la toate distracţiile, ea nu poate fi fericită. Nu crezi şi tu tot aşa?

— Mi-e teamă că într-adevăr aşa e, spuse fetiţa.

— Şi acum o să înţelegi – urmă doamna – de ce, văzând copii care au părinţi iubitori şi mândri de ei, cum sunt tocmai acum atâţia aici, ea se amărăşte în taină.

— Da, mătuşă dragă – spuse copila – înţeleg foarte bine. Sărmana Florence!

Şi tot mai multe flori se risipiră pe jos şi acelea pe care i-e mai strângea la piept, tremurară ca şi când un vânt de iarnă ar fi trecut peste ele.

— Ketty, draga mea. spuse doamna cu acea voce gravă, dar foarte potolită şi dulce, care o impresionase atât de mult pe Florence din prima clipă când o auzise – din tot tineretul adunat aici, tu eşti prietena ei firească şi te poţi apropia de ea fără să o faci să sufere.

Tu nu poţi să-i reaminteşti, cum desigur o fac fără nicio vină alţi copii mai fericiţi ca tine…

— Nu sunt alţii mai fericiţi ca mine, mătuşă! exclamă copila, aruncându-se de gâtul ei.

— Tu nu poţi să-i reaminteşti, driaigă Ketty,

nenorocirea ei. Îţi cer de aceea ca, atunci când vei încerca să-i fii prietenă, să te străduieşti cu atât mai mult, cu cât pierderea pe care tu însuţi ai suferit-o – slavă Domnului, înainte de a-i fi putut simţi greutatea – îţi dă un drept şi o putere asupra sărmanei Florence.

— Dar eu nu sunt lipsită de dragoste, mătuşă, şi n-am fost lipsită niciodată, mătuşă, de când eşti dumneata lângă mine, spuse copila.

— Oricum a-i fi, draga mea – răspunse doamna – nenorocirea ta este mai uşoară decât a lui Florence, deoarece nicio orfană pe lume nu poate fi socotită atât de părăsită ca un copil căruia nu-i este îngăduit să se apropie cu dragoste de părintele lui în viaţă.

Florile se împrăştiară acum toate pe jos, ca o pulbere; mâinile goale acoperiră faţa şi orfana Florence, ghemuită pe jos, plânse îndelung, amarnic.

Dar Florence, cu inima ei curată şi hotărâtă să ducă la îndeplinire nobilul ei ţel, se ţinu cu dârzenie de el, aşa cum mama ei se ţinuse de ea în ziua când dăduse naştere lui Paul. Tatăl ei nu ştia cât de mult îl iubeşte. Oricât timp ar fi necesar şi oricât de încet ar înainta către ţinta ce-şi pusese în gând, ea trebuia neapărat să încerce să facă să pătrundă cândva în inima tatălui dragostea ei. Între timp, trebuia să aibă grijă ca nu cumva prin vreun cuvânt, sau vreo privire, sau vreo izbucnire de simţiri, care a-i putea fi datorate vreunei împrejurări întâmplătoare, să se plângă de el sau să dea prilej la şoapte jignitoare pentru el.

Chiar în felul cum răspunse la dovezile de prietenie ale micuţei orfane, către care se simţea puternic atrasă şi care îi dădea atâtea prilejuri ca să o îndrăgească, se trăda întotdeauna gândul lui Florence faţă de tatăl ei. Dacă şi-ar fi îngăduit să se poarte cu ea într-un chip prea vădit prietenos, altfel de cum se purta cu celelalte, aceasta ar fi putut – socotea Florence – să întărească în mintea copilei, neapărat, şi poate şi în mintea altora, credinţa că tatăl ei

ar fi crud şi denaturat. Plăcerea cu care ar fi făcut-o nu putea cumpăni această urmare. Convorbirea pe care ea o auzise nu era un prilej pentru liniştirea ei, ci un prilej de a-l salva pe el şi astfel Florence rămase şi mai departe credincioasă misiunii inimii ei şi se închină cu totul acestei misiuni.

Dacă se citea cu voce tare din vreo carte şi se întâlneau pasaje în care se vorbea despre un tată rău, ea se simţea îndureratăă lagându-l că s-ar putea face de cineva vreo aluzie în legătură cu el, dar la ea însăşi nu se gândea de loc. Tot astfel se petreceau lucrurile când prilejul era dat de vreo mică piesă de teatru jucată de copii, sau de vreun tablou ce li se arăta, sau de vreun joc pe care îl jucau între ei. Prilejurile care deşteptau în mintea ei gânduri duioase îndreptate spre el erau atât de multe, încât ajunsese să-şi spună adesea în sinea ei că ar fi mai bine să se întoarcă acasă în vechea ei locuinţă şi să trăiască acolo, între zidurile ei posomorâte, nesupărată de nimeni. Cât de puţini erau aceia care, văzând pe dulcea Florence în primăvara feminităţii ei, mica regină a. acelor petreceri nevinovate, îşi puteau închipui ce povară de griji grele o apăsa pe suflet. Cât de puţini erau aceia care, îngheţaţi în atmosfera rece din jurul tatălui ei, puteau bănui ce grămadă de jeratic arzător se aduna în jurul lui!

Florence îşi urmărea cu stăruinţă preocuparea ei şi, neputând afla de la tineretul care o înconjura taina acelui har fără nume pe care ea îl căuta, se plimba adesea singură, dimineaţa devreme, printre copiii săracilor. Dar şi pe aceştia îi găsi prea înaintaţi pe tărâmul care o interesa, pentru ca să poată învăţa de la ei. Ei îşi câştigaseră de mult fiecare locul său în căminul părintesc şi nu stăteau afară, cum stătea ea, cu un drug de fier în faţa uşii.

Cu prilejul plimbărilor, Florence văzu de mai multe ori pe un om care, dis-de-dâmineaţă pornea la lucru, însoţit adesea de o fată cam de aceeaşi vârstă cu ea. Era un om

foarte sărac, care părea să nu aibă o anumită îndeletnicire şi care acum hoinărea pe malurile râului când apele se retrăgeau, căutând în noroi după tot felul de spărturi şi rămăşiţe. Altă dată îl găsea lucrând într-un petic sărăcăcios de grădină din faţa căsuţei lui sau ciocănind la o nenorocită de barcă veohe ce-i aparţinea, sau în fine, făcând vreo treabă oarecare la casa vreunui vecin, după cum i se ivea prilejul. Oricare ar fi fost însă treaba pe care o făcea, fata nu lucra niciodată nimic; când era cu el, ea stătea tăcută, posomorâtă şi cu braţele încrucişate.

Florence ar fi vrut de multe ori să vorbească cu ei, dar nu îndrăznise niciodată, deoarece el nu-i dăduse niciodată prilejul. Într-o dimineaţă, totuşi, se întâmplă să-l surprindă. Ea venea pe o potecă lăturalnică, mărginită de sălcii pletoase şi care se înfunda într-un petic de pământ pietros, aşezat între casa lui şi râu. Omul stătea acolo, aplecat deasupra unui foc ce-l aprinsese ca să pregătească smoala cu care să astupe găurile prin care vechea lui barcă, trasă acum la mal, cu fundul în sus, lua apă. Ridicându-şi capul la zgomotul paşilor ei, omul îi dădu bună dimineaţa.

— Bună dimineaţa – răspunse Florence, apropiindu-se de el – devreme te-ai apucat de lucru.

— Aş fi bucuros să fiu cât mai des şi cât mai devreme la lucru, domnişoară, dacă aş avea ce lucra.

— Dar ce, e aşa greu să găseşti de lucru? întrebă Florence.

— Mie aşa mi se pare, răspunse omul.

Florence privi către locul unde stătea ghemuită fata, cu coatele pe genunchi şi-i bărbia în mâini, apoi spuse:

— Asta-i fiica dumitale?

Ridicându-şi repede capul, el privi către fată şi faţa i se lumină. Îi făcu un semn din cap şi spuse „da”. Florence privi şi ea către fată şi o salută prietenos, dar fata, drept răspuns, bolborosi doar ceva, privind-o îmbufnată.

— N-are nici ea de lucru? întrebă Florence.

Omul dădu din cap.

— Nu, domnişoară, spuse el. Lucrez eu pentru amândoi.

— Sunteţi numai voi doi? întrebă Florence.

— Numai noi doi, spuse omul. Mama ei a murit de acum zece ani. Marta – îşi ridică din nou capul şi fluieră la ea – nu vrei să schimbi şi tu o vorbă cu tânără doamnă?

Fata făcu o mişcare de nerăbdare din umeri şi-şi întoarse capul în altă parte. Urâtă, diformă, morocănoasă, bolnăvicioasă, zdrenţăroasă, murdară, dar iubită! Da! Da! Florence prinsese privirea tatălui şi ştia bine cu a cui privire nu semăna câtuşi de puţin.

— Mi-e teamă că-i e mai rău în dimineaţa asta, biata copilă! spuse omul, întrerupându-şi lucrul şi privind la nenorocita lui fată, cu o compătimire pe care înfăţişarea sa aspră o făcea să pară mai duioasă.

— Atunci e bolnavă! spuse Florence.

Omul oftă adânc

— Nu cred că Marta mea să fi fost cinci zile la rând sănătoasă, în tot atâţia ani, răspunse el, privind iarăşi la ea.

— Ce spui tu! E chiar mai mult de atunci, John, spuse un vecin care venise să-i ajute să-şi dreagă barca.

— E mai mult de atunci, zici tu, hai? strigă celălalt, dându-şi pălăria jerpelită pe ceafă şi ştergându-şi fruntea cu mina. Se prea poate. Şi mie mi se pare că-i mult, că-i tare mult de atunci.

— Cu atât mai mult se pare că e de atunci, cu cât ai răsfăţat-o şi ai giugiulit-o, John, până ce a ajuns să fie o pacoste atât pentru ea însăşi, cât şi pentru toţi ceilalţi.

— Nu pentru mine – spuse tatăl reluându-şi lucrul – nu pentru mine.

Florence putu să simtă – cine ar fi putut oare să simtă mai bine decât ea – adevărul cuvintelor lui. Se dădu

mai aproape de el şi ar fi fost bucuroasă să atingă mâna lui aspră şi să-i mulţumească pentru bunătatea ce o arăta nefericitei fiinţe la care privea cu ochi atât de puţini asemănători cu ai oricărui alt bărbat.

— Cine ar vrea oare să răsfeţe pe sărmana mea copilă – dacă poate fi vorba de răsfăţ – dacă nu aş face-o eu? spuse tatăl.

— Aşa-i, aşa-i – strigă vecinul – sigur, John, că doar tu! Că doar tu te lipseşti de toate ca să-i dai ei. Te legi de mâini şi de picioare de dragul ei. Îţi nenoroceşti toată viaţa ca să stai cu ea. Ei ce-i pasă! Doar nu crezi că ea îşi dă seama?

Tatăl ridică din nou capul şi o fluieră. Ca răspuns, Marta făcu acelaşi semn de nerăbdare, dând din umeri, şi totuşi el păru fericit şi mulţumit.

— Doar pentru atât, domnişoară, spuse vecinul cu un zâmbet care trăda mai multă simpatie ascunsă decât cuvintele lui. Doar pentru ca să se aleagă cu atât, nu o lăsa niciodată din ochi.

— O fac pentru că o să vină cândva ziua, şi nu e tocmai departe – spuse celălalt plecându-şi capul peste lucrul său – când pentru ca să capăt chiar pe jumătate atât de la nenorocita mea copilă, pentru ca să-i văd un deget tremurând sau un fir de păr bătut de vânt, ar fi să scol morţii din groapă.

Florence puse binişor câteva monede pe barcă, lângă mâna lui şi plecă.

Şi acum Florence începu să se întrebe în gând ce s-ar întâmpla dacă ea s-ar îmbolnăvi şi ar fi să se stingă ca fratele ei. Oare atunci şi-ar da seama tatăl ei că îl iubise? Ar iubi-o el cel puţin atunci? Ar veni oare lângă patul ei, când ar vedea-o slabă şi cu ochii aproape stinşi, ca să o îmbrăţişeze şi să dea uitării tot trecutul? I-ar ierta el atunci, în asemenea împrejurări, faptul că n-a fost în stare să-şi deschidă inima ei de copilă ca să-i poată spune cu

câtă emoţie ieşise din odaie, în noaptea aceea; ce avusese de gând să-i spună, dacă ar fi îndrăznit; şi cum s-a străduit de atunci încoace să găsească felul cum să se apropie de el, pe care niciodată în timpul copilăriei nu-l putuse găsi?

Da, Florence era încredinţată că, dacă ar fi să o vadă pe patul de moarte, el s-ar înduioşa. Era încredinţată că, dacă ar fi văzut-o zăcând senină şi hotărâtă să-l părăsească pentru totdeauna, pe patul acela în jurul căruia plutea încă amintirea scumpului lor băiat, inima lui ar fi fost mişcată şi el ar spune: „Dragă Florence, trăieşte pentru mine şi o să ne iubim unul pe altul aşa cum ar fi trebuit să facem şi până acum, şi o să fim fericiţi aşa cum am fi putut fi de atâţia ani de zile!” Era încredinţată că dacă ar fi auzit astfel de cuvinte de la el şi l-ar fi îmbrăţişat, i-ar fi putut răspunde zâmbind: „Pentru orice e prea târziu, doar pentru asta nu-i prea târziu. N-aş fi putut niciodată fi mai fericită, tată dragă!” L-ar fi părăsit apoi cu o binecuvântare pe buze.

Când îşi reamintea de valurile aurii jucând pe pereţii camerei, Florence, în lumina gândurilor care o frământau acum, nu mai vedea decât ape curgând repezi către un loc de odihnă, către acele meleaguri unde cei care îi fuseseră dragi, ajunşi înaintea ei, o aşteptau ţinându-se de mână. Adesea, când privea la apele tulburi ale râului făcând mici valuri la picioarele ei, se gândea plină de mirare, dar nu de groază, la acel râu despre care fratele ei spusese de atâtea ori că-l va lua şi-l va duce în depărtare.

Nu trecuse o săptămână de la acea întâmplare şi imaginea tatălui şi a fiicei lui bolnave stăruia încă proaspătă în mintea lui Florence, când sir Barnet şi soţia sa, care se plimbau într-o după-amiază pe o alee a parcului, îi propuseră să-i întovărăşească. Florence consimţi numaidecât şi lady Skettles îi porunci tânărului Barnet să-i însoţească. Nimic nu-i făceai mai mare plăcere lui lady Skettles decât să-l vadă pe fiul ei mai mare de braţ

cu Florence.

Vorbind drept, Barnet păru să fie cu totul de altă părere, şi în prilejuri asemănătoare avea obiceiul să spună tare, deşi cam nedesluşit, că nu-i place să aibă de-a face cu un „cârd de fetişcane”. Cum, cu temperamentul blajin pe care-l avea Florence, nu era uşor să o faci să se simtă jignită, îi ajungeau de obicei câteva minute ca să-l împace cu soarta sa pe tânărul domn. Curând, deci, ei se plimbară împreună, ca buni prieteni. Lady Skettles şi sir Barnet îi urmau, foarte mulţumiţi şi plini de mândrie.

Aceasta era situaţia în acea după-amiază. Florence aproape izbutise să învingă împotrivirea lui Skettlesjunior la hotărârile sorţii, când un domn călare se apropie de ei, îi privi cu luare-aminte când trecu pe lângă ei, strânse frâul calului, îl făcu să se întoarcă şi veni, tot călare, înapoi spre ei, cu pălăria în mână.

El privise în chip cu totul deosebit la Florence. Când, văzându-l că se îndreaptă spre ei, micul lor grup se opri, el se înclină în faţa Florencei, înainte chiar de a saluta pe sir Barnet şi pe soţia sa. Florence nu-şi aducea aminte să-l fi văzut vreodată, dar când se apropie acum de ea, tresări fără să vrea şi se dădu un pas înapoi.

— Calul meu e foarte blând, vă asigur, spuse el.

Nu asta, ci altceva, în înfăţişarea lui – nici ea nu ar fi putut spune ce – o făcuse pe Florence să se dea înapoi, parc-ar fi călcat pe un şarpe.

— Am cinstea să vorbesc cu domnişoara Dombey? spuse domnul, cu un zâmbet foarte convingător. Deoarece Florence dădu din cap, el urmă: Numele meu e Carker. Desigur că nu pot nădăjdui să vă reamintiţi de mine, domnişoară Dombey, poate doar de numele meu, Carker.

Florence, deşi era o zi caldă, avu dintr-odată senzaţia ciudată că-i venea să tremure. Totuşi, îl prezentă gazdelor sale, care îl primiră cu multă curtenie.

— Vă cer iertare, spuse domnul Carker, de o mie de

ori iertare! Dar mă duc mâine dimineaţă la domnul Dombey, la Leamington, şi dacă domnişoara Dombey ar vrea să-mi încredinţeze vreo însărcinare, cred că nu e nevoie să spun ce fericit aş fi!

Sir Barnet, ghicind de îndată că Florence ar dori să scrie tatălui ei o scrisoare, propuse să se întoarcă cu toţii acasă, pofti pe domnul Carker să-i urmeze şi, aşa, în costum de călărie cum era, să ia masa cu dânşii. Domnul Carker spuse că, din nefericire, era prins pentru masa de prânz, dar dacă domnişoara Dombey x ar vrea să scrie, nimic nu i-ar face mai mare plăcere decât să-i urmeze şi să aştepte, ca un rob credincios, cât îi va fi pe plac. Spunând aceasta cu un surâs care făcu să i se vadă toţi dinţii, se aplecă să mângâie gâtul calului şi Florence, întâlnindu-i privirile, îl văzu, mai mult decât îl auzi, spunând:

— Nicio veste despre corabie.

Zăpăcită, speriată, ferindu-se de el, Florence nici măcar nu era sigură că el rostise aceste cuvinte. Părea mai curând să i le fi înfăţişat într-un fel cu totul neobişnuit, prin surâsul său, fără grai. Florence îi răspunse că îi este foarte îndatorată, dar că nu va scrie; nu avea nimic de scris.

— Nimic de trimis, domnişoară Dombey? întrebă omul cu dinţii strălucitori.

— Nimic – spuse Florence – doar dragostea mea, dacă vrei să fii atât de bun.

Zăpăcită cum era, Florence, cu o privire rugătoare şi expresivă, ridică ochii către faţa lui. Părea să-i ceară ca, dacă ştia cumva – şi era sigură că el ştie că orice mesaj din parte-i către tatăl ei ar fi fost o însărcinare cu totul neobişnuită – era mai bine să o scutească. Domnul Carker surâse şi se înclină adânc şi, după ce sir Barnet îl însărcină să transmită domnului Dombey cele mai alese salutări din partea lui şi a lui lady Skettles, îşi luă rămas bun şi plecă, lăsând în urmă asupra onorabilei perechi o impresie foarte

favorabilă. Cum îl văzu plecat, pe Florence o trecură fiorii, fiori pe care sir Barnet, invocând o superstiţie populară, îi atribui faptului că cineva trecuse peste mormântul ei. Domnul Carker, tocmai pe când o lua pe după colţ se întoarse o clipă, se înclină şi dispăru apoi ca şi când ar fi pornit-o drept înspre cimitir ca s-o şi facă.

CAPITOLUL XXV

Veşti ciudate de la unchiul Sol

Căpitanul Cuttle, deşi nu era leneş, nu se sculă prea devreme în dimineaţa zilei următoare celei în care văzuse, prin fereastra prăvăliei, pe unchiul Sol scriind în odaia din fund, cu Marinarul de Lemn aşezat pe contor şi cu Rob Tocilarul făcându-şi patul sub el. Când orologiile sunară ora şase, se propti în cot şi făcu din ochi o inspecţie prin odaie. Ar fi fost rău de ochii căpitanului dacă ar fi trebuit să-i deschidă întotdeauna aşa de mari cum îi deschise când se deşteptă în dimineaţa aceea şi răsplata pentru vigilenţa lor ar fi fost foarte nedreaptă dacă i-ar fi frecat întotdeauna cum îi frecă atunci. Prilejul însă era într-adevăr cu totul neobişnuit, deoarece Rob Tocilarul, asta-i sigur, nu apăruse niciodată până atunci în uşa dormitorului căpitanului Cuttle. Acum însă stătea chiar acolo, în faţa căpitanului, gâfâind înfierbântat, cu o înfăţişare care trăda că abia ieşise din patul cald şi cu faţa mai îmbujorată şi mai grăitoare ca oricând.

— Hallo! urlă căpitanul. Ce s-a întâmplat? înainte ca Rob să poată bâlbâi vreun cuvânt, căpita nul Cuttle sări în sus ca o minge şi se repezi la băiat, acoperindu-i gura cu mâna.

— Încet, băiete spuse căpitanul – să nu scoţi niciun cuvânt I

După ce-i făcu această recomandaţie, căpitanul, privind cu mare mirare la vizitatorul lui, îl împinse cu blândeţe în odaia alăturată, apoi dispăru pentru câteva clipe şi se întoarse îmbrăcat cu hainele albastre. Cu o

mână ridicată în sus, ca semn că ordinul dat era încă în vigoare, căpitanul se duse către bufet şi-şi turnă o duşcă, apoi turnă una şi pentru sol. Pe urmă se propti de perete, într-un colţ, ca şi când ar fi vrut să preîntâmpine primejdia de a fi trântit de perete de ştirea ce avea să primească. După ce dădu băutura pe gât, rămase cu ochii aţintiţi asupra solului şi, cu faţa cum nu se putea mai galbenă, îi spuse lui Rob să-i dea drumul.

— Adicătelea, să vă spun ce am de spus, căpitane? întrebă Rob, uluit de toate aceste pregătiri.

— Da! spuse căpitanul.

— Ei bine, domnule – spuse Rob – n-am multe de spus. Da ia uitaţi-vă aici!

Rob scoase o legătură de chei. Căpitanul le măsură din ochi, rămase însă în colţul lui şi-l măsură şi pe sol.

— Şi ia mai uitaţi-vă! urmă Rob.

Băiatul scoase un pachet sigilat, la care căpitanul holbă ochii, cum îi holbase şi la chei.

— Când m-am deşteptat azi-dimineaţă, căpitane – spuse Rob – adică pe la cinci şi un sfert, am găsit astea pe perna mea. Uşa prăvăliei era cu zăvorul dat deoparte şi descuiată, iar domnul Gills plecat.

— Plecat!? urlă căpitanul.

— Dispărut, domnule, răspunse Rob.

Vocea căpitanului răsună atât de îngrozitor şi el se repezi din colţul lui cu o înfăţişare atât de sălbatică, încât Rob se retrase repede din faţa lui, în celălalt colţ al odăii, ţinând cheile şi pachetul cu mâinile întinse ca şi când ar fi vrut să se apere, ca nu cumva căpitanul să se arunce asupra lui.

— Pentru căpitanul Cuttle, domnule – strigă Rob – scrie pe chei şi scrie şi pe pachet. Pe cuvântul meu şi pe onoarea mea, căpitane Cuttle, nu ştiu nimic mai mult, zău, să mor dacă ştiu! Asta-i una bună pentru un băiat care tocmai şi-a găsit un rost – strigă nenorocitul Tocilar,

frecându-şi pumnul de obraz – stăpânul lui o şterge şi el, săracul, trebuie să înghită dojana!

Aceste jelanii erau un răspuns la privirile mirate, sau mai bine zis înflăcărate, ale căpitanului Cuttle, priviri pline de bănuială, ameninţări şi mânie. Luând pachetul din mâinile întinse ale băiatului, căpitanul îl deschise şi citi cele ce urmează:

„Dragă Cuttle! Alăturat găseşti ultima mea voinţă…” Căpitanul, aruncând o privire bănuitoare asupra hârtiei, o întoarse şi pe faţă şi pe dos şi apoi continuă să citească: „şi testamentul meu…”

— Unde-i testamentul? spuse căpitanul, ca şi când ar fi vrut să învinovăţească pe nefericitul Tocilar de lipsa lui. Ce-ai făcut cu el, băiete?

— Nu l-am văzut niciodată, miorlăi Rob. Nu mai tot învinovăţiţi pe un băiat nevinovat ca mine, căpitane. N-am pus mâna niciodată pe vreun testament.

Căpitanul Cuttle dădu din cap, ceea ce trebuia să însemne că bănuia pe cineva să-l fi luat. Apoi continuă să citească cu multă seriozitate:

„… pe care să nu-l deschizi înainte de un an sau până să fi primit vreo veste sigură de la scumpul meu Walter, care, sunt sigur, ţi-e drag şi ţie, Ned”. Aci căpitanul se opri şi dădu iarăşi din cap, ca dovadă că era mişcat; apoi, pentru a-şi recâştiga demnitatea şi a dovedi că e stăpân pe greaua situaţie prin care trecea, privi cu o deosebită asprime la Tocilar. „Dacă nu o să mai auzi niciodată despre mine, sau nu o să mă mai vezi, Ned, adu-ţi aminte cu drag de un bătrân prieten, aşa cum şi el îşi va aduce aminte de tine până la sfârşitul vieţii şi păstrează, până la termenul de mai sus, pentru Walter, un cămin în vechea noastră locuinţă. Datorii nu mai sunt, căci împrumutul dat de casa Dombey a fost achitat, şi nu face nicio cercetare cu privire la persoana mea. Nu zgândări lucrurile şi nu căuta să afli nimic în ce mă priveşte, căci ar fi fără de niciun folos. Asta-

i tot, dragă Ned, de la prietenul tău devotat, Solomon Gills”.

Căpitanul răsuflă adânc şi apoi citi următoarele cuvinte, scrise mai jos: „Tânărul Rob mi-a fost bine recomandat de casa Dombey. Dacă ar fi să se vândă toate lucrurile la licitaţie, ai grijă să salvezi pe micul Marinar de Lemn”.

Căpitanul întoarse scrisoarea şi pe o parte şi pe alta, o citi de câteva zeci de ori, se aşeză pe scaun şi ţinu în mintea lui o judecată, ca de curte marţială. Pentru a îngădui posterităţii să-şi formeze o cât de vagă idee de chipul în care căpitanul făcu aceasta, ar fi nevoie de geniul tuturor oamenilor mari la un loc, care, dispreţuind judecata contemporană, ar fi hotărât să se înfăţişeze posterităţii, fără a fi izbutit totuşi să ajungă vreodată până în faţa ei. La început, căpitanul fu prea tare tulburat şi prea îndurerat ca să se poată gândi la altceva decât la scrisoare. Chiar mai târziu, când gândurile lui începură să se îndrepte asupra diferitelor fapte în legătură cu scrisoarea, ele aruncară asupra acelora atât de puţină lumină, încât ar fi putut să rămână, cu tot atâta folos, concentrate şi numai asupra scrisorii. În această stare de spirit, căpitanul Cuttle, având în faţa curţii doar pe Tocilar şi pe nimeni altul, se simţi foarte uşurat putând să hotărască în primul rând că asupra lui cădea toată bănuiala, ceea ce se trăda atât de limpede pe faţa căpitanului, încât Rob protestă.

— Vai! Căpitane! Ce-ai cu mine? strigă Tocilarul. Cum poţi să mă bănuieşti? Ce-am făcut de te tot uiţi aşa la mine?

— Băiete, spuse căpitanul Cuttle. Ce te vaiţi, când nimeni nu te-a lovit? Bagă de seamă să nu te învinovăţeşti singur cu ceea ce spui.

— Dar nu m-am învinovăţit cu nimica, căpitane, răspunse Rob.

— Atunci dă-i drumul – spuse căpitanul – şi ia-o binişor.

Cu un adânc simţ al răspunderii care apăsa asupra lui şi din nevoia de a sonda cu grijă adâncurile acestei tainice afaceri, aşa cum se cuvenea să o facă în relaţiile sale cu părţile, căpitanul Cuttle se hotărî să facă o descindere la faţa locului şi să-l ia şi pe Tocilar cu el. Socotindu-l pe băiat ca fiind deocamdată sub arest, căpitanul se gândi că ar fi trebuit, poate, să-i pună cătuşe la mâini, sau să-i lege gleznele una de alta, sau să-i lege o greutate de picioare. Cum nu era însă limpede în mintea lui dacă astfel de formalităţi ar fi fost ori nu legale, căpitanul hotărî să-l ţină tot drumul de umeri şi să-l trântească la pământ cu o lovitură, dacă ar fi încercat să se împotrivească.

Dar Rob nu se împotrivi câtuşi de puţin şi, ca urmare, ajunse la casa constructorului de instrumente fără să fi fost nevoie să i se aplice vreun mijloc de con, strângere. Cum obloanele nu fuseseră încă ridicate din faţa ferestrelor, cea dintâi grijă a căpitanului fu să deschidă prăvălia şi, de îndată ce lumina zilei pătrunse înăuntru, se folosi de ea pentru a-şi face cercetările.

Prima grijă a căpitanului fu să se înscăuneze ca preşedinte al tribunalului solemn ce rezida în persoana lui. Îi ceru apoi lui Rob să se culce în patul lui de sub contor, să arate exact unde descoperise cheile şi pachetul când se deşteptase, cum a găsit uşa când s-a dus să o încerce, cum a plecat spre Brig Place, fără a permite ca această din urmă acţiune a reconstituirii să se desfăşoare m-ai departe de pragul uşii. Tot aşa procedă până la sfârşitul capitolului. După ce toate acestea fură repetate de mai multe ori, căpitanul dădu din cap ca şi cum ar fi socotit că afacerea pare suspectă.

Mânat apoi de gândul nu prea lămurit că s-ar putea să găsească un corp delict, procedă la o percheziţie

amănunţită în toată casa, bâjbâind prin pivniţă, cu o lumânare aprinsă în mână, vârându-şi cârligul pe după uşi, lovindu-se zdravăn cu capul de grinzile tavanului şi umplându-se de fire de păienjeniş. Când se suiră în odaia de culcare a bătrânului, constatară că în noaptea din urmă el nu se băgase sub plapumă, ci se întinsese numai pe deasupra cuverturii, ceea ce era vădit de urmele ce lăsase pe ea.

— Mi se pare, căpitane – spuse Rob, privind de jur-împrejur prin odaie – că domnul Gills, când tot ieşea şi intra mereu zilele astea din urmă, lua cu el lucrurile mărunte din casă, unul câte unul, aşa ca să nu se bage de seamă.

— O fi! spuse căpitanul, cu un aer misterios. Da' de ce spui tu asta, băiete?

— Apoi să vedeţi – răspunse Rob, privind în jurul lui – sculele lui de bărbierit nu mai sunt aici; nici periile lui, căpitane; nici cămăşile; nici măcar ghetele.

La înşirarea fiecăruia din aceste obiecte, căpitanul cerceta din ochi pe cele corespunzătoare ale Tocilarului, de teamă ca nu cumva cele ale lui Sol să fi fost folosite de el de curând sau să se dovedească că ar fi în stăpânirea lui. Cum însă Rob nu avea prilejul să se bărbierească şi, fără îndoială, nici nu se periase, purtând pe el aceleaşi haine pe care le folosise vreme îndelungată, nu putea fi nicio îndoială în această privinţă.

— Şi – spuse căpitanul – ce ai de zis, bagă de seamă să nu te încurci, cu privire la ora când a plecat? Hai?

— Ce să spun, căpitane – răspunse Rob – trebuie să fi plecat puţin după ce am început să sforăi.

— Cât să fi fost ceasul? întrebă căpitanul, hotărât să fie foarte grijuliu în ce privea stabilirea orei exacte.

— Da' de unde să ştiu eu, căpitane, răspunse Rob. Ştiu doar că dorm adânc la început şi uşor înspre dimineaţă, şi că dacă Gills ar fi trecut prin prăvălie înspre

dimineaţă, chiar dacă ar fi umblat în vârful picioarelor, sunt sigur că neapărat l-aş fi auzit închizând uşa după el.

După o serioasă luare în considerare a acestei mărturii, căpitanul Cuttle începu să creadă că bătrânul constructor de instrumente trebuie să fi dispărut de bunăvoie. La această concluzie logică îl ducea chiar scrisoarea care-i fusese adresată şi care, fiind fără îndoială scrisă chiar de mâna bătrânului, lăsa să se întrevadă, fără nicio greutate, că din propria lui voinţă rânduise plecarea şi apoi plecase. Îi mai rămânea căpitanului să cerceteze doar unde şi de ce plecase şi, cum nu putea să întrezărească vreun răspuns la întâia întrebare, se mulţumi să se frământe în căutarea unui răspuns la cea de a doua.

Reamintindu-şi felul ciudat de a fi al bătrânului în ultimul timp şi cel în care îşi luase rămas bun de la el, un fel care chiar atunci i se păruse cu totul nepotrivit, dar pe care acum îl înţelegea, căpitanul fu cuprins de groaznica bănuială că, doborât de grelele lui griji şi de remuşcări, din pricina lui Walter, bătrânul Sol să nu fi fost împins să-şi pună capăt zilelor. Dezarmat faţă de greutăţile şi loviturile pricinuite de viaţa de toate zilele, cum el însuşi de atâtea ori spusese că este, şi zdruncinat, cum fără îndoială era din pricina nesiguranţei şi nădejdilor lui spulberate, această presimţire nu i se părea căpitanului exagerată, ci dimpotrivă, întemeiată.

Fără datorii şi fără a trebui să se teamă nici că i-ar putea fi răpită libertatea, nici că i-ar putea fi vândute lucrurile, ce alta decât o astfel de stare de nebunie ar fi putut să-l facă să dispară aşa, singur şi în taină? Şi, cât priveşte faptul că luase cu el o parte din lucruri, dacă într-adevăr le luase – fapt de care nici nu erau siguri – o făcuse poate, îşi spunea căpitanul, pentru ca să împiedice cercetările şi să îndepărteze bănuiala de la soarta ce-şi alesese. Poate o făcuse şi pentru a uşura situaţia

prietenului a cărui minte era frământată acum de toate aceste posibilităţi. Aceasta era, spus pe scurt, precis şi concis, rezultatul final şi substanţa deliberărilor căpitanului

Cuttle cu el însuşi. Pentru ca să ajungă aci, fu nevoie însă de mult timp şi deliberările, asemănător deliberărilor publice, fură în mintea căpitanului foarte bogate în vorbărie şi foarte dezordonate.

Abătut şi descurajat la culme, căpitanul Cuttle socoti că se cuvine să ridice starea de arest sub care-l ţinuse pe Rob şi să-l elibereze, sub rezerva unui fel onorabil de inspecţie la care era hotărât să-l supună şi pe viitor. După ce tocmi pe un om recomandat de samsarul Brogley ca să stea în prăvălie în timpul lipsei lor, căpitanul, însoţit de Rob, porni în trista căutare a rămăşiţelor trupeşti ale lui Sol Gills.

Niciun birou de poliţie, nicio morgă, niciun azil din toată metropola nu scăpă de vizita pălăriei de muşama. De-a lungul cheiurilor, printre corăbiile trase la mal, în susul şi în josul râurilor, aici, colea şi peste tot, ea putu fi văzută, strălucind pe unde gloata era mai deasă, ca un coif de erou în mijlocul unei, bătălii de epopee. O săptămână întreagă căpitanul citi în gazete şi pe afişe toate ştirile despre oamenii găsiţi sau daţi lipsă. Pleca zilnic în expediţie la orele cele mai diferite, căutând să identifice pe Sol Gills în cadavrele tinerilor marinari căzuţi peste bord sau în acelea ale unor străini înalţi cu bărbi negre, care se otrăviseră, ca să fie sigur – spunea căpitanul – că nu e Gills. Fapt este că niciodată nu era el şi că cercetările bunului căpitan nu-i aduseră niciun fel de mulţumire.

Până la urmă, căpitanul Cuttle părăsi aceste încercări ce nu aveau sorţi de izbândă şi începu iar să se gândească ce alt mijloc de cercetare s-ar mai putea folosi. După ce mai reciti de câteva ori scrisoarea sărmanului său prieten, socoti că cea dintâi datorie era să asigure păstrarea unui

„cămin pentru Walter, în vechea locuinţă”. Ca urmare, luă hotărârea să se stabilească el însuşi în locuinţa lui Sol Gills şi, până una alta, să vadă de negoţul cu instrumentele.

Cum însă acest pas însemna părăsirea apartamentului lui din casa doamnei Macstinger şi el ştia că această femeie, hotărâtă cum era, nu o să-i îngăduie niciodată să facă acest lucru, căpitanul, deznădăjduit, luă hotărârea să dezerteze din apartament fără ştirea ei.

— Ascultă la mine, băiete – îi spuse căpitanul lui Rob, după ce frământase bine în minte acest plan grozav, mâi, ne n-o să fiu prin părţile astea, până seara târziu – poate până după miezul nopţii. Dar tu stai de veghe până o să mă auzi bătând în uşă şi atunci, fără rea mai mică zăbavă, sări la uşă şi-o deschizi.

— Am înţeles căpitane, spuse Rob.

— O să rămiâi înscris în catastifele firmei – urmă căpitanul cu bunăvoinţă – şi nu pot să spun dacă cumva n-o să fii chiar avansat, dacă o să stai mereu alături de mine. Dar în clipa în care mă auzi bătând la uşă, orice oră ar fi, te repezi fără zăbavă şi cât ai clipi din ochi, îmi deschizi.

— Neapărat căpitane, aşa am să fac, răspunse Rob.

— Înţelegi tu – începu iar căpitanul, cu gândul de a face ca cele spuse să intre şi mai bine în capul băiatului – se prea poate, pe cât pot să presupun, că o să fie un fel de vânătoare după mine şi s-ar putea chiar să pună mâna pe mine în timpul cât stau la uşă, dacă tu nu te repezi să mi-o deschizi repede.

Rob îl asigură din nou pe căpitan că o să vegheze şi o să-i deschidă repede, iar căpitanul, socotind că totul a fost bine pregătit, plecă pentru ultima oară acasă la doamna Macstinger.

Gândul că se afla acolo pentru ultima oară şi hotărârea grozavă pe care o ţinea ascunsă sub haina lui albastră îl făcură să se teamă în aşa hal de doamna Macstinger, încât zgomotul paşilor ei pe scară, la orice oră

din zi, era de ajuns să-l facă să tremure. Se mai nimeri ca doamna Macstinger să fie în toane deosebit de bune – blândă şi supusă ca un mieluşel – ceea ce făcu pe căpitanul Cuttle să aibă grozave mustrări de conştiinţă, mai ales când ea veni să-l întrebe dacă ar vrea să-i pregătească ceva pentru cină.

— O budincă gustoasă de rinichi, căpitane Cuttle – spuse gazda – sau o inimă de berbec. Nu te gândi la oboseala mea.

— Nu, mulţumesc doamnă, răspunse căpitanul Cuttle.

— Ce ai zice de un pui fript – spuse doamna Macstinger – umplut cu puţină tocătură de carne de vitei şi cu un sos de ouă? H.ai, căpitane Cuttle! De ce n-ai mânca şi dumneata o dată o mâncare mai aleasă?

— Nu, mulţumesc doamnă, răspunse căpitanul cu modestie.

— Sunt sigură că nu te simţi tocmai bine şi ai nevoie de o înviorare, spuse doamna Macstinger. De ce n-ai bea şi dumneata, aşa o dată în viaţa dumitale, o sticlă de Xeres? Ce adică, ar fi rău?

— Bine doamnă – răspunse căpitanul – dacă ai vrea să bei cu mine vreo două păhărele, cred că nu m-aş da în lături. Ai vrea poate, doamnă, să-mi faci plăcerea – spuse căpitanul, cu inima sfâşiată de remuşcări – să primeşti chiria înainte pe trei luni?

— Da’ de ce asta, căpitane Cuttle? întrebă doamna Macstinger, pe un ton care i se păru aspru căpitanului. Căpitanul se sperie de moarte.

— Mi-ai face un serviciu doamnă, dacă ai primi, spuse el foarte blajin. Nu prea ştiu să-mi gospodăresc bine banii; îmi scapă printre degete. Aş socoti-o ca o bunăvoinţă din partea dumitale dacă ai primi.

— Bine, căpitane Cuttle – spuse doamna Macstinger, fără a bănui nimic şi frecându-şi mâinile – fă cum socoteşti

că e mai bine. N-ar avea niciun rost din partea mea, cu familia grea pe care o am, nici să refuz, după cum nici nu s-ar cuveni să cer aşa ceva.

— Şi ai vrea, doamnă – spuse căpitanul Cuttle, scoţând dintr-un sertar al bufetului cutiuţa de tablă în care ţinea banii să fii atât de bună să dai din partea mea la toţi membrii ăştia mititei ai familiei dumitale câte optsprezece penny de fiecare? Şi dacă nu te-ar supăra, doamnă, şi ai vrea să-i chemi pe toţi aici în grup, mi-ar face mare plăcere să-i văd.

Citi nevinovaţi Macstinger-i intrară ca un roi în odaie, atâtea pumnale se înfipseră în pieptul căpitanului, mai ales când copiii se gudurară pe lângă el cu o încredere pe care o merita atât de puţin. Privirile lui Alexandru Macstinger, pe care îl îndrăgise cel mai mult, fură un chin pentru el. Vocea Iulianei Macstinger, care era leit portretul mamei sale, îl făcu să se socotească un laş.

Căpitanul făcu totuşi destul de bine faţă împrejurărilor şi, timp de o oră sau două, fu hărţuit şi bruftuit de tinerii Macstinger. Cu năzbâtiile lor copilăreşti îi stricară pălăria de muşama, aşezându-se pe ea câte doi deodată ca pe un cuib şi bătând în ea cu picioarele ca într-o tobă. În fine, cu inima strânsă, căpitanul îi lăsă să plece, luându-şi rămas bun de la micii îngeraşi, plin de remuşcările şi chinurile sufleteşti ale unui om care mergea la moarte.

În liniştea nopţii, căpitanul strânse toate lucrurile lui mai de seamă, într-o ladă pe care o încuie, având de gând să o lase acolo, poate pentru totdeauna, afară doar dacă din întâmplare se va găsi cineva destul de îndrăzneţ şi hotărât care să vină să o ceară. Lucrurile mai mărunte le strânse într-o legătură şi argintăria o băgă în sân. Fu astfel pregătit pentru fugă. La miezul nopţii, când Brig Place era cufundat în somn şi doamna Macstinger, înconjurată de copiii ei, petrecea liniştită în lumea viselor, vinovatul

căpitan, strecurându-se prin întuneric, coborî scara în vârful picioarelor, deschise uşa, o închise apoi binşor după el şi o luă la fugă.

Urmărit de chipul doamnei Macstinger, sărind din pat, neîmbrăcată cum era, fugind după el şi aducându-l înapoi, căpitanul Cuttle, conştient de grozava lui crimă, îşi urmă drumul de la Brig Place la uşa constructorului de instrumente, cu un pas atât de grăbit, de n-ar fi putut creşte iarba pe urma lui. Uşa se deschise îndată ce bătu – căci Rob stătea de veghe – şi numai după ce fu tras „zăvorul, iar uşa fu încuiată, căpitanul Cuttle se simţi în oarecare siguranţă.

— Uf! făcu el, privind în jurul lui. Acu răsuflu şi eu!

— Doar nu s-a întâmplat nimica, căpitane, strigă Rob căscând.

— Nu, nu! spuse căpitanul, schimbând feţe-feţe şi trăgând cu urechea la zgomotul unor paşi pe stradă. Dar, ascultă băiete, dacă vreo doamnă, afară de una din alea două de au fost aici mai deunăzi, ar veni vreodată şi ar întreba de căpitanul Cuttle, să spui neapărat că nu cunoşti pe nimeni cu numele ăsta şi nici nu ai auzit vreodată de el. Bagă-ţi bine în cap ce-ţi spun, ai înţeles?

— Las pe mine, căpitane, răspunse Rob.

— Poţi să spui, dacă vrei – spuse căpitanul cu oarecare şovăială – că ai citit în gazetă că un căpitan cu numele ăsta a plecat în Australia, a emigrat, cu o droaie de alţii, care toţi au jurat că nu se vor m; ai întoarce niciodată.

Rob dădu din cap ca semn că a înţeles instrucţiunile primite, apoi căpitanul, făgăduindu-i că dacă îl va asculta o să facă un om din el, îl trimise, pe jumătate adormit cum era şi căscând, să se culce sub tejghea; şi pe urmă se sui şi el însuşi în camera hui Sol Gills.

Nu se poate descrie prin cuvinte ce îndură căpitanul în ziua următoare. De câte ori vedeţi trecând pe stradă o

bonetă, fugea mereu din prăvălie ca să scape de închipuita Macstinger şi se ascundea în mansardă. Ca să scape însă de oboseala legată de aceste măsuri de apărare, căpitanul acoperi cu o perdea, pe dinăuntru, uşa cu geamuri care despărţea prăvălia de camera din fund, îi potrivi o cheie din legătura cu chei ce-i fusese trimisă şi făcu apoi o gaură mică în zid prin care să poată privi în prăvălie. Foloasele acestor măsuri de apărare nu pot fi puse la îndoială. Cum se vedea o bonetă pe stradă, căpitanul se strecura pe loc în adăpost, se încuia acolo şi se aşeza la postul secret pentru a ţine pe duşman sub observaţie. Când se dovedea că fusese o alarmă falsă, căpitanul ieşea de îndată din adăpost. Cum însă bonetele treceau în număr mare pe stradă, şi alarmele erau nedespărţite de apariţia lor, căpitanul era prins aproape toată ziua cu intratul şi ieşitul din adăpost.

Totuşi, căpitanul Cuttle găsi timp, în mijlocul acestui serviciu obositor, să inspecteze mărfurile din prăvălie. Tot inspectându-le, ajunse la convingerea, foarte puţin îmbucurătoare pentru Rob că, oricât ar fi ele frecate şi lustruite, tot n-o să lucească îndeajuns. Puse apoi la unele obiecte mai arătoase câte un bileţel, arătând la întâmplare preţuri între zece şilingi şi cincizeci de lire şi le aşează în vitrină, spre marea mirare a trecătorilor

După introducerea acestor schimbări, căpitanul Cuttie, înconjurat de atâtea instrumente, începu să se simtă om de ştiinţă. Noaptea, pe când îşi fuma pipa în mica odaie din fund, înainte de a se duce la culcare, privea prin luminatorul din tavan la stele, ca şi când ar fi devenit un fel de coproprietar al lor. Fiind acum negustor în City începu să se intereseze de Lordul Primar, de şerifi şi de companiile publice. Se simţea dator să urmărească zilnic cursul rentelor, deşi, cu toate principiile de navigaţie ce le aplica, nu ajungea să-şi dea seama ce însemnau toate acele cifre şi s-ar fi putut lipsi fără nicio pagubă, de zecimale. De

îndată ce luase în primire pe micul Marinar de Lemn, căpitanul o căutase pe Florence ca să-i aducă la cunoştinţă ciudatele veşti despre unchiul Sol; dar ea era plecată de acasă. Căpitanul fu deci nevoit să-şi rânduiască noua lui viaţă, fără altă tovărăşie decât aceea a lui Rob Tocilarul. Pierzând socoteala timpului, cum face omul când se întâmplă mari schimbări în viaţa lui, se gândea adesea la Walter şi la Sol Gills, şi chiar la doamna Macstinger, ca la lucruri dintr-un trecut îndepărtat.

CAPITOLUL XXVI
Umbre ale trecutului şi ale viitorului

— Supusul dumneavoastră servitor, domnule, spuse maiorul. Să fi-u al dracului, domnule, un prieten al prietenului meu Dombey e şi el prietenul meu şi sunt bucuros să te văd!

— Sunt foarte recunoscător, Carker – lămuri Dombey – maiorului Bagstock pentru tovărăşia şi pentru convorbirile cu el. Maiorul Bagstock mi-a făcut un mare serviciu, Carker.

Domnul Carker-directorul, cu pălăria în mână, sosit chiar atunci la Leamington şi prezentat chiar atunci maiorului, rânji spre acesta, descoperindu-şi toţi dinţii. Îi spuse apoi că îşi ia libertatea de a-i mulţumi din toată inima pentru mare schimbare în bine a stării trupeşti şi sufleteşti a domnului Dombey, care i se datorează.

— Pe Dumnezeul meu, domnule – rosti maiorul drept răspuns – nu se cuvine de toc să-mi mulţumiţi; e doar o afacere de schimb. În tovărăşia unei fiinţe alese ca amicul nostru Dombey, domnule – adăugă maiorul cu vocea mai scăzută, dar nu atât de scăzută ca să nu o poată auzi domnul Dombey – nu se poate să nu-şi îmbogăţească omul mintea şi sufletul. El îţi dă puteri noi, domnule, da, puteri morale îţi dă Dombey!

Domnul Carker prinse vorba: puteri morale, chiar aşa. Astea erau întocmai cuvintele pe care avusese de

gând să le sugereze.

— Dar când amicul meu Dombey – adăugă maiorul – îţi vorbeşte despre maiorul Bagstock, trebuie să cer îngăduinţa să fac o rectificare pentru dumneavoastră amândoi. El vrea doar să spună: Joe, domnule, Joey B, Josh Bagstock, Joseph, necioplitul şi zdravănul moş J., domnule. La ordinele dumneavoastră!

Plecăciunile peste măsură de prietenoase şi admiraţia pentru firea necioplită, zdravănă şi sinceră a maiorului, domnul Carker le însoţi cu un rânjet care făcu să i se vadă toţi dinţii, în toată strălucirea lor.

— Şi acuma, domnule – spuse maiorul – sunt sigur că dumneata şi Dombey aveţi multe al dracului de pus la cale.

— Ba de loc, zău, maiorule. observă domnul Dombey.

— Dombey – spuse maiorul pe un ton sfidător – ştiu eu mai bine; un om de rangul dumitale, un colos al comerţului, nu trebuie stingherit; timpul dumitale e de mare preţ. O să ne întâlnim la cină. Între timp, moş Joe o să dispară. Cina e la şapte precis, domnule Carker.

Acestea spuse, maiorul cu faţa umflată se retrase, dar băgând iarăşi capul pe uşă, mai spuse:

— Cer iertare, Dombey, ai vreun comision pentru dumnealor?

Domnul Dombey, cam încurcat, aruncă o privire asupra curtenitorului deţinător al secretelor sale şi-l însărcină să transmită complimente.

— Pe Dumnezeul meu, domnule – spuse maiorul – nu-i de ajuns atât, trebuie ceva cu mai multă căldură, căci altcum moş Joe va fi foarte prost primit.

— Bine, maiorule, fie atunci: respectele mele, răspunse domnul Dombey.

— Dă-o dracului, domnule – spuse maiorul pe un ton glumeţ, dând din umeri şi umflându-şi obrajii – trebuie şi mai multă căldură.

— S-pune atunci ce-i vrea dumneata, maiorule, se

hotărî domnul Dombey.

— Amicul nostru e şiret, domnule, şiret, domnule, şiret al dracului, spuse maiorul, privind pe după uşă la Carker. Aşa-i şi Ba-gstock. Oprindu-se din chicotit, maiorul, cu o atitudine care-l făcea să apară şi mai mare decât era, se bătu în piept şi strigă: Dombey, îţi invidez sentimentele, Dumnezeu să te binecuvânteze! apoi plecă.

— Acest domn v-a fost fără îndoială de mare folos aici, spuse Carker. rânjind după el, de parcă l-ar fi urmărit cu dinţii.

— De mare folos. Într-adevăr, spuse domnul Dombey

— Are, fără îndoială, prieteni pe aici. continuă Carker. Am înţeles din cele ce spunea că mergeţi în societate. Să ştiţi – adăugă el cu un zâmbet dezgustător – sunt foarte fericit să ştiu că ieşi şi în lume.

Domnul Dombey păru că preţuieşte interesul arătat de adjunctul său. răsucind lanţul de la ceas şi dând uşor din cap.

— Sunteţi făcut pentru societate, spuse Carker. Dintre toţi bărbaţii pe care-i cunosc, sunteţi fără îndoială cel mai potrivit, prin firea şi poziţia dumneavoastră, pentru societate. Ştiţi că adesea m-am mirat să vă văd ţinându-vă atâta timp deoparte.

— Am avut motivele mele. domnule Carker. Eram singur şi nepăsător faţă de societate. Dar dumneata ai toate însuşirile unui om de lume şi era firesc să te mire atitudinea mea.

— Vai! Eu? răspunse celălalt, căutând să se smerească. E cu totul altceva când e vorba de mine. Nu mă pot eu compara cu dumneavoastră!

Domnul Dombey duse mâna la cravată, îşi apăsă bărbia pe ea, tuşi şi rămase apoi câteva clipe tăcut şi cu privirile aţintite asupra credinciosului său prieten şi slujitor.

— O să am plăcerea, Carker – spuse în sfârşit domnul

Dombey, părând că înghite ceva cam prea mare pentru gâtlejul lui – să te prezint… prietenilor maiorului. Persoane deosebit de plăcute.

— Probabil şi doamne printre ele? insinuă mierosul director.

— Sunt toate – adică sunt amândouă – doamne, răspunse domnul Dombey.

— Numai două? spuse Carker zâmbind.

— Sunt numai două. Mi-am mărginit vizitele numal în casa lor şi n-am făcut nicio altă cunoştinţă pe: aici.

— Sunt poate surori?

— Mamă şi fiică, răspunse Dombey.

Cum domnul Dombey lăsă ochii în jos şi-şi potrivi din nou cravata, fata domnului Carker-directorul, din surâzătoare ce era. se schimbă cât ai clipi din ochi într-o fată aspră şi încruntată şi se îndreptă scrutătoare şi cu un zâmbet hidos şi sarcastic către faţa domnului Dombey. Însă, în clipa când domnul Dombey îşi ridică ochii, se schimbă tot atât de repede, revenind la înfăţişarea dinainte şi arătându-şi nu numai dinţii, dar şi gingiile.

— Sunteţi foarte bun – spuse Carker – am să fiu fericit să le cunosc. Pentru că veni vorba de fiice, am văzut-o pe domnişoara Dombey.

Dintr-odată i se sui domnului Dombey sângele la cap.

— Mi-am luat libertatea să trec să o văd – spuse Carker – pentru a mă informa dacă ar avea să-mi dea vreun mic comision pentru dumneavoastră. Niam fericirea de a vă putea aduce altceva decât… expresia dragostei ei. Apăru ca un cap de lup, cu Jimba roşie ca de foc în ibotul întredeschis, când ochii lui îi întâlniră pe-ai domnului Dombey.

— Cum merg afacerile? întrebă domnul Dombey după o tăcere în timpul căreia domnul Carker scoase la iveală unele memorii şi documente.

— Nimic mai de seamă, răspunse Carker. Una peste

alta, n-am prea avut în timpul! din urmă norocul nostru obişnuit, dar nu cred că asta să vă intereseze prea mult. La Lloyd ei socotesc că „Fiul şi Credele” e pierdut. Dar era asigurată de la chilă până la mărul catargului.

— Carker – spuse domnul Dombey, aşezându-se pe un scaun lângă el – n-aş putea spune că tânărul acela Gay mi-a făcut vreodată impresie bună…

— Nici mie, spuse întrerupându-l directorul.

— Dar aş fi ţinut – spuse domnul Dombey, fără să ia în seamă întreruperea – ca el să nu fi plecat pe corabia aceea. Aş fi ţinut să nu fi plecat de loc.

— Păcat că n-aţi spus asta din vreme, nu-i aşa? răspunse Carker cu răceală. Orişicum, cred că e mai bine aşa. Vă asigur, cred că e mai bine aşa. Nu ştiu dacă v-am spus că domnişoara Dombey mi-a făcut oarecare mici destăinuiri.

— Nu, spuse domnul Dombey cu severitate.

— Nu mă îndoiesc – spuse domnul Carker, după o pauză impresionantă – că orişiunde ar fi Gay acum, e mult mai bine acolo unde e decât d. acă ar fi aici. Dacă aş fi, sau aş putea fi în locul dumneavoastră. aş fi mult mai mulţumit aşa. Eu unul sunt foarte mulţumit că s-a întâmplat aşa. Domnişoara Dombey este încrezătoare şi tânără, poate prea puţin mândră pentru situaţia ei, dacă i se poate găsi vreun cusur. Fireşte, nu are mare însemnătate. Vreţi să verificaţi aceste socoteli cu mine?

Domnul Dombey se rezemă în scaun, în loc să se aplece peste hârtiile care-i fuseseră puse în faţă şi privi drept în ochii directorului. Directorul, cu pleoapele uşor ridicate, se prefăcea că examinează cifrele, în aşteptarea hotărârii şefului. Voia să arate că se preface astfel din delicateţe şi pentru a cruţa simţămintele domnului Dombey. Acesta, când privi la el, îşi dădu seama de intenţiile lui de a-l cruţa şi simţi că dacă n-ar fi fost aceasta, desigur că omul lui de încredere i-ar fi spus multe

alte lucruri despre care el, Dombey, era prea mândru să întrebe. Astfel făcea şi când era vorba de afaceri. Încetul cu încetul, domnul Dombey îşi luă privirile de la el şi începu să şi le îndrepte asupra hârtiilor din faţa lui. Pe când era prins cu cercetarea lor, se oprea totuşi din când în când şi privea din nou la domnul Carker. Ori de câte ori făcea aceasta, domnul Carker se arăta, ca mai înainte, preocupat să-l cruţe din delicateţe şi domnul Dombey, marele lui şef, părea din ce în ce mai impresionat.

Datorită dibacelor uneltiri ale directorului, începură să se înfiripe şi să se înmulţească în mintea domnului Dombey gânduri negre cu privire la biata Florence, gânduri care începură să ia locul aversiunii reci ce o avusese pentru ea în trecut. În timp ce erau prinşi cu socotelile, maiorul Bagstock, admirat de cucoanele bătrâne din Leamington şi urmat de negrul său, care era încărcat cu obişnuitele bagaje uşoare, se plimba cu paşi largi pe partea umbrită a drumului, cu gândul să-i facă doamnei Skewton o vizită matinală. Fiind aproape ora douăsprezece când maiorul ajunse la reşedinţa Cleopatrei, avu norocul să-şi găsească regina pe sofaua ei obişnuită, sorbind languros dintr-o ceaşcă de cafea, cu odaia aşa de tare întunecată şi umbrită pentru a-i face odihna mai voluptuoasă, încât Withers, care o servea, părea o stafie de paj.

— Cine-i nesuferitul care a intrat? spuse doamna Skewton. Nu pot să-l sufăr. Ieşi afară, oricine-i fi!

— N-o să te lase inima să-l goneşti pe J.B., maam! exclamă maiorul, oprindu-se la jumătatea drumului în semn de protest şi cu bastonul pe umăr.

— Ah! Dumneata eşti! La urma urmei poţi să intri, îngădui Cleopatra.

Ca urmare, maiorul intră şi, înaintând până la sofa, duse delicata ei mână la buze.

— Şezi cât mai departe de mine, spuse Cleopatra, cu

un aer de nepăsare, făcându-şi vânt cu evantaiul. Nu te apropia de mine, fiindcă mă simt foarte slabă şi nervoasă în dimineaţa asta, iar dumneata miroşi a soare. Eşti absolut tropical.

— Pe sfântul Gheorghe, maam – spuse maiorul

— Au fost vremuri când pe Joseph Bagstock îl prăjea şi-l ardea soarele. Au fost vremuri maam, când căldura de seră din Indiile de Vest l-a pârjolit atât de tare şi l-a făcut să înflorească în aşa măsură, încât era cunoscut peste tot ca „Floarea”. Nimeni în zilele acelea, maam, n-a auzit de Bagstock; toţi vorbeau însă de Floarea, de Floarea noastră. Acum Floarea s-o fi ofilit, mai mult sau mai puţin, maam – observă maiorul, lăsându-se să cadă pe un scaun mult mai apropiat decât cel arătat de cruda divinitate – dar e încă o plantă zdravănă şi cu viaţă lungă ca iedera.

Spunând acestea, maiorul, la adăpostul întunericului din odaie, închise un ochi, îşi răsuci capul ca un arlechin şi, în mulţumirea de sine „fără margini, fu mai aproape ca oricând să fie lovit de dambla.

— Unde este doamna Granger? îşi întrebăm Cleopatra pajul.

Withers răspunse că bănuieşte că se află în camera ei.

— Foarte bine – spuse doamna Skewton – pleacă şi închide uşa; sunt ocupată. Gând Withers dispăru, doamna Skewton întoarse languros capul către maior fără să facă vreo altă mişcare şi-l întrebă ce face prietenul lui.

— Dombey, maam – răspunse maiorul, gargarisindu-se – se simte cum nu se poate simţi mai bine un om în situaţia lui. Starea lui este desperată, maam. E atins, Dombey, vă spun eu, e atins! strigă maiorul. Străpuns de o baionetă!

Cleopatra aruncă maiorului o privire aspră care nu se potrivea de loc cu tărăgănarea afectată a cuvintelor pe care le rosti:

— Maiorule, eu cunosc prea puţin din ale lumii, dar nu-mi pare rău că sunt lipsită de experienţă, pentru că mă tem că lumea e un loc plin de minciună, plin de formalism sec, în care natura e prea puţin luată în seamă. Gât priveşte muzica inimii, revărsările sufletului şi toate lucrurile asemănătoare care sunt atât de poetice, despre ele cel puţin se aude vorbind foarte rar. Cred că nu mă pot înşela cu privire la înţelesul spuselor dumitale. Ele cuprind o aluzie la Edith, la copila mea mult iubită – urmă doamna Skewton, dregându-şi sprâncenele cu degetul – pentru care vibrează peste măsură coarda cea mai simţitoare a inimii mele!

— Vorba pe şleau, maam, a fost întotdeauna în firea neamului Bagstock, răspunse maiorul. Ai dreptate. Joe e de acord că ai dreptate.

— Şi acea aluzie – continuă Cleopatra – dezlănţuie în mine emoţiile cele mai duioase, cele mai adânci şi mai sfinte pe care firea noastră atât de tragic decăzută este în stare să le simtă.

Maiorul duse mâna la buze şi trimise Cleopatrei o sărutare, ca şi când ar fi vrut să adeverească emoţia descrisă de ea.

— Simt că sunt slabă. Simt că sunt lipsită de energia care trebuie să susţină pe o mamă, ca să nu spun pe un părinte, într-o astfel de împrejurare, spuse doamna Skewton, trecându-şi uşor dantela batistei peste buze. Îmi vine foarte greu să ating un subiect de o însemnătate atât de covârşitoare pentru scumpa mea Edith, fără să am un simţământ de slăbiciune. Totuşi, urâtule, deoarece l-ai atins de faţă cu mine, cu atâta îndrăzneală, şi m-ai făcut să mă simt cuprinsă de o mare îngrijorare – doamna Skewton aşează evantaiul pe partea stângă a pieptului – n-o să mă dau în lături de la datoria mea.

Maiorul, la adăpostul întunericului, se umfla şi se tot umfla mereu. Îşi sucea încoace şi încolo faţa purpurie şi tot

clipea din ochii lui de homar, până când, la urmă, începu să gâfâie şi fu gata să se înăbuşe, ceea ce îl sili să se ridice de pe scaun şi să ocolească de vreo două ori camera, înainte ca frumoasa lui prietenă să poată continua.

— Domnul Dombey – spuse doamna Skewton, când în sfârşit putu să-şi reia vorba – a fost atât de îndatoritor faţă de noi, acum câteva săptămâni, încât ne-a făcut ciinsitea de a ne vizita aci, în tovărăşia dumitale, dragă maiorule. Recunosc – ca să fiu sinceră – că e o parte slabă a mea de a fi impulsivă şi de a-mi deschide inima. Îmi cunosc prea bine slăbiciunea. Nici duşmanii mei n-ar putea-o cunoaşte mai bine. Dar, pentru atâta nu mă pocăiesc. Decât să mă las îngheţată de lumea asta lipsită de inimă, sunt mai mulţumită să îndur pe drept această dojană.

Doamna Skewton îşi potrivi ghempa, atinse cu mâna gâtul ei ofilit ca să-l mai netezească puţin şi continuă apoi cu multă bunăvoinţă:

— Mi-a făcut, atât mie cât şi scumpei mele Edith, fireşte, nespusă plăcere să-l primim pe domnul Dombey. Fiind un prieten al dumitale, dragă maiorule, prietenia noastră îi era de la început asigurată. Mi-am închipuit că văd la domnul Dombey o inimă simţitoare, ceea ce m-a înviorat foarte mult.

— A mai rămas al dracului de puţină inimă în Dombey, acum, maam, spuse maiorul.

— Răutate ce eşti! strigă doamna Skewton, privindu-l languros. Taci, te rog.

— J.B. e mut, maam, încuviinţă maiorul.

— Domnul Dombey – urmă Cleopatra, netezindu-şi roşeaţa de pe obraji – îşi repetă vizitele, sim (induse pe cât se pare, atras de simplitatea şi primitivitatea gusturilor noastre – căci în manifestările naturii e întotdeauna un farmec, sunt uneori atât de dulci – a devenit unul din oaspeţii micului nostru cerc de fiecare seară. Să-ţi spun drept că nu mi-am dat seama de marea răspundere care

apăsa asupra mea din clipa în care l-am încurajat pe domnul Dombey, să…

— Să dea târcoale prin aceste părţi, maam, sugeră maiorul.

— Individ grosolan ce eşti! spuse doamna Skewton. O iei înaintea gândurilor mele, dar o faci cu vorbele dumitale grosolane.

Spunând aceasta, doamna Skewton îşi rezemă cotul pe măsuţa de lângă sofa şi, lăs. induşi mâinile să cadă, într-un ge (st pe care-l socoti foarte graţios şi foarte potrivit cu ea, îşi făcu vânt cu evantaiul şi, cu priviri languroase, îşi admiră mâna; apoi începu iar să vorbească.

— Durerea chinuitoare ce am resimţit-o – spuse ea cu buzele strânse – când încetul cu încetul am început să-mi dau seama de adevăr, a fost prea îngrozitoare ca să mai stărui asupra ei. Toată existenţa mea este concentrată asupra dulcii mele Edith. Pentru mine faptul să văd pe frumosul meu odor cum se schimbă de la o zi la alta, ea care de la moartea acelui om bun care a fost Granger sunt sigură că şi-a închis cu totul inima, este pentru mine lucrul cel mai dureros pe lume.

În treacăt fie zis, această lume a doamnei Skewton pare să nu fi fost chiar aşa plină de dureri, judecând după efectul ce avuseseră asupra ei durerile cele mai mari din acea lume.

— Edith – urmă doamna Skewton cu un zâmbet făţarnic – care este perla vieţii mele, se zice că îmi seamănă. Şi eu cred că semănăm una cu alta.

— Există totuşi un om pe lumea asta care niciodată nu va recunoaşte că cineva vă poate semăna, maam – spuse maiorul – şi numele acelui om este moş Joe Bagstock.

Cleopatra făcu o mişcare ca şi când ar fi avut de gând să spargă capul linguşitorului cu evantaiul, dar se răzgândi la timp, zâmbi şi continuă:

— Dacă frumoasa mea copilă moşteneşte de la mine unele calităţi, răule! – răul era maiorul – ea moşteneşte, însă, în acelaşi timp şi firea mea zburdalnică. Are multă tărie de caracter – despre mine se spune că aş avea grozav de multă, deşi eu nu o cred – dar de îndată ce a cuprins-o emoţia, devine extrem de impresionabilă şi simţitoare. Poţi să-ţi închipui ce-i în inima mea când o văd suferind! Mă distruge!

Maiorul, împingând înainte dubla lui bărbie şi strângând din buze într-un gest care voia să fie liniştitor, îşi manifestă cea mai adâncă simpatie.

— E mişcător să te gândeşti la încrederea care a domnit întotdeauna între noi – spuse doamna Skewton – la dezvelirea nestingheritä a sufletelor noastre şi la sinceritatea sentimentelor noastre! Am fost mai curând ca două surori, decât ca mamă şi fiică.

— Asta-i şi simţământul lui J. B" observă maiorul. A spus-o J.B. de cincizeci de mii de ori!

— Nu mă întrerupe, sălbaticule! strigă Cleopatra. Poţi să-ţi închipui ce simt când îmi dau seama că sunt unele lucruri despre care ne ferim să vorbim! Că e – cum îi spune – o prăpastie deschisă între noi două. Că propria mea fiică Edith e schimbată faţă de mine! Sunt simţământele cele mai grozave, te asigur!

Maiorul părăsi scaunul pe care şedea şi se aşează pe unul ce se afla mai aproape de măsuţă.

— Zi de zi văd cum se desfăşoară aceasta, dragă maiorule – urmă doamna Skewton – zi de zi o simt. Pe fiecare ceas îmi fac mustrări pentru prea marea încredere care a avut urmări atât de nenorocite şi, aproape din minut în minut, nădăjduiesc că domnul Dombey se va explica şi mă va scăpa de chinurile ce îndur şi care sunt de nesuferit. Dar degeaba, nimic nu se întâmplă, dragă maiorule. Sunt sclava rerniuşcărilor – ai grijă de ceaşca de cafea, eşti atât de nedibaci – scumpa mea Edith nu mai e aceeaşi fiinţă şi,

să-ţi spun drept, nu mai ştiu ce să fac, sau cu cine aş putea să mă sfătuiesc.

Maiorul Bagkstock, îndemnat poate de tonul dulceag şi încrezător, pe care, după ce îl dăduse numai din când în când cuvintelor sale, până la urmă doamna Skewton îl adoptase de-a binelea, întinse mâna pe deasupra măsuţei şi spuse, privind-o cu coada ochiului:

— Sfătuieşte-te cu Joe, maam.

— Ei, bine, atunci, monstru ce eşti – spuse Cleopatra dând o mână maiorului, iar cu cealaltă bătându-l uşor peste încheietura mâini cu evantaiul – de ce nu-mi vorbeşti? Ştii ce vreau să spun. De ce nu-mi spui nimic din cele ce ştii că mă interesează?

Maiorul râse şi sărută mâna pe care i-o dăduse, apoi râse din nou cu hohote.

— Este oare în inima domnului Dombey atâta simţire cât am socotit eu? întrebă Cleopatra cu duioşie. Crezi că ia lucrul în serios, dragă maiorule? Eşti de părere că trebuie să-i vorbim, sau să-l lăsăm în pace. Spune dumneata, ca un om care ţii la mine, ce mă sfătuieşti?

— Îl însurăm, ori nu, cu Edith Granger, maam? chicoti maiorul cu vocea lui răguşită.

— Fiinţă ascunsă! răspunse Cleopatra, atingând cu evantaiul nasul maiorului. Da cum putem noi să-l însurăm?

— Îl însurăm, ori nu, cu Edith Granger, maam, am spus eu? chicoti din nou maiorul.

Doamna Skewton nu-i răspunse prin cuvinte, dar îi zâmbi cu atâta şiretenie şi vioiciune, încât galantul ofiţer, socotindu-se provocat, ar fi depus o sărutare pe buzele ei grozav de roşii, dacă ea nu ar fi pus, cu o dibăcie seducătoare şi tinerească, evantaiul de-a curmezişul lor. O fi fost poate din modestie, dar poate să fi fost şi de teamă ca roşeaţa buzelor să nu sufere.

— Dombey, maam – spuse maiorul – e o afacere straşnică.

— Oh! Mercenar ticălos! – strigă Cleopatra, scoţând un ţipăt uşor – mă revolţi.

— Şi să ştii, maam – urmă maiorul, împingând capul înainte şi holbând ochii – să ştii că Dombey ia lucrurile în serios. Ţi-o spune Joseph, o ştie Bagstock; J.B. e cu ochii pe el. Lasă-l pe Dombey în voia lui, maam. Dombey e sigur, maam. Fă cum ai făcut până acum, nimic mai mult, şi încolo lasă pe seama lui J. B.

— Crezi într-adevăr că e bine aşa, maiorule? întrebă Cleopatra, privindu-l ou multă luare-aminte şi foarte scrutător, în ciuda aparenţei ei nepăsătoare.

— Absolut sigur, maam, răspunse maiorul. Cleopatra cea fără pereche şi Antoniu Bagstock al ei o să vorbească adesea despre aceasta, când, triumfători, vor fi printre obişnuiţii elegantei şi bogatei casei a lui Edith Dombey. Mâna dreaptă a lui Dombey, maam – spuse maiorul, oprindu-se deodată în mijlocul chicotitului şi devenind iarăşi serios – a sosit.

— Azi-dimineaţă? întrebă ea.

— Chiar azi-dimineaţă, maam, răspunse maiorul. Şi Dombey e neliniştit de sosirea lui – crede-l pe J.B. pe cuvânt, pentru că e şiret al dracului! maiorul îşi ciocăni nasul cu degetul şi făcu cu ochiul, ceea ce nu spori în niciun fel frumuseţea lui naturală, apoi continuă: Lui Dombey îi e teamă că noul sosit ar vrea să afle ceea ce a şi simţit că pluteşte în atmosferă fără totuşi ca Dombey să-i fi spus ceva sau să-i fi cerut sfatul. Căci Dombey e mândru, maam, mândru ca Lucifer.

— O calitate încântătoare – şopti doamna Skewton – care reaminteşte una din calităţile lui Edith.

— Crede-mă, maam – spuse maiorul – am şi lăsat să se înţeleagă câte ceva, şi omul de încredere a înţeles, şi am să-l las eu să înţeleagă încă şi mai multe, înainte de ce se înnoptează. Dombey a pus la cale pentru astăzi o plimbare la castelul Warwick şi pentru mâine la Kenilworth, după ce

o să luăm micul dejun împreună. Am şi avut grijă de invitaţii. O să ne faceţi cinstea, maam, întrebă maiorul cu şiretenie, umflându-se la faţă, din pricina răsuflării tăiate şi scoţând din buzunar o notă adresată: „Onoratei doamne Skewton, prin bunătatea maiorului Bagstock”. Prin aceasta, pe veci devotatul ei Paul Dombey o ruga pe dânsa şi pe amabila şi distinsa ei fiică să consimtă la excursia pusă la cale. În post-scriptum se spunea că acelaşi pe veci devotat Paul Dombey o ruga să-i transmită salutări doamnei Granger.

— Sst! – făcu Cleopatra deodată – Edith!

Nu se poate spune că, după această exclamaţie, iubitoarea mamă îşi reluă aerul nepăsător şi afectat, pentru că nu îl părăsise nicio clipă şi nici nu era de aşteptat ca să vrea sau să poată vreodată să-l părăsească în vreun alt loc, decât numai în mormânt. Lepădând însă repede orice umbră de seriozitate sau manifestare a vreunei preocupări, fie lăudabilă, fie condamnabilă, pe care faţa, vocea sau tot felul ei de a fi o trădaseră până atunci, întinse pe sofa eul ei cel mai nepăsător şi languros, în clipa în care Edith intră pe uşă.

Edith era frumoasă şi falnică, dar rece şi trufaşă! După ce, cu un gest aproape nevăzut, luă act de prezenta maiorului Bagstock şi aruncă o privire pătrunzătoare spre mama ei, dădu deoparte perdeaua din faţa uneia din ferestre şi se aşeză lângă ea, privind afară.

— Scumpa mea Edith – spuse doamna Skewton – unde ai fost oare? Mi-ai lipsit, draga mea, mi-ai lipsit mult.

— Ai spus că eşti ocupată şi atunci am plecat, răspunse Edith fără ca măcar să întoarcă capul.

— A fost o cruzime faţă de moş Joe, maam, spuse maiorul curtenitor.

— A fost o mare cruzime, ştiu, spuse ea, tot privind afară şi o spuse cu un dispreţ atât de liniştit, încât maiorul se fâstâci şi nu-i mai veni în minte niciun răspuns.

— Maiorul Bagstock, draga mea Edith – spuse mama, tărăgănându-şi cuvintele – care, de obicei, este fiinţa cea mai nefolositoare şi neplăcută din lume, după cum prea bine ştii…

— N-are niciun rost, mamă – spuse Edith, privind în jurul ei – să-ţi dai osteneala să vorbeşti aşa. Suntem doar singure; ne cunoaştem una pe alta.

Dispreţul liniştit care se putea citi pe faţa ei frumoasă – dispreţ îndreptat asupra ei însăşi nu mai puţin decât asupra celorlalţi – era atât de puternic şi de adânc, încât într-o clipă surâsul mamei, cu toată tăria ei de caracter, se şterse.

— Scumpa mea copilă… reîncepu ea.

— Nu-s încă femeie? spuse Edith zâmbind.

— Ce ciudată eşti azi, draga mea! Lasă-mă, te rog, să-ţi spun că maiorul ne-a adus din partea domnului Dombey un bilet deosebit de amabil, propunându-ne să luăm mâine micul dejun cu el şi să mergem apoi cu toţii la Warwick şi la Kenilworth. Vrei să mergi şi tu, Edith?

— Dacă vreau să merg şi eu! repetă ea, roşindu-se toată şi răsuflând repede, când se întoarse să privească la mamă-sa.

— Ştiam că o să vrei, scumpa mea, observă mama cu nepăsare. Te-am întrebat doar de formă. Uite scrisoarea domnului Dombey, Edith.

— Mulţumesc, n-am nicio poftă s-o citesc, fu răspunsul.

— Atunci poate e mai bine să răspund eu – spuse doamna Skewton – cu toate că mă gândeam să te rog pe tine, dragă, să faci pe secretara mea.

Cum Edith nu făcu nicio mişcare şi nu răspunse nimic, doamna Skewton rugă pe maior să tragă măsuţa mai aproape, să deschidă sertarul şi să scoată un toc şi hârtie, servicii pe care maiorul le execută cu galanterie, supunere şi devotament.

— Salutări din partea ta, Edith dragă? întrebă doamna Skewton, oprindu-se cu tocul în mână la postsoriptum.

— Scrie ce vrei, mamă, răspunse ea, fără a întoarce capul şi cu o desăvârşită nepăsare.

Doamna Skewton scrise ce voi, fără a mai cere alte directive lămuritoare şi înmână maiorului scrisoarea. Acesta o primi ca pe un obiect preţios, ţinu să arate că o pune la inimă, dar fu nevoit să o pună în buzunarul pantalonului din pricina nesiguranţei în care s-ar fi aflat în buzunarul vestei. Apoi îşi luă de la ambele doamne rămas bun foarte politicos şi cavalereşte. Cea mai în vârstă răspunse în felul ei obişnuit, pe când cea mai tânără, şezând cu faţa către fereastră, înclină capul atât de uşor, încât ar fi fost pentru maior mai măgulitor să nu-i fi răspuns de loc şi să-l fi lăsat să creadă că nu a fost auzit sau observat.

Pe drumul lui spre casă – du, păamiaza fiind foarte călduroasă şi soarele arzător – maiorul porunci negrului să meargă înainte cu bagajul şi el merse în urmă, în umbra prinţului expatriat, spunându-şi în gând:

„Cât priveşte ca să-şi fi schimbat ea gândul, domnule, să se fi răzgândit, şi aşa mai departe, astea nu le înghite Joe Bagstock. Nimic din toate astea, domnule. Nu se prinde cu mine! Cât despre o neînţelegere între ele – ori o prăpastie, cum îi zice mama – să fiu al dracului, domnule, se prea poate. Şi-i destul de prost! Ce să-i faci, domnule? Maiorul oftă adânc. Edith Granger şi Dombey sunt potriviţi împreună, lasă-i să se descurce! Bagstock va fi de partea câştigătorului 1”.

Maiorul, în exuberanţa gândurilor lui, spunând tare aceste cuvinte, îl făcu pe nefericitul negru să se oprească şi să se întoarcă spre el, crezând că i se adresase lui personal. Mâniat peste măsură de acest act de neascultare, maiorul, deşi se umflă la faţă de bucurie, în

clipa în care simţi că se înfurie, îi dădu îndată negrului o lovitură între coaste şi continuă să-l îndemne astfel, din timp în timp, tot drumul până la hotel.

Nu mai puţin mânios fu maiorul, când trebui să se îmbrace pentru cină, operaţie în timpul căreia negrul primi în cap o ploaie torenţială de felurite obiecte, variind ca mărime, de la dimensiunile unei perii de cap, la acelea ale unei ghete şi cuprinzând orice lucru care se află la îndemână stăpânului. Căci maiorul se făIea că-l ţine pe negru într-un desăvârşit dresaj şi răsplătea cea mai mică abatere de la stricta disciplină prin acest fel de tratament obositor. Se mai adăuga şi faptul că-l ţinea pe negru lângă el ca un calmant al podagrei şi al tuturor celorlalte suferinţe mintale sau trupeşti, astfel că bietul negru îşi binemerita leafa, care de altfel nu era prea mare.

În sfârşit, după ce maiorul folosi toate proiectilele ce-i stătuseră la îndemână şi îi găsi negrului atâtea epitete noi încât se minună şi el singur de bogăţia limbii engleze în astfel de cuvinte, îi îngădui negrului să-i lege cravata. Când fu gata îmbrăcat, se simţi cu spiritul foarte înviorat de exerciţiul făcut şi coborî pentru a înviora şi pe Dombey, şi pe omul lui de încredere.

Dombey nu sosise încă, dar omul de încredere era acolo şi, ca de obicei, preţioasa lui dantură era gata să-l primească pe maior.

— Ce mai e nou, domnule? întrebă maiorul. Cum ţi-ai petrecut timpul de când am avut fericirea să te întâlnesc? Te-ai plimbat puţin?

— O mică plimbare, aşa ca de o jumătate de oră. răspunse Carker. Am avut mult de lucru.

— Afaceri, nu? chestionă maiorul.

— O mulţime de treburi mărunte care trebuiau lămurite, răspunse Carker. Dar ştii ceva, cu toate că pentru mine, care am fost crescut la şcoala neîncrederii şi nu sunt, de obicei, dispus să fiu cu inima deschisă, e ceva

cu totul neobişnuit – aci se întrerupse şi continuă apoi pe un ton deosebit de amabil şi sincer – simt că în dumneata pot să am toată încrederea, maior Bagstock.

— Mă onorează, domnule, răspunse maiorul. Poţi să ai toată încrederea în mine.

— Ştii, urmă Carker, că n-am găsit pe prietenul meu – pe prietenul nostru, mai bine zis…

— Vorbeşti de Dombey, domnule? strigă maiorul Mă vezi pe mine, domnule Carker, sunt aici în faţa dumitale, J.B.

Era destul de umflat şi vânăt ca să poată fi văzut şi domnul Carker îl asigură că are plăcerea de a-l vedea.

— Atunci să ştii că vezi un bărbat, domnule, care e în stare să treacă prin foc şi prin apă, pentru a-l servi pe Dombey, răspunse maiorul Bagstock.

Domnul Carker zâmbi şi spuse că era sigur de aceasta.

— Ştii, domnule maior – urmă el – ca să-mi reiau vorba, că nu l-am găsit astăzi pe prietenul nostru, atent ca de obicei, la treburile noastre?

— Nu? observă maiorul încântat.

— L-am găsit puţin cam preocupat şi lăsându-şi atenţia să hoinărească, spuse Carker.

— Pe Jupiter, domnule – strigă maiorul – aici e o femeie la mijloc.

— Şi eu am început să cred că-i aşa, răspunse Carker. La început credeam că dumneata glumeşti când păreai că faci aluzii la aşa ceva, pentru că ştiu că voi militarii…

Maiorul tuşi cu tuşea lui de cal şi dădu din cap şi din umeri, ca şi când ar fi vrut să spună „Ce vrei? Suntem oameni veseli, fără îndoială”. îl apucă apoi pe domnul Carker de un nasture şi, cu ochii holbaţi, îi şopti la ureche că era o femeie deosebit de fermecătoare, domnule. E o văduvă tânără, domnule. E de familie bună, domnule, şi Dombey e îndrăgostit până peste cap de ea, domnule, şi ar

fi o căsătorie potrivită, pentru amândoi, deoarece ea are frumuseţea, sângele şi talentul, iar Dombey are averea. Ce-ar putea o pereche să-şi dorească mai mult? auzind paşii domnului Dombey apropiindu-se, maiorul se opri brusc, spunând doar domnului Carker că va avea plăcerea să o vadă mâine dimineaţă şi va putea judeca el singur. Tulburat cum era şi gâfâind, ca urmare a sforţării ce făcuse pentru a spune toate acestea în şoaptă, maiorul, cu un nod în gât şi cu ochii plini de lacrimi, rămase în aşteptarea prânzului.

Ca multe alte nobile animale, maiorul câştiga când era văzut în timp ce mânca. Cu acest prilej apărea măreţ, la un capăt al mesei, pe când la celălalt capăt îi făcea faţă, cu ceva mai puţină măreţie, domnul Dombey, iar Carker, pe una din părţi, trimitea razele lui, când spre unul, când spre celălalt, sau îi învăluia pe amândoi deodată în lumina lui, după împrejurări.

În timp ce se servea primul fel, sau chiar cel de-al doilea, maiorul de obicei era grav, deoarece negrul, executând ordinele primite în secret, aşeza în jurul lui toate sosurile şi sticla cu oţet, ceea ce îl făcea să aibă mult de lucru ca să destupe sticla şi să-şi combine amestecurile în farfurie.

Pejângă acestea, negrul mai avea pe o măsuţă alăturată lămii şi mirodenii, cu care maiorul avea obiceiul să-şi stimuleze pofta de mâncare, fără a mai vorbi de nişte maşinării ciudate din care făcea să ţâşnească în băutura maiorului lichide necunoscute. Chiar în mijlocul acestor felurite îndeletniciri, maiorul găsi totuşi prilej să fie amabil, amabilitatea lui constând în a fi deosebit de şiret în folosul domnului Carker, trădând faţă de el actuala stare de spirit a domnului Dombey.

— Dombey – spuse maiorul – văd că nu mănânci; ce-i cu dumneata?

— Mulţumesc – răspunse Dombey – mă simt foarte

bine – dar astăzi nu prea am poftă de mâncare.

— Cum se poate, Dombey? Dar ce s-a întâmplat cu pofta dumitale de mâncare? întrebă maiorul. Unde a dispărut? N-ai lăsat-o la prietenele noastre, îţi jur, pentru că te asigur că nici ele nu aveau poftă, azi-dimineaţă, la micul dejun. Pentru una cel puţin, îţi garantez, dar nu-ţi spun pentru care.

Apoi maiorul făcu cu ochiul lui Carker. şi deveni atât de şiret, încât servitorul negru fu nevoit să-l bată pe spate, chiar fără să-i fi poruncit, de frică să nu-l vadă dispărând sub masă.

În partea a doua a mesei, adică atunci când negrul, stând lângă maior, se pregătea să-i toarne şampania, maiorul deveni şi mai şiret.

— Umple paharul ăsta cu vârf, secătură, spuse maiorul cu paharul în mână. Umple-l şi pe al domnului Carker cu vârf, şi pe al domnului Dombey. Pe Dumnezeul meu, domnilor – spuse maiorul, făcând un semn din ochi noului său prieten, pe când domnul Dombey privea în farfurie, conştient parcă de ce avea să urmeze – să închinăm acest pahar cu vin unei divinităţi pe care Joe este mândru că o cunoaşte şi o admiră de la distanţă, cu modestie şi respect. Edith – spuse maiorul – este numele ei, angelica Edith!

— În sănătatea angelicei Edith! strigă Carker zâmbind.

— Trăiască Edith, spuse domnul Dombey.

Intrarea chelnerilor cu noi feluri de mâncare făcu pe maior să fie şi mai şiret, dar într-un fel mai serios.

— Pentru că, deşi suntem numai între noi, Joe Bagstock amestecă seriozitatea şi gluma în această chestie, domnilor – spuse maiorul, ducând mâna în faţa gurii şi aplecându-se către Carker, pentru a i se adresa lui personal – el are totuşi prea mare respect pentru acest nume ca să-l lase să devină proprietatea oamenilor ăstora

sau a oricui altcuiva. Nicio vorbă, domnule, cât timp sunt ei aici!

Era un gest foarte potrivit şi plin de respect din partea maiorului şi aşa gândi şi domnul Dombey. Cu toate că în felul lui rece se simţea stingherit de aluziile maiorului, era limpede că domnul Dombey nu avea nimic împotriva unor asemenea glume, ba că mai curând îi făceau plăcere. Poate că maiorul ghicise adevărul, când prevăzuse că în dimineaţa aceea, marele bărbat, prea mândru pentru a cere formal sfatul lui, într-o asemenea chestiune, sau pentru a se destăinui primului său ministru, totuşi dorea ca acesta să-i cunoască taina. Oricum, el privea adesea la domnul Carker şi părea să urmărească de aproape efectul produs asupra lui de maior, în timp ce acesta îşi desfăşura artileria uşoară

Dar maiorul, o dată ce-şi 1 asigurase un ascultător atent, şi încă unul zâmbitor, fără pereche pe lume, pe scurt, un om al dracului de deştept şi plăcut, cum spunea adesea mai târziu, nu era să-i dea drumul şi să se mulţumească cu câteva mici aluzii maliţioase la adresa domnului Dombey. În consecinţă, după ce masa fu strânsă, maiorul se arătă a fi o minte aleasă în domeniul mai larg şi mai cuprinzător al povestirii de întâmplări din viaţa regimentului şi a tot felul de anecdote militare. El făcu aceasta cu atâta exuberanţă, încât Carker nu se mai putea ţine de admiraţie şi de râs (sau se prefăcea că nu mai poate). Între timp, domnul Dombey privea, pe deasupra cravatei sale scrobite, ca şi când ar fi fost proprietarul maiorului sau un ursar mândru că ursul lui joacă aşa de bine.

Când maiorul, de prea multă mâncare şi băutură, precum şi de excesul făcut în desfăşurarea talentelor lor sociale, răguşi prea tare ca să mai poată fi auzit, se retraseră cu toţii ca să ia cafeaua. Apoi maiorul se informă la domnul Carker-directorul, arătând totuşi o slabă

nădejde pentru un răspuns afirmativ, dacă ştie să joace pichet.

— Da, ştiu, puţin, spuse domnul Carker.

— Poate preferi table? observă maiorul şovăind.

— Da, joc câteodată şi table, răspunse omul cu dinţii.

— Carker joacă toate jocurile, pare-mi-se – spuse domnul Dombey, întinzându-se pe o sofa, parcă ar fi fost un om de lemn fără nicio încheietură – şi ştie să le joace bine.

Adevărul fu că jucă amândouă jocurile atât de desăvârşit, încât maiorul rămase mirat, şi-l întrebă, aşa într-o doară, dacă joacă şah.

— Da, joc puţin şah, răspunse Carker. Am jucat câteodată şi am şi câştiigat câte o partidă – e chestie de trucuri – fără să văd tabla.

— Pe Dumnezeul meu. domnule! – exclamă maiorul uimit – nu semeni de fel cu Dombey, care nu joacă niciun joc.

— Oh! Dânsul! răspunse directorul. Dânsul nu a avut niciodată prilejul să-şi însuşească astfel de arte minore. Pentru oameni ca mine sunt uneori folositoare. Ca acum bunăoară, când îmi oferă putinţa să mă măsor cu dumneata.

Poate că numai gura lui aşa dulceagă şi larg deschisă era făţarnică totuşi, sub umilinţa şi servilismul scurtei lui cuvântări se putea simţi ceva ca un mârâit, care te făcea, pentru o clipă, să crezi că dinţii lui albi erau gata să muşte mâna pe care o mângâiase. Dar maiorul nu se gândi la aşa ceva şi domnul Dombey, tot timpul cât ţinu jocul, rămase culcat, dus pe gânduri, cu ochii pe jumătate închişi, până la ora culcării.

Între timp, domnul Carker, deşi câştigător, se ridicase mult în consideraţia maiorului, în aşa măsură încât, când se despărţiră în faţa odăii maiorului, înainte de a merge la culcare, acesta, ca o atenţie cu totul deosebită, trimise pe negru, care dormea întotdeauna pe o saltea întinsă în faţa

uşii stăpânului său, să-i lumineze domnului Carker calea de-a lungul galeriei, până la odaia sa.

Pe oglinda din odaia domnului Carker ena o pată, astfel că imaginile ce le reflecta erau mai mult sau mai puţin schimbate. În noaptea aceea oglinda arăta totuşi chipul unui bărbat care. În închipuirea lui, vedea o mulţime de oameni dormind pe pământul gol, la picioarele lui, cum dormea negrul la uşa stăpânului, oameni. printre care el îşi croia drumul, privind cu răutate, jos, înspre ei, dar deocamdată fără a călca încă pe feţele lor.

CAPITOLUL XXVII
Umbre şi mai adânci

În acea frumoasă zi de vară, domnul Carker-directorul se deşteptă odată cu ciocârliile şi ieşi să facă o plimbare. Gândurile lui – era dus pe gânduri şi cu sprâncenele încruntate – nu păreau de loc să plutească în tărie ca ciocârliile şi nici măcar să zboare spre ele. Mai curând se aţineau în preajma cuiburilor lor, pe pământ, şi scormoneau în jurul lor, prin praf şi printre viermi. Dar niciuna din păsările care, fără a putea fi văzute, cântau prin aer, nu era mai ascunsă faţă de privirile omeneşti, decât gândurile domnului! Carker. Îşi supraveghea în aşa măsură faţa, încât puţini erau aceia care ar fi putut spune în termeni precişi, mai mult despre înfăţişarea lui decât că era surâzătoare şi gânditoare. Acum era într-adevăr foarte gânditoare; şi pe măsură ce ciocârliile se înălţau tot mai sus, el se cufunda tot mai adânc în gânduri. Cu cât cântecul ciocnirilor se auzeau mai limpede şi mai tare, cu atât el cădea într-o tăcere mai gravă şi mai adâncă. Apoi, când în fine ciocârliile se lăsară în jos, făcând să se audă o întreagă gamă de sunete şi coborâră în preajma lui, într-un lan de grâu verde, trilurile lor jucându-se în aerul dimineţii ca micile valuri ale unui râu, Carker, întrerupându-şi visarea, sări în sus. Pe faţa lui apărudintr-odată un zâmbet atât de amabil şi de dulceag ca şi când ar fi vrut să câştige

bunăvoinţa unui numeros auditoriu. Fără a cădea din nou pe gânduri, după ce se deşteptase astfel, dădu feţei sale o expresie senină, de parcă i-ar fi fost teamă ca nu cumva să rămână zbârcită şi să-i trădeze gândurile, apoi plecă, tot zâmbind, ca pentru a nu-şi pierde deprinderea.

Domnul Carker, la prima vedere, părea în dimineaţa aceea îmbrăcat şi dichisit cu deosebită grijă. Deşi era întotdeauna ceremonios în ce priveşte îmbrăcămintea, vrând să imite pe marele bărbat pe care-l slujea, el nu ajutngea totuşi până la băţoşenia domnului Dombey. Poate atât pentru că-şi da seama că ar fi fost caraghios, cât şi pentru că, astfel, găsise un mijloc de a arăta că simte deosebirea şi distanţa dintre ei. Unele persoane vedeau în această atitudine mai mult o critică răutăcioasă decât o linguşire la adresa patronului lui glacial, dar lumea este aplecată spre interpretări răutăcioase şi domnul Carker nu putea fi făcut răspunzător pentru predispoziţiile lumii.

Curăţel şi rumen, cu faţa lui blondă care pălea sub arşiţa soarelui, păşind uşor pe iarba moale, domnul Carker-directorul hoinări prin livezi şi pe poteci. Înverzite, strecurându-se printre alei cu copaci, până ce sosi vremea să se înapoieze pentru micul dejun. Apucând-o pe un drum mai scurt, domnul Carker se apropie de casă cu toţi dinţii în vânt şi-şi spuse cu voce tiare: „Ei, acum o s-o vedem pe a doua doamnă Dombey!

Se plimbase în afara oraşului şi acum se înapoia pe un drum plăcut, umbrit de copaci stufoşi şi pe care se aflau, ici-colo, câteva bănci pentru cei ce doreau să se odihnească. Cum nu era un loc prea căutat, la nicio oră a zilei, şi cu atât mai puţin la ceasul acela al dimineţii, împrejurimile păreau cu totul părăsite şi singuratice; astfel că domnul Carker socoti că îl aşteptau numai pe el. Ca urmare, cu nepăsarea unui om care n-avea treabă, care mai avea şi douăzeci de minute timp ca să ajungă la o ţintă ce putea fi atinsă în zece minute, păşi printre trunchiurile

copacilor, îjn sus şi în jos, încoace şi încolo, lăsând pe iarba plină de rouă

urmele şerpuitoare ale paşilor săi.

Se dovedi însă că el greşise când socotise că nu putea fi nimeni în zăvoi, deoarece, pe când tocmai înconjura alene un trunchi de copac, a cărui coajă îngroşată şi moduroasă semăna cu pielea unui rinocer sau a vreunui alt monstru antediluvian, zării, cu totul pe neaşteptate, 01 persoană care şedea pe o bancă, în jurul căreia el avea tocmai de gând să împletească în clipa următoare lanţul paşilor săi.

Era o doamnă elegant îmbrăcată şi frumoasă, ai cărei ochi negri erau plecaţi spre pământ şi care părea frământată de o patimă sau de o luptă lăuntrică. Cum şedea privind în jos, îşi muşca colţul buzei, pieptul i se sălta, nările îi palpitau, capul îi tremura, lacrimi de indignare îi curgeau pe obraji şi piciorul apăsa muşchiul din faţa ei ca şi când ar fi vrut să-l strivească. Şi totuşi, aproape în aceeaşi clipă în care o văzuse stub această înfăţişare o văzu ridicându-se cu un aer dispreţuitor, obosită şi abătută, şi întorcându-şi faţa de la el, fără ca pe trăsăturile ei să distingă altceva decât frumuseţe nepăsătoare şi dispreţ măreţ.

În acelaşi timp îşi aţintise privirile către frumoasa doamnă o femeie urâtă şi smochinită, îmbrăcată nu atât ca o ţigancă, ci mai curând ca vagabonzii, care străbat ţara. În lung şi-n lat, fie cerşind sau furând, fie dregind vase sau împletind rogojini, fie îndeletnicindu-se cu toate acestea laolaltă. Când doamna se ridică, bătrâna îi aruncă o privire ciudată, sări de jos, de parcă ar fi ieşit din pământ şi îi aţinu calea.

— Să-ţi ghicesc norocul, cucoană frumoasă, spuse bătrâna, tot mestecând di, n fălci, ca şi când capul de mort, ascuns sub pielea ei galbenă, ar fi fost grăbit să se despoaie de învelişul său.

— Pot să mi-l ghicesc singură, fu răspunsul.

— Poate, poate, cucoană frumoasă, dar n-o să-l ghiceşti bine, nu-l vedeai bine când şedeai colo. Te-am văzut. Dă-mi un ban de argint, cucoană frumoasă, şi-ţi spun eu norocul ăl de-adevărat. Văd bogăţie mare, cucoană frumoasă, pe faţa dumitale.

— Ştiu, răspunse doamna, trecând pe lângă ea cu un surâs trist şi un pas semeţ. O ştiu de mult.

— Ce? Nu vrei să-mi dai nimic? strigă bătrâna. Nu vrei să-mi dai nimic ca să-ţi ghicesc norocul, cucoană frumoasă? Da cât îmi dai să nu ţi-l ghicesc? Dă-mi ceva ca să nu-l strig după tine! croncăni bătrâna cu patimă.

În clipa când doamna urma să treacă chiar prin faţa lui, domnul Carker, se trăise lângă copacul căruia tocmai îi dăduse târcoale şi când ea fu pe punctul să iasă în alee, îi ieşi înainte, scoase pălăria şi-i spuse bătrânei s-o lase în pace. Doamna mulţumi printr-o înclinare a capului pentru intervenţia lui şi-şi urmă drumul.

— Apoi să-mi dai dumneata ceva, că de nu, îi strig norocul după ea! se răsti bătrâna, ridicând. mâinile şi îmbrâncindu-se spre braţul pe care el îl întinsese ca să se ferească de ea. Da las-o mai bine – adăugă ea coborând dintr-odată vocea şi părând că uită deocamdată obiectul mâniei ei – dă-mi un ban că de nu îl strig după dumneata!

— După mine, babă bătrână! răspunse directorul, băgând mâna în buzunar.

— Da, spuse femeia cu o privire hotărâtă şi iscoditoare, întinzând mâine ei uscată. Ştiu!

— Ce ştii? întrebă Carker aruncându-i un şiling. Ştii cine e doamna asta frumoasă?

Bătrâna ridică şilingul şi continuă să mestece din fălci ca nevasta marinarului din poveşti care avea castane în poală şi bombănind ca vrăjitoarea care privea la ea şi tot îi cerea în zadar să-i dea şi ei. Apoi se dădu înapoi ca un rac, sau mai bine zis ca o grămadă de raci, deoarece

mâinile ei întinzându-se şi apoi strângându-se mereu, păreau că sunt cel puţin o pereche de raci, iar fata ei. care se schimonosea, cel puţin o jumătate de duzină; se ghemui apoi pe rădăcina vânoasă a unui copac bătrân, scoase din fundul bonetei o pipă scurtă şi neagră, o aprinse cu un chibrit şi începu să fumeze în tăcere, privind mereu la interlocutorul ei.

Domnul Carker râse, apoi se întoarse şi se îndepărtă.

— Bine! spuse bătrâna. Un copil mort şi unul în viaţă, o nevastă moartă şi alta pe drum de seară. Du-te şi o vezi!

Fără să vrea, directorul privi în jurul său şi se opri. Bătrâna, fără să fi scos pipa di, n gură, mestecând şi bombănind pe când fuma, ca şi când ar fi stat de vorbă cu o fiinţă aflată prin preajma ei, dar nevăzută, arătă cu degetul în direcţia în care el o pornise şi râse.

— Ce spuseşi, femeie? întrebă el.

Bolborosind, bombănind şi văzându-şi de pipă, femeia tot arăta în aceeaşi direcţie, fără să scoată niciun cuvânt. Cu un rămas bu, n care, fără îndoială, nu fu măgulitor pentru bătrână, domnul Carker îşi urmă drumul. Înainte de a se îndepărta de-a binelea, aruncând o privire peste umăr înapoi, spre rădăcina copacului, o văzu pe bătrână tot arătând cu degetul înaintea lui şi i se păru că aude scrâşnind: „Du-te şi o vezi!”

Între timp, la hotel se făcuseră pregătiri pentru o masă aleasă şi domnul Dombey, împreună cu maiorul şi cu dejunul, erau în aşteptarea doamnelor. Constituţia individuală joacă desigur un rol important în felul cum se desfăşoară asemenea evenimente; dar, în împrejurarea de faţă, pofta de mâncare fu mai hotărâtoare decât pasiunile duioase. Domnul Dombey rămase foarte rece şi nepăsător, pe când maiorul se arăta tulburat, mânios şi într-o stare de înfierbântare şi îndârjire violentă. Im sfârşit, uşa fu larg deschisă de negru şi, după o pauză de care fu nevoie pentru ca să poată păşi molcom de-ia lungul galeriei, o

doamnă, în plină floare, dar nu tocmai tânără, apăru.

— Dragă domnule Dombey – spuse doamna – mi-e teamă că am întârziat, dar Edith a fost plecată în căutarea unui loc cu vedere frumoasă, pentru o schiţă, şi m-a făcut să o aştept. Şi dumneata, cel mai necredincios dintre maiori, ce mai faci? spuse ea întinzându-i degetul cel mic.

— Doamnă Skewton – spuse domnul Dombey – dă-mi voie să fac prietenului meu Carker favoarea – domnul Dombey fără să-şi dea seama apăsă pe cuvântul „prietenului" ca şi când ar fi vrut să spună nu tocmai „prieten", dar că îi îngăduia să se folosească de această distincţie – de a vi-l prezenta. M-aţi auzit desigur. vorbind despre domnul Carker.

— Sunt încântată să-l cunosc, spuse doamna Skewton cu amabilitate.

Domnul Carker era fireşte şi el încântat. Ar fi fost el oare mai încântat pentru domnul Dombey dacă doamna Skewton ar fi fost acea Edith (aşa cum crezuse el la început) în cinstea căreia ridicaseră paharul în seara din ajun?

— Dar unde, pentru Dumnezeu, o fi Edith? exi clamă doamna Skewton, privind în jurul său. E încă la uşă şi dă ordine lui Withers cu privire la înrămarea schiţelor. Dragă domnule Dombey, vrei să fii aşa de bun…

Domnul Dombey şi plecase în căutarea ei. După o clipă se întoarse, ducând la braţ aceeaşi doamnă elegantă şi frumoasă, pe care domnul Carker o văzuse pe alee, sub copaci.

— Carker… începu domnul Dombey. Dar faptul că cei doi se recunoscuseră fu atât de bătător la ochi, încât domnul Dombey se opri mirat.

— Sunt îndatorată acestui domn – spuse Edith cu o înclinare maiestuoasă – de a mă fi cruţat chiar acum de oarecare neplăceri din partea unei cerşetoare.

— Sunt îndatorat eu, sorţii mele – spuse domnul

Carker înclinându-se adânc – pentru prilejul ce mi l-a dat de a face un mic serviciu unei persoane al cărei servitor m-aş mândri să fiu.

Când ochii i se opriră o clipă asupra lui şi apoi se lăsară în jos, el prinse în privirea lor luminoasă şi scrutătoare bănuiala că nu o zărise numai în clipa în care îi aţinuse calea, ci că oobservase în taină, mai dinainte. Când el îşi dădu seama de aceasta ea citi în ochii lui că bănuiala îi era întemeiată.

— Ce să spun – strigă doamna Skewton, care folosise prilejul pentru a cerceta de aproape prin lornionul ei pe domnul Carker şi se arătase încântată (cum îi şopti destul de tare maiorului la ureche) să constate că era un om de inimă – e într-adevăr una din coincidenţele cele mai ciudate de care am auzit vreodată! Ce întâmplare! Dragă Edith, să mă crezi, e o hotărâre a sorţii la mijloc! Te face aproape să stai jos, cu braţele încrucişate pe piept şi să-ţi spui ca năprasnicii aceia de turci, că nu e pe lume decât... cum îi spun ei... am uitat şi celălalt... cum îl cheamă... e profetul lor...

Edith nu se înjosi să îndrepte acest citat deosebit din Coran, dar domnul Dombey găsi de cuviinţă să facă unele observaţii politicoase.

— Îmi face deosebită plăcere să aiflu – rosti el cu o galanterie greoaie – că o persoană care îmi este atât de aproape precum e Carker a avut cinstea şi fericirea să facă un cât de mic serviciu doamnei Granger. Domnul Dombey se înclină în faţa ei. Dar în oarecare măsură mă supără, ba mă face să fiu chiar gelos de-a binelea pe Carker. El apăsă fără voie pe aceste cuvinte, ca şi când ar fi urmat să cuprindă o propunere cu totul neaşteptată. Gelos pe Carker, pentru că n-am avut eu însumi această cinste şi plăcere. Domnul Dombev se înclină din nou. Edith, afară de faptul că strânse uşor din buze, rămase nemişcată.

— Pe Dumnezeul meu, domnule – strigă maiorul,

izbucnind la vederea chelnerului care venea să anunţe micul dejun e un lucru de necrezut ca nu poţi avea cinstea şi fericirea să tragi un glonţ în capul tuturor cerşetorilor ăstora, fără să fii dat în judecată. Dar iată, aci se oferă un braţ pentru doamna Granger, dacă ar vrea să-i facă lui J.B. onoarea de a-l primi şi cel mai mare serviciu, maam, pe care Joe vi-l poate face acum este să vă conducă la masă.

Maiorul dădu braţul lui Edith şi domnul Dombey o luă înainte ou doamna Skewton, apoi venea domnul Carker singur, privind la toţi cu un zâmbet.

— Sunt foarte bucuroasă, domnule Carker – spuse doamna mamă, în timpul micului dejun, după o nouă şi satisfăcătoare examinare prin lornion a domnului Carker – că ţi-ai potrivit vizita în chip atât de fericit, încât să poţi merge astăzi cu noi. E plimbarea cea mai încântătoare.

— Orişice plimbare ar fi încântătoare în astfel de tovărăşie – răspunse Carker dar sunt încredinţat că e în sine plină de interes!

— Oh! strigă doamna Skewton, cu un mic ţipăt de entuziasm. Castelul este încântător! Amintiri din Evul Mediu… şi toate cele… toate într-adevăr deosebit de frumoase. N-ai şi dumneata o slăbiciune penftu Evul Mediu, domnule Carker?

— Chiar o foarte mare slăbiciune, drept să vă spun, zise domnul Carker.

— Aşa vremuri încântătoare! strigă Cleopatra. Atât de pline de credinţă! Atât de pline de vigoare şi de forţă! Atât de pitoreşti! Atât de străine de tot ce e vulgar! O, Doamne! Dacă ni s-ar lăsa cel puţin, în zilele acestea îngrozitoare, ceva mai multă poezie a vieţii!

Doamna Skewton, pe când vorbea astfel, ţinea tot timpul ochii aţintiţi asupra domnului Dombey, care privea la Edith, care la rândul ei asculta, dar nu ridica niciodată ochii.

— Noi, cei de astăzi, suntem îngrozitor de realişti,

domnule Carker, spuse doamna Skewton. Nu-i aşa?

Cleopatra era mai puţin îndreptăţită decât mulţi oameni să se plângă de realităţi, pentru că în persoana ei erau atât de multe lucruri fial.se cum greu s-ar fi putut constata la cineva cu o adevărată individualitate. Totuşi, domnul Carker compătimi şi el nu mai puţin realităţile vremii, recunoscând că într-adevăr avem mult de suferit de pe urma tor.

— Tablourile din castel, divine! spuse Cleopatra. Sper că ai o slăbiciune şi pentru tablouri.

— Vă asigur, doamnă Skewton – spuse domnul Dombey, ca o încurajare solemnă pentru director – Carker are un gust pentru tablouri foarte Bine format; aş putea spune, un talent natural de a le aprecia. Şi apoi este el însuşi un artist foarte merituos. O să fie desigur încântat să facă cunoştinţă cu gustul şi arta doamnei Granger.

— Pe Dumnezeul meu, domnule – strigă maiorul – după părerea mea eşti admirabil, domnule Carker, şi te pricepi la orice.

— Oh! spuse Carker zâmbind cu umilinţă – mergi mult prea departe, maior Bagstock. Ştiu să fac foarte puţine lucruri, dar domnul Dombey e atât de darnic în aprecierea oricărui talent, oricât de neînsemnat, pe care un om ca mine e aproape nevoit să şi-l însuşească, talent care la dânsul, în cu totul altă sferă, este mult superior, astfel că… Domnul Carker ridică din umeri ca şi când ar fi vrut să preîntâmpine alte cuvinte de laudă şi nu mai adăugă nimic.

În tot acest timp, Edith nu ridită ide loc ochii, decât pentru a privi la mamă, când firea aprinsă a acesteia izbucnea în cuvinte sforăitoare. Dar când Carker tăcu, ea privi o clipă la domnul Dombey. Numai o clipă, dar pe faţa ei trecu o străfulgerare de mirare plină de dispreţ, care nu putu să scape observatorului veşnic cu surâsul pe buze.

Domnul Dombey prinse mişcarea genelor negre, când

se lăsară în jos şi folosi prilejul pentru a-i întâlni privirea.

— Din nefericire, aţi fost adeseori la Warwick, spuse domnul Dombey.

— De mai multe ori.

— Atunci vizita de azi o să vă plictisească, mă tem.

— Ba nu, de loc.

— A! Eşti ca vărul tău Feenix, scumpa mea Edith, spuse doamna Skewton. Dacă n-a fost la castelul Warwick de cincizeci de ori, n-a fost niciodată, dar dacă vine cumva la Leamington mâine – şi aş dori să vină, dragul de el – ar vizita castelul ziua următoare, pentru a cincizecişiuna oară.

— Suntem cu toţii foarte entuziaşti, mamă, nu-i aşa? spuse Edith cu un zâmbet rece.

— Poate chiar prea entuziaşti pentru liniştea noastră sufletească, draga mea – răspunse mama – dar să nu ne plângem; emoţiile noastre ne sunt o răsplată. Dacă, după cum spune vărul tău Feenix, spada roade… cum îi spune…

— Teaca, poate, spuse Edith.

— Chiar aşa – puţin mai repede, asta-i pentru că e prea strălucitoare şi prea tăioasă, ştii tu, scumpa mea.

Doamna Skewton suspină adânc, ca şi când ar fi vrut să mai arunce o umbră asupra strălucirii pumnalului, a cărui teacă era inima ei atât de simţitoare, îşi aplecă apoi capul într-o parte, la fel ca Cleopatra, şi privi cu o duioşie îngândurată la scumpa ei copilă.

Edith îşi îndreptase faţa către domnul Dombey, când acesta i se adresase. Şi rămăsese cu ea îndreptată spre el pe când îi vorbea mamei sale şi aceasta îi vorbea ei, ca şi când toată atenţia i-ar fi fost concentrată asupra lui şi s-ar fi aşteptat să-i mai spună ceva. Era parcă ceva socotit în această simplă amabilitate, ceva aproape sfidător. Părea că este urmarea unei constrânigeri sau a unei târguieli al căror obiect, în ciuda ei, ar fi fost chiar ea. Nici aceasta nu scăpă vigilenţei aceluiaşi observator, care nu înceta să

zâmbească la toţi cei din jurul mesei. Îl făcu să se gândească la ea, aşa cum o văzuse pentru întâia oară, când ea se credea singură printre copaci.

Domnul Dombey, inemaiavând nimic de spus, dejunul fiind terminat şi maiorul îmbuibat ca un boa constrictor, propuse să pornească la drum. O trăsură îi aştepta afară, potrivit poruncii date de domnul Dombey. Cele două doamne, maiorul şi el însuşi luară loc în trăsură, negrul şi pajul palid se suiră pe capră, domnul Towlinson la spatele trăsurii şi domnul Carker, călare, închise cortegiul.

Domnul Carker se ţinu, în trapul calului, la o depărtare de o sută de yarzi de trăsură, cu privirile tot timpul aţintite asupra ei, ca şi când ar fi fost o pisică şi cei patru călători nişte şoareci. Orişiunde privea, de o parte şi de alta a drumului, la peisajul îndepărtat, cu învăluirile sale uşoare, cu mori de vânt, lanuri de grâu, iarbă, culturi de fasole sau flori de câmp, cu gospodării, clăi de fin sau turnuri de biserică apărând printre copaci, sau în sus la aerul însorit, în care fluturii jucau în jurul capului lui şi păsările cântau, sau în jos unde umbrele ramurilor se încolăceau şi acopereau drumul cu un covor tremurător, sau înaintea lui unde crengile copacilor atârnau deasupra drumului, formând ascunzişuri şi bolţi în oare pătrundea doar lumina slabă ce se putea strecura prin frunziş, un colţ al ochiului lui era tot timpul aţintit asupra capului ţeapăn al domnului Dombey şi asupra penei de pe boneta doamnei care şedea în faţa lui. Ea se tot apleca înspre el, parcă din întâmplare, însă plină de dispreţ aşa cum văzuse lăsându-se în jos acele semeţe pleoape, oare nici acum nu păreau mai puţin semeţe. O singură dată şi numai o dată, îşi luă el privirile de la obiectele încordatei sale atenţii şi aceasta atunci când o săritură peste un gard şi un galop de-a curmezişul unui Ian îi îngăduiră să o ia înaintea trăsurii şi să fie gata la sosirea acesteia, pentru a ajuta doamnele să coboare. Atunci, şi numai atunci, întâlni privirea ei, pentru

o clipă, prin surprindere; când însă, ajutându-i să coboare din trăsură, o atinse cu mâna lui albă şi moale, ea privi pe deasupra lui, ca şi mai înainte.

Doamna Skewton era hotărâtă să-l ia pe domnul Carker pe seama ei şi să-i arate frumuseţile castelului. Era hotărâtă să ia atât braţul lui cât şi al maiorului. „O să-i facă bine acelei incorigibile fiinţe, acelui barbar necredincios în materie de poezie – îşi spunea ea – să fie într-o asemenea tovărăşie”. Această potrivire întâmplătoare a lucrurilor îi dădea putinţă domnului Dombey să o însoţească pe Edith, ceea ce şi făcu, păşind înaintea lor prin încăperile castelului cu solemnitatea unui adevărat gentleman.

— Ce dragi îmi sunt acele vremuri trecute, domnule Carker – spuse Cleopatra – cu delicioasele lor fortăreţe, cu dragile lor închisori şi încântătoarele lor camere de tortură, cu răzbunările care fac viaţa într-adevăr atrăgătoare! Ce groaznic am degenerat noi, cei de astăzi!

— Da, adevărat, am decăzut îngrozitor, spuse domnul Carker.

Ceea ce caracteriza conversaţia lor era faptul că în ciuda entuziasmului doamnei Skewton şi a curteniei domnului Carker, amândoi supravegheau de aproape pe domnul Dombey şi pe Edith. Cu tot darul vorbirii pe care-l aveau, amândoi erau acum distraţi şi vorbeau fără şir.

— Un lucru e limpedeam rămas fără credinţă, spuse doamna Skewton, trăgând totuşi în altă parte cu urechea ei zbârcită, deoarece domnul Dombey tocmai îi spunea ceva lui Edith.

— Nu mai credem în bunii baroni de pe vremuri, care erau cele mai încântătoare făpturi, nici în bunii preoţi, care erau bărbaţii cei mai războinici, nici chiar în zilele nepreţuitei regine Bess*, al cărei portret iată-l aci pe perete, vremuri de aur! Scumpă fiinţă! Era toată numai inimă! Şi încântătorul ei tată! Sper că ai o slăbiciune

pentru Harry al optulea2!

— Îl admir foarte mult, spuse Carker.

b 2 Se referă la regina Elizabeth şi la Henry al VIII-lea, pe care îi numeşte intim. În semn de simpatie (n.r.).

— Un om aspru, aşa-i? strigă doamna Skewton. Zgomotos, adevărat englez. Ce înfăţişare, cu ochii lui mici din care pare că clipeşte nfhreu şi cu bărbia lui aşa de binevoitoare!

— Ah! doamnă – spuse Carker, oprindu-se dintr-odată – dar pentru că vorbiţi de tablouri, iată aici o compoziţie! Ce muzeu din lume poate să prezinte ceva asemănător?

Spunând aceasta, zâmbitorul domn arătă printr-o uşă deschisă către locul unde domnul Dombey şi Edith stăteau singuri, în mijlocul unei alte săli.

Nu schimbau între ei niciun cuvânt şi nicio privire. Cum stăteau alături, ţinându-se de braţ, păreau să fie mai departe unul de altul decât dacă toată apa mărilor i-ar fi despărţit. Chiar mândria lor era atât de diferită, încât îi înstrăina mai mult pe unul de altul, decât dacă unul ar fi fost cel mai mândru şi celălalt cel mai umil specimen al umanităţii. El încrezut, ţeapăn, ceremonios, auster. Ea gingaşă şi graţioasă la culme, dar cu totul nepăsătoare atât faţă de ea însăşi cât şi faţă de el, ca şi faţă de tot ce era în jurul lor şi arătând, cu fruntea şi buzele ei mândre, dispreţ, până şi pentru atracţiile ei, ca şi când” ar fi fost o insignă sau o livrea pe care o ura. Atât de nepotriviţi erau, atât de opuşi, legaţi doar cu sila printr-un lanţ pe care soarta haină şi o întâmplare nefericită îl făurise, încât ţi-ai fi putut foarte bine închipui tablourile de pe pereţi mirate de legătura nefirească dintre ei şi arătându-şi mirarea prin feluritele lor atitudini. Cavaleri siniştri şi luptători în armuri priveau la ei încruntaţi. Un preot, cu mâna ridicată, arăta parcă ce batjocură ar fi ca această pereche să apară în faţa altarului. Ape liniştite, în tablouri reprezentând peisaje cu soarele reflectat în adâncimea lor, întrebau dacă

ea nu găsise vreun mijloc mai bun de a scăpa de soartă, căci doar putea să se înece. Ruinele strigau: „Priveşte şi vezi ce am ajuns dacă ne-am împerecheat cu hainul timpi” Animale create de natură, pentru a se opune unul altuia, se sfâşiau între ele, ca să le fie lor învăţătură. Amori şi Cupidoni fugeau speriaţi, iar martirii, în istoria lor care se desprindea din tablouri, păreau să nu fi cunoscut torturi ca ale lor.

Totuşi doamna Skewton fu atât de încântată de priveliştea asupra căreia domnul Carker îi atrăsese atenţia, încât nu se putu împiedica de a spune cu voce scăzută ce dulce, ce însufleţită era! auzind-o din întâmplare, Edith se roşi toată de indignare.

— Scumpa mea Edith ştie că o admir! spuse Cleopatra, lovindu-l încet, aproape sfios cu umbrela pe spate. Dulcea mea!

Domnul Carker putu să vadă iarăşi lupta al cărei martor fusese, pe neaşteptate, sub copaci. Văzu iarăşi acea lâncezeală semeaţă şi nepăsarea urmându-i şi ascunzând-o ca după un nor.

Ea nu ridică ochii spre el, totuşi, cu o uşoară dar poruncitoare privire, păru că face semn mamei, să se apropie. Doamna Skewton socoti potrivit să înţeleagă semnul şi înaintând repede, însoţftă de cei doi cavaleri, rămase tot timpul lângă fiica ei.

Domnul Carker, nemaiavând acum nimic ce ar fi putut să-i abată luarea-aminte, începu să vorbească despre tablouri, alegând pe cele mai bune pentru a le arăta domnului Dombey. Nu pierdu prilejul ca în acelaşi timp să vorbească cu familiaritatea obişnuită despre măreţia domnului Dombey şi să-i aducă omagii sau, potrivindu-şi lornionul în cinstea lui să caute lămuririle potrivite din catalog sau să-i ţină bastonul şi altele de felul acesta. Aceste servicii nu-şi aveau obârşia atât de mult în firea domnului Carker, cât mai ales în aceea a domnului

Dombey, care ţinea să-şi arate şefia, spunând cu autoritate blajină şi ca în treacăt: „Fii bun, Carker, şi dă-mi o mână de ajutor, te rog”, ceea ce gentlemanul zâmbitor făcea întotdeauna cu plăcere.

Făcură ocolul tuturor tablourilor, al zidurilor cetăţii, al cuiburilor de ciori ş.a.m.d. Cum rămâneau mereu strânşi într-un mic grup şi maiorul rămânea mai mult în urmă, fiind somnoros din pricina digestiei, domnul Carker deveni comunicativ şi plăcut. La început se adresă mai mult doamnei Skeiwton, dar cum această simţitoare doamnă se extazia atât de mult în faţa operelor de artă, încât, după primul sfert de oră nu putu să mai facă altceva decât să caşte, invocând ca justificare a acestei manifestări de admiraţie că se simţea grozav de inspirată, domnul Carker îşi concentră atenţia asupra domnului Dombey. Domnul Dombey nu spuse multe, afară de câte un întâmplător „aşa e, Carker” sau „într-adevăr, Carker”, dar, în chip tăcut, îl încuraja pe Carker să continue şi în sinea lui îi aproba întru toate purtarea. I se părea foarte potrivit ca altul să vorbească şi socotea că observaţiile lui, care erau, cum s-ar spune, o specialitate a casei, ar putea să distreze pe doamna Granger. Domnul Carker, care de felul lui ştia să fie discret, nu-şi îngăduia niciodată să se adreseze direct doamnei Granger, care părea totuşi să-l asculte fără a se uita însă la el. O dată sau chiar de două ori, când umilinţa lui prefăcută îi păru prea vădită, un zâmbet uşor se furişă pe faţa ei, dar nu ca o lumină, ci mai curând ca o umbră adâncă şi întunecată.

Când, în fine, frumuseţile castelului Warwick fură epuizate, şi cum la fel şi spiritul maiorului, fără a mai vorbi de entuziasmul doamnei Skewton, ale cărei manifestări de încântare începuseră să se înmulţească peste măsură, trăsura fu din nou luată în primire şi cu toţii plecară spre alte locuri din vecinătate, renumite pentru priveliştile ce le ofereau. Când ajunseră la unul din aceste locuri, domnul

Dombey, tot ceremonios, observă că o schiţă a vederii de acolo, făcută de frumoasa mână a doamnei Granger, ar fi pentru el o amintire a acelei zile plăcute, deşi, firește, nu, mai avea nevoie şi de altceva ca să i-o amintească. Aci, domnul Dombey făcu una din obişnuitele lui plecăciuni şi spuse că totuşi o va socoti ca o amintire foarte preţioasă. De îndată fu chemat de către doamna Skewton palidul Withers care avea carnetul cu schiţe sub braţ şi trăsura se opri pentru ca Edith să poată face schiţa pe care domnul Dombey urma să o păstreze între comorile sale.

— Tare mi-e teamă să nu vă prilejuiesc prea multă supărare, spuse domnul Dombey.

— De loc. De unde ai vrea s-o luăm? răspunse ea, privind spre el, cu aceeaşi atenţie silită ca mai înainte.

Domnul Dombey, cu o nouă plecăciune, care făcu să plesnească cravata-i scrobită, spuse că lasă aceasta la alegerea artistei.

— Mi-ar plăcea mai bine să alegi dumneata, spuse Edith.

— Atunci, hai să zicem de aici. Pare un loc potrivit pentru aşa ceva, sau… Carker, dumneata ce crezi?

Se nimeri ca în faţa lor, la o mică depărtare, să fie un mic crâng, asemănător aceluia în care domnul Carker lăsase dimineaţa lanţul paşilor săi şi unde se afla o bancă sub un copac care şi ea semăna în totul cu locul în care lanţul paşilor lui fusese întrerupt.

— Pot să-mi îngădui să sugerez doamnei Granger – spuse Carker – că aceasta mi se pare o vedere interesantă, aproape ciudată?

Ea urmări cu privirile direcţia în care arăta cu cravaşa şi apoi ridică repede ochii spre el. Era a doua privire pe care *o** schimbau între ei de când făcuseră cunoştinţă şi era aproape ca şi cea dintâi, afară doar că acum expresia ei era mai deschisă.

— V-ar place aceasta? spuse Edith către domnul

Dombey.

— Aş fi încântat, îi răspunse domnul Dombey lui Edith.

Trăsura fu mânată spre locul unde domnul Dombey urma să fie încântat şi Edith, fără a se mişca din loc, deschise mapa cu schiţele cu obişnuita ei nepăsare mândră şi începu să deseneze.

— Creioanele mele sunt toate fără vârf, simse ea, opriindu-se, şi răsucindu-le pe toate.

— Te rog, dă-mi voie, spuse domnul Dombey. Dar Carker o să le ascută mai bine, el care se pricepe la toate treburile astea. Carker, aibi bunătatea şi vezi de creioanele astea pentru doamna Granger.

Domnul Carker se apropie călare de partea trăsurii unde şedea doamna Granger, şi, lăsând frâul să atârne de gâtul calului, luă creioanele din mâna ei, cu un zâmbet şi o înclinare şi, şezând comod în şa, începu să le ascută. După ce sfârşi această operaţie, ceru voie să i le ţină şi să i le înmâneze, pe măsură ce va avea trebuinţă de ele. Cu multe cuvinte de apreciere pentru talentul deosebit al doamnei Granger, mai ales în desenarea copacilor, domnul Carker rămase aproape de ea, privind la schiţă, pe măsură ce ea o desena. În acest timp, domnul Dombey sta în trăsură, în picioare, drept şi ţeapăn, de parcă ar fi fost o respectabilă stafie şi privea la schiţă, iar Cleopatra şi maiorul îşi petreceau vremea întocmai cum ar fi făcut doi porumbei bătrâni.

— E bine aşa, sau să o fac mai amănunţit? spuse Edith arătând schiţa domnului Dombey.

Domnul Dombey o rugă să nu se mai atingă de ea, fiind desăvârşită aşa cum era.

— E într-adevăr de necrezut, spuse Carker, descoperindu-şi gingiile, pentru a întări şi mai mult lauda. Nu mă aşteptam la ceva atât de frumos şi în acelaşi timp atât de neobişnuit.

Cele spuse de el puteau fi socotite ca privind atât desenatoarea cât şi desenul, totuşi purtarea domnului Carker era sinceritatea personificată, nu numai în ce priveşte gura lui, dar şi întreaga lui fiinţă. Tot astfel rămase când schiţa fu pusă deoparte şi el îi înmână creioanele care fură primite cu un slab semn de mulţumire pentru ajutorul dat, dar fără nicio privire; domnul Carker strânse apoi frâul, se lăsă pe spate şi o porni iarăşi după trăsură.

Se gândea poate, pe când mergea aşa călare, că şi această banală schiţă fusese făcută şi predată posesorului ei, ca şi când ar fi fost cumpărată, după multă tocmeală. Se gândea poate că, deşi se arătase atât de repede gata să-i satisfacă dorinţa, faţa ei semeaţă, aplecată peste ceea ce desena sau privind în depărtare la ceea ce desena, fusese fata unei femei mândre, prinsă într-o afacere murdară şi ticăloasă. Se gândea poate la multe de felul acesta şi, în acelaşi timp, fără îndoială, zâmbea şi privea nestingherit în jurul său, bucurându-se de aerul curat şi de mişcarea ce făcea, dar nu contenea de a se uita mereu cu coada ochiului la trăsură.

Urmă apoi o plimbare printre ruinele cu stafii de la Kenilworth şi vizitarea unor* locuri cu vederi frumoase. Despre cele mai multe, doamna Skewton îi spuse domnului Dombey că Edith le desenase şi că el, desigur, avusese prilejul să le vadă printre schiţele ei. Astfel se sfârşi expediţia. Doamna Skewton şi Edith fură conduse la locuinţa lor. Domnul Carker fu poftit cu multă amabilitate de către Cleopatra să vină împreună cu domnul Dombey şi cu maiorul, seara, s-o asculte pe Edith făcând puţină muzică. În fine, cei trei domni se înapoiară la hotel pentru prânz.

Prânzul fu perechea celui din ajun, cu deosebirea că maiorul fu, din pricina scurgerii a douăzeci şi patru de ore, mai triumfător şi mai puţin misterios. Se bău iarăşi în

sănătatea lui Edith. Domnul Dombey se arătă iarăşi cam încurcat. Şi domnul Carker fu iarăşi plin de interes şi de laude.

La doamna Skewton nu erau alţi invitaţi afară de ei. Schiţele lui Edith se vedeau împrăştiate în odaie, poate ceva mai multe ca de obicei şi palidul Withers îi servi cu un ceai ceva mai tare. Harfa era la îndemână, pianul de asemenea şi Edith cântă din gură şi la pian. Totuşi până şi muzica fu executată în acelaşi fel nepăsător la porunca domnului Dombey. Asta fu totul. I „l

— Edith, scumpa mea – spuse doamna Skewton, cam o jumătate de ceas după. ce băuseră ceaiul – domnul Dombey moare de dorinţa de a te auzi, sunt sigură!

— Domnul Dombey, nu mă îndoiesc, mai are vlagă destulă ca să mi-o spună singur, mamă.

— V-aş fi foarte îndatorat, spuse domnul Dombey.

— Ce aţi dori?

— La pian? întrebă el şovăind.

— La ce aţi vrea. Nu aveţi decât să alegeţi.

Ca urmare, începu cu pianul. Continuă apoi cu harfa, pe urmă cântă din gură; urmă o serie de bucăţi pe care le cântă cu acompaniament de pian. O acceptare atât de rece şi constrânsă, dar pornită să execute dorinţele impuse ei şi nimănui altuia, era destul de grăitoare pentru a pătrunde prin misterele jocului de pichet şi pentru a ajunge să atragă atenţia veşnic încordată a domnului Carker. Nu-i scăpă nici faptul că domnul Dombey era vădit mândru de puterea lui şi că-şi făcea o plăcere din a o arăta.

Cu toate acestea, domnul Carker jucă atât de bine câteva partide cu maiorul şi câteva cu Cleopatra, pândind totuşi” pe domnul Dombey şi pe Edith cum niciun linx nu ari fi putut-o face, încât crescu şi mai mult în graţiile doamnei mame. Ca urmare, când îşi luară rămas bun, ea îşi arătă părerea de rău că el era nevoit să se înapoieze la Londra, în dimineaţa următoare, şi îi spuse că o atare

înrudire de simţăminte neputându-se întâlni în fiecare zi, ea socoteşte că întâlnirea lor nu trebuia nici pe departe să fie cea din urmă.

— Nădăjduiesc şi eu, spuse domnul Carker, cu o – privire plină de înţeles înspre perechea care sta deoparte, pe când mergea spre uşă, urmându-l pe maior. Aşa cred şi eu, doamnă.

Domnul Dombey, care-şi luase rămas bun de la Edith cu toată ceremonia cuvenită, se aplecă, sau mai bine zis făcu o încercare de a se apleca, peste canapeaua Cleopatrei, şi-i spuse, cu o voce scăzută:

— Am cerut îngăduinţa doamnei Granger să vin să o văd mâine dimineaţă – cu un anumit scop şi mi-a indicat ora douăsprezece. Pot nădăjdui să am plăcerea de a vă găsi, după aceea, şi pe dumneavoastră acasă?

Cleopatra fu aşa de agitată şi aşa de mişcată, auzind aceste cuvinte care păreau de neînţeles, încât nu fu în stare decât să închidă ochii, să dea din cap şi să întindă domnului Dombey mina. Domnul Dombey, neştiind bine ce să facă cu ea, o lăsă să cadă.

— Hai, Dombey, te aşteptăm! strigă maiorul, privind spre uşă. Să fiu al dracului, Dombey, moş Joe are o poftă grbzavă să propună ca numele hotelului regal să fie schimbat în „Cei trei burlaci veseli”, în cinstea noastră şi a lui Carker. Spunând aceasta, maiorul îl lovi pe domnul Dombey pe spate şi, făcând peste umăr un semn doamnelor, cu o grozavă tendinţă de a face să i se suie sângele la cap, îl luă cu ei şi plecă.

Doamna Skewton rămase culcată pe sofa şi Edith şedea deoparte, tăcută, lângă harfă. Mama, jucându-se cu evantaiul, privi de mai multe ori pe furiş la fiica ei, dar aceasta stând posomorâtă cu ochii în pământ, nu o luă în seamă.

Astfel rămaseră mai bine de un ceas, fără să scoată un cuvânt, până ce apăru servitoarea doamnei Skewton

pentru ca, potrivit obiceiului, să pregătească totul pentru noapte. Făcând aceste pregătiri, femeia întruchipa moartea, cu coasa şi clepsidra în mână, căci atingerea ei era ca atingerea morţii. Făptura aceea sulemenită se scofâlcea în mâinile ei, trupul ei se ghemuia, părul cădea, sprâncenele negre, arcuite, se prefăceau în smocuri mici de păr cărunt, buzele palide se strângeau, pielea se făcea cadaverică şi fleşcăită. Ceea ce rămânea, în locul Cleopatrei, nu mai era decât o femeie bătrână, uzată, galbenă, cu un cap ce se bălăbănea, cu ochii roşii, înfăşurată ca o legătură murdară, într-o rochie unsuroasă de flanelă.

Până şi vocea ei păru schimbată, când îi vorbi lui Edith după ce rămaseră singure.

— De ce nu mi-ai spus că te-ai înţeles cu el să vină aici mâine la douăsprezece? întrebă ea tăios.

— De ce era să-ţi mai spun, că doar ştiai, mamă, răspunse Edith.

Ultimul cuvânt fusese spus pe un ton batjocoritor.

— Ştii foarte bine că m-a cumpărat – reluă ea – sau, în orice caz, mă va cumpăra mâine. El şi-a făcut toate socotelile, m-a arătat prietenilor lui, e mândru de afacerea făcută, crede că o să-l mulţumească, că îl va costa destul de ieftin şi că în consecinţă o va încheia mâine. Doamne. Doamne, mi-a fost dat să trăiesc asta şi să-i simt toată grozăvia!

Toată degradarea de sine conştientă şi indignarea arzătoare a o sută de femei, pline de pasiune şi de mândrie, păreau să apară pe fata aceea frumoasă şi să se ascundă acolo, acoperite de două braţe albe ce tremurau.

— Ce vrei să spui cu asta? întrebă mama, supărată. N-ai avut de când erai copilă…

— Copilă! spuse Edith, privind-o în ochi. Dar când am fost eu copilă? Ce copilărie m-ai lăsat vreodată să am? N-am fost decât femeie, prefăcută, calculată, mercenară,

întinzând curse bărbaţilor, înainte chiar de a mă cunoaşte pe mine însămi, sau pe tine, înainte de a putea înţelege măcar rostul josnic şi ticălos al fiecărui nou talent pe care eram pusă să-l folosesc. Ai dat naştere unei femei. Priveşte la ea acum. O vezi, în toată splendoarea ei, în seara asta.

Pe când vorbea astfel, îşi lovea cu mâna frumosul ei sân ca şi când ar fi vrut să se nimicească.

— Uită-te la mine – spuse ea – la mine care n-am ştiut niciodată ce înseamnă să ai o inimă curată şi să iubeşti. Uită-te la mine, care am fost învăţată numai să urzesc intrigi şi să complotez, când alţi copii se jucau, şi care am fost măritată în tinereţea mea – care pentru mine a fost mai curând bătrâneţe – cu un om pentru care nu aveam alt simţământ decât nepăsarea. Uită-te la mine, rămasă văduvă a unui bărbat, mort înainte de a fi moştenitor – osânda sorţii asupra ta, binemeritată! – şi spune-mi ce a fost viaţa mea în cei zece ani de atunci încoace.

— M-am trudit în toate chipurile să-ţi asigur o situaţie bună, spuse mama. Asta a fost viaţa ta şi acum, în fine, ţi-ai găsit un rost.

— Nu e rob în târgul robilor, nu e cal scos în vânzare, care să fie înfăţişat, oferit, cercetat şi pus să defileze, mamă, cum am fost eu, în aceşti zece ani de neruşinare, strigă Edith cu fruntea înflăcărată şi cu aceeaşi apăsare pătimaşa pe cuvântul „marnă”. Ce, nu-i aşa? Am fost ori nu povestea de pomină în gura a tot felul de bărbaţi? Nu s-au ţinut de capul meu băr

baţi nebuni şi stricaţi, băieţi tineri, bătrâni ramoliţi şi nu m-au respins apoi cu toţii, unul după altul, din pricina ta, pentru că planurile tale erau prea făţişe, în ciuda dibăciei tale; dar şi prea făţişe erau şmecheriile tale; până ce, la urmă, toţi şi-au dat seama cu cine au de-a face. Nu m-am supus eu – urmă ea cu ochii înflăcăraţi – în toate staţiunile mai de seamă de pe întinsul Angliei, la toate privirile şi mângâierile licenţioase? N-am fost eu scoasă în

vânzare şi oferită şi ici şi colo, până ce şi ultima picătură de respect pentru mine însămi a secat în mine şi am ajuns să mă urăsc? N-a fost asta ultima mea copilărie? Şi alta înainte de ea n-am avut. Să nu-mi spui tu în noaptea asta că am avut parte de copilărie; mai ales în noaptea asta să nu mi-o spui!

— Ai fi putut să fii măritată bine de cel puţin douăzeci de ori. Edith, dacă i-ai fi încurajat ceva mai mult pe bărbaţi.

— Nu! Cine mă ia pe mine, lepădătură cum sunt şi cum merit să fiu – răspunse ea, ridicând capul şi, tremurând toată, zguduită de ruşine şi de mândrie furtunoasa – cine mă ia, cum mă ia omul ăsta. fără să mă folosesc de arta înşelăciunii pentru a-l atrage. M-a văzut la o licitaţie şi a socotit că face bine să mă cumpere. Lasă-l s-o facă! Când a venit să mă vadă – mai bine zis să-şi facă oferta – el a vrut desigur să cunoască calităţile mele. I le-am prezentat., Când mi-a cerut să prezint unele din ele ca să justifice fată de prieteni târgul făcut, i-am cerut să-mi spună ce anume vrea să-i prezint şi i-am prezentat. Nu vreau să fac nimic mai mult. A făcut târgul de bunăvoie, şi-a dat singur seama de valoare, a plătit cu banii lui. Nădăjduiesc că n-o să-l dezamăgească. N-am lăudat marfa şi n-am împins la facerea târgului, nici tu n-ai făcut-o, în măsura în care te-am putut împiedica s-o faci.

— Vorbeşti foarte ciudat în seara asta, Edith, cu mama ta.

— Aşa mi se pare şi mie; poate mie mi se pare mai ciudat decât ţie, spuse Edith. Dar educaţia mea a fost de mult încheiată. Sunt prea bătrână acum şi am decăzut, încetul cu încetul, prea tare ca s-o apuc acum pe altă cale, să te opresc pe tine în calea ta şi să mă salvez pe mine. Germenul care dă naştere la tot ce purifică inima unei femei şi o face sinceră şi bună nu s-a ivit niciodată în inima mea şi, de îndată ce am început să mă dispreţuiesc, nu mi-

a mai rămas nimic care să mă susţină.

Era o tristeţe dureroasă în glasul ei, care dispăru totuşi când spuse mai departe, strângând din buze:

— Aşa modeste şi sărace cum suntem, sunt mulţumită că, prin mijloacele ce am folosit, o să devenim şi noi bogate. Tot ce pot spune este că, în ce mă priveşte, am urmărit cu hotărâre singurul scop pe care am avut tăria să mi-l pun înainte – era să zic puterea ajutată de tine, mamă, şi că am făcut aceasta fără a căuta să seduc pe acest om.

— Acest om! Vorbeşti ca şi când l-ai urî, spuse mama.!

— Nu cumva ai crezut că-l iubesc? Ai putut tu să crezi aşa ceva? răspunse ea, oprindu-se din mersul de-a curmezişul odăii şi privind în jurul ei. Şi trebuie să-ţi mai spun – urmă ea cu ochii aţintiţi la mamă-sa – că este cineva care ne cun-oaşte de aproape şi citeşte în sufletele noastre, cineva în faţa căruia am mai puţină stimă şi încredere în mine însămi, decât în faţa conştiinţei mele; aşa de grozav mă înjoseşte felul cum mă cunoaşte el!

— Asta-i, pare-mi-se, un atac la adresa acelui sărman nevinovat... cum îl cheamă... Carker, răspunse mama. Lipsa respectului de tine însăţi şi a încrederii în tine, draga mea, în legătură cu acea persoană – care de altfel este o persoană foarte plăcută – nu pare să aibă mare însemnătate pentru căsătoria ta. Ce te uiţi cu atâta asprime la mine? Eşti bolnavă?

Edith lăsă capul în jos ca şi când ar fi primit o lovitură, îl prinse în mâini şi tot trupul îi fu cuprins de fiori. Se reculese însă repede şi, cu pasul ei obişnuit, ieşi din odaie.

Servitoarea care urma să joace rolul scheletului rea păru şi, dând un braţ stăpânei, care părea să-şi fi pierdut ţinuta odată cu farmecele şi odată cu îmbrăcarea rochiei de flanelă, de parcă ar fi fost lovită de dambla, strânse cenuşa Cleopatrei, şi o duse cu ea, gata pentru reînviere,

în ziua următoare.

CAPITOLUL XXVIII

Schimbări

— În sfârşit, Suzano, a sosit şi ziua să ne înapoiem la casa noastră liniştită, spuse Florence prea bunei Nipper.

Suzana răsuflă adânc, făcu o mutră greu de descris şi, uşurându-şi inima cu o tuse de circumstanţă, răspunse foarte liniştită: „Fireşte, domnişoară Floy, fără-ndoială, din cale-afară de liniştită”.

— Când eram copilă – spuse Florence îngândurată şi după ce chibzui câteva clipe – ai văzut vreodată pe acel domn care şi-a dat osteneala să vină călare aici ca să-mi vorbească de trei ori – de trei ori, cred, Suzano?

— De trei ori domnişoară – răspunse Nipper – o dată pe când te plimbai cu ăia… Sket…

Florence se uită la ea cu blândeţe şi domnişoara Nipper, îndreptându-se, reluă:

— Cu sir Barnet şi soţia lui, vreau să spun, domnişoară, şi cu tânărul domnişor. Şi de atunci încă în două seri.

— Când eram copilă şi veneau de obicei musafiri la tata, l-ai văzut vreodată pe domnul acela în casa noastră, Suzano? întrebă Florence.

— Da, domnişoară – răspunse guvernanta, după ce se gândi puţin – de fapt eu n-aş putea spune că l-am văzut vreodată. Când biata dumitale mamă a murit, domnişoară Floy, eu eram venită de curând în familie, vezi dumneata, şi domeniul meu – domnişoara Nipper se opri ca şi cum ar fi fost de părere că întotdeauna meritele ei fuseseră într-adins trecute cu vederea de domnul Dombey – era etajul de sub mansardă.

— Fireşte – spuse Florence, încă pe gânduri – dumneata nu puteai să ştii cine venea în casă. Uitasem.

— Nu, domnişoară, afară de ceea ce vorbeam noi despre familie şi musafiri spuse Suzana – şi afară de ceea

ce auzeam vorbindu-se, deşi bona dinaintea doamnei Richards spunea lucruri neplăcute când eram împreună şi dădea de înţeles despre copiii care trag cu urechea, dar aceasta putea fi pus pe seama, săraca de ea – observă Suzana cu o îngăduinţă liniştită – numai pe seama obiceiului ei de a bea, pentru care i s-a şi pus în vedere să părăsească serviciul şi l-a şi părăsit.

Florence, care şedea pe scaun la fereastra odăii, cu caipul rezemat în mină, privea afară şi părea că abia aude ce spunea Suzana, de adâncită ce era în gândurile ei.

— Oricum ar fi, domnişoară, spuse Suzana, îmi aduc aminte foarte bine că acest domn, domnul Carker, era un domn, aproape, dacă nu chiar tot atât de mare ca tatăl dumitale, atunci ca şi acum. Se spunea pe atunci, în chip cu totul obişnuit în casă, domnişoară, că el gira toate afacerile tatălui dumitale din City, şi conducea totul, şi că tatăl dumitale îl preţuia ca pe nimeni altul, ceea ce, te rog să mă ierţi, domnişoară Floy, putea uşor s-o facă, deoarece el nu a preţuit niciodată pe altcineva. Acest lucru îl ştiam, cu toate că eram numai o „copilă care trăgea cu urechea”.

Suzana Nipper, amintindu-şi jignirile suferite din partea bonei dinaintea doamnei Rilchards, apăsă puternic pe cuvintele „copilă care trăgea cu urechea”.

— Şi că domnul Carker nu a decăzut din poziţia pe care o avea – continuă ea – ci a rămas neclintit pe locul lui şi şi-a păstrat toată trecerea pe lângă tatăl dumitale. Toate astea le ştiu din ceea ce spune întotdeauna printre ai noştri, Perch ăsta, ori de câte ori vine în casă; şi deşi este buruiana cea mai rea de pe lume, domnişoară Floy, şi deşi este nesuferit, el ştie totuşi destul de bine ce se petrece în City şi ştie că tatăl dumitale nu face nimic fără domnul Carker, şi lasă totul în seama domnului Carker, şi lucrează potrivit dorinţelor domnului Carker, şi are întotdeauna pe domnul Carker lângă el. Şi, cred că el – nerodul ăsta de Perch – crede că, după tatăl dumitale, împăratul Indiei

este, fată de domnul Carker, tot aşa de neştiutor în ale vieţii ca şi un copil încă nenăscut.

Florence nu scăpase niciun cuvânt din toate acestea. Cu interesul viu ce i-l trezi cuvântarea Suzannei, ea nu mai privi ca până acum în gol la peisajul din fâja ferestrei, ci privi la Suzana şi o ascultă cu luare-aminte.

— Da, Suzana, spuse ea, când tânără sfârşi. El se bucură de încrederea tatii şi este prietenul lui, sunt sigură.

Timp de câteva zile, Florence fu neliniştită din pricina celor auzite. Domnul Carker, în cele două vizite care urmaseră după cea dintâi, stabilise legături de încredere între el şi ea – un drept din partea lui de a fi misterios şi tainic spunându-i că nu sosise încă nicio ştire despre corabie – o putere ce-i da oarecare autoritate şi stăpânire asupra ei, ceea ce o făcea să se mire şi-i stârnise în acelaşi timp o mare îngrijorare. Ea nu avea niciun mijloc de a-l respinge sau de a scăpa din pânza pe care el o teşea încetul cu încetul în jurul ei. Ar fi fost nevoie de oarecare îndemânare şi de cunoaşterea oamenilor ca să se împotrivească unei atari iscusinţe, dar Florence nu o avea câtuşi de puţin. Este adevărat că el se mulţumise să-i spună numai că nu sosise nicio ştire despre corabie şi că se temea să nu se fi întâmplat ceva rău, dar cum ajunsese el să ştie că ea se interesa de soarta corăbiei şi pentru ce îşi luase el dreptul să-i aducă la cunoştinţă, într-un chip atât de viclean şi de misterios, că el cunoştea preocuparea ei, iată ce o neliniştea foarte tare pe Florence.

Purtarea domnului Carker şi obiceiul ei de a o cerceta adesea, cu mirare şi îngrijorare, începu să producă în gândurile lui Florence o impresie supărătoare. Ea căuta câteodată un mijloc de a-l reduce la nivelul unui personaj real, care să nu poată exercita asupra ei o impresie mai deosebită decât oricare alt bărbat, să-şi amintească mai limpede trăsăturile, vocea şi chiipul lui, totuşi nu izbutea să împrăştie impresia nelămurită pe care i-o făcea el. Cu

toate astea, domnul Carker nu încrunta niciodată din sprâncene şi nu privea niciodată la ea cu antipatie sau cu duşmănie, ci dimpotrivă, era totdeauna surâzător şi amabil.

Florence, urmărind proiectul ei bine hotărât cu privire la tatăl ei şi cu credinţa că, fără să-şi fi dat seama, numai ea era vinovată de legăturile atât de reci dintre ei, îşi aminti din nou că acest domn era prietenul apropiat al tatălui. Cu neliniştea în inimă se gândi că s-ar putea ca tendinţa ei de a lupta pentru a-i displace şi chiar de a-i fi teamă de el să fie o parte din nenorocirea care-i înstrăinase iubirea tatălui şi o lăsase atât de singură. Se temea, ba uneori chiar credea că aceasta ar putea fi pricina. De aceea se hotărî să încerce să biruie acest simţământ nedrept. Convinsă că se cuvenea să socotească atenţia prietenului tatălui ei ca o cinste şi o încurajare, nădăjduia că, observându-l cu răbdare şi arătându-i încredere, ar putea ajunge să păşească cu picioarele ei însângerate pe drumul pietros ce ducea la inima tatălui.

În felul acesta, neavând pe nimeni ca să-i dea un sfat – deoarece nu se putea sfătui cu cineva fără a avea aerul că se plânge de tatăl ei – blinda Florence era purtată ca o frunză pe o mare neliniştită, între îndoială şi nădejde, şi domnul Carker, ca un monstru al adâncului, înota pe sub apă şi îşi ţinea ochiul lui strălucitor aţintit asupra ei.

Toate acestea erau pentru Florence o nouă pricină de a dori să fie iarăşi acasă. Viaţa ei singuratică se potrivea mai bine cu simţămintele ei de nădejde sfioasă şi de îndoială. Câteodată se temea că lipsind de acasă, ar putea să scape vreun prilej de a-şi mărturisi dragostea pentru tatăl ei. Dumnezeu ştie că biata copilă ar fi putut rămâne liniştită în această privinţă, dar dragostea ei dispreţuită răzbătea în ea, zburând până şi în somn şi se depăna în vise şi se cuibărea, ca o pasăre călătoare ce se înapoiază acasă, la pieptul tatălui ei. Se gândea adesea la Walter. Ah!

Nespus de des, când noaptea era întunecoasă şi vântul urla în jurul casei! Dar nădejdea era puternică în pieptul ei. Era atât de greu pentru o fiinţă tânără şi plină de viaţă, chiar încercată ca ea, să se împace cu gândul că tinereţea şi căldura vieţii s-ar putea stinge ca o flacără slabă şi ziua luminoasă a vieţii s-ar putea cufunda în noapte, chiar de la amiază, când nădejdea ei e încă puternică. Vărsa adeseori lacrimi pentru suferinţele lui Walter, dar rar şi niciodată îndelung pentru presupusa lui moarte.

Îi scrisese bătrânului fabricant de instrumente, dar nu primise niciun răspuns la scrisoarea ei care. ce e drept, nici nu cerea vreun răspuns. Aşa stăteau lucrurile cu Florence, în dimineaţa când se înapoie acasă. bucuroasă, cu gândul la viaţa ei retrasă de altă dată.

Doctorul şi doamna Blimber, însoţiţi (împotriva voinţei lui) de scumpul domnişor Barnet care le fusese încredinţat, se şi înapoiaseră la Brighton unde, împreună cu ceilalţi colegi pelerini ai Parnasului. se aflau acum cu toţii pentru a-şi reîncepe studiile. Vacanţa se sfârşise şi cei mai mulţi dintre tinerii musafiri de la vilă plecaseră; lunga vizită a lui Florence se sfârşise şi ea.

Era totuşi un musafir care, deşi nu locuia în vilă, fusese foarte statornic în atenţiile lui fată de familie şi îi rămăsese devotat. Acesta era domnul Toots. După ce reînnoise cu câteva săptămâni în urmă cunoştinţa pe care avusese fericirea s-o facă cu Skettles-junior în noaptea când se liberase de lanţurile doctorului Blimber şi-şi luase zborul spre libertate, cu inelul în deget, el venise în vizită din două în două zile şi lăsase la uşa vestibulului un teanc întreg de cărţi de vizită, aşa de multe, că ai fi crezut că juca whist, că domnul Toots dădea cărţile, iar servitorul le juca.

Pe lângă aceasta, domnul Toots, mânat de gândul îndrăzneţ şi fericit de a împiedica familia să-l uite – se putea bănui că acest mijloc îşi avea obârşia în creierul

fecund al „Cocoşului” – pregătise o barcă cu şase vâsle, deservită de un echipaj de prieteni de-ai „Cocoşului”, amatori de sporturi de apă. Echipa era condusă chiar de această ilustră figură în persoană, îmbrăcat cu o haină roşie de pompieri, făcută dinadins în acest scop, el ascundea sub un cozoroc verde ochiul lui învineţit, care-l supăra grozav. Înainte de a-şi pregăti echipajul, domnul Toots îl iscodi pe „Cocoş” pentru a afla cam ce nume ar da el bărcii, în împrejurarea închipuită că el, „Cocoşul”, ar fi îndrăgostit de o tânără doamnă cu numele de „Mary”, şi ar avea de gând să-şi procure o barcă proprie. „Cocoşul” răspunse cu afirmaţii solemne, că el ar boteza-o „Poli” sau „Desfătarea Cocoşului”. Desăvârşind această idee, domnul Toots, după un studiu amănunţit şi folosind toată puterea lui de născocire, se hotărî să dea bărcii numele de „Bucuria lui Toots”, ca un omagiu delicat la adresa lui Florence, lucru pe care nimeni, cunoscând părţile, nu ar fi putut să nu-l aprecieze.

Întins pe o pernă roşie, în barca lui elegantă, cu picioarele în aer, domnul Toots, în urmărirea planului lui, plutea cu barca pe râu în sus, zi după zi şi săptămână după săptămână, trecând în sus şi în jos prin faţa grădinii lui sir Barnet. El punea echipajul să manevreze în unghiuri ascuţite, dea curmezişul râului, de la un mal la altul, pentru ca să fie mai bine văzut de oricine ar fi privit de la fereastra lui sir Barnet. Punea apoi „Bucuria lui Toots” să facă performanţe ce umpleau de mirare toată lumea de pe litoralul învecinat. Dar ori de câte ori vedea pe cineva în grădiâia lui sir Barnet, pe malul râului, domnul Toots se prefăcea întotdeauna că trece pe acolo doar datorită unor înlănţuiri de întâmplări dintre cele mai ciudate şi de neprevăzut.

— Ce mai faci, Toots? spunea sir Barnet, de pe pajişte, făcându-i semn cu mâna, în timp ce îndemânaticul „Cocoş” apropia barca de mai.

— Ce mai faceţi, sir Barnet? răspundea domnul Toots. Ce neaşteptat lucru să vă văd aici!

Domnul Toots, în iscusinţa lui, spunea întotdeauna aceasta ca şi cum nu s-ar fi aflat în faţa casei lui sir Barnet, ci a unei clădiri părăsite de pe malurile Nilului sau ale Gangelui.

— N-am fost niciodată aşa de mirat! exclamă domnul Toots. Domnişoara Dombey este aici?

Uneori apărea Florence.

— Diogene este foarte bine, domnişoară Dombey – striga domnul Toots – am fost în vizită azi-dimineaţă ca să întreb ce face.

— Îţi mulţumesc foarte mult, răspundea glasul plăcut al lui Florence.

— Nu vrei să tragi la mal, Toots? spunea apoi sir Barnet. Hai! Vino! Doar nu eşti grăbit. Vino să ne vezi.

— Oh, nu face nimic, vă mulţumesc! răspundea domnul Toots roşindu-se. Credeam că domnişoarei Dombey i-ar putea face plăcere să afle, asta-i totul. La revedere! Şi bietul Toots, care murea de dorinţă să dea urmare invitaţiei, dar nu îndrăznea să o facă, cu inima îndurerată, făcea semn „Cocoşului” şi „Bucuria” pleca, despicând apa ca o săgeată.

În dimineaţa plecării lui Florence, „Bucuria” în toată splendoarea ei era trasă la mal, la treptele grădinii. Când Florence, după ce stătuse de vorbă cu Suzana, coborî ca să-şi ia rămas bun, ea îl găsi pe domnul Tootsaşteptând-o în salon.

— Oh! Ce mai faceţi domnişoară Dombey? spuse Toots uluit, zăpăcit ca întotdeauna, când se împlinea dorinţa inimii lui şi când vorbea cu ea. Vă mulţumesc, sunt foarte bine şi nădăjduiesc că şi dumneavoastră sunteţi la fel, tot aşa era şi Diogene ieri.

— Eşti foarte amabil, spuse Florence.

— Vă mulţumesc, n-are a face, răspunse domnul

Toots. Am crezut că poate n-o să aveţi nimica împotrivă ca să mergeţi acasă cu barca pe o vreme atât de frumoasă. E loc de ajuns în barcă şi pentru bona dumneavoastră”.

— Vă sunt foarte îndatorată, spuse Florence şovăind. Vă sunt în adevăr îndatorată, dar aş prefera totuşi să nu merg.

— Oh, n-are a face, răspunse domnul Toots. La revedere!

— Nu vrei să aştepţi ca s-o vezi pe lady Skettles? întrebă Florence amabilă.

— Oh, nu, vă mulţumesc, răspunse domnul Toots. Nu face nimic.

Domnul Toots era atât de sfios în astfel de împrejurări şi aşa de tulburat! Dar cum lady Skettles tocmai intra în clipa aceea, domnul Toots fu cuprins dintr-odată de patima de a întreba ce mai face şi că nădăjduia că e foarte bine; şi domnul Toots nici nu sfârşi bine să dea mâna cu ea, când apăru sir Barnet, de care se agăfă de îndată cu hotărârea deznădejdii.

— Noi pierdem astăzi, Toots – ziise sir Barnet, întorcându-se către Florence – lumina casei noastre, te asigur.

— Oh, nu face nimic – adică ba da – desigur, spuse cu o voce tremurătoare, Toots, încurcat şi fâstâcit. La revedere!

Cu tot felul solemn al acestui rămas bun, domnul Toots, în loc să plece, rămase pe loc, privind în jurul lui fără să vadă nimic. Florence, pentru a-l smulge din această toropeală, îşi luă rămas bun cu mii de mulţumiri de la lady Skettles şi-i dădu braţul lui sir Barnet.

— Aş putea să vă rog, scumpa mea domnişoară Dombey – spuse gazda, pe când o conducea la trăsură – să prezentaţi salutările mele cele mai bune scumpului dumneavoastră tată?

Pentru Florence era supărător să primească această

însărcinare, deoarece simţea că l-ar înşela pe sir Barnet dacă l-ar lăsa să creadă că îndatorând-o pe ea. aceasta îl îndatora pe tatăl ei. Şi cu toate acestea, deoarece nu putea să dea vreo lămurire în această privinţă, înclină din cap şi îi mulţumi. Se gândi apoi iarăşi că locuinţa ei întunecată, scutită de astfel de încurcături şi de astfel de oameni care îi reaminteau durerea ei, era pentru ea lăcaşul firesc şi cel mai potrivit, în care se putea retrage.

Prietenii ei din ultimul timp şi camarazii care rămâneau la vilă ieşiră curând din casă şi din grădină, pentru ca să-şi ia rămas bun de la ea. Erau toţi legaţi de ea şi foarte sinceri în felul cum îşi luau rămas bun. Personalul casei regreta şi el plecarea ei şi venise să o salute şi să-şi prezinte plecăciunile la uşa cupeului. În timp ce Florence privea de jur-împrejur la feţele prietenoase printre care era şi aceea a lui sir Barnet, a lui lady Skettles şi a lui Toots, care râdea pe ascuns şi privea ţintă la ea de la distanţă, ea îşi aminti de noaptea când Paul şi ea plecaseră de la institutul doctorului Blimber, ceea ce făcu să o podidească lacrimile, în clipa când cupeul o porni.

Lacrimi triste, dar şi lacrimi de mângâiere, deoarece toate amintirile dulci, legate de vechea casă posomorâtă în care se înapoia, ivindu-se, i-o făceau mai scumpă. Gât de multă vreme se părea că trecuse de când se plimbase prin odăile liniştite, de când se furişase, ultima oară, încet şi înfricoşată în i odăile locuite de tatăl ei, de când simţise înrâurirea solemnă dar alinătoare a dispărutului mult iubit asupra oricărei acţiuni a vieţii ei de toate zilele! Acest nou rămas bun îi amintea, de asemenea, despărţirea ei de bietul Walter, privirile şi cuvintele lui din noaptea aceea şi amestecul duios pe care-l văzuse la el, amestec de duioşie pentru cei pe care-i lăsa în urmă, îmbinat cu îndrăzneală şi voie bună. Scurta poveste a lui Walter era şi ea legată de vechea casă şi îi dădea acesteia un nou drept şi o nouă înrâurire asupra inimii sale.

Chiar şi Suzana Nipper se înduioşă pe drum în amintirea casei în care petrecuseră atât de mulţi ani. Aşa tristă cum era, şi fără a vrea să-i îndreptăţească tristeţea, ea i-o ierta.

— O să fiu foarte bucuroasă să o revăd, nu spun ba, domnişoară, spuse Nipper. Nu-s multe de lăudat în ea, dar cu toate astea n-aş vrea s-o văd nici arsă, nici dărâmată.

— O să fii bucuroasă să cutreieri vechile odăi, nu-i aşa, Suzano? întrebă Florence surâzând.

— Ei bine, domnişoară – răspunse Nipper – înduioşându-se tot mai mult, cu cât se apropia de casă – eu nu spun că n-o să mă bucur, deşi mi-e teamă că mâine o să le urăsc din nou.

Florence simţi că pentru ea, în această casă, era o pace mai adâncă decât oriunde. Era mai bine şi mai uşor să-şi păstreze taina ei, închisă aci, între zidurile înalte şi întunecoase, decât să o poarte cu ea. afară, la lumina zilei şi să tot încerce să o ascundă de o mulţime de ochi fericiţi. Era mai bine pentru ea să-şi urmeze doar îndemnul inimii ei iubitoare fără să mai vadă deznădejdi şi în alte inimi iubitoare din jurul ei. Deşi în casă totul prindea mucegai, se ruginea şi se dărăpăna, îi era mai uşor să nădăjduiască, să se roage şi să iubească mai departe, fără nicio grijă, cu statornicie şi răbdare, în sanctuarul liniştit al unor astfel de amintiri, decât într-un cadru nou, oricât de vesel ar fi fost. Intî-mpina cu plăcere vechiul vis de viaţă de altă dată şi îi era dor să vadă vechea poartă neagră închizându-se din nou după ea.

Stăpânite de astfel de gânduri, Florence şi Suzana intrară în strada lungă şi întunecoasă. Florence nu şedea pe partea trăsurii dinspre casa ei şi, în – timp ce depărtarea se micşora, privi prin fereastra trăsurii ca să vadă copiii de peste drum. Tocmai căuta cu privirea într-acolo, când un strigăt al Suzannei o făcu să se întoarcă scurt.

— Doamne, ce s-a întâmplat? strigă Suzana, cu răsuflarea tăiată. Unde-i casa noastră?

— Casa noastră? se miră Florence.

Suzana, care băgase capul înăuntru, îl scoase din nou pe fereastră, apoi, când trăsura se opri, îl băgă din nou înăuntru şi se uită încremenită la stăpână ei.

Un vălmăşag de schele se înălţa de jur-împrejurul casei, de la pământ până la acoperiş. Căruţe încărcate cu cărămizi şi pietre, grămezi de mortar şi stive de lemnărie acopereau jumătate din lărgimea şi lungimea străzii din faţa casei. De pereţi erau rezemate scări; se vedeau lucrători căţărându-se în sus şi-n jos, sau lucrând pe schele; zugravi şi decoratori îşi făceau meseria înăuntrul casei. Dintr-o căruţă erau descărcate la uşă suluri mari de hârtie de tapete, camionul unui tapiţer se oprise şi el în stradă. Prin ferestrele deschise şi sparte nu se vedea nicio mobilă în niciuna din odăi; nimic altceva decât lucrători mişunând de la bucătărie până la mansardă şi uneltele diferitelor lor meşteşuguri. Înăuntru, ca şi afară, zidari, zugravi, dulgheri, tencuitori; ciocane, roabe pentru mortar, bidinele, târnăcoape, ferăstraie şi mistrii; toţi şi toate, la lucru, într-o desăvârşită armonie.

Florence coborî din trăsură, plină de îndoială – sau cel puţin pe jumătate – dacă aceasta era sau putea fi casa ei, până ce recunoscu pe Towlinson, care, cu o faţă arsă de soare, stătea în picioare în faţa uşii, ca să le primească.

— Doar nu s-a întâmplat ceva? întrebă Florence.

— O, nu, domnişoară.

— Pare-mi-se că se fac schimbări mari.

— Da, domnişoară, schimbări mari, spuse Towlinson.

Florence trecu pe dinaintea lui, ca şi cum ar fi visat, şi o porni în grabă pe scară în sus.

În salonul care fusese atâta vreme întunecat era acum lumină strălucitoare. Se vedeau scări şi schele, şi lucrători cu bonete de hârtie pe cap se căţărau pe sus.

Portretul mamei fusese îndepărtat odată cu celelalte lucruri şi pe locul unde fusese atârnat era scris cu cretă: „Această cameră în placaj; verde şi auriu”. Pe scară era o învălmăşeală de bârne şi de scânduri, la fel ca aceea din jurul casei, şi o întreagă ceată de tinichigii şi geamgii se vedeau aplecaţi, în fel şi chip, pe deasupra luminatorului. Camera ei era încă neatinsă pe dinăuntru, dar grinzile şi scândurile schelăriei de afară nu lăsau să pătrundă în ea lumina zilei. Florence se duse repede în cealaltă cameră de culcare unde se afla patul cel mic al fratelui; o întâmpină, privind prin fereastră, un uriaş oacheş, cu pipa în gură şi legat la cap cu o batistă.

Suzana Nipper, care pornise să o caute pe Florence, o găsi aici şi-i spuse să coboare jos la tatăl ei, care dorea să-i vorbească.

— Tata e acasă? Şi doreşte să vorbească cu mine! strigă Florence tremurând.

Suzana, care era mult mai tulburată decât Florence, repetă însărcinarea pe care o primise, iar Florence, palidă şi neliniştită, o luă la fugă în jos, fără să şovăie o clipă. Pe când cobora, se întreba dacă o să îndrăznească să-l sărute. Dorinţa inimii o hotărî şi se gândi că aşa va face.

Tatăl ar fi putut să-i audă bătăile inimii, când ajunse în faţa lui. O clipă doar şi inima fetiţei era să bată la pieptul lui. Dar nu era singur. Mai erau acolo şi două femei. Şi Florence se opri.

Lupta ca să-şi stăpânească tulburarea sufletească fu aşa de puternică, încât, fără îndoială, ar fi căzut jos leşinată, dacă în clipa aceea nu ar fi dat buzna în odaie sălbaticul ei prieten Di. Acesta o copleşi cu mângâieri ca şi cum ar fi vrut să-i aducă un salut de bun venit acasă, ceea ce făcu pe una din doamne să ţipe şi pe Florence să nu se mai gândească la sine.

— Florence, spuse tatăl ei, întinzându-i mâna; era aşa de ţeapăn încât o ţinu la distanţă. Ce mai faci?

Florence luă mâna tatălui în a ei şi o duse spre buze, dar îi dădu drumul repede, când simţi că el o retrage. Mâna lui atinse apoi uşa când o închise, cu tot atâta plăcere cum o atinsese pe ea.

— Ce câine e ăsta? spuse domnul Dombey nemulţumit.

— E un câine de la Brighton, tată.

— Bine, spuse domnul Dombey. Şi un nor trecu pe faţa lui, pentru că o înţelesese.

— Are o fire foarte blândă, spuse Florence, îndreptându-se către cele două străine, cu gingăşia şi dulceaţa ei firească. E doar vesel că mă vede. Iertaţi-l, vă rog!

În privirea pe care ele o schimbară, ea văzu că doamna care ţipase şi care sta jos era în vârstă şi că cealaltă doamnă care sta lângă tatăl ei era foarte frumoasă şi cu o înfăţişare elegantă.

— Doamna Skewton – spuse tatăl ei, întorcându-se către cea dintâi şi arătând cu mâna spre Florence – aceasta este fiica mea Florence.

— Încântătoare, într-adevăr încântătoare! remarcă doamna privind-o prin lornion. Aşa de naturală! Scumpa mea Florence, sărută-mă, te rog.

După ce o sărută, Florence se întoarse către cealaltă doamnă, alături de care tatăl ei stătea în aşteptare.

— Edith, spuse domnul Dombey, aceasta este fiica mea Florence. Florence, această doamnă va fi curând mama ta.

Florence tresări când privi la frumoasa faţă. Sim –, ţin ce se ciocneau între ele se deşteptară în sufletul ei; lacrimile ce-i curseră în amintirea mamei luptară o clipă cu surprinderea, interesul şi admiraţia prilejuite de vederea tinerei doamne, dar şi cu un fel de teamă, de nedesluşit. Apoi strigă:

— Oh, tată, fii fericit! Îţi doresc să fii foarte, foarte

fericit, toată viaţa dumitale! După aceea căzu la sânul doamnei, plângând.

Urmă o scurtă tăcere. Frumoasa doamnă, care la început stătuse la îndoială dacă trebuia să înainteze sau nu către Florence, o ţinu la pieptul ei şi o cuprinse atât de strâns cu braţul ca şi când ar fi voit să o liniştească şi să-i dea încredere. Nu spuse însă niciun cuvânt. Se aplecă şi o sărută pe obraz, dar tot fără să spună niciun cuvânt.

— Vreţi să trecem mai departe prin odăi – spuse domnul Dombey – să vedem cum lucrează lucrătorii noştri? Vă rog îngăduiţi-mi, scumpă doamnă.

Spunând aceasta, dădu braţul. doamnei Skewton care privea la Florence prin lornion, ca şi cum ar fi vrut să şi-o închipuie cum ar fi fost dacă i-ar fi putut da – fireşte, din bogatul ei depozit – ceva mai multă inimă şi naturaleţe. Florence plângea încă la pieptul tinerei doamne şi se ţinea strânsă de ea, când auziră pe domnul Dombey spunând din seră:

— S-o întrebăm pe Edith, dar Doamne, unde o fi?

— Edith, scumpa mea! strigă doamna Skewton. Unde eşti? Ştiu eu, îl cauţi pe domnul Dombey. Suntem aici, draga mea.

Frumoasa doamnă se desprinse de Florence şi, apăsând încă o dată buzele pe faţa ei, se retrase grăbită şi se duse spre ei. Florence rămase în picioare în acelaşi loc, fericită, tristă, bucuroasă şi cu ochii scăldaţi în lacrimi, fără a-şi putea da seama cum şi de cât timp fusese pătrunsă de toate aceste simţăminte, dar le simţi pe toate deodată iar, când noua ei mamă se înapoie şi o luă din nou în braţe.

— Florence – spuse doamna în grabă şi privind cu un aer serios la faţa ei – nădăjduiesc că n-ai să începi prin a mă urî.

— Prin a te urî, mamă? strigă Florence, ducându-şi braţele în jurul gâtului ei şi răspunzând privirii ei.

— Sst! începe prin a gândi bine despre mine, spuse frumoasa doamnă. Începe prin a crede că am să încerc să te fac fericită şi că sunt pornită să te iubesc, Florence. La revedere, dragă. O să ne revedem în curând, la revedere! Nu mai rămâne acum aici.

O strânse din nou la pieptul ei – îi vorbi repede dar hotărât – şi Florence o văzu ducându-se în cealaltă cameră.

Acum Florence începu să spere că va învăţa de la noua şi frumoasa ei mamă cum să câştige dragostea tatălui. În somnul din acea noapte, în vechea ei locuinţă, pe care acum i se părea că o pierduse, adevărata ei mamă zâmbea cu o faţă luminoasă spre nădejdile fiicei şi le binecuvânta. Visătoare Florence!

CAPITOLUL XXIX

Doamna Chick deschide ochii

Domnişoara Tox habar n-avea de întâmplările neobişnuite care se desfăşurau în legătură cu casa domnului Dombey. Ea nu ştia nimic de schele, de scări, de oameni legaţi la cap cu batiste, care priveau dinafară prin ferestre, ca nişte spiriduşi zburători sau ca nişte păsări ciudate. Într-o zi din răstimpul acesta plin de întâmplări, îşi lua gustarea de dimineaţă, care cuprindea obişnuitele feluri de mâncare şi anume: o chiflă franţuzească, un ou proaspăt sau cel puţin garantat ca atare, şi un ceainic mic cu ceai, în care punea o linguriţă de argint plină cu ceai pentru domnişoara Tox şi altă linguriţă de argint plină pentru ceainic – o fantezie ce li-e dragă bunelor gospodine. Cum sfârşi, se urcă pe scări la etajul de sus pentru ca să cânte la clavecin valsul păsărelelor, ca să-şi ude şi să-şi îngrijească plantele, să şteargă de praf bibelourile şi, potrivit obiceiului zilnic, să facă din micul ei salon o podoabă a Pieţei Prinţesei.

Pentru a face aceste treburi, domnişoara Tox îşi puse ca de obicei o pereche de mănuşi vechi, de culoarea frunzelor veştede, mănuşi pe care le ascundea de privirea

oamenilor, în sertarul unei mese, în restul timpului. Se apucă apoi de lucru cu multă chibzuială, începând cu valsul păsărelelor, trecu apoi printr-o firească legătură de idei la pasărea ei – un canar umflat în pene, încărcat de ani şi tare jigărit, dar care era un cântăreţ straşnic, după cum ştiau prea bine toţi locatarii din Piaţa Prinţesei. Potrivit programului, se ocupa apoi de micile bibelouri de porţelan şi de hârtiile de prins muişte şi, aşa mai departe. Ajungea în sfârşit la timp la plante, care în general aveau mare nevoie să fie tăiate cu foarfecele pe ici, pe colo, din motive botanice care aveau multă însemnătate pentru domnişoara Tox.

În dimineaţa aceasta domnişoară Tox ajunse totuşi cu întârziere la plante. Vremea era caldă, vântul sufla de la miazăzi şi prin Piaţa Prinţesei trecea o adiere de vară, care mâna gândurile domnişoarei; Tox afară la câmp. Băiatul care făcea serviciul la „Armele Prinţesei” ieşise în stradă cu o găleată şi stropea Piaţa Prinţesei de la un cap la celălalt, făcând diferite desene pe caldarâm. Aceasta dădea pământului acoperit cu buruieni un parfum de prospeţime – un parfum de plante care încolţesc, după cum spunea domnişoara Tox. O rază slabă de soare pătrundea în piaţă, de după colţ, din strada cea mare. Vrăbii fumurii săreau încoace şi încolo, strălucind în clipa când treceau prin raza de lumină, sau se scăldau în ea ca într-un şuvoi de apă. De aurite ce păreau în acea clipă nu s-ar fi zic că se tăvăliseră mai înainte prin funinginea coşurilor.

La fereastra hanului „La Armele Prinţesei”, săreau în ochi reclame pentru berea cu imbahar, pe care erau chipuri de muşterii însetaţi, cufundaţi în spumă sau năuciţi de dopurile sticlelor ce săreau în aer.

Undeva, afară din oraş, se cosea otava şi, deşi mirosul de fân proaspăt cosit avea de străbătut un drum lung până să ajungă aici şi cu toate că avea de luptat cu multe mirosuri de alt soi ce ieşeau din locuinţele oamenilor

săraci (să-i răsplătească Dumnezeu pe onorabilii domni care apără cu dârzenie existenţa mahalalelor sărăcăcioase, ca o parte integrantă a înţelepciunii strămoşilor şi care fac tot ce pot ca să le păstreze aşa mizerabile cum sunt), totuşi adierea lui slabă răzbătea până în Piaţa Prinţesei, încărcată cu şoapte ale firii şi ale aerului sănătos, aşa cum ajunge chiar printre prizonieri şi puşcăriaşi, printre deznădăjduiţi şi asupriţi, în ciuda consilierilor municipali şi a nobililor, la al căror semn înţelept – şi cât de bine ştiu ei să facă semne – lumea se opreşte în loc din mersul ei.

Domnişoara Tox şedea pe pervazul ferestrei şi se gândea la tatăl ei mort – domnul Tox, de la departamentul vamal al serviciilor publice – şi la copilăria ei petrecută într-un port la mare, înconjurată de catran rece şi într-o atmosferă oarecum de ţară. Era cufundată în amintirile duioase ale pajiştilor de altă dată care străluceau de gălbenele, de parcă ar fi fost nişte ceruri răsturnate presărate cu stele de aur. Îşi amintea cum împletea lanţuri din tulpini de păpădie pentru tineri îmbrăcaţi în nankin, care îi făgăduiseră statornicie veşnică şi cât de repede se veştejiseră şi se rupseseră acele lanţuri.

Şezând pe pervazul ferestrei şi privind afară la vrăbii şi la razele de soare, domnişoara Tox îşi amintea de asemeni de buna ei mamă – sora proprietarului capului pudrat şi cu coaidă – moartă din pricina virtuţilor şi a reumatismului. Câteodată, un om cu picioarele groase şi cu o voce aspră, purtând pe cap un coş greu care-i turtea pălăria şi i-o prefăcea într-un colac negru, venea prin Piaţa Prinţesei, strigând că are flori de vânzare. Micuţele şi plăpândele lui margarete tremurau la fiecare strigăt ce-l scotea, ca şi când le-ar fi speriat un căpcăun care ar umbla după copii.

Atunci amintirile din timpul verii năvăleau cu atâta putere în inima domnişoarei Tox, încât o făceau să dea din cap şi să murmure că îmbătrânise chiar înainte ca să-şi fi

dat seama, ceea ce de altfel părea să fie adevărat.

Visătoare cum era, gândurile ei rătăcitoare ajunseră pe urma domnului Dombey, poate pentru că maiorul se înapoiase acasă în locuinţa lui de peste drum şi tocmai o salutase de la fereastră. Ce altă pricină ar fi putut să aibă domnişoara Tox pentru a face legătură între domnul Dombey, zilele ei de vară şi lanţurile de păpădie? O fi el oare mai vesel acum, se întrebă domnişoara Tox. Se împăcase el oare cu hotărârile sorţii? Oare se va mai recăsători şi dacă da, cu cine, cu ce fel de femeie, de data aceasta?

Pe când gândurile o purtau astfel, o roşeaţă îi năpădi faţa – era vreme călduroasă – şi, când întoarse capul, fu mirată văzându-şi chipul gânditor în oglinda deasupra căminului. Domnişoara Tox se făcu şi mai roşie la faţă când văzu o trăsurică intrând în Piaţa Prinţesei şi oprindu-se în faţa uşii ei. Se ridică, luă în grabă foarfecele şi, ajungând în cele din urmă ta, plante, păru foarte ocupată cu ele, când intră în odaie doamna Chick.

— Ce mai face prietena mea cea mai dulce? exclamă domnişoara Tox, cu braţele întinse.

În înfăţişarea celei mai dulci prietene a domnişoarei Tox apăru puţină semeţie; ea o sărută totuşi pe domnişoara Tox şi spuse:

— Lucreţio îţi mulţumesc, sunt destul de bine. Nădăjduiesc că şi tu eşti bine. Hm!

Doamna Chick avu de luptat cu o tuse uşoară, dar ciudată şi monosilabică, un fel de abecedar al tusei, sau un fel de introducere la arta de a tuşi.

— Ai venit foarte devreme şi ce drăguţ e asta din partea ta, scumpa mea! urmă domnişoara Tox. Ai luat micul dejun?

— Mulţumesc, Lucreţio – spuse doamna Chick – l-am luat. L-am luat devreme, împreună cu fratele meu care s-a întors acasă. Pe când spunea aceasta, huria doamnă,

curioasă să ştie ce se petrece în Piaţa Prinţesei, privea de jur-împrejurul pieţei.

— Nădăjduiesc că îi e mai bine acum, draga mea, bâlbâi domnişoara Tox.

— Îi e mult mai bine, mulţumesc. Hm!

— Scumpa mea Luiză trebuie să se îngrijească de tuşea asta, observă domnişoara Tox.

— N-are nicio importanţă, răspunse doamna Chick. E mai mult din pricina schimbării vremii. Trebuie să ne aşteptăm la schimbare.

— La schimbarea vremii? întrebă domnişoara Tox în naivitatea ei.

— La tot felul de schimbări, răspunse doamna Chick. Fireşte, trebuie să ne aşteptăm la aşa ceva. Este o lume a schimbărilor. M-ar surprinde oricine, foarte mult, Lucreţio, şi m-ar face să-mi schimb părerea despre inteligenţa lui, dacă ar încerca să tăgăduiască sau să scape din vedere ceea ce este în afară de orice îndoială. Schimbare! exclamă doamna Chick, cu tonul sever al unui filosof. Doamne-Dumnezeule, este oare ceva pe lume care să nu se schimbe? Chiar şi viermele de mătase, care sunt sigură că nu se sinchiseşte de astfel de treburi, se schimbă şi el necontenit şi ia tot felul de chipuril neaşteptate.

— Luiza mea – zise blinda domnişoară Tox – izbuteşte întotdeauna în felul ei de a ilustra cele ce spune.

— Eşti aşa de drăguţă, Lucreţio – răspunse doamna Chick, puţin cam înduioşată – că spui asta şi sunt încredinţată că o şi gândeşti. Nădăjduiesc că nu vo. În avea de ce să ne schimbăm părerea una despre cealaltă, Lucreţio.

— Nu mă îndoiesc de asta, răspunse domnişoara Tox.

Doamna Chick tuşi la fel ca mai înainte şi trase linii pe covor, cu vârful de fildeş al umbrelei. Domnişoara Tox, care cunoştea bine de tot pe frumoasa ei prietenă şi ştia că din pricina vreunei oboseli sau a vreunei supărări oricât de

uşoare era gata să cadă într-o mânie înecată într-un potop de vorbărie, se folosi de pauză pentru a schimba vorba.

— Iartă-mă, scumpa mea Luiza – spuse domnişoara Tox – dar nu cumva am zărit, afară de trăsură, silueta domnului Chick?

— Ba da, e în trăsură – spuse doamna Chick – dar lasă-l să stea lacolo, te rog. Îşi are ziarul lui şi poate să şadă acuma acolo, mulţumit, cel puţin două ceasuri de aici înainte. Vezi-ţi mai departe de florile tale, Lucreţio, şi dă-mi voie să şed aci şi să mă odihnesc.

— Luiza mea ştie – spuse domnişoara Tox – că între prietene ca noi nu poate fi vorbea de niciun fel de fasoane. De aceea… De aceea domnişoara Tox îşi termină fraza, nu prin cuvinte ci prin fapte. Punându-şi din nou mănuşile pe care le scosese şi înarmându-se din nou cu foarfecele, începu să taie şi să cureţe plantele cu o precizie microscopică.

— Florence s-a înapoiat şi ea acasă – spuse doamna Chick, după ce tăcuse câteva clipe, cu capul aplecat într-o parte şi făcând desene cu umbrela pe duşumea – şi fireşte, Florence este mult prea mare acum ca să ducă mai departe viaţa singuratică cu care a fost obişnuită. Fireşte, este prea mare! Nu poate fi nicio îndoială în această privinţă. Aş avea foarte puţin respect pentru oricine şi-ar îngădui să aibă altă părere. Chiar dacă eu însămi aş dori să fie altfel, tot n-aş putea să-mi respect dorinţa. Nu trebuie să ne lăsăm stăpâniţi de simţămintele noastre până într-atâta.

Domnişoara Tox fu de aceeaşi părere, fără totuşi să fi rămas lămurită cu privire la înţelesul celor spuse de doamna Chjck.

— Dacă ea e o fată ciudată, spuse doamna Chick, şi dacă fratele meu Paul, după toate întâmplările astea triste şi după toate dezafnăgirile grozave pe care le-a îndurat, nu se simte la largul lui în tovărăşia ei, atunci ce-i de spus? Că

el trebuie să facă o sforţare.

Că el este nevoit să facă o sforţare. Am fost întotdeauna o familie vestită prin sforţările noastre. Paul este capul familiei şi a rămas aproape singurul reprezentant al ei, pentru că eu – ce sunt eu? – eu nu însemn nimic.

— Prea scumpa mea prietenă, spuse domnişoara Tea în chip de mustrare.

Doamna Chick îşi şterse lacrimile oare, pentru o clipă, îi înecară ochii şi apoi urmă:

— Prin urmare, el este nevoit, mai mult ca oricând, să facă o sforţare. Şi, deşi faptul că a şi făcut-o este pentru mine o lovitură, deoarece de felul meu sunt o fiinţă slabă şi neştiutoare, ceea ce fireşte numai o binecuvântare nu este şi adesea aş dori ca inima mea să fie o placă de marmură sau o piatră de caldarâm…

— Dulcea mea Luiză, o mustră din nou domnişoara Tox.

— Totuşi, pentru mine este un triumf să ştiu că el şi-a rămas atât de credincios lui însuşi şi numelui de Dombey deşi, fireşte, ştiam asta de mult. Nădăjduiesc doar – spuse doiamna Chick, după o pauză să fie şi ea demnă de numele lui.

Domnişoara Tox umplu, dintr-o cană cu apă, o stropitoare mică verde şi, când, în timp ce făcea aceasta, îşi ridică din întâmplare ochii, fu atât de mirată de expresia ce apăruse pe faţa doamnei Chick şi oare se aţinti asupra ei, încât puse repede stropitoarea pe masă şi se aşează lângă prietena ei.

— Scumpa mea Luiză – zise domnişoara Tox – ar fi. oare pentru tine o cât de mică mulţumire diacă aş îndrăzni să-ţi spun, în legătură cu aceasta, părerea că eu, ca o femeie neştiutoare ce sunt, socotesc că dulcea ta nepoată făgăduieşte foarte mult. În toate privinţele?

— Ce vrei să spui, Lucreţio? întrebă doamna Chick,

cu un aer înţepat. La care din părerile mele te referi, scumpa mea?

— Că ea are să fie demnă de numele ei, draga mea, replică domnişoara Tox.

— Dacă – spuse doamna Chick, cu o răbdare măreaţă – n-am vorbit destul de limpede, Lucreţio, vina este fireşte a mea. Poate că nimic nu mă silea să vorbesc în niciun fel afară doar de legătura sufletească dintre noi, care, nădăjduiesc mult, Lucreţio – nădăjduiesc cu toată încrederea – că nu va fi tulburată de nimic. Pentru că, de ce aş mai face altceva? N-am de ce, şi ar fi chiar fără rost. Dar vreau să vorbesc pe şleau, Lucreţio, şi de aceea, pentru ia mă întoarce la părerea mea, te rog să crezi că nu am avut

/ câtuşi de puţin de gând să vorbesc de Florence.

— Adevărat? spuse domnişoara Tox.

— Nu, spuse doamna Chick scurt şi hotărât.

— Iartă-mă, scumpa mea – reluă blinda ei prietenă

— Dar poiate că n-am înţeles. Mi-e teamă că sunt proastă.

Doamna Chick privi de jur-împrejurul camerei şi apoi peste drum, la plante, la pasăre, la stropitoare şi aproape la tot ce-i cădea sub ochi, afară de domnişoara Tox. În sfârşit îşi îndreptă privirea spre pământ, oprind-o în treacăt doar o clipă, asupra domnişoarei Tox şi spuse, cu sprâncenele ridicate şi privind acum către covor:

— Când spun, Lucreţio, ca să fie demnă de numele lui, vorbesc despre a doua soţie a fratelui meu Paul. Mi se pare că ţi-am spus, chiar dacă nu cu cuvintele pe care le folosesc acum, că el are de gând să se recăsătorească.

Domnişoara Tox părăsi în grabă locul unde stătea şi se întoarse ha plantele ei, începând să taie frunze şi cotoare cu tot atât de puţină grijă ca un bărbier care tunde capete de oameni săraci.

— Dacă ea va preţui îndeajuns cinstea ce i se face

— Spuse doamna Chick cu mândrie – o să vedem. Nădăjduiesc că o va preţui. Suntem ţinuţi pe lumea asta să gândim bine unul de altul şi de aceea nădăjduiesc că va fi în stare să o preţuiască. Mie personal nu mi s-a cerut sfatul. Dacă aş fi fost întrebată, nu mă îndoiesc că sfatul meu n-ar fi fost luat în seamă şi de aceea e nesfârşit mai bine aşa cum s-au petrecut lucrurile. Mie îmi pare mai bine că s-a întâmplat totul aşa.

Domnişoara Tox, cu capul plecat, tot vedea de plante. Doamna Chick, dând din timp în timp şi cu putere din cap, tot vorbea ca şi când ar fi vrut să înfrunte pe cineva.

— Dacă fratele meu Paul s-ar fi sfătuit cu mine, ceea ce face câteodată, sau mai bine zis obişnuia să facă din când în când, pentru că, fireşte, acum nu o mai face şi aceasta mă descarcă de orice răspundere-spuse cu nervozitate doamna Chick – pentru că, slavă Domnuv lui nu sunt geloasă… Aci doamna Chick vărsă iarăşi lacrimi. Dacă fratele meu Paul ar fi venit la mine şi mi-ar fi spus: „Luizo, ce fel de calităţi m-ai sfătui să caut la o soţie?” eu i-aş fi răspuns fireşte: „Paul, tu trebuie să cauţi familie, trebuie să cauţi frumuseţe, trebuie să cauţi demnitate, trebuie să cauţi relaţii!” Acestea sunt cuvintele pe care le-aş fi întrebuinţat ca răspuns. După aceea, m-ai fi putut duce la eşafod – spuse doamna. Chick ca şi când aşa ceva ar fi fost de aşteptat – dar eu tot aceleaşi cuvinte le-aş fi folosit. I-aş fi spus: „Paul! Tu să te căsătoreşti a doua oară fără familie? Tu să te căsătoreşti fără frumuseţe? Tu să te căsătoreşti fără demnitate? Tu să te căsătoreşti fără relaţii? Nimeni pe lume, fie chiar nebun, n-ar visa să îndrăznească măcar să nutrească un astfel de gând nerod!”

Domnişoara Tox se opri din treaba ei şi, cu capul vârât între plante, ascultă cu luare-aminte. Poate că îşi închipuia că în această ieşire pătimaşă şi în căldura cu care vorbise doamna Chick ar fi putut să întrezărească o

nădejde pentru ea.

— Astfel aş fi vorbit eu – continuă discreta doamnă – pentru că sunt încredinţată că nu sunt o proastă. Nu mă aştept să fiu socotită ca o femeie înzestrată cu o deşteptăciune neobişnuită, deşi mi se pare că unii oameni au fost destul de ciudaţi ca să mă socotească ca atare; o femeie ca mine, de care se face atât de puţin caz, s-ap lepăda de altfel destul de curând de un astfel de gând şi totuşi sunt încredinţată că nu sunt chiar o dobitoacă. Şi să mi se spună *mie* – spuse doamna Chick, cu un dispreţ de neînchipuit – că fratele meu ar putea fi în stare să se gândească la putinţa unei căsătorii cu cineva – puţin îmi pasă cine ar fi acea femeie (în această scurtă propoziţiune ea fu mai aspră şi mai hotărâtă decât în toată cuvântarea ei) – care să nu aibă aceste calităţi indispensabile, aceasta ar însemna să jignească adânc bunul meu simţ, tot atât ca şi cum cineva mi-ar spune că m-am născut elefant şi am fost crescută ca un elefant, ceea ce poate mi se va spune în curând, spuse doamna Chick cu resemnare. Asta nu m-ar surprinde de loc. Mă aştept şi la asta.

În clipa de tăcere care urmă, foarfecele domnişoarei Tox mai ţăcăni slab o dată sau de două ori, dar faţa domnişoarei Tox nu putea fi văzută; doar rochia ei de dimineaţă se mişcă. Doamna Chick privi pieziş la ea, printre plantele care-i ascundeau faţa şi continuă să spună, pe un ton de adevărată convingere, ca şi cum s-ar fi oprit asupra unui fapt ce nici nu avea nevoie să mai fie formulat.

— Aşadar, se înţelege de la sine, fratele meu a făcut ceea ce era de aşteptat de la el şi ceea ce orişicine ar fi putut să prevadă că avea să facă dacă se va recăsători. Mărturisesc că pe mine asta m-a cam surprins, deşi, în mod plăcut, pentru că, atunci când Paul a părăsit Londra, nici nu mi-a trecut prin gând că el ar putea să facă vreo legătură în afara Londrei şi desigur că nici nu avea vreuna, la plecarea lui de aci. Totuşi, legătura pare să fie foarte

potrivită, din toate punctele. de vedere. Nu mă îndoiesc că mama este o persoană distinsă şi elegantă; n-am niciun drept să discut planul de a trăi împreună cu ei; asta-i treaba lui Paul, nu a mea. Cât priveşte alegerea făcută de Paul, eu nu am văzut decât portretul ei şi trebuie să spun că pare să fie într-adevăr frumoasă. Are şi un nume frumos, spuse doamna Chick, dând din cap cu energie şi aşezându-se mai bine în fotoliu. După părerea mea, Edith este un nume puţin obişnuit şi, în acelaşi timp, distins.

Prin urmare, Lucreţio, n-am nicio îndoială că o să fii fericită să auzi că nunta va avea loc foarte curând; fireşte, o să fii fericită – iarăşi o apăsare puternică pe ultimele cuvinte – şi sper că eşti încântată de această schimbare în viaţa fratelui meu, care în atâtea rânduri ţi-a arătat o delicată atenţiune.

Domnişoara Tox nu răspunse prin cuvinte, ci se mulţumi să ridice stropitoarea cu o mână tremurătoare şi să privească distrată în jur ca şi cum ar fi cercetat care anume dintre mobilele ei ar avea nevoie să fie udate. Cum tocmai în clipa acestei crize sentimentale a domnişoarei Tox se deschise uşa, ea tresări, începu să râdă cu hohote şi căzu în bpaţele persoanei care intra; din fericire, tot atât de insensibilă faţă de indignarea doamnei Chick ca şi fată de maiorul care, de la fereastra de peste drum, mânuia ager binoclul şi pe a cărui faţă se putea citi o bucurie mefistofelică.

Nu la fel se simţi negrul surghiunit, sprijinitorul înmăpmurit al trupului leşinat al domnişoarei Tox. Urcând direct, la etaj, la domnişoara Tox, pentru a-i cere politicos noutăţi despre sănătate (în executarea întocmai a poruncilor răutăcioase ale maiorului), el se nimeri să ajungă în faţa uşii tocmai în clipa potrivită ca să prindă în braţe gingaşa povară şi să primească pe ghete conţinutul micii stropitori. Amândouă aceste împrejurări, împreună cu faptul că-şi dădea seama că e supravegheat

îndeaproape de către maior

— Care, furios, îl amenințase ca de obicei că are să-i rupă oasele dacă va face vreo greşeală – se înlănțuiau pentru a face din el o întruchipare jalnică de chin sufletesc şi tpupesc.

Acest străin nenorocit rămase astfel câteva clipe, strângând pe domnişoara Tox în braţe, cu o putere care nu se potrivea de loc cu faţa uluită; în timp ce sărmana doamnă lăsa să se scurgă încet pe el până şi ultimele picături de apă din mica stropitoare, ca şi când el ar fi fost o delicată plantă exotică – ceea ce de fapt şi era

— Şi carte ar fi putut să înflorească în timp ce cădea pe ea această ploaie neliniştită. În sfârşit, doamna

Chick, recâştigând prezenţa de spirit necesară pentru a interveni, îi porunci să culce pe domnişoara Tox pe sofa şi să plece. Exilatul supunându-se fără întârziere, ea se apucă să aducă iar pe domnişoara Tox în simţiri.

În purtarea doamnei Chick nu se vedea totuşi nimic din acel interes amabil care era firesc fiicelor Evei, x atunci când sunt chemate să se ajute una pe alta. Nimic din acea francmasonerie prin care, în caz de leşin, ele sunt legate de obicei ca adevărate surori. Mai degrabă întocmai cum ar face un călău care aduce în simţire pe victimă, înainte de a o executa – cum era obiceiul să se facă în timpurile fericite de altă dată, pentru care toţi oamenii adevăraţi poartă veşnic doliu – tot aşa şi doamna Chick îi dădu domnişoarei Tox să miroasă o sticluţă cu săruri, o bătu peste mâini, îi turnă apă rece pe faţă şi îi aplică toate celelalte leacuri dovedite a fi bune în astfel de împrejurări. Când, în sfârşit, domnişoara Tox deschise ochii şi încetul cu încetul reveni la viaţă şi îşi recăpătă cunoştinţa, doamna Chick plecă de lângă ea ca de lângă un criminal şi, răsturnând precedentul cu regele ucis al Danemarcei, o privi mai mult cu mânie decât cu durere.

— Lucreţio! spuse doamna Chick. Nu vreau să încerc

să ascund ceea ce simt. Ochii mei s-au deschis dintr-odată. N-aş fi crezut asta, chiar dacă mi-ar fi spus-o un sfânt.

— Sunt nebună că am cedat slăbiciunii mele, bâlbâi domnişoara Tox. O să-mi fie mai bine numaidecât.

— O să-ţi fie mai bine numaidecât, Lucreţio! repetă doamna Chick, cu un dispreţ fără margini. Crezi tu că sunt oarbă, sau îţi închipui că am dat în mintea copiilor? Nu, Lucreţio! Slavă Domnului, nu!

Domnişoara Tox aruncă prietenei ei o privire rugătoare şi deznădăjduită şi-şi acoperi faţa cu batista.

— Dacă cineva mi-ar fi spus asta ieri, sau chiar numai acum o jumătate de oră – spuse doamna Chick foarte înţepată – cred că aş fi fost ispitită aproape să-l dobor la pământ. Lucreţia Tox, ochii mei s-au deschis dintr-odată asupra dumitale. Balanţa a căzut în ochii mei – aci doamna Chick îşi închipui o balanţă imaginară de felul celor ce se folosesc în băcănii. Orbirea încrederii mele s-a sfârşit, Lucreţio. Ai abuzat de ea, m-ai înşelat şi acum e cu neputinţă să mai scapi, te asigur.

— Oh! La ce vrei să faci aluzie cu atâta cruzime, draga mea? întrebă domnişoara Tox cu ochii în lacrimi.

— Lucreţio – spuse doamna Chick – întreabă-ţi propria ta inimă. Eu trebuie să te rog să nu-mi mai vorbeşti în chipul ăsta familiar pe care l-ai folosit chiar acum. Eu mai am încă puţin respect pentru mine însămi, deşi tu ai putea să crezi altfel.

— Oh! Luizo! – strigă domnişoara Tox – cum poţi să-mi vorbeşti astfel?

— Cum pot să-ţi vorbesc astfel? ripostă doamna Chick care, neavând la îndemână niciun argument deosebit pentru *a* se sprijini pe el, se bizuia mai mult pe repetarea aceloraşi cuvinte, pentru a obţine efecte zdrobitoare. Aşa! Pot foarte bine să-ţi vorbesc aşa, fireşte.

Domnişoara Tox plângea cu hohote de-ţi făcea milă.

— Ce idee la tine – spuse doamna Chick – să te

încălzeşti la căminul fratelui meu ca un şarpe şi să te furişezi prin mine în sufletul lui, ca să-i câştigi încrederea, cu gândul să poţi făuri în scurt timp planuri în legătură cu persoana lui şi să laşi să-ţi treacă prin cap că el ar putea să se căsătorească cu *tine*! Asta-i o idee – spuse doamna Chick cu o mândrie usturătoare – a cărei nerozie aproape că întrece viclenia ei.

— Te rog, Luizo – o imploră domnişoara Tox – nu-mi spune lucruri atât de îngrozitoare.

— Lucruri îngrozitoare? repetă doamna Chick. Lucruri îngrozitoare! N-ai dat chiar acum dovadă, Lucreţio, că nu eşti în stare să-ţi stăpâneşti simţămintele nici chiar faţă de mine, pe care ai reuşit să mă orbeşti?

— Eu nu m-am plâns de loc, spuse domnişoara Tox, oftând adânc. N-am spus nimic. Dacă am fost oarecum copleşită de ştirea ce mi-ai dat-o, Luizo, şi dacă mi-a trecut cândva prin minte că domnul Dombey avea oarecare înclinare pentru mine, nu *tu* eşti aceea care trebuie să mă osândeşti., c.

— Are aerul să spună – spuse doamna Chick, adresându-se mobilelor din cameră cu o privire resemnată şi rugătoare – are aerul să spună – asta-i bună – că eu am încurajat-o!

— Nu vreau să-ţi fac la rândul meu reproşuri, scumpă Luizo – spuse domnişoara Tox, oftând din nou – şi nici nu vreau să mă plâng, dar în slujba apărării mele…

— Da – strigă doamna Chick, privind iarăşi de jur-împrejur prin odaie, cu un surâs profetic – asta e ceea ce vrea să spună ea. O ştiam! Ai face mai bine s-o spui pe şleau. Spune! Fii sinceră, Lucreţia Tox – spuse doamna Chick, cu o seriozitate plină de deznădejde – ori ce-ar fi.

— În interesul apărării mele – bâlbâi domnişoara Tox – şi numai în interesul apărării mele împotriva grelelor cuvinte ce mi-ai spus, scumpa mea Luiză, te-aş întreba numai dacă n-ai încurajat adesea o astfel de iluzie şi, orice-

am spune noi acum, nu m-ai lăsat să înţeleg că s-ar putea întâmpla într-o bună zi?

— Este o limită – spuse doamna Chick, ridicându-se, dar nu ca şi când ar fi vrut să rămână pe loc, ci ca şi cum ari fi vrut să-şi ia zborul până sus la cer – dincolo de care răbdarea devine ridicolă, dacă nu vinovată. Eu pot să îndur multe, dar nu prea multe. Nu ştiu ce fatalitate apăsa asupra mea când am intrat astăzi în casa asta, dar aveam, o presimţire, o presimţire rea – spuse doamna Chick cu un fior – că are să se întâmple ceva. Şi cât de îndreptăţită a fost această presimţire, Lucreţio, de vreme ce încrederea mea de atâţia ani este acum distrusă într-o clipă, de vreme ce ochii mei s-au deschis dintr-odată şi a trebuit să te văd cum îţi dai arama pe faţă! Lucreţio, m-am înşelat în privinţa ta! Este mai bine pentru amândouă ca totyl să se sfârşească între noi, aici. Îţi doresc tot binele şi ţi-l voi dori întotdeauna. Dar ca o femeie care doreşte să-şi rămână credincioasă sie însăşi, în poziţia ei mol destă, oricare ar fi sau n-ar fi această poziţie, şi în calitate de soră a fratelui meu şi, în calitate de cumnată a soţiei fratelui meu, şi ca rudă prin alianţă a mamei soţiei fratelui meu şi – ipot să-mi permit să adaug – şi ca o Dombey, nu pot să-ţi doresc nimic altceva decât: la revedere.

Cu aceste cuvinte, spuse cu o amabilitate tăioasă, totuşi moderată şi îndulcită de un aer de înaltă probitate morală, vorbitoarea se îndreptă spre uşă. Acolo, ea înclină rece din cap, asemenea unei năluci sau unei statui şi astfel se retrase spre trăsură, ca să caute sprijin şi mângâiere în braţele domnului Chick, stăpânul ei.

Aceasta se potrivea doar la figurat, deoarece braţele – domnului Chick erau de fapt ocupate cu ziarul pe care-l* citea. Acest domn nici nu ridică ochii spre soţia lui, ci o privi doar pieziş. Nici nu-i spuse vreun cuvânt de mângâiere. Pe scurt, rămase citind şi fredonând crâmpeie de arii, privind doar câteodată la ea pe furiş, fără să scoată

niciun cuvânt, nici bun, nici rău, nici indiferent.

În acest timp doamna Chick se umfla în pene şi dădea din cap îmbufnată ca şi când ar tot fi repetat Lucreţiei Tox formula ei solemnă de adio. În sfârşit, rosti cu voce tare:

— Oh! Cât de mult mi s-au deschis ochii astăzi!

— Cât de mult ţi s-au deschis ochii, scumpa mea! repetă domnul Chick.

— Oh, nu-mi vorbi i spuse doamna Chick. Dacă tu poţi răbda să mă vezi în halul ăsta şi să nu mă întrebi ce s-a întâmplat, mi-ai bine taci pentru totdeauna

— Ce s-a întâmplat, scumpa mea? întrebă domnul Chick.

— Câine ar fi putut crede – spuse doamna Chick, ca şi cum ar fi vorbit singurăcă ei i-a putut trece cândva prin cap gândul păcătos de a intra în familia noastră, căsătorindu-se cu Paul? Cine ar fi crezut că atunci când se juca de-ia caii cu scumpul nostru copilaş care acum e în mormânt – mie nu mi-a plăcut niciodată acest lucru pe vremea aceea – ea ascundea un astfel de plan perfid? Mă mir că nu i-a fost vreodată frică că o să i se întâmple ceva. A avut prea mare noroc că nu i s-a întâmplat nimic.

— De fapt eu am crezut, scumpa mea – spuse domnul Chick încet, după ce-şi frecă câtva timp nasul cu ziarul – că tot timpul până în dimineaţa asta, tu urmăreai acelaşi ţel cu ea şi te gândeai că ar fi destul de potrivit dacă acest ţel ar fi putut să fie dus la bun sfârşit.

Doamna Chick izbucni deodată în pliins şi-i spuse domnului Chick că mai bine ar călca-o în picioare decât să-i vorbească astfel.

— Dar acum am terminat cu Lucreţia Tox, spuse doamna Chick, după ce dădu timp de câteva minute frâu liber simţămintelor ei, ceea ce îl înspăimântă grozav pe domnul Chick. Pot îndura să pierd încrederea lui Paul în favoarea cuiva, care nădăjduiesc şi sunt chiar încredinţată că o merită, şi cu care el are tot dreptul s-o înlocuiască pe

sărmana Fanny, dacă aşa îi este pe plac; pot îndura să-mi spună în felul lui rece despre o astfel de schimbare în planurile Lui, fără să mă fi consultat, înainte ca totul să fi fost aranjat şi hotărât, clar nu pot să rabd să fiu înşelată, şi de aceea cu Lucreţia Tox am sfârşit-o. E mai bine aşa – spuse doamna Chick cu cucernicie mult în ai bine aşa. Va trebui să mai treacă mult timp până ce să mă pot simţi bine alături de ea, după această descoperire; şi acum, când Paul este pe punctul de a trăi pe picior mare şi printre oameni de condiţie, nu ştiu dacă ea1 i-ar fi fost îndeajuns de prezentabilă şi nu m-ar fi compromis. Există o providenţă în orişice, care aranjează totul în bine; eu am fost tare încercată astăzi dar, la urma urmei, nu-mi pare rău.

În acest spirit creştinesc, doamna Chick îşi şterse ochii de lacrimi, îşi potrivi rochia şi rămase astfel ca o fiinţă oare suferă în linişte o mare nedreptate. Domnul Chick simţind, fără îndoială, cât de neînsemnat era, folosi primul prilej pentru a coborî din trăsură la un colţ de stradă şi plecă fluierând cui capul vârât între umeri şi cu mâinile în buzunare.

În acest timp sărmana excomunicată, domnişoara Tox, care, chiar dacă ar fi fost o linguşitoare slugarnică şi un taler cu două fete, era cel puţin o fiinţă cinstită şi-l statornică, oare nutrise întotdeauna o prietenie credincioasă pentru acuzatoarea ei şi fusese într-adevăr prinsă cu totul de devotamentul ei pentru măreţia domnului Dombey, în acest timp biata excomunicată, domnişoara Tox, îşi udă plantele cu lacrimile ei şi simţi că în Piaţa Prinţesei se lăsase iarna.

CAPITOLUL XXX

Răstimpul dinaintea căsătoriei

Casa vrăjită nu mai era în fiinţă. Muncitorii pătrunseseră în ea şi ciocăneau/ făceau larmă, tropăiau şi alergau pe scări, în sus şi în jos, cât era ziua de mare,

ţinându-l pe Diogene care lătra de la răsăritul până la asfinţitul soarelui într-un neîncetat paroxism, căci era încredinţat că duşmanul lui, reuşind să-l învingă, jefuia acum casă, într-o sfidare triumfătoare. La început, nu fu nicio schimbare mai de seamă în felul de viaţă al lui Florence. Noaptea, când muncitorii plecau, casa era iarăşi tristă şi goală. Florence, ascultând glasurile lor răsunând ca un ecou prin vestibul şi pe scări în clipa când plecau, îşi înfăţişa îţi minte casele lor vesele şi pe copiii care îi aşteptau şi era bucuroasă la gândul că ei erau veseli şi mulţumiţi când se duceau acasă.

Întâmpina tăcerea serii ca pe un vechi prieten, dar înfăţişarea acestei tăceri era acum alta şi-i o privea cu mai multă prietenie. Era plină de nădejdi. Frumoasa doamnă care o liniştise şi o mângâiase, chiar în odaia în care inima îi fusese atât de greu rănită, înfăţişa pentru ea o făgăduinţă. Umbre blânde ale unor zori de viaţă luminoasă o învăludau în amurgul zilelor şi îi erau tovarăşe binevenite. O duceau cu gândul la ceea ce va fi vi & ţa pentru ea când va fi recâştigat, încetul ou încetul, dragostea tatălui ei „şi totul, sau cel puţin o mare parte din ce pierduse în acea tristă zi, în care dragostea mamei se stinsese, odată cu ultima ei suflare pe obrajii copilei.

Când privea la copiii cu obrajii rumeni, vecinii ei, o simţire nouă şi dragă o cuprindea la gândul că în curând va putea să vorbească cu ei şi se vor putea cunoaşte unii pe alţii; că nu se va mai feri, ca în trecut, să se arate în faţa lor, de teamă ca nu cumva înfăţişarea ei, stând acolo singură, în rochia ei neagră, să-i întristeze.

Nici gândul la noua ei mamă, nici dragostea şi încrederea în ea, care umpleau inima curată a lui Florence, nu o puteau împiedica să iubească, din ce în ce mai mult, pe mama ei moartă. Nu se temea că i-ar putea opune o rivală în inima ei. Ea ştia că floarea cea nouă ia naştere din rădăcina adânc crescută şi îngrijită, de mult, cu drag.

Fiecare cuvânt prietenos ce ieşise din gura frumoasei doamne răsuna în urechile lui Florence ca un ecou al glasului care amuţise şi se stinsese de mult. Cum putea dragostea unei fiinţe vii să o facă să iubească mai puţin această amintire, care cuprindea pentru ea tot ce era duioşie şi dragoste părintească.

Într-o zi, Florence stătea citind în odaia ei şi se gândea la frumoasa doamnă şi la vizita ce i-o făgăduise pe curând. Ceea ce citea în carte se învârtea tocmai în jurul unui subiect asemănător. Când ridică ochii de pe carte, o văzu stând în prag.

— Mamă! strigă Florence ieşiindu-i înainte voioasă. Ai venit.

— Nu încă mamă! răspunse doamna cu un zâmbet serios, în timp ce cuprinse cu braţul gâtul lui Florence.

— Dar vei fi în curând, strigă Florence.

— Foarte curând, Florence, foarte curând.

Edith aplecă puţin capul şi obrazul ei atinse obrazul înfloritor al lui Florence. Apoi rămase câteva1 clipe tăcută. Duioşia purtării ei o mişcă acum pe Florence, mai mult decât. atunci când se întâlniseră întâia oară.

Doamna o duse pe Floremee la un scaun şi se aşeză lângă ea. Florence îi privi faţa, minunându-se de frumuseţea ei şi lăsându-şi bucuroasă mâna în mâna ei.

— Ai fost tot singură, Florence, de când am fost aici ultima oară?

— O, da! răspunse Florence în grabă, surâzând.

Apoi, sub privirea deosebit de serioasă a noii ei mame, aţintită cu atenţie şi cu un aer gânditor asupra feţei ei, şovăi şi lăsă ochii în jos.

— Eu, eu… sunt obişnuită să fiu singură – spuse Florence – asta nu mă supără de loc. Di. şi cu mine petrecem zile întregi împreună. Ar fi putut spune tot atât de bine săptămâni şi luni! întregi.

— Di e camerista dumitale, dnaga mea?

— Di e câinele meu, mamă, spuse Florence. Pe camerista mea o cheamă Suzana.

— Şi acestea sunt camerele tale, spuse Edith, privind de juir împrejur. Deunăzi nu mi-au fost arătate. Trebuie să le renovăm. Trebuie să fie cele mi-ai frumoase din toată casa.

— Dacă mi-ar fi îngăduit să fac un schimb, mamă – răspunse Florence – e o cameră la etaj care mi-ar plăcea mult mai mult.

— Nu e oare asta destul de sus, fetiţă scumpă? întrebă Edith surâzând.

— Cealaltă era camera fratelui meu – spuse Florence – şi ţin foarte mult la ea. Voiam să vorbesc cu tata despre asta, când am venit acasă şi am găsit lucrătorii aici, şi am văzut că se schimbă totul, dar… Florence lăsă ochii în jos de teamă ca nu cumva aceeaşi. privire întâlnită mai înainte, să o facă să-şi piardă iarăşi cumpătul… dar mi-a fost teamă să nu-l întristeze. Însă cum dumneata mi-ai spus că vii înapoi curând, mamă, şi cum eşti stăpână pe toate iadei, m-am hotărât să-mi iau îndrăzneala să te rog pe dumneata.

Edith, cu ochii ei strălucitori aţintiţi asupra lui Florence, privi la ea până ce, Florence ridicându-şi faţa, Edith, la rândul ei, lăsă ochii la pământ. Abia atunci îşi dădu seama Florence cât de deosebită era frumuseţea acestei femei de ceea ce bănuise ea. Şi-o închipuise mândră şi semeaţă, dar acum înfăţişarea ei era atât de blândă şi de cuceritoare, încât n-ar fi putut să-i inspire mai multă încredere, chiar dacă ar fi fost de aceeaşi vârstă şi ar fi avut acelaşi caracter ca Florence.

Uneori, în pofida ei, o rezervă ciudată punea stăpâniire pe ea. Părea atunci umilită şi stingherită în faţa lui Florence şi nu se simţea în apele ei. „Dar Florence nu înţelegea această stare sufletească, deşi nu putea să nu o observe şi să nu se gândească la ea. Când îi spusese că nu

era încă mama ei şi când Florence o numise stăpână a tot ce era în casă, se schimbase la faţă repede şi pe neaşteptate. Acum, însă, în timp ce ochii lui Florence erau aţintiţi la faţa ei, ea părea mai degrabă că ar vrea să se ferească şi să se ascundă de ea, decât să o iubească şi să o dezmierde, aşa cum ar fi fost potrivit din partea unei rude atât de apropiate.

Ea, făgădui îndată Florencei camera cerută şi-i spuse că va da ea însăşi poruncă în această privinţă. După aceea puse câteva întrebări în legătură cu bietul Paul şi, după ce statură de vorbă câtva timp, îi spuse că venise să o ia acasă la ea.

— Am venit acuma la Londra, mama mea şi cu mine – spuse Edith – şi ai să stai cu noi până mă voi căsători. Doresc să ne cunoaştem mai bine şi să căpătăm încredere una într-alta, Florence.

— Eşti foarte bună, scumpă mamă – spuse Florence – îţi mulţumesc mult, mult de tot.

— Dă-mi voie să-ţi spun acum. deoarece este cel mai bun prilej – urmă Edith, privind de jur-împrejur ca să vadă dacă erau singure şi vorbind mai încet – că după ce voi fi măritată şi voi fi plecată în călătorie, timp de câteva săptămâni, aş fi mai liniştită să ştiu că locuieşti aici. Oricine te-ar pofti să stai altundeva, tu vino să locuieşti aci. E mai bine să fii singură decât... ceea ce vreau să spun este – adăugă ea, cântărindu-şi cuvintele – că ştiu eu bine că nicăieri nu te simţi mai bine decât acasă, scumpa mear Florence.

— O să vin acasă chiar în ziua aceea, mamă.

— Aşa să faci. Mă bizui pe făgăduiala ta. Acuma, pregăteşte-te să mergi cu mine, scumpă fetiţă! Cum eşti gata, vino jois; mă găseşti acolo.

Edith se plimba singură, încet şi îngândurată, prin casa în care atât de curând avea să fie stăpână. Nici nu luă însă în seamă eleganţa şi strălucirea pe care vechea casă

începea să le desfăşoare. Aceeaşi nestăpânită mândrie, acelaşi dispreţ trufaş apărând în ochi şi pe buze, aceeaşi frumuseţe semeaţă, îmblânzită doar de conştiinţa lipsei ei de valoare ca şi a lipsei de valoare a tuturor lucrurilor ce o înconjurau, treceau acum prin saloane şi holuri, aşa cum se dezlănţuiseră şi se sifâşiaseră cândva la umbra bătrânilor copaci.

Trandafirii înfăţişaţi pe pereţi şi pe parchete îi sfâşiau inima cu ghimpii lor ascuţiţi, fiecare petic aurit, atât de strălucitor la vedere, îi apărea ca o părticică hâdă din banii cu care fusese cumpărată; oglinzile, înalte şi largi, îi arătau, în mărime naturală, chipul unei femei care păstrase încă nobleţe în suflet, dar nu mai era sinceră faţă de ea însăşi şi ajunsese prea decăzută şi pierdută pentru ca, să se mai poată salva. Ea socotea că toate acestea erau mai mult sau mai puţin vădite în ochii tuturor şi că nu-i rămăsese niciun alt mijloc sau altă putere de a-şi afirma personalitatea decât mândria ei. Cu această mândrie, care-i chinuia inima, zi şi noapte, ea lupta împotriva sorţii, o întăm până şi o sfida.

Era oare aceasta femeia pe care Florence, fetiţă nevinovată, numai datorită seriozităţii şi simplicităţii ei sincere putea să o înrâurească şi să o potolească în aşa măsură încât, alături de ea, Edith să se prefacă în altă fiinţă, să-şi înăbuşe furtuna patimii şi să-şi sub.

juige mândria? Era oare aceasta femeia care stătea, acum lângă ea în trăsură, cu mâinile în ale ei îşi care, în timp ce o îmbia şi o ruga să o iubească şi să aibă încredere în ea, îi strângea frumosul cap la sânul ei, pentru a-l cuibări acolo? Era oare aceasta femeia care ar fi fost gata să-şi dea viaţa pentru ca s-o apere de nedreptăţi şi de rele?

O, Edith! Ce bine ar fi fost dacă ai fi murit de-a binelea în clipa aceea! Ar fi fost mult mai bine şi ai fi fost mult mai fericită, poate, dacă mureai, Edith, decât să trăieşti aişa mai departe.

Onorabila doamnă Skewton era frământată de toate cele, numai de astfel de sentimente nu. Ca multe persoane alese din toate vremurile, ea nici nu voia să audă de moarte şi se împotrivea chiar la pomenirea numelui unui astfel de josnic parvenit, pentru care toţi oamenii erau la fel. i idoamna Skewton luase în folosinţă trecătoare o casă din strada Brook, Piaţa Grosvenor, de la o rudă distinsă, una din viţa Feenix-ilor, care era plecat din oraş şi care, fără nicio împotrivire, i-o cedase, în chipul cel mai generos, pentru nuntă. Generosul proprietar îşi făcuse totuşi socoteala că se descărca, astfel de orice obligaţiuni şi daruri de nuntă ce le-ar fi putut aştepta de la el doamna Skewton şi fiica el. Cum trebuia neapărat, pentru buna reputaţie a familiei, ca toate să fie făcute cu acest prilej în condiţiile cele mai bune, doamna Skewton se folosi de serviciile unui negustor îndatoritor care locuia în cartierul Mary-le-Bone şi care dădea cu împrumut nobililor şi oamenilor onorabili tot felul de lucruri, începând cu Servicii de masă şi mergând până la o armată întreagă de servitori. Apoi aduse în casa închiriată un chelar cu părul argintiu, plătit mai scump pentru că avea înfăţişarea unui vechi fecior de casă mare, doi tineri foarte înalţi în livrele, precum şi un întreg stat-major de servitori stilaţi, ca şi personal de bucătărie selecţionat. Toate acestea făcuseră să se nască la subsol legenda că pajul Withers, eliberat dintr-odată de nenumăratele lui corvezi gospodăreşti şi scutit de a mai împinge scaunul pe roate – nepotrivit cu Obiceiurile capitalei – fusese văzut de mai multe ori frecându-se la ochi şi ciupindu-se de braţ şi de picioare, pentru a se asigura că, într-adevăr, nu se uitase dormind în prăvălia lăptarului din Leamington şi nu devenise jucăria vreunui v-ils ceresc. După ce se mai aduse de la acelaşi negustor îndatoritor în casa împrumutată tot felul de vase de argint şi porţelan, precum şi diferitelalte articole, între care şi un cupeu şi o pereche de cai murgi, doamna

Skewton se înfundă între pernele dinsof aua cea mare tot în atitudinea Cleopatrei şi începu din nou, cu ceremonia obişnuită, să primească musafiri.

— Şi cum îi merge încântătoarei mele Florence? spuse doamna Skewton, când intră fiica ei cu însofitoarea. Vino şi mă sărută, Florence, te rog, draga mea!

Când Florence se aplecă, sfioasă, pentru a găsi pe faţa doamnei Skewton un loc fără sulimpn, aceasta îi întinse urechea şi o scoase astfel din încurcături.

— Edith, scumpa mea – spuse doamna Skewton – fireşte, eu... aşază-te ceva mai în lumină, dulcea mea Florence, numai o clipă.

Florence se supuse, roşind.

— Tu nu-ţi aduci aminte, scumpa mea Edith – spuse. marna – cum erai când aveai cam aceeaşi vârstă, sau câţiva ani mai puţin ca scumpa noastră Florence.

— Am uitat de mult, mamă.

— Pentru că, hotărât, scumpa mea – spuse doamna Skewton – cred că văd o asemănare izbitoare între ceea ce erai tu atunci şi nespus de încântătoarea noastră tânără prietenă. Şi aceasta este o dovadă de ce anume poate face educaţia, spuse doamna Skewton cu o voce înceată care exprima părerea ci că educaţia lui Florence era foarte nedesăvârşită.

— Ea ajută, fără îndoială, răspunse aspru Edith.

Mama îi aruncă pentru o clipă o privire tăioasă, dar simţindu-se pe un itărilm nesigur, apuse, schimbând vorba:

— Încântătoarea mea Florence, vino şi mă sărută încă o dată, te rog, draga mea.

Florence se supuse, fireşte, şi-şi apăsă din nou buzele pe urechea doamnei Skewton.

— Ai auzit şi tu, fără îndoială, draga mea – spuse doamna Skewton, luându-i mina într-a ei1 – că tatăl tău, pe care noi toţi îl admirăm şi-l iubim la nebunie, se va căsători de azi într-o săptămână cu prea scumpa mea Edith.

— Ştiam că o să se căsătorească în curând – spuse Florence – dar nu ştiam când.

— Scumpa mea Edith – spuse mama veselă – se poate să nu-i fi spus încă lui Florence?

— De ce să-i fi spus? răspunse ea aşa de brusc şi de aspru, încât Florence abia putu să creadă că aude aceeaşi voce.

Apoi doamna Skewton, făcând o nouă şi mai sigură diversiune, îi spuse lui Florence că tatăl ei are să vină să cineze cu ele şi că, fără îndoială, va fi pentru el o plăcere cu totul neaşteptată să o găsească acolo. Cum el spusese că se va îmbrăca pentru ca, să ia masa de seară în oraş, fără să ştie nimic despre planurile lui Edith, înfăptuirea acestuia, după cum se aştepta doamna Skewton, va deştepta desigur la el un adevărat entuziasm. Florence se tulbură când auzi aceasta şi neliniştea ei deveni atât de vie, pe măsură ce ora cinei se apropia, încât, dacă i-ar fi venit în gând ce să spună ca să fie lăsată să se întoarcă acasă, fără să amestece însă cu nimic pe tatăl ei în explicaţii, ea mai degrabă ar fi fugit acasă pe jos, cu capul gol, gâfâind şi singură, decât să întâmpine nemulţumirea lui.

Pe măsură ce timpul se apropia, Florence de-abia mai putea să respire. Nu îndrăznea să se apropie de fereastră ca nu cumva el să o vadă de pe stradă. Nu îndrăznea să se urce la etaj, ca să-şi ascundă emoţia, de teamă ca nu cumva –, în clipa când ieşea pe uşă, să-l întâlnească pe neaşteptate. Pe lângă această teamă, ea simţea că, o dată dusă acolo, nu ar mai fi îndrăznit niciodată să vină înapoi, chiar dacă ar fi fost chemată jos de tatăl ei. Frământată de toate aceste simţăminte de frică, ea şedea pe sofaua Cleopatrei, încercând să înţeleagă conversaţia ei seacă şi să-i răspundă, când dintr-odată auzi paşii tatălui pe scară.

— Îl aud venind! strigă Florence tresărind. Vine!

Cleopatra care, cu felul ei tineresc, era întotdeauna

gata să facă glume şi care, în egocentrismul ei nu se sinchisea de pricina acestei frământări, o împinse pe Florence în dosul canapelei şi aruncă un şal peste ea, pentru ca să facă ai poi domnului Dombey o surpriză plăcută. Aceasta se petrecu atât de repede, încât nu trecu nicio clipă şi ea şi auzi, în odaie, pasul lui atât de temut.

Domnul Dombey salută pe viitoarea lui soacră şi pe logodnică. Sunetul ciudat al glasului lui făcu pe copilă să se înfioare din cap până în picioare.

— Scumpul meu Dombey, spuse Cleopatra, vino încoace şi spune-mi ce mai face micuţa dumitale Florence.

— Florence e foarte bine, spuse domnul Dombey înaintând spre canapea.

— Acasă?

— Acasă, spuse domnul Dombey.

— Scumpul meu Dombey – răspunse Cleopatra „sprintenă ca o vrăjitoare – eşti sigur că nu mă înşeli? Nu ştiu, ce are să-mi spună scumpa mea Edith dacă fac o astfel de declaraţie, dar, pe onoarea mea, mi-e teamă că eşti cel mai nesincer om de pe lume, domnule Dombey.

Chiar dacă ar fi fost aşa şi chiar dacă ar fi fost prins în flagrant delict cu cea mai grosolană minciună ce s-a spus vreodată sau ar fi fost descoperit cu cel mai mare fals făcut vreodată de cineva, el n-ar fi putut să fie mai încurcat decât în clipa când doamina Skewton dădu la o parte şalul şi Florence, palidă şi tremurând, se ridică în faţa lui ca un spectru. El nu-şi recâştigase încă prezenţa de spirit când Florence alergă spre el, se atârnă cu mâinile de gâtul lui, îl sărută pe obraz şi apoi ieşi în grabă din odiaie. Privi de jur-împrejur ca şi când ar fi vrut să cearălă, muriri, dar Edith plecase după Florence.

— Acuma mărturiseşte, scumpul meu Dombey – spuse doamna Skewton, dându-i mâna – că niciodată în viaţa dumitale n-ai fost mai surprins şi mai mulţumit.

— N-am fost niciodată mai surprins, spuse domnul

Dombey.

— Nici mai mulţumit, scumpul meu Dombey? replică doamna Skewton, ridicând evantaiul.

— Eu… da, sunt cum nu se poate mai bucuros s-o găsesc pe Florence aici, spuse domnul Dombey. Păru o clipă să gândească adânc şi apoi spuse pe un ton mai hotărât:

— Da, sunt într-adevăr foarte bucuros s-o găsesc pe Florence aici.

— Nu te miri cum a ajuns aici – întrebă doamna Skewton – nu?

— Poate Edith… insinuă domnul Dombey. %

— Ah! Ai ghicit, şiretule! replică Cleopatra, dând din cap. Ah! Ce om viclean! N-ar trebui să ţi se spună aceste lucruri: dumneavoastră, bărbaţii, sunteţi aşa de vanitoşi şi aşa de aplecaţi să vă folosiţi de slăbiciunile noastre; dar dumneata cunoşti sufletul meu deschis… foarte bine, imediat i

Aceste din urmă cuvinte fuseseră adresate unuia dintre tinerii feciori foarte înalţi, care anunţa că cina era servită.

— Dar Edith, scumpuil meu Dombey continuă ea în şoaptăcind nu poate să te aibă pe dumneata lângă ea – şi după cum i-am spus nu se poate aştepta întotdeauna la acest lucru – vrea să aibă cel puţin lângă ea pe cineva sau ceva care ţine de dumneata. Este cum nu se poate mai firesc! Stăpânită fiind de acest gând, nimic n-ar fi putut-o împiedica să se ducă astăzi cu trăsura şi s-o aducă pe draga noastră Florence. Ei bine, ce încântător I

Deoarece ea aştepta un răspuns, domnul Dombey răspunse:

Absolut încântător!

— Dumnezeu să te binecuvânteze, scumpul meu Dombey, că ai atâta inimă! strigă Cleopatra, strângându-i cu putere mâna. Dar încep să devin prea serioasă! Du-mă

jos, ca un înger, şi hai să vedem ce au de gând oamenii ăştia să ne dea la cină. Dumnezeu să te binecuvânteze, scumpe Dombey!

După această din urmă cuvântare, Cleopatra sări de pe canapea cu destulă agerime şi domnul Dombey îi luă braţul şi o conduse ceremonios pe scară în jos. Unul dintre tinerii feciori foarte înalţi, închiriat, care de felul lui nu prea era respectuos faţă de orişicine, se strâmbă, făcând să râdă pe celălalt fecior foarte înalt, luat cu împrumut, tocmai când perechea intra în sufragerie.

Florence şi Edith erau acolo, şezând una lângă alta. Florence voi să se ridice când intră tatăl ei, ca să-i cedeze locul, dar Edith, fără a se feri, o opri, punându-i mâna pe braţ şi domnul Dombey luă loc la masa rotundă, în faţa ei.

Conversaţia fu dusă aproape în întregime de către doamna Skewton. Florence abia îndrăznea să ridice ochii, de teamă ca nu cumva să-şi trădeze urmele lacrimilor şi îndrăzni şi mai puţin să vorbească. Edith nu scoase niciun cuvânt decât atunci când trebuia să răspundă la1 vreo întrebare. E adevărat că Cleopatra lucra acum din răsputeri pentru înjghebarea rostului care era aproape desăvârşit. Trebuia într-adevăr să fie un rost foarte îmbelşugat ca să o poată răsplăti pentru aceasta.

— Pregătirile dumitale sunt deci, în sfârşit, aproape gata, scumpul meu Dombey, nu-i aşa? întrebă Cleopatra, la desert, după ce chelarul cu părul argintiu se retrase. Chiar şi actele!

— Da, doamnă, răspunse domnul Dombey. După cât îmi spun avocaţii, contractul care prevede condiţiile şi aranjamentele materiale este gata şi, după cum v-am mai spus, Edith nu mai are decât să binevoi, ască să hotărască ziua semnării.

Edith sta ca o statuie frumoasă: tot atât de rece, de tăcută şi-i de nemişcată.

— Mult iubita mea – spuse Cleopatra – auzi ce spune

domnul Dombey? Ah, scumpul meu Dombey – îi şopti ea – nici nu-ţi închipui cum, pe măsură ce ziua cununiei se apropie, înfăţişarea ei distrată îmi aminteşte de zilele când tatăl ei, cea mai plăcută fiinţă di-n lume, era în situaţia dumitale!

— N-am nimic de propus. Semnarea poate să aibă loc oricând vrei, spuse Edith, abia privind peste masă la domnul Dombey.

— Mâine? întrebă domnul Domibey.

— Dacă vrei.

— Sau poate s-ar potrivi mai bine cu rânduielile dumitale ziua de poimâine? întrebă domnul Dombey.

— N-am nimic de rânduit. Sunt la dispoziţia dumitale. Hotărăşte cum vrei.

— Cum n-ai nimic de rânduit, scumpa mea Edith? o mustră mama. Când eşti atât de prinsă de dimineaţă până seara şi ai o mie şi una de întâlniri cu tot felul de negustori?

— Întâlnirile le-ai hotărât dumneata, răspunse Edith, întorcându-se către ea şi încruntând uşor din sprâncene. Înţelege-te dumneata cu domnul Dombey.

— E foarte adevărat, diraiga mea, şi foarte drăguţ din partea ta, spuse Cleopatra. Iubita mea Florence, haide v, ino şi sărută-mă încă o dată, te rog, scumpa mea.

Ce potrivire ciudată că aceste dovezi de interes pentru Florence o scoteau din încurcătură pe Cleopatra aproape din toate convorbirile la care lua parte Edith, oricât de neînsemnată ar fi fost această parte. Florence, de bună seamă, nu fusese niciodată nevoită să sărute atât de mult şi poate, fără să-şi dea seama, nu fusese niciodată în viaţa ei atât de folositoare.

Domnul Dombey era departe de a se plânge în sufletul lui de purtarea frumoasei sale logodnice. Era îndreptăţit de ia privi cu simpatie mândria şi răceala ei, îndreptăţire care poate fi găsită întotdeauna în simţăminte

înrudite. Era măgulit gândindu-se cât de mult aceste însuşiri ale lui Edith i se supuneau lui şi cum ea părea să nu aibă o altă voinţă decât a lui. Era măgulit să şi-o închipuie pe această femeie mândră şi semeaţă făcând onorurile casei lui şi îngheţându-i musafirii, la fel ca şi el. Demnitatea casei Dombey şi Fiul va fi. fără îndoială, nu numai păstrată, dar chiar sporită în asemenea mâini.

Acestea erau gândurile domnului Dombey când rămase singur la masă şi medita asupra sorţii lui trecute şi viitoare. Nu găsea nimic supărător în aerul sărăcăcios şi trist care domnea în acea cameră de culoare închisă, cu pereţii încărcaţi cu tablouri negre înfăţişând pajuri şi cu douăzeci şi patru de scaune negre, fiecare cu aproape tot atât de multe cuie în ele şi care semănau cu tot atâtea sicrie, aşteptând ca nişte bocitori", la marginile covorului turcesc. Doi negri rebegiţi susţineau două ramuri veştejite ale unui candelabru de pe bufet şi un miros pătrunzător de mucegai se simţea peste tot, ca şi când ar fi venit dintr-un sarcofag de sub bufet în care ar fi fost. Îngropată cenuşa a zece mii de oaspeţi. Proprietarul casei trăia mult în străinătate, deoarece aerul Angliei nu-i pria pentru un răstimp mai îndelungat unui membru al familiei Feenix. Ca urmare, camera luase încetul cu încetul 01 înfăţişare de doliu din ce în ce mai adânc după stăpânul plecat şi devenise la urmă atât de funerară, încât nu mai lipsea din ea decât cadavrul, pentru ca să fie de-a binelea o cameră mortuară.

Domnul Dombey, care nu avea o înfăţişare prea nepotrivită cu cadavrul, dacă nu prin atitudinea lui cel puţin prin ţinuta lui dinadins ţeapănă, privea în jos înspre adâncurile reci ale acelei mări moarte de mahon, pe care erau ancorate fructierele şi carafele, ca şi cum gândurile lui s-ar fi ridicat, unul câte unul la suprafaţă şi s-ar fi cufundat apoi iarăşi în adânc. Edith era acolo. În faţa lui cu fruntea şi statura maiestuoasă: lângă ea şedea Florence cu

fata sfioasă întoarsă către el, aşa cum fusese pentru o clipă, când părăsise camera. Ochii lui Edith erau aţintiţi asupra ei şi mâna lui Edith era întinsă pentru a o ocroti. Îi apăru apoi domnului Dombey un chip mic, de copil, într-un fotoliu scund, privind la el mirat, cu ochi strălucitori şi fata lui tânără îmbătrânită, luminată ca de licărirea unui foc de seară. Înaintea ochilor minţii lui, Florence apropiindu-se de acest chip, prinse toată luarea-aminte a copilului.

I Cine putea şti mai bine decât el care era înţelesul acestei vedenii? Era oare Florence să fie pentru el un izvor predestinat de greutăţi şi dezamăgiri? O rivală care i se mai aşezase de-a curmezişul drumului şi tot aşa ar putea să o facă şi pe viitor? Un copil la a cărui cerinţă de a se înstrăina şi mai mult de el trebuia să răspundă tocmai acum, când era în pragul fericirii sale casnice? Sau era un avertisment pentru el că trebuia, în faţa noii sale familii, să menţină cel puţin aparenta că avea grijă de sângele din sângele lui? Toate acestea numai el singur le ştia mai bine. Oricum! Ar fi putut rămâne nepăsător la ele, deoarece nuntaşii, altarul căsătoriei ca şi visurile lui ambiţioase, pătate ici şi colo de chipul lui Florence – mereu Florence – se înfiripau cu atâta repeziciune în mintea lui şi erau aşa de încâlcite, încât, pentru ca să scape de ele, se simţi nevoit să se ridice de pe scaun şi să se ducă la etajul de sus.

Se înnoptase de-a binelea când se aduseră luminările, pentru că doamna Skewton se plângea că-i dădeau dureri de cap. În răstimp, Florence şi doamna Skewton stăteau de vorbă (Cleopatra era foarte grijulie să o tină lângă ea), sau Florence cântă încet la pian, pentru a face plăcere doamnei Skewton, fără a mai pomeni de câteva prilejuri în cursul serii, când afectuoasa doamnă fu nevoită să ceară din nou lui Florence să o sărute, ceea ce se întâmplă ori de câte ori Edith spunea ceva. Prilejuri de acestea nu fură totuşi multe, deoarece Edith sta tot timpul

deoparte, lângă fereastra deschisă, în ciuda fricii mamei ei că ar putea să răcească, şi rămase acolo până ce domnul Dombey îşi luă rămas bun. El fu de o bunătate senină faţă de Florence, când îşi luă rămas bun de la ea, şi Florence se duse la culcare într-o cameră. vecină cu a lui Edith. Era atât de fericită şi atât de plină de nădejdi când se gândea la eul ei din trecut, ca şi când ar fi fost vorba de o altă biată fetiţă părăsită de care trebuia să-i fie milă şi s-o compătimească, încât plânse cu hohote până ce adormi.

Săptămână se scurgea repede. Tot felul de curse la modiste, la croitorese, la bijutieri, avocaţi, florari, cofetari, la care Florence lua parte tot timpul! Se hotărâse ca Florence să vină şi ea la nuntă. Trebuia să părăsească doliul şi să îmbrace, cu acest prilej, o rochie deosebit de frumoasă. Modelul de rochie propus de atelierul de mode – patroana era de franţuzoaică şi semăna foarte mult cu doamna Skewton – era atât de feciorelnic şi de elegant, încât doamna Skewton comandă şi pentru ea o rochie la fel. Patroana atelierului îi spuse că o să o prindă de minune şi că toată lumea o să o ia drept sora miresei.

Săptămână se scurgea şi mai repede. Edith mu vedea de nimic şi nu se îngrijea de nimic. Bogatele ei rochii fură aduse acasă, fură încercate şi lăudate cu strigăte de admiraţie de către doamna Skewton şi de către croitore.se dar ea le dădea deoparte fără să spună nicio vorbă. Doamna Skewton întocmea zilnic planul de lucru şi îl şi executa. Când se duceau împreună să facă cumpărături, Edith rămânea de cele mai multe ori în trăsură. Uneori, când era neapărată nevoie, intra şi ea în prăvălii. Totuşi, toate treburile, de orice fel, le conducea doamna Skewton. Edith se uita la toate cu o nepăsare atât de vădită ca şi cum nici n-ar fi privit-o. Florence ar fi putut să o creadă mândră de feilul ei, dar faţă de ea Edith nu fusese niciodată aşa. De aceea, Florence, ori de câte ori avea prilejul să se mire, îşi schimba mirarea în recunoştinţă şi

reuşi, până la urmă, să niu se mai mire.

Săptămână se scurgea şi mai repede. Aproape zburase. Sosise în fine şi ultima noapte a săptămânii, noaptea din ajunul nunţii. În odaia întunecoasă – y trebuia să fie întunecoasă deoarece capul doamnei Skewton nu se însănătoşise încă, deşi ea aştepta mereu să se însănătoşească mâine – se aflau acuma doamna Skewton, cu Edith şi domnul Dombey. Edith stătea lângă fereastra ei deschisă, privind afară în stradă. Domnul Dombey şi Cleopatra stăteau de vorbă, încet, pe sofa. Era târziu şi Florence, fiind obosită, se dusese la culcare.

— Scumpul meu Dombey – supuse Cleopatra – ai să mi-o başi mie pe Florence, mâine, după ce o să-mi răpeşti pe dulcea mea Edith.

Domnul Dombey spuse că o va lăsa cu plăcere.

— A o avea aici lângă mine, în timp ce voi amândoi sunteţi la Paris şi a gândi că, la vârsta „ei, voi lua parte la formarea sufletului ei, scumpul meu. Dombey – spuse Cleopatra – va fi un balsam binefăcător pentru mine, zdrobită cum voi rămâne.

I Edith întoarse brusc capul. Atitudinea ei nepăsătoare făcu loc, într-o clipă, unui interes viu şi fără ca ceilalţi, din pricina întunericului, să observe, ea urmări îndeaproape convorbirea lor.

Domnul Dombey se arătă încântat s-o lase pe Florence pe mâini atât de bune.

— Scumpul meu Dombey – răspunse Cleopatra – mii de mulţumiri pentru buna dumitale părere. Mi-era teamă să nu pleci cu răutate premeditată, cum spun nesuferiţii de avocaţi – prozaicii aceia oribili – şi să mă osândeşti la singurătate.

— De ce îmi faci o atare nedreptate, scumpa mea doamnă? întrebă domnul Dombey.

— Pentru că încântătoarea mea Florence îmi spune atât de hotărât că trebuie să plece acasă mâine răspunse

Cleopatra – şi am început să mă tem, scumpul meu Dombey, că eşti un adevărat paşă.

— Te asigur, doamna mea – spuse domnul Dombey – că nu i-am dat niciun ordin lui Florence, şi chiar dacă i-aş fi dat, nu e ordin mai presus de dorinţa dumitale.

— Scumpul meu Dombey, replică Cleopatra, eşti un adevărat curtean. Şi totuşi nu pot spune că eşti „deoarece curtenii sunt oameni fără inimă, pe când la dumneata toată viaţa, ca şi firea dumitale, sunt atât de frumoase, sunt stăpânite de inimă! Şi vrei într-iadevăr să pleci aşa devreme, scumpul meu Dombey?

Era într-adevăr târziu şi domnul Dombey spuse că trebuia să plece.

— Este oare totul aievea, sau numai un vis? bâlbâi Cleopatra. Pot eu să cred, scumpul meu Dombey, că mâine dimineaţă ai să mi-o răpeşti pe buna mea tovarăşă, pe scumpa mea Edith!

Domnul Dombey, care era obişnuit să ia lucrurile aşa cum i se spuneau, aminti doamnei Skewton că trebuiau să se întâlnească mai întâi la biserică.

— Durerea de a încredinţa pe copila mea, fie chiar şi dumitale, scumpul meu Dombey, este una din cele mai îngrozitoare ce se poate închipui. Această durere, „împreună cu constituţia mea de felul ei delicată şi cu stupiditatea fără margini a Cofetarului care a pregătit micul dejun, este prea mult pentru slabele mele puteri. D, ar mâine dimineaţă îmi voi recăpăta curajul, scumpul meu Dombey. Nu fi îngrijorat şi nu te nelinişti din pricina mea. Cerul să te binecuvânteze! Scumpa mea Edith! strigă ea pe un ton ascuţit. Cineva pleacă, draga mamei!

Edith îşi întorsese iarăşi capul spre fereastră şi încetase de a mi-ai urmări convorbirea lor. Se ridică de la locul ei, dar nu se apropie de el şi nu spuse nimic. Domnul Dombey, cu o politeţe mândră, potrivită cu demnitatea lui şi cu împrejurarea dată, păşi către ea cu ghetele lui ce

scârţâiiau, duse mâna ei la buze şi spuse:

— Mâine dimineaţă voi avea fericirea să solicit această mână ca pe aceea a doamnei Dombey, şi înclinându-se ceremonios, ieşi.

De îndată ce uşa se închise după el, doamna Skewton sună ca să i se aducă luminările. Odată cu luminările sosi şi fata din casă cu tinereasca rochie care, mâine, trebuia să înşele lumea. Rochia era ca o pedeapsă, cum sunt întotdeauna astfel de rochii nepotrivite şi o făcea pe doamna Skewton mult mai bătrână şi mult mai hâdă decât era în rochia ei unsuroasă de flanelă. Dar doamna Skewton o încercă totuşi, cu un aer de satisfacţie prefăcută, şi râse cu îngâmfare, privind la cadavericul ei chip din oglindă şi gândindu-se că rochia va avea un efect ucigător asupra maiorului. Îngăduind apoi fetei din casă să i-o dezbrace, iar pe ea s-o pregătească în vederea culcării, Cleopatra se prăbuşi în ruine, cum se prăbuşeşte un castel de cărţi de joc.

În acest răstimp, Edith rămăsese la fereastra întunecată, privind afară pe stradă. Când, în sfârşit, rămaseră singure, ea se depărtă pentru prima oară în seara aceea de la fereastră şi veni în faţa mamei. Mama căscă, dădu din cap, se burzului şi ridică ochii pentru a înfrunta chipul mândru şi rigid al fiicei, a cărei privire arzătoare se aplecase asupra ei. Pe fiata mamei se vedea că era conştientă de vinovăţia ei şi că nu putea. ascunde aceasta nici printr-o veselie silită, nici prin mânie.

— Sunt obosită moartă, spuse ea. Nu poate cineva să aibă încredere în tine, nici măcar o clipă. Eşti mai rea decât un copil. Copil! Niciun copil n-ar putea fi, nici măcar pe jumătate atât de încăpăţânat şi de neascultător.

— Ascultă, mamă – răspunse Edith, însoţind aceste cuvinte cu un dispreţ care urma să arate că nu glumeşte – trebuie să rămâi singură aici, până mă întorc eu.

— Trebuie să rămân singură aici, Edith, până te

întorci tu! repetă mama.

— Sau îţi jur pe numele aceluia a cărui mărturie o voi invoca mâine cu atâta făţărnicie şi în chip atât de ruşinos, că voi refuza în biserică mâna acestui om. Să cad moartă pe lespezile bisericii dacă n-am să o fiac.

Mama răspunse cu o privire speriată, pe care privirea ce o iniţâlni nu putu câtuşi de puţin să o liniştească.

— Ajunge – spuse Edith hotărâtă – că suntem noi ceea ce: suntem. Nu vreau ca şi alte fete tinere, şi nevinovate să fie înjosite în halul în care ne-am înjosit noi. Nu vreau ca un suflet neîntinat să fie mânjit, stricat şi pervertit, nici1 chiar pentru distracţia unei întregi lumi de mame. Ştii ce vreau să spun. Florence trebuie să se înapoieze acasă.

— Eşti o tâmpită, Edith, strigă mama furioasă. Crezi tu oare că o să ai vreodată pace în casa aia, cât timp ea nu se va mărita şi nu va pleca din casă?

— Întreabă-mă pe mine, sau întreabă-te pe tine însăţi, dacă eu mă aştept la pace în casa aceea, spuse fiica, şi răspunsul ti cunoşti.

— După toate necazurile şi grijile ce le-am avut, vrei să-mi spui tu, în noaptea asta, când eşti gata să-ţi dobândeşti independenta, datorită mie – strigă mama cu o mânie sălbatică, în timp ce capul ei – paralitic tremura ca o frunză – că eu sunt coruptă şi contagioasă şi că nu sunt o prietenă potrivită pentru o fetişcană! Ce eşti tu, mă rog? Spune ce eşti?

— Întrebarea asta mi-am pus-o şi eu, mie însămi – spuse Edith, cenuşie la fată şi arătând spre fereastră – mi-am pus-o nu numai o dată, când stăteam acolo pe pervazul ferestrei şi vedeam trecând pe stradă făpturi de sexul meu, în care recunoşteam o palidă asemănare cu mine însămi. Doar Dumnezeu, ştie ce răspuns am putut afla. Oh, mamă, mamă, dacă cel puţin când eram şi eu fetiţă – o fetiţă mai

mică decât Florenoe – m-ai fi lăsat în voia pornirilor inimii mele, aş fi fost cu totul alta decât sunt acum!

Dându-şi seama că orişice izbucnire de mânie ar fi fost fără folos, mama se stăpâni şi începu să se văicărească şi să se plângă că a trăit prea mult, că singura ei copilă o respinge, că în vremurile astea păcătoase îndatoririle copiilor faţă de părinţi sunt uitate, că urechile au trebuit să-i audă ocări grosolane şi că era scârbită de viaţă.

— Decât să fiu nevoită să trăiesc chinuită mereu de asemenea ieşiri – se văicări ea – mai bine găsesc vreun mijloc de a-mi, pune capăt zilelor. Of! Gândul că tu eşti fata mea» Edith, şi că poţi să-mi vorbeşti astfel!

— Între noi, mamă – răspunse Edith cu un glas lugubru – a trecut timpul ca să ne mai învinovăţim una pe alta.

— Atunci de ce îl reînvii? seinei mama. Ştii că mă chinuiieşti cumi nu se poate mai rău. Ştii cât de simţitoare sunt la astfel de cuvinte aspre. Cu atât mai mult în clipe ca acestea» când trebuie să mă gândesc la atâtea lucruri şi când, fireşte, trebuie să mă îngrijesc ca să mă înfăţişez cât mai bine în ochii lumii. Mă mir de tine, Edith, că de ziua nunţii tale vrei să faci din mama ta o sperietoare!!

Edith o privi încă odată cu aceeaşi privire hotărâtă, în timp ce ea plângea cu hohote şi-şi freca ochii. Apoi, cu aceeaşi voce înceată şi hotărâtă, pe care tot timpul cât îi vorbise nici nu o ridicase, nici1 mu o coborâse, îi zise:

— Am spus că Florence trebuie să se ducă acasă.

— Las-o să se ducă! strigă repezită, mâniată şi înfricoşată, mama. Cât mă priveşte, n-are decât să se ducă. Ce-i fetiţa asta pentru mine?

1 Pentru mine ea este atât de mult, încât, pentru a nu o molipsi sau pentru a nu îngădui să fie molipsită nici măcar cu un grăunte din răul care este în sufletul meu, mamă – mai degrabă te-aş renega pe tine, după cum – dacă-mi dai prilej să o fac – am să renunţ la el, mâine în

biserică, replică Edith. Las-o în pace! Atâta timp cât pot să mă împotrivesc, ea nu va fi infectată şi întinată de învăţătura.pe care am căpătat-o eu. Asta nu-i o cerinţă prea grea în noaptea asta amară.

— Poate că nu ar fi fost aşa, poate nu ar fi fost, dacă mi-ai fi cerut asta ca o fată bună şi respectuoasă fată de mama ei, Edith, seinei mamia. Dar cuvinte ca astea, din cale-afară de tăioase…

— Ele au fost spuse o dată pentru totdeauna, încheie Edith. Mergi acum pe calea ta, mamă; bucură-te cât vrei de ceea1 ce ai câştigait; cheltuieşte, foloseşte, risipeşte cât mai mult şi fii cât mai fericită. Scopul vieţii noastre a fost atârn. De acum înainte să ne trăim viaţa cu răbdare şi în tăcere. Din clipa asta, buzele mele nu vor mai rosti niciun cuvânt asupra trecutului. Te iert pentru partea de vină ce ai în fapta ticăloasă care se săvârşfeşte mâine. Partea mea de vină să mi-o ierte Dumnezeu!

Fără să-i tremure nici glasul nici trupul, ea înaintă către mamă, strivind parcă sub picioare orice emoţie duioasă, îi spuse noapte hună şi se duse în odaia ei.

Nu se duse însă pentru ca să se odihnească, deoarece, nici atunci când fu singură, furtuna, simţirilor nu-i îngădui să se odihnească. Se tot plimbă în lung şi în lat, încoace şi încolo, şi iarăşi, în lung şi în lat, de sute de ori, printre frumoasele lucruri cu care urma să se gătească a doua zi, cu părul ei negru despletit căzându-i pe umeri, cu ochii ei negri scânteind de o lumină plină de mânie, cu frumosul ei sân alb care se făcuse roşu de mult ce-l lovise cu mâna ei nemiloasă şi dispreţuitoare, păşind în sus şi în jos cu capul într-o parte ca şi când ar fi vrut să nu vadă propria ei frumuseţe şi să se despartă de tovărăşia ei! Aşa se luptă Edith Granger în liniştea nopţii, în ajunul nunţii, cu sufletul ei frământat, fără lacrimi, fără prieteni, tăcută, mândră şi fără să se plângă.

În sfârşit, atinse din întâmplare uşa deschisă care

dădea în camera unde dormea Florence.

Tresări, se opri, şi privi înăuntru.

La lumina unei lumânări care ardea, o văzu pe Florence, în toată strălucirea nevinovăţiei ei, dormind adânc. Edith îşi ţinu răsuflarea şi se simţi atrasă către ea.

Se apropie, mai aproape, tot mai aproape. În cele din urmă se apropie atât de mult, încât, aplecându-se, apăsă buzele pe mâna gingaşă care atârna afară din pat şi o duse încet pe inimă. Atingerea aceasta avu aceeaşi înrâurire ca toiagul profetului din vechime, când lovise stânca. Lacrimile îi ţâşniră din ochi, căzu în genunchi şi-şi puse capul îndurerat, cu părul despletit, pe pernă alături de capul lui Florence.

Aşa îşi petrecu Edith Granger noaptea din ajunul nunţii. Aşa o găsi soarele în dimineaţa nunţii ei.

CUPRINS

Prefaţă... 5

Capitolul I. Dombey şi fiul 7

II. În care o măsură este luată la timp pentru o conjunctură critică ce survine câteodată în familiile cele mai bine orânduite 20

III. În care domnul Dombey, ca om şi ca tată, este văzut în fruntea departamentului afacerilor casnice 33

IV. În care diferite alte debuturi sunt făcute pe scena acestor întâmplări... 47

V. Progresele şi botezul lui Paul... 64

VI. O a doua pierdere suferită de Paul... 87

VII. Privire sumară asupra locuinţei şi preferinţelor domnişoarei Tox... 115

VIII. Noi progrese ale lui Paul. Evoluţia şi caracterul lui 122

IX. În care încep necazurile micului Marinar de Lemn 149

X. Cuprinzând urmarea suferinţelor Marinarului de

Lemn... 167
XI. Intrarea lui Paul pe o scenă nouă. 182
Pag.
Capitolul XII. Educaţia lui Paul 202
XIII. Ştiri nautice şi lucrări de birou... 226
XIV. Paul devine din ce în ce mai de modă veche şi pleacă acasă de sărbători... 242
XV. Dibăcia de neînchipuit a căpitanului Cuttle şi un nou demers în folosul lui Walter Gay 274
XVI. Ce tot spuneau valurile... 293
XVII. Căpitanul Cuttle face o treabă bună pentru cei doi tineri 300
XVIII. Tată şi fiică... 315
XIX. Walter pleacă 339
XX. Domnul Dombey pleacă într-o călătorie 357
XXI. Feţe noi 376
XXII. O mică pildă de felul de a gospodări al domnului Carker-directorul... 390
XXIII. Florence singuratică şi Aspirantul de marină misterios 417
XXIV. Ce studiază o inimă iubitoare... 447
XXV. Veşti ciudate de la unchiul Sol... 463
XXVI. Umbre ale trecutului şi ale viitorului. 476
XXVII. Umbre şi mai adânci 497
XXVIII. Schimbări 520
XXIX. Doamna Chick deschide ochii... 534
XXX. Răstimpul dinaintea căsătoriei... 550
I

Vo I şi II. Lei 22